JIANG RONG

TOTEMUL LUPULUI

VOL. I

JIANG RONG

Totemul lupului

VOLUMUL I

Traducere din limba chineză și note de
ROXANA RÎBU

Curtea veche

BUCUREȘTI, 2011

Cei din neamul quanrong spun că se trag din doi câini albi, astfel că și-au luat câinele drept totem.

Fan Wenlan, *Istoria Chinei pe scurt*[*]

Împăratul Zhoumu a trimis o expediție militară în stepă. Acolo oamenii lui au prins patru lupi albi și patru cerbi albi și s-au întors cu ei acasă.

Cronica dinastiei Han — Istoria hunilor

---

[*] Deși o mare parte dintre ele nu au fost publicate și în limba română, titlurile lucrărilor menționate în text au fost traduse pentru a nu îngreuna lectura, majoritatea fiind scrise în limba chineză.

Capitolul I

PRIVIND PRIN BINOCLU DIN CUIBUL LUI DE ZĂPADĂ, Chenzhen întâlni căutătura ascuțită, metalică a lupului de stepă mongolă. Simți atunci cum părul de pe tot corpul i se zburlește, făcându-i-se precum perii aspri de porc, iar cămașa păru că e gata să i se dezlipească de pe trup. Bătrânul Bilge era chiar acolo, lângă el, dar de data aceasta Chenzhen nu mai simțea că sufletul are să-i iasă prin creștetul capului, ca odinioară. Printre perii zburliți începu să i se prelingă pe trup o sudoare rece. Deși trecuseră doi ani de când Chenzhen venise în stepa mongolă, încă îl apuca groaza ori de câte ori dădea cu ochii de lupii aceia uriași. Față în față cu haita, chiar dacă hăt, în munți, departe de platoul pe care se afla tabăra, Chenzhen dârdâia așa de tare, că i se scutura toată promoroaca adunată în jurul gurii. Nici Chenzhen, nici bătrânul Bilge nu aveau la ei pușcă, nici cuțite lungi ori tomakane[1], sau măcar ceva din fier, cum sunt scările de la șa. Aveau două ciomege, și, de-i adulmeca haita de lupi, n-ar fi putut decât să-și facă din vreme rugăciunile.

Chenzhen clănțănea așa de tare, că nici nu înțelegeai ce spune, și abia reuși să-și ridice puțin capul să se uite la bătrân. Cu cealaltă jumătate de binoclu la ochi, Bilge privea lupii care se așezaseră roată. Bătrânul spuse abia șoptit:

---

[1] Tomakan — „reteveiul de prins cai", un instrument complex alcătuit dintr-un băț lung de până la doi metri, strâns în inele de fier, la capătul căruia este atașat un laț și cu care, prin răsucire, sunt prinși caii sălbatici sau cei răzleți.

— Aoleu, așa de fricos îmi ești? Parc-ai fi un miel! Voi ăștia, chinezii din neamul han, tremurați din toate încheieturile de frica lupilor. Altfel cum se face că, ajunși în stepă, imediat cădeți învinși?

Văzând că Chenzhen nu scoate niciun sunet, bătrânul se aplecă spre el și-i spuse încet:

— Ei, acum nu te speria și tu chiar așa, fă ceva, mișcă-te, hai, am glumit!

Chenzhen dădu ușor din cap, apoi luă o mână de zăpadă, însă în pumnul lui strâns aceasta se prefăcu într-un bulgăraș de gheață.

Pe povârnișul dinaintea lor, o turmă mare de gazele scormonea zăpada după iarbă, uitându-se atent în toate părțile, părând însă că habar n-avea de apropierea lupilor.

Cercul lupilor se strângea tot mai tare lângă groapa din zăpadă a celor doi. Chenzhen nu mai îndrăznea să facă nici cea mai slabă mișcare și parcă el însuși se transformase într-un sloi de gheață...

Era a doua oară când Chenzhen dădea peste o haită de lupi de stepă mongolă. Prima dată când i-a întâlnit, a fost cuprins de groază și a început să dârdâie din toate încheieturile. Era încredințat că niciun chinez adevărat care ar fi trecut printr-o asemenea confruntare n-ar fi putut să nu se sperie, măcar puțin.

Cu doi ani în urmă, când Chenzhen sosea de la Beijing, transferat în această zonă de graniță — era sfârșitul lui noiembrie —, stepa Elun devenise o întindere imaculată de zăpadă. Prea mulți tineri studenți care să vrea să vină în Mongolia Interioară nu se găsiseră, așa că lui Chenzhen i se aranjase să locuiască la familia lui moș Bilge, fiind repartizat la păstoritul oilor. O lună și ceva după aceea, într-o zi, se dusese împreună cu bătrânul la Direcția Pășunilor, la vreo patruzeci de kilometri, ca să ia niște acte de studii și, cu această ocazie, să facă și cumpărături. Nici nu se întorseseră bine acasă că, în calitatea sa de membru al Comitetului Revoluționar, bătrânul primise însărcinarea urgentă de a convoca o ședință, deși biroul ceruse ca acele acte să fie duse urgent la sediul brigăzii, fără cea mai mică întârziere. Așadar, Chenzhen se suise pe cal să ducă actele. Chiar înainte să plece, bătrânul îi dăduse lui Chenzhen calul lui și îi spusese de mai multe ori să nu să se abată, ci să se țină de drumul carelor, cale de vreo cincisprezece–douăzeci de kilometri printre iurte; astfel n-avea ce să i se întâmple.

Cum s-a văzut în șa, Chenzhen a simțit sub el forța năvalnică, nemaipomenită a calului mongol și a avut impulsul de a-i da pinteni și de a-l călări ca la curse. În clipa următoare dăduse uitării tot ceea ce îi spusese bătrânul și, renunțând încrezător la ocolișul de zece kilometri al drumului bătut de care, se gândise să găsească o scurtătură pe care să ajungă direct la brigadă, așa că o luase pieptiș spre coama dealului.

Aerul era din ce în ce mai rece, mersese cam jumătate de drum, soarele părea înghețat și parcă dârdâia și el, ascunzându-se rebegit până sub linia orizontului. Gerul de la suprafața zăpezii se ridicase în văzduh, iar poalele cojocului de piele înghețaseră tun și scoteau un fâșâit monoton — singurul zgomot, de altfel, care se mai putea auzi. Calul fusese acoperit cu un strat alb de brumă și pășea din ce în ce mai greu prin pătura groasă de zăpadă. Coamele dealurilor începuseră să se onduleze, una după alta, iar de jur-împrejur nu vedeai nici măcar un firicel de fum de la vreo vatră. Calul galopa, fără să dea semne că ar fi obosit. Nu se legăna niciun pic, făcând tot posibilul să-l țină pe călăreț într-o poziție comodă și stabilă. Chenzhen îi slăbise frâul, lăsându-l să aleagă singur viteza și direcția în care alerga. Deodată tresărise, simțind o apăsare ciudată, se temea că murgul ar putea rătăci drumul, se temea că vremea s-ar putea schimba, se temea că l-ar putea prinde viscolul, se temea că ar putea muri înghețat, scufundat în marea de zăpadă, însă ceea ce uitase cu desăvârșire era că cel mai mult se temea de lupi.

În curând a ajuns la gura unei văioage, iar calul a început să dea semne de neliniște, mișcându-se dezordonat. Urechile, care de obicei se întorceau după cel mai slab sunet, rămăseseră deodată nemișcate, îndreptate către fundul văii. În clipa următoare și-a semețit capul, fremătând, mișcându-se încoace și încolo. Nu era prima oară când Chenzhen se avânta călare de unul singur prin depărtări, însă nici prin gând nu-i trecea pericolul care îl pândea. Febril, calul își umflase nările, holbase ochii și păruse că o ia de capul lui în altă direcție, făcând un ocol. Însă Chenzhen nu pricepuse nimic din toate aceste semne, așa că strânsese frâul, strunise calul și îl mânase la pas tot înainte. Pașii calului erau din ce în ce mai dezordonați, mergea apăsat, ba mai încet, ba mai repede, ba scuturându-se sau chiar repezindu-se

înainte ca un nebun. Chenzhen știa că iarna trebuie să potolești avântul calului, să ții bine hățurile și să nu-l lași să o ia la goană.

Văzând că niciun avertisment nu ajutase la nimic, calul a întors capul și l-a mușcat pe Chenzhen de cizmele de pâslă. Atunci, din ochii îngroziți ai calului, Chenzhen a înțeles brusc pericolul care îi pândea. Însă era prea târziu, calul pășea tremurând în valea vuitoare și înfricoșătoare.

Când a întors capul să privească înainte, Chenzhen s-a speriat atât de tare, încât a fost cât pe-aci să cadă de pe cal. La nici patruzeci de metri de el, în lumina amurgului, pe panta înzăpezită, i-a apărut în față o haită fioroasă de lupi mongoli cu blana strălucitoare ca argintul. Unii se aflau în fața lui, alții îl priveau pieziș, însă mii de săgeți de oțel slobozite din privirile lor i se înfigeau parcă în trup și îl făceau să se strângă ca un arici. Cei câțiva lupi aflați în imediata lui apropiere erau imenși, cât niște pantere, cel puțin de două ori mai mari, mai înalți și mai lungi decât lupii pe care îi văzuse la grădina zoologică din Pekin. La un semn, zeci de lupi uriași care stătuseră până atunci tolăniți pe zăpadă s-au ridicat urlând, ițindu-și cozile lungi precum săbiile scoase din teci. Erau încordați ca niște arcuri și amenințători ca vulturii din văzduh, pregătiți să se năpustească asupra prăzii.

În mijlocul haitei se afla căpetenia, un lup alb în jurul căruia stăteau adunați ceilalți. Grumazul acestuia, pieptul scos în afară și blana alb-cenușie de pe burtă răspândeau o strălucire argintie, radiind de forța înfricoșătoare a fiarei. În toată haita erau vreo patruzeci de lupi. Mai târziu, când i-a povestit în amănunt lui Bilge despre confruntare, acesta, ștergându-și cu degetul mare sudoarea rece de pe frunte, a spus că haita se adunase, bănuind că în partea aceea a versantului s-o fi aciuat vreo turmă de cai, iar lupul cel mare le dădea instrucțiuni subalternilor săi în privința planului de atac. Din fericire, se pare că lupii nu erau înfometați, deoarece blana unui lup flămând n-ar fi putut străluci atât de tare.

Din acel moment, Chenzhen simțise că își pierde cunoștința. Ultima senzație de care își amintea era că din creștetul capului său ieșise un sunet ascuțit, îngrozitor, de parcă ar fi fost șuierul acela ușor pe care îl scoți când încerci un ban de argint. Trebuie să fi fost sunetul pe care l-a scos sufletul lui când s-a lovit de partea de sus a scăfârliei.

Chenzhen a avut impresia că viaţa lui s-a întrerupt pentru câteva clipe, timp în care trupul lui a rămas inert, ca un cadavru golit de viaţă. Mult timp după aceea, de câte ori îşi amintea de confruntarea cu haita de lupi, simţea o adâncă recunoştinţă faţă de bătrânul Bilge şi de calul său grozav. Chenzhen nu se dăduse jos de pe cal, şi asta pentru că acel cal pe care încălecase nu era unul oarecare, ci unul care crescuse pe tărâmul lupilor, un cal de vânătoare ce fusese încercat într-o mie de bătălii.

În secundele acelea de cumpănă, când totul atârna de un fir de aţă, calul dădea dovadă de un calm incredibil. Se purta ca şi cum în faţa sa nu era o haită ameninţătoare de lupi, ci o adunătură de animale inofensive. Aşadar, păşea înainte, liniştit, văzându-şi de drumul lui, ca orice călător căruia îi şade bine cu drumul. Cu un stomac tare şi o copită fermă, drept, pregătit pentru orice, fără să se repeadă grabnic la harţă, ci făcând tot ce-i stătea în putinţă să-şi ducă vremelnicul stăpân, ca un maestru acrobat care poartă pe creştet un aranjament complicat de pahare de sticlă, orânduindu-şi paşii cu toată atenţia şi având mare grijă ca spinarea lui Chenzhen să stea dreaptă ca un ax, nelăsând-o să se încline şi să-şi piardă echilibrul, a luat-o de-a dreptul printre lupi.

Poate că tocmai curajul extraordinar şi înţelepciunea acestui cal au adus înapoi spiritul rătăcitor al lui Chenzhen. Tot astfel, poate că Chenzhen a primit dintr-odată bunăvoinţa Cerului pentru duhul său evaporat înainte de vreme, aşa încât şi-a adunat din nou forţele şi încrederea. Când sufletul care zburase preţ de câteva clipe în văzduhul iernii reintra în stăpânirea trupului, Chenzhen şi-a dat seama că tocmai avusese norocul de a reînvia. Şi, cu toate acestea, se simţea neobişnuit de calm.

Încordat să îşi ţină corpul drept în şa, n-a intervenit în hotărârile calului, şi-a adunat tot curajul care-i mai rămăsese, prefăcându-se la rândul lui că nici măcar nu-i zăreşte pe lupi, îndrăznind doar să caute cu coada ochiului la fiarele ce-i stăteau în coastă. Cunoştea viteza lupului de stepă, faptul că pentru acesta un obiectiv aflat la câţiva metri distanţă putea fi atins în doar câteva secunde. Distanţa dintre el şi haita de lupi se înjumătăţise. Chenzhen ştia prea bine că nu are voie să trădeze nici cea mai mică urmă de slăbiciune, că trebuie să recurgă

la o stratagemă asemănătoare aceleia a „orașului părăsit“[1] și să-și ia aerul celui care are de partea lui vitejia a o mie de ostași urmați de zeci de mii de cavaleri în zale. Doar așa putea să-i țină la distanță pe acești ucigași cruzi și neînduplecați — lupii stepei mongole.

A observat cum căpetenia își întinde gâtul și privește spre povârnișul din spatele lui. Ca niște radare, toți lupii și-au îndreptat urechile lungi și ascuțite în direcția pe care o scruta căpetenia, stând smeriți sub ascultarea starostelui. Felul în care acest călăreț neînsoțit, fără pușcă și fără bâtă, îndrăznea cu atâta curaj să treacă prin mijlocul lor i-a făcut pe căpetenie și pe ceilalți lupi să devină bănuitori.

Soarele se stingea încet-încet la asfințit. Omul și calul ajunseseră și mai aproape de haită. Hotărât lucru, pașii aceia erau de departe cei mai primejdioși din toată viața lui Chenzhen, pornit într-o călătorie fără de sfârșit. Calul a mai făcut câțiva metri și lui Chenzhen i s-a părut că unul dintre lupi o rupe deodată la goană către dealul dinapoia lui. S-a gândit atunci că acela trebuie să fi fost iscoada pe care o trimisese mai-marele lupilor să vadă dacă în spatele lui sunt sau nu soldați așezați la pândă. Chenzhen simțise că sufletul care prinsese a se încălzi în trup avea să-și ia din nou zborul.

Nici călcătura calului nu mai erau așa de fermă. Picioarele lui Chenzhen și trupul calului tremurau deopotrivă, fiecare trăind teama celuilalt, iar frica pe care o simțeau amândoi se amplifica pe măsură ce trecea de la unul la altul. Urechile calului erau lăsate pe spate în timp ce privea înfrigurat la lupul care plecase în cercetare. Pentru că, în momentul în care el avea să-și dea seama cum stau lucrurile, omul și calul aveau să fie la cheremul haitei. Chenzhen simțea că intră într-o gură imensă de lup, cu dinți ascuțiți, și nu putea ști dacă nu cumva chiar atunci când o să păsească lupul acesta n-o să închidă gura cu un clămpănit. Calul a început să-și adune puterile, pregătindu-se de ultima sa luptă, pe viață și pe moarte. Dar un cal care poartă povara unui om este de la început într-o poziție dezavantajoasă.

Atunci, Chenzhen s-a purtat asemenea acelor păstori ai stepei care, în momente de cumpănă, strigă spre Cer: „Cerule nemuritor,

---

[1] Stratagemă care presupunea inducerea în eroare a inamicului prin deschiderea porților cetății slab apărate, aparent, și atragerea acestuia într-o ambuscadă.

rogu-te, întinde-ţi braţul tău cel tare şi mă izbăveşte!" El a chemat încet şi numele lui moş Bilge. În limba mongolilor, „Bilge" înseamnă „clarvăzător înţelept", iar el şi-ar fi dorit atunci din tot sufletul ca bătrânul unchiaş să poată aduna degrabă toată înţelepciunea oamenilor din stepa mongolă în mintea sa. Stepa Elun a rămas însă amuţită, n-a slobozit niciun ecou. Disperat, şi-a ridicat ochii pentru ca în ultima sa privire să cuprindă imaginea fermecătoare a Cerului de gheaţă albastră.

Deodată, din cer parcă, se auzi o vorbă a unchiaşului, ca un trăsnet scurt care bubuie în urechi: „Lupii se tem cel mai tare de puşcă, de tânjală sau de fier." Puşcă sau tânjală n-avea la el. Dar nu cumva avea ceva din fier? A dat iute din picioare şi aşa a înţeles că e salvat! Scările de la şa, în care-şi ţinea picioarele, erau chiar fierul de care avea el nevoie! Atunci picioarele au început să i se zbată nebuneşte.

Unchiaşul Bilge îi dăruise propriul cal, căruia nu-i schimbase şaua. Dar ce noroc că moşul alesese o scară aşa de mare, parcă ar fi ştiut că va veni o zi când se va dovedi atât de folositoare. Bătrânul îi spusese de la început, cum se apucase să înveţe călăria, că, dacă scara de la şa nu e destul de mare, nu ai stabilitate. Pe când aşa, dacă se întâmplă să cazi de pe cal, ţi-e mai uşor să încaleci la loc, altfel calul te-ar putea călca în picioare şi te-ar ucide. Scările de la şa erau foarte late, iar partea de jos, pe care pui piciorul, era rotundă, cam de două ori mai mare şi de trei ori mai grea decât scările obişnuite, cu partea de jos tăiată subţire, cu muchii.

Pe când haita de lupi aştepta reîntoarcerea iscoadei, omul şi calul său tocmai ajunseseră înaintea lor. Chenzhen şi-a scos repede picioarele din scări şi s-a aplecat să le tragă înspre el, apoi le-a apucat cu ambele mâini, ca şi cum toată viaţa lui ar fi atârnat de ele. Şi-a ţinut piciorul nemişcat şi, întorcându-se brusc, a scos un urlet către haita de lupi adunată în jurul lui, după care a ridicat scările grele în dreptul pieptului şi a început să le lovească între ele.

Bang, bang!

Scările lovite scoteau un sunet ca de ciocan de fier care izbeşte o şină, un zgomot strident şi pătrunzător, care zguduia timpanul aşa de tare, încât ţi-ai fi dorit să fi fost surd, iar în liniştea mormântală a stepei era ca şi cum i-ar fi împuns pe lupi cu o sabie ascuţită ce le

străpungea urechile și ficații. Pentru lupi, acest sunet nefiresc era mai îngrozitor decât cel mai înfricoșător trăsnet venit din cer, mai terifiant chiar decât trosnetul capcanelor de care le era lupilor cel mai teamă pe tot întinsul stepei. La prima ciocnire produsă de Chenzhen, toată haita s-a speriat atât de tare, încât toți lupii s-au strâns unii într-alții tremurând. A mai izbit de câteva ori bucățile de fier și lupii, la comanda căpeteniei, s-au întors și, cu urechile date pe spate și cu grumajii plecați de parcă erau bătuți de vijelie, au luat-o la sănătoasa, urlând, spre deal. Până și iscoada a abandonat misiunea și s-a întors în haită.

Lui Chenzhen nu-i venea să-și creadă ochilor: să fie posibil ca niște lupi imenși și fioroși ca aceștia să fie puși pe fugă de două scări de fier amărâte? Atunci i-a venit inima la loc și l-a apucat un curaj nebun. Ba lovea bezmetic scările de la șa, ba își rotea brațele, zbierând din toți rărunchii: „Huoledeng! Huoledeng!" — adică „Mai repede! Mai repede! Că mulți lupi mai sunt pe-aici!"

Se vede că lupii au priceput vorbele spuse în străvechiul grai și au recunoscut acele strigăte ale vânătorilor mongoli.

Haita îngrozită s-a pus pe fugă, gonită de vânătorul pe care mai înainte nici nu-l luase în seamă. Și totuși, lupii aveau o anumită ordine în modul în care își organizau retragerea, haita care fugea împresurată nu renunța la străvechea formație a armatei mongole, cei mai fioroși în față, lângă comandant, dând năvală, iar lupii uriași acoperind retragerea, ordonat. Chenzhen se uita și nu-i venea să creadă.

Într-o clipită, din haita de lupi n-a mai rămas nici umbră, iar în urma lor plutea un nor de zăpadă spulberată.

Lumina zilei dispăruse. Chenzhen încă nu lăsase din mâini scările de la șa, pe când calul pornise ca din pușcă, galopând nebunește spre cea mai apropiată așezare pe care o știa el. Vântul de iarnă năprasnică i se strecura pe sub guler și mâneci, iar sudoarea rece de pe tot trupul părea că înghețase.

Scăpat din gura lupului, Chenzhen a început de atunci să aibă o evlavie deosebită față de Cerul nemuritor, la fel ca aceea a neamului din stepă. Tot de atunci s-a simțit cuprins de o teamă cutremurătoare și obsesivă față de lupul de stepă mongolă. După părerea lui, acesta era o vietate care ajunsese nu doar să-i atingă, ci să-i zdruncine de-a

dreptul sufletul. Dar să fie lupul în stare să poarte în tainițele sale o putere de fascinație atât de mare? Acest lucru invizibil, inefabil, inexistent și, cu toate astea, cât se poate de concret poate foarte bine să constituie obiectul de adorație din sufletele oamenilor, totemul primordial. Chenzhen avea senzația nedeslușită că dăduse buzna pe tărâmul spiritualității poporului stepei. Deși de-abia întredeschisese poarta spre această lume, privirea iscoditoare și curiozitatea sa năvăliseră înăuntru.

Timp de doi ani după aceea Chenzhen n-a mai văzut astfel de lupi imenși și impunători. Ziua, când mergea cu oile la păscut, mai zărea uneori în depărtare câte un lup sau doi, dar nici dacă mergea zeci de kilometri nu reușea să vadă mai mult de cinci lupi. Adesea-i apăreau în cale oi, vite sau cai sfârtecați de lupi, cel puțin trei, patru leșuri. Adesea, dădea peste un câmp plin cu hoituri de animale sfâșiate. Uneori mai vedea cum vânătorii, după ce ucideau un lup, îl jupuiau și-i puneau pielea în băț, ridicându-l ca pe un drapel.

Bătrânul Bilge stătea întins pe burtă în groapa din zăpadă. Privind țintă cu ochii mijiți la gazelele de pe coasta dealului și la haita care se apropia din ce în ce mai mult, îi spuse încet lui Chenzhen:

— Mai ai puțină răbdare. Ca să înveți să vânezi trebuie mai întâi să înveți să ai răbdare.

Cu bătrânul Bilge alături, Chenzhen era mult mai liniștit. Își șterse promoroaca adunată pe gene și se uită la bătrânul care clipea imperturbabil, apoi își îndreptă binoclul când spre gazele, când spre cercul de lupi, observând că haita nu face nicio mișcare.

Încă de la confruntarea cu lupii, Chenzhen a început să-i înțeleagă pe oamenii stepei, care își duceau zilele înconjurați de haite. Dacă la mică distanță de iurte putea zări ziua, când mergea cu oile la păscut, câteva urme proaspete de lup, pe pășunea de pe coasta dealului acestea se înmulțeau, apărând și excremente proaspete, albicioase. După lăsarea întunericului zărea umbre de lupi, asemenea unor fantome, iar în timpul iernii se întâmpla deseori ca la numai câteva zeci de metri în jurul turmelor de oi să vadă limpede ochii aceia de un verde sticlos, rareori doar câteva perechi, cel mai adesea zeci de perechi. De foarte multe ori, el și nevasta fiului celui mare al lui Bilge, Kasmai, numărau

cu lanternele câte douăzeci și cinci de perechi de ochi de lup. Nomazii primitivi se aseamănă foarte mult cu trupele de oșteni care mărșăluiesc, echipați toți la fel de rudimentar, având la târla de oi doar care trase de vite și pături din pâslă cu care să ridice un paravan semicircular pentru a se apăra de vânt, dar nu și de lupi. La căderea nopții, deschizătura cea mare dinspre miazăzi nu e apărată decât de câini și de femei. Uneori lupii dau iama prin târlă, iar între lupi și câini se încinge o luptă pe viață și pe moarte, deseori întâmplându-se ca trupurile câinilor sau ale lupilor să se izbească cu putere de paravanele de șipci încrucișate ale iurtelor mongole, trezindu-i cu o bufnitură pe oamenii care dorm de cealaltă parte. Chenzhen însuși fusese trezit de vreo două ori de astfel de izbituri ale vreunui lup și, dacă n-ar fi fost paravanul, lupul s-ar fi izbit direct de visele sale... Oamenii care trăiesc în condiții primitive se află adesea la mai puțin de două straturi de pâslă depărtare de lupi. Doar Chenzhen nu avusese până atunci ocazia să se afle atât de aproape de lupi încât să se ia la trântă cu ei. Lupii stepei mongole, foarte iscusiți în atacurile de noapte, au o pricepere în a se face nevăzuți mult mai mare decât oștirile din câmpiile nordice ale Chinei. În nopțile în care bântuiau haitele de lupi, Chenzhen se forța să doarmă iepurește și o ruga pe Kasmai ca atunci când este de pază, dacă vede cumva că lupii dau iama la oi, să-l strige, și el negreșit va ieși să o ajute să le țină piept. Moș Bilge râdea, strâmbându-și barba lui de țap, și zicea că nu mai văzuse un chinez atât de fascinat de lupi. De fapt, bătrânul era foarte mulțumit de interesul neobișnuit arătat de studentul Chenzhen de la Pekin.

În primul an petrecut în stepă, într-o noapte cu viscol, Chenzhen văzuse la lumina lanternei oameni și câini încleștați în luptă crâncenă cu lupii.

— Chenchen! Chenchen!

Era trecut de miezul nopții când Chenzhen se trezi brusc la strigătele lui Kasmai și la lătratul haitei de câini. Pe când se îmbrăca în grabă și-și trăgea cizmele de pâslă și cojocul de piele, luând lanterna și bâta, ieșind apoi val-vârtej din iurtă, picioarele începură să-i tremure violent. Lumina lanternei răzbătea printre fulgii de zăpadă care zburau nebunește care-ncotro și la lumina ei o văzu pe Kasmai cum trăgea

de coadă un lup. Lupul avea aproape aceeași lungime ca a unui om matur. Ea vru să-l tragă pe lup, dintr-o mișcare, afară din mijlocul turmei, care era atât de înghesuită, că nu puteai arunca un ac. Lupul, însă, încerca din răsputeri să se întoarcă și să muște. Oilor le era foarte frică, și de lupi, dar și de vânt, așa că se buluceau îndărătul paravanului. Zăpada de sub ele se împuțise de nu se mai putea respira. Până la urmă îi încolțiră pe lupi, așa încât nu mai puteau face nicio mișcare. Nu le mai rămânea decât să scormonească cu ghearele în pământ, zbătându-se ca apucații și mușcând la întâmplare, iar cel prins de Kasmai încerca din răsputeri să-și tragă coada din mâinile ei, căutând să o zbughească din mijlocul turmei, pentru ca apoi să se întoarcă și să contraatace. Chenzhen veni în fugă, împleticindu-se, neștiind pentru moment ce să facă. Cei doi lupi mari din spatele lui Kasmai erau despărțiți de oi și se zbăteau să găsească o ieșire, însă nu puteau decât să scoată urlete disperate și înfiorătoare. Ceilalți cinci–șase dulăi fioroși ai familiei lui Bilge și toți câinii vecinilor se aflau de acum în partea de răsărit a târlei, luptându-se pe viață și pe moarte cu lupii. Urletele câinilor, răgetele, scheunatul lor zguduiau cerul și pământul. Chenzhen se gândi să meargă să o ajute pe Kasmai, dar picioarele îi tremurau în asemenea hal, încât nu reuși să facă niciun pas. De unde mai înainte își dorise atât de mult să ajungă să pună mâna pe un lup viu, acum era înghețat de frică. Kasmai crezu, însă, că Chenzhen o să-i sară în ajutor și îi strigă înfrigurată:

— Nu veni, nu veni! Lupii mușcă. Du repede oile de aici, adu câinii!

Bătrânul luă degrabă lanterna din mâna lui Chenzhen și concentră fasciculul de lumină pe lupii din mijlocul turmei. Dulăul își scutură o dată capul, descurajat ca un paznic care și-a pierdut slujba, și, exasperat, sărind pe spinările oilor, călcându-le pe cap, rostogolindu-se și cățărându-se iar, se repezi asupra lupilor. Bătrânul se răsti o dată la Chenzhen:

— Gonește oile spre lupi! Bagă-i la înghesuială! Nu-i lăsa să scape! Apoi, luând brațul lui Chenzhen, se opinti împreună cu el să culce oile la pământ sau să le îngrămădească spre Kasmai.

Dulăul Pale cel fioros, suflând greu, ajunse în sfârșit lângă Kasmai, însă lupul era prins între oile atât de bulucite, încât nu mai puteau apuca nici măcar o gură de aer. Bravii câini de vânătoare ai stepei

mongole cunoșteau prea bine regulile, bunăoară că nu trebuiau să muște lupii de trup sau de spinare, ca să nu le vatăme blana, însă, neavând unde să-și vâre botul, Pale lătra și urla aiurea. Cum văzu că Pale reușise să ajungă lângă ea, Kasmai se înclină brusc, ridică piciorul, ținu strâns coada lupului cu ambele mâini, îndoi genunchiul, apoi, slobozind un strigăt, adunându-și toată forța în brațe, frânse în două coada lupului, care trosni ca un băț uscat. Lupul scoase un urlet sfâșietor, de durere i se înmuiară picioarele, iar atunci îl traseră cu un strigăt afară din târlă. Lupul începu să se zbată, din cap până-n picioare, dar întoarse capul să-și privească rana. Atunci Pale se repezi și-l apucă zdravăn de beregată, țintuindu-l pe lup de cap și de piept, chiar dacă acesta lovea cu labele și zgâria. Colții câinelui se încleștară și două firicele de sânge țâșniră din beregata lupului. Acesta se mai zbătu, agonizând câteva minute, apoi se lăsă la pământ moale ca o cârpă, iar limba însângerată i se prelinse afară printre colții ascuțiți. Kasmai își șterse fața de sângele lupului, răsuflând din greu.

Aburul dens al sângelui lupului mort se ridică în văzduh, lătrăturile câinilor din partea de răsărit încetară, lupii o luară la goană, unul după altul, pierzându-și urma în beznă. Dinspre pajiștile de la nord-vest se auziră îndată urletele sfâșietoare, triste și ascuțite, plângând îndelung pierderea comandantului căzut în luptă.

— Nu sunt bun de nimic, sunt laș ca o oaie, spuse Chenzhen oftând. Nu mă compar nici măcar cu un câine de stepă, cu o femeie, nici chiar cu un țânc de nouă ani.

Kasmai, scuturând din cap, spuse râzând:

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat, daca nu ieșeai tu să mă ajuți, lupul ar fi mâncat oaia.

Și moș Bilge râse și spuse:

— Așa un student chinez care să fie în stare să mâne oile, să țină lanterna, eu n-am mai văzut.

Chenzhen ajunse bâjbâind până lângă lupul care încă era cald. Regreta din tot sufletul că nu avusese curajul să se ducă să o ajute pe Kasmai să țină de coadă lupul viu, că pierduse o asemenea ocazie, cu care un chinez se întâlnește poate o singură dată în viață: experiența luptei corp la corp cu un lup. Pe întinderea lină a stepei, silueta lupului era într-adevăr înfricoșătoare, aducând mai degrabă cu un

antropoid păros, trupul său impunător îi inspira în continuare teamă, părând mai curând doborât de ameţeală, dar amenințând să se trezească și să se ridice, cu un răget, în orice moment. Chenzhen mângâie capul uriaș al dulăului și-l bătu în semn de apreciere pe spate când acesta se tolăni. Apoi, întinzându-și degetul mare și mijlociul, se apucă să măsoare lungimea lupului, din vârful nasului până-n vârful cozii, în total nouă lungimi, asta însemnând aproape un metru optzeci, adică mai mare cu câțiva centimetri decât propria înălțime. Văzând una ca asta, Chenzhen luă o gură de aer rece.

Cu lanterna în mână, moș Bilge lumină turma; erau vreo trei, patru oi cărora lupul le rupsese din rădăcină coada mare și grasă, iar ciotul era năclăit de sânge înghețat. Atunci bătrânul spuse:

— Cozile astea de oaie fac cât un lup mare, așadar suntem chit.

Bătrânul și Chenzhen traseră trupul greoi al lupului în iurtă, ca nu cumva să vină câinii vecinilor și să-și înfigă răzbunători colții în blana lui. Chenzhen văzu că laba lupului este mult mai lată decât aceea a câinelui și, comparând-o cu propria palmă, văzu că e aproape la fel de mare ca palma omului, fără degete; de aceea poate lupul să aibă o asemenea stabilitate când fuge pe zăpadă sau peste stâncile alunecoase ale munților. Atunci moșul îi spuse:

— Mâine am să te învăț cum se jupoaie lupul!

Kasmai aduse din iurtă un vas cu carne și se duse să-i recompenseze pe Pale și pe ceilalți câini. Chenzhen merse și el cu ea, mângâind întruna căpățâna uriașă și spinarea lată (cât un kang[1] mai micuț) a dulăului. Acesta hăpăia oasele și carnea, dând recunoscător din coadă. Chenzhen nu se putu abține și o întrebă pe Kasmai:

— Nu ți-a fost frică?

Ea îi răspunse râzând:

— Mi-a fost, mi-a fost. Mi-a fost frică să nu cumva să se risipească oile din cauza lupului, că atunci totul ar fi fost pierdut. Sunt șefa brigăzii de producție, dacă pierd oile, atunci s-a zis!

Kasmai se lăsă pe vine și bătu ușor câinele pe cap, zicând: „Sai Pale, sai, Pale!", adică „Bine, bine, Pale!". Atunci Pale lăsă ciolanul din gură și, ridicându-și capul, căută mâna stăpânei, vârându-și botul mare prin

[1] Pat din cărămizi sub care există o sursă de căldură — vatră.

mâneca ei, dând din coadă așa de tare, încât făcea vânt. Chenzhen văzu astfel cum Pale, cât era el de înfometat și înfrigurat, căuta mai degrabă răsplata sentimentală din partea stăpânei lui. Kasmai spuse:

— Chenchen, la primăvară am să-ți dau un pui de cățel, că te pricepi așa de bine să-i hrănești, iar după ce-o să-l faci mare o să fie asemenea lui Pale.

Chenzhen scoase câteva icnete de mulțumire.

Intrând în iurtă, stăpânit în continuare de teamă, Chenzhen spuse:

— Eram terminat de frică!

Bătrânul spuse:

— Mi-am dat seama când te-am apucat de mână. Dar cum poți să tremuri așa, întruna? Că dacă e să mergi la război, nici arma n-o poți ține ca lumea! Dacă știi bine că nu mai pleci multă vreme din stepă, atunci n-ai încotro și trebuie să devii mai tare ca un lup. De acum trebuie să te duci să te bați cu lupii, ca atunci când Genghis-Han își alegea oștenii și se uita mai ales la priceperea lor de a se bate cu lupii.

Chenzhen dădu din cap și spuse:

— Cred, cred. Uite, dacă ar fi să se urce Kasmai pe cal să meargă la bătălie, mai mult ca sigur că ar fi mai tare decât Mulan. A, Mulan este cea mai cunoscută comandantă de oști din istoria chinezilor.

Bătrânul spuse:

— Da, dar femei precum Mula asta sunt puține printre chinezi, pe când la noi, femei precum Kasmai sunt multe, în fiecare iurtă este câte una.

Și bătrânul, ca un venerabil rege al lupilor, începu să râdă.

De atunci, Chenzhen și-a dorit din ce în ce mai mult să se apropie de lupi, să-i observe și să-i cerceteze. În taina sufletului său credea că între lupii și oamenii stepei există o legătură spirituală foarte strânsă și că abia atunci când îl va înțelege pe lup va putea înțelege stepa și oamenii ei. Or, lupii stepei sunt tocmai spiritele acesteia, reprezentând cel mai adânc strat spiritual al său. Chenzhen spera să ajungă să fie în stare să aprofundeze impresiile și senzațiile legate de lupul autentic și real, ba chiar își dorea să scoată cu mâna lui un pui de lup din vizuină și să crească acolo, sub privirea lui, sub atingerea lui, propriul lup de stepă. Numai gândindu-se la această faptă se

cutremura. Odată cu apropierea primăverii, dorința lui de a avea un pui de lup s-a întețit.

Bătrânul Bilge era cel mai vestit vânător din stepa Elun, și cu toate acestea mergea foarte rar la vânătoare. Iar atunci când mergea, vâna vulpi, nu prea vâna lupi. În ultimii doi ani, oamenii s-au preocupat mai mult de revoluția culturală, iar viața lor de păstori și vânători a fost tulburată ca turma de oi gonită de vifor. În iarnă, când turme întregi de gazele intrară în ținuturile stepei, moș Bilge se gândi să-și onoreze măcar parțial promisiunea și-l duse pe Chenzen într-un loc aflat la foarte mică distanță de haitele de lupi, acesta fiind, de fapt, locul cel mai potrivit pe care-l alesese bătrânul ca să-i cultive curajul și inteligența. Chenzhen mai avusese ocazia să-și intersecteze cărările cu cele ale lupilor de stepă, dar nici acum nu era o partidă de vânătoare în adevăratul sens al cuvântului.

Cu toate acestea, Chenzhen continua să se simtă profund îndatorat bătrânului pentru inițiativa și tenacitatea lui.

Simți cum bătrânul îl atinse ușor cu mâna, arătând spre povârnișul muntelui. Luă înfrigurat binoclul și-l îndreptă către panta înzăpezită, unde turma de gazele scormonea după verdeață. Văzu atunci cum unul dintre lupi se desprinde din cercul haitei și se pierde pe muntele dinspre apus. Se simți descumpănit și-l întrebă pe bătrân:

— Mai știi, poate că nici n-au de gând să atace și am stat degeaba atâta amar de vreme, să înghețăm aici...

Bătrânul zise:

— N-ar scăpa lupii nici în ruptul capului o asemenea ocazie rară, mai mult ca sigur că șeful lor a văzut că turma de gazele este mult prea numeroasă, așa că l-a trimis pe acela să rânduiască trupele. Cu o astfel de ocazie te întâlnești o dată la cinci sau șase ani și, din câte se vede, le e cam foame și au de gând să dea o bătălie de pomină. Nu te-am adus eu degeaba azi aici. Mai ai puțină răbdare, la vânătoare doar cu răbdarea răzbești.

Capitolul 2

Cea de-a doua fiică a lui Chanyu din neamul hunilor era atât de frumoasă, încât oamenii credeau că este o făptură cerească. Chanyu a spus: „Această fiică a mea este de acum bună de măritat, să se mărite, dar cu cine va hotărî Cerul.“ Atunci au făcut un altar înalt într-o pustietate din partea de miazănoapte și au așezat-o pe fată acolo, rugându-se la Cer să o primească în grijă... După un timp, un lup bătrân a venit și și-a scormonit vizuină sub altar, păzind-o zi și noapte, chelălăind. Și multă vreme n-a mai plecat de acolo. Fetița a spus: „Tatăl meu m-a așezat aici sperând să mă dea Cerului, însă lupul acesta care a venit la mine poate că este fermecat, trimis de Cer. Voi coborî, deci, și mă voi duce la el.

Sora ei i-a spus înfricoșată: „Aceasta nu este decât o fiară, nu-ți face părinții de ocară!“ Însă sora mai mică n-a ascultat-o, ci s-a coborât de pe altar și a devenit soața lupului, născându-i prunci. Mai apoi, aceștia s-au înmulțit și au devenit un neam. De aceea cântecele prelungi care povestesc despre oamenii acestui neam se aseamănă chelălăitului lupului.

Istoria regatului Wei

VREO CINCI, ȘASE LUPI se alăturară pe furiș celor care stăteau roată, înconjurând locul din trei părți. Chenzhen se străduia să nu facă nici cel mai mic zgomot, astupându-și până și gura și nările. Întrebă în șoaptă:

— Tăicuță, haita e gata să le împresoare, nu?

Bilge îi spuse atunci încetișor:

— Nu chiar așa curând, șeful haitei așteaptă o ocazie prielnică. Când e vorba să facă o încercuire, lupii sunt mult mai cumpăniți decât vânătorii. Ia gândește-te bine: oare ce-o fi așteptând căpetenia lupilor?

Sprâncenele și barba albe și stufoase ale bătrânului se mișcară, scuturând bruma fină. Căciula aceea tipică din blană de vulpe, care-i acoperea fruntea, îi apăra obrajii și-i învăluia sprâncenele, îi ascundea și aburul respirației, acoperindu-i toată fața, încât numai ochii i se mai vedeau, mărgelele acelea de un galben-cafeniu deschis, care încă scânteiau vioi ca luciul ambrei.

Cei doi stătură o vreme pitulați în ascunzișul din zăpadă. Amândoi își concentrau atenția asupra gazelelor de pe povârnișul din fața lor. În turmă erau cam o mie de gazele, alături câțiva masculi cu coarne lungi și negre care mai luau câte un smoc de iarbă, mai priveau în depărtare ridicând capul, amușinând, în vreme ce restul scormoneau zăpada și pășteau.

Pășunea este cea de-a doua rezervă de iarnă pentru situații de calamitate; cu o circumferință de aproape cincisprezece kilometri, poziția ei e foarte prielnică, fiind orientată către vânturile cele puternice care-i vin din față — o pășune de munte, descoperită, de mare întindere. Iarba este atât de înaltă, deasă și grasă, încât vântul n-o poate culca la pământ, iar zăpezile n-o pot acoperi.

Bătrânul spuse în șoaptă:

— Dacă te uiți cu atenție, observi că poziția acestei pășuni e deosebit de bună, fiind bătută din față de vânturi puternice, de vântul de nord-vest, și, cu cât e viscolul mai mare, cu atât mai greu se așterne zăpada. Când aveam eu opt ani, stepa a fost lovită de o furtună de zăpadă cum numai la câteva sute de ani se întâmplă. Omătul ajunsese să acopere iurtele. Din fericire, majoritatea oamenilor, sfătuiți de bătrâni, au prevăzut situația și, pe când zăpada mai avea puțin și le ajungea până la gât, au adunat toate hergheliile la un loc și au pus mii de cai să o calce cu copitele, după care au trecut și cu turmele de vite, făcând astfel un drum pe care încăpeau o turmă de oi și un car cu boi. Așa au mers trei zile și trei nopți, reușind să ajungă, oameni și animale, pe această pășune. Aici zăpada nu era decât de vreo jumătate de metru

sau ceva mai mult, dar vârful ierbii tot ieșea de vreo trei degete din zăpadă. Vitele, oile, caii pe jumătate morți de frig și de foame, cum au văzut verdeața, au început să mugească, să behăie și să necheze de la primul până la ultimul, ca scoși din minți, dând năvală înainte. Oamenii s-au aruncat la pământ, de la mic la mare, plângând și bătând mătănii drept mulțumire către Tengri[1], fața umplându-li-se de zăpadă în plecăciunile lor. Odată ajunși aici, atât oile, cât și caii au început să scormonească după iarbă, iar vitele, care nu puteau scormoni, se țineau după turmele de oi și de cai și găseau și ele ceva, așa încât majoritatea au supraviețuit până la topirea zăpezii. Însă de aceia care n-au avut vreme să se strămute a fost vai și amar, căci dacă oamenii s-au mai putut adăposti cumva, animalele, în schimb, au fost aproape îngropate în zăpadă. Dacă n-ar fi fost pajiștea aceasta, oamenii stepei Elun, cu tot cu animalele lor, de mult s-ar fi prăpădit. De atunci, viscolul nu i-a mai îngrozit atât de tare. Pentru că, imediat ce se pornea furtuna, nu trebuia decât ca oamenii și animalele să vină aici ca s-o scoată la capăt.

Bătrânul zise încet:

— Pășunea aceasta e un adevărat dar de la Tengri pentru salvarea oamenilor și a animalelor. În vechime, păstorii mergeau an de an pe vârful muntelui din fața noastră ca să le aducă jertfe lui Tengri și zeului muntelui, însă de câțiva ani nu prea mai îndrăznește nimeni să scoată vreo șoaptă de rugăciune, chiar dacă fiecare se roagă în inima lui. Acest munte este sfânt și oamenii stepei Elun, cât o fi de secetă sau oricât de puțină iarbă ar mai rămâne, nu îndrăznesc să tulbure pășunea pe vreme de primăvară, vară sau toamnă. Stăvarii cu herghelile lor ar face orice ca să protejeze pășunea. Lupii veghează și ei necontenit asupra muntelui, doar o dată la cinci, șase ani vin aici să mai ucidă câte o gazelă, pentru că și ei se închină zeului muntelui, ca și oamenii, se roagă la Tengri. Iar zeul muntelui nu se îndură doar de oameni, ci și de lupi. Lupii sunt mai iscusiți decât noi, ei știu de locul acesta dinaintea oamenilor. Ziua stau pitiți printre stâncile din vârful muntelui sau într-un loc unde zăpada e înghețată, de cealaltă parte a muntelui. Cum se întunecă, încep să scurme zăpada după hoituri

[1] Tengri este zeul suprem al mongolilor, Cerul.

înghețate de oi și vite. Dacă găsesc ceva de mâncare, nu se mai încurcă ei cu oamenii.

Doar câțiva nori albi și pufoși mai stăteau ici și colo, lipiți pe cerul ca de sticlă. Bătrânul își ridică privirea, plin de evlavie, spre Cerul albastru de cleștar. Chenzhen crezuse că numai în tablourile apusenilor poți găsi o privire atât de pură.

Anul acesta zăpada căzuse foarte devreme pe pășune și, din câte se vedea, nu avea să se topească prea curând. Verdeața din partea de jos nici nu apucase să se îngălbenească bine, că și fusese acoperită de zăpadă, iar așa, sub stratul de omăt, stătea ca proviziile de legume puse la păstrare într-un răcitor. Din fiecare tijă de iarbă, goală pe dinăuntru, aflată sub zăpadă, răzbătea mirosul îmbietor de verdeață proaspătă. Mânate de zăpezi și foame, turmele de gazele de pe tărâmurile dinspre miazănoapte treceau hotarul și ajungeau aici, unde parcă întâlneau o adevărată oază, atrase fiind de aromele ierburilor ca de un magnet, și nu se mai înduplecau să plece pe alte pășuni. Și atâta mâncau, că burțile li se rotunjeau ca niște pepeni, făcându-se ca niște tobe, ghiftuindu-se până ce abia se mai puteau mișca. Doar moș Bilge și vătaful lupilor știau că astfel făceau o mare greșeală.

Turma de gazele mongole din fața lor nu putea fi socotită imensă, căci, încă din primul an în stepă, Chenzhen avusese deseori ocazia să vadă turme uriașe, de zeci de mii de capete. Cadrele de la Direcția Pășunilor spuneau că prin anii șaizeci fuseseră vreo trei ani de foamete, iar trupele din câteva zone militarizate din nord ieșiseră cu jeepuri și mitraliere și vânaseră nenumărate gazele, ca să furnizeze carne direcțiilor zonale. Drept urmare, toate gazelele au fugit în afara granițelor. În ultimii ani situația de la graniță a devenit mai tensionată, vânătorile de anvergură s-au oprit, pe toată întinderea stepei se putea vedea acum frumusețea neasemuită a turmelor de gazele. Când Chenzhen ieșea cu oile, vedea turme mari de gazele ca un covor galben așezat pe toată întinderea stepei și care acoperea pământul, ajungând până la orizont, trecând grațios pe lângă oile lui, care se îmbulzeau înfricoșate unele într-altele, holbându-se speriate, dar invidioase, la jivinele acelea care puteau zburda după bunul lor plac.

Gazelele din stepa Elun nu-l scăpau o clipă din ochi pe omul acela fără de armă. La un moment dat, Chenzhen a intrat călare în puzderia de gazele și a încercat să profite de un moment de panică pentru a prinde una, ca să guste și el carne de gazelă. Însă fugeau mult prea repede, fiind cele mai rapide animale cu patru copite de pe tot întinsul stepei, și nici cei mai iuți dintre câinii de vânătoare sau dintre lupii de stepă nu le puteau ajunge. Chenzhen a încercat de câteva ori să le înhațe cu tomakanul, însă nici măcar un fir de păr nu le-a putut atinge. Gazelele au fugit grațios, lăsându-l dezamăgit în mijlocul turmei; treceau ocolindu-l prin ambele părți, la câteva zeci de metri de el, adunându-se la loc nu departe de punctul în care se afla el și văzându-și mai departe de drum.

A fost atât de surprins, încât a rămas locului ca prostit, cu gura căscată de admirație.

Turma de gazele pe care o avea înaintea ochilor putea echivala ca mărime cu o turmă mijlocie de oi, însă tot era prea mare, gândea Chenzhen, pentru o haită care nu avea mai mult de câteva zeci de lupi. Toate acestea dovedeau că ambiția sălbatică a lupului este cea mai aprigă de pe fața pământului, iar el ar fi vrut să știe cam cât de mari erau apetitul și ambiția acelei haite, dar și cât de mare era dibăcia lor în a le prinde la mijloc.

Lupii erau extrem de atenți în această încercuire, mișcările lor erau foarte domoale și precaute. Iar dacă s-ar fi găsit câțiva masculi de gazelă care să ridice capetele și să privească spre ei, imediat s-ar fi pitulat în iarbă încremenind, până și aburii respirației și i-ar fi rărit.

Gazelele continuau, însă, scurmatul după iarbă, fără să bage de seamă pericolul care le pândea. Cei doi oameni așteptau liniștiți. Atunci bătrânul îi spuse în șoaptă:

— Gazelele astea sunt o mare pacoste pentru stepă, aleargă repede, mănâncă foarte mult, uită-te și tu cât pot să mănânce. Oamenii se chinuiesc să păstreze pășunea, iar ele ar putea să strice în câteva zile o bună bucată din ea. Dacă ar mai veni câteva turme, n-ar mai rămâne nimic din pășune. Anul acesta a fost zăpadă mare, ne-a lovit când nici nu ne așteptam. Dacă n-am fi păstrat pășunea asta de rezervă, ar fi fost vai și amar de toți. Noroc cu lupii, în scurt timp ei o să ucidă câteva gazele, iar pe celelalte le vor goni de-aici.

Chenzhen privi uimit la bătrân și zise:

— A, de-aia nu vânezi dumneata lupi!

Bătrânul răspunse:

— Ei, mai vânez și lupi, dar nu prea mulți. Dacă m-aș apuca să prind toți lupii, atunci pășunea n-ar mai putea rezista. Iar dacă pășunea nu mai este, cum să mai trăiască oamenii și animalele? Voi, chinezii, n-aveți cum să pricepeți felul acesta de a gândi.

Chenzhen spuse:

— E un fel de a gândi foarte bun, acum înțeleg și eu întrucâtva.

În sufletul lui Chenzhen era o neliniște ciudată, parcă putea vedea cu ochii minții imaginea neclară a totemului lupului. Acum doi ani, înainte să plece de la Pekin, adunase și citise multe cărți despre oamenii stepei și atunci a aflat că neamul din stepă crede în totem, însă abia acum părea că începe să înțeleagă cum se face că neamul acesta are drept animal-strămoș și totem tocmai lupul, care este atât de dușmănit de chinezii plugari.

Bătrânul îl privi pe Chenzhen și-i spuse râzând:

— Voi ăștia, studenții de la Pekin, stați în iurte de mai bine de un an, însă pâsla e cam subțire, și n-ar fi rău ca de data asta să prindem mai multe gazele, să le ducem la punctul de colectare, iar cei de la aprovizionare să ne dea la schimb mai multă pâslă, asta o să vă ajute să treceți mai ușor prin iernile năprasnice.

Chenzhen zise:

— Ar fi nemaipomenit, iurta noastră nu are decât două straturi, e frig de ne îngheață și cerneala în călimări.

Atunci bătrânul râse și spuse:

— Iată, în curând haita asta de lupi are să se prezinte cu plocon înaintea voastră.

În stepa Elun, pe o gazelă congelată poți să primești și douăzeci de yuani, însemnând venitul unui păstor pe o săptămână și ceva. Pielea de gazelă mongolă este materia primă pentru jachetele de piele de calitate. Oamenii de la centrul de colectare spun că jachetele pe care le poartă aviatorii sunt făcute din piele de gazelă mongolă. Însă piloții chinezi nu apucă să poarte asemenea jachete. Pielea tăbăcită în fiecare an prin stepele Mongoliei Interioare ajunge în întregime la export, pentru Uniunea Sovietică sau pentru Europa de Est; în schimb,

în prețul lor se aduc oțel, automobile sau muniție. Apoi, carnea de gazelă este și materia primă superioară pentru conservele din carne, care și acestea merg toate la export. Dacă mai rămân oase sau ceva carne, sunt lăsate populației locale, așa că pe tarabele din orice regiune a Mongoliei Interioare carnea de gazelă este o raritate, și oricum se vinde numai pe cartelă.

Iarna aceasta au intrat pe teritoriul nostru foarte multe gazele, ceea ce i-a făcut pe șefii comunelor și regiunilor să nu-și mai încapă în piele de bucurie. Punctele de colectare de pretutindeni au făcut loc în depozite, pregătindu-se să primească mari cantități. Toți, de la cadre la vânători sau ciobani, erau ca pescarii la începutul sezonului de pescuit, care se gândesc ce pradă mare vor avea. Vânătorii și stăvarii sunt ceva mai iuți de picior, cu toții și-au luat caii cei mai rapizi, câinii și puștile și au pornit să vâneze gazele. Chenzhen era prins toată ziua cu oile, și oricum nu avea nici pușcă, nici cartușe. În plus, păstorii n-aveau decât patru cai, nu erau ca stăvarii care aveau la dispoziție o herghelie întreagă; zeci de cai erau folosiți special în acest scop. Cât despre tinerii intelectuali, aceștia nu aveau decât să privească cum se duc vânătorii la vânătoare. Cu o seară înainte, Chenzhen se dusese la iurta vânătorului Lamzab. Turma de gazele nu apăruse decât de câteva zile, iar el deja vânase unsprezece bucăți, cu o pușcă ce putea doborî două animale odată. În câteva zile de vânătoare câștigase cât salariul unui stăvar pe trei luni, iar stăvarii câștigau bine. I-a spus mândru lui Chenzhen că a adunat bani de băutură și țigări pentru un an și că dacă ar mai vâna câteva zile și-ar putea lua un radio „Lampionul roșu" cu semiconductori; pe cel nou l-ar lăsa acasă, iar pe cel vechi l-ar duce la iurta mobilă de stăvar. La el apucase și Chenzhen să guste pentru prima oară carne proaspătă de gazelă, gândindu-se că era adevărata carne de vânat de stepă. Gazela, care este campioană la alergări, nu are niciun mușchi pe care să nu-l utilizeze, fiecare fibră este chintesența îndelungatului efort făcut în întrecerea cu lupii, de o frăgezime asemenea cărnii de sugar.

De când veniseră gazelele în stepa Elun, importanța tinerilor intelectuali veniți de la Pekin se diminuase. În doi ani, aceștia căpătaseră priceperea de a ieși singuri cu turmele și cirezile la păscut, însă la vânătoare nu se pricepeau câtuși de puțin. În schimb, vânătorii aveau o

poziție mult mai importantă în politica de producție a stepei de la granița de răsărit. Strămoșii neamului mongol fuseseră vânătorii pădurilor înalte din Heilongjiang, care au pătruns încet-încet în stepa mongolă ocupându-se cu păstoritul și cu vânătoarea. Vânătoarea este o sursă de venit foarte importantă, ba chiar cea mai importantă, pentru orice familie. Între păstorii stepei Elun, cea mai marcantă poziție este ocupată de stăvar, pentru că majoritatea vânătorilor mai iscusiți provin din rândul acestora. Șansele ca tinerii intelectuali să ajungă la poziția de stăvar sunt minime și, chiar dacă, prin absurd, ar avansa la postul acesta, n-ar trece de funcția de ucenic începător, ceea ce ar presupune o distanță enormă până la funcția de stăvar plin. Așa că abia acum, cu nebunia asta a vânătorii, tinerii de la Pekin, care aproape ajunseseră să se creadă noua generație de ciobani ai stepei, și-au dat seama că nu au parte de cine știe ce mărire.

Chenzhen a mâncat pe săturate carne de gazelă, dar n-a vrut să primească pulpa oferită în dar de Lamzab. În schimb, a luat-o iute la picior spre iurta lui moș Bilge.

Deși băieții aceștia primiseră de mult propria iurtă în care să stea, lui Chenzhen îi plăcea să meargă deseori la unchiaș. Iurta lui era foarte spațioasă, primitoare și bine încălzită. De jur-împrejur, pe pereți erau atârnate carpete cu imagini religioase inspirate de budismul tibetan, iar pe jos erau întinse covoare cu cerbi albi.

Pe masa joasă din lemn era un bol de argint cu suport de lemn, iar pe tavă, un lighenaș de aramă și un ceainic de aluminiu, atât de bine șlefuite, că străluceau ca oglinda. Aici, în îndepărtata împărăție a lui Tengri, valul zănatic al eradicării „celor patru idei preconcepute“[1] al Gărzilor Roșii nu ajunsese să distrugă nici tapiseriile, nici covoarele bătrânilor. În iurta lui Chenzhen erau patru băieți, colegi de clasă într-un anumit liceu din Pekin, dintre care trei erau odraslele „bandei de reacționari care luaseră drumul capitalismului“ sau al „propovăduitorilor științelor reacționare“[2], care, văzându-și soarta pecetluită și fiind dezgustați la culme de absurditățile Gărzilor Roșii, au făcut în așa fel încât la începutul iernii anului 1967 să-și ia la revedere de la

[1] Idei vechi, cultură veche, obiceiuri vechi și datini învechite.

[2] Expresii care țin de perioada campaniilor punitive ale Revoluției Culturale.

zgomotosul Pekin și să-și caute un trai ceva mai tihnit în stepă, înțelegându-se foarte bine unii cu alții. Iurta lui moș Bilge era asemenea cortului unui șef de trib; acolo puteau să se simtă bine îngrijiți, acolo aveau parte de mai multă căldură și de siguranță.

În ultimii doi ani, familia bătrânului l-a primit pe Chenzhen ca pe un adevărat membru al ei, iar cele două valize mari, pline cu cărți, pe care le adusese de la Pekin — și era vorba mai ales de cărțile chinezești și străine care povesteau istoria Mongoliei — au strâns și mai tare relația dintre bătrân și feciorul acesta de neam chinez. Bătrânul era deosebit de ospitalier, în trecut avusese câțiva prieteni mongoli care erau mari maeștri în arta povestitului și cântatului[1] și care știau o grămadă de istorioare și legende mongole. Cum a văzut cărțile lui Chenzhen, și mai ales ilustrațiile și hărțile acestora, de îndată s-a născut în el un interes nemărginit pentru toți scriitorii și istoricii chinezi, ruși, persani sau de alt neam care s-au apropiat de istoria Mongoliei. Însă bătrânul Bilge, care nu prea înțelegea limba chineză, prindea orice ocazie pentru a-l învăța pe Chenzhen graiul mongol, cu speranța că acesta îi va lămuri cândva conținutul cărților acelora și, de ce nu, ar fi vrut să-i spună băiatului și câteva povești mongole. Asta a făcut ca, în cei doi ani scurși, dialogul mongol-chinez dintre bătrân și tânăr să se desfășoare destul de cursiv.

Însă Chenzhen nu se încumeta să-i povestească bătrânului și acele texte în care unii istorici chinezi sau occidentali din vechime îi priveau pe mongoli cu ostilitate. Odată ajuns în stepă, nu mai îndrăznea să recite *Fluviul sângeriu* al lui Yue Fei. De acum gata cu ironiile. Și-ar fi dorit să găsească temeiul istoric al dușmăniei dintre agricultori și păstorii nomazi, ca și motivul pentru care neamul atât de puțin numeros al mongolilor a explodat în istorie asemenea temutei bombe nucleare.

Pe Chenzhen nu-l ademenea deloc gândul de a părăsi iurta bătrânului Bilge. Dar în stepa grasă și mănoasă a Elunului turma creștea tot mai mult. După ce oile fătau, turma putea ajunge la trei mii de capete, ceea ce depășea cu mult puterile unui singur păstor. Când turma s-a înmulțit, a trebuit să se mute, iar Chenzhen a fost nevoit să părăsească

---

[1] O formă tradițională de divertisment, în care povestitul și cântatul se îmbină, deseori având accente umoristice.

iurta, găsindu-și una în care să trăiască singur. Noroc că cele două tabere nu se aflau la distanță prea mare una față de cealaltă, încă se mai puteau auzi mugetele și lătrăturile, iar de dimineața, de la plecare, până seara, la întoarcere, se vedeau mai mereu; n-apuca să se încălzească șaua calului, că și ajungea la vecini. După mutarea turmei de oi, Chenzhen a continuat să frecventeze familia bătrânului, continuându-și conversațiile. De data aceasta, însă, conversația avea legătură cu gazelele și cu lupii.

La intrare, Chenzhen dădu la o parte o perdea groasă din fetru cu broderii din fir de lână de cămilă, apoi se așeză pe covorul gros, în care te afundai. I se oferi ceai cu lapte. Bătrânul spuse:

— Să nu fii invidios pe cei care prind atât de multe gazele, mâine o să te ducă moșul și-ai să te întorci cu o căruță plină. Zilele astea am dat ocol muntelui de câteva ori ca să văd unde s-ar putea vâna mai bine. Și uite că moșul s-a gândit să te ajute să-ți îmbogățești cunoștințele despre turma cea mare de lupi. Nu tot pomenești tu atâta de ei? Voi, chinezii, tare mai sunteți temători, parc-ați fi niște oi care pasc iarbă, pe când noi, mongolii, suntem ca lupii care se hrănesc cu carne, bine ți-ar mai prinde dacă ai avea și tu o țâră de vână de lup.

A doua zi în zori, Chenzhen împreună cu bătrânul ajunseră pe coasta muntelui dinspre sud-vest și se așezară la pândă. Însă bătrânul nu avea cu el nici pușca, nici câinii, ci doar binoclul. Chenzhen mai fusese de câteva ori cu moșul la vânătoare de vulpi, însă era prima dată când porneau la vânătoare cu mâinile goale. Îl întrebă de câteva ori pe unchiaș dacă are de gând să prindă gazelele cu ocheanul. Însă acesta doar râdea și nu zicea nimic. Pentru că așa îi plăcea lui, să-și lase ucenicul să-și adune în minte tot felul de întrebări și îndoieli, pentru a primi mai bine toate cunoștințele și priceperea pe care le avea el de împărtășit.

Abia când văzu cu binoclul cum haita de lupi se apropie tiptil de turma de gazele, Chenzhen pricepu strategia vânătorească a bătrânului. Era bucuros, iar bătrânul îi adresă și el un zâmbet complice. Se simțea în pielea bătrânului pescar din povestea *Când doi se ceartă al treilea câștigă*, însă el nu era decât un ucenic, adevăratul pescar era moș Bilge. Și iată cum acest vajnic vânător din stepa Elunului l-a adus taman pe el până aici să culeagă roadele altor truditori. Din momentul

în care văzu lupii, uită de frigul iernii, parcă și sângele începuse să-i curgă prin vine de două ori mai repede, și până și teroarea aceea de la prima întâlnire cu haita de lupi începea să se risipească.

În văzduhul acela din creierii munților nu adia niciun firicel de vânt, aerul era rece și uscat. Picioarele lui Chenzhen se făcuseră bocnă, iar sub burtă simțea cum frigul se înăsprește; ce bine ar fi fost să fi avut acum sub el o blană de lup. În minte i se născu atunci o întrebare și îi zise încetișor lui moș Bilge:

— Toată lumea spune că blana de lup este cea mai călduroasă, or, dacă vânătorii și păstorii de pe meleagurile astea prind destui, de ce în iurtele oamenilor stepei nu există pături din blană de lup? Nici măcar stăvarii care petrec noaptea sub cerul liber nu folosesc astfel de pături. Numai la familia Dorji am văzut așa ceva, și am mai văzut cum își înfășoară bătrânul Dorji picioarele în niște pantaloni din blană de lup, peste cei din blană de oaie.

Bătrânul îi răspunse că blana de lup e foarte bună când ai reumatism, că purtase și el câteva luni așa ceva, iar picioarele, care nu-i transpiraseră niciodată, începuseră atunci să-i asude.

— Dar, tăicuță, nu suferă și tanti Eji de reumatism? De ce nu-i faceți niște pantaloni din blană de lup?

Atunci bătrânul îi spuse:

— Neamul lui Dorji e dintre mongolii din nord-est care sunt agricultori, dar mai au și ei ceva vite și oi. Prin părțile acelea sunt mulți chinezi cărora le-au împrumutat obiceiurile. Străinii ăștia au uitat de credințele strămoșești ale mongolilor, au uitat de origini, de tot. Dacă le moare cineva nu-l dau hrană lupilor, ci îl îngroapă într-o ladă de lemn, și atunci e firesc să îndrăznească să-și facă pături și pantaloni din blană de lup. Aici în stepă se tot spune că blana de lup e cea mai groasă și mai călduroasă și tot așa și că, dacă ai pune două piei de oaie una peste alta, tot n-ar ține de cald ca o blană de lup. Pentru că Tengri ține cu lupii, de aceea le-a dat așa o blană călduroasă. Însă oamenii stepei nu și-au făcut niciodată pături din blană de lup, fiindcă mongolii îi respectă pe lupi, iar cine nu respectă lupii nu e mongol adevărat. Mongolii din stepă nu s-ar culca în blănuri de lup nici dacă ar muri de frig. Iar cine doarme în blană de lup îi nesocotește pe zei, cum să mai urce

atunci sufletul lor la Tengri? Ia gândește-te puțin, de ce îi apără Tengri pe lupi?

— Păi n-ai spus dumneata că lupii sunt zeii protectori ai stepei?

Bătrânul zâmbi, strângând din ochi:

— Întocmai! Tengri e tatăl, stepa e mama. Lupii ucid toate acele vietăți care distrug stepa, cum să nu-i apere Tengri?

Haita se mai mișcă puțin. Atunci cei doi luară repede binoclul și îl îndreptară către cei câțiva lupi care își ridicaseră capetele. Dar în clipa următoare aceștia se culcară la pământ, rămânând nemișcați. Chenzhen căută atent lupii din iarba înaltă, dar nu putu surprinde nicio mișcare.

Bătrânul îi dădu luneta lui, să se uite la haita de lupi prin ceea ce fusese cândva un binoclu întreg. Binoclul acesta rupt în două rămăsese de la armata sovietică, era foarte bun, îl găsise cu vreo douăzeci și ceva de ani în urmă, pierdut, poate, pe vremea confruntărilor dintre ruși și japonezi. Stepa Elun era poziționată în partea apuseană a zonei de la sudul marelui lanț muntos Hingan, chiar la nord de Pekin, învecinându-se cu Mongolia. Din cele mai vechi timpuri, acesta este un pasaj sudic al mongolilor din nord-est și câmp de bătălie între diversele clanuri nomade și feluritele neamuri de păstori, fiind chiar și acum o zonă de potențial conflict dintre păstori și nomazi. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, într-un loc aflat nu departe de granița de nord a acestui ținut, s-au dat lupte grele între ruși și japonezi. La sfârșitul războiului, acest loc era folosit pentru trecerea trupelor sovietice și mongole dinspre nord-est, în stepa Elun fiind vizibile și acum urme adânci de șenile, precum cele de la Shahe. Mai rămăseseră și câteva grămezi de fiare din tancurile și blindatele sovietice și japoneze. Aproape toți oamenii de aici din stepă au câteva baionete, gamele, lopeți, căști sau binocluri militare, fie de la sovietici, fie de la japonezi. Bunăoară, lanțul cu care leagă Kasmai vitele este cel de frână de la un camion rusesc. Însă, dintre toate obiectele rămase de la ruși și japonezi, binoclul este cel mai îndrăgit de către oamenii stepei. Până acum, binoclul a devenit principala unealtă din stepa Elun.

Oamenilor din stepa Elun le place să rupă în două binoclul. Mai întâi, pentru că e mai lesne de cărat, fiind de două ori mai ușor. Și apoi, pentru că printr-o singură lunetă vezi la fel de bine ca prin două. Nomazii sunt foarte încântați de obiectele pe care nu le pot produce

ei înșiși. Vederea mongolilor din stepă e foarte bună, dar tot nu se compară cu aceea a lupilor, pe când dacă te folosești de lunetă poți să egalezi sau chiar să bați mai departe decât o poate face lupul. Bilge spunea că, de când au apărut binoclurile în stepă, vânatul din tolba vânătorului s-a înmulțit, iar turmele de cai pierdute au devenit mult mai ușor de găsit. Însă, mai spunea moș Bilge, după părerea lui, și vederea lupului s-a ascuțit mai mult decât înainte, deoarece dacă iei luneta să te uiți la un lup aflat la mare distanță, s-ar putea să observi cum acesta se uită drept în obiectivul tău.

După ce trecuse o jumătate de an de când Chenzhen locuia în iurta lui moș Bilge, bătrânul scotocise în fundul lăzii carului și scosese o altă jumătate de binoclu, pe care i-o dăruise. Treaba asta l-a umplut de invidie pe fiul lui Bilge, pe Batu, pentru că luneta pe care o folosea marele stăvar Batu era de producție autohtonă. Luneta asta sovietică avea ani buni, și din cauza uzurii apăruseră pe tub câteva pete de alamă, mici ca bobul de mei, însă calitatea lentilei era încă foarte bună, puterea de focalizare foarte mare, iar Chenzhen o prețuia foarte tare, ținând-o învelită într-o batistă roșie de mătase. N-o folosea decât foarte rar, atunci când îi ajuta pe ciobani și pe stăvari să-și găsească vitele și caii răzlețiți sau când ieșea la vânătoare cu moș Bilge.

Cu luneta la ochi, Chenzhen scruta terenul de vânătoare și, privind astfel, în cele din urmă spiritul de vânător adormit în tainițele sufletului său se trezi. Strămoșii tuturor oamenilor au fost vânători, vânătoarea este prima ocupație din istoria omenirii, desfășurată timp îndelungat. Chenzhen se gândea că, deși venise din cel mai dezvoltat oraș al Chinei în această stepă primitivă, nu era ca și cum ar fi regresat la cele mai primitive stadii, în care să afle și el ceva din gustul originar al primei ocupații a omenirii. I se părea că trezirea spiritului de vânător e tardivă și simțea o amărăciune fără seamăn pentru faptul că era urmașul unor agricultori. Generații peste generații de agricultori hrăniți din recoltele de cereale și legume ajunseseră ca oile de fricoase, pierzându-și de mult tumultul din venele nomazilor, și nu numai că nu mai aveau pic de spirit de vânător, dar deveniseră prada hăituită a celor mai puternici.

Haita nu dădea vreun semn că ar avea de gând să treacă la fapte, iar în fața răbdării infinite a lupilor Chenzhen simțea că-l părăsește răbdarea. Îl întrebă pe bătrân dacă mai aveau de gând să atace în ziua aceea sau dacă aveau să mai aștepte până la lăsarea întunericului.

Cu o voce joasă, bătrânul îi răspunse:

— Cu ce te alegi dacă mergi la bătălie fără răbdare? Lucrurile bune ale acestei lumi se dau numai celor care au răbdare, fie ei oameni ori animale, și asta pentru că numai cei pricepuți știu să prindă ocazia. Genghis-Han nu era decât un călăreț, dar cum de a putut el să înfrângă armata de oșteni câtă frunză și iarbă a marelui regat Jin? Sau să învingă zeci de alte regate? Nu e de-ajuns să fii doar feroce ca lupul, trebuie să ai și răbdarea lui. Dușmanii mai numeroși și mai puternici se risipesc. Și caii cei mari ajung să se zăpăcească, iar atunci lupii cei mici îi sfârtecă. Cine n-are răbdare nu e nici lup, nici vânător, nici Genghis-Han nu e. Mereu spui că vrei să-i înțelegi pe lupi, să-l înțelegi pe Genghis-Han. Ei bine, pentru asta trebuie sa-ți struneşti caracterul și să-l faci să te asculte.

Bătrânul se înverșunase puțin, Chenzhen nu îndrăzni să-i mai pună vreo întrebare. Strunindu-și pornirile, își puse răbdarea la încercare. Luă luneta și o fixă asupra unui lup, unul pe care-l mai observase de câteva ori și care parcă zăcea acolo mort, rămânând mult timp în aceeași poziție. Puțin după aceea, bătrânul își mai domoli puțin tonul și spuse:

— Ce crezi, de ce stau lupii întinși pe burtă atât timp?

Chenzhen scutură din cap că nu știe. Bătrânul spuse:

— Așteaptă ca gazelele să se ghiftuiască și să le apuce toropeala.

Surprins, Chenzhen răspunse pe dată:

— Chiar așa deștepți să fie lupii? Pot ei să-și dea seama când anume s-au săturat gazelele de nu se mai pot urni și atunci să le atace?

Bătrânul zise:

— Voi, chinezii, nu-i pricepeți deloc pe lupi. Păi lupii sunt mult mai deștepți decât oamenii! Ia să vedem, după părerea ta, poate un lup singur să prindă o gazelă?

Chenzhen cântări puțin întrebarea și răspunse:

— Nu, e nevoie de trei lupi, doi o gonesc și unul o așteaptă la pândă. Abia așa cred că ar putea să prindă una. Un lup singur n-are cum să prindă o gazelă.

Atunci bătrânul clătină din cap zicând:

— Ei bine, crezi sau nu crezi, dar un lup singur poate prinde o gazelă.

Chenzhen rămase cu gura căscată, apoi îl întrebă pe bătrân:

— Cum se poate? Zău că nu-mi pot da seama.

Bătrânul zise:

— Pentru că lupii au un șiretlic. Cât e lumină, lupul fixează cu privirea o gazelă, n-o slăbește din ochi. Cum se întunecă, gazelele încep să-și caute câte un loc ferit de vânt și cu iarbă moale, să-și facă culcuș. În timpul acesta, nemișcat, lupul stă cu ochii țintă la ea. Deși gazela moțăie, mirosul și auzul nu-i amorțesc, la cea mai mică mișcare ar sări în picioare și ar lua-o la sănătoasa, iar lupul n-ar mai avea ce să facă. O noapte întreagă stă lupul încremenit ca un mort, la o oarecare distanță, și așteaptă să se lumineze, căci atunci gazela care s-a ținut toată noaptea e plină de plesnește, iar lupul se poate năpusti asupra ei. Gazela, neușurată fiind, încearcă să o ia la fugă, dar nu ajunge prea departe că se și împiedică, își scrântește picioarele și nu mai poate fugi. Uite, gazela aleargă cel mai repede, dar are momente când nu mai fuge atât de tare, iar lupii bătrâni cu căpetenia lor știu că atunci e momentul să atace, că au șanse să o prindă. Doar cele mai deștepte gazele sunt în stare să-și lase culcușul cald și să meargă să se ușureze înainte de a se lumina de ziuă, când nu au a se teme că le vor prinde lupii. Vânătorii din stepa Elun se trezesc cu noaptea-n cap și așa reușesc să împuște gazelele pe care le păzesc lupii, iar când le despică burțile văd că sunt pline de urină.

Chenzhen spuse încetișor, râzând:

— Cerule, să mă fi omorât și nu m-aș fi gândit că lupii pot avea astfel de strategii! Chiar că sunt pricepuți, nu glumă! Dar vânătorii mongoli sunt și mai pricepuți.

Bătrânul chicoti, zicând:

— Păi cum să nu fie, dacă sunt ucenicii lupilor?

În cele din urmă, majoritatea gazelelor ridicară capul. Tobele de la brâu se făcuseră și mai rotofeie, mai mari chiar decât burțile neușurate

o noapte întreagă. Picioarele unora dintre ele stăteau curbate, nici nu mai aveau cum să stea drepte. Bătrânul privi atent prin lunetă și spuse:

— Au mâncat gazelele de nu se mai pot urni, privește, lupii se pregătesc de atac.

Chenzhen se ridică înfrigurat. Lupii începuseră să strângă rândurile, dispuși în semicerc, înconjurând gazelele pe la est, nord și vest, în vreme ce la sud trona coama muntelui. Chenzhen se gândi că o parte dintre lupi s-ar putea să se afle în spatele coamei, și că, de îndată ce va începe atacul, gazelele vor fi gonite înspre creastă. Atunci cealaltă haită va aștepta ca acestea să obosească urcând și se vor repezi la ele, după care, împreună cu lupii cei dintâi, le vor încolți și le vor veni de hac. Mai auzise el ciobani zicând că lupii folosesc deseori strategia asta pentru a prinde câte o gazelă. Îl întrebă pe bătrân:

— Tăicuță, cam câți lupi să fie de cealaltă parte a crestei? Că dacă nu-s destui nu pot încercui atâtea gazele.

Bătrânul râse complice și spuse:

— Niciun lup nu se află în partea aceea, căpetenia lor nu-i poate trimite într-acolo.

Neîncrezător, Chenzhen zise:

— Ei, și-atunci cum să mai facă încercuirea?

Moșul îi zise încet, râzând:

— În perioada asta e mai bine ca în această zonă să încercuiești din trei părți decât din patru.

Chenzhen zise:

— Eu tot nu înțeleg. Ce șmecherie au de gând să pună la cale?

Bătrânul îi răspunse:

— În spatele coamei aceleia se află vestita groapă de zăpadă a stepei Hlun. Pe povârnișul din față vântul bate neîncetat și când se pornește viscolul zăpada nu se așterne pe ea, ci este suflată toată în spatele crestei. Astfel se formează o groapă mare, plină cu zăpadă, care în partea cea mai de sus este de o jumătate de stat de om, însă mai jos e așa de adâncă, încât nici vârful unui catarg de steag nu s-ar mai vedea. Încă puțin și lupii le vor goni din trei părți spre creastă, și-atunci să vezi bătălie.

Chenzhen văzu negru înaintea ochilor, de parcă ar fi căzut într-o groapă întunecată. Dacă ar fi fost să intre el însuși în stepă cu armatele

din vechime, sigur n-ar fi avut habar ce cursă i se întinde. Începu să priceapă cât de cât cum se face că marele și gloriosul general Xu Da din dinastia Ming, care i-a respins pe mongoli înapoi în stepă, cum a ajuns aici, a căzut în capcană și a fost nimicit cu toată oastea lui. Generalul Qiu Fu din Ming, în fruntea unei oștiri de sute de mii de soldați, a invadat și el stepa mongolă și a ajuns până la râul Kelulun din Mongolia Exterioară, însă, fiind izolat, a intrat în degringoladă, moralul oștenilor săi a fost spulberat, iar pedestrașii armatei chineze au fost nimiciți de călăreții mongoli.

Bătrânul spuse:

— În bătălii, lupii sunt mai deștepți decât oamenii. Noi, mongolii, de la lupi am învățat cum se vânează, cum se face o încercuire sau cum se dă o bătălie. La voi, la chinezi, nici nu sunt haite de lupi, de-aia nu vă merge la război. Pentru că în bătălie nu-ți folosește la nimic faptul că ai ținuturi întinse și puzderie de oameni, în victorie sau în înfrângere ceea ce contează este dacă ești lup sau oaie.

Deodată, haita de lupi declanșă ofensiva generală. Doi lupi aflați în extremitatea vestică sub comanda unuia cu gâtul și pieptul albe ca neaua se năpustiră ca fulgerul spre dâmbul pe care erau gazelele, aceasta fiind ultima breșă din încercuirea lupilor. Odată capturat acest dâmb, încercuirea se întregea. Acțiunea acestor lupi se asemăna unor semnale luminoase de atac total. Lupii care își încordaseră picioarele săriră din iarba deasă, năpustindu-se asupra gazelelor dinspre est, vest și nord. Chenzhen nu mai văzuse niciodată cu ochii lui scena terifiantă a unui atac. Atunci când asaltează, soldații urlă înfiorător; haitele de câini, de asemenea, când atacă latră și urlă, fie pentru a-și face curaj, fie pentru a intimida dușmanul, însă aceasta este expresia lipsei de curaj sau de încredere în sine. În schimb, când atacă, lupii nu scot niciun sunet, niciun urlet, nimic. Pentru că în ochii, inimile și vinele oricărui om și animal de pe pământ subzistă până azi cea mai primitivă, mai puternică și mai răspândită teroare: lupul!

Avântându-se cu un vâjâit pe pajiștea înaltă, lupii păreau zeci de torpile submarine de mare viteză. Cu cei mai ascuțiți colți, cei mai penetranți în inimi și în vine, cu priviri metalice, lupii se năpusteau asupra gazelelor.

Animalele ghiftuite, care abia se mai puteau mișca, se rostogoleau terifiate. Viteza este principala armă cu ajutorul căreia gazelele opun rezistență lupilor. Odată pierdută viteza, turma de gazele nu mai e decât o turmă de oi, sau, mai bine zis, o grămadă de carne. În sinea lui, Chenzhen se gândea că la această confruntare cu lupii gazelele erau mult mai înspăimântate decât fusese el prima dată când nimerise în mijlocul lupilor. Sufletul multora dintre ele ieșise prin gaura din creștetul capului, suindu-se la Tengri. Multe dintre gazele stăteau pe pajiște tremurând, unele căzuseră în genunchi, altora le ieșeau limbile de groază și le tremurau cozile scurte.

Chenzhen era pus în fața înțelepciunii, răbdării, organizării și disciplinei legendare a lupilor de stepă. Acestora trebuie să le fi fost extraordinar de greu să-și controleze foamea și lăcomia de moment, să aștepte cu atâta răbdare cea mai bună ocazie de atac cu care altfel nu se întâlnesc decât extrem de rar, pentru ca la urmă să anihileze într-un mod atât de simplu arma principală a gazelelor.

În mintea lui se aprinse o scânteie: acel măreț om de arme analfabet care fusese Genghis-Han și toate armatele cotropitoare, ale hunilor, cumanilor, mongolilor și tătarilor, până la neamul străvechi al jürchenilor[1], mâna aceea de comandanți și generali analfabeți și semianalfabeți au reușit să sfărâme, să răstoarne universul și să schimbe dinastiile măreței Chine în care a răsărit învățătura clasică a acelui sfânt maestru al războiului, Sun Tzu: *Arta războiului*. Aceștia au avut câțiva maeștri militari de mare clasă; au avut o școală militară extrem de rafinată, în care arta războiului era învățată prin exemple vii; și au mai avut și o practică îndelungată a bătăliilor cu lupii. Gândindu-se că aceste câteva ceasuri în care luase lecții de război nici nu se comparau cu studiul preț de ani de zile al cărților lui Sun Tzu sau von Clausewitz, Chenzhen fu zguduit și mai tare, din toată ființa. De mic era pasionat de istorie și mereu își dorise să lămurească una dintre cele mai însemnate necunoscute ale istoriei universale, și anume de unde venea talentul acesta militar al puțin numerosului popor mongol care măturase Europa și Asia și avusese sub control cel mai vast teritoriu din toate timpurile. Nu de puține ori îl întrebase pe moș Bilge despre aceasta,

[1] „Nüzhen", în original — viitori fondatori ai dinastiei Jin (1115–1234).

iar bătrânul, al cărui nivel de cultură nu era prea ridicat, dar care era deosebit de experimentat, înțelept și pătrunzător, se folosea tocmai de un tertip pedagogic, poate primitiv, dar în orice caz foarte eficient: făcea astfel încât întrebările adunate în mintea băiatului să capete singure, rând pe rând, răspuns. Chenzhen era covârșit de admirație, atât față de lupii stepei, cât și față de oamenii ei care se închinau la totemul lupului.

Dar bătălia, ca și lecția vie, continua.

Cu greu, gazelele se urniră. Însă doar acelea cu o experiență de luptă mai vastă și masculii ce rezistaseră tentației gustului delicios al ierbii din miez de iarnă și care mâncaseră mai încet o luară la fugă instinctiv spre coama pe care nu erau lupi, făcându-le și pe celelalte să o ia la goană, căutând scăpare. Acestea, cu burțile mari, călcând anevoie prin zăpada groasă și suind cu greu râpa, erau demne de milă. Ceea ce se întâmpla aici era un adevărat carnagiu, dar și o pedeapsă din partea celor înțelepți pentru păcatul nechibzuinței. În ochii bătrânului Bilge, haita juca rolul lui Tengri, care intervine pentru binele stepei.

Lupii nici măcar nu se mai uitau la acele gazele care fugeau de le crăpau burțile și se prăvăleau la pământ fără a mai ajunge să le simtă mușcăturile. Se năpusteau mai ales asupra acelora care erau îngrămădite unele într-altele. Din beregatele gazelelor mari sângele țâșnea ca artificiile în văzduh și împroșca pământul, răspândind în aerul rece un miros dens și înțepător. Îngrozite, ca în povestea găinii pe moarte care o dăscălea pe maimuță, animalele acestea cu un simț al văzului și al mirosului atât de ascuțit o luară la fugă spre coama muntelui. Dar de cum ajunseră sus, cele câteva familii conduse de masculi se opriră și făcură cale-ntoarsă îngrozite. Nimeni nu îndrăzni să treacă de cealaltă parte. Era clar, masculii descoperiseră capcana gropii de zăpadă unde totul era de un alb imaculat, nici măcar un fir de iarbă galbenă nu se vedea. Masculii bătrâni, care știau prea bine stepa, își dădură pe dată seama de urzeala vicleană a lupilor.

Ca la un semn, gazelele adunate pe coama muntelui începură să se prăvălească precum grohotișul în alunecare. Masculii parcă stătuseră să pună în balanță cele două amenințări și hotărâseră să se întoarcă la pericolul mai mic al semicercului de lupi, pe care să încerce să-l

spargă. Își vor da toată silința, se vor lupta cu prețul vieții. În grupuri mici, umăr la umăr, ciocnindu-și una de cealaltă burțile mari, gazelele își plecară capetele și năvăliră către lupi, ațintind spre ei coarnele ascuțite ca niște sulițe. Celelalte, câte mai puteau fugi, se luară și ele după primele. Chenzhen știa prea bine cât de periculos poate fi cornul de gazelă. Oamenii stepei îl folosesc în tăbăcărie ca instrument de găurit pielea, pentru că poate străpunge chiar și pielea tare și scorțoasă de vită, cu atât mai ușor pe cea de lup. Atacul cu coarnele acelea înfiorător de ascuțite se dovedi pe dată o manevră eficace. Încercuirea lupilor fu spartă, creându-se o breșă prin care se scurse șuvoiul de gazele. Chenzhen se temea că lupii aveau să piardă bătălia în ultimul moment. Însă imediat îl văzu pe starostele lupilor cum stătea lângă spărtură, cu un aer neobișnuit de calm și de liniștit, ca un lucrător la dig care lasă înadins să treacă viitura pentru a mai slăbi presiunea asupra barajului. După ce acele gazele care menținuseră o viteză constantă și atacaseră cu ascuțișul coarnelor ieșiră prin breșă, la semnalul căpeteniei lupilor cercul se închise. În acel moment, în încercuirea lupilor nu mai rămăseseră decât gazelele mai lente, lipsite de orice armă și ceva mai grele de cap. Sub atacul lupilor și fără sprijinul căpeteniei și al masculilor, gazelele se repeziră iarăși către coama muntelui, gâfâind îngrozite, și se aruncară drept în prăpastia plină cu zăpadă. Chenzhen își putea da bine seama ce se va întâmpla cu gazelele acelea cu copite subțiri și picioare slăbănoage, dar cu burțile mari cât o bute.

Turma de gazele și haita de lupi dispărură fără urmă sub dunga care despărțea cerul de munte. După vacarmul galopului a o mie de gazele, pe cuprinsul însângerat al terenului de vânătoare se făcu deodată liniște. Nu mai rămăseseră pe pășune decât o mână de cadavre și câteva gazele rănite ce se zbăteau neputincioase. Atacul acesta nu durase nici zece minute cu totul. Chenzhen privea cu respirația tăiată, iar inima îi bătea în piept nebunește.

Bătrânul se ridică, se îndreptă de șale, după care se așeză cu picioarele încrucișate sub el pe tăpșanul cu iarbă groasă de lângă ascunziș. Din cizma mongolă de pâslă scoase o pipă cu mușțiuc verde din jad, o umplu cu tutun de Guangdong și o aprinse, iar drept capac puse un ban de argint, cu care astupa din vreme în vreme fumul care dădea să se înalțe, trăgând adânc în piept. Chenzhen știa că se tocmise

pentru pipa aceea cu un om din Zhangjiakou care umbla prin China și Mongolia, dând pe ea douăzeci de cozi de vulpe. Tinerii intelectuali spuneau că se păcălise făcând târgul acela, dar el era tare mulțumit de pipa lui. Spunea că nici acelui om nu-i va fi fost ușor să vină până în ținuturile acestea îndepărtate, riscând să dea nas în nas cu tâlharii călare și punându-și viața în pericol.

După ce trase câteva fumuri, bătrânul spuse:

— Termin pipa asta și mergem acasă.

Dar Chenzhen, în care izbucnise euforia vânătorii, se neliniști:

— Cum, nu ne ducem să vedem ce e dincolo de coamă? Dar eu vreau să văd câte gazele au picat în încercuirea lupilor.

— Ai curaj să mergem doar noi doi? spuse bătrânul. Nu mergem, știu eu câte, câteva sute, fără cele mici și slabe, care au fost poate mai norocoase și au scăpat din zăpada adâncă. Celelalte s-au dus direct la Tengri. Nu te neliniști, lupii n-au cum să mănânce prea multe, nici dacă ne-am aduna cu toții n-am putea să le ducem acasă pe toate.

— Dar cum de-au scăpat tocmai cele mici și slabe? întrebă Chenzhen.

Bătrânul miji din ochi și spuse:

— Pentru că acestea sunt mai ușoare, nu se afundă în zăpadă și pot scăpa, iar lupii nu îndrăznesc să se ia după ele.

Apoi moșul râse și zise:

— Copile, azi ai văzut și tu la ce sunt buni lupii, nu doar păzesc stepa în locul oamenilor, ci le mai aduc și cadouri de Anul Nou. Anul acesta vom putea petrece sărbătorile cu belșug. În trecut, toate gazelele răpuse de lupi erau duse căpeteniei, preotului sau împăratului. De la eliberare încoace, am început să le dăm oamenilor. Legea stepei spune că după o asemenea vânătoare cine le găsește le și ia. Mâine să luați și voi mai multe, că doar asta este ce-am găsit noi, nu? Vezi tu, mongolii sunt foarte atenți la binefăcătorii lor și le arată recunoștință, iar tu de acum încolo să nu te mai iei după chinezi și după străinii care toată ziua dau din gură despre vânarea lupilor.

Ce și-ar mai fi dorit Chenzhen să ducă pe dată acasă o astfel de pradă.

Zise:

— Sunt doi ani de când am venit în stepă și am avut mult de furcă cu lupii, dar nu m-aș fi gândit că poți avea și foloase de pe urma lor.

Bătrânul îi spuse:

— Foloasele pe care le ai de pe urma lor sunt mult mai multe.

Luă bățul și-l îndreptă către un munte îndepărtat din spate, zicând:

— Îndărătul acelui munte mai e unul, care se află în afara hotarului pășunilor noastre, însă și acela e foarte vestit. Bătrânii spun că generalul lui Genghis-Han, Muqali, a dat acolo o mare bătălie și că o dată a împins vajnica armată de mii de călăreți a marelui regat Jin drept în prăpastia înzăpezită. Apoi, în primăvara anului următor, marele han și-a trimis oamenii într-acolo să culeagă prada de război, adică săbii, sulițe, arcuri și săgeți, coifuri și zale de fier ori harnașament de cai, pe care le-au strâns într-o grămadă cât un munte. Păi nu de la lupi or fi învățat ei asta? Dacă ar fi să socotești zecile de bătălii pe care le-au dat mongolii, mai mult de jumătate au avut la bază strategii de-ale lupilor.

Chenzhen îi luă vorba și zise:

— Întocmai. Fiul lui Genghis-Han, Tuli, a mers la luptă în munții Henanului în fruntea unei armate de doar treizeci și ceva de mii de călăreți, cu care a nimicit peste două sute de mii de oșteni din armata principală a regatului Jin, după care acesta a căzut învins. Cum a văzut forțele de care dispunea armata Jin, oameni și cai, Tuli nu s-a repezit la luptă. Aidoma lupilor, el a așteptat un moment prielnic, căci ningea puternic, și le-a spus oștenilor săi să se ascundă într-un loc călduros și să aștepte acolo nemișcați, până când jumătate din oștenii și caii armatei Jin au degerat. Abia atunci i-a înconjurat și i-a bătut cumplit. Tuli a făcut exact ca haita noastră de lupi și, chiar dacă nu s-au folosit de lănci și săbii, au avut de partea lor zăpada și vântul pentru a-și doborî inamicii, dovedind astfel că sunt ambițioși, răbdători, nemiloși și curajoși precum lupii. De fapt, nici oștenii armatei Jin nu erau niște netoți, ei îi spulberaseră pe cei din Liao și Song de Nord, învinseseră jumătate din China și puseseră pe fugă doi împărați chinezi. Tuli abia dacă avea câteva zeci de mii de călăreți, însă a avut îndrăzneala să pună la cale o astfel de încercuire. După tratatele militare chineze, doar

o armată de zece ori mai mare ar fi putut trece de încercuire. Dar cavaleria mongolă era neînfricată precum lupii, unul făcea cât o sută. Eu unul m-aș supune, iar în vremea aceea nici întreaga lume n-a avut încotro și s-a supus.

Ciocănindu-și pipa, bătrânul spuse râzând:

— Și tu știi de bătălia asta? Dar ceea ce cu siguranță nu știi e că atunci a nins timp de trei zile și trei nopți, dar de unde venea ninsoarea asta? Era un dar de la Tengri. Șamanii din oastea lui Tuli se rugaseră lui Tengri. Așa spun legendele mongolilor. Regatul Jin era marele inamic al mongolilor, împăratul Jin și locotenenții lui tătari îl uciseseră pe tatăl lui Genghis-Han, Yesugai, și pe unchiul lui, Anbahai, pedepsiți cu o moarte cruntă. Biruindu-i pe soldații regatului Jin, mongolii și-au luat o greutate de pe inimă, s-au răzbunat. Nu vezi că de fiecare dată Tengri ține cu lupii?

Când hohotea, cutele de pe fața bătrânului se încrețeau precum firele din blana oilor.

Cei doi o luară înapoi spre vale. Cum își zări stăpânul, calul bătrânului începu să dea bucuros din cap. De câte ori vedea calul acesta care îi salvase viața, Chenzhen îl bătea ușor pe bot în semn de mulțumire. Calul îi întorcea mângâierea, frecându-și capul de umărul lui. Însă în acel moment în inima lui Chenzhen răsări dorința irezistibilă de a mângâia în acest fel un lup.

Cei doi desfăcură legăturile din piele de vită de la gleznele cailor, încălecară și porniră cu pași mărunți dar iuți spre casă.

Ridicîndu-și privirile către cer, bătrânul spuse:

— Tengri ne apără și ne binecuvântează, mîine n-o să fie viscol. Dacă s-ar porni viscolul din seara asta n-am mai putea găsi nici măcar o singură gazelă.

Capitolul 3

Tatăl împăratului neamului wusun, care se numea Kunmo, avea micul său regat la vest de huni. Când hunii i-au ucis tatăl, l-au gonit pe Kunmo în pustie, unde corbii l-au hrănit cu carne și o lupoaică l-a alăptat. Atunci Chanyu s-a mirat, crezând că-i stirpe zeiască, așa că l-a luat la sine. Când s-a făcut mare și voinic, l-a așezat căpetenie peste cetatea de la apus. Chanyu a murit și Kunmo s-a așezat pe tronul său, dar, nedorind să facă legământ cu hunii, aceștia au venit cu oaste să-l certe. Însă n-au biruit și, gândindu-se că-i o zeitate, nu s-au mai apropiat de el.

Sima Qian, *Însemnările cronicarului — Cronicile Ferghanei*

A DOUA ZI DIS-DE-DIMINEAȚĂ nu era într-adevăr nici vânt, nici ninsoare, așa cum se așteptau. Fuioarele de fum ce ieșeau din vetrele iurtelor semănau cu niște mesteceni lungi și subțiri care-și înalță vârfurile până departe, în Cer, la Tengri. Vitele și oile încă rumegau încet, razele soarelui alungau aburii reci ai nopții de iarnă, zăbranicul de brumă doar ce se preschimbase în rouă albă și curând avea să se prefacă într-un abur lăptos și ușor.

Chenzhen îl rugă pe vecinul lui, Gambu, să iasă o zi în locul lui cu oile la păscut. Încadrarea lui Gambu era aceea de proprietar de turmă, aceasta însemna pe vremea aceea că era un element pus sub supraveghere, căruia i se ridicase dreptul de a merge cu oile, însă cei patru tineri îl rugau să iasă cu animalele de câte ori aveau ocazia, iar Kasmai

putea să-i treacă lui cotele corespunzătoare. Chenzhen și un alt cioban, Yangke, pregătiră un car ușor cu roți de fier și merseră spre casa lui moș Bilge.

Cu Chenzhen mai era și colegul lui de iurtă și de școală, Yangke, fiul unui renumit profesor într-o mare facultate din Pekin, a cărui colecție de cărți era aproape la fel de vastă ca aceea a unei biblioteci. În timpul liceului, Chenzhen făcea deseori schimb de cărți cu Yangke, iar după ce le terminau de citit schimbau impresii, ceea ce era deosebit de agreabil. Pe când trăia la Pekin, Yangke era simpatic, dar foarte timid: de câte ori se întâlnea cu vreun străin și schimba o vorbă, se înroșea la față. Cine s-ar fi gândit că după ce va veni și va mânca vreo doi ani carne de oaie, friptură de vită și brânză, stând sub puternicele raze ultraviolete ale soarelui stepei mongole, se va transforma într-un flăcău puternic și vânjos, cu înfățișarea unui cioban get-beget, cu totul lipsit de timiditatea șoarecelui de bibliotecă din trecut. De data aceasta, Yangke era mai entuziasmat decât Chenzhen. Ședea pe o latură a carului plesnind boul cu nuiaua peste coapse. Spuse:

— N-am dormit un minut azi-noapte, data viitoare când s-o mai duce moș Bilge la vânătoare trebuie să mă lase și pe mine să merg cu el. Chiar dacă urc muntele două zile și două nopți, tot nu mă las. Lupii să facă ceva folositor oamenilor, așa ceva chiar că nu s-a mai pomenit. Azi trebuie să pun mâna pe o gazelă, și abia atunci voi crede. Și-o să putem noi să ne întoarcem cu o căruță de gazele?

Asta nu era foarte sigur. Chenzhen spuse râzând:

— Bilge a spus că de luat o să fie mai greu, trebuie să ne asigurăm că e carul în ordine și apoi să ducem gazelele care nu-s prea hărtănite la centrul de colectare, să luăm pe ele lucruri pentru sărbători și niște pâslă pentru iurta noastră.

Yangke agita nervos nuiaua, plesnind boul care holba ochii înfuriat. Îi spuse lui Chenzhen:

— Din câte se vede, nu degeaba te-au pasionat pe tine lupii vreme de doi ani. De-acum înainte trebuie să mă apuc și eu să învăț de la lupi câteva lecții de artă a războiului, care să-mi folosească la vânătoare. Poate chiar o să pot pune în practică ceea ce am învățat cu prima ocazie. Să știi, ceea ce spui tu chiar s-ar putea să fie o regulă, dacă stai mai mult timp în stepa asta nesfârșită, ducând o viață primitivă, până

la urmă, indiferent din ce neam te tragi, ajungi să te închini lupilor, să-i venerezi ca pe niște maeștri, exact ca hunii, ca cei din neamul wusun, ca tujue, mongolii și mai știu eu ce alte neamuri ale stepei, așa cum scrie în cărți. Totuși, neamul han, al chinezilor, reprezintă o excepție. Eu chiar aș îndrăzni să afirm că noi, chinezii, putem să stăm în stepă și secole de-a rândul, că tot n-am ajunge să ne prosternăm în fața totemului lupului.

— Chiar așa să fie? spuse Chenzhen strângând hățurile. Uită-te la mine, am fost subjugat de lupii de stepă, și asta în doar doi ani de ședere în acest loc.

Yangke îi spuse:

— Dar majoritatea chinezilor sunt agricultori sau măcar se trag din agricultori, ei au conștiința țăranului simplu, care e mai inflexibilă decât oțelul inoxidabil. Odată ajunși în stepă, aceștia s-ar mira nespus văzând că lupilor nu li se jupoaie pielea la tot pasul. Neamul chinez e neam de țărani plugari, care se hrănesc cu verdețuri și se află în gâlceavă cruntă cu lupii, pe care-i urăsc din adâncul inimii. Cum să ajungă să-i mai și venereze ca totem? Divinitatea la care se închină chinezii este cea care le ocrotește culturile, suveranul dragon, totemul dragonului, și numai în fața lui se prosternează cu frică și cutremurare, supunându-i-se lui întru totul. Cum să se asemene mongolilor, care învață de la lupi, îi apără, li se roagă, iar uneori îi mai și ucid? În funcție de spiritul și caracterul lor, oamenii își creează câte un totem care să le inspire, bunăoară, impetuozitatea dragonului sau vioiciunea lupului. Între felul de a fi al neamului de țărani plugari și cel al păstorilor nomazi diferențele sunt mult prea mari. Toate acele deprinderi adânc înrădăcinate, care nici măcar nu se mai fac simțite în mijlocul mării de chinezi, se trezesc odată ce ei ajung în stepă. Nu lua în seamă că tatăl meu era profesor universitar, pentru că bunicul meu, chiar și bunica din partea mamei, erau agricultori...

Luându-i vorba, Chenzhen spuse:

— În Antichitate, mongolii nu erau nici a suta parte din câți erau chinezii, dar, dacă te uiți la impactul pe care l-au avut asupra întregii lumi, ei i-au depășit cu mult pe chinezi. Până în ziua de azi, neamul han din China încă este numit de occidentali „mongoloid". Chinezii înșiși au preluat această denumire. Dar în vremea dinastiilor Qin și

Han, care au unificat China, strămoșii mongolilor nici măcar nu purtau acest nume, de „mongoli", de aceea mie, chinez fiind, evident că nu-mi pică bine. Chinezilor le-a dat prin cap să construiască zidul acesta de împrejmuire căruia-i zic „Marele Zid", să se umfle în pene, să-și zică „Țara din Centrul lumii", „Regatul din Mijloc". Însă pentru occidentalii din vechime, „țara din mijloc" se numea „țara mătăsii", „a porțelanului" sau „a ceaiului", iar rușii mereu au confundat puțin numerosul neam al chitanilor cu chinezii și nu și-au schimbat nici azi opinia, zicându-i Chinei „Kitai".

— Din câte se vede, lupul chiar merită să fie admirat, zise Yangke. Nu-ți mai spun că m-am molipsit și eu de la tine și, ori de câte ori citesc cărțile de istorie, am ajuns să privesc spre cele patru puncte cardinale și să mă gândesc la neamurile „barbare" din acele direcții: la vest „rong", la est „yi", la nord „di" și la sud „man". Și îmi doresc tot mai tare să întâlnesc lupul, să ni se încrucișeze odată cărările.

Chenzhen spuse:

— Uite, nici tu nu mai ai mult până te faci mongol de-a binelea. Probabil că ai tu și ceva sânge de lup, oamenii cu sânge amestecat sunt mai puternici.

Yangke spuse:

— Îți mulțumesc din suflet că m-ai convins să vin în stepă. Să știi că ceea ce mi-ai spus tu atunci m-a pus foarte serios pe gânduri. Nu mai știi? Ai spus că în stepă ai parte de cea mai mare libertate și simplitate.

Chenzhen slăbi hățurile calului și spuse:

— Eu n-am spus așa ceva, mi-ai răstălmăcit vorbele.

Cei doi izbucniră într-un râs zgomotos, în timp ce căruța ridica, în goană, un nor de zăpadă fină.

Oamenii, câinii și căruțele alcătuiau pe întinderea de zăpadă o priveliște asemănătoare unei șatre de țigani, animate și gălăgioase.

Întregul detașament de producție al lui Kasmai, patru „hot"-uri (două iurte învecinate), adică opt iurte, puseseră la bătaie oamenii și carele săi. Opt sau nouă erau încărcate cu bucăți mari de pâslă, frânghii, lopeți de lemn, lemne de foc și niște cârlige de fier cu cozi lungi de lemn. Oamenii purtau halate de piele scorțoase, vechi și ponosite, așa de roase, că luceau, peticite cu bucăți de piele de vită sau

de oaie. Însă atât oamenii, cât și câinii erau veseli ca triburile acelea care veneau în urma oștirilor mongole din trecut să culeagă de pe câmpul de bătălie prada de război.

Șirul de cai și de căruțe era tot un cântec și o petrecere; o ploscă plină cu băutură, căptușită cu pâslă, trecea din mână în mână de la un capăt la altul al convoiului, din mâinile femeilor la gurile bărbaților. Cântecele lor, fie ele populare, religioase, de război, de petrecere sau de dragoste se auzeau necontenit. Vreo patruzeci și cinci de câini, neastâmpărați ca niște copii, se tăvăleau în jurul căruțelor, trăgând cu dinții de cârpele de pe ele și hârjonindu-se fără încetare.

Chenzhen și cei doi ciobani, Batu și Lamzab, împreună cu alți cinci, șase ciobani, stăteau ciucure în jurul lui moș Bilge, așa cum stă tribul în jurul șefului. Cu fața lui lată și nasul drept de turc, oacheșul Lamzab spuse:

— Eu sunt un bun țintaș, dar nu mă compar cu matale. Nu risipești niciun cartuș și poți aduce atâta vânat cât să-i faci pe toți să petreacă sărbătorile cu belșug pe masă. Acum discipolul matale e Chenzhen chinezul, însă nu-l trece cu vederea nici pe vechiul dumitale învățăcel. Cum de nu mi-a dat mie prin cap că haita aceea de lupi va trece la încercuire pe pășunea din munte?

Bătrânul îi aruncă o privire și spuse:

— De-acum încolo, când mai vânezi tu câte ceva ai face mai bine să te gândești mai întâi la cei câțiva bătrâni sau la tinerii aceștia de la facultate, nu să-i lași mereu pe ceilalți să simtă doar mirosul cărnii, după ce te văd aducând-o acasă. Abia atunci când a trecut pe la tine te-ai gândit să-i dai și lui Chenzhen o pulpă de gazelă. Așa își cinstesc mongolii oaspeții? În tinerețile noastre, prima gazelă sau marmotă pe care o vânam era oferită bătrânilor și oaspeților. Voi, flăcăii, ați uitat cu totul obiceiurile transmise cu greu din generație în generație. Altfel, aud că vrei să-l egalezi la numărul de lupi uciși pe Buhe, eroul vânător din comuna Baiyin Gaobi. Tu chiar vrei să ajungi să se scrie despre tine prin ziare și să se vorbească la radio, să iei și vreo medalie! Dacă o să ucideți toți lupii, unde crezi tu că-ți va zbura sufletul după ce vei muri? Sau nu cumva crezi și tu, așa cum cred chinezii, că după ce mori o să scormonească cineva pentru tine o bucată de pământ în

care să te îngroape și-o să ajungi hrană la viermi. Sufletul tău n-are să se înalțe la Tengri.

Bătrânul oftă din greu și urmă:

— Data trecută când am fost la ședința de raion, erau acolo niște bătrâni din comunele de la sud, tare îngrijorați că nu mai văzuseră picior de lup de vreo jumătate de an, așa că se gândeau să vină să se stabilească în Elun.

Lamzab își dădu pe ceafă căciula din blană de vulpe și zise:

— Batu este fiul dumitale, dacă pe mine nu mă crezi, poate pe el l-oi crede. Întreabă-l pe el dacă sunt eu ca vânătorul acela de lupi. În ziua aceea veniseră niște ziariști din Mongolia să mă caute, era și Batu, întreabă-l, dacă dumneata crezi că-ți ascund ceva.

Moșul întoarse capul și-l întrebă pe Batu:

— Așa e?

Batu zise:

— Așa e. Dar lumea nu crede, îi întreabă pe cei de la piață câte piei de lup a vândut Lamzab. Știi și dumneata cum e, dacă vii cu o blană de lup și negociezi prețul în funcție de calitatea pielii, primești douăzeci de cartușe recompensă de la punctul de achiziționare, și ăia au condică și se poate verifica. Ziariștii, cum s-au întors în ligă[1], au difuzat știrea și au zis că Lamzab mai are puțin și-l egalează pe Buhe. După aceea, Lamzab a mers la altcineva de câte ori avea de vândut vreo piele de lup.

Bătrânul își încruntă sprâncenele:

— Voi doi când vânați lupi o faceți cu ură, și toată lumea știe că ucideți prea mulți.

Batu se apără:

— Partea noastră de stepă se află la cea mai mică distanță de Mongolia, și acolo sunt lupii cei mai numeroși. Dacă nu i-am prinde, haitele care ar veni în zona de graniță s-ar înmulți peste măsură, și așa n-am mai rămâne cu prea mulți mânji.

Bătrânul întrebă din nou:

— De ce ați venit amândoi și l-ați lăsat pe Zhang Jiyuan să păzească singur herghelia?

---

[1] Diviziune administrativă a Mongoliei Interioare.

Batu zise:

— Noaptea sunt mulţi lupi, atunci stăm noi cu caii în locul lui. Gazelele însă apar ziua, iar el nu s-ar descurca, că nu e la fel de iute ca noi.

În zilele de iarnă, soarele nu se ridică prea sus pe platoul înalt, dimpotrivă, parcă e din ce în ce mai aproape de pământ. Cerul albastru se albeşte, reflectându-se în iarba galbenă, iar zăpada de la suprafaţă se topeşte puţintel, transformându-se într-o oglindă. Mulţimea de oameni, câini şi căruţe trecea ca nişte năluci în lumina orbitoare. Toţi bărbaţii îşi scoaseră ochelarii de soare şi şi-i puseră la ochi, în vreme ce femeile şi copiii purtau apărători de cai. Câţiva ciurdari căpătaseră „orbul zăpezii" şi strângeau tare din ochi, dar chiar şi aşa lacrimile şiroiau necontenit. Dulăii cei mari, în schimb, rămâneau cu ochii larg deschişi, atenţi la iepurii sălbatici care ţopăiau în depărtare, ori cu capul plecat, amuşinând lungul şir de urme de vulpe proaspete de lângă drum.

Apropiindu-se de locul cu pricina, haita de câini descoperi pe dată hoiturile din zăpadă şi începu să latre în urmă. Unii dintre ei, mai hămesiţi, se repeziră la resturile de carne şi ciolane neterminate de lupi. Pale şi alţi câini de vânătoare cărora li se dusese vestea, cu blana zburlită pe grumaji, amuşinau urmele lăsate de lupi pretutindeni pe zăpadă, căutând de jur-împrejur, distingând şi cântărind cu atenţie mărimea şi puterea haitei de lupi, pentru a-şi da seama ce căpetenie de haită trecuse pe aici. După spusele bătrânului, Pale era în stare să-i recunoască pe majoritatea şefilor de haită din stepa Elun, iar cei mai mulţi dintre aceştia îl recunoşteau, la rândul lor, pe Pale. Blana zburlită de pe grumazul lui le semnală apoi oamenilor că haita ce trecuse pe aici număra destule capete.

Unul câte unul, cei aflaţi pe cai pătrunseră în platou şi inspectau cu atenţie, cu capetele plecate. Majoritatea gazelelor moarte de pe pantă fuseseră mâncate de lupi, încât rămăseseră doar capetele şi scheletele. Arătând spre urmele de lup de pe suprafaţa zăpezii, bătrânul Bilge spuse:

— Azi-noapte au mai venit câteva haite.

Apoi mai arătă câteva smocuri de blană gri sau gălbuie, zicând că haitele se mai şi bătuseră între ele, pare-se că erau haitele din zona de

frontieră, care s-au luat după mirosul gazelelor, pentru că prin părțile acelea mâncarea e pe sponci, iar lupii, mai fioroși.

Când șirul de cai ajunse în cele din urmă pe coamă, oamenii reacționară de parc-ar fi dat de aur. Începură să strige ca nebunii și să-și agite căciulile către căruțele din spate. Kasmai coborî prima din căruță și începu să tragă boul, alergând cu pași mici. Toate celelalte femei coborâră din căruțe și începură să-și mâne boii cu toată puterea. Căruțele fiind astfel mai ușoare, iar boii, mânați mai tare, caravana se deplasa cu repeziciune.

Privind către locul de vânătoare de la poalele muntelui, Lamzab holbă ochii:

— Ohoho, dar știu că tare grozavi au mai fost și lupii ăștia. Să împresoare atâta amar de gazele, când noi, douăzeci și ceva de stăvari și ciurdari călare, de-abia dacă am reușit să prindem vreo treizeci și ceva de gazele!

Moș Bilge strânse hățurile și duse luneta la ochi, scrutând toată întinderea, de la groapa de zăpadă până la piscurile munților din cele patru laturi. Oamenii strânseră și ei hățurile, priviră spre munți și așteptară ca bătrânul să zică ceva.

Chenzhen duse și el luneta la ochi. Pe povârniș în jos se vedea prăpastia de zăpadă în care își aflaseră mormântul nenumărate gazele și, cine știe, poate chiar și câțiva războinici de odinioară. În centrul prăpastiei se afla o porțiune destul de întinsă, ca suprafața înghețată a unui lac de munte aflat la altitudine. Pe pantele dimprejurul acestui lac erau împrăștiate în câteva locuri rămășițele gazelelor. Dar ceea ce îi uimea cel mai tare era faptul că în mijlocul lacului mai erau câteva pete galbene, dintre care unele mai mișcau, și Chenzhen își dădu seama că acelea erau gazelele care n-avuseseră încotro și intraseră în groapă, dar nu se afundaseră de tot în zăpadă. Pe suprafața zăpezii dimprejurul lacului se vedeau zeci de găuri mai mari sau mai mici. Mai încolo acestea se înmulțeau: erau urmele lăsate de gazelele care fuseseră lovite de năpasta năpastelor. Lacul de zăpadă nu e un luciu de apă, deoarece pe suprafața lui se puteau vedea clar urmele.

Moș Bilge îi spuse lui Batu:

— Voi rămâneți aici și croiți drum cu lopețile, ca să poată veni carele.

După aceea, bătrânul îi luă pe Chenzhen și pe Lamzab și se îndreptară încetișor către „lac". Îi spuse lui Chenzhen:

— Să păsești numai pe-acolo pe unde vezi multe urme de copite de gazele și labe de lup, și nu prin locurile unde e neatins.

Cei trei bărbați porniră călare, călcând cu grijă pe panta înzăpezită. Stratul de zăpadă era din ce în ce mai gros. Iarba aproape nu se mai vedea. Mai merseră câțiva pași. Pe suprafața zăpezii erau puzderie de mici găurele făcute parcă cu bețișoarele, prin fiecare dintre aceste orificii răzbătând vârfurile firelor viguroase de iarbă, care, bătute de vânt, nu lăsaseră zăpada să se netezească. Bătrânul spuse:

— Găurelele astea le-a făcut Tengri special pentru lupi, altfel cum ar mai fi putut amușina ei hoiturile aflate sub stratul gros de zăpadă?

Auzind asta, Chenzhen dădu din cap râzând.

Micile găurele și vârfurile firelor de iarbă erau niște semne de siguranță, așa că mai înaintară câteva zeci de pași, însă, de la un punct încolo, nu se mai vedea nicio gaură, niciun vârf de fir de iarbă. Se mai vedeau urmele clare ale copitelor de gazelă și ale labelor de lup. Vânjoșii cai mongoli spărgeau, fornăind, pojghița înghețată, groasă de trei degete, afundându-se tot mai tare în zăpada adâncă, ajungând tot mai aproape de lac și îndreptându-se spre cel mai apropiat cadavru de gazelă. În cele din urmă, caii nu mai făcură niciun pas, oamenii descălecară, dar în aceeași secundă sparseră stratul de gheață și se afundară în zăpadă. Cei trei încercau din toate puterile să găsească o ridicătură pe care să se sprijine ca să se întoarcă. Lângă piciorul lui Chenzhen se afla o gazelă devorată, răsucită în zăpada răscolită, mai încolo se întindea o fâșie din iarba aceea cu care se ghiftuiseră gazelele. Pe fâșie se găseau cam treizeci, patruzeci de animale care fuseseră prinse și devorate de lupi, așadar se putea ști cu siguranță că haitele trecuseră și pe aici.

Ridicându-și privirile, Chenzhen surprinse o imagine atât de înfiorătoare și de jalnică, cum nu mai văzuse vreodată: opt sau nouă gazele tremurau mai sus, pe povârnișul înzăpezit, și mai departe, pe lac, la nici o sută de metri. Erau înconjurate din toate părțile de gropi de zăpadă în care alte gazele se afundaseră. Acestea, care încă trăiau, erau atât de speriate, încât nu mai îndrăzneau să facă vreun pas, căci pojghița de gheață pe care se aflau putea oricând să se spargă. În afara

lor mai erau câteva ale căror picioare subțiri se afundaseră în zăpadă, însă stratul înghețat le ținea încă trupurile la suprafață. Nu puteau face nicio mișcare. Ființele acestea libere, cele mai bune alergătoare din stepă, fuseseră lovite de soartă, răpuse de foame și frig, agonizând sub ultima lovitură a îngerului morții. Însă cel mai greu de crezut era faptul că pe zăpadă se mai puteau vedea câteva gazele, ale căror trupuri erau scufundate până la gât și care se proptiseră în vreun tăpșan sau poate pe trupul mort al vreunei surate și așa își țineau capetele la suprafață. Prin lentila lunetei, Chenzhen vedea cum gazelele acestea deschideau gura, parcă strigând după ajutor, însă nu ieșea niciun sunet. Probabil că muriseră înghețate sau se sufocaseră, împietrind în ultima sculptură a vieții lor.

Pojghița de la suprafața zăpezii de pe povârniș sau de pe lac răspândea o lumină mirifică, asemenea unei oglinzi de gheață, însă cumplit de înșelătoare, acesta fiind tot un dar al lui Tengri pentru lupii și oamenii stepei, sub care se ascundea cea mai ucigătoare armă secretă. Pojghița de zăpadă de pe munții stepei Elun este opera de artă a viforului și a razelor soarelui pe timp de iarnă. Fiecare fuior de vifor este ca o vânturătoare: alungă fulgii ușori de zăpadă și permite doar boabelor tari și grele să se depună. Grăunțele acestea de zăpadă se așternpe suprafața zăpezii, adăugând peste stratul moale unul ceva mai solid. Apoi, în razele soarelui de dimineață și de amiază, când nu mai bate vântul, stratul acesta se topește puțin, iar seara vântul puternic îl îngheață din nou. După câteva rafale de viscol, pe suprafața zăpezii se formează astfel o pojghiță groasă de trei degete, ce are în compoziție zăpadă și gheață, fiind mult mai solidă decât zăpada simplă, dar mai friabilă decât gheața, așadar o suprafață fină și alunecoasă, dar nu îndeajuns de groasă. Acolo unde este cel mai gros strat poate să stea un om, însă majoritatea locurilor nu pot să reziste copitelor subțiri ale gazelelor.

Scena pe care o aveau în fața ochilor era și mai terifiantă: toate gazelele la care lupii putuseră ajunge fuseseră trase afară din gropi. Pe marginile gropilor din zăpadă se ridicau movile de omăt. Aici își aduseseră lupii prada de război, pe locurile acestea care erau totodată abatoare și pajiști numai bune pentru prânzit.

Gazelele fuseseră devorate în devălmășie, lupii nu aleseseră decât organele interne și carnea cea mai bună, pe întinderea de zăpadă rămășițele zăceau de-a valma. Se vede că haita auzise larma oamenilor apropiindu-se și fugise, căci urmele de pe zăpadă erau proaspete, iar acolo unde se ușuraseră zăpada era încă topită.

Lupii stepei mongole sunt maeștri în vânătoarea pe suprafețe înzăpezite, căci ei au pătruns și cele mai profunde taine ale războiului. De gazelele care erau îngropate mai adânc în zăpadă lupii nici nu se atinseseră și, chiar dacă se mai vedeau la suprafață, lipsa urmelor de pe zăpadă arăta că nici măcar nu încercaseră să ajungă până la ele. Cu cele pe care le dezgropaseră se puteau sătura câteva haite, iar cele înghețate, pe care nu le dezgropaseră, erau puse la păstrare până la primăvară, când zăpada se va topi. Ce masă copioasă vor avea atunci lupii! Această imensă prăpastie de zăpadă era congelatorul natural în care lupii puteau să-și țină hrana la păstrare. Moș Bilge spunea că în stepa Elun există peste tot astfel de gropi de zăpadă, numai că aceasta era cea mai mare dintre toate. Având la dispoziție aceste ghețării, lupii puteau să-și aducă deseori proviziile pentru a avea ce mânca primăvara, în vreme de foamete. Gazelele grase și fragede, congelate, îi vor ține în viață pe lupii slăbiți de foametea din timpul primăverii, având cu siguranță mai multă grăsime decât cele care vor supraviețui până la primăvara următoare. Arătând către groapa de zăpadă, bătrânul spuse râzând:

— Lupii de stepă se pricep să trăiască mai bine decât oamenii. În fiecare an, când vine iarna, păstorii profită de perioada în care osânza adunată toamna pe oi și vite încă nu s-a topit și le taie, punându-le la congelat ca să aibă provizii peste iarnă. Uite, și asta tot de la lupi au învățat.

Cum văzură gazelele încă vii, în Pale și în alți câțiva câini se treziră vânătorul și ucigașul, așa că năvăliră sus pe povârniș, dar nu trecură mai departe de locul în care urmele lupilor se terminau. De acolo nu îndrăzniră să facă niciun pas mai departe, ci doar își lungiră agitați gâturile, lătrând aprig către gazele. Unele se speriară așa de tare, că încercară să fugă, din nesăbuință, dar nu făcură nici măcar un pas, că pojghița se frânse, și se prăvăliră cu un bufnet în groapa cu zăpadă frăgezită. Se zbătură din toate puterile, dar dispărură într-o clipită.

Zăpada se surpa precum nisipurile mișcătoare în care te afunzi din ce în ce mai mult, iar în final groapa arăta precum o pâlnie. În momentul în care pojghița crăpase, una dintre gazele își proptise picioarele din față pe o bucată mai solidă de gheață, în timp ce partea din spate a trupului ei cădea în groapă. Nu făcuse decât să mai câștige câteva clipe.

Cărarea în zăpadă fusese croită, iar căruțele coborâră de pe coamă. Caravana înaintă până în locul din care nu se mai putea avansa, iar cu lopețile de lemn făcură loc împrejur ca să descarce.

Bărbații veniră către Bilge. Bătrânul spuse:

— Uitați-vă într-acolo, la apus: zăpada e mai înghețată și nici gropi nu sunt prea multe, sunt și urme de balegă de gazelă, și de lup. Multe gazele au fugit pe-acolo.

Ciurdarul Sangjie zise:

— Din câte văd eu, lupii n-au procedat prea bine. Dacă starostele lor ar fi trimis câțiva lupi pe partea asta, nu le-ar mai fi scăpat nicio gazelă.

Bătrânul se răsti:

— Dacă ai fi fost tu șef de haită, ai fi murit de foame. Dacă le ucizi dintr-odată pe toate, la anul ce mai mănânci? Lupii nu sunt așa lacomi ca oamenii, ci sunt mai socotiți, mult mai socotiți.

Sangjie răspunse râzând:

— Anul acesta au fost prea multe gazele, nu s-ar fi isprăvit cu ele nici dacă mai ucideau câteva mii. M-am gândit să fac și eu rost de niște bani, să-mi ridic o iurtă nouă, să-mi iau și eu o nevastă.

Bătrânul îi aruncă o privire și zise:

— Iar când copiii și nepoții voștri își vor lua și ei neveste să nu mai fie în stepă nici picior de gazelă, nu? Voi, ăștia tinerii, vă asemănați tot mai mult cu neamurile străine, pe zi ce trece.

Bătrânul văzu că femeile descărcaseră căruțele, iar spre movila în care-și puseseră lupii la păstrat gazelele dezgropate era acum o cărare adâncă prin zăpadă, care se lărgea cu o porțiune bătătorită. Atunci, privind către cer, el începu să murmure ceva, ca o incantație. Chenzhen se gândi că bătrânul îl ruga astfel pe Tengri să le dea voie oamenilor să ia gazelele dintre zăpezi. Apoi, bătrânul închise ochii și se opri puțin, după care, deschizându-i, le spuse tuturor:

— Acolo jos, sub zăpadă, sunt destule gazele înghețate. Să nu vă lăcomiți, după ce răzbateți până acolo, mai întâi dați-le drumul celor care sunt încă în viață și abia apoi începeți să le dezgropați pe cele înghețate. Dacă Tengri nu le-a lăsat pe acestea să moară, avem și noi datoria să le lăsăm în viață.

Bătrânul își plecă apoi capul și le spuse lui Chenzhen și lui Yangke:

— După fiecare bătălie, Genghis-Han elibera un miel. Mongolii s-au bătut sute de ani, de ce credeți că porneau iar și iar la luptă? Pentru că învățaseră de la lupi să nu-și ucidă toate victimele odată.

Bătrânul Bilge desemnă fiecărei familii câte o porțiune de pe care să-și adune singură gazelele. După legile vânătorii în stepă, oamenii lăsară acele gazele care erau mai ușor de luat, din locuri mai la îndemână și unde erau mai multe la un loc, pentru Bilge și băieții de la facultate.

Bătrânul merse împreună cu Chenzhen și Yangke până la căruța lui. Traseră din ea două rulouri de pâslă groasă, fiecare de aproape doi metri lățime și patru metri lungime. Pâsla parcă fusese stropită cu apă, așa era de înghețată. Chenzhen și Yangke luară o bucată de pâslă și porniră pe cărăruie. Bilge luă pe umăr prăjinile de mesteacăn de capetele cărora erau legate cârlige de fier. Batu și Kasmai luară și ei în spate ruloul de pâslă și veniră lângă locul în care zăpada era adâncă, iar micul Bayar se ținu după mama lui, cu cângile lungi în spate.

Ajungând la groapă, bătrânul îi puse pe cei doi studenți să așeze pâsla pe crusta de gheață, apoi îl puse pe Yangke, care era mai vânjos, să meargă pe ea, să-i verifice rezistența.

Bucata era lată, groasă și tare ca o placă mare de zăpadă. Yangke păși pe ea, iar pojghița de dedesubt nu scoase decât niște scârțâieli, fără să dea vreun semn că ar urma să crape. Lui Yangke îi veni apoi să țopăie, iar bucata de pâslă se curbă puțin, însă tot nu se prăbuși. Bătrânul îl opri repede, zicând:

— Să nu faci așa ceva odată ce ești pe pâslă, că poți să ajungi ca gazelele înghețate, nu-i de glumă. Gata, Chenzhen e mai ușor decât tine, mai întâi îl iau pe el să scoatem vreo două gazele, după care vă duceți voi doi singuri.

Yangke trebui să se dea jos de pe bucata de pâslă, apoi îl ajută pe bătrân să se urce, după care se urcă și Chenzhen. Bucata de pâslă ținea pe ea fără nicio problemă doi oameni, la care se mai puteau adăuga încă vreo două gazele.

După ce se așezară bine, traseră amândoi de cea de-a doua bucată de pâslă și o puseră cap la cap cu prima. Apoi bărbații aranjară cele două bucăți de pâslă și înaintară cu pași mari pe cea de-a doua bucată, pe care puseră cângile lungi. Repetară aceleași mișcări și aduseră pâsla cealaltă din spate în față. Cele două bucăți se înlocuiau astfel una pe cealaltă, iar cei doi oameni erau ca niște cârmaci ai unei arce din pâslă ce aluneca spre o gazelă vie pe întinderea de ghețuri.

În cele din urmă, Chenzhen se urcase pe luntrea fermecată a stepei mongole, scornită de istețimea oamenilor acestor locuri, mijloc de transport pe zăpadă ce rezista oricăror intemperii, oricât de serioase. În cuprinsul stepei mongole, de-a lungul a sute și mii de ani, nenumărați oameni călătoriseră cu o astfel de ambarcațiune, salvându-se din abisurile morții, scoțând din ghearele ei nenumărate oi sau câini. Și tot nenumărată trebuie să fi fost și prada de vânătoare sau de război, împinsă înăuntru de lupi, vânători sau împresurarea cavaleriilor, care fusese apoi dezgropată din adâncurile lacului de zăpadă. Nu s-ar fi gândit bătrânul Bilge că avea să încredințeze tainele mongolilor tocmai unui studențaș de alt neam și că el însuși va fi acela care-i va pune în mâini această temută armă. Chenzhen era primul student chinez care avea privilegiul de a naviga cu arca aceea primitivă a mongolilor.

Barca de pâslă aluneca tot mai iute și din când în când se auzea cum scârțâie pojghița de zăpadă sub ea. Lui Chenzhen i se părea că se află taman pe covorul zburător din poveste, plutind deasupra omătului alb, cu precauție, lucid sub amenințarea pericolului, zburând ca un nemuritor, simțindu-se recunoscător în adâncul inimii lui față de lupii și oamenii stepei care îi dăruiseră o viață ca-n basme. În mijlocul iazului de zăpadă erau opt astfel de arce, șaisprezece covoare zburătoare care înaintau deodată, întrecându-se, răscolind colbul de zăpadă, zburătăcind florile mari de gheață. Câinii lătrau, oamenii strigau, Tengri râdea din cer. În văzduh se ivi deodată un nor gros, iar gerul se pogorî brusc. Zăpada care se topise puțin la suprafață se preschimbă pe nesimțite într-o oglindă de gheață și mai solidă, făcând crusta de la

suprafața zăpezii să devină dintr-odată de trei ori mai rezistentă, dezgroparea gazelelor fiind cu atât mai neprimejdioasă. Oamenii își scoaseră cu toții ochelarii de soare și, deschizând larg ochii, înălțându-și capetele, strigară într-un suflet: „Tengri! Tengri!" Apoi, zborul luntrașilor fu mai ușor și mai neînfricat. În acel moment, lui Chenzhen i se păru că simte prezența veșnicului Tengri al cerurilor mongole, iar sufletul lui primi din nou binecuvântarea lui Tengri al stepelor.

La un moment dat, dinspre povârnișul de lângă marginea lacului, se auziră strigătele lui Yangke și ale lui Bayar. Chenzhen întoarse capul și se uită într-acolo. Atunci Yangke și Bayar strigară entuziasmați:

— Am scos una! Am scos una!

Chenzhen luă luneta și privi. Văzu cum, sub îndrumarea lui Bayar, Yangke dezgropase prin cine știe ce metodă o gazelă mare, apoi, trăgând-o fiecare de câte un picior, o târâseră către căruță. Cei rămași pe mal își luară și ei plăcile și porniră spre groapa din zăpadă.

Arca de pâslă se afla acum departe de locul sigur, apropiindu-se din ce în ce mai mult de o gazelă. Era o gazelă gestantă, ochii îi sticleau a disperare, dar mai era în ei și o scânteie de nădejde. De jur-împrejur nu era decât pojghiță spartă de zăpadă, iar cea de sub copite nu era mai groasă decât tăblia unei mese și se putea sfărâma în orice moment. Bătrânul spuse:

— Împinge mai încet pâsla, dar nici prea încet. Nu cumva să se sperie, în ea o mai fi și acum un pui, vezi bine, viața în stepă nu-i deloc ușoară, iar fiecare trebuie să lase o portiță de scăpare fiecăruia.

Chenzhen dădu din cap, apoi se culcă pe burtă și împinse ușor, puțin câte puțin, bucata de pâslă, până ajunse să i-o strecoare gazelei sub picioare, iar scoarța de zăpadă nu se crăpă. Nu se știe dacă această gazelă mai avusese vreodată parte de ajutorul oamenilor sau dacă doar nădejdea pentru viața puiului ei îi dădea puteri, dar ajunse dintr-un salt pe scoarța de pâslă, căzând în genunchi cu un sunet surd, tremurând din tot trupul, deși era paralizată de oboseală, înghețată de ger și zăpăcită de frică. Chenzhen răsuflă ușurat, cei doi înaintară ușor pe pâslă, aducând încetișor și cu mare atenție cealaltă bucată înaintea acesteia, și tot așa, până ajunseră la un loc mai solid. Bătrânul spuse:

— Bine, acum dă-i drumul. Dacă mai cade o dată, înseamnă că asta e voia lui Tengri.

Chenzhen se duse încetișor lângă vietatea care pentru el nu mai era doar o gazelă, ci o căprioară blândă, iar ea deschise doi ochi minunați, ca ai căprioarei, ochii aceia mari care-i înduioșează pe oameni. Chenzhen mângâie capul gazelei, în timp ce ea deschise ochii plini de groază, în care se citea implorarea vieții. Mângâie ușor făptura îngenuncheată la picioarele lui, firavă și neajutorată, iar inima începu să-i tremure: cum de nu se dusese să ia apărarea acestor ființe slabe, frumoase și pașnice, și preferase să stea de partea lupilor ucigași, însetați de sânge? Chenzhen, care crescuse cu basme precum cel cu bunica și lupul, cu Dongguo cel milostiv[1] și cu alte povești pline de ură față de lupi, se trezi spunând fără să vrea:

— Ți-e mai mare mila de gazelele astea. Lupii chiar că sunt niște ticăloși, să ucidă niște ființe nevinovate, care nu fac nimănui niciun rău, zău de n-ar trebui căsăpiți până la unul.

Bătrânul Bilge se schimbă dintr-odată la față. Chenzhen își înghiți zăpăcit ultimele cuvinte, își dădu seama că-l jignise pe bătrân în cea mai adâncă credință, că hulise împotriva totemului păstorilor din stepă. Dar nu-și mai putea lua vorbele înapoi.

Aruncându-i o privire cruntă, moșul se răsti la Chenzhen:

— Oare iarba nu e ființă? Stepa nu e ființă? Aici, în Mongolia, iarba și pășunea sunt ființele cele mari, ceilalți sunt ființele cele mici, iar ființele cele mici nu pot trăi decât de pe urma ființelor celor mari. Lupii și oamenii sunt mici. Iar jivinele care se hrănesc cu iarbă sunt mai ticăloase decât cele care se hrănesc cu carne. Tu crezi că gazelele sunt lipsite de noroc, dar oare iarba nu e nevinovată? Gazelele au patru picioare, și încă foarte iuți, dacă se întâmplă ceva, ele o iau la fugă, pot să-i facă pe lupii care le urmăresc să scuipe sânge de osteneală. Dacă le e sete, pot alerga până la râu unde beau apă, dacă le e frig se pot duce pe pantele însorite. Pe când iarba? Iarba, deși e ființa cea mare, are viața cea mai grea și mai dureroasă. Rădăcina ierbii e atât de firavă, pământul atât de sărac. Crește pe pământ, dar stă neclintită în același loc, de mișcat nu se mișcă nici câțiva centimetri. Toți o calcă în picioare, o pasc, o rod, o răvășesc. Mongolilor le e milă și îi doare

---

[1] În folclorul chinezesc, cărturarul naiv și bun la suflet care mai avea puțin și era să fie mâncat de un lup pe care îl ajutase să scape de amenințarea unui vânător.

sufletul cel mai mult de iarbă și de stepă. Dacă e să vorbim de ucidere, gazelele ucid stepa, și astfel sunt mai de temut ca secerătoarea. Pășunatul dezlănțuit al gazelelor nu e tot ucidere? Nu înseamnă că iau viața stepei? Și dacă ucizi stepa nu înseamnă că ucizi și ființele mici ale stepei? Invazia gazelelor este o nenorocire mult mai îngrozitoare decât haitele de lupi. Peste stepă nu se abate numai urgia albă, a viscolului, cea neagră, a lupilor, mai este și cea galbenă, a gazelelor. Când vine peste noi urgia galbenă, e ca și cum gazelele ar mânca oameni...

Barba și mustața rară a bătrânului tremurau fără încetare, mai tare chiar decât biata gazelă.

În inima lui Chenzhen era o vibrație necontenită, fiecare cuvânt al bătrânului era ca bubuitul unei tobe de război care îi producea durere cu fiecare lovitură. Simțea că, în înțelepciunea lui, neamul păstorilor din stepă depășea cu mult neamul agricultorilor, nu doar în domeniul militar, ci și în cel al tăriei de caracter, fiindu-le superiori acestora din urmă și prin multe alte concepții și moduri de a vedea viața. Logica străveche a stepei cuprindea într-un singur exemplu elementele de bază ale confruntării pe viață și pe moarte dintre nomazi și agricultori. Vorbele bătrânului veneau ca din partea cuiva care, aflat pe platourile înalte ale Mongoliei, ar fi coborât privirile iscodind câmpiile din nordul Chinei, ca un comandant de oști. Împungeau precum colții ascuțiți ai lupului, ascuțiți și puternici, pătrunzători și îndreptățiți, de neînfrânt. Chenzhen, care până mai adineauri avusese un ton convingător, rămăsese acum fără cuvinte. Concepțiile lui despre viață, despre existență, despre supraviețuire, care țineau de civilizația chineză, se ciocniseră de logica și civilizația stepei și se făcuseră praf într-o clipită. Nu avusese încotro și admisese că principiile cerești ale eticii confucianiste trebuiau socotite de partea neamului nomad. Ceea ce apărau oamenii stepei era „ființa cea mare", viața stepei și a naturii, considerând că aceasta era mai scumpă decât viața omului, pe când neamul agricultorilor își apăra „ființele mici", crezând că cele mai scumpe din lume sunt viața omului și a jivinelor. Însă „dacă ființa cea mare nu mai există, nici cele mici nu mai pot exista". Chenzhen își repeta necontenit această frază, iar inima începu să-l doară. Se gândi deodată la ce se povestea în istorii, că neamurile stepei veniseră năvalnic peste neamurile ogorului, că încercaseră din răsputeri să transforme

ogoarele la loc în pășuni, și simți o puternică îndoială. Considerase dintotdeauna că aceasta este o faptă demnă de niște barbari înapoiați, însă, după apologia bătrânului, care se baza pe legătura dintre ființele mari și ființele mici, reconsideră întreaga chestiune și își schimbă punctul de vedere, observând că nu mai poate folosi termenul „barbar" pentru a defini această faptă, căci printre acești „barbari" se află și civilizația care se luptă pentru a proteja izvoarele profunde ale vieții omenești. Dacă privești din perspectiva „ființei celei mari", neamul agricultorilor n-a făcut altceva decât să nimicească pământul, să-l calce cu copitele cailor în război, distrugând viața pășunii și a naturii, punând în pericol viețile ființelor mici. Oare acest lucru nu e cea mai cruntă barbarie? Dacă orice om de pe lumea asta spune că pământul este maica omenirii, atunci mai poate fi socotită distrugerea pământului un semn de civilizație?

Chenzhen întrebă pierit:

— Atunci de ce i-ați mai dat drumul adineauri gazelei care scăpase cu viață?

Bătrânul spuse:

— Gazelele atrag după ele haitele de lupi, iar aceștia, dacă se duc să prindă gazele, nu prea mai dau iama prin ocolurile noastre și ne lasă animalele în pace. Apoi, gazelele reprezintă un venit în plus, sunt mongoli care tocmai din asta reușesc să-și ridice o iurtă nouă, să-și ia nevastă, să aibă copii. Mongolii sunt pe jumătate vânători; fără vânătoare, viața lor e asemenea cărnii fără sare sau zilei fără gust. Dacă nu vânează, se prostesc. În cele din urmă, mai vânează și pentru a apăra stepa, de aceea prind mai mult animale erbivore decât carnivore.

Bătrânul oftă și adăugă:

— Multe lucruri nu pricepeți voi, chinezii. Citiți multe cărți, dar câte lucruri anapoda nu se scriu în ele. Cărțile scrise de chinezi țin locul vorbelor lor, în schimb, marele neajuns al mongolilor este acela că nu se pot exprima în scris. Tu, dacă ai deveni un adevărat mongol, ai putea scrie cărți în locul nostru.

Chenzhen dădu din cap. Dintr-odată, își aminti că în copilărie citise o sumedenie de povești pentru copii în care „lupul cel mare și cenușiu" apărea tălâmb, lacom și crud, în vreme ce vulpea era isteață, șireată și drăguță. Abia după ce a venit în stepă, Chenzhen și-a dat

seama că în realitate nu există în natură un animal sălbatic mai inteligent ca lupul.

Din câte se vede, cărțile îi cam induc în eroare pe oameni, unde mai pui că aici mai era vorba și de povești pentru copii.

Bătrânul ajută gazela să se ridice și o împinse ușor pe suprafața zăpezii. Vârfurile firelor de iarbă ieșeau prin pătura de zăpadă. Ea se repezi și le înfulecă cu două guri, parcă. Chenzhen trase repede înapoi bucata de pâslă. Gazela făcu tremurând câțiva pași, apoi, găsind un șir de urme de-ale suratelor ei, o luă la sănătoasa către coama muntelui fără a mai întoarce capul și dispăru în munții Tianshan.

Batu și Kasmai duceau și ei o gazelă mai mică, apropiindu-se de locul solid al povârnișului. Kasmai striga: „Huolhei, huolhei" („vai, sărăcuța, sărăcuța de ea") ținând în brațe o gazelă pe care o bătea ușurel pe spate, după care îi dădu drumul să fugă spre munte. Chenzen îi făcu semn lui Kasmai ridicând degetul mare. Ea îi spuse:

— Mămica lui căzuse într-o groapă, iar el alerga în jurul ei și nu mai voia să se ducă de-acolo, am încercat o vreme să-l prindem și abia apoi l-am oprit cu cângile.

Celelalte plute se apropiau și ele una câte una. În cele din urmă, gazelele vii din mijlocul lacului de zăpadă alcătuiră o mică turmă, care o luă spre munte. Bătrânul spuse:

— Gazelele astea au de acum mai multă experiență, iar lupii n-o să le mai poată prinde.

Capitolul 4

Neamul tujue era un alt neam de huni. Un trib al acestora, care-și zicea „ashina", fu cotropit de neamul vecin. Între ei era un băiat de vreo zece ani, pe care, văzându-l așa de tânăr, oștenii nu se-ndurară să-l omoare, ci îi făcură o tăietură la picior și îl alungară în pustiurile mlăștinoase, unde o lupoaică îl luă și îl hrăni cu carne. Și el crescu laolaltă cu lupii și puii acestora. Atunci, împăratul auzi că acel copil încă trăiește și de îndată trimise oameni după el să-l ucidă. Trimișii văzură lupul stând lângă el și nu îndrăzniră să-i ia viața, iar el fugi în munții de la miazănoapte ai Țării Roditoare și se ascunse prin peșterile din munte, apoi avu zece fii, care și aceștia avură urmași, unul dintre ei pe nume Ashina.

Cronica regatului Zhou — Despre neamul tujue

ÎN CELE DIN URMĂ, oamenii se duseră să-și ia darurile pe care le meritau. Pe lacul de zăpadă, gerul era din ce în ce mai tăios, iar suprafața zăpezii, din ce în ce mai tare. Bătrânul le spuse celorlalți:

— Tengri ne zorește, să ne mișcăm mai repede.

Pe întinderea de zăpadă, oamenii plutiră fiecare către lotul lui, iar pe câmpul de vânătoare se iscară din nou zarva și veselia.

Bătrânul îl luă pe Chenzhen și ajunseră pe marginea unei gropi nici prea mari, nici prea mici. Moșul zise:

— Nu e bine să căutăm gropi prea mari, sunt prea multe gazele în ele. Sunt îngrămădite șapte, opt, poate chiar zece, și din cauza asta

se face mult abur, iar zăpada din groapă nu îngheață decât foarte greu. Din cauza aburului care stă cald o zi și-o noapte, iarba umflă burțile gazelelor, picioarele li se îndoaie și burțile li se învinețesc, și asta împute repede carnea. Între timp, gazela îngheață, dar îngheață și carnea împuțită. Dacă duci o astfel de gazelă la piață, abia dacă o dai la jumătate din preț, deoarece oamenii, cum îi văd burta învinețită, te pun să lași din preț ca pentru marfa de calitatea a doua și-ți dau doi bani pe ea. Însă lupilor tocmai aceste gazele împuțite le plac, pentru că lupii stepei Elun își amintesc și le găsesc taman pe acestea care au rămas îngropate. Așa că noi n-avem decât să le lăsăm lupilor cea mai bună părticică.

De pe bucata de pâslă, bătrânul băgă lațul în groapa de zăpadă, care era adâncă de doi metri și mai bine. Cotrobăi ce cotrobăi și la un moment dat fixă cârligul cu toată puterea, zicându-i lui Chenzhen:

— Am prins una, acum s-o scoatem.

Cei doi ba o trăgeau, ba o lăsau să cadă, aruncând din când în când zăpadă pe fundul gropii pentru a o umple. În felul acesta, o aduseră tot mai sus. Stând în picioare, aplecară încet-încet cârligele, până ce ajunseră să scoată din groapă capul întreg al gazelei înghețate. Când cârligul stătu drept, o prinseră de beregată, fără a-i vătăma în vreun fel pielea. Chenzhen se aplecă și prinse capul gazelei cu ambele mâini, trăgând din răsputeri și scoțând în cele din urmă gazela de treizeci și ceva de kilograme pe bucata de pâslă. Animalul era înghețat tun, burta nu-i era nici umflată, nici vineție, ca și cum ar fi murit repede, sufocat și înghețat. Bătrânul spuse:

— Asta este o gazelă de calitatea întâi, pe care o putem vinde la un preț foarte bun.

Apoi răsuflă și spuse:

— Mai sunt acolo jos, vino să le scoți, dar vezi să faci ca și cum ai scoate apă din fântână cu găleata, mai întâi cauți bine și abia apoi prinzi, nu carecumva să străpungi pielea gazelei, că atunci nu mai iei pe ea doi bani.

Chenzhen încuviință, apoi luă cârligul, căută ușor și văzu că în fundul gropii mai erau una, două gazele. După un timp, dădu peste ceva care părea a fi o gazelă, apoi căută gâtul, încercă de câteva ori să agațe cârligul și până la urmă reuși. Se putea spune că Chenzhen

prinsese în sfârșit primul său „pește mare“ în lacul de zăpadă al stepei, o captură de vreo treizeci și ceva de kilograme, sau, mai bine zis, vânatul pe care în mod obișnuit nu l-ai fi putut prinde nici călare pe cel mai rapid dintre cai. Strigă de bucurie către Yangke, care era pe mal:

— Uite, am scos și eu una, una mare de tot! Câtă forță!

Yangke strigă și el înfrigurat:

— Hai, vino repede înapoi! Vino înapoi! Lasă-mă și pe mine! Să se mai odihnească și moșul!

Pe pantele din față răsunau pretutindeni strigăte entuziaste. Gazelele cu pielea și blana intacte, grase și frumoase, erau scoase pe rând. Plutele de pe lacul de zăpadă veneau una după alta, înaintând spre mal. Cei care erau mai în putere aduceau cel de-al doilea transport. Plutele lui Batu, Kasmai și Lamzab erau cele mai grozave. Prindeau gazelele repede și bine și știau să le prindă pe cele mari și bune, iar dacă le pica în cârlig vreuna mai micuță și mai pricăjită, cu burta umflată sau vânătă de la sufocare, pe care oricum n-ar fi putut lua cine știe cât, o aruncau imediat înapoi în groapa din zăpadă.

În pustietatea albă se desfășura o scenă care mai putea fi văzută doar primăvara, după ce fătau oile. Lupii care priveau de pe creasta îndepărtată a muntelui fierbeau de furie. Pentru că lupilor celor atât de pricepuți în a se deda la tâlhării prin stepă le venise vremea să fie la rândul lor tâlhăriți de oameni. Și, în sinea lui, Chenzhen nu putea să nu se bucure.

Bătrânul și Chenzhen duceau către țărm două gazele. Barca de pâslă acostă, iar Yangke și Bayar îl ajutară pe bătrân să coboare. Chenzhen împinse gazelele de pe pâslă, iar cei patru le traseră până la carele familiilor lor. Atunci el descoperi în cele două care câteva gazele mari și se întrebă nedumerit ce se întâmplase.

Yangke îi spuse:

— Eu și Bayar nu am scos decât una, celelalte ne-au fost aduse, nouă și familiei lui Bilge, de cei care s-au întors primii. Au zis că așa e rânduiala în stepa Elun.

Apoi adăugă râzând:

— Vezi că dacă suntem cu unchiașul avem parte de privilegii.

Bătrânul râse la rându-i și spuse:

— Da, dar de acum și voi sunteți tot oameni ai stepei și va trebui să țineți și voi minte rânduielile acestor locuri.

Bătrânul era obosit, își încrucișă picioarele sub el și se așeză lângă car să-și fumeze luleaua.

— Duceți-vă singuri, zise el, și n-aveți grijă. De cădeți cumva în zăpadă, depărtați-vă imediat picioarele și mâinile, țineți-vă respirația și cel de pe pâslă vă va întinde cârligul, dar aveți grijă să nu vă zgâriați pe față, că nu vă mai găsiți neveste în veci.

Bătrânul râse tușind. Apoi îl strigă pe Bayar să vină cu vreascurile să facă focul și să pregătească prânzul. Chenzhen și Yangke urcară pe pluta de pâslă din cale afară de nerăbdători. Apropiindu-se de locul cu zăpadă adâncă, Chenzhen dădu peste o cărăruie săpată în zăpadă care mergea înspre o groapă. Yangke spuse râzând:

— Adineauri era unchiașul lângă noi și nu puteam să-ți spun, dar asta e groapa pe care am săpat-o eu cu Baya, de-aici am scos gazela aceea mare. Zău de nu e un drăcușor de copil Baya ăsta — cum a văzut că v-ați dus, știindu-se scund și ușurel, a întins cojocul pe zăpadă, s-a pus pe el și a luat-o înainte târâș, pentru că pojghița îl ținea. Cinci sau șase metri mai încolo a găsit o groapă, așa că s-a întors și am început să săpăm cărăruia, care nu ne-a costat cine știe ce efort. Apoi el a intrat în văgăună, a legat picioarele gazelei cu sfoară și s-a întors, iar eu am tras-o afară. E foarte curajos Baya ăsta, eu mă tot temeam că pojghița o să se rupă și-o să-l înghită zăpada și...

Chenzhen îi luă vorba repede și zise:

— Mi-am dat seama de asta mai demult, când a venit cu mâinile goale să se măsoare cu lupii. Și-atunci să n-aibă el curajul să intre într-o groapă de zăpadă? Toți copiii mongolilor sunt ceva ce n-ai văzut și când s-or face mari vor să fie și mai și.

Yangke spuse:

— Când i-am zis să nu intre mi-a spus că intrase și-n bârlogul lupului, doar n-o să se sperie el de o groapă de zăpadă. Mi-a zis că pe la șapte ani a intrat în vizuina unui lup mare și i-a furat un pui. Nu tot spuneai tu că ai vrea să-ți iei un pui de lup? Numai bine, îl luăm pe Baya cu noi odată.

Chenzhen zise repede:

— Eu așa ceva n-am curaj să fac. Am zis așa, într-un acces de invidie, văzând caracterul mongolilor.

Cei doi studenți de la Pekin, Yangke și Chenzhen, urcară pe pluta mongolă a zăpezilor, și fața lui Yangke se încreți de entuziasm.

— Ce interesant poate să fie să mergi la vânătoare în stepă, zise el, și ce plictisitor și monoton e să ieși cu oile la păscut dimineața sau să faci de pază noaptea. Mi-am dat seama că odată ce cărările ți se intersectează cu cele ale lupului, viața în stepă parcă e mai plină de neprevăzut și mai interesantă.

Chenzhen spuse:

— În stepă, ținuturile sunt întinse, dar oamenii, puțini, de jur-împrejur nu vezi o iurtă pe o rază de câteva zeci de kilometri și, dacă nu vezi lupul sau nu mergi la vânătoare, te plictisești de moarte. Zilele trecute am citit așa de mult, că am luat-o razna. Ei, din câte am citit, se vede treaba că neamurile stepei se închină la totemul lupului, și asta de mii de ani.

În dimineața aceea, cei doi avuseseră la masă, pe lângă ceai cu lapte, și carne de vită în sos de soia, iar acum se simțeau plini de vlagă. Aburii albi pe care-i suflau viguros îi făceau să pară vâslași ai bărcilor dragon. Brațele și picioarele alternau bucățile de pâslă, iar pluta mergea înainte ca o barcă cu motor. Apoi Yangke luă cârligul și scoase o gazelă. De bucurie, începu să țopăie de mai avea puțin și sfărâma pluta, iar Chenzhen se sperie de îl trecură nădușelile și încercă zorit să-l potolească. Dar Yangke bătu gazela cu palma lui mare și începu să strige:

— Adineauri, când vedeam cum scot oamenii gazelele, părea un vis, dar acum parcă m-am trezit. E adevărat! E adevărat! E o adevărată minunăție! Vă mulțumesc, lupilor! Lupilor! Lupilooor!

Yangke se ținea strâns de coada cârligului și nu-l lăsa pe Chenzhen să o prindă. Acesta însă nu îndrăzni să se ia la ceartă pe pluta aceea nesigură, așa că își luă rolul de kuli[1] în primire. Yangke scoase trei

[1] Muncitor din Asia angajat pe domenii din străinătate, la începutul secolului XX, în condiții apropiate de cele ale sclavilor.

gazele la rând de parcă devenise dependent și nu mai voia să se întoarcă la țărm. Spuse cu un zâmbet șiret:

— Mai întâi le scoatem, dup-aceea le ducem, e mai eficient așa.

Sfârșindu-și vorba, puse gazelele în rând pe o porțiune unde zăpada era mai tare.

La țărm, bătrânul își terminase de fumat luleaua și, ridicându-se, îi strigă pe cei de pe lac, apoi făcu loc într-o parte a șirului de care. Femeile din fiecare familie aduseră vreascuri, spițe de lemn rupte pe care le așezară pe locul acela gol și înălțară două grămezi. Apoi întinseră o bucată de pâslă veche și aduseră ceainicele pline cu ceai cu lapte, pe cele cu rachiu, castroanele de lemn și solnițele, pe care le așezară deasupra.

Sangjie și unul dintre copii tăiară vreo două gazele care nu muriseră înghețate, ci doar își frânseseră picioarele. Păstorii din stepa Elun nu mâncau niciodată carne de mortăciune, iar aceste două gazele vii deveniră prânzul vânătorilor. Dulăii deja se săturaseră cu resturile rămase de la lupi, așa că vederea acestor gazele jupuite, curățate de măruntaie, cu carnea aburindă, nu-i mai atrăgea în niciun fel. Unul dintre ruguri fu aprins. Bilge, împreună cu femeile și copiii, puse carnea, care parcă mai mișca încă de proaspătă ce era, pe țepușe de lemn și fier și începură s-o frigă la foc, încălzindu-se și ospătându-se în același timp. Mirosul îmbietor de ceai cu lapte, rachiu și carne care se răspândea împreună cu fumul către cei din mijlocul lacului chema oamenii la odihnă și ospăț.

Era aproape de amiază, plutele de pâslă ale fiecărei familii acostaseră și descărcaseră două, trei rânduri de vânat, în fiecare car fiind încărcate șase, șapte gazele mari. Acum venise vremea ca bărbații să fie înlocuiți. Femeile și copiii care terminaseră de mâncat se suiră pe plutele de pâslă și plecară să mai scoată și alte gazele.

Carnea de gazelă proaspăt friptă este o delicatesă a mongolilor din stepă, mai ales după o partidă de vânătoare, pregătită chiar acolo, pe locul de popas. E un deliciu de care se bucură deopotrivă pălmașii și nobilii aristocrați și mai este și un prilej de petrecere la care n-ar renunța niciun vânător. Chenzhen și Yangke ajunseseră, în sfârșit, la poziția de vânător și luau parte la acest copios ospăț pe câmpul de vânătoare. Cei doi dăduseră uitării cârciumioarele din Pekin la care

obișnuiau să meargă. Focul vânătorii și efortul depus le sporiră pofta de mâncare, iar fericirea pe care o simțea Chenzhen era mult mai mare decât cea a hanului mongol, căci se afla la un ospăț în plină sălbăticie, în locurile în care până mai adineauri se săturaseră lupii.

Locul acesta îi făcea să mănânce precum lupii și tigrii, iar senzația pe care o aveau mâncând ceea ce înfulecaseră mai adineauri și lupii era incredibilă. În inimile băieților năvăliră deodată curajul și neînfrânarea mongolilor, și atunci înșfăcară pe negândite ploștile cu rachiu din mâinile vânătorilor petrecăreți și dezlănțuiți și, înălțându-și privirile către cer, traseră cu poftă câte o dușcă mare.

Bătrânul Bilge râse zgomotos și spuse:

— Peste un an eu n-aș mai avea curajul să merg la Pekin și să dau ochii cu părinții voștri, că nu mai e mult și deveniți niște adevărați sălbatici mongoli.

Duhnind a băutură, Yangke spuse:

— Chinezii ar trebui să aibă spiritul mongolilor, să dărâme meterezele palatelor și să se avânte în lumea largă.

Chenzhen strigă tare de trei ori:

— Taica! Taica! Taica!

Apoi ridică plosca cu rachiu și i-o închină „bătrânului șef de trib" Bilge.

Acesta bău de trei ori și strigă:

— Minihu! Minihu! Minihu! (Băiatul meu...)

Cu palma lui lată, Batu îl lovi tare pe Chenzhen pe spate și spuse:

— Tu... tu ești pe jumătate mongol, că... că... când ai să te însori cu o fe... fe... femeie mongolă și-o să ai în iurtă și niște copii, abia atunci vei fi mongol pe de-a-ntregul. Dacă nu te ostenești îndeajuns nu m... m... merge. Sub pielea femeii mongole se ascunde o ființă grozavă, mai grozavă chiar decât lupul. B... bărbaților mongoli le e tare frică de ele, ca oilor le e de frică.

Sangjie spuse:

— Seara bărbații sunt ca niște oi, iar femeile, ca niște lupi. Iar Kasmai e cea mai grozavă dintre toate.

Toți cei de față izbucniră în râs.

Cuprins de euforie, Lamzab îl îmbrânci tare pe Yangke, trântindu-l în zăpada groasă, după care spuse cu limba împleticindu-i-se:

— Că... când o să mă trânteşti tu pe mine, abia atunci o să fii mongol adevărat.

Zăpăcit, Yangke se încordă şi dădu să se ridice, dar iarăşi căzu, căci Lamzab îl mai trânti de trei ori. Acesta îi spuse râzând:

— V... voi ăştia, chinezii, *nogo iden* (mâncaţi verdeţuri), ca oile, n-noi, mongolii, *mah iden* (mâncăm carne), ca lupii.

Yangke se scutură de zăpadă, zicând:

— Stai că o să vezi tu! La anul o să-mi iau un bou şi-o să-l mănânc singur. Şi aşa o să mai cresc, o să fiu mai înalt decât tine cu un cap, şi-atunci tu o să fii „ca oile".

Atunci toţi vânătorii strigară:

— Bine! Bine! Bine!

Mongolii pot înghiţi mai multă băutură decât mâncare, cele şapte, opt bărdace mari cu rachiu trecuseră pe rând pe la fiecare şi nu mai era nici picătură în ele. Cum văzu că s-a terminat băutura, Yangke prinse curaj, aşa că strigă la Lamzab:

— Dacă la trântă nu mă pot pune cu tine, atunci să ne măsurăm la băutură!

Lamzab spuse:

— Tu ai învăţat şiretenia de la vulpi, însă aici în stepă vulpile nu sunt aşa isteţe ca lupii. Stai un pic, că mai am eu ceva băutură.

Spunând acestea, se repezi şi scoase din şaua calului o sticlă mare cu rachiu mongol şi două păhărele. Când scoase sticla, zise:

— Pe asta am păstrat-o ca să-i cinstesc pe oaspeţi, dar de data asta o să te pedepsesc pe tine.

Toţi ceilalţi strigară:

— Pedeapsă! Pedeapsă! Îi trebuie pedeapsă!

Yangke se forţă să scoată un zâmbet amar şi zise:

— E clar, vulpea nu se poate măsura cu lupul. Primesc, primesc pedeapsa.

Lamzab spuse:

— Aşaaaaa! După rânduiala pedepsei cu băutură, câte păhărele spun eu să bei, atâtea bei! Mai înainte am spus ceva greşit, am zis că m-a băgat sub masă un ziarist chinez care trecea prin Mongolia. De data asta pe tine trebuie să te învăţ minte!

Apoi dădu pe gât un păhărel și, cu limba împleticindu-i-se printre cuvintele chinezești, spuse:

— Fiecare ciocârlie are două aripi, în fiecare aripă câte două pahărele.

Yangke spuse îngălbenit de spaimă:

— Deci patru aripi, câte două pahărele fiecare... În total, opt pahărele? Nu e câte unul în fiecare aripă?

— Ia nu mai tot socoti tu atât, dacă eu zic că ciocârlia are într-o aripă trei pahărele, ce?

Atunci toți, chiar și Chenzhen, strigară într-un glas:

— Bea! Să bei, auzi!

Înfiorându-se, Yangke dădu pe gât cele opt pahărele.

Bătrânul râse și zise:

— Aici în stepă o pățești dacă vrei să-i joci o festă prietenului.

Apoi luară frigările pe care le făcuse bătrânul pentru ei și mâncară, zeama cărnii prelingându-li-se pe la colțurile gurii, dar le plăcea foarte mult, căci era fragedă și proaspătă.

Chenzhen spuse:

— Tăicuță, e prima dată când mă înfrupt cu mâncare de lup, și e cea mai mare, mai gustoasă și mai delicioasă bucată de carne din câte am mâncat vreodată. Acum pricep de ce împăraților și prinților le plăcea atât de tare vânătoarea. Împăratul Taizong din Tang a fost cel mai grozav împărat chinez din vechime. Îi plăcea tare mult să vâneze. Prințul moștenitor, succesorul lui, venea deseori în stepă împreună cu garda lui de tujue, să vâneze din goana calului. El chiar și-a făcut un cort în curtea palatului în care, ca și voi, tăia oile, le frigea și le mânca tăind carnea cu cuțitul. Îi plăcea atât de mult viața din stepă, încât nici n-a primit titlul de împărat, ba chiar voia să arboreze steagul cu cap de lup al neamului tujue, să ia niște călăreți dintre aceștia și să meargă la vânătoare în stepă, să trăiască viața acestui neam de stepă. În cele din urmă, și-a pierdut poziția de succesor la tron, pentru că împăratul nu l-a mai lăsat pe el moștenitor. Viața de stepă îi fascinează pe mulți, atât de tare, că nici împărați nu mai vor să fie.

Auzind aceasta, bătrânul căscă ochii și spuse:

— Mie nu mi-ai spus niciodată povestea asta. E foarte interesantă. Dacă voi, toți, chinezii, v-ați asemăna prințului și v-ar plăcea stepa

mongolă așa de mult, ce bine ar fi. Iată cum el n-a dat importanță faptului că pierdea tronul de mare han. Toți marii împărați ai dinastiei Qing[1] din China iubeau stepa și le plăcea să vină la vânătoare în stepă, să-și ia neveste dintre fetele mongole. Aceștia nu i-au pus pe chinezi să vină în stepă să are și să însămânțeze ogoare. Pe vremea lor n-au prea fost bătălii între mongoli și chinezi, iar în stepă era pace.

Lui moș Bilge cel mai mult îi plăcea să asculte povestirile istorice ale lui Chenzhen, iar după ce le asculta, îl răsplătea cu câteva povești mongole. El spuse:

— În stepă, cine nu mănâncă mâncarea lupilor nu se poate socoti un adevărat mongol. Unde nu e mâncare de lup nici nu pot fi mongoli. În trecut, când era foamete printre mongoli, aceștia supraviețuiau cu mâncarea lupilor. Un străbun de-al lui Genghis-Han a rămas prins în munți, unde n-avea nimic, trăia ca sălbăticiunile și puțin a lipsit să moară de foame. Cum n-avea încotro, se lua după lupi, pe furiș, până ce aceștia prindeau vreo jivină, aștepta pitit până când lupii se săturau și plecau, iar el aduna ce mai rămânea de la ei. În felul acesta a putut trăi singur în munți câțiva ani buni, până ce fratele lui mai mare l-a găsit și l-a adus înapoi. Lupii sunt salvatorii și binefăcătorii stepei. Dacă n-ar fi fost lupii, n-ar fi fost nici Genghis-Han. Prin urmare, nici poporul mongol. Mâncarea lupilor este atât de gustoasă, iar acum ne-au mai adus și atâtea daruri. Însă ceea ce trebuie să știi de-aici încolo e că mâncarea aceasta nu e ușor de obținut.

Cele două gazele fură dovedite și focul se stinse încet-încet, dar moș Bilge le spuse oamenilor să pună, totuși, câteva lopeți de zăpadă peste cenușă.

Norii se îngroșau tot mai tare, creasta muntelui se acoperea cu vălătuci albi de zăpadă, de parc-ar fi purtat un voal fluturând. Oamenii trebuiau să lucreze înainte ca viscolul să niveleze gropile, dar să aibă grijă să umple carele. Cu fiecare gazelă scoasă, puteau să-și ia șase, șapte cărămizi de ceai[2] de Sichuan ori zece, douăzeci de țigări fine marca Haihe din Tianjin sau chiar cincisprezece, șaisprezece

---

[1] Dinastia mongolă Qing (1644–1912).

[2] Frunze de ceai uscate și presate într-un bloc de dimensiunile unei cărămizi mai mici.

sticle de rachiu autohton (Neimenggu Caoyuan). Sub îndrumarea lui moș Bilge, toate cetele de vânători se traseră dinspre partea cu zăpadă adâncă spre locurile mai puțin adânci, pentru că aici le era mai ușor să scoată gazelele. Apoi, bătrânul îi împărți în câteva grupe, unii să se ocupe de scos, iar alții, de adus la mal. Plutele de pâslă nu erau departe de margine, iar sforile începură să se facă utile. Câțiva vlăjgani stăteau pe margine și aruncau sforile, ca niște lasouri, până la plutele încărcate cu gazele, apoi cei de pe plute legau capătul sforii de pâslă și o aruncau înapoi la cei de pe margine, iar aceștia le trăgeau ușurel către ei. Apoi iarăși aruncau frânghia celor de pe lac și aceștia trăgeau pâsla înapoi. Cu mișcările coordonate în acest fel, totul se desfășura cu repeziciune.

Umbrele oamenilor de pe lacul de zăpadă fură în cele din urmă acoperite de cea a muntelui. Fiecare car fusese încărcat până la refuz. Unii dintre oameni voiră să aprindă focuri care să lumineze pe timp de noapte, să strângă pe margine gazelele pe care nu le mai puteau lua în care, să pună oameni înarmați să le păzească și să vină a doua zi să le ia. Însă moș Bilge îi opri cu un strigăt și le spuse cu voce tare:

— Tengri ne-a dăruit o zi frumoasă tocmai ca să putem lua aceste gazele. Tengri e drept, lupii le-au mâncat oamenilor oi și cai, așa că se cuvenea să plătească. Acum a început să bată vântul, asta înseamnă că Tengri vrea ca noi să lăsăm restul de gazele lupilor. Cine ar îndrăzni să nu-i dea ascultare lui Tengri? Cine ar îndrăzni să rămână peste noapte la groapa de zăpadă? Dacă la noapte vin viscolul și haita de lupi, credeți că puteți face față?

Nimeni nu mai scoase o vorbă. Bătrânul porunci să se întoarcă toată lumea. Oamenii osteniți, dar veseli se apucară să împingă carele grele, ca să poată urca panta, apoi încălecară sau se urcară în care și porniră spre tabără.

Sudoarea fierbinte care-l acoperise pe Chenzhen din cap până-n picioare se făcuse acum de gheață și-l făcea să dârdâie fără încetare. Pe întinderea lacului și în afara lui, pe cărările de pe costișă, pretutindeni, se vedeau urmele popasului oamenilor: cenușa lemnelor de foc, mucuri de țigară, sticle de băutură și, mai îngrijorător, urmele prelungi ale carelor, care duceau drept către tabăra lor. Chenzhen zori calul până în dreptul bătrânului și-l întrebă:

— Tăicuță, astăzi haita de lupi a cam suferit pierderi, nu cumva vor veni să se răzbune? Dumneata mereu zici că memoria lupului e cea mai bună, că țin minte unde e mâncarea, unde să vâneze, poate și unde să se răzbune.

— Față de câte gazele am luat noi, răspunse bătrânul, mai mult de jumătate le-au rămas lupilor. Dacă eram lacom, înfigeam o prăjină în scoarța zăpezii și, oricât de mare ar fi fost viscolul, tot n-ar fi acoperit-o, așa ca mă puteam duce să le iau pe toate. Dacă aș face așa ceva, Tengri nu mi-ar mai primi sufletul. Ei, eu n-am făcut asta și pentru că m-am gândit la binele păstorilor. La primăvară, dacă lupii vor avea gazele înghețate să mănânce, n-o să le mai dea de furcă oamenilor. Ca să nu mai spun că lupii le-au făcut oamenilor un serviciu, iar noi, la rândul nostru, n-am luat tot ce se putea lua. Fii liniștit, vătaful lupilor știe prea bine lucrurile astea.

Seara, viscolul mătura stepa, iar în iurta tinerilor studenți din grupa a doua focul ardea cu putere. Chenzhen închise *Istoria secretă a mongolilor* și-i spuse lui Yangke:

— Omul acela despre care zicea nenea Bilge că a trăit doar cu rămășițe de la masa lupilor se numește Boduanchar, este cel de-al optulea străbun al lui Genghis-Han. Hoarda lui Genghis-Han se numea Borzhijin, chiar cea care a întrat în istorie prin Boduanchar. Sigur, câteva generații după aceea au avut parte de câteva înfrângeri și schimbări majore.

Yangke spuse:

— Dacă e s-o luăm astfel, de n-ar fi fost acest sfetnic militar și mentor care este lupul, n-ar mai fi existat nici Genghis-Han, nici Hoarda de Aur și nici cavaleria mongolă atât de pricepută și viteză. E neîndoios, așadar, că influența lupului asupra neamului mongol a fost nemăsurată.

Chenzhen spuse:

— Ceea ce trebuie spus e că influența asupra Chinei și a întregii lumi a fost și mai mare. De la apariția lui Genghis-Han și a cavaleriei conduse de el, istoria Chinei, de la dinastiile Jin și Song de Sud[1] încoace, a fost de-a dreptul rescrisă. Iar cea a Asiei Centrale, a perșilor,

[1] Secolele al XII-lea și al XIII-lea d.Hr.

a rușilor, a indienilor și a altora s-a scris, de asemenea, altfel. Praful de pușcă al chinezilor a ajuns în Occident după ce cavaleria mongolă a deschis drumul dinspre Asia spre Europa, după care a aruncat în aer cetățile feudale ale occidentalilor, înlăturând obstacolele din calea dezvoltării capitalismului. Abia după aceea tunurile s-au reîntors în Orient, dărâmând porțile mari ale cetăților Chinei, răvășind, la urmă, cavaleria mongolă și răsturnând lumea cu susul în jos. Cu toate acestea, rolul pe care l-a jucat lupul în istorie, în cea scrisă de oameni, a fost șters cu desăvârșire. Dacă l-am ruga pe Tengri să scrie el istoria, cu siguranță că l-ar aminti pe lup, în locul cuvenit din analele istorice ale stepei mongole.

Ciurdarul Liang Jianzhong, privind afară la captura din carul ce tocmai se întorsese, spuse nerăbdător:

— De ce l-ați lăsat așa departe? Primul lucru la care trebuie să ne gândim este cum să scoatem și restul de gazele din groapa de zăpadă, să facem și noi un ban ca lumea.

Chenzhen spuse:

— Dar Cerul ține cu lupii, bine că ne-a lăsat să luăm și căruța asta. Un astfel de viscol o să țină trei zile și trei nopți, cel puțin, iar zăpada din prăpastie o să mai crească încă o jumătate de metru, de n-o să se mai vadă nicio groapă. Să vrei să scoți gazele acum e ca și cum ai vrea să cauți acul în carul cu fân.

Liang Jianzhong ieși din iurtă și se uită la cer, apoi se întoarse și zise:

— Cam așa e, trei zile și trei nopți o să fie viscol. Cel mai bine ar fi fost dacă mă duceam azi, să fi înfipt o prăjină în gropile cele mai mari, altfel e degeaba.

Yangke zise:

— Atunci să-ți iei la revedere de la brânza pe care o face Kasmai.

Liang Jianzhong oftă și zise:

— Of, n-am decât să aștept până la primăvară. Atunci o să mă duc să mai scot o căruță, pe care o duc la centrul de achiziționare din comuna Baiyin Gaobi, iar dacă voi nu vorbiți, n-o să știe nimeni.

Restul iernii, animalele păstorilor n-au mai avut parte de niciun incident. Lupii din stepa Elun se luaseră după gazele și fugiseră departe, dispărând. Nici urgia albă a zăpezilor prea mari n-a căzut din cer.

În iarna pustie a însingurării, Chenzhen ieșea în fiecare zi cu oile sau făcea de pază noaptea, însă, cum avea puțin timp liber, căuta pretutindeni, ca un vânător, povești despre lupii din stepă. Cel mai mult se interesa de legenda „lupilor zburători". Era cea mai răspândită legendă pe întinsul stepei, momentul în care se spune că s-ar fi petrecut nu era prea îndepărtat, iar locul era chiar acesta, pe care se afla brigada lui. Chenzhen hotărî să limpezească povestea asta, ca să priceapă și el cum e cu lupii zburători din stepa Elun.

Cum ajunseseră în stepă, tinerii intelectuali auziseră păstorii zicând că lupii din stepă sunt trimiși de Tengri din cer, așa că pot zbura. De sute și mii de ani, după ce mureau, păstorilor din stepă li se făceau „funeraliile cerești", lupii venind și îngrijindu-se de toată rânduiala, iar după ce terminau se numea că „funeraliile cerești" fuseseră împlinite. Tocmai pe aceasta se bazau când spuneau că lupii pot zbura, că pot ajunge sus la Tengri, ducându-i acestuia sufletele oamenilor, precum șoimii divini din Tibet. Însă când intelectualii spuneau că povestea nu este altceva decât una dintre „cele patru vechituri", că este, adică, o superstiție, păstorii o țineau pe-a lor, că lupii pot zbura. Și nu era vorba de lucruri îndepărtate, ci recente, cu trei ani înainte de Revoluția Culturală, o haită de lupi, nu prea mare, ar fi intrat zburând în țarcul de piatră al lui Tseren Dorji din brigada a doua, devorând zece, douăzeci de oi și ucigând peste două sute. După ce s-au ghiftuit bine, au zburat afară din țarc. Zidurile acelui țarc de piatră erau înalte de peste doi metri, niciun om n-ar fi putut să se cațere pe el, atunci cum ar fi putut intra lupii dacă nu zburând? Țarcul încă există, cine nu crede poate merge să-l vadă. În ziua aceea, șeful de pășune Uliji i-a luat pe toți capii de familie, ba chiar l-a delegat și pe șeful biroului, Harabara, care s-a dus și a strâns date și a făcut măsurători. Zidurile erau prea înalte, lupii nu aveau cum să le sară, și nici vreo gaură în zid nu era, iar lupii nu scormoniseră vreuna pe dedesubt. Au cercetat astfel câteva zile, dar la urmă tot nu știa nimeni cum de intraseră lupii sau cum ieșiseră. Numai păstorii știau cum, în adâncul inimii.

Povestea asta îl preocupase multă vreme pe Chenzhen. Acum, în mintea lui, care era din ce în ce mai fascinată de lupii de stepă, reapăru această legendă și, după ce încălecă, merse cale de câțiva kilometri

să vadă cu ochii lui acel țarc de piatră. Nici după ce se uită cu atenție nu reuși să înțeleagă cum intraseră lupii.

Chenzhen îl căută pe bătrânul Tseren Dorji. Bătrânul îi spuse:

— Nu știu care dintre trântorii mei l-o fi mâniat pe Tengri de ne-a pedepsit așa tare, și astăzi ne mai vorbește lumea.

Însă unul dintre băieții lui, care făcuse liceul, zicea că treaba asta nu se potrivea deloc cu ce știau păstorii.

— Pe atunci, în stepa Elun încă nu erau țarcuri de piatră, dar cei de la Direcția Pășunilor, ca să nu mai plătească pentru orele de noapte și pentru siguranța oilor, au construit câteva, mai întâi unde fătau oile. Ziceau de la Direcție că acum, dacă sunt câteva țarcuri de piatră, lupii nu vor da iama, așa că nu mai era nevoie de ore de noapte și în fiecare seară se puteau duce liniștiți la culcare. Pe atunci, familia mea păzea oile până seara, dar noaptea nu mai stătea. În acea noapte am auzit câinii cum lătrau de mama focului, se vede că veniseră mulți lupi, dar dacă au zis de la Direcție că nu mai trebuie să facem de gardă noaptea, mi-am văzut de somn, nu m-am dus să mă uit ce e. De unde să visez eu că a doua zi dimineața, când să deschid porțile țarcului, aveam să văd o sumedenie de oi moarte, încât toți ai casei se uitau ca prostiți de groază. Înăuntru era plin de sânge, un strat gros de două degete, până și zidurile erau stropite cu sânge din belșug. Pe beregata fiecărei oi moarte se vedeau patru găurele însângerate, sângele se scursese până afară din ocol. Mai erau și câteva grămezi de excremente de lup. După aceea, Direcția Pășunilor a hotărât din nou ca oamenii din iurtele aflate în vecinătatea țarcurilor să facă de pază noaptea, plătindu-i pentru asta. De atunci s-au făcut tot mai multe țarcuri din piatră și pământ pentru oile care fată și sunt oameni care fac de pază noaptea, așa că n-au mai umblat povești cu lupi care intră zburând în țarc și mănâncă oile.

Dar Chenzhen n-a renunțat, ci a întrebat și alți păstori, fie ei bărbați sau femei, bătrâni ori tineri; toți ziceau că lupii zboară. Și mai spuneau că, atunci când mor, sufletele lupilor tot la Tengri se înalță.

După aceea, șeful Harabara a fost „eliberat" din comisia de cadre care ancheta cazul, reluându-și vechea funcție. Chenzhen luă țigările fine pe care le adusese cu el de la Pekin și se duse să-i facă acestuia o vizită, ca să înțeleagă cum de „zburaseră" lupii aceia peste țarcul

de piatră. Șeful Harabara fusese membru al Comitetului Științific al Școlii Mongole pentru Siguranța Publică și vorbea chineza fluent. El spunea că acest caz fusese închis demult și că, din păcate, concluzia lui științifică nu stătea în picioare, mai ales că aici, în stepă, majoritatea păstorilor nu-l credeau, ci o țineau una și bună că lupii pot zbura. Numai unii vânători mai cultivați și mai experimentați dădeau crezare cercetărilor și concluziilor lui. Șeful Harabara spuse râzând:

— Din respect pentru credințele și obiceiurile neamului acestuia putem spune că ideea potrivit căreia lupii au intrat în ocol zburând nu e în totalitate eronată, pentru că, ce-i drept, lupii s-au aflat puțin în aer, au zburat câteva clipe.

El continuă și zise:

— În acea zi, toți păstorii de pe pășune erau foarte neliniștiți, toți credeau că Tengri se mâniase și trimisese urgia peste stepa Elun. Stăvarii și-au lăsat caii în munți și au venit încoace într-un suflet să vadă ce se întâmplase. Bătrânii și femeile s-au aruncat la pământ și au început să bată mătănii pentru Tengri. Copiii erau așa de speriați, că cei mari nu i-au putut opri din plâns decât altoindu-i. Șeful de pășune Uliji se temea că va fi afectată producția și, alarmat, mi-a ordonat să rezolv cazul în două zile. Eu am convocat toate cadrele de pe pășune și i-am pus să păzească locul faptei. Însă acesta fusese răvășit. Urmele din afara ocolului fuseseră călcate în picioare de turme și de oameni. Nu-mi mai rămânea decât să iau lupa și să cercetez zidul ocolului, centimetru cu centimetru, în căutarea unor indicii. În cele din urmă, am găsit în partea din nord-est a ocolului două urme însângerate de lup, destul de șterse. Asta rezolva cazul. Tu ce crezi, ce se poate deduce de-aici despre felul în care au intrat lupii?

Chenzhen scutură din cap.

Șeful Harabara zise:

— Eu am tras concluzia că trebuie să fi fost cel mai mare dintre lupi, care s-a așezat cu labele din spate pe pământ, iar pe cele din față le-a sprijinit pe zid. Astfel, a făcut cu propriul trup un fel de trambulină pentru ceilalți lupi. Aceștia au venit cu avânt de la o distanță de câțiva zeci de pași, au sărit pe spatele lupului celui mare, apoi pe umeri, și dintr-un salt zdravăn au ajuns în interiorul țarcului. Dacă privim dinăuntru, nu se vede ca și cum lupii ar fi zburat?

Chenzhen privi distrat o vreme, apoi spuse:

— Lupii din stepa Elun sunt extraordinar de inteligenți. Nici nu s-au ridicat bine câteva țarcuri de piatră în stepă, că lupii s-au și gândit la o metodă de a le sări. Lupii de stepă sunt nemaipomenit de isteți... nu se înșeală păstorii când spun că lupii pot zbura. Nu le trebuie decât un punct de sprijin ca să sară, apoi, dată fiind distanța la care ajung, se socotește că au zburat. Când lupii s-au prăvălit ca din cer peste grămada de oi, acestea s-or fi speriat de moarte. Și chiar că au făcut prăpăd, ghiftuindu-se și ucigând atâtea jivine. Dar lupul care rămăsese afară a fost năpăstuit, n-a avut parte nici măcar de-o îmbucătură. Acest lup foarte mare la stat și care fusese un sprijin pentru ceilalți trebuie să fi fost șeful lor.

Dar șeful Harabara spuse hohotind:

— Nu, nu-i așa. După judecata mea, acest lup a zburat și el înăuntru. Tu nu știi, dar lupii de stepă au un foarte dezvoltat simț al apartenenței de grup, țin la colectivul lor, așa că nu-l puteau lăsa baltă pe fratele și ruda lor. Cei dinăuntru se săturaseră, dar mai trebuiau să și iasă, așa ghiftuiți cum erau, iar asta tot cu ajutorul „trambulinei" s-a petrecut. Așa că au făcut o scară și pentru cel înfometat, ajutându-l și pe el să intre și să se sature. Urmele de labe însângerate de pe exteriorul zidului au fost lăsate chiar de lupul care a făcut pe trambulina la ieșire. Altfel, de unde să fie sângele din urme? Când primul lup a stat să-i ajute pe ceilalți să intre, încă nu fusese ucisă nicio oaie, urmele acelea sunt curate, n-au sânge. Este? Ia mai gândește-te la situația de atunci și-ai să vezi ce farsă le-au jucat ei oamenilor. Cum au intrat în ocol, lupii au ucis tot ce se putea ucide. Evident, ocolul de piatră a fost construit de oameni pentru a-i împiedica pe lupi, însă până la urmă a ajuns să-i țină afară pe câinii care păzeau oile. Câinii lui Tseren Dorji au mirosit totul. Dar ei nici nu puteau și nici nu îndrăzneau să facă așa cum făcuseră lupii, să zboare în ocolul oilor și să se ia cu ei la trântă. Oricum, câinii sunt mult mai proști decât lupii.

Chenzhen spuse:

— Și eu sunt mult mai prost ca lupii. Însă ar mai fi o întrebare: cum au făcut lupii de s-au retras în siguranță? Adică, ultimul lup cum a procedat? Pe acesta cine l-a mai ajutat?

Șeful Harabara spuse radios:

— Într-adevăr, oamenii sunt mai nechibzuiți decât lupii. Atunci nimeni nu-și putea da seama de chestiunea asta. Abia după aceea șeful pășunilor, Uliji, trecând prin stratul gros de sânge, a intrat în ocolul oilor și, privind cu atenție, și-a dat seama. Lângă peretele dinspre nord-est era o grămadă mare de oi moarte, cel puțin șapte, opt capete. Atunci toată lumea și-a dat seama că ultimul lup trebuie să fi fost cel mai ingenios, dar și cel mai puternic dintre toți. El singur a luat oile în dinți și le-a pus grămadă lângă zid pe post de scară. Așa și-a luat zborul de-acolo. Sunt unii oameni care spun că un singur lup nu poate face o muncă așa grea, ci că trebuie să fi fost ultimii câțiva lupi care ar fi lucrat împreună. Și apoi ar fi zburat de-acolo unul câte unul. În cele din urmă, șeful Uliji i-a adunat pe toți șefii de brigadă și de organizație și le-a explicat tuturor, la fața locului, cu analize și reconstituiri, cum au reușit lupii să pătrundă și să iasă din ocol. Abia atunci s-a mai liniștit atmosfera pe pășune. De la Direcția Pășunilor nu l-au criticat, nici nu l-au sancționat pe Tseren Dorji. Însă șeful Uliji și-a făcut autocritica și a spus că a fost foarte neglijent în problema lupilor, că i-a subestimat.

Chenzhen a ascultat cu părul făcut măciucă. Deși dădea crezare concluziei științifice a șefului de birou Harabara, visele au început să-i fie tot mai bântuite de lupii zburători. Uneori se trezea din somn acoperit de o sudoare rece. După aceea, nu prea mai îndrăzni să privească legendele stepei prin ochii vânătorului de noutăți. Acum înțelegea de ce mulți oameni de știință din Occident ajung să se închine prin biserici.

După câteva zile, Chenzhen se gândi cum să cerceteze la fața locului cele două „cimitire" ale brigăzii. Unul era în partea de nord a munților Zhagan Talegai, iar celălalt, în nord-estul muntelui Piatra Neagră. La prima vedere, nu era mare diferență între aceste locuri și pășunile de pe coastele sau platourile munților. Însă, la o privire mai atentă, se conturau deosebiri substanțiale: cimitirele se aflau departe de vechile cărări pe care le frecventau păstorii când treceau cu oile, erau niște pustietăți sălbatice neatinse și îndepărtate, aflate în partea de miază-noapte a muntelui spiritual al stepei, dar aproape de haitele de lupi, aproape de Tengri, fiind numai bune pentru înălțarea sufletului. Altfel,

locurile acelea erau bolovănoase, pline de borte adânci, unde carele de boi se hurducau nevoie mare.

De sute și mii de ani, când păstorilor din stepa Elun le suna ceasul despărțirii de această lume, unii oameni le scoteau morților orice straie ar fi avut pe ei, îi înfășurau într-o bucată de pâslă și îi legau bine. Alții însă nu se atingeau de veșmintele morților. Până la urmă, toți îi urcau în carul cu boi. Apoi legau de hulubele carului o prăjină lungă și până se lumina bine de ziuă, doi dintre bătrânii neamului luau prăjina de câte un capăt, se urcau pe cai și duceau carul până la cimitirul din sălbăticie unde dădeau zor cailor. Iar unde cădea mortul din car, acolo era locul din care sufletul avea să se întoarcă la Tengri, simbolizând sfârșitul pe care trebuia să-l aibă unul dintr-un neam care trăise o viață pe spinarea calului. Dacă mortul era înfășurat în pâslă, cei doi vârstnici descălecau și îl desfăceau, lăsându-i trupul gol pe pajiștea sălbatică, dar cu fața către cer, ca atunci când a venit pe această lume, singur și blajin. Din acest moment, mortul aparținea lupilor și lumii spiritelor. Iar faptul că sufletul se va înălța sau nu la Tengri ținea de faptele bune sau rele pe care le va fi săvârșit în această lume. În general, după trei zile se știa cum s-a sfârșit, pentru că dacă din trupul celui mort nu se mai vedeau decât oasele împrăștiate, atunci sufletul lui se înălțase la Tengri. Însă dacă mortul era tot acolo, toată lumea se tulbura. Dar în stepa Elun lupii sunt numeroși, iar Chenzhen încă n-a auzit să fi fost vreunul al cărui suflet să nu se fi înălțat la Tengri.

Chenzhen știa câte ceva despre funeraliile tibetane, însă înainte să vină în stepa mongolă habar n-avea că și neamul mongol al stepei săvârșește înmormântarea cerească, nu cu ajutorul șoimului, ci cu acela al haitei de lupi. De aceea Chenzhen era cu atât mai înfiorat și mai vrăjit. De la proprietarul carului cu care ducea produsele când mai mergea la comună aflase cam pe unde s-ar afla „cimitirul ceresc", și prinsese ocazia ducându-se de vreo două ori într-acolo, pe furiș. Însă din cauza stratului gros de zăpadă nu a văzut chiar locurile pe care ținea el morții să le vadă. Când iarna era pe sfârșite, a găsit, în sfârșit, urme de cai și de roți care duceau către cimitir. S-a luat după ele și a văzut că un bătrân care murise de boală tocmai fusese lăsat acolo. În jur încă se vedeau urmele proaspete ale copitelor cailor, ale

roților de car și ale oamenilor, nici pulberea de zăpadă nu fusese încă suflată de vânt. Bătrânul acela era gol și senin, culcat pe spate pe zăpadă, acoperit fiind doar de un strat străveziu de pulbere de zăpadă, fața o avea învăluită de un voal alb, iar trăsăturile îi erau destinse și cuminți.

Chenzhen a rămas înmărmurit, teama și neliniștea cu care venise au fost înlocuite treptat de un sentiment de pioșenie. Pentru că, de fapt, cel mort nu se ducea în moarte, ci în slava lui Tengri, primind din nou botezul sfânt al nașterii. Pentru prima oară, Chenzhen credea sincer că închinarea neamului stepei mongole la totemul lupului era adevărată, la sfârșitul vieții unui om trupul acestuia devenind ofrandă adusă strămoșilor, iar sufletul eliberându-se atât de curat și de desăvârșit, încât nimeni nu se mai putea îndoi de venerația adâncă față de Tengri și de lupii stepei care îi duc acestuia sufletele oamenilor.

Chenzhen nu dorea să mai zăbovească mult pe aceste locuri sacre, de teamă să nu tulbure spiritele celor duși și să nu profaneze credința neamului din stepă. A făcut o plecăciune în urma bătrânului și, luând calul, s-a retras pios. Atenția i-a fost atrasă de urmele încâlcite ale carului care parcă se zdruncina chiar înaintea ochilor lui. A măsurat cu pasul cât de lung fusese sfârșitul drumului celui răposat, încă patruzeci, cincizeci de metri care se adăugau la călătoria agitată și zdruncinată a unei vieți. Dar viața era atât de scurtă, în timp ce Tengri era fără de sfârșit, de la Genghis-Han și până la omul de rând strigătul cel mai puternic dintr-o viață de om fiind: „Slavă Cerului! Slavă lui Tengri!" Iar lupii erau tocmai acea scară cerească pe care sufletele oamenilor din stepă se înălțau până la slăvitul Tengri.

Trei zile mai târziu, în familia celui răposat nu se vedea vreo tulburare, așa că lui Chenzhen i s-a luat o piatră de pe inimă. Pentru că păstorul care trebuia să meargă, după datină, să vadă ce se întâmplase cu trupul răposatului ar fi putut să-și dea seama după urmele de pași și de copite că cineva necunoscut fusese pe tărâmul acela interzis, însă nu venise nimeni să-i reproșeze ceva. Dacă sufletul celui dus nu s-ar mai fi înălțat la cer, lucrurile ar fi stat altfel. Curiozitatea și interesul lui Chenzhen începeau să se cam contrazică cu credința în totem și în tabu a neamului stepei, așa că ieșea cu oile având inima strânsă. Dar

când se apropia de cineva simțea o curiozitate, dar și o pioșenie de-a dreptul mistică față de acești oameni.

Primăvara venise neobișnuit de repede, cu o lună și ceva mai devreme. Vântul călduț alinta pășunile și întreaga stepă Elun se însorise. Iarba de astă-toamnă, culcată sub povara zăpezii, ieșise biruitoare la lumină, iar pe câteva povârnișuri covârșite de soare apăruseră tuleiele verzi. Vântul uscat și căldura soarelui se îmbiau unul pe celălalt, iar de-acum, deși începea sezonul nașterii mieilor, pe lângă paza acestora păstorii mai trebuiau să se îngrijească și de prevenirea incendiilor ori să se lupte cu seceta.

Liang Jianzhong întârziase. În anul care trecuse, lucrătorii de la parcul de mașini al Direcției Pășunilor, niște emigranți nechibzuiți, îi văzuseră pe cei din detașamentul de producție al lui Kasmai în toată vânzoleala vânzării de antilope de la centrul de achiziționare și îngălbeniseră de ciudă. De la vânătorii cu care mai aveau ei de-a face încercaseră să afle locul de unde fuseseră aduse, dar aceștia spuneau că toate gazelele fuseseră dezgropate. Atunci se duseseră la Bayar, copleșindu-l cu acadele, însă șmecherul cel mic le arătase o vale pustie. Apoi, acești străini care în cea mai mare parte veneau de prin nord-est, unde erau agricultori, găsiseră acel fatal punct slab al oamenilor stepei, alcoolul. Au luat niște rachiu tare de sorg din nord-est și l-au îmbibat pe ciurdarul Sangjie. Așa au aflat cu exactitate unde se aflau mormintele gazelelor înghețate. Au ajuns cu un pas înaintea lupilor și chiar înaintea lui Liang Jianzhong, iar când zăpada a dezvăluit trupurile gazelelor, și-au așezat tabăra în apropierea acelui loc și într-o singură zi le-au strâns pe toate, fie ele mari sau mici, bune sau putrezite; au luat tot. Apoi, noaptea, le-au dus pe toate la centrul de achiziții de la Baiyin Gaobi cu patru camioane acoperite.

La scurt timp după aceea, în fiecare noapte, stăvarii brigăzii a doua puteau auzi deslușit urletul flămând și plin de năduf al haitelor de lupi, iar valea, întorcându-l în ecouri, îl prelungea la nesfârșit. Atunci i-a cuprins neliniștea și au hotărât să stea de veghe zi și noapte prin preajma turmelor de cai aflate sus la munte, neîndrăznind să facă niciun pas departe de cei dragi din iurte, biciuind animalele de supărare și cântându-și amarnic jalea adunată-n suflet.

N-a trecut mult și de la Direcția Pășunilor a venit înștiințarea oficială pentru tradiționala campanie de prindere a puilor de lup ce se petrecea an de an, anul acesta răsplata fiind mult mai mare decât în anii trecuți. Pielea fină, arătoasă, nobilă și rară a puilor de lup era materia primă superioară din care se făceau cojoacele de damă, podoaba câtorva soții ale oficialităților din nord ori valuta forte a acelora care-și pierduseră dregătoria și intrau pe ușa din dos.

Moș Bilge nu scosese o vorbă o zi întreagă, pufăia lulea după lulea. Întâmplător, Chenzhen îl auzi vorbind singur și zicând:

— Rău se vor mai mânia lupii.

Capitolul 5

Huoyun, unul dintre strămoșii neamului tujue, se născuse în țara Suo, care era la nord de huni. Căpetenia tribului lor se numea A Bangbu și avea șaisprezece frați, printre care se numără și Yizhi Nishidu, fiul lupilor. Bangbu era cam încet la minte. Țara fu cuprinsă de restriști. Nishidu nu îndură să vadă acestea, și atunci chemă vânturile și ploile în ajutor. Cea de-a doua soție a sa, Yun, era fiica zeiței vară și a zeului iarnă. Rămânând grea, ea născu patru fii... cel căruia i se spunea Suizhu tot neam de lup era.

Cronica regatului Zhou — Despre neamul tujue

NORI NEGRI ȘI GROȘI se-ngrămădeau spre nord, la orizont, urcând și vălătucindu-se până la cer, ca niște trâmbe de fum. Într-o clipă, norul înghițise muntele Baili, ca un imens blestem întunecat ce stătea să se prăvălească drept peste pășuni. La apus, soarele care dispărea roșiatic încă nu fusese cuprins de umbre, iar vântul dinspre miazănoapte care aducea cu el praful de zăpadă se abătuse vijelios peste întreaga stepă a Elunului. Fulgii ce băteau pieziș străluceau în razele oblice ale soarelui ca miliarde de lăcuste înfometate ce își desfac aripile galbene și se reped năvalnic spre pășunile mănoase.

O veche zicală a mongolilor spune: după furtună năvălesc și lupii. Haitele stepei Elun, care de zeci de ani atacau în țară și în afara ei, urmăreau rarele ocazii în care primăvara venea cu un crivăț înghețat, și atunci treceau zona de frontieră, zburau peste fâșia de apărare

împotriva incendiilor, tăiau șoseaua pe care patrulau grănicerii și dădeau iama în stepele de la graniță. Dincolo de hotar iernile sunt geroase, iarba e rară și oile puține, iar în pustietatea munților lupii mor de foame. Dincoace, însă, hrana pe care și-o adăpostiseră pentru iarnă fusese furată, peste graniță foametea de primăvară se adâncea, iar lupilor le era foarte greu să prindă câte o gazelă iute de picior. O haită mare se strânsese deja la granița de nord. Lupii care năvăleau acum aveau ochii roșii ca focul, o poftă nemăsurată și metode extrem de crude. Cât despre consecințe, nici că le păsa. Fiecare lup se repezea cu disperare și, mânat de pofta răzbunării, își căuta de-ale gurii. Cu toate acestea, în stepa Elun toată lumea se preocupa să scotocească vizuinile lupilor, neîngrijindu-se de urgia care-i păștea dinspre vecini.

Era pe la sfârșitul anilor șaizeci, iar prognozele meteo anunțau că nu va ploua, dar nici senin nu va fi. Însă șeful de la Direcția Pășunilor, Uliji, zicea că astea-s baliverne. Cu excepția lui Bilge și a altor câtorva bătrâni care s-au arătat îngrijorați că atâția oameni fuseseră trimiși de conducerea pășunilor pentru a scotoci vizuinile lupilor și care au încercat de mai multe ori să-i facă să se răzgândească, nimeni altcineva n-ar mai fi putut prevesti frigul și năvala lupilor ce aveau să vină. Nici măcar grănicerii care aveau mai deunăzi în grijă păstorii și producția pășunilor lor n-au fost în stare să prevadă și să avertizeze din timp. În trecut, când patrulau pe șoseaua de la frontieră, cum vedeau urmele trecerii vreunei mari haite de lupi, înștiințau Direcția Pășunilor și păstorii. Pe pășunile stepei Elun munții și dealurile sunt de mică înălțime, nici nu se ascund privirii, dar nici în cale nu-i stau. Furtunile reci și viscolul vin deseori iute ca fulgerul, dar lupii de stepă, care știu atât de bine să se folosească de vreme, vin odată cu vijelia și-și organizează perfect fiecare război-fulger.

În ultimele zile, pe o pășune caldă de pe coasta nord-vestică a muntelui, se strânsese o nouă herghelie. Dintre cele zece, cincisprezece herghelii ale unui batalion de miliție populară a Mongoliei Interioare, aceasta era cea în care erau selecționați cei mai buni șaptezeci, optzeci de cai. Așteptau raportul privind rezultatele analizelor, iar dacă reieșea că nu aveau răpciugă, puteau pleca imediat. Pregătirile de război se întețiseră, iar responsabilitatea îngrijirii cailor militari era imensă. Reprezentanții forurilor militare și specialiștii comitetului

revoluționar al județului aleseseră patru stăvari responsabili, vigilenți, curajoși și bine pregătiți și îi împărțiseră în două grupe, ca să poată lucra în schimburi, douăzeci și patru de ore, veghind necontenit, zi și noapte. Batu, comandantul de companie al miliției brigăzii a doua, era responsabilul grupului și, pentru a nu lăsa caii să fie cuprinși de dorul de casă și să fugă înapoi la herghelia din care fuseseră luați, el a dispus ca toate herghelille să stea la câțiva zeci de metri distanță. Câteva zile avuseseră parte de soare și de un vânticel răcoros, de apă limpede și iarbă deasă, ba chiar și de primii muguri de primăvară pe care să-i poată rontăi. Caii erau liniștiți și fără griji, nu se răzlețeau deloc de turmă. Stăvarii, la rândul lor, își vedeau conștiincioși de treabă, așa încât trecuseră câteva zile în care nu avu loc niciun incident.

Dar vântul răcoros s-a oprit, în locul lui venind un viscol năprasnic ce mătura stepa. Apa din iazuri ajungea să stropească pământul uscat, turmele de animale se repezeau doborând gardurile, gonite de vijelie. Iurta aflată în calea vântului s-a răsturnat și arăta ca un imens bol, cele câteva straturi de pâslă și structura de lemn au fost răvășite. Căruțele cu coviltir de pâslă ce primeau vântul în plin fuseseră descoperite dintr-o suflare, iar pâsla zburase spre cer. Ninsoarea era atât de deasă, încât un călăreț nu putea vedea nici capul, nici coada bidiviului. Fulgii zburau zumzăind prin aer ca niște pietricele slobozite din praștie, lăsând dâre albe în urma lor și umplând cerul cu hora lor nebună. Bătrânii ziceau că în trecut șamanii aveau o vorbă: viscolul „pletelor albe" vine de la goana nebună a demonilor cu părul cărunt, despletit. De aici a și căpătat numele acesta. Și nu e niciun om sau animal pe tot întinsul stepei care să nu se înfricoșeze când aude de „vântul pletelor albe". Strigătele oamenilor, nechezatul cailor, behăitul oilor, toate sunt înghițite într-o singură clipă de urletul smintit al viscolului.

Înaintea urgiei ce stătea să vină, oamenii rămași în munți, care continuaseră să scotocească vizuinile lupilor, se găseau la mare ananghie. Mai mult de jumătate dintre cei care făcuseră cale-ntoarsă rătăciseră drumul, iar cei care primiseră turmele în grijă se luptau acum cu disperare, împreună cu bătrânii, femeile și copiii, să ajungă cât mai repede în preajma lor. Pentru că în stepă, într-o singură zi sau noapte, se poate hotărî soarta agoniselii de o viață.

Primul obiectiv al atacului organizat de haita care pătrunsese pe acele tărâmuri era herghelia cu armăsari graşi şi puternici. În acea zi, moş Bilge era convins că hergheliile fuseseră trimise de acolo, potrivit termenului hotărât, aşa că s-a bucurat în sinea lui când a văzut că se porneşte viscolul. Abia apoi avea să afle că din cauza întârzierii analizelor plecarea le fusese amânată cu o zi. Curierul care trebuia să le aducă era şi el în munte, la prins pui de lupi, împreună cu delegatul militar Bao Shungui. În primăvara aceea fuseseră prinşi mult prea mulţi pui de lup. Din cele zece, cincisprezece vizuini răscolite fuseseră scoşi peste o sută de pui. Lupoaicele care plângeau amarnic pierderea puilor se alăturaseră haitei, şi de aceea în anul acela haita era mai rapace şi mai scoasă din minţi.

Bătrânul zicea că Tengri era cel care le dăruise lupilor o asemenea ocazie. Şi, cu siguranţă, cel care stabilise acest obiectiv era starostele lupilor, cel alb, care cunoştea în amănunt stepa Elun şi care ordonase în prealabil o cercetare amănunţită a locului.

Cum începură zbieretele vântului, Batu sări ca un arc, îndreptându-se în goană către micile iurte simple ale stăvarilor de pe păşuni. De fapt, în acea zi era rândul lui să se odihnească, pentru că făcuse de pază câteva nopţi la rând şi era foarte obosit, însă nu izbutise să doarmă. O zi întreagă nu închisese un ochi. Batu, care crescuse în mijlocul turmelor de cai, se confruntase de nenumărate ori cu urgia viscolului ce aducea lupii. Liniştea suspectă a ultimelor zile îi încordase nervii mai tare decât strunele matouqinului[1], iar la foşnetul surd al ierbii în bătaia vântului capul îi vuia şi mai tare. Toţi marii stăvari ai stepei cunoşteau foarte bine vorba bătrânească, scrisă cu sânge, care spunea că în stepa mongolă după linişte numai linişte nu vine, dar că după primejdie iarăşi va veni primejdia.

Ieşind din iurtă simţi mirosul viscolului, apoi privi cerul dinspre miazănoapte, pentru a vedea încotro bate vântul. Atunci faţa lui lată, care de obicei era rumenă, se făcu deodată cenuşie, iar ochii de chihlimbar începură să scânteieze. Se întoarse şi intră val-vârtej în iurtă, trezindu-l cu zgomotul paşilor pe tovarăşul lui, Şatsreng, apoi apucă în mare grabă lanterna, înşfăcă puşca, băgă cartuşele, îşi luă

[1] Instrument cu coarde sculptat în forma unui cap de cal, specific zonei.

tomakanul, își puse cojocul lung și stinse focul, dar nu uită să ia și două cojoace pentru stăvarii care tocmai ieșeau acum din tură. Cei doi bărbați cu puștile la spate, cu câte o lanternă în mâini, mare de aproape jumătate de metru, săriră pe cai și o luară la goană către stăvarii dinspre miazănoapte.

Soarele coborâse dincolo de crestele munților dinspre apus, iar stepa Elun se învăluia în umbre. Cei doi cai coborau năvalnic povârnișul muntelui, luând în piept viscolul ca o avalanșă și un tsunami la un loc. Oameni și cai fură înghițiți în întregime. Fețele oamenilor sufocați de viscol se învinețiră, fulgii îi biciuiau, nelăsându-i să deschidă ochii, iar caii erau înspăimântați de moarte. Parc-ar fi mirosit ceva, așa de tare scuturau capetele și se întorceau din fața vântului, cu gândul să-și scape pielea. Cei doi oameni strângeau hățurile, dar Batu nu vedea absolut nimic, nici măcar degetele de la mâna întinsă, așa că începu să strige cât îl țineau plămânii, dar tot nu putu auzi răspunsul lui Șatsreng. Răgetul viscolului anihila totul. Batu trase calul de zăbală, își șterse sudoarea de pe frunte, se adună o clipă, apoi struni calul, mută cravașa în mâna cealaltă și aprinse lanterna cea mare. Aceasta era ca un mic far, având o rază puternică, ce ajungea până la caii aflați la peste o sută de metri, dar acum nu putea răzbate mai departe de zece, cincisprezece metri. În lumina ei nu se vedea decât ninsoarea deasă și oblică, însă deodată apărură un cal și un om, plini de zăpadă. Călărețul îndrepta și el spre Batu o lumină firavă și aproape nedeslușită. Cei doi oameni roteau lanternele în aer desenând cercuri de lumină, încercând din răsputeri să-și țină caii înfricoșați în frâu până când, în cele din urmă, ajunseră unul lângă celălalt.

Batu îl trase lângă el pe Șatsreng, îi ridică urechea de la căciulă și-i strigă:

— Stai nemișcat, aici vom opri hergheliile. Apoi le vom mâna spre răsărit, trebuie să fie pe-acolo vreun loc în care să se adăpostească. Dacă nu, vor pieri cu toții.

La rândul lui, Șatsreng, privind către Batu, spuse:

— Calul meu e speriat de parcă ar fi lupi pe-aici. Crezi că putem face față doar noi patru?

Batu strigă tare:

— Dacă ne luptăm pe viață și pe moarte...

Spunând acestea, cei doi oameni înălțară lanternele, luminând către miazănoapte, mișcându-le neîncetat și ațintindu-le către ceilalți doi tovarăși și către herghelii.

Un cal cenușiu năvăli deodată în razele lanternelor celor doi, domolindu-și pașii, apoi oprindu-se îngrozit lângă Batu, de parcă și-ar fi aflat salvatorul. Încă înspăimântat, gâfâia căscând gura, iar mai jos de beregată avea o rană de mușcătură, pieptul îi era plin de sânge, din rană îi ieșeau aburi, iar dedesubt se formaseră câțiva țurțuri de sânge. Cum văzu sângele, calul lui Șatsreng începu să sară înspăimântat, apoi, plecându-și capul și întinzându-și gâtul, o luă nechibzuit la fugă, gonit de viscolul dezlănțuit. Batu fu nevoit să mâne degrabă calul, ca să-l ajungă din urmă. În acel moment fugi și calul cel sur, pierzându-se în beznă.

Când Batu reuși, cu chiu cu vai, să apuce hățurile calului lui Șatsreng, întreaga herghelie ajunsese lângă ei. În lumina palidă a lanternelor, toți caii care se puteau vedea erau ca surul de mai devreme, înspăimântați și aproape gata să-și dea sufletul. Nechezau prelung în bătaia viscolului, ba alergând, ba izbind cu copitele. Sutele de copite ale cailor ce tremurau înnebuniți se învăluiau în valurile furtunii de zăpadă și ascundeau urgia și mai mare care se petrecea pe dedesubtul trupurilor lor. Cu sufletul la gură, îndreptară luminile lanternelor pe sub cai, iar Șatsreng se sperie atât de tare, că se lăsă în jos, apucându-se de grumazul calului, puțin lipsindu-i să cadă din șa. Deși în inima furtunii lanternele nu mai luminau decât foarte vag, vederea ascuțită a celor doi stăvari prinse imaginea lupilor aflați sub cai. Părea că fiecare cal era flancat de câte doi lupi care stăteau să muște. Iar viscolul cu plete albe învești mântase lupii din cap până-n picioare în mantii de zăpadă, camuflându-i. Burțile lor erau mai umflate ca de obicei, înspăimântător de mari și de albe. Haita albă de lupi, de diavoli de lupi, era cea care-i băga în toți sperieții pe bieții stăvari. De unde lupii se speriau de obicei de lumina lanternelor și se întorceau, rupând-o la fugă, acum stăteau neînfricați și sfidători, ca vătaful cel alb și maicile lupișorilor răpiți, clocotind de ură și de dorință de răzbunare.

Batu asuda înfricoșat, de parcă s-ar fi aflat în fața lupilor divini, trimiși de Cer spre judecată, urmând să primească pedeapsa hotărâtă de Tengri. Îi era groază, chiar dacă în cuprinsul stepei Elun orice

păstor ajungea în cele din urmă din cimitirul ceresc în burțile lupilor, lucru pe care și-l doreau cu ardoare înaintea morții, iar cei din familie și prietenii își doreau, de asemenea, ca trupul să fie îngrijit cum se cuvine de lupi, iar sufletul să urce la Tengri. Pentru că mii de ani așa fusese, mii de ani fără întrerupere. Cu toate acestea, orice om care încă era în putere, sau măcar pe picioare, avea mare teamă de haitele de lupi, pentru că nu și-ar fi dorit ca, în viață fiind, să sfârșească de mușcătura lupului.

Batu și Șatsreng nu-i mai vedeau deloc pe ceilalți doi stăvari și chibzuiră că au fost răpuși de viscol ori duși în galop de caii speriați de moarte. Acei stăvari fuseseră în schimbul de zi, n-aveau la ei nici pușți, nici lanterne și nici măcar cojoace. Dar, cu inima împietrită, Batu spuse:

— Nu mai avem vreme de ei, caii sunt mai importanți!

În raza luminii lanternei lui Batu, caii din turmă încă apăreau fugind înnebuniți. Șaptezeci, optzeci de cai, unul și unul, cei mai mândri, din rasa cea mai pură și mai nobilă din toate cele douăzeci de herghelii de pe întreaga pășune și comoara neprețuită a celor câtorva stăvari de acolo; ei erau caii de Wuzhumuqin, care-și câștigaseră un bun renume între cei care participaseră la bătăliile din istoria mongolilor și cărora li se spunea „cai turcești". Aveau o siluetă frumoasă, erau răbdători, rezistau la foame și la sete, la căldură și la crivăț, erau foarte iuți și puternici. De obicei, acești cai îi purtau pe marii stăvari și pe domnii de la Direcția Pășunilor. Acum, cu pregătirile de război, le-au fost transferați ofițerilor de la miliția călare, dat fiind că stepa avea nevoie de așa ceva. Acum, că ajunseseră hrană lupilor sau erau pândiți de moartea prin împotmolire în noroiul bălții, acei stăvari nu mai erau viteji ca lupii, dar nici să se lase sfâșiați nu puteau. Batu își aduse aminte de stăvarii care n-aveau obiceiul să se supună cu una, cu două, și așa îi mai veni curajul.

Văzu că Șatsreng avu o mică ezitare și, mânând calul către el, îi arătă tomakanul, îi tăie calea și-l întoarse lângă turmă. Apoi, luminându-i fața, îi strigă:

— Dacă îndrăznești să fugi, te omor!

Șatsreng strigă și el:

— Nu eu, calul s-a speriat.

Doar după ce îi dădu calului câteva peste cap cu hățurile reuși să-l stăpânească, apoi aprinse lanterna și, agitând tomakanul, trecu imediat lângă herghelie. Cei doi călăuzeau caii cu lumina lanternelor, iar celor care dădeau să se răzlețească chiar le ardeau câteva tomakane pe spinare. Așa reușiră să-i mâne către răsărit. Batu se gândi că se apropiaseră de baltă, să mai fi fost doar vreo zece kilometri până acolo. Caii militari, toți castrați și la fel de înalți, nu trebuiau să se îngrijească de iepe gestante, cu mânji după ele, sau de cai prea bătrâni, așa că fugeau cât puteau de repede; în nici jumătate de ceas puteau ajunge la noroaiele bălții. Rău era că pe direcția nord-sud balta dinaintea lor era foarte strâmtă, iar de-a curmezișul era prea largă; s-o fi traversat de-a dreptul era prea greu, iar să încerce s-o ocolească le-ar fi luat prea mult, mai ales că vântul nu dădea semne că și-ar schimba direcția. În mintea înfierbântată a lui Batu, acea baltă era ca o imensă gură căscată a unui demon uriaș, care aștepta ca diavolii vântului și lupii-strigoi să-i aducă la masă o turmă de cai grași.

Așa cum gândiseră, direcția în care bătea viscolul nu se schimbă deloc — sufla ca un smintit dinspre nord spre sud, scoțând urlete îngrozitoare. În bezna aceea, Batu nu-și putea da seama decât după pașii calului de dispunerea terenului sau de moliciunea pământului, mai degrabă intuind poziția în care se afla și direcția vântului. Era foarte neliniștit, i se părea că lupoaicele cărora li se prădaseră vizuinile și li se răpiseră puii erau mai înverșunate chiar decât starostele lupilor. Dar nu-și dădea seama că fuseseră încolțiți, că lupii puteau sări să-i sfâșie în orice moment, că murgul s-ar fi putut împiedica, aruncându-l drept în mijlocul haitei înfometate și clocotinde de ură. Și, fără să-și dea seama, începu să urle cât îl ținea gura, împărțind lovituri în stânga și-n dreapta. Nu mai avea decât un singur țel, iar acesta îi dădea o oarecare siguranță de sine: să strângă la un loc herghelia risipită, să o mâne spre sud și să treacă pe lângă baltă. Apoi să mâne caii cu toată viteza spre tabăra de iurte, pentru că oamenii de acolo, și mai ales câinii, îl vor ajuta să stea împotriva lupilor.

Sub călăuzirea luminilor lanternelor, sub biciuirile și strigătele celor doi stăvari, caii nu se răzlețiră, ci încet-încet își mai veniră în fire, simțind că au din nou vlagă în ei. Un cal mare simți că e timpul să preia conducerea, scoase un nechezat prelung înălțându-și capul și,

plin de îndrăzneală, deveni noul conducător al herghelie. Batu și Șatsreng îndreptară imediat razele lanternelor pe această nouă căpetenie a cailor. Având un conducător, herghelia prinse puteri, în ea se aprinse din nou instinctul acela de grup pe care îl au caii mongoli de război, astfel că alcătuiră formația în care se bătuseră cu lupii sute și mii de ani la rând. Căpetenia slobozi un nechezat lung, ca o comandă, iar caii, care până atunci stătuseră împrăștiați din cauza lupilor, se grupară acum în jurul lui, umăr la umăr, strânși unul într-altul atât de tare, încât nici viforul nu mai răzbătea printre ei. Ca la un semn, cele câteva sute de copite începură să bată pământul cu putere, tropăind, călcând, lovind. Haita fu luată prin surprindere, iar lupii cei fioroși își pierdură în câteva clipe avantajul. Câțiva fuseseră prinși sub burțile cailor, înghiontiți din toate părțile de copitele ce loveau ca niște ciocane. Nu mai puteau fugi, erau fără scăpare. Unii aveau labele și spinările frânte, ori țestele zdrobite de copitele cailor, și se târau tânguindu-se amarnic. Batu răsuflă mai ușurat, socotise el că vreo doi, trei lupi tot fuseseră zdrobiți de cai, așa că, dacă ar putea să țină minte locul în care se aflau, ar putea reveni peste câteva zile, când s-ar mai fi îmbunat vremea, ca să le jupoaie blana. Odată riposta cailor declanșată, aceștia strânseră rândurile în formație, cei mai fricoși în centru, iar cei mai vajnici în exterior. Cu o forță de nestăvilit, cu copitele lor de oțel, care băgaseră lupii în toți sperieții, alcătuiră un cerc de apărare asemenea unui pumn de fier.

Se apropiau din ce în ce mai mult de baltă, iar Batu era mulțumit de formația standard pe care caii tocmai o alcătuiseră. Știa însă că într-o astfel de situație caii nu mai pot fi controlați, ci doar căpetenia lor. Numai așa puteau fi mânați către partea de răsărit a bălții în scurtul timp pe care-l aveau. Dar teama din sufletul lui Batu nu se risipi, pentru că haita aceasta de lupi nu era una oarecare, niște lupi atât de înverșunați nu puteau fi înfrânți. Cu cât îi bătei mai tare, cu atât deveneau mai fioroși și mai scoși din minți, și nu era niciun om pe tot cuprinsul stepei care să nu tremure la gândul răzbunării lupilor. Urletele jalnice de adineauri fuseseră cu siguranță auzite de ceilalți lupi, iar asta însemna că de aici încolo primejdia îi va paște la tot pasul. Batu privi herghelia și văzu că foarte mulți au răni provocate de mușcături. În această herghelie erau cai numai unul și unul, cai de bătălie,

care se confruntau deseori cu lupii, de aceea răniții încercau din răsputeri să nu rămână în urmă, să păstreze ordinea formației, făcând tot posibilul să nu le dea lupilor ocazia să atace.

Cu toate acestea, herghelia avea un neajuns fatal: toți, până la unul, erau castrați și le lipseau dârzenia și caracterul aprig al armăsarilor care ar fi pornit primii la atac împotriva lupilor. În stepa mongolă, în fiecare herghelie existau mai multe rase, din fiecare păstrându-se și câte un armăsar, acei armăsari cu coama lungă, mai mari cu un cap decât ceilalți cai, plini de curaj, din rândurile cărora provin adevărații conducători, în stare să și ucidă. Sub comanda acestora, când herghelia se pomenea față în față cu lupii, caii se adunau de îndată într-un cerc, cu iepele și mânjii la mijloc, cu cei puternici la margine, iar armăsarii stăteau în afară, luptându-se corp la corp cu lupii, cu coama în vânt, fornăind și nechezând, se ridicau pe picioarele dinapoi înălțându-se ca un munte deasupra capetelor lupilor, apoi se prăvăleau drept în creștetele lor, sfărâmându-i de-a dreptul cu copitele din față. Lupii se puneau de îndată pe fugă, dar armăsarii se țineau după ei cu înverșunare, îi prindeau și-i mușcau, iar cei mai mari, mai temerari și mai cruzi ajungeau chiar să-i azvârle-n văzduh sau să-i trântească de pământ, vătămându-i crunt sau ucigându-i. Și nici cei mai grozavi lupi ai stepei nu se puteau măsura cu armăsarii aceștia. Căci, indiferent dacă era noapte sau zi, armăsarii vegheau atent, păzindu-și herghelia, iar când lupii veneau ca un trăsnet, ca un pârjol, ei erau în stare să-i înfrunte și să-și conducă frații spre locuri mai sigure, având grijă ca niciuna dintre iepe, mânji sau caii bătrâni să nu fie rănit.

Cât și-ar mai fi dorit Batu niște armăsari acum! Însă acest comandant vremelnic al cailor, care abia de se zărea în viscolul des, era și el, ca toți ceilalți, un cal castrat. Deși voinic și în putere, nu era chiar atât de curajos și nu avea îndrăzneala de a trece singur la atac. În sinea lui, Batu regreta amarnic faptul că, în ultimii ani, nemaifăcându-se recrutări dintre caii de stepă, oamenii aproape că nici nu se mai gândeau la consecințele lipsei armăsarilor din herghelii. Unii chiar se gândiseră că, oricum, după câteva zile, caii militari aveau să plece de acolo, și astfel nu mai aveau nicio legătură cu problemele păstorilor. Și tocmai această situație, care nu părea să ia vreo întorsătură neașteptată, fusese exact cea care permisese lupilor să pătrundă în ținuturi, iar Batu nu putu

decât să-l admire pe starostele lupilor, care se pare că își dăduse seama de mult de lipsa armăsarilor din herghelie.

Batu se duse val-vârtej înaintea turmei de cai și-i arse căpeteniei cailor câteva bice, ca s-o facă s-o ia înspre răsărit. În același timp își mută pușca semiautomată din spate în față, ridicând piedica, însă neîndrăznind să tragă. Caii din această herghelie erau cu toții niște novici, niște recruți, iar dacă ar fi tras, nu numai că n-ar fi reușit să-i gonească pe lupi, dar i-ar fi speriat și, implicit, împrăștiat. Șatsreng făcu și el aceleași mișcări ca Batu. Viscolul era din ce în ce mai dezlănțuit, celor doi le amorțiseră brațele și nu mai puteau mâna caii cu tomakanele, dar se apropiau tot mai mult de baltă, se putea simți mirosul înțepător al apei. Roșu de furie, Batu hotărî să aplice metoda „cui pe cui se scoate" și îi arse câteva în cap căpeteniei cailor, cu toată puterea, apoi fluieră ascuțit, ca atunci când duci animalele la apă, iar căpetenia și toată herghelia parcă pricepură avertismentul stăpânului că spre sud era chiar lacul la care mergeau o dată la două zile ca să se adape. Începutul primăverii continua să fie secetos, apa lacului ajunsese să se retragă până mai rămăsese doar o baltă în centru, în jurul căreia se făcuse o mlaștină. Mai rămăseseră doar câteva cărări pe care animalele puteau trece în siguranță, celelalte locuri fiind adevărate capcane, în care multe animale se împotmoliseră și muriseră de foame. De obicei, când herghelia venea să se adape, caii se călăuzeau după fluierăturile stăvarilor, și numai așa aveau curajul să o ia, tremurând, pe unde le arătau aceștia, evitând locurile în care puteau fi prinși. Astfel se duceau la apă să se adape. Nici chiar pe timp de zi nu prea aveau ei curaj să se avânte spre lac cu iuțeala de acum.

Fluierăturile lui Batu se dovediră eficiente, iar caii, care cunoșteau prea bine stepa, înțeleseră de îndată că spre sud îi paște o mare primejdie. Nechezau prelung, tremurând și tânguindu-se. Se opriră cu toții o clipă, se adunară laolaltă și se întoarseră, luând în piept vântul care vuia pieziș, dând năvală spre sud-est. În sud era mlaștina ucigătoare, în nord, vântul năprasnic și lupii haini. Doar în partea de sud-est mai puteau găsi o portiță de scăpare. Caii aveau ochii holbați de groaza nenorocirii, repezindu-se cu capul înainte, gâfâind înfiorător, dar nu se auzea niciun nechezat, toată herghelia era cuprinsă de groază și fugea de parcă s-ar fi întrecut cu moartea însăși.

Cum se întoarseră, soarta bătăliei se schimbă. Caii se îndreptau în formație spre sud-est, însă cei puternici erau prea puțini și trebuiau să-i apere pe cei slabi. Așa se ciocniră frontal de lupii care îi atacau având vântul de partea lor, și tocmai armele lor cele mai ucigătoare și mai temute, copitele din spate, deveniră inutile, dată fiind poziția în care se aflau. Vântul năprasnic și pieziș le diminua și el din viteză, slăbindu-le ultima posibilitate de a rezista în fața lupilor. Acestora însă le convenea de minune vântul pieziș, erau ca niște tigri cărora le crescuseră aripi. În mod obișnuit, viteza lupilor era mai mare decât cea a cailor, cu sau fără vânt favorabil. Cu vântul de partea lor, lupii erau și mai iuți, însă nici caii nu fugeau mai încet. Lupii trebuiau să facă salturi, să se repeadă la cai ori să le sară în spinare și să-i sfâșie, dar n-ar fi avut curaj să sară din spate, pentru că, dacă dădeau de vreun cal mai inteligent, acesta ar fi putut să o ia mai repede la goană, și atunci singurul lucru pe care l-ar mai fi apucat ar fi fost copita, care, dacă nu i-ar fi omorât, i-ar fi vătămat cumplit. Lupii nu puteau sări la cai decât din lateral, doar așa puteau reuși. Însă aceasta le-ar fi redus din viteză, iar dacă iuțeala calului ar fi fost mai mare și lupul s-ar fi gândit să-i sară în spinare, tot n-ar fi putut să-l prindă și să-l muște, ci cel mult i-ar fi lăsat niște urme de gheare, scăzându-i totuși drastic șansele de scăpare. Tocmai acum, când caii nu avuseseră altă variantă decât să schimbe direcția în care alergau, lupii prinseseră o ocazie foarte bună.

Cu vântul în spate, se țineau după caii mai lenți și n-aveau nevoie să sară la ei dintr-o parte, pentru că vântul îi împingea oricum înainte și pe dată le puteau ajunge în spinare sau la grumaz. Era de ajuns să-și înfigă ghearele ascuțite în trupul calului sau să-și bage colții de oțel în arterele vitale, după care puteau sări jos. Dacă acesta ar fi încercat să se scuture sau să-l doboare dintr-odată pe lup la pământ, se putea ca unuia singur să-i facă față, însă întregii haite, nu, și n-ar fi însemnat altceva decât să-și grăbească sfârșitul. În cele din urmă, calul se rostogolea la pământ, și atunci lupii tăbărau pe el și începeau să-l sfârtece în mii de bucăți.

Herghelia necheza jalnic și prelung, caii căpătau unul după altul mușcătura fatală pe grumaz ori în coaste, sângele curgea în șuvoaie, împroșcând totul în jur, iar din trupuri atârnau bucăți de carne sau de piele. Carnagiul acesta le sporea lupilor pofta de a ucide, așa că nici nu

mai luau seama la carnea și sângele de care le erau pline gurile, ci mușcau și ucideau înainte, ca scoși din minți. Tot mai mulți cai erau răniți, lupii se avântau înainte, val după val, atacând necontenit, ca niște nebuni, ca niște smintiți. Starostele care îi mâna în luptă și alți câțiva erau mai înverșunați decât toți. Aceștia săreau pe caii cei mai mari, își înfigeau colții în pielea și în carnea lor, apoi se lăsau cu putere pe labele dinapoi ca pe niște arcuri de oțel și, agățându-se de grumajii cailor, îi trăgeau la pământ. Apoi lupul scuipa carnea din gură și din câțiva pași era atârnat de carnea altui cal. Urmându-și căpetenia, fiecare lup din haită proceda la fel, instinctul de a prinde și de a ucide rămas în sângele fiecăruia dintre ei din generație în generație manifestându-se din plin, spre satisfacția crudă a acestora.

Rănile cailor erau nenumărate, sângele proaspăt picura pe zăpada căreia viscolul îi mai adăuga un strat imaculat, ce iarăși se înroșea. Astfel de scene de o cruzime greu de imaginat se repetau de mii de ani în stepă. Pe pajiștea aridă lupii înfulecaseră nenumărate vietăți, în urma cărora rămâneau dârele de sânge ale fiecărei generații ce trecea.

În lumina palidă și neclară a lanternelor, cei doi stăvari priveau neputincioși la măcelul ce se petrecea la fel, neîntrerupt, an după an. Dar de data aceasta le venea mult mai greu să accepte, pentru că herghelia de cai trebuia să fie luată de armată în scurt timp, fiind fala și gloria stepei Elun, vestiții cai mongoli ce avuseseră norocul să scape de mai multe ori din colții lupilor și pe care stăvarii îi apăraseră cu prețul vieții de-a lungul anilor, ca pe o comoară neprețuită. Privind înmărmuriți la ravagiile făcute de lupi, Batu și Șatsreng nici măcar nu puteau plânge, în sufletul lor adunându-se înăbușit veninul urii și-al mâniei. Dar trebuiau să îndure, să se controleze, să apere cu prețul vieții ceea ce mai rămăsese din herghelie. Batu era din ce în ce mai speriat, pentru că experiența lui de ani de zile îi spunea că haita aceasta de lupi nu era una oarecare, aflându-se sub comanda unuia care cunoștea foarte bine stepa Elun. Deși lupii aceia haini, rapace, care fuseseră prădați de hrana lor, spumegau acum de furie, iar lupoaicele care își pierduseră puii erau și mai înverșunate, căpetenia lor era un lup stăpân pe sine. Din felul în care împingeau cu fiecare ocazie herghelia de cai spre sud puteai să-ți dai seama că urmăresc ceva, acțiunile lor erau legate, încercau cu orice preț să mâne caii în mlaștini. Acesta era șiretlicul

căpeteniei lupilor. Batu era cu atât mai înfiorat de spaimă cu cât se gândea mai mult, pentru că mai văzuse cum haita de lupi reușise să învăluie gazelele și să le facă să se împotmolească în noroiul lacului și, tot așa, cum o mână de lupi, nu mai mulți, goniseră oile și vacile în mijlocul bălții.

Nu cumva în noaptea aceasta avea să pățească și el ceea ce auzise de la bătrânii care povesteau cum lupii făcuseră o întreagă herghelie să se împotmolească în noroaiele iazurilor? Nu cumva voiau lupii să-i înghită pe toți dintr-o îmbucătură? Batu nu mai îndrăzni să se gândească mai departe.

Cu lumina de la lanternă, Batu îi făcu semn lui Șatsreng: trebuia să treacă din stânga în dreapta herghelei, cu orice preț, ca să le taie lupilor calea, să-i sperie și să-i gonească cum or putea, cu lanternele ori cu tomakanele. Lupilor le era teamă de lumină, razele parcă li se înfigeau în ochi, rănindu-i. Cei doi oameni luminau în jur cu raza slabă și neputincioasă a lanternelor, încercând să formeze o linie de apărare dinspre dreapta. Caii își mai veniseră puțin în fire din toată nebunia încăierării, își mai ordonaseră galopul din debandada în care intraseră, ținându-se cu dinții de iluzia unei ultime șanse de scăpare și avântându-se către partea de răsărit a bălții. Înțeleseră că numai dacă ocoleau balta puteau s-o ia la fugă mâncând pământul și să ajungă în tabăra stăpânilor, la țarcul unde fătau oile, pentru că acolo erau multe iurte și mulți oameni cunoscuți, care făceau larmă mare și aveau lumini ce străpungeau ochii lupilor, și mai erau și bunii lor prieteni, câinii mari și fioroși care săreau la bătaie cum îi vedeau pe lupi. Stăpânii oameni și prietenii câini le-ar fi putut veni în ajutor.

Dar în cuprinsul stepei, lupii sunt spirite războinice, care au cea mai mare răbdare de a căuta și a aștepta o ocazie prielnică, pe care de cum o prind o exploatează la maximum, fructificând tot ce se poate. Deși sunt înnebuniți de ură, cum prind o șansă, profită de ea pe loc, cu orice preț, și, punându-și la lucru toate forțele, ucid tot ce întâlnesc, nelăsând niciun animal să scape. Caii ajunseră în sfârșit lângă baltă, pe malul care mirosea a salpetru, scormonind cu copitele zăpada și pământul de sub omăt. Praful de salpetru le irită ochii și nările. Oamenilor și cailor le lăcrimau ochii de usturime, și din acel moment știură că pășiseră pe malul unde-i păștea primejdia. De jur-împrejur, stepa

era o mare de întuneric, balta nu se vedea, dar se simțea. Oamenii și caii nu luau în seamă usturimea ochilor și a nărilor. Încercau din răsputeri să țină ochii deschiși pentru a putea înainta. Când praful ridicat de copitele cailor nu avea să se mai simtă, atunci aveau să știe că ajunseseră pe panta lină din partea de răsărit a bălții, și atunci întreaga herghelie ar fi putut s-o ia la goană, trecând razant pe lângă malul estic al bălții și avântându-se spre sud, cu vântul în spate.

Oamenii, caii, dar și lupii goneau în paralel. Lupii opriseră pentru moment asaltul, însă Batu își ținea strâns pușca, pentru că experiența lui îndelungată ca stăvar îl făcea să simtă că haita de lupi avea să lanseze curând atacul decisiv. Dacă n-ar fi atacat, ar fi însemnat să piardă și ultima ocazie, or, lupii acestei haite nu ar fi irosit pentru nimic în lume șansa de a se răzbuna. Totuși, praful de salpetru îi necăjea și pe lupi, care se ținură o vreme, orbecăind, după cai. El însă nu putea să tragă cu pușca decât după ce caii vor fi ajuns pe pantă, altfel s-ar fi speriat și ar fi luat-o la goană întorcându-se spre sud, i-ar mai fi speriat și pe lupi și i-ar fi alarmat pe oameni. Batu se străduia din răsputeri să-și stăpânească brațul care-i tremura ușor, pregătindu-se să tragă spre locul unde erau adunați lupii. Șatsreng ar fi putut face același lucru.

Batu nu mai apucă bine să-și stăpânească brațul, că turma de cai și începu să necheze a spaimă, iar propriul cal părea că se împiedică și el de ceva. Batu își șterse ochii împăienjeniți, lumină înainte și văzu o ceată de lupi alergând laolaltă, nu foarte repede. Proțăpindu-se înaintea calului său, lupii erau pregătiți să încaseze lovituri de copite, dar erau hotărâți să-l încetinească. Batu se întoarse și văzu că și calul lui Șatsreng fusese oprit în urma sa, iar în vreme ce acesta se străduia din răsputeri să-și strunească bidiviul înspăimântat de moarte, lupii și începură atacul. Batu îi făcu semn de câteva ori lui Șatsreng cu lanterna să încerce să înainteze, dar calul lui Șatsreng era atât de speriat, încât nu făcea decât să zvârle din copite, fără să se miște din loc. Câțiva lupi mari săreau și-l mușcau, cu rândul, iar pe trupul calului lui Șatsreng urmele sângerii se înmulțeau. Poala cojocului din piele al lui Șatsreng fu și ea sfâșiată de colții lupilor. Acesta se înspăimântă atât de tare, că nu mai știu de el și, lepădând tomakanul, care nu i se mai păru de mare ajutor, folosi lanterna ca pe o armă ceva mai scurtă, cu care lovi în stânga și-n dreapta lupii ce săreau să muște calul. Dar lampa se

sfărâmă, tubul se îndoi, lupii nu erau afectați în vreun fel, și, prin urmare, nu fu în stare să oprească atacul prin rotație al acestora. În cele din urmă, un lup mare sări și sfâșie crupa calului care, de durere, începu să scoată urlete înfiorătoare și, văzându-și stăpânul la ananghie, mușcă zăbala, întinse gâtul și o luă la sănătoasa către nord-vest. Șatsreng nu mai avu cum să stăpânească bidiviul, care dădea bir cu fugiții taman în toiul luptei. Lupii, văzând că reușiseră să-l pună pe fugă pe unul dintre oamenii care le stăteau în cale, se luară după el câțiva pași, dar se întoarseră și se repeziră mai abitir la herghelie.

În acest moment nu mai rămăsese decât Batu în mijlocul herghe-liei, care fu împresurată imediat de o mână de lupi. Calul mare și negru al lui Batu fornăia din nări, holba ochii, dădea din copite și mușca ce apuca, plin de vigoare. Rezista fără să țină seama de rănile mușcăturilor și ale ghearelor lupilor. Lupii parcă se înmulțeau în jurul lui, sărindu-i în față și în spate, o mulțime de colți înfigându-se în trupul lui mare și negru. Văzându-se prins într-o asemenea strân-soare, Batu pricepu că, de acum, nici dacă ar vrea n-ar mai putea fugi, așa că nu-i mai rămânea decât să se lupte. Lepădă și el măciuca la care ținea atât de mult și, din spinarea calului care se străduia din răsputeri să nu cadă răpus, se ținu cu o mână de puntea de la șa, cu cealaltă dezlegă ușor tomakanul de fier, își legă un capăt al curelei din piele de încheietura mâinii și prinse coada tomakanului în mână. Atunci pe dată se preschimbă din stăvar într-un războinic mongol gata să se arunce în luptă, să se bată cu lupii într-un război pe viață și pe moarte. Urma să se folosească de stratagemele și priceperea primite din moși strămoși, pe care de mult nu le mai pusese în practică. Acest tomakan era la fel de lung ca sabia unui soldat din cavalerie, era trecut din gene-rație în generație ca armă specială pentru lupta cu lupii, pe care-i putea foarte bine ucide. Bilge i-o dăduse. Corpul destul de flexibil, dar foarte solid al reteveiului era gros ca un mâner de cazma, partea de jos era înfășurată strâns în inele de fier, între rosturile cărora se mai puteau vedea urme de sânge rămase de la lupii pe care-i uciseseră cei din gene-rațiile trecute. Cum cei câțiva lupi care flancau calul cel mare și negru săreau succesiv să muște, Batu, se afla pe spatele calului într-o poziție foarte bună, din care îi putea stâlci. Dar cel mai important pentru el

era faptul că în această noapte avea o bună ocazie de a ucide niște lupi, pentru că doar așa puteai să afli cât de priceput și de curajos ești.

Își luă inima-n dinți, trase aer în piept, mută lanterna în dreapta, după care ridică tomakanul deasupra capului, pândind momentul, și-și roti brațul, trăsnind cu sete în locul cel mai dur, dar și cel mai vulnerabil; practic, într-o zonă vitală pentru lup: în dinți. Atunci, lupul care se avântase în sus cu gura căscată luă în plin lovitura tomakanului care se prăvălise asupra lui, pierzându-și patru colți. O lovitură dureroasă, care-l secă la inimă.

După ce se prăvăli pe zăpadă, lupul își înghiți sângele care-i îneca gura și, ridicând capul spre cer, scoase o tânguire de durere, amarnică și înfiorătoare. În stepa strămoșească, pentru lupi colții echivalau cu viața. Cea mai ucigătoare armă a lupului sunt cei patru colți ai săi. Dacă rămân fără ei, tot curajul, toată cutezanța, înțelepciunea, viclenia, cruzimea, lăcomia, mândria, sălbăticia, ambiția, răbdarea, priceperea, vigilența, forța, puterea de a îndura și cine mai știe câte, tot caracterul lor, făptura sau natura lor, toate devin egale cu zero. În lumea lupilor, dacă aceștia își pierd vreun ochi, își frâng vreun picior sau rămân fără ambele urechi, tot mai pot supraviețui. Dar dacă rămân fără colți, își pierd și dreptul de a decide viața sau moartea celorlalte ființe ale stepei și nu le mai rămâne decât să mediteze la întrebarea fundamentală dacă lupul ucide ca să trăiască ori se hrănește ca să trăiască. Odată rămas fără colți, lupul nu mai are de ce să trăiască. Nu mai poate vâna jivinele care îi plac lui cel mai mult, nu se mai poate apăra de atacul câinilor și nici nu mai poate lupta cu ceilalți lupi pentru supremație. Nu mai poate sfâșia, nu mai poate mușca ori înghiți hălci mari de carne. Nu-și mai poate potoli setea de sânge și nu mai poate să-și satisfacă nevoile. Toate mândria și ambițiile lui în stepă, poziția și respectul câștigate printre ceilalți lupi, toate se duc pe copcă. El nu mai poate decât să-și ducă zilele târându-se un timp, dar să trăiască o viață cu o gură fără dinți, văzându-i pe ceilalți lupi cum se dedau la măceluri și cum se satură regește, fiind nevoit să privească lucrurile pe care nu mai vrea să le vadă — așa nu mai poate trăi. În cele din urmă, nu-i mai rămâne decât o singură alegere: moartea, moartea lentă prin înfometare, prin îngheț, prin sufocare, moartea de inimă rea.

În herghelie, caii cădeau sfârtecați în mijlocul vijeliei crude. Batu își dori cu tot dinadinsul să nimicească jumătate din haită prin metoda asta, să-i facă și pe ei să guste din cruzimea oamenilor stepei. Cei câțiva lupi pe care-i lovise nu însemnau cine știe ce mare ispravă, ca să fie pomenită, așa că aștepta ocazia să treacă serios la treabă. Mai trăsni cu sete unul, numai că de data asta nu-l nimeri în gură, ci îi rupse nasul, așa încât acum i se vedea osul. Lupul astfel vătămat se rostogoli la pământ tăvălindu-se de durere și se chirci tot, de nu se mai vedea decât o minge de blană. Batu se apucă să ucidă lupi cu pricepere și putere, dar scâncetele înfiorătoare ale celor doi lupi făcură ca toată haita adunată în jurul lui să se oprească înfricoșată, de parcă dintr-odată îi trezise ceva, și nu mai îndrăzniră să sară, însă continuară să se îngrămădească înaintea calului său, tăindu-i calea către herghelie.

Batu reuși să respingă atacul lupilor din jurul lui, dar privind către herghelia din față văzu cum lupii care atacaseră la început caii se adunaseră în partea dreaptă, parcă simțindu-se în criză de timp și cugetând în același timp la înfrângerea suferită de cei aflați în urmă. Atunci începură să scoată niște șuierături ciudate, ca vântul care suflă printre firele electrice, și, respirând teroare, se pregătiră pentru atacul decisiv. La comanda căpeteniei, haita se aruncă de-a valma în luptă, folosind metodele de atac cele mai crude, mai sângeroase și mai inimaginabile de care pot da dovadă lupii de stepă, declanșând atacul conjugat și decisiv asupra herghelei. Unul câte unul, lupii și mai ales lupoaicele care-și pierduseră puii începură să se arunce, străpungând dintr-o mușcătură zona în care pielea calului este cea mai subțire, și anume burta, înapoia coastelor, de care trăgeau cu toată forța, fără a ezita să se sacrifice. La nevoie, puneau la bătaie jumătatea inferioară a trupului, atârnându-se de burțile cailor. Gestul acesta era fatal atât pentru lupi, cât și pentru cai. Lupii care rămâneau agățați de burțile cailor erau ca agățați de o ghilotină, căci caii o luau la fugă călcând și lovind cu copitele din spate partea de dinapoi a lupilor. La rândul lor, caii, încercând să se scuture de povara lupilor, dădeau cu putere din picioare, dar aceștia le despicau burțile cu colții și ghearele, scoțându-le mațele. Numai acei lupi cu colții ascuțiți și cu o greutate considerabilă puteau să ducă lucrurile la capăt fără a se chinui prea tare. Ei doar despicau burțile cailor, folosindu-se numai de colți și de greutatea propriului

trup, după care se rostogoleau la pământ nevătămați. În ce-i privea pe cai, această manevră cruntă era mult mai vătămătoare: dacă nu reușeau să scape de lup repede, cu o lovitură de copită, puteau rămâne în urma celorlalți din cauza poverii în plus pe care o reprezenta lupul agățat de burtă, fiind împresurați și apoi uciși de haită. În schimb, dacă reușeau să agațe lupul cu copitele, îi dădeau forța care-i mai trebuia pentru a desăvârși spintecarea, adăugând la puterea colților și greutatea lupului forța propriilor copite, grăbindu-și astfel sfârșitul.

Lupoaicele cădeau cel mai des victime sub copitele cailor, care le sfărâmau trupurile și le azvârleau la pământ. Trupurile lor erau mai ușoare decât ale masculilor și doar prin propria greutate, cu care se atârnau sub cai, nu puteau să le spintece acestora burta, ci cel mult să se expună loviturilor fatale ale copitelor. Lupoaicele își sacrificau viețile, primind moartea cu ochii deschiși și cu inima plină de dorința răzbunării, în vreme ce fierea li se amesteca cu ficatul și laptele, cu sângele. Ele știau de la început că vor fi făcute bucăți de copitele cailor, dar preferau să moară odată cu aceștia.

Un lup înfometat, cu burta spartă, azvârlit la pământ de o lovitură de copită, se tăvălea pe zăpadă desfigurat de grimasa morții, urlând înfiorător. Cu toate acestea încă se târa din răsputeri pe labele dinainte, cățărându-se pe trupul calului prăvălit la pământ, dar care încă sufla, voind să-l rupă și să-l înghită pe de-a-ntregul, numai pentru a nu da cu piciorul ultimei sale șanse. Nu trebuia decât să mai aibă gură în care să mai existe dinți, nu-l interesa faptul că nu mai are stomac, era preocupat numai de înghițit. Hălci din carnea proaspătă și încă vie a calului care dispăreau în gura imensă a acelui lup căzut în zăpadă, lupul, al cărui stomac chiar că nu mai avea fund de data aceasta, dovedindu-se încă o dată cea mai rapace ființă de pe fața pământului, cu cea mai mare poftă de sânge. Cu siguranță se putea considera, printre lupi, cel care dăduse pe gât dintr-odată cea mai multă carne de cal. Aceasta era ultima cină, cea mai satisfăcătoare și, în același timp, mai dramatică dinaintea morții.

Caii cărora lupii le făceau harakiri erau cei cu burțile cele mai mari, umplute cu o mare cantitate de iarbă proaspătă, abia încolțită în primăvara aceea, dar și cu iarbă uscată, din toamna trecută, așa încât burțile pline până peste poate le atârnau foarte greu. Lupii spintecau

burdihanele acelea pline ale cailor și atunci conținutul enorm al stomacului și reziduurile din intestinele acestora se revărsau cu un clipocit pe zăpadă. Copitele dinapoi ale calului care mai alerga în virtutea inerției nu-și pierdeau pe loc vigoarea, ci se înfigeau în propriul stomac, se încurcau în propriile intestine. Într-o clipită, burta plesnea, mâncarea dinăuntru țâșnea afară, iar intestinele se spărgeau. Cum calul terifiat continua să alerge, copitele se prindeau în organe, călcau în fiere și în ficat, trăgând în cele din urmă afară și trahee, și inimă, chiar și lobii plămânilor. Dacă și-ar fi terciuit ficații, s-ar fi putut spune că au murit de ficat; de și-ar fi călcat inima în picioare, spărgând-o, ar fi murit de inimă; dac-ar fi trecut peste plămâni, ar fi murit prin sufocare. Și pentru lupi acest mod de sinucidere era nespus de chinuitor. Astfel gusta și calul, împreună cu lupul, amarul sinuciderii. Deși murea ucis de lup, calul își punea capăt zilelor, la rândul său. Moartea calului era însă mult mai cruntă, mult mai nedreaptă și mai tragică.

Acest ultim, dement, atac sinucigaș al lupilor zădărnici în întregime rezistența organizată a hergheliei. Stepa devenise un imens abator, fiecare cal care cu propriile copite se autoeviscerase agoniza, zbătându-se pe pământul înzăpezit, iar pieptul ce până mai adineauri fusese cald și viu se transforma fulgerător într-o bortă plină cu zăpadă și gheață. Caii căzuți unul după altul se zbăteau neîncetat, iar sângele care țâșnea violent colora în roșu zăpada viscolită. Milioane de fulgi însângerați și grăunțe de zăpadă roșie cădeau peste caii care fugiseră răniți, iar viscolul înroșit de sânge, devenit din ce în ce mai violent, trebuia să-i mâne mai departe spre mormânt.

Batu era atât de speriat de atacul represiv și sinucigaș al lupilor, încât nu-și mai simțea mâinile ori picioarele, iar sudoarea rece se făcuse de gheață. Știa că totul era pierdut și nu mai era nimic de făcut pentru a schimba sorții bătăliei. Cu toate acestea, tot se mai gândea să salveze măcar câțiva cai, așa că trase tare hățurile, apoi struni, dădu pinteni și mai slăbi puțin zăbala, iar calul sări fornăind peste lupul care-i ținea calea, galopând către căpetenia hergheliei. Aceasta fusese risipită de haita de lupi și se retrăgea cu năvălnicia unui munte care se prăbușește, toți caii fugind nebunește cu vântul în spate. Speriați de

moarte cum erau, uitară de pericolul bălții din sud și o porniră spre ea în mare viteză.

Planul înclinat din apropierea lacului le spori viteza, iar viscolul din ce în ce mai dezlănțuit îi împingea înainte cu forța unui torent ce răstoarnă munții și mările. Caii zburau ca vântul și ca gândul, asemuindu-se copacilor și stâncilor ce cad cu răsunet de pe muntele înalt. Așa se năpustiră în mlaștinile bălții. Într-o clipă stratul subțire de gheață crăpă, noroiul fu împroșcat în toate părțile și întreaga herghelie aflată pe crusta de gheață se prăvăli, împotmolindu-se în mlaștină, nechezând cu disperare, zbătându-se din toate puterile. Frica și ura cailor față de lupi atinse punctul culminant, herghelia împotmolită în mocirlă nu mai știa ce să facă dar, ca la un semn, hotărâră să facă tot ce le stătea în putință, așa că începură să-și miște toate cele patru picioare în mocirla densă și lipicioasă, parcă pentru a se afunda și mai tare, fără să țină seama de adâncul spre care se îndreptau, preferând să se sinucidă toți odată decât să ajungă să-i hrănească cu carnea lor pe lupi, să-i lase să iasă victorioși. Caii din herghelia aceasta, lăsați de oameni fără bărbăție, erau totuși în stare să lupte până la capăt, să facă ultimul gest de rezistență, contracarând atacul sinucigaș al lupilor prin sinuciderea lor colectivă. Ca să dovedească astfel că pe întinsul străvechii stepe mongole ei erau cei mai neînfricați.

Însă stepa aspră nu ține seama de cei slabi și nu dă învinșilor nici măcar o ultimă mângâiere. Frigul lăsat după căderea întunericului înghețase rapid suprafața mocirlei, transformând-o într-un capac subțire de gheață. Deși malurile bălții erau înghețate bine, stratul de gheață de la suprafața mocirlei din centrul bălții nu era atât de gros încât să poată ține grosul hergheliei, iar când aceasta se afundă în noroi, spărgând gheața cu copitele, mocirla se dovedi mai densă și mai lipicioasă decât de obicei. Viscolul și frigul o făcuseră mai rece și mai cleioasă, împiedicând orice mișcare. Caii se dădeau de ceasul morții adâncindu-se și mai mult, scormonind, săpând cu copitele. Dar cu fiecare pas pe care-l făceau, mâlul în care se scufundau trupurile lor se amesteca și mai tare cu zăpadă, făcându-se cu atât mai rece și mai cleios. În cele din urmă, herghelia părăsită de puteri nu mai putu face nici cea mai mică mișcare. Caii năvăliți înainte se afundaseră de nu li se mai vedeau decât spinarea, grumazul și capul, mai mult de atât

nu puteau intra. Cei care rămăseseră în urmă aveau picioarele prinse în nămol și trupurile pline de noroi, dar nu erau scufundați. În acel moment arătau ca niște condamnați la moarte pe câmpul de execuție, fiind legați fedeleș, ca de niște funii împletite, de gerul năprasnic și de ghețuri. Cei care nu doreau să moară nechezau jalnic a disperare, iar peste mlaștina înghețată năvăli un suflu de zăpadă viscolită, care acoperea spinările cailor cu un strat alb de brumă, chiar dacă sudoarea se făcuse deja țurțuri. Herghelia înțelese că de data aceasta nu mai exista salvare, nimeni nu mai putea sta în calea haitei pornite la măcel.

Batu trase de hățurile calului, mânându-l cu mare grijă spre marginea bălții, dar cum ajunse să calce în noroiul înghețat, calul cel mare și negru începu să fornăie speriat și, plecându-și capul, rămase pe loc, privind îngrijorat la mlaștina acoperită de gheață și zăpadă. Batu lumină cu lanterna către mijlocul bălții, dar nu putu să vadă decât foarte neclar, printre trâmbele de zăpadă viscolită, herghelia. Câțiva cai scuturau din cap fără vlagă, cerând în agonie ajutorul stăpânului lor. Batu lovea agitat cu călcâiul cizmei în burta calului, încercând să-l forțeze să înainteze. Acesta mai făcu cinci, șase pași, cu mare grijă, dar copitele dinainte sparseră pojghița de gheață și se afundară puțin în noroi. Atunci, speriat, se trase repede înapoi și nu se mai opri până ce nu simți pământul ferm de la marginea bălții. Batu începu să-l bată cu cravașa peste crupă, însă calul nu mai vru să se urnească de acolo. Omul ar fi vrut să se dea jos de pe cal, să se târască până lângă herghelie și să o apere cu arma în mână, însă dacă ar fi descălecat și s-ar fi îndepărtat de cal, odată căzut în mijlocul haitei de lupi, ar fi pierdut avantajul de a mânui tomakanul de sus, din șa, precum și pe cel al copitelor de fier ale calului. Atunci lupii n-ar mai fi avut nicio teamă și l-ar fi putut rupe în bucăți, ca pe cai. Pe de altă parte, nu avea decât vreo zece cartușe, și, chiar dacă ar fi avut un munte, tot n-ar fi putut să omoare decât un lup la fiecare foc, nicidecum să-i împuște pe toți. Și chiar dac-ar fi reușit să-i gonească, viscolul care era din ce în ce mai rece i-ar fi înghețat pe cai laolaltă cu noroaiele. Dar dacă ar fi dat fuga la brigadă și ar fi cerut ajutor? Pe un viscol așa puternic, oamenii fac tot ce le stă în putință pentru a-și apăra turmele de oi, dar brigada n-avea de unde să scoată atâția oameni și atâtea camioane pentru a trage

caii din mlaștină. Pe fața lui Batu lacrimile înghețaseră, întoarse capul spre răsărit, privi rugător spre cer și spuse:

— Tengri, Tengri, veșnicule Tengri, dă-mi, rogu-te, înțelepciune, dă-mi putere, ajută-mă să salvez herghelia asta!

Însă Tengri suflă vijelios și răsunător, risipind ruga lui Batu cu un viscol și mai mânios.

Batu își șterse lacrimile înghețate cu mânecile din blană de miel, dezlegă tomakanul de la încheietură, apoi slăbi cureaua de la pușcă, ținând în mâna stângă arma și lanterna și așteptând să apară haita de lupi. Singurul lui gând era să ucidă cât mai mulți lupi cu putință.

După o vreme, Batu înghețase de abia se mai putea ține în șa. Deodată, haita de lupi începu să curgă din spatele lui ca un vânt ușor, îndreptându-se către baltă, dar oprindu-se pe malul dinspre răsărit, ascunzându-se în perdeaua deasă a zăpezii viscolite. Imediat după aceea un lup mai mic de statură țâșni din haită, îndreptându-se cu grijă către cai, încercând la fiecare pas rezistența pojghiței de gheață. Văzându-l așa de mic, Batu nu trase. Lupul mai făcu câțiva pași, apoi o luă mai repede, ridicându-și capul, de parcă ar fi mers pe o cărăruie. Dar nu apucă să o ia prea bine la picior spre herghelie, că dinspre malul bălții veni o tornadă albă, înconjurând locul cu vuiet și albind totul în jur, de nu se mai deosebea cerul de pământ. Era ca și cum o mulțime de sălbatici cu părul alb și lung s-ar fi adunat în jurul rugului de care erau legați oameni sau animale vii, cântând și dansând nebunește, înfometați și bucuroși de festinul care urma.

Batu fu învăluit de pulberea zăpezii, încât nici nu-și mai putu deschide ochii. Simțea doar că-i este frig, atât de frig, încât dârdâia din tot trupul. Calul mare și negru, al cărui miros era extraordinar de fin, fu și el învăluit de viscol și începu să tremure din toate încheieturile, dârdâind în rafale. Plecându-și capul, necheza înfiorător. În noaptea întunecoasă, viscolul acoperi încet-încet abatorul stepei, pe care sângele înghețase.

Batu, care mai avea puțin și îngheța de tot, stinse lanterna, cufundându-se în bezna nopții, apoi își plecă puțin capul și îndreptă țeava puștii către lac și, țintind ceva mai sus, trase un foc, apoi al doilea, apoi al treilea...

Capitolul 6

Între armele celor din neamul tujue se numărau arcuri și săgeți șuierătoare, armuri, iatagane și săbii. De obicei le purtau la brâu, dar cu ele își supuneau și vrăjmașii. Pe steagurile lor de luptă era un cap de lup din aur. Oștenii din gardă îi ziceau fuli *(care în limba veche a neamului tujue înseamnă „lup"), adică* lang *în graiul chinezilor. Câtă vreme lupul era acolo, trecutul nu era dat uitării.*

Cronica regatului Zhou — Despre neamul tujue

RAZELE SOARELUI PALID străbătură puful subțire al norilor de iarnă și pudra de zăpadă care plutea în aerul rece, luminând stepa Elun. Viscolul, care își făcuse mendrele preț de două zile, își strângea acum vlăguit pletele albe, iar fulgii și grăunțele de zăpadă din văzduh își luau tălpășița, lăsând locul câtorva șoimi care pluteau pe cer în rotocoale. În aerul călduț al primăverii timpurii, zăpada măruntă se transformă într-o perdea de ceață asemenea unui nor de fum ce plutește ușor, fluturând în vânt. O ceață de ierunci arămii zburătăcite se ridică din pâlcul de sălcii ca niște corali albi ce-și legănau crengile și stârni puful mițos al brumei, ce se lăsă încetișor la pământ, dând la iveală culoarea naturală, de un roșu închis, strălucitor, a salciei de stepă, ca și cum în pâlcul de corali albi, cu irizări de cristal, ar fi răsărit și câțiva roșii, de la care nu îți mai puteai lua ochii. Munții din partea de nord a graniței se bucurau din plin de soare, doar câțiva nori albăstrii alunecau ușor,

suind și coborând peste crestele înzăpezite, orbitor de albe. Cerul se însenină, iar stepa fu din nou cuprinsă de liniștea de mai înainte.

Șatsreng și Chenzhen stătuseră o zi întreagă lângă Batu, ajutându-l să-și oblojească degerăturile. Stepa înfiorătoare, cruntă și cufundată în întuneric de care povestea Batu nu se potrivea deloc cu priveliștea aceea minunată și plină de lumină pe care o aveau înaintea ochilor. Deși orice om de pe pășuni dăduse piept cu viscolul înspăimântător preț de două zile și două nopți, Chenzhen nu dorea sau nu îndrăznea să creadă istoria povestită de Batu.

Chenzhen trase în piept aerul proaspăt și rece, mirosind a primăvară timpurie abia sosită în stepă. Fiind atât de multă zăpadă, poate că vor scăpa de seceta din această primăvară. N-ar mai avea necazuri cu vântul uscat, praful înecăcios, iarba și balega uscate sau cu suferința provocată de nisipul intrat în ochi. Căci cum se va topi zăpada, râurile se vor umple de apă limpede, iarba nouă va prinde să crească, iar pe animale s-ar așterne încet-încet câteva straturi bune de grăsime. Moș Bilge spunea mereu că primăvara se poate ști dacă animalele se aleg cu cele trei straturi de grăsime pe care trebuie să le aibă în iarnă. Căci, dacă primăvara nu se așază primul strat, cel din vară, mai apos, n-are pe ce se lipi, iar cel din toamnă, mai gros, cu atât mai puțin. Și dacă până în toamnă, când iarba îngălbenește, cele trei straturi de grăsime de la rădăcina cozii nu se văd bine, atunci oile n-au nicio șansă de a trece iarna, care poate ține și șapte luni. Așa că este mai bine ca oile care n-au adunat destulă grăsime până la începutul iernii să fie vândute ieftin spre folosul oamenilor. În anii mai vitregi se întâmplă ca abia jumătate din turmă să poată intra în iarnă, poate nici atât. În zonele de pășune ale stepei, toate socotelile unui an depind de primăvară. Măcar de-ar ajuta zăpada aceasta de primăvară, care alungă seceta, ca pierderile să fie compensate.

Chenzhen, împreună cu alți câțiva studenți din propria brigadă și din altele, îi însoțea pe responsabilii de la direcția zonală, brigada centrală și grupul de producție, care desfășurau o anchetă la fața locului. Pe drum, șeful Comitetului Revoluționar, delegatul militar Bao Shungui, șeful zonal Uliji, stăvarii Batu și Șatsreng și ceilalți reprezentanți ai colectivelor, ca de altfel toți păstorii care erau nerăbdători să clarifice circumstanțele accidentului, aveau fețele abătute și,

cu cât se apropiau de lac, cu atât erau mai mâhniți. Nimeni nu scotea o vorbă. Gândindu-se la faptul că lipsa cailor de la apel va duce la pierderi militare importante, șeful militar și cel zonal se simțeau cuprinși de furie. Dar și Chenzhen se simțea din ce în ce mai trist. Batu își luase alt cal, cel negru fiind aproape schilodit de răni și trimis la dispensarul veterinar al regiunii pentru tratament. Fața bărbatului era unsă cu alifie, fără a acoperi însă degerăturile, la care nici nu te puteai uita. Nasul și toată pielea de pe obraji erau negre și încrețite de la ger, iar printre încrețituri curgea tot timpul un lichid gălbui. În spatele unei porțiuni de piele mai arse de soare se vedea carnea roz, ceea ce, în contrast cu culoarea arămie a feței lui Batu, făcea priveliștea insuportabilă. Pe cureaua de la brâu își prinsese, la spate, o lopată de lemn. Era atât de extenuat, încât de-abia se ținea în șa și mergea tăcut lângă Bao Shungui, călăuzind caravana de cai.

Batu fusese găsit de Șatsreng în spatele unei văioage din partea de sud a bălții, după o zi și jumătate de stat în viscol. Calul avea atâtea răni, încât nu mai putea merge, iar el era pe jumătate înghețat. Șatsreng își adusese calul rănit și-l dusese pe Batu acasă. Pentru ca grupul de investigație să înțeleagă cum s-a petrecut incidentul, Batu era nevoit să facă un mare efort pentru a conduce anchetatorii la locul faptei. Astfel, deși erau plini de degerături, cei doi stăvari au fost anchetați pe rând.

Chenzhen mergea lângă moș Bilge, în urma echipei. Abia șoptit, el întrebă:

— Tăicuță, cum o să-i pedepsească autoritățile pe Batu și pe ceilalți?

Bătrânul își șterse de umezeala cetii barba și mustățile rare, ca de țap. În ochii lui galbeni stăruia un sentiment complex de compasiune. Nu întoarse capul, ci, privind la munții din depărtare, răspunse rar:

— Voi, studenții, credeți că ar trebui să fie pedepsiți? Apoi întoarse capul și adăugă: cei de la Direcție și reprezentantul armatei pun mare preț pe părerile voastre. De asta v-au și chemat acum, pentru că vor să audă ce părere aveți voi.

Chenzhen spuse:

— Batu e un om de treabă, mai avea puțin și-și dădea viața pentru herghelia asta, dar, din păcate, a avut ghinion. După părerea mea, nu are importanță dacă herghelia a fost salvată sau nu, oricum, el este

un adevărat erou al stepei. Stau la voi de un an de zile, toată lumea știe că Batu mi-e ca un frate mai mare. Îl știu eu pe Bao Shungui, părerea mea nu contează. Ca să nu mai spun că nu toți studenții sunt de aceeași părere. Eu zic așa, dumneata ești un reprezentant al păstorilor săraci, dar ești și membru în Comitetul Revoluționar, toți te ascultă, astfel, ce spui dumneata, aia zic și eu.

— Dar ceilalți tineri ce-o să zică? se întrebă bătrânul îngrijorat.

— Majoritatea tinerilor studenți din brigada noastră cred că Batu e de treabă. Nenorocirea asta cu viscolul, la care s-a adăugat și cea a lupilor, a fost teribilă. Oricine ar fi fost în locul lui, n-ar fi putut face față. Nu pot să-l pedepsească pe Batu. Însă mai sunt unii care zic că cineva s-a folosit înadins de nenorocirea asta ca să păgubească armata și să boicoteze revoluția, iar cei patru stăvari meritau să fie luați la întrebări.

Fața bătrânului Bilge era din ce în ce mai întunecată. Nu mai spuse nimic.

Ceata de călăreți ocoli partea de est a lacului, ajungând la locul în care Batu trăsese cu pușca. Chenzhen își ținea răsuflarea, pregătindu-se sufletește să vadă cu ochii lui locul însângerat al carnagiului.

Când colo, nu se vedea nicio picătură de sânge. Stratul de zăpadă gros de mai bine de treizeci de centimetri, care în negura nopții fusese acoperit de sânge, ajunsese să fie acoperit la rândul său de alt strat de zăpadă. Măcar capetele cailor care ieșeau la suprafață ar fi trebuit să se vadă, dar nici acestea nu erau. Pe suprafața bălții nu erau decât mici dune de zăpadă, suind și coborând, una după alta. Între ele stratul de zăpadă era mai gros, iar dincolo viscolul îngrămădise zăpada pe o pantă, nivelând locul care ar fi trebuit să fie vălurit de trupurile cailor morți. Oamenii priveau în liniște, nimeni nu îndrăznea să descalece, nedorind să dea la o parte stratul de zăpadă, ci doar imaginându-și cum trebuie să fi arătat atunci întreaga privelițte.

— Mare nenorocire.

Moș Bilge fu primul care deschise gura. Cu cravașa arătă către malul estic al bălții, zicând:

— Priviți, dacă mai fugeau puțin nu se mai întâmpla toată tărășenia. Dar dinspre pășunea de la nord ar fi fost foarte greu ca Batu să mâne herghelia spre acest loc. Vântul era atât de puternic și lupii atât

de mulți, încât, chiar dacă oamenii nu s-ar fi speriat, cum ar fi fost cu putință ca nici caii să nu se sperie? Batu a fost lângă cai de la început până la sfârșit, luptându-se cu lupii, pe viață și pe moarte. A făcut tot ce-a putut.

Bătrânul mongol nu se feri să-și apere fiul.

Apropiindu-se de Bao Shungui, Chenzhen spuse:

— Pentru a apăra producția colectivului, Batu s-a luptat singur cu lupii o noapte întreagă. Mai era puțin și-și dădea viața: asta este o faptă de vitejie care ar trebui dată la ziar...

Holbându-se, Bao Shungui se răsti la Chenzhen:

— Ce mai faptă de vitejie! Doar dacă ar fi reușit să scape herghelia ar fi fost o faptă de vitejie!

Apoi, întorcând capul către Batu, spuse furibund:

— În ziua aceea, de ce ai dus caii la păscut în partea de nord a bălții? Doar te ocupi de atâția ani de asta, nu pot să cred că nu știai că dacă se pornește vântul caii vor fi împinși spre baltă. Asta era cea mai mare responsabilitate a ta.

Batu nu îndrăznea să se uite la Bao Shungui, ci doar dădea din cap. Spuse:

— Eu sunt răspunzător, eu sunt răspunzător. Dacă în fiecare seară aș fi dus herghelia pe pășunea dinspre est, nu s-ar mai fi întâmplat o nenorocire atât de mare.

Șatsreng dădu pinteni calului și, apropiindu-se, spuse destul de ezitant:

— Dar ni s-a spus de la Direcție să ducem caii în partea aceea, toată lumea știe că acolo a mai rămas foarte multă iarbă de astă-toamnă, iar cea nouă a răsărit mai devreme. Caii trebuiau să pornească în curând la drum lung, așa că era necesar să ne asigurăm că vor mânca bine, să facem tot posibilul să pună și un strat de grăsime pe ei, astfel încât cei de la milițiile populare care ar fi venit să-i ia să se bucure văzându-i. Eu țin minte că Batu a intervenit în ședința de promovare a producției de la Direcția Comitetului Revoluționar și a spus că să ducem caii în partea de nord a bălții nu e sigur. Dar cei de la Direcție au spus că mai mult de jumătate din primăvară vântul bate dinspre nord-vest, cum să poată să vină peste noi vântul de nord tocmai în acele zile. Și dumneavoastră ați fost de acord cu asta. Acum, că s-a

întâmplat o nenorocire, de ce aruncați toată responsabilitatea în capul lui Batu?

Cei câțiva șefi de la Direcție tăceau chitic. Șeful Uliji tuși, dregându-și glasul, și spuse:

— Ceea ce spune Șatsreng este adevărat, așa s-au petrecut lucrurile. Toată lumea a fost bine intenționată, vrând să facă niște cai mai mari și mai puternici, care să se descurce bine la drum, să contribuie cu mai multă putere la pregătirile militare. Cine s-ar fi gândit că are să vină un viscol atât de mare, dinspre nord. Și, pe deasupra, să mai apară și haita de lupi. De n-ar fi fost lupii, Batu ar fi dus caii la loc ferit. Un asemenea viscol puternic la care să se mai adauge și lupii nu întâlnești decât o dată la o sută de ani; la o sută de ani, vă spun! Eu sunt responsabil pentru producție, dar și incidentul acesta cade tot în responsabilitatea mea.

Bao Shungui îndreptă biciul către nasul lui Șatsreng, spunând:

— Nici răspunderea ta nu e mai mică, Bilge a zis bine ce a zis: dacă turma de cai ar mai fi fugit puțin, dacă voi trei n-ați fi fugit ca lașii de pe câmpul de bătălie și-ați fi rămas alături de Batu, să mânați turma, nu s-ar mai fi întâmplat o nenorocire așa de mare. Dacă nu te-aș fi văzut cum te duci să-l salvezi pe Batu, de mult te-aș fi anchetat eu, separat de ceilalți.

Bilge dădu la o parte cu cravașa biciul lui Bao Shungui și, luând o mină serioasă, spuse:

— Tovarășe delegat Bao, deși ești din neamul mongolilor agricultori, cunoști totuși legile mongolilor păstori, și anume că în stepă nu ai voie să îndrepți biciul către nasul unui om cu care vorbești. Doar împărații, nobilii sau proprietarii de turme din vechime puteau vorbi astfel. Dacă nu crezi, poți întreba comandantul de subregiune. Data viitoare când mai vine să ne inspecteze putem merge amândoi să-l întrebăm.

Bao Shungui lăsă biciul jos, îl mută în mâna stângă, apoi cu degetul arătător al mâinii drepte arătă către Șatsreng și Batu, strigând:

— Tu! Și tu! Descălecați și dați zăpada la o parte cu lopețile și cu măturile. Vreau să văd hoiturile cu ochii mei, să văd și eu cât de aprigi au fost lupii, cât de mare era haita. Și nu mai tot dați vina pe lupi. Tovarășul Mao Zedong ne-a învățat că factorul uman este cel mai important!

Oamenii descălecară și, luând lopețile de lemn sau de fier ori târnurile de bambus pe care le aduseseră cu ei, începură să înlăture zăpada de pe locul măcelului. Bao Shungui rămase în șa, făcând de zor poze cu un aparat „Pescăruș", ca să culeagă probe. În același timp, striga neîncetat la mulțimea de oameni:

— Măturați bine, trebuie să măturați bine. Peste câteva zile vor veni echipe de cercetare de la regională, de la județ, vor veni să cerceteze la fața locului.

Chenzhen era și el în zăpadă și merse împreună cu Uliji, Bilge, Batu și Șatsreng către dunele aflate mai spre mijlocul bălții. Mâlul era încă foarte înghețat, iar zăpada scârțâia sub picioarele oamenilor. Bătrânul spuse:

— Vreau să văd de aproape dacă cei câțiva cai din mijloc sunt sau nu mușcați de lupi. Numai așa ne putem da seama cât de aprigă a fost acea haită.

Chenzhen spuse de îndată:

— De ce?

Uliji zise:

— Dacă stai puțin și te gândești, în momentele acelea, cu cât te apropiai de mijlocul lacului, cu atât era mai periculos, pentru că noroiul de-acolo a înghețat ultimul. Lupilor le era teamă să nu rămână prinși, nu se puteau expune unei asemenea primejdii. Și atunci, dacă acei cai au fost mușcați, înseamnă că lupii au fost înverșunați.

Bătrânul întoarse capul și-l întrebă pe Batu:

— Ai tras sau nu mai avea rost?

Batu răspunse încruntat:

— N-avea rost, nu aveam la mine decât vreo zece cartușe, s-ar fi terminat repede. Oricum, viscolul acoperea zgomotul împușcăturilor. Chiar dacă lupii s-ar fi speriat pe moment și ar fi luat-o la fugă, după ce s-ar fi terminat cartușele s-ar fi întors. Apoi era foarte întuneric, bateriile se cam consumaseră și eu nu vedeam nimic.

În acele momente, nu se gândise la atât de multe lucruri. Batu se frecă ușurel pe pielea degerată de pe față și spuse:

— Era o noapte adâncă și ningea puternic, iar mie îmi era frică să nu omor caii. Speram să se oprească măcar vântul, să nu înghețe balta de tot, ca lupii să nu poată ajunge până în mijloc. În felul ăsta poate că

ar mai fi rămas destui în viață. Îmi aduc aminte că am tras ridicând țeava câțiva centimetri mai sus.

Bilge și Uliji răsuflară posomorâți.

Ajungând în fața unei grămezi de zăpadă din mijlocul bălții, Batu ezită puțin, apoi începu să dea zăpada la o parte din zona în care se afla capul unui cal. Atunci toți traseră o gură de aer rece: mai mult de jumătate din grumazul calului era mușcat, capul fiindu-i răsucit către spinare. Ochii erau ieșiți din orbite ca două ouă negre, înghețate, și purtau în ei imaginea spaimei disperate, o spaimă neobișnuită. Sângele care se scursese sub capul calului se transformase într-o băltoacă roșie înghețată tun, în care nu putea intra nici lopata. Nimeni nu scotea un cuvânt. Toți săpau și măturau de zor zăpada. Astfel fuseseră dezvelite trupurile a jumătate dintre caii prinși în nămolul înghețat. Dar după cum i se părea lui Chenzhen, caii păreau că nu de mușcăturile lupilor fuseseră uciși, ci de explozia unor bombe din interiorul trupurilor, care le făcuseră niște deschizături mari în zona coastelor și le împrăștiaseră intestinele la câțiva metri în jur. Și crupele dispăruseră, lăsând la iveală doar oasele albe. Membrele zăceau descompletate în zăpadă, pielea era sfârtecată, iar coamele atârnau în dezordine. Lupii nu mâncaseră decât inimile și ceva grăsime, însă hoiturile hărtănite ale cailor nu erau altceva decât un semn al veninului adunat în inimile lupilor pentru ceea ce pătimiseră din partea oamenilor.

Chenzhen se întrebă dacă nu cumva atunci când oamenii se sfârtecă între ei sau când taie cu brutalitate animalele aplică lecții luate de la lupi. Nu cumva bestialitatea omului și ceea ce e omenesc în animal or veni dintr-una și aceeași sursă? În războaiele pe care oamenii le-au purtat în cursul istoriei, mai la lumină sau mai într-ascuns, s-a dovedit că legea care s-a aplicat între ei a fost, de fapt, cea a lupilor.

Fiind prima dată când vedea cu ochii lui la ce atrocități se pot deda lupii, în inima lui Chenzhen se trezi imboldul animalic. Și-ar fi dorit din tot sufletul să spintece un lup, să-l dezmembreze și să-l jupoaie. Următoarea dată când i-ar mai fi fost dat să se întâlnească cu lupii, oare nu s-ar fi transformat și el tot în lup? Sau nu ar fi fost covârșit de brutalitatea lor?

Oamenii priveau stupefiați. Chenzhen simțea cum mâinile și picioarele îi sunt cuprinse de frig, unul care intra prin oase până în inimă.

Moș Bilge, ținând coada lopeții cu amândouă mâinile, spuse îngândurat:

— Asta ar cam fi, dacă nu a doua, măcar a treia haită ca mărime pe care am văzut-o eu în viața mea. Dacă până și calul acesta de-aici, din fruntea hergheliei, este atât de hărtănit, nici nu mai trebuie să mă uit la ceilalți cai, pentru că, negreșit, nu mai poate fi vorba ca măcar unul să fi rămas întreg.

Întunecat la față, Uliji spuse oftând:

— Acesta a fost calul meu timp de doi ani. Am prins trei lupi cu el, era unul dintre cei mai buni cai din stepă. Pe atunci eu eram comandantul companiei de cavalerie, urmăream să prindem tâlhari și nu mai călărisem niciodată un cal atât de iute. Însă strategia pe care au folosit-o lupii de această dată a fost chiar mai vicleană decât cea a hoților de cai. Au profitat atât de bine de viscol și de poziția bălții, că până la urmă au arătat că oamenii sunt niște nechibzuiți. Altfel, dacă aș fi fost ceva mai isteț decât lupii, calul acesta n-ar mai fi murit. Eu sunt de vină pentru ceea ce s-a întâmplat, trebuia să le fi spus oamenilor.

Ascultând ce vorbeau cei doi în șoaptă, Chenznen se gândea la temerile lui. În China, oamenii spuneau adesea că animalele de pradă sunt tigrul, leopardul, șacalul și lupul, însă tigrul și leopardul sunt animale rare, nu se adună în haite, iar incidentele legate de aceștia sunt sporadice. În schimb, lupi sunt mai peste tot, trăiesc în haite, sunt foarte haini și există multe povești despre ei. De-a lungul timpului, lupii au reprezentat pentru oameni cea mai grozavă, mai frecventă și mai crudă amenințare, fiind practic cel mai mare dușman natural al oamenilor, cailor, oilor și vitelor. Dar atunci, cum e cu putință ca oamenii stepei să facă din aceștia totemul neamului lor?

Locul carnagiului fusese curățat în mare parte. Pe suprafața înghețată a bălții zăceau împrăștiate trupurile cailor morți, peste tot erau urme de sânge înghețat, mii de bucăți de membre sfârtecate, ca pe un câmp de luptă care fusese supus unui tir concentrat de artilerie. Un pâlc de ființe aflate în plin avânt, ce așteptau ordinul de a porni în marș și al căror cântec de luptă fusese curmat, carnea de tun a războaielor din stepă. Toți ceilalți cai erau în aceeași stare jalnică în care se afla calul alb, hoituri adunate laolaltă, bucăți de membre sfârtecate și

oase frânte, precum piesele risipite ale unui straniu domino. Doar după cap și după culoarea bucăților de piele împrăștiate se mai putea ține socoteala cailor. Cei doi stăvari stăteau pe vine, curățând cu mânecile și cu poalele cojoacelor de piele zăpada de pe capetele cailor dragi, iar lacrimile le curgeau șiroaie. Îngroziți de imaginea cruntă ce li se desfășura înaintea ochilor, oamenii tăceau înmărmuriți. Chenzhen și alți câțiva tineri școliți de la Pekin, care nu mai văzuseră vreodată imaginea înfiorătoare a unui câmp de bătălie sau scena de o cruzime inimaginabilă a urmelor măcelului înfăptuit de lupi, erau și mai albi de groază la față, uitându-se consternați unul la celălalt. Primul gând al tinerilor fusese: dacă s-ar fi pomenit vreunul dintre noi cu o asemenea haită de lupi pe un viscol așa de puternic, oare ce-ar fi ieșit? Oare n-am fi ajuns și noi ca aceste cadavre sfâșiate de lupi?

Înaintea ochilor lui Chenzhen apăru deodată imaginea sângeroasă a masacrului de la Nanjing. În lupi îi vedea pe fasciști, îi vedea pe diavolii japonezi. În trupul lui se născu imediat o reacție fiziologică: îi veni să vomite, se simți cuprins de indignare, ar fi vrut să scuipe și să blesteme, să ucidă lupi. Își vărsă atunci furia în fața bătrânului Bilge, zicând:

— Caii din herghelia asta au fost uciși într-un mod oribil, haita de lupi e de o cruzime abominabilă! Mai abominabilă decât cea a fasciștilor și decât a diavolilor japonezi. Zău de n-ar merita să fie rupți în mii de bucăți!

Fața bătrânului deveni pământie și, holbându-și ochii, îi șuieră lui Chenzhen:

— Fascismul diavolilor japonezi vine din propria fire, n-a fost învățat de la lupi. Eu știu ce spun, pentru că m-am bătut cu japonezii, în Japonia nu sunt stepe, nu sunt nici haite de lupi. Au văzut ei vreodată lupi? Dar au clipit ei când au omorât oameni? Atunci când am fost călăuză pentru trupele Armatei Roșii a sovieticilor, am putut vedea la ce fapte se puteau deda japonezii, iar când noi am început să facem drumul de piatră către nord-est, către Jilin, nici nu visezi câți morți am dezgropat: de ambele părți ale drumului era plin de oasele albe ale morților, în fiecare groapă comună erau câte zece, o parte mongoli, o parte chinezi.

Uliji spuse:

— Nu putem să-i învinovăţim doar pe lupi pentru nenorocirea aceasta. Oamenii le-au luat hrana şi le-au furat nenumăraţi pui. Nu era firesc să se răzbune? Dacă e să dăm vina pe cineva, atunci pe noi înşine trebuie să ne învinovăţim, pentru că nu ne-am purtat cum se cuvine. Lupii ţin la viaţa lor, dar nu ţin cu orice preţ să se lupte cu oamenii care au câini, puşti şi tomakane. În stepă, lupii se tem de oameni, o mare parte dintre ei de mâna omului mor. Dar cu diavolii japonezi altfel stau lucrurile; chinezii nu i-au cotropit niciodată, dimpotrivă, le-au adus foarte multe beneficii. În schimb, ei au venit şi i-au ucis pe chinezi fără să clipească.

Bătrânul îşi dădea amărăciunea pe faţă. Îi aruncă lui Chenzhen o privire tăioasă şi spuse:

— Voi, chinezii, nici nu puteţi sta drepţi în şa. Cum nu vă ţineţi bine, cum vă-mpiedicaţi de vreun tăpşan şi vă daţi de-a berbeleacul.

Chenzhen nu prea avusese parte de mustrări din partea bătrânului. Vorbele acestuia, şi mai ales tonul cu care le spunea, îl trezeau la realitate. Îşi dădu seama că locul pe care-l ocupa totemul lupului în sufletul bătrânului era mai stabil decât mongolul care se ţine drept în şaua calului. Animalul strămoş luat drept totem de neamul stepei trecuse în mii de ani printr-o mulţime de nenorociri, dar rămăsese neschimbat până în ziua de azi, aşa că nu putea fi zguduit de privelişte morţii acestor cai frumoşi. Chenzhen îşi aminti brusc o zicală: „Fluviul Galben aduce multe nenorociri, dar valea lui mănoasă e aceeaşi." Sau „Când Fluviul Galben sparge digurile, oamenii devin ca peştii şi ţestoasele", „Fluviul Galben — fluviul-mamă", „Fluviul Galben — leagănul poporului chinez..." Înseamnă că poporul chinez nu a avut de suferit de pe urma Fluviului Galben, care a înghiţit nenumărate ogoare şi milioane de vieţi, ci, dimpotrivă, consideră că Fluviul Galben îi este ca o maică. Din câte se pare, „toate nenorocirile" şi „maică" pot fi puse laolaltă, şi se pune întrebarea dacă „maica tuturor nenorocirilor" este cea care a crescut acest popor şi i-a susţinut existenţa şi dezvoltarea. Oricum ar fi, pentru neamurile stepei, totemul lupului se bucură de acelaşi respect de care are parte fluviul-mamă al poporului chinez.

Bao Shungui încetase să urle, dar tot nu descălecase, ca să poată privi de sus, să cuprindă întreaga privelişte. Nici prin cap nu-i trecuse

vreodată că lupii din stepa Elun pot fi atât de cruzi și nici că până și o herghelie atât de mare poate fi făcută bucățele de niște lupi, așa că pe fața lui se putea citi o uimire fără margini. Chenzhen observase că, atunci când făcuse pozele, mâinile îi tremuraseră neîncetat, fiind nevoit să-și schimbe mereu poziția. Doar cu mare efort reușise să țină aparatul nemișcat.

Bilge și Uliji înlăturau zăpada din jurul unui cal, săpau și pipăiau prin zăpadă ici și colo, de parcă ar fi căutat cine știe ce dovezi. Chenzhen se duse degrabă la ei să-i ajute să caute, întrebându-l pe Bilge:

— Tăicuță, ce căutați?

Bătrânul îi răspunse:

— Caut cărarea făcută de lupi, trebuie săpat cu grijă.

Atunci Chenzhen căută atent un loc unde să pună piciorul, apoi se aplecă și începu să caute. Nu după mult timp găsiră o cărăruie pe care lupii o făcuseră în zăpadă; să tot fi avut câțiva centimetri adâncime. Era cât se poate de solidă, pentru că mâlul de dedesubt era înghețat tun, iar dacă dădeai la o parte stratul de zăpadă căzută după aceea se puteau vedea urmele labelor groase ale lupilor, cele mai mari fiind cât copitele vacilor, iar cele mai mici cam cât labele dulăilor, poate puțin mai mari. Fiecare urmă era destul de adâncă, iar în unele adâncituri se puteau vedea urmele sângelui închegat al cailor.

Uliji și Bilge strigară la toată lumea să se adune să curețe zăpada de pe cărăruia lupilor. Bilge spuse că dacă se mătura această cărăruie putea să-și dea seama de mărimea haitei de lupi. Tot măturând, oamenii descoperiră că această cărare nu era dreaptă, ci curbată, apoi, după ce mai măturară puțin, observară că avea formă de semicerc. După vreun ceas și ceva de săpături o curățară în sfârșit pe toată, și atunci văzură că până la urmă cărăruia era un cerc închis, ca o orbită. Sângele de pe zăpadă se vedea roșu printre fulgii albi, sporind grosimea zăpezii cu vreo câteva degete, iar cel înghețat pe mâlul negru reprezenta o priveliște și mai înfiorătoare, de parc-ar fi fost o cărare pe care și-o făcuseră demonii către fundul iadului; era aidoma liniilor unei ideograme înșelătoare. Cărarea avea un metru lățime, iar circumferința de cincizeci, șaizeci de metri. În centrul ei erau cele mai multe cadavre de cai. Pe cărare se aflau urmele însângerate ale lupilor, adunate unele într-altele. Oamenii se înspăimântară de-a binelea, băieții

tremurau și se auzeau necontenit exclamațiile de uimire ale oamenilor:

— O viață am trăit, dar așa multe urme de lup n-am văzut de când sunt.

— Asta n-a fost haită de lupi, a fost o haită de monștri.

— E de speriat ce mare trebuie să fi fost haita asta.

— Să tot fi avut vreo patruzeci, cincizeci de lupi.

— Batu, ai fost atât de nechibzuit, cum să te iei singur la trântă cu o întreagă haită de lupi. Păi dacă eram eu, m-aș fi speriat așa de tare, încât aș fi căzut de pe cal și aș fi ajuns hrană lupilor.

— Ei, în noaptea aceea era întuneric, ningea, nu vedeam absolut nimic, de unde să știu că haita e chiar atât de mare?

— De acum încolo greu o să ne mai ducem zilele, noi, păstorii din stepă.

— Care dintre fetele noastre o să mai aibă curajul să iasă noaptea singură?

— Și șleahta aceea de la Direcția Pășunilor, ce fel de oameni mai sunt! Să șterpelească ei toată hrana pe care și-o strânseseră lupii ca să poată trăi până trece primăvara. Era firesc ca lupii să se înfurie. Să fi fost în locul căpeteniei lupilor, și eu aș fi fost cuprins de dorința de răzbunare și aș fi mâncat toți porcii și toate găinile oamenilor.

— Păi care a fost aiuritul care a dispus ca atât de mulți oameni să fie trimiși în munte să prindă pui de lupi? Nu s-a gândit că lupoaicele vor înnebuni de furie? În trecut nu se prindeau decât foarte puțini pui de lup, iar herghelia n-a trecut niciodată printr-o asemenea năpastă.

— Măcar cei de la Direcția Pășunilor ar trebui să facă o treabă până la capăt, să mai organizeze câte o vânătoare de lupi, că dacă nu, lupii vor veni într-o bună zi să mănânce oameni.

— Da, să ne mai lase cu ședințele, mai bine mergem să mai vânăm niște lupi.

— După cum se vede treaba, lupilor ăstora nu le-ar ajunge nici câteva turme de animale.

— În conducerea Direcției Pășunilor au venit și câțiva agricultori care s-au dedat la fapte urâte, așa că Tengri i-a trimis pe lupi să ne dea o lecție.

— Nu mai dați din gură aiurea. Poate vreți să vă treziți că vă toarnă careva.

Bao Shungui se ținea după Uliji și Bilge, cercetând atent de-a lungul cărării făcute de lupi și făcând poze, fără să vorbească prea mult. Fața lui încremenită începuse să se mai destindă. Chenzhen crezu că Bilge demontează, cu exemple, teoria lui Bao Shungui cu „factorul uman care e pe primul loc". În fața unui astfel de atac al lupilor și al vremii, mai putea „factorul uman" să acționeze în vreun fel? Indiferent ce echipă de cercetare urma să vină să ancheteze, nu trebuia decât să se uite la locul masacrului ca să admită că omul nu ar fi putut face nimic în fața unei asemenea calamități. Unde mai pui și că era vorba de atacul conjugat al unei haite de lupi atât de viclene și al viscolului. În fața îngrijorării lui Uliji și a lui Batu, Chenzhen începea să se mai liniștească.

În schimb, fu absorbit de cărarea circulară a lupilor. Cercul acesta ciudat, care îți dădea furnicături, se încolăcea în jurul sufletului lui Chenzhen, o dată și încă o dată, tot mai strâns, ca și cum o haită de lupi demonici ar fi alergat de nebuni în jurul inimii lui, făcând-o să se oprească, încât i se părea că nu mai are aer și respira sacadat. De ce alerga haita așa, în cerc? De unde venea pornirea asta? Ce urmărea? Acțiunile lupilor de stepă i-au făcut mereu pe oameni să se întrebe ce-o fi fost în mintea lor; fiecare urmă lăsată de lupi era o enigmă deopotrivă de dificil de descifrat și ciudată.

Să fi fost, oare, pentru a se mai încălzi? Poate. Adevărul e că, din cauza viscolului din acea noapte, aerul era deosebit de rece, iar expediția aceasta punitivă la o asemenea distanță ajunsese la un final. Frigul trebuie să fi fost insuportabil, așa că, după ce au mâncat pe săturate, s-or fi băgat unii într-alții și-or fi început să alerge, ca să se mai încălzească.

Ori să-i fi ajutat la digestie? Să mistuiască mai repede ceea ce aveau în stomac, pentru a mai putea înghiți niște carne de cal? E posibil și asta. Pentru că lupii nu sunt precum marmotele, viezurii ori șoarecii, ei nu au galerii și încăperi speciale în care să-și depoziteze hrana. Carnea care rămâne după vânătoare n-are cum să fie păstrată, așa că, pentru a beneficia de hrană în cel mai înalt grad, trebuie să mănânce cât mai mult, să bage în ei până nu mai pot. Apoi trebuie să alerge,

pentru a mistui mâncarea. Astfel grăbesc absorbția substanțelor nutritive și fac mai mult loc în stomac pentru a mai înghiți niște carne. Dar, la urma urmelor, ce fel de stomac mai era și acela al lupului? Că doar nu era nici de fier, nici de oțel, nici cu arcuri, nici de cauciuc. Oare să nu fi avut și ei intestin gros, să nu fi suferit de colită? Asta deja era și mai înspăimântător.

Sau făcuseră cercul pentru că se treceau trupele în revistă ori se numărau oștenii în vederea unor noi atacuri? Și asta este foarte posibil. După urmele de lup rămase pe cărare, această haită dădea dovadă de o mare capacitate de organizare și disciplină. Cărarea lată de un metru și ceva era la fel de lată pe tot parcursul său, și foarte rar se vedeau urme ale unor lupi care să fi trecut și pe lângă drum. Dacă nu era pas de trecere în revistă, atunci ce era? Erau mulți lupi care să lupte, erau multe haite mici ce se puteau deplasa organizat, ce alcătuiau detașamente de elită ce puteau trece la atac, la tâlhărit, însă rareori se vedeau formații atât de mari precum cea care trebuie să fi fost acolo. Ceea ce nu putea pricepe Chenzhen era cum de fuseseră lupii în stare să aducă o trupă de gherilă lipsită de orice disciplină la nivelul unei armate funcționale, cu capacitatea de a se implica în operațiuni standard? Până și Armata a Opta sau Noua Armată a Patra[1] reușise să realizeze asemenea transformări uluitoare doar în urma unui efort imens. Oare să fi fost una dintre capacitățile înnăscute ale lupilor? Oare e posibil ca experiența înaintașilor lor care s-au luptat corp la corp, însângerând stepa, să fi ajuns până la ei, din generație în generație? Însă, neputând vorbi, cum au făcut să transmită experiența urmașilor lor? Lupii sunt ceva de neînchipuit!

Ori să fi fost pentru sărbătorirea victoriei? Sau poate erau urmele lăsate de dansul ritual dinaintea adunării la festin? Posibilitatea e foarte mare. Urmărirea, asediul și atacul prin care au nimicit o herghelie întreagă, nelăsând nici măcar unul să scape, pornite dintr-o dorință nestăvilită de răzbunare și o ură neîmpăcată, s-au materializat într-o victorie incontestabilă, un șah-mat dintr-o răsuflare. O haită de lupi flămânzi care au reușit să dovedească o herghelie atât de mare, cu cai

[1] Corpuri de armată conduse de Partidul Comunist Chinez în timpul Războiului de Rezistență împotriva Japoniei.

grași, putea să nu sărbătorească victoria? Atunci lupii au înnebunit de bucurie și au încins o horă, o horă de smintiți, în jurul celei mai mari grămezi de hoituri de cai. Și nebunia asta trebuie să fi durat ceva, așa încât în mâlul bălții să se imprime urma misteriosului cerc, ca o caligrafie stranie.

Chenzhen își dădu seama că putea privi lupii din perspectiva omenească și multe dintre necunoscutele acțiunilor lupilor puteau fi, cât de cât, explicate. Câinele îl înțelege pe om, omul îl înțelege pe lup sau lupul îl înțelege pe om. Peste tot în lume oamenii sunt la fel, dar nici între speța omului, a câinelui sau a lupului nu pot fi trasate linii clare de demarcație. Altfel cum ar mai fi putut să fie descoperite pe acest câmp de bătălie atâtea și atâtea imagini omenești și analogiile cu japonezii, cu chinezii, cu mongolii, ori chiar cu occidentalii care credeau în zicala „homo homini lupus est"? Poate că studiul despre om, antropologia, ar trebui să înceapă de la studiul lupului, sau invers: studiul asupra lupilor să înceapă de la antropologie. Poate că „lupologia" este o cale de pătrundere în studiul mai amplu al antropologiei.

Un șir de oameni călare se țineau după Batu, profitând de faptul că drumul creat o lua spre nord. Apropiindu-se de moș Bilge, Chenzhen întrebă:

— Tăicuță, la urma urmelor, de ce a trebuit ca lupii să vină pe drumul acesta?

Bătrânul privi de jur împrejur, apoi trase de hățuri, încetinind, iar cei doi rămaseră puțin în urma grupului. Apoi, cu voce înceată, bătrânul spuse:

— Eu am trăit mai mult de șaizeci de ani în stepa Elun, am mai văzut de câteva ori astfel de cercuri lăsate de lupi și când eram mic îl întrebam și eu pe bunicul meu, așa cum faci tu acum. Bunicul zicea că lupii sunt trimiși de Tengri să aibă în pază muntele sfânt Baiyin Wola și stepa Elun, iar dacă cineva aduce vreo stricăciune munților, râurilor sau stepelor, îi înfurie pe Tengri și pe Baiyin Wola, care vor trimite haitele de lupi să-i sfâșie și să-i mănânce. Astfel, după ce-și primesc răsplata de la stăpânul cerului și al muntelui, lupii aleargă fericiți într-un cerc, în semn de mulțumire. Dau o roată și apoi încă una, aleargă într-o roată mare, rotundă precum Tengri, precum soarele și

luna. Cercul acesta este semnul lupilor către Tengri, un fel de cerc de mulțumire. După ce primesc astfel răspuns, lupii pot începe să mănânce și să se ghiftuiască. Lupilor le place să privească luna de pe cer, ridicându-și capul, îndreptându-și botul spre tării, urlând către Tengri. Dacă luna e înconjurată de un inel de lumină, înseamnă că în acea noapte va fi vânt, iar lupii vor porni la vânătoare. Lupii știu să descifreze semnele vremii mai bine decât oamenii. Ei pot vedea cercurile, pot descrie cercurile. Pe scurt, pot comunica cu cerul.

Chenzhen era bucuros, lui îi plăcuseră mereu poveștile și legendele populare. Explicația aceasta a lui moș Bilge pentru cercul lupilor poate că stătea în picioare în lumea literaturii, dar chiar și din punct de vedere științific, nu se putea spune că nu avea un sâmbure de adevăr. Poate că într-adevăr lupii au învățat din practica vânătorii că pietrele alunecoase prevestesc ploaie ori că nimbul lunii anunță vânt și alte semne ale naturii. Însă Chenzhen nu putu să nu exclame:

— E extraordinar de interesant, în stepă în jurul soarelui se vede un cerc de lumină, iar în jurul lunii, la fel. Atunci când păstorii vor să cheme pe cineva aflat la distanță, descriu un cerc mare cu mâna. Cercul acesta chiar pare un semn magic. Cum mi-ai spus lucrurile astea, m-a luat cu furnicături, lupii din stepă parcă sunt fermecați! Pot să-i facă semnul cercului lui Tengri, să-i transmită un semnal, sunt nemaipomeniți.

Bătrânul spuse:

— Lupii din stepă sunt de nepătruns, m-am întâlnit cu ei toată viața, dar nu i-am putut înțelege pe de-a-ntregul. Incidentul acesta atât de serios, nu l-am putut prevedea. Lupii întotdeauna vin în momente în care nu te aștepți, croindu-și drum prin locuri la care nu te gândești. Și vin în număr foarte mare. Spune, dacă nu s-ar bucura de ajutorul lui Tengri, cum ar mai putea fi atât de grozavi?

Oamenii din față se opriră, unul descălecă și începu să sape în zăpadă. Luându-se după moș Bilge, Chenzhen dădu bice cailor și se repezi într-acolo, până ajunseră la un loc în care erau câțiva cai morți, dar nu mulți laolaltă, ci înșirați, vreo patru, cinci. Ceva mai departe, un om strigă:

— Sunt lupi morți! Sunt lupi morți!

Chenzhen își spuse în sinea lui că aici trebuie să fie locul în care lupii se agățaseră de burțile cailor, sacrificându-și viața, dar și cel în care, pentru întreaga herghelie, sorții bătăliei s-au întors definitiv. Pentru o clipă, inima i se opri, apoi începu să-i bată nebunește: bum-bum, bum-bum.

De pe cal, Bao Shungui rotea biciul deasupra capului, strigând cât îl ținea gura:

— Nu vă răspândiți, nu vă răspândiți, toată lumea la mine. Dezgropați mai întâi caii ăștia doi de-aici, după aceea puteți dezgropa și lupi. Toată lumea trebuie să respecte cele trei mari reguli și cele opt atenționări. Tot ce prindeți trebuie predat la cooperativă! Cine nu ascultă, trece la reeducare!

Oamenii se adunară degrabă lângă cei doi cai și începură să sape în zăpadă pentru a-i dezgropa.

Cei doi cai începură încet-încet să se arate, dar intestinele, stomacul, inima, plămânii, ficatul și rinichii fuseseră agățate, călcate, aplatizate și rupte în bucăți de propriile copite dinapoi. Poate că haita de lupi și-a satisfăcut la baltă pofta de joacă, de a ucide și de a se răzbuna, lăsaseră de la ei acești câțiva cai. Apoi, săpând, Chenzhen simțea că acești cai care fuseseră spintecați și masacrați de lupi muriseră într-un mod mai tragic decât cei de la baltă, mai înspăimântător. Până și durerea și teroarea ce înghețaseră în ochii lor erau mai pregnante decât ale celorlalți.

Bao Shungui strigă tare:

— Haita asta de lupi a fost la fel de crudă ca diavolii japonezi. Caii nu puteau scăpa cu burțile nespintecate de lupii agățați de ei. Apoi s-au eviscerat singuri, s-au călcat în picioare pe ei înșiși. Este de-a dreptul diabolic. Lupii aceștia trebuie că au ceva din spiritul bușido[1] al japonezilor ca să aibă curajul să se arunce într-un război sinucigaș. Haitele de lupi din stepa mongolă sunt ceva de speriat. Ce i-aș mai ucide eu, până la unul!

Chenzhen nu se putu abține și se vârî și el în vorbă:

---

[1] În limba chineză, *wushidao* — înseamnă literalmente „calea (doctrina) războinicilor".

— Dar nu putem spune acum că orice atac sinucigaș are legătură cu spiritul bușido, pentru că oameni ca Dong Cunrui[1], Huang Jiguang[2] sau Yang Gensi[3] au avut și ei curajul să moară cu dușmanul de gât. Ăsta se numește spirit bușido? Un om care a preferat să moară decât să se predea și nu a avut curajul să moară luându-i cu el și pe dușmanii lui nu va putea fi altceva decât un sclav, un supus. Cine privește lupii care-și nesocotesc viața învață eroismul, ceea ce e impresionant. Fascismul codului bușido este o răstălmăcire. Dar dacă nu ai spiritul celui care preferă să moară decât să se predea, nici nu poți trece dincolo de fascismul de care dă dovadă codul bușido.

Bao Shungui rămase o clipă fără grai, apoi pufni și spuse:

— Asta cam așa e.

Fața lui Uliji era posomorâtă, serioasă. El îi spuse lui Bao Shungui:

— Cum ar fi putut Batu și Șatsreng să facă față unui asemenea atac diabolic, de exterminare? Batu s-a luptat necontenit cu lupii, de la pășunile din nord până aici. Asta n-a fost deloc simplu. Faptul că n-a murit nimeni se datorează binecuvântării și ocrotirii lui Tengri. Să vină echipa de cercetare de sus, sunt convins că vor putea trage concluziile corecte.

Bao Shungui dădu din cap. Apoi pentru prima dată îl întrebă pașnic pe Batu:

— Nu te-ai temut că lupii îți vor sfâșia calul?

---

[1] Dong Cunrui (1929–1948) — membru al Partidului Comunist, declarat Erou al Armatei de Eliberare a Poporului în 1963. Într-una dintre campaniile din timpul războiului dintre comuniști și naționaliști (1946–1949), înaintarea Armatei de Eliberare a fost blocată de o fortăreață a inamicului, construită pe un pod, asemănătoare unei cazemate. Dong a ținut cu mâna lipit de acest pod un pachet de exploziv și a distrus cazemata, pierind în explozie.

[2] Huang Jiguang (1930–1952) — erou al voluntarilor chinezi care au luptat în războiul din Coreea. A fost grav rănit în campania de la Sangkumryung din octombrie 1952. După ce a aruncat ultima grenadă, s-a aruncat asupra unei mitraliere ieșite dintr-o cazemată construită de americani.

[3] Yang Gensi (1922–1950) — erou al voluntarilor chinezi care au luptat în Coreea. A fost ucis pe 29 noiembrie 1950. Înaintarea diviziei sale a fost oprită de acțiunea unui cuib de mitralieră. Luând la el mai multe încărcături de exploziv, s-a aruncat în cuib, ucigând patruzeci de inamici.

Batu spuse sincer:

— Eram speriat, așa de speriat că nu mă mai gândeam la nimic. Puțin a lipsit să ajung și eu în baltă, foarte puțin.

Bao zise din nou:

— Și la tine nu au sărit lupii?

Batu luă reteveiul cu inele de fier și i-l întinse lui Bao Shungui:

— Cu tomakanul ăsta i-am rupt toți colții unui lup, altuia i-am zdrobit nasul. Altfel, aș fi fost sfâșiat. Șatsreng și ceilalți nu au așa ceva și n-aveau cum să se apere, deci nu pot fi considerați dezertori.

Bao Shungui luă tomakanul și, cântărindu-l în mâini, spuse:

— Așa e, e zdravăn! Și tu ai fost foarte crud, la rândul tău, să folosești o astfel de unealtă. E bine! Cu lupii, cu cât ești mai crud, cu atât e mai bine. Când o să vină echipa de cercetare de sus să le spui și lor cinstit cum te-ai luptat cu lupii.

Spunând acestea, Bao Shungui îi dădu arma înapoi lui Batu. Apoi îi spuse și lui Uliji:

— Din câte văd eu, lupii ăștia ai voștri sunt cam fermecați. Oricum, sunt mai mintoși decât oamenii. Am înțeles strategia de atac a haitei. Obiectivul lor era precis și anume să împingă turma de cai în baltă, cu orice preț. Uite...

Arătă în jos, numărând pe degetele de la o mână:

— Uite, lupii se pricep la meteorologie, la topografie, știu să aleagă momentul oportun, se pricep la lupta corp la corp, la lupta pe timp de noapte, la lupta în mișcare, la atacurile prin surprindere la distanță mare, la atacurile-surpriză, la războiul-fulger și la atacurile de anihilare, în care să-și păstreze avantajul chiar atunci când se repliază. Au avut un plan, un scop, au avut intenția clară de a susține un atac în care să anihileze total herghelia. Acest model de atac poate fi inserat în manualele de artă militară. Noi doi suntem oameni cu pregătire militară și, în afară de războiul de front și în tranșee, pe care lupii nu-l știu, tot ceea ce noi, Armata a Opta de Rezistență, am pus în aplicare în materie de strategie și artă militară lupii știau. Dar nu m-aș fi gândit că lupii din stepă cunosc atâtea. Eu credeam că ei nu știu decât să se poarte nesăbuit ori să fure găini și să pună câinii la încercare, să juguleze câteva oi și alte astfel de nimicuri.

— De când am venit să lucrez în stepă, niciodată nu mi-a trecut prin cap să părăsesc câmpul de luptă, căci noi mereu ne aflăm în luptă cu lupii, și nu e zi în care să las arma de pe umăr, iar acum mă pricep să umblu cu pușca mai bine chiar decât atunci când eram soldat. Zici bine că lupii au deprins arta războiului, sau cel puțin au învățat temeinic acele tactici esențiale. Mă confrunt cu lupii de zeci de ani, și experiența mea e din ce în ce mai bogată. Dacă m-ați trimite acum la luptă cu bandele de tâlhari știu că m-aș descurca de minune.

Ascultând acestea, interesul lui Chenzhen creștea tot mai mult, așa că întrebă înfrigurat:

— Și atunci arta războiului la oameni este sau nu deprinsă de la lupi?

Ochii lui Uliji sclipiră. Privindu-l fix pe Chenzhen, spuse:

— Multe dintre strategiile de luptă ale oamenilor sunt învățate de la lupi. În vechime, atunci când mergeau la război cu neamurile de agricultori, oștenii stepei foloseau o serie de strategii deprinse de la lupi. Nu chinezii i-au învățat pe nomazi să-și facă haine potrivite ori să tragă cu arcul de pe cal — stil pe care voi, chinezii, îl considerați specific neamurilor străine —, ci, din contră, aceștia au reușit ca, prin oamenii stepei, să ajungă la înțelepciunea lupilor. Când eram la specializare la Hohhot am citit multe tratate despre arta războiului și părerea mea e că între cartea lui Sun Tzu și stilul lupilor mare diferență nu e. Spre exemplu: „Războinicul trebuie să fie viclean." Sau teoria despre cunoașterea de sine, cât și a adversarului, supremația rapidității în război, atacul prin surprindere, atacul în punctele slabe și alte astfel de teorii sunt luate, toate, de la lupi, pentru că astfel procedează ei.

Chenzhen spuse:

— Cu toate acestea, în cărțile chineze despre război nu se spune un cuvânt despre neamurile din stepă și lupii de-aici, și asta nu e deloc cinstit.

Uliji spuse:

— Dacă mongolii suferă de un mare neajuns, acesta îl reprezintă înapoierea culturală, căci, cu excepția *Istoriei secrete a mongolilor*, nu a mai rămas nicio carte care să aibă o oarecare însemnătate.

Bao Shungui îi spuse lui Uliji:

— Văd că, prin locurile astea, dacă te ocupi cu păstoritul trebuie neapărat să te ocupi și cu studierea foarte temeinică a lupului, pe lângă cea a artei războiului. Altfel riști să ieși în pagubă. Ei, e destul de târziu, hai să mergem să vedem ce-i cu lupii morți de-acolo. Trebuie să mai fac și câteva poze.

Cei doi o luară înainte, iar în urma lor Chenzhen rămase prostit, sprijinit în băț. Imaginile acestea, ancheta „la fața locului", îi sporiră și mai mult fascinația față de faptele de vitejie ale urmașilor lui Genghis-Han. Cum au putut să mănânce Europa și Asia cu numai o sută și ceva de mii de oșteni călare? Să nimicească sutele de mii de călăreți în armuri ai oștirilor dinastiei Xia de Apus sau milioanele de soldați din Jin, puhoaiele de călăreți și pedestrași ai dinastiei Song de Sud, trupele aliate, atât de temute, ale Rusiei, nenumărații soldați trimiși de Roma, să cotropească Asia Centrală, Ungaria, Polonia și toată Rusia, să răstoarne Persia și Iranul, China, India și alte mari civilizații și să-l facă pe împăratul Romei să apeleze la strategia utilizată de către diversele dinastii chineze, și anume a căsătoriilor, pentru realizarea unor alianțe? Mongolii au creat cel mai mare imperiu din toată istoria omenirii. Acest popor nomad, înapoiat, care de la început nu a avut nici măcar un sistem de scriere propriu și a folosit săgeți cu vârf din os de animal în loc de fier, cum de a avut o capacitate și o tehnică militară atât de dezvoltate? Acesta este cel mai mare mister al tuturor timpurilor. De altfel, succesele militare ale lui Genghis-Han și ale urmașilor lui, care nu sunt deloc puține, nu au fost obținute doar prin forță, ci prin pricepere. Să fi avut ei la temelie înțelepciunea lupilor și viteza cailor? Să se fi sprijinit ei pe caracterul și atributele lupilor? Iar spiritul acestui popor temerar să fi venit din venerarea totemului lupului?

Din experiența deselor întâlniri cu lupii din ultimii doi ani, Chenzhen adăugase la colecția sa de povești despre lupi și exemple reale de atac asupra turmelor de gazele sau de oi, pe care le-a putut vedea cu ochii lui, astfel încât ajunsese să creadă că dezlegarea misterului privind neobișnuita putere militară a lui Genghis-Han ar putea să aibă o legătură cu aceste fiare. Războiul este o acțiune armată între două tabere, dar între război și vânătoare există diferențe esențiale. Războiul presupune acțiuni de atac și apărare, iar ambele tabere sunt

înarmate până-n dinți. La vânătoare, inițiativa îi aparține în exclusivitate omului, în timp ce majoritatea animalelor sunt în postura de țintă, de vânat. Să prinzi iepuri, marmote ori gazele este tot vânătoare, dar aici e vorba de acțiune declanșată de cel mai puternic împotriva celui mai slab. O înfruntare pe viață și pe moarte, dar nu e război, e vânătoare. Cu toate acestea, deși la vânătoare se pot aplica foarte bine și unele tehnici de război, numai în bătălie se poate fructifica toată priceperea acumulată.

Chenzhen cugetă din nou: în stepă nu există turme de tigri sau de leoparzi, de șacali sau de elefanți, de urși sau de lei, aceștia nici măcar n-ar putea supraviețui în condițiile dure ale stepei. Și chiar dacă ar face față climei, tot n-ar putea rezista în războiul pentru supraviețuire, care este atât de nemilos în stepă. La urma urmelor, nu ar putea supraviețui cruzimii și vicleniei lupilor ori împresurării oamenilor. Lupii și oamenii din stepă sunt ca niște atleți selecționați, aflați în competiție acerbă, în război decisiv. Și atunci, singurele animale de pradă care pot intra în luptă cu omul pentru a-și dobândi dreptul la supraviețuire sunt lupii. În tratatele din trecut scria că extraordinarele capacități militare ale nomazilor sunt îndelung exersate în vânătoare, însă, în sinea lui, Chenzhen contrazicea vehement această afirmație. I se părea mai potrivită concluzia că talentul militar remarcabil al nomazilor provine din lupta pentru supraviețuire crâncenă, îndelungată și neîntreruptă dintre om și lup. Este o bătălie de durată, de mii și mii de ani, iar forțele sunt aproape egale. În această bătălie, atât oamenii, cât și lupii par a pune în practică toate principiile elementare din știința războiului, precum cunoașterea de sine și a celuilalt, supremația vitezei sau atacul bine determinat, având priorități clar stabilite. Pentru că e o vorbă: „Zece degete zdrelite nu fac cât un deget zdrobit." În război nicio viclenie nu e interzisă, apoi sunt folosite știința cerului și a pământului, meteorologia și geografia, atacul-surpriză, alerta neîntreruptă, simularea unor atacuri în scopul inducerii în eroare, concentrarea forțelor și distrugerea individuală, divizarea și acțiunea în grupuri de elită, bine camuflate, desăvârșirea atacului în caz de succes, retragerea în caz de eșec. „Zece degete zdrelite nu fac cât un deget zdrobit." Dacă dușmanul atacă, eu mă retrag, hărțuiesc, lovesc în punctele slabe. Dacă se retrage, eu atac, aplic tot felul de astfel

de concepte de luptă. Puterea lupilor a învăluit tot pământul, în stepă neexistând cetățile întărite și bine apărate ale civilizațiilor sedentare. Este locul de adunare al haitelor de lupi și frontul îndelungatului război al spiritelor și curajului dintre oameni și lupi.

Chenzhen continua să înainteze pe firul acestui gând, simțind că se află la intrarea în tunelul timpului, prin care s-au perindat cei cinci mii de ani de istorie ai civilizației chineze. În stepa mongolă, omul se află permanent în război cu lupul, zi de zi, noapte de noapte. Mereu se dă câte o bătălie, mai mică sau de anvergură. Frecvența luptelor dintre oameni și lupi în lumea nomadă o depășește de departe pe aceea din lumea sedentară sau pe a războaielor dintre oameni. Până și în partea de apus a stepei, zonă care se află în afara frontului principal, se dau astfel de bătălii. Ca să nu mai vorbim de luptele dintre triburile nomade sau de războaiele de cotropire, toate la fel de crâncene și de îndelungate, care duc la îmbunătățirea și dezvoltarea continuă a capacităților de luptă. De aceea oamenii stepei mongole sunt mult mai pricepuți într-ale războiului, fiind dotați din naștere pentru acesta, mult mai mult decât populațiile sedentare sau chiar decât alte neamuri nomade. Privind la istoria dinastiei Zhou, a perioadei Regatelor Combatante, a perioadei Primăverii și Toamnei (Chunqiu), la cea a dinastiilor Qin, Han, Tang sau Song, putem vedea că, deși erau covârșitoare ca populație, iar forțele de care dispuneau erau impresionante, au fost deseori răvășite de neamul puțin numeros al nomazilor din platoul nordic, ajungând chiar să-și piardă suveranitatea în cele mai umilitoare condiții. După dinastia Song târzie, neamul mongol al lui Genghis-Han a năvălit și a condus în China aproape un secol. Ultima dinastie feudală a Chinei, dinastia Qing, tot de neamurile nomade a fost instaurată. Neamul de agricultori al chinezilor nu a avut un maestru în arta războiului atât de extraordinar precum lupul, n-a dispus de exercițiul îndelungat și atât de dur al luptelor cu haitele și, deși vechii chinezi aveau la dispoziție cartea despre arta războiului a maestrului Sun, aceasta nu era decât o colecție de teorii, pe când *Arta războiului*, a „maestrului Lup", a avut o însemnătate mult mai mare, aceasta din urmă putând servi drept sursă de inspirație pentru cea dintâi.

Chenzhen părea să fi descoperit cauzele nenorocirilor pe care neamul chinez le-a avut de suferit din partea agresorilor de la nord

preț de câteva mii de ani, precum și motivul pentru care, în tot atâta amar de vreme, s-a construit Marele Zid, care a secătuit vistieriile dinastiilor secole de-a rândul. Simțea cum în gândurile sale se face brusc lumină, dar totodată se simțea mâhnit. Relația de cauzalitate dintre toate ființele lumii hotăra istoria și soarta omului. Capacitatea militară a unui popor este cea care ține neamul în picioare, rădăcina vieții acestuia. Dacă n-ar fi fost lupi în stepa mongolă, istoria Chinei și a întregii lumi ar fi fost altfel?

Deodată, oamenii o luară la fugă, strigând, către un punct din depărtare, iar Chenzhen se trezise din reverie. Încălecă și el și o luă la trap într-acolo.

Cei doi lupi morți fuseseră dezgropați. Ei erau doar o parte din prețul plătit de lupi pentru împingerea cailor către baltă. Chenzhen se apropie de Batu și Șatsreng care tocmai curățau zăpada de pe trupul unui lup mort, povestind oamenilor cum își făcuseră lupii harakiri. Lupul acesta de pe zăpadă era destul de firav. De fapt, se dovedi a fi fost o lupoaică. Jumătatea inferioară a corpului îi fusese strivită de copitele calului, însă i se mai puteau vedea mamelele umflate, iar laptele amestecat cu sânge se transformase în perle rozacee de gheață. Moș Bilge spuse:

— Sărmana de ea, cu siguranță că puii din vizuină i-au fost luați de oameni, iar ea, împreună cu altele, a chemat haita de lupi să le răzbune, nemaidorind să trăiască. În stepă toate lucrurile sunt făcute până la capăt, dacă până și iepurele ripostează în fața lupului, lupoaica își va pune cu atât mai mult viața la bătaie.

Chenzhen le spuse câtorva dintre studenți:

— În cărțile de istorie scrie că lupoaicele au cel mai acut sentiment matern. Ele au crescut chiar câțiva pui de om dintre strămoșii hunilor, ai celor din neamul gaoju din Mongolia de azi sau ai turkmenilor. Sunt mulți copii care au ajuns să fie crescuți de lupoaice ca niște copii-lup.

Bao Shungui îi reteză vorba:

— Aiureli! Lupii mănâncă tot ce ține de oameni, nici vorbă să le crească vreun copil! Vorbești în dodii! Între oameni și lupi este o luptă pe viață și pe moarte, așa că trebuie stârpiți cu cruzime, căsăpiți până la unul. Eu sunt cel care a dat ordin să fie prinși puii de lup.

Înainte, această campanie anuală era o tradiție care diminua drastic atacurile lupilor, însă numai diminuarea nu e de ajuns, acest pericol trebuie să fie eliminat din rădăcină. Ar trebui scotocite absolut toate vizuinile din tot cuprinsul pășunii. Numai să vină ei să se răzbune, că am eu ac de cojocul lor: îi ucid până la unul. Deocamdată, nu am primit ordine în acest sens, dar când vom termina toată povestea asta vom relua negreșit campania. Fiecare două familii trebuie să dea blana puilor dintr-o vizuină, cel puțin a unui pui. Sau poate să fie și a unui lup mare. Dacă nu, li se va reține din pontaj.

Bao Shungui fotografie lupul mort și puse oamenii să-l încarce într-o căruță.

Merseră apoi la un alt cadavru. Chenzhen era de doi ani în stepă și văzuse de multe ori lupi vii, lupi morți sau doar blănurile acestora, dar un lup precum cel care se afla la picioarele lui nu mai văzuse niciodată. Capul era aproape cât al unui leopard, iar pieptul chiar și mai lat, mai puternic. Zăpada de pe trup fusese curățată, dând la iveală blana de un galben cenușiu, printre firele căreia ieșeau, pe grumaz și pe spinare, peri aspri și negri, ca niște ace de oțel. Partea inferioară a trunchiului, însângerată, fusese strivită de copitele calului, iar pe jos era plin de sânge înghețat.

Batu împinse puțin lupul înghețat, dar trupul acestuia nici nu se clinti. Ștergându-și sudoarea de pe frunte, spuse:

— Lupul acesta a fost ceva mai nătâng, nu și-a înfipt colții în burta calului, dacă ar fi făcut-o i-ar fi despicat-o cu greutatea lui, apoi ar fi putut să se desprindă și să scape. Și atunci ar fi fost vai și amar de ciolanele animalului care i-ar fi picat între colți. Dar ce să-i fac, așa-i trebuie.

Moș Bilge se uită mai atent, se lăsă pe vine, apoi răsfiră cu degetele blana însângerată de pe grumazul lupului, scoțând la iveală două găuri înfiorătoare, groase de un deget, la vederea cărora cei câțiva studenți adunați împrejur se înfiorară. Știau prea bine ce-i cu găurile acelea sângerii, căci orice oaie mușcată de lup purta pe grumaz aceleași semne, două câte două. Acestea erau urmele lăsate în arterele străpunse. Bătrânul spuse:

— Nu, pe acesta nu caii l-au zdrobit. Ei doar l-au rănit grav. A fost mușcat de un alt lup, care apoi s-a săturat din carnea calului.

Bao Shungui trase o înjurătură:

— Tâlhar nenorocit! Să ajungă să-şi ucidă camaradul!

Bilge îi aruncă o privire ascuţită lui Bao Shungui, zicând:

— Sufletele tâlharilor morţi nu se ridică la cer, pe când cele ale lupilor, da. Acest lup a fost căsăpit de copitele calului, dar de murit n-a murit, cel puţin nu imediat. Dar nici mult nu mai avea de trăit. Crezi că e mai bine să trăieşti astfel decât să mori mai repede? Lupul care rămăsese în viaţă nu putea rămâne indiferent văzând aşa ceva, aşa că l-a muşcat, iar acesta a murit imediat, fără a mai simţi durerea. Şi sufletul i s-a strămutat la Tengri. Dacă o luăm aşa, acel lup nu de răutate a dat dovadă muşcându-şi tovarăşul, ci de milă, pentru că el nu dorea ca fratele său rănit să cadă în mâinile oamenilor şi să aibă astfel parte de o grea umilinţă. Lupii sunt nişte viteji plini de mândrie, care preferă să moară decât să sufere ruşinea, iar acel lup nu dorea să-şi vadă fratele umilit. Tu te tragi din neamurile de agricultori. Câţi dintre ai tăi ar prefera să moară decât să decadă? Pe oamenii stepei acest caracter suveran al lupului îi mişcă până la lacrimi.

Uliji văzu că Bao Shungui e cam nemulţumit, aşa că spuse degrabă:

— Gândiţi-vă, de ce sunt lupii din stepă atât de puternici în luptă? Că unul poate ucide fără să clipească un tovarăş rănit este un lucru adevărat, dar astfel el diminuează slăbiciunea haitei, care îşi conservă puterea de a acţiona cu forţă şi precizie. Cunoscând această caracteristică a lupilor, data viitoare când vei mai avea de-a face cu ei vei putea evalua situaţia mult mai exact.

Bao Shungui păru că pricepe cum stau lucrurile şi, dând din cap afirmativ, spuse:

— Să ştii că aşa e. Când armata e în luptă, pentru cei răniţi e nevoie de un mare număr de brancardieri, sanitari, soldaţi care să-i apere, medici. Şi e un întreg aparat militar şi sanitar. Eu am fost câţiva ani responsabil cu logistica şi am făcut socoteala cum că un rănit are nevoie de vreo duzină de oameni care să-l îngrijească. Or, astfel, povara e foarte mare. Pe timp de război, această formaţiune atât de amplă influenţează în mod cert capacitatea de luptă. Şi, dacă-i pe-aşa, înseamnă că haita de lupi acţionează mult mai rapid decât armata omenească. Majoritatea soldaţilor sunt însă foarte bravi, aşa că vindecarea lor ajută la întărirea

moralului trupei. Dac-ar fi uciși soldații răniți, nu cumva asta s-ar răsfrânge asupra capacității de luptă?

Uliji oftă și spuse:

— Firește, lupii au motivele lor când procedează așa. Unul dintre ele ar fi că se înmulțesc foarte repede. Astfel, din șapte, opt se fac o duzină. Odată, într-o toamnă, am văzut o lupoaică cu unsprezece pui lângă ea care nu erau decât cu o jumătate de cap mai mici decât mama lor. Apoi micile lupoaice puteau ca după doi ani să aibă la rândul lor pui. Vițelușa născută acum face pui abia peste trei ani. Câți lupi se nasc în trei ani? Eu cred că cel puțin o mică haită. Așa că numărul combatanților din haită este repede completat, mai repede decât în cazul oamenilor. Acești lupi se maturizează într-un singur an. Puii născuți primăvara ajung ca în următorul an să fie niște lupi în deplinătatea puterilor. Un câine de un an poate prinde iepuri, pe când un lup de un an poate să fure oi, și asta în vreme ce un copil de un an abia începe să poarte nădragii cu turul despicat. Lupii nu sunt precum oamenii. Când au o asemenea resursă de combatanți, normal că-și permit să-și ucidă camarazii răniți. Eu cred că lupii se omoară între ei atunci când își dau seama că sunt prea numeroși, socotind singuri câți se mai nasc. Cei slabi trebuie înlăturați, numai cei puternici trebuie să rămână. Acesta și este motivul pentru care forța cu care se avântă în luptă lupii din stepă nu s-a diminuat niciodată.

Bao Shungui ridică din sprâncene și zise:

— Cu ocazia acestei anchete am învățat și eu câte ceva din măreția lupilor. Ca să te pui la adăpost de calamitățile naturale te bizui pe prognoza meteo, dar atacurile lupilor cum pot fi anticipate? Noi, cei care ne tragem din neamurile de agricultori, suntem total dezarmați în fața lupilor. În fața unui astfel de incident oamenii sunt neputincioși. Cealaltă echipă de anchetă care va face cercetări o să-și dea seama de asta, negreșit.

Uliji spuse:

— Dacă sunt oameni de înțeles, vor înțelege.

Bao Shungui replică:

— Oricum, indiferent dacă vin sau nu, noi vom organiza câteva campanii mari de stârpire, altfel întreaga noastră pășune se va transforma

într-o mare cantină pentru lupi. O să transmit superiorilor că avem nevoie de mai multe cartușe.

Puțin mai departe erau câțiva studenți care discutau întruna.

Un elev de gimnaziu din brigada a treia, Li Hongwei, care fusese comandantul detașamentului din răsărit „Dongjiu" al Gărzilor Roșii din Pekin, spuse pătruns:

— Lupul este un adevărat dușman de clasă. Toți reacționarii din lume sunt doar niște lupi sălbatici. Lupii sunt de o cruzime extremă, ei au exterminat nenumărate herghelii de cai, vite și oi care erau bunuri ale poporului și au ajuns chiar să-și ucidă semenii, așa că noi trebuie să organizăm oamenii pentru a trece la stârpirea lor, să instituim dictatura proletariatului împotriva lupilor. Să eliminăm din rădăcină pericolul reprezentat de lupi, ucigându-i până la unul. De asemenea, trebuie să-i judecăm aspru și pe aceia care simpatizează cu cauza lupilor, care sunt toleranți cu aceștia, chiar și pe cei care împărtășesc concepția depășită conform căreia se oferă lupilor trupurile celor decedați, ceea ce reprezintă una dintre „cele patru vechituri".

Văzând cum îndreaptă vârful biciului spre moș Bilge, Chenzhen interveni nervos:

— Ei, cu asta chiar că depășești orice limită. Împărțirea în clase nu se poate referi decât la bipede. Or, dacă tu îi împarți pe lupi în clase, ce ești, de fapt, om sau lup? Nu te temi că prin ceea ce spui îl cobori pe marele conducător al proletariatului la nivelul lupilor? Ce, oamenii nu se ucid între ei? Mult mai mulți decât lupii sunt oamenii care își ucid semenii. Numai în cele două războaie mondiale au murit milioane, zeci de milioane. Încă de la primii oameni din peșterile paleolitice de la Fangshan din Pekin exista acest obicei de a ucide oameni. Cruzimea din firea omului e mult mai mare decât cea din firea lupului. Mai citește și tu câte ceva.

Li Hongwei se enervă la culme. Ridică biciul în dreptul nasului lui Chenzhen și zise:

— Nimic n-ai învățat din „cele trei principii călăuzitoare"! Pentru tine totul e capitalism, feudalism ori revizionism. Cărți de nimic! Otrăvuri! Se vede că educația pe care ai primit-o de la câinele de taică-tău e adânc înrădăcinată. Cât ai fost în școală ai tăcut mâlc, dar cum ai

prins gustul libertății în acest loc primitiv și înapoiat ai început să te simți ca peștele în apă. Nu renunți la lucrurile învechite.

Lui Chenzhen îi năvăli sângele în obraji. Ce și-ar mai fi dorit să sară la el precum lupii cei fioroși și să-l doboare de pe cal cu o singură mușcătură. Dar își aduse aminte de răbdarea și consecvența lupilor și se mulțumi să-i arunce doar o privire, după care dădu pinteni calului, se întoarse și plecă.

Nu mai era mult până la apusul soarelui, iar tinerilor studenți, care abia se obișnuiseră să mănânce doar dimineața și seara, începuseră să le chiorăie mațele. Erau lihniți de foame. Șefii grupului de anchetă de la Direcția Pășunilor, majoritatea localnicilor și studenții se întoarseră spre casă în urma carului încărcat cu lupi morți. Chenzhen mergea după Batu și Șatsreng, care porniră în căutarea prețioaselor lor tomakane, dar și-ar fi dorit să găsească și câțiva lupi uciși de copitele cailor. Cât despre Chenzhen, el nu-și dorea decât ca cei doi bravi stăvari să-i mai spună câteva povești cu lupi și să-i mai împărtășească tehnici de luptă împotriva acestora.

Capitolul 7

Lupul cel sur trimisu-ne-a poruncă...

În zori se făcu lumină ca în amiaza mare și, pe când razele soarelui pătrundeau printre draperiile cortului lui Oghuz-Han, un lup grozav cu blana și coama cenușii veni și-i spuse:

— Mergi, eu am să te călăuzesc.

Atunci Oghuz-Han adună oastea și porni, lupul cel mare mergând înaintea oștii, iar hanul urmându-l cu nădejde. Apoi Oghuz veni iar înaintea lupului, care îi spuse:

— Tu și oastea să încălecați.

Oghuz făcu întocmai.

Lupul spuse:

— Condu oștenii cu zgomot mare, eu voi fi înaintea voastră, călăuzindu-vă.

Așa că încălecară și, punându-și nădejdea în el, porniră la război împotriva lui Wu din Tang.

„Legenda lui Oghuz-Han",
fragment din *Eseuri asupra nomazilor* de Han Rulin

MARILE CAMPANII DE VÂNĂTOARE ALE LUPILOR din stepa mongolă se desfășoară de obicei la începutul iernii, pentru că în această perioadă marmotele se retrag în vizuinile lor pentru hibernare. Marmotele sunt mai mari decât iepurii, au carnea mai grasă și sunt pentru lupi un deliciu, nu doar o bogată sursă de hrană. De îndată ce acestea intră în bârlog pentru hibernare, lupii încep să atace animalele domestice, parcă de două ori mai des ca de obicei, și atunci păstorii trebuie să

organizeze grupuri de vânătoare pentru a riposta cumva. La vremea aceea, lupii și-au îndesit blana de iarnă care să-i apere de frigurile năprasnice. Aceasta este mai aspră, părul proaspăt crescut are o culoare mai deschisă, iar firele sunt mai groase. O mare parte dintre pieile de lup de calitate superioară sunt obținute în această perioadă, iar centrele de comercializare oferă pe ele cel mai mare preț. Pentru păstori, vânătoarea de lupi de la începutul iernii reprezintă o sursă suplimentară de venit, care se adaugă punctelor acordate în mod normal. Vânătoarea prin împresurare este o bună ocazie pentru tinerii păstori de a-și exersa și demonstra priceperea la călărie în urmărirea prăzii, precum și curajul de care sunt în stare, dar mai este și un prilej de a-și dovedi capacitățile militare în acțiuni precum cercetarea, alegerea terenului și a momentului propice, organizarea, capacitatea de control, promptitudinea comenzilor și altele asemenea. În trecut, vânătoarea de început de iarnă era o tradiție străveche pentru șefii de trib sau pentru hanii mai mici ori mai mari de pe cuprinsul stepei, o bună ocazie de a face exerciții militare și repetiții pentru război. Obiceiul acesta milenar a rămas neschimbat până în zilele noastre.

După ce zăpada se așternea pretutindeni, pregătirile pentru campanie se încheiau. În acest moment, urmele de lup impregnate în zăpada proaspătă le reduc drastic șansele de a se ascunde. Deși au picioarele lungi, zăpada afânată îi împiedică să fugă, încetinindu-i. Această zăpadă nouă de la începutul iernii este motivul pentru care nenumărați lupi își află sfârșitul, iar păstorii profită de aceste condiții pentru a pune capăt cutezanței acestora, dar și pentru a-și vărsa năduful adunat în urma furtișagurilor de peste an.

Astfel, legile stepei sunt cunoscute de oameni, dar pot fi înțelese și de lupi. În ultimii ani, lupii deveniseră mai inteligenți. Cu fiecare vânătoare anuală, lucrurile erau mai bine înțelese. Astfel că, imediat ce vedeau că zăpada s-a așternut, iar stepa din gălbuie se face albă, lupii începeau să se risipească, precum fumul, către zona de frontieră, ori să se furișeze în creierii munților, unde puteau să prindă iepuri și gazele sau să rămână ferecați între zăpezi, răbdând de foame ori mestecând a zecea oară ciolanele uscate și pieile putrezite ale animalelor moarte, pentru ca astfel să-și mai lungească puțin zilele. Abia când zăpada

se mai întărea și se obișnuiau cu goana pe omăt, când oamenii nu se deșteptau total din amorțire, puteau purcede din nou la vânătoare.

În ședința de la Direcția Pășunilor, Uliji luă cuvântul:

— În campaniile anilor trecuți abia dacă am prins câțiva lupi, și aceia destul de sfrijiți. Ei bine, de acum încolo trebuie să procedăm și noi precum lupii: să încercăm, pe cât e cu putință, să nu ne ținem de o regulă fixă, ci să acționăm cât mai spontan, cât mai haotic, mai dezordonat, să-i luăm prin surprindere, nerespectând o anumită strategie de atac, pentru a-i surprinde fără apărare. De obicei, primăvara nu se desfășoară campanii de vânat lupi, și ei știu prea bine acest lucru. Haideți să încălcăm această regulă, să trecem imediat la acțiune, să declanșăm o ambuscadă. Chiar dacă blana din acest sezon nu e la fel de bună ca cea de la începutul iernii și nu vom lua pe ea cine știe cât, o vom putea schimba totuși pe cartușe la centrele de aprovizionare.

La ședința Direcției Pășunilor s-a hotărât ca, pentru a înlătura efectele nefaste ale acelui incident în care lupii au măcelărit o întreagă herghelie, precum și în spiritul directivelor cadru ale biroului executiv privind eliminarea amenințării lupilor din perimetrul stepei, să se desfășoare o amplă campanie de stârpire a acestora.

Bao Shungui spuse:

— Deși primăvara toată lumea e ocupată cu mieii și nu e ușor să ne dispensăm de forțele de muncă, nu se poate să amânăm această campanie, pentru că nu am mai avea nicio justificare.

Uliji spuse din nou:

— Din experiențele anterioare s-a constatat că după încheierea unui atac de anvergură, când haitele se mai răsfiră, lupii știu că oamenii se vor pregăti să riposteze. E posibil ca haita să se fi mutat undeva în apropierea zonei de frontieră și să dispară într-o clipă, cum simte o mișcare. Așa că nu putem trece la acțiune chiar imediat, să mai lăsăm să treacă niște zile, să așteptăm să li se mistuie în stomac carnea de cal, și atunci s-ar putea să-și aducă aminte de carnea înghețată ce le-a mai rămas. Marmotele și șobolanii n-au ieșit încă din vizuini, lupii nu prea mai au ce mânca, așa că e posibil să-și riște pielea și să vină să mai șterpelească ceva carne de cal.

Bilge dădu din cap aprobator și spuse:

— Mă gândesc să iau cu mine câțiva oameni să punem niște capcane pe lângă leșurile cailor și să-i păcălim un pic. Lupul, când vede o capcană îngropată de curând, imediat își închipuie că oamenii pun la cale să se apere, nu să atace. Înainte, când Direcția Pășunilor organiza vânătoarea de lupi, trebuia adusă o haită mare de câini, și atunci se scoteau capcanele de pe câmp, ca să nu-și prindă câinii labele în ele, căci ar fi fost necaz mare. Acum le punem chiar înainte de atac și astfel îi inducem în eroare. Dacă reușim să prindem câțiva, haita va fi cuprinsă de confuzie și nu va îndrăzni decât să privească de departe la caii morți, dar să vină să mănânce nu va cuteza, deși nici să plece nu se va îndura. Atunci noi o înconjurăm și cred că astfel vom putea prinde câțiva lupi, ba chiar pe unii mari.

Bao Shungui îl întrebă pe Bilge:

— Se zice că lupii de pe-aici sunt foarte inteligenți și nu calcă pe unde s-au pus capcane sau otravă. Cei bătrâni și cei mai mari ar fi capabili chiar să facă un semn rotund pe carnea otrăvită, pentru ca lupoaicele și lupii mai mici să poată mânca pe lângă otravă. Sau că unii s-ar pricepe chiar să anihileze capcanele, precum minele de teren, numai ca să-i scoată din sărite pe oameni. Așa e?

Bilge răspunse:

— Ei, nu e chiar așa, dar otrăvurile care se găsesc la centrele de aprovizionare miros foarte puternic, până și câinii le pot depista, darămite lupii. Eu unul n-am folosit niciodată otravă, pentru că mă tem că otrăvesc câinii. Mie-mi place să pun capcane, am eu un meșteșug al meu, și lupii nu le pot mirosi decât dacă sunt extrem de iscusiți.

Bao Shungui se simțea de parcă Direcția Pășunilor ar fi fost comandament de război, iar ședința comitetului de producție era o consfătuire militară. În anul acela, comandantul batalionului de cavalerie, Uliji, fusese trimis să se ocupe de activitatea de coordonare a pășunii, dar acum i se potrivea de minune funcția de delegat militar. Bao Shungui bătu de câteva ori cu creionul în cutia de ceai și se adresă întregii audiențe:

— Atunci, așa rămâne!

Așa că de la Direcția Pășunilor se transmise un ordin: nicio brigadă și nicio persoană nu au voie să mai meargă pe pășunile dinspre nord ca să vâneze lupi fără aprobarea Direcției Pășunilor și, mai ales,

n-au voie să tragă în lupi sau să-i sperie. Direcția va organiza o amplă campanie de vânare și exterminare a lupilor. Toate brigăzile să fie gata de acțiune de îndată ce va primi ordinul de executare.

Păstorii din fiecare brigadă au început atunci să-și aleagă caii, să-și adune câinii, să-și dreagă tomakanele, să-și ascută cuțitele, să-și curețe puștile și să-și încarce cartușele în liniște și ordine deplină, de parcă s-ar fi pregătit de nașterea mieilor, primăvara, cu calm și siguranță de sine, de tunsul oilor, vara, de strânsul nutrețului, toamna, sau de tăieri, iarna. Totul se făcea curat și ordonat.

În zori, norii ce acopereau cerul nu se risipiseră, ci apăsau mai greu peste munții din depărtare, cărora le retezau crestele așa încât stepa Elun părea și mai întinsă, și cu atât mai pustie și dezolantă. În aer plutea un praf fin de zăpadă, vântul se domolise, vlăguit, iar coșurile de fier din vârfurile iurtelor tușeau ca niște bolnavi de plămâni, horcăind din greu și scuipând fumul care apoi se risipea pe platoul înzăpezit peste care zăceau răzlețe balegi de oi și vite, smocuri de iarbă și blană. Toate acestea făceau ca frigului primăverii să nu i se mai întrezărească sfârșitul, de parc-ar fi fost o sfoară lungă, fără capăt. Bine măcar că grăsimea de pe animale nu se topise chiar de tot, ci mai rămăsese un strat cam de o jumătate de deget, cu care o mai puteau duce până ce se va mai încălzi, iar zăpada se va topi și iarba va crește. Cu toate acestea, sub pătura de zăpadă încolțise prima iarbă, iar vitele puteau săpa cu copita și o puteau smulge, săturându-se cu ea pe jumătate.

Oile se strângeau îndărătul zidurilor de chirpici ale stânei rumegând leneș, fără a-și dori să mai plece de-acolo. Trei dulăi mari, aprigi apărători ai casei și ai stânei, erau acum flămânzi și înfrigurați, după ce lătraseră toată noaptea, așa că se adunaseră tremurând la intrarea în iurtă. Chenzhen deschise ușa și Gălbenuș se sui numaidecât cu labele dinainte pe umerii lui ca să-l lingă pe față, dând disperat din coadă și cerând de mâncare. Chenzhen aduse din iurtă o oală plină cu oase și resturi de carne, pe care le dădu câinilor. Cei trei dulăi își luară într-o clipă ciolanul cuvenit și, culcându-se la pământ, ținând oasele drepte între labe ca pe niște bâte, începură să le roadă înclinându-și capetele, clămpănind și înghițindu-le cu măduvă cu tot.

Chenzhen mai aduse o strachină cu câteva bucăți de carne grasă de oaie numai pentru Yile, cea cu blana neagră, lucioasă, cățeaua din rasa

Hingan: cu capul alungit, picioare lungi, mijloc subțire și păr scurt. Instinctul vânătoresc al celor doi câini era foarte puternic: erau iuți, agili, mușcau și apucau cu precizie și, cum vedeau vulpea, parcă intrau în priză. Cei doi câini erau adevărați maeștri la prins vulpi, mai ales Gălbenuș, care moștenise de la părinții lui o extraordinară pricepere la vânătoare. Pe el nu-l mai păcăleau unduirile aiuritoare ale cozii de vulpe; o apuca zdravăn, după care o oprea brusc din fugă, făcând-o să se zbată cu disperare, apoi îi dădea drumul din colți, iar vulpea se rostogolea și rămânea cu burta și labele în sus, pentru ca, la urmă, dulăul să mai facă doi, trei pași și să o apuce de beregată, așa încât să nu-i străpungă pielea, iar vânătorul să se aleagă cu o blană intactă. Pe când câinii mai nepricepuți care reușesc să nu-și frângă picioarele, aiuriți de dansul cozii de vulpe, îi fac acesteia blana ferfeniță, ceea ce-i înfurie pe vânători așa de tare, că le trag câteva bâte bune pe spinare. Gălbenuș și Yile nu se tem de lupi, ci au iscusința de a se lua cu ei la trântă, cu agilitate și dibăcie, sărindu-le în spinare și luptându-se aprig, fără să-i lase să se miște singuri și făcând în așa fel încât vânătorii și câinii care vin din urmă să-i prindă fără nicio problemă.

Gălbenuș era darul primit de Chenzhen de la moș Bilge și Kasmai, iar pe Yile o adusese Yangke de la gazdele lui dinainte. Oamenii din stepa Elun dăruiesc mereu studenților de la Pekin cele mai bune lucruri pe care le au, așa că, atunci când se vor face mari, acești câini vor fi mai buni decât frații și surorile lor. De atunci a început să-i placă lui Batu să-i ia cu el la vânătoare, mai ales din pricina celor doi câini. Anul trecut, Gălbenuș și Yile prinseseră cinci vulpi cum venise iarna și căciulile mongole din blană de vulpe pe care le poartă Chenzhen și Yangke sunt făcute din prada celor doi câini. După Anul Nou chinezesc, Yile a născut șase pui, dintre care trei, doi galbeni și unul negru, rotofei și cărnoși ca niște purcelași de lapte, de-ți venea să-i mănânci, nu alta, i-au dat lui Bilge, Lamzab și unui alt păstor.

Yangke era un om sensibil din fire, așa că-i îndrăgea nespus pe Yile și pe puișorii ei, și nu trecea zi să nu le gătească un terci gros făcut din supă de oase, carne tocată și mei, punând acolo jumătate din rația pe care o primea fiecare iurtă de studenți. Pe atunci, rația pe care o primeau studenții veniți în Elun era calculată după cotele de la Pekin: cincisprezece kilograme de cereale de persoană, lunar. Însă alimentele

pe care le primeau nu erau deloc ca la Pekin: un kilogram și jumătate de orez, cinci kilograme de făină și restul, de opt kilograme și jumătate, mei. O mare parte din mei i-l dădeau lui Yile, cei câțiva studenți de la Pekin se hrăneau aidoma ciobanilor, cu carne. În schimb, rația localnicilor era de doar opt kilograme și jumătate, ei primind ceva mai puțin mei. Terciul din mei cu carne era cea mai bună mâncare pentru cățele, așa îl învățase Kasmai. Yile avea foarte mult lapte, așa că puii de la iurta lui Chenzhen aveau să crească mai vânjoși decât alții.

Celălalt câine, mare și negru, provenea dintr-o rasă locală, avea vreo cinci, șase ani, capul mare, gura largă, pieptul imens și era destul de lung. Când lătra, parcă răgea un tigru, era fioros și neînfricat. Trupul îi era plin de cicatrice, pe cap, pe piept, pe spinare, peste tot erau locuri pe care nu-i mai creștea păr, lăsând să i se vadă pielea neagră. Inițial, pe fața lui erau două sprâncene galbene și rotunde, cât ochiul de mari, însă una părea că i-a fost zgâriată de colții sau de ghearele lupilor, așa încât nu se mai vedea decât una singură, care semăna cu un al treilea ochi. Deși acest „al treilea ochi" nu era chiar între ceilalți doi, tot se socotea ca un al treilea, astfel încât, la început, Chenzhen și Yangke îl porecliseră „Erlang Shen[1]".

Acest câine, aducând mai degrabă cu un monstru fioros, a fost adus de Chenzhen după o călătorie, întorcându-se la centrul de aprovizionare din apropiere să facă ceva cumpărături. În ziua aceea, pe drumul de întoarcere, simțea că-l urmărește cineva, căci auzea un gâfâit, iar boul de la car dădea și el semne de spaimă. Când a întors capul, a văzut un câine pocit și mare cât un lup care se ținea după el cu limba scoasă de un cot, și atunci s-a speriat atât de rău, încât era cât pe ce să cadă de pe capră. A încercat să-l gonească fluturând bățul în direcția lui, dar câinele nu s-a dat dus, ci s-a ținut scai până acasă. Câțiva stăvari l-au recunoscut și ziceau că e un câine rău, care luase obiceiul să muște oile și fusese gonit de stăpâni, ajungând să vagabondeze preț de vreo doi ani, iarna aciuându-se pe lângă stânele dărăpănate, iar în rest hoinărind și vânând de unul singur, hrănindu-se cu iepuri sălbatici sau marmote, ba chiar cu hoituri sau cu ce mai

[1] Erlang Shen, sau Yang Jian — zeu chinez cu un al treilea ochi în frunte, cu care vede adevărul, al doilea fiu al lui Vaishravana, nepotul Împăratului de Jad.

rămânea de la lupi, ori mergând ca un lup singuratic la tâlhărit, fără a se deosebi de câinii sălbatici. Şi-a mai găsit el câte un stăpân de câteva ori, dar de tot atâtea ori a fost izgonit, tocmai pentru că mușca oile. Dacă nu i s-ar fi dus vestea printre ciobani că ar fi ucis cândva niște lupi, de mult l-ar fi curățat. Pentru că, după legea stepei, câinii care mușcă oi trebuie uciși, altfel, câinii domestici se sălbăticesc și trec la tâlhării ca lupii. Ciobanii l-au sfătuit pe Chenzhen să-l gonească, dar lui i s-a făcut milă și, în plus, era cucerit de capacitatea lui uimitoare de a supraviețui în sălbăticia în care se adună lupii, pe pustiul de gheață și zăpadă. Şi apoi, de când plecase de la iurta lui moș Bilge, lăsându-l în urmă pe câinele acela impunător, ucigaș de lupi, pe Pale, tovărășia acestuia i-a cam lipsit. Chenzhen le-a spus ciobanilor că toți ceilalți câini de vânătoare de la iurta studenților sunt iuți, dar sunt cam tineri, și le-ar prinde și lor bine un astfel de dulău uriaș care să apere stâna și iurta, așa că mai bine îl ține acolo o vreme să vadă cum se comportă, iar dacă va mai mușca vreo oaie, găsește el ac de cojocul lui.

Au trecut astfel câteva luni, iar Erlang Shen, cum îl porecliseră băieții, n-a mai mușcat nicio oaie. Chenzhen observase însă că era cât se poate de răbdător și că se ținea foarte departe de turma de oi. Îl auzise pe moș Bilge spunând că în ultimii ani ajunseseră în stepă foarte mulți venetici care munceau cu ziua și care îi prinseseră pe mai toți câinii vagabonzi din stepă și-i mâncaseră. Îi momeau în gropi, unde îi strangulau sau îi înecau, apoi îi jupuiau de piele și-i mâncau. Poate și câinele acesta va fi fost la un pas de a fi mâncat, dar a scăpat în ultimul moment. De aceea nu-i mai ardea să umble brambura ca un câine sălbatic. Acestor câini nu le e teamă de lupii care mănâncă oi, ci de oamenii care se hrănesc cu carne de câine. Câinele acesta rău lătra înfiorător noaptea, când păzea iurta și turmele, și avea un curaj nebun, nu de puține ori apărând cu botul plin de sânge de lup. Așa încât, la sfârșitul iernii, din turmele lui Chenzhen și Yangke nu lipseau prea multe oi. Principalele îndatoriri ale câinelui de stepă sunt să facă de pază noaptea, să apere iurta și să vâneze. Ziua nu trebuia să meargă și el cu turma, iar primăvara, când oile fată și sunt ținute în țarcuri cu ziduri de piatră, sunt separate de câini. În aceste condiții, câinele cel rău a putut să se îndrepte, încet-încet.

Şi ceilalţi studenţi din iurta lui Chenzhen se purtau prietenos cu Erlang Shen şi-i dădeau de mâncare pe săturate. El însă nu se prea apropia de oameni, şi nici chiar faţă de noul său stăpân care avusese mărinimia să-l primească pe lângă iurta lui nu-şi prea manifesta recunoştinţa. Cu Gălbenuş şi Yile nu se juca deloc, nici măcar să dea din coadă, cât de puţin, la vederea stăpânului nu se învrednicea. Ziua, când n-avea nimic de făcut, se plimba singur prin stepă sau zăcea prin vreun crâng, departe de tabăra iurtelor, adâncit în gânduri, în ochii mijiţi ghicindu-se dorul arzător şi nostalgia după libertatea din stepă.

Chenzhen îşi dădu seama că nu prea semăna cu ceilalţi câini, mai degrabă cu lupii. Aceştia sunt strămoşii câinilor, unul dintre cele mai vechi neamuri din stepele Chinei de nord-vest, neamul quanrong („al câinilor"), credea că se trage din doi câini albi, iar acest animal era şi totemul lor. Chenzhen se întreba deseori: cum se poate ca neamurile de viteji ai stepei să se închine unui animal care va ajunge să fie domesticit? E oare cu putinţă ca în urmă cu mii de ani câinele să fi fost un animal fioros, sălbatic, sau nu cumva e vorba despre un lup care nu-şi lepădase năravul, dar care avea în el şi ceva din câine? Poate că acel câine alb căruia i se închina neamul quanrong era un lup alb. Chenzhen se gândea dacă nu cumva acest câine mare şi rău pe care-l adusese cu el o fi un câine în care de fapt trăia un lup veritabil? Sau poate că era un lup cu caracter de câine.

Deseori încerca să se apropie de el, se lăsa jos lângă el şi-i mângâia blana în sus şi-n jos, dar câinele nu avea nicio reacţie, în privirea lui misterioasă era o anumită profunzime ori senzaţia de impasibilitate, coada i se mişca abia perceptibil şi numai Chenzhen putea să observe asta. Părea că nu are nevoie de afecţiunea oamenilor, nici chiar de compasiunea semenilor săi. Chenzhen nu ştia ce-i trebuie, cum să facă să-l ajute să revină la o viaţă normală de câine, ca Gălbenuş sau Yile. Treabă avea, mâncare avea, afecţiune din partea oamenilor avea: avea tot ce-i trebuia pentru a duce o viaţă fără griji. Chenzhen se mai gândea şi la altceva: poate că pe el nu nostalgia vieţii de câine îl tulbura, ci dimpotrivă, dorul de haita lupilor. Atunci cum se face că, imediat ce vedea lupul, sărea la bătaie cu o înverşunare care demonstra că nu-şi dorea să trăiască sub acelaşi cer cu ei. Privit din afară, era un câine în toată regula, iar culoarea neagră a blănii îl diferenţia clar de specia

lupilor galben-cenușii. Dacă în India, Uniunea Sovietică, America sau chiar Roma antică lupii au putut crește pui de om, este chiar atât de inimaginabil să fi crescut și un pui de câine? Dar dacă ar fi fost să reintre în haita lupilor, atunci toate turmele de cai, vite și oi ar fi avut mult de suferit. Poate că, de fapt, ce-l durea cel mai tare era că nici câinii, nici lupii nu-l primeau în mijlocul lor, ori poate nu-și dorea el să se ducă. Alteori, Chenzhen se gândea că nu poate fi sub nicio formă vorba de un câine-lup; aceștia sunt răi și fioroși, chiar dacă sunt câini get-beget. Poate el era un lup-câine, o raritate în lume, ori un animal jumătate lup, jumătate câine. Chenzhen nu-l putea înțelege defel, dar își spunea că, orice-ar fi, trebuie să se poarte frumos cu el și încet-încet să-l dea pe brazdă. Băiatul își dorea foarte mult să-i devină bun prieten. Nu-l mai striga Erlang Shen, doar Erlang[1], care suna ca „lup doi", această poreclă făcând referire și la lup, așa că nu mai era nevoie și de „Shen[2]".

Așteptând să se trezească Yangke și Liang Jianzhong, Chenzhen le dădu de mâncare și câinilor de lângă iurtă, apoi se mai jucă puțin cu Erlang cel insensibil.

Cei patru colegi de clasă locuiau de un an în propria iurtă. Dintre ei, unul era stăvar, unul ciurdar și doi ciobani.

Zhang Jiyuan cel conștiincios și capabil era stăvar și se ocupa de o herghelie împreună cu Batu și Lamzab, o herghelie de aproape cinci sute de capete. Caii mâncau enorm, consumând pășunea, așa că pentru a nu intra în conflict cu turmele de vite sau de oi trebuia să meargă mereu la păscut pe pășunile cele mai îndepărtate. Pajiștile sălbatice din creierii munților erau bântuite de lupi, aflându-se foarte departe de orice tabără de iurte, iar acolo aveau niște iurte mai mici în care dormeau și în care abia puteau intra doi oameni. În mijloc se afla o sobă mică, rotundă, din fier, în care puneau pe foc balegă de cal și pe care-și puteau încropi ceva de mâncare. Cu alte cuvinte, viața lor acolo, pe pășunile munților, era mult mai grea decât cea din tabără. Munca de stăvar era plină de primejdii, implica o mare responsabilitate, însă era

---

[1] În limba chineză, *lang* înseamnă „lup", iar *er*, „doi".

[2] „Zeu" (în chineză).

cea mai de vază poziție, căci neamul ce-și ducea zilele pe spinarea cailor era foarte mândru de această ocupație.

Printre stăvari, prinderea cailor era o adevărată artă, frumoasă dar grea, și se putea transforma în abilitatea de a prinde lupi, făcând parte din arta războiului. Pentru a putea pune la dispoziția oamenilor caii de schimb necesari, stăvarii îi țesălau, îi lecuiau, dar îi și castrau, să-i pună la încercare sau să-i domesticească, așa că nu trecea zi fără să prindă cai. Din vremuri străvechi și până în prezent, principalul exercițiu al stăvarilor aleși dintre oamenii stepei a rămas deprinderea tehnicii prinderii cailor, și aceasta cu ajutorul unui băț lung și destul de gros, la capătul căruia era prins un laț, tomakanul. Ei fac aceasta călare pe cai iuți ca vântul, așteptând momentul potrivit, întinzându-și trupul și scuturând lațul, aruncând bucla de sfoară și prinzând grumazul calului. Atunci când toate merg bine, rareori se întâmplă să-l scape. La prinderea lupilor prin aceeași metodă e nevoie de un cal foarte rapid, care să păstreze o distanță mică față de lup, sau de ajutorul câinilor de vânătoare, iar rețeta este aceeași. Se strânge lațul, apoi se zorește calul, care o ia la goană și astfel lupul este strangulat ori este ținut așa încât să-l poată jugula câinii. Ziua, pe lumină, lupilor le e o frică fantastică de tomakan, iar când văd stăvari venind cu tomakanele, ori fug mâncând pământul, ori se culcă la pământ cu răsuflarea tăiată. Chenzhen se gândise că lupii se cam feresc să se angajeze în lupte la lumina zilei, în schimb, sunt maeștri în războiul de noapte; nu cumva asta e tocmai din pricina tomakanelor? Istoria acestei unelte folosite în stepa mongolă are câteva mii de ani, or, într-un timp atât de îndelungat, este foarte posibil ca obiceiurile lupilor să se fi schimbat.

Tomakanele din stepa Elun erau cele mai frumoase și mai eficiente dintre toate cele pe care le văzuse Chenzhen vreodată. În comparație cu cele văzute de el prin ilustrațiile revistelor, la alte neamuri din alte regiuni și județe ale Mongoliei Interioare, acestea erau mai lungi, mai bine finisate și mai funcționale. Stăvarii din stepa Elun spun cu mândrie că tomakanele lor sunt cele mai performante, mai înfiorătoare și mai frumoase. La nord de râul Maju, în tărâmul vestit în Elunul Mongoliei Interioare, se află faimoșii „cai de Wuzhumuqin"[1], cai de

[1] Veche denumire a cailor neamului tujue.

război, Wuzhumuqin fiind doar una dintre principalele zone în care se nasc asemenea cai. Calul este principalul tovarăș al mongolului, e camaradul de care depinde existența sa, și atunci e firesc să se acorde o mare grijă confecționării uneltei pentru prins cai. Tomakanele stăvarilor din Elun sunt foarte lungi și cât se poate de drepte, bine lustruite, așa încât să funcționeze cum trebuie. Cel mai adesea au în lungime între cinci și șapte metri, cele deosebit de lungi fiind făcute din două bețe de mesteacăn înnădite. Chenzhen văzuse tomakane care ajungeau chiar până la nouă metri lungime, deoarece, cu cât sunt mai lungi, cu atât se prind mai ușor caii sau lupii. Și trebuie să fie cât se poate de drepte, cam ca un băț lung de bambus, fără noduri. Pentru a fi drepte, stăvarii iau la rindea toate îndoiturile și adânciturile, până când le nivelează. Bețele care nu mai pot fi îndreptate sunt ținute o vreme în balegă umedă și caldă, și abia după ce se înmoaie sunt băgate într-un fel de menghină specială până ce, încet-încet, se îndreaptă.

La capătul tijei e legată o jordie subțire, în vârful căreia e legată o buclă din păr de cal împletit, de care stă prinsă o sfoară care nu se poate desface. Această sfoară este cea mai tare și mai rezistentă din toată stepa, căci nu e făcută ca de obicei din fâșii de piele de vită, ci din intestine de capră răsucite după un model complex. Este singura parte a tomakanului care nu poate fi făcută în casă de către oricine, ci trebuie cumpărată de la un raion special al centrului comunal de aprovizionare. În cele din urmă se aplică, cu o bucată de blană de capră, un strat de balegă proaspătă, tot de capră, cu care se freacă viguros, astfel încât bățul, odinioară alb ca zăpada, să devină închis la culoare, iar după ce se usucă se șterge cu o cârpă moale, tija căpătând culoarea și strălucirea intensă a bronzului. Tomakanul acela lung aduce mai degrabă cu o armă antică din fier, căreia nimic nu i se poate opune.

Când stăvarii încalecă, cu tomakanele la subraț, sfoara din vârf atârnă sub greutatea sa naturală, formând o buclă, un laț. În goana calului, acest instrument este la fel de înspăimântător pentru lupi cum este un dragon pe cer pentru oameni. Ziua, când e lumină, mergând singur prin sălbăticie ori prin hățișurile munților, nu trebuie decât să ai tomakanul la tine, n-are nicio importanță dacă ești bărbat ori femeie, tânăr sau bătrân; e ca și cum ai purta cu tine un decret emis de Tengri însuși, cu care poți trece prin tărâmul lupilor fără nicio opreliște.

Zhang Jiyuan era stăvar de un an de zile, dar tehnica lui de mânuire a tomakanului lăsa foarte mult de dorit. De multe ori s-a întâmplat să nu nimerească așa cum ar fi trebuit capul calului. Dacă reușea totuși, cu chiu cu vai, să prindă în laț vreun cal mai nărăvaș, nu reușea să treacă în spatele lui, ci trebuia să-l cheme pe Batu să termine treaba în locul lui. Deseori se întâmpla să-i smulgă calul tomakanul din mână și să fugă cu el, iar unealta la care muncise câteva zile să se facă zob sub copite. Pentru a mai exersa, se ducea în mijlocul turmei de oi și încerca să le prindă, dar fiind foarte repezit le speria, așa încât acestea fugeau de parcă văzuseră lupul, nu alta, unele oi ajungând chiar să lepede. De aceea, moș Bilge a hotărât să pună capăt antrenamentului. Mai târziu, bătrânul l-a pus s-o ia de la capăt cu exercițiile, folosind oiștea de la car. Abia atunci a început să-și îmbunătățească tehnica, în ultimul timp ajungând chiar să schimbe caii lui Chenzhen și ai celor-lalți doi, ceea ce rezolva o problemă destul de mare. Zhang Jiyuan se întorcea la iurtă extrem de rar și era mare lucru dacă într-o lună stătea o săptămână pe acasă. De câte ori venea punea capul pe pernă și adormea într-o clipă. Abia după ce se trezea, începea să le înșire tovarășilor săi poveștile cu oameni, cai și lupi.

Un stăvar are mai mulți cai iuți și ajunge să vadă și să audă multe. Direcția Pășunilor le dă acestora câte opt sau nouă cai special pentru activitățile lor. În rest, mânjii și caii fără stăpân pot fi folosiți oricând. Caii pe care îi folosesc stăvarii sunt schimbați cam o dată pe zi, ba chiar și de două ori, dar stăvarii, de la cei care lasă caii în voia lor până la cei care o țin tot drumul într-un galop, sunt toți la fel de înfumurați. La orice iurtă s-ar duce, stăvarilor li se cere să schimbe caii, să ducă scrisori, să aducă un lucru, să cheme felcerul sau să spună ce se mai aude. Dar tot stăvarilor le sunt adresate și cele mai multe zâmbete din partea fetișcanelor, spre gelozia de moarte a ciurdarilor și ciobanilor mai încuiați, care nu au la dispoziție decât vreo patru, cinci cai. Păzitul cailor este însă cea mai grea și mai primejdioasă activitate din stepă, iar dacă un om nu este voinic, curajos, vigilent, deștept, răbdător la foame și sete, la ger, iarna și la arșiță, vara, dacă n-are, într-un cuvânt, calități de lup ori de oștean, nu poate fi selecționat pentru postul de stăvar în cadrul brigăzii de producție. E mare lucru dacă este ales un om din patru, ceilalți trei pierzând speranța de a mai deveni vreodată stăvari.

Nenumăratele povești despre lupi strânse de Chenzhen fuseseră auzite tocmai de la Zhang Jiyuan. De fiecare dată când acesta se întorcea pentru scurt timp acasă, Chenzhen îl aștepta cu masa pusă și cu toate bunătățile, nerăbdător să mai povestească puțin despre lupi. Stăvarul se află în linia întâi a războiului aprig dintre om și lup, și avea despre aceste fiare păreri amestecate. Chenzhen și Zhang Jiyuan, ba chiar și Yangke, stăteau uneori până în zori și discutau despre lupi, de multe ori nereușind să termine ceea ce ar fi avut se spus. Când se întorcea la herghelie, Zhang Jiyuan mai împrumuta câte o carte sau două de la Chenzhen și Yangke, să-i mai treacă plictiseala.

Liang Jianzhong era ciurdar, avea peste o sută patruzeci de vite în ciurdă. Păscutul vitelor este cea mai comodă activitate din stepă, oamenii au și o vorbă: „ciurdarul n-ar face schimb cu primarul". Turma de vite pleacă dimineața și se întoarce seara, iar vitele știu și singure unde să pască și cum să se întoarcă acasă. Viteii sunt legați în fața casei, unul după altul, cu funie din păr de cal, iar vacile le dau să sugă atunci când se întorc. De boi e mai rău, pentru că trebuie să alerge acolo unde e pășunea mai bună, nemaiavând niciun chef să se întoarcă acasă, iar pentru ciurdar cel mai greu este să găsească vitele răzlețite. Dacă vitele se îndărătnicesc, nu le mai poți face nimic, căci grumajii li se întepenesc, pielea le tremură și se pun jos fără să se mai clintească, scoțându-i din sărite pe bieții oameni. Ciurdarii au și foarte mult timp liber, așa că ciobanii pot apela la ei dacă au vreo treabă. Iurtele din stepa mongolă nu pot trăi fără vite. Sunt puse să tragă carele, să transporte iurtele, să dea laptele din care se face brânza, balega lor e folosită drept combustibil, pielea este foarte folositoare, carnea foarte bună, de aceea nu se poate fără vite. Căci neamul de pe spinările cailor își are casele pe spinările vitelor. Fiecare ocupație, stăvar, ciurdar sau cioban, se completează una pe cealaltă. Dacă una ar dispărea, s-ar strica tot lanțul.

Chenzhen și Yangke aveau în grijă o turmă de oi ce număra vreo mie șapte sute de capete. Majoritatea erau din vestita rasă a „oilor cu coada lată de Elun", căci aveau cozile cât o strachină, aproape transparente din cauza grăsimii. Carnea acestora nu avea un miros foarte puternic. După cum zicea Uliji, pășunile din Elun erau cele mai bune din toată stepa mongolă, de aceea și oile erau cele mai bune. În trecut, împăratului i se ducea carne de la aceste oi, căci după ce Kubilai-Han

a cucerit Hanbalâkul, Pekinul de azi, carnea de oaie a devenit principalul fel de mâncare servit la curte. În zilele noastre, când conducătorii primesc la Palatul Poporului oaspeți musulmani din țările arabe, aceștia sunt ospătați tot cu carne de oaie de Elun, și umblă vorba că înalții oaspeți lasă deoparte treburile oficiale și se interesează de locul din care provine o asemenea carne. Lui Chenzhen îi trecuse odată prin cap că de aceea sunt lupii din stepa Elun atât de voinici, pentru că se înfruptă din acele oi grase. O altă rasă de oi din turma lor este „rasa ameliorată de Xinjiang", un hibrid din rasa locală și cea din Xinjiang. Acestea au lâna subțire, de bună calitate, un volum de producție ridicat, pe care se obține un preț de trei, patru ori mai mare decât cel pentru rasele locale. Cu toate acestea, carnea lor nu este de calitate, nu are o aromă proaspătă — niciunui păstor nu-i place să o mănânce.

Apoi mai sunt caprele care sunt foarte puține, în proporție de trei până la cinci la sută față de oile întregii turme. Deși felul în care pasc aceste capre strică pășunea, ele au o lână fină, extrem de scumpă, iar majoritatea țapilor castrați au coarnele ascuțite și sunt foarte îndrăzneți, având chiar curajul de a se lua la bătaie cu lupii. Caprele puse printre oile turmei au rolul de a preveni atacurile furișate ale lupilor singuratici. De aceea, cel mai adesea, rolul de căpetenie a turmei este preluat de unul dintre cei câțiva zeci de țapi cu coarne ascuțite. Aceștia cunosc pășunea, casa și au inițiativă. Cum ajung pe pășune, se așază în linia întâi, iar în afara pășunii se deplasează rapid. Caprele mai prezintă un avantaj față de oi, și anume acela că, imediat ce apare lupul, încep să behăie și dau astfel alarma. Ele nu sunt fricoase și nătânge ca oile, nu stau înspăimântate fără să scoată un sunet în timp ce lupul le sfâșie. Chenzhen și-a dat seama că mongolii sunt cumpătați și se pricep să se folosească de toate elementele pe care stepa le pune la dispoziție, având capacitatea de a armoniza acele lucruri care altfel se bat cap în cap micșorând orice neajuns și profitând de tot ce e valoros.

Dintre cei doi ciobani, unul ieșea cu oile la păscut, iar celălalt făcea de pază noaptea. Cel care ieșea la păscut primea zece puncte, pe când celălalt primea opt. Oricum, puteau face cu schimbul, lucrând în ture, sau, dacă unul avea treabă, celălalt putea lucra o zi și o noapte sau chiar două zile și două nopți. Dacă aveau parte de câini buni și de un

țarc bine făcut, în nopțile de iarnă puteau chiar să doarmă liniștiți. Însă vara, toamna sau iarna, când se mutau cu oile de colo-colo și nu mai aveau parte de protecția țarcurilor de piatră unde se nasc mieii, adăpostindu-se doar îndărătul unor ocoluri făcute din căruțe puse una lângă alta, șipci de lemn și pături de pâslă, nu se mai aflau în siguranță față de lupi. Dacă se abătea asupra lor urgia lupilor, paza de noapte devenea o muncă grea și neprofitabilă, și nici pe departe nu mai puteau spera să tragă măcar un pui de somn. Trebuia să lumineze mereu cu lanterna prin toate cotloanele și să răgușească, împreună cu câinii, strigând toată noaptea. Uliji spunea:

— Noaptea se stă de pază să nu vină lupii, plata pe care o oferă pășunea în fiecare an pentru punctele adunate la paza de noapte fiind o treime din totalul punctelor de lucru de pe întreaga pășune. Aceasta este o altă cheltuială importantă făcută de pășune din cauza lupilor. De obicei, în județele mongole, paza de noapte cade în seama femeilor, astfel că noaptea stau de veghe, ziua se ostenesc cu treburile gospodăriei, iar de la un capăt la altul al unui an rareori ajung și ele să doarmă un somn bun. Oamenii lucrează ziua, dar lupii atacă noaptea: oamenii sunt trudiți, lupii sunt plini de vigoare, și astfel oamenii stepei sunt toți năuci dimineața, iar somnul și mâncarea nu le tihnesc niciodată. De aceea femeile își pierd puterile, în fiecare familie și în fiecare generație. Din cauza bolilor, mai toate nevestele din iurtele mongole nu ajung la vârste înaintate, dar printre ele sunt multe femei aprige, rezistente și zdravene. Lupii se înmulțesc destul de repede, în timp ce populația stepei abia crește câte puțin în fiecare an. În stepa mongolă nu s-a înregistrat niciodată vreun surplus de populație care să ducă la expansiune, din cauza cererii prea mari de hrană. Dacă a fost cineva care să țină sub control dezvoltarea populației din stepă, atunci acesta a fost lupul. Turmele de oi reprezintă baza vieții în stepă, pentru că din creșterea oilor se obține carnea pentru hrană, pielea pentru îmbrăcăminte, balega folosită drept combustibil pentru încălzire și două tipuri de pontaj pentru asigurarea unui venit: astfel se obțin cele necesare pentru primitiva viață de nomad al stepei. Dar viața ciobanului este cât se poate de monotonă și de plictisitoare, ostenindu-l, consumându-l, țintuindu-l, căci de dimineața până seara el se află pe întinderea pustie de iarbă ori zăpadă, făcându-se una cu turma lui, nevăzând

nici ţipenie de om la zeci de kilometri de jur-împrejurul său. Nu are cu cine să schimbe o vorbă, nu poate citi o carte, tot timpul trebuie să aibă atenţia încordată să nu vină lupii pe furiş. Zi de zi nu are parte decât de întinderi singuratice şi dezolante, precum Su Wu[1] în vremurile de odinioară, iar inima lor e la fel de pustiită; nu poate să mişte, nu are nicio altă variantă.

Chenzhen se simţea adeseori îmbătrânit, extrem de îmbătrânit, mai bătrân chiar decât Su Wu. Stepa bătrână de milioane de ani nu s-a schimbat niciun pic, oamenii ei continuă să trăiască în condiţii nomade primitive, în acelaşi aprig război cu lupii pentru hrana zilnică, război pe care nu ştii niciodată cine îl câştigă. Chenzhen se gândea că el însuşi se aseamănă omului primitiv din grotele Pekinului, care rătăcea prin munţi şi al cărui unic inamic era lupul. Dacă din ceaţa vreunei dimineţi ar fi venit la el Su Wu, cu cârja lui, sau omul primitiv din peşteri înfăşurat în piei de animale, el nu s-ar fi speriat câtuşi de puţin. Poate că atunci când ar fi dat ochii unul cu altul subiectul conversaţiei lor purtate prin gesturi tot lupul ar fi fost. Timpul în stepa Elun se măsoară după clepsidra fosilă, care nu arată minutele şi secundele. Ce anume face ca figura stepei să fie încremenită în aceeaşi expresie pe care o avea şi în străvechea Antichitate? Oare tot lupul?

Însă pentru Chenzhen păscutul oilor avea şi părţi bune. Fiind singur în stepă putea oricând să-şi găsească răgazul de a cugeta în tihnă, gândurile zburându-i libere precum armăsarul cel năzdrăvan prin norii cerului. Putea citi pe îndelete cele două valize mari cu cărţi celebre pe care le adusese de la Pekin, la care se mai adăuga şi valiza cu cărţi istorice interzise, rumegând informaţia ca oile, în orele în care le ducea la păscut. Seara, tot ca oile, putea înghiţi la lumina opaiţului pe nemestecate cărţile clasice ale Antichităţii; ziua le lua din nou la rumegat, tot ca oile, pentru a ajunge la chintesenţa culturii străine. Le fărâma şi le zdrobea atent în minte, după care le lua din nou la analizat, simţind parcă în hârtia cărţilor gustul proaspăt al ierbii cărnoase

[1] Emisar al împăratului dinastiei Han (secolul I î.Hr.) în teritoriul hunilor, care a avut parte de un îndelungat exil, în timpul căruia s-a confruntat cu situaţii-limită, dar mai ales cu vicisitudinile pustei în care era obligat să-şi ducă oile la păscut.

și suculente. Când ieșea cu oile la păscut, își omora timpul întorcând pe toate fețele ceea ce citise. Când avea timp, citea rapid câteva pagini dintr-o carte, dar nu îndrăznea să o facă decât după ce se asigura temeinic că nu e nici picior de lup prin preajmă. Oare ajunsese la vorba lui moș Bilge, și anume că mai întâi trebuie să înțelegi lupii pentru ca mai apoi să ajungi să înțelegi oamenii și stepa mongolă? Oare să fie adevărat că stepa și-a păstrat aceeași expresie de mii de ani, rămânând nemișcată atâta amar de vreme, poporului mongol fiindu-i greu să devină numeros? E posibil, oare, ca toate acestea să aibă vreo legătură cu lupul? Așa o fi, gândea el. Oricum, raidurile lupilor le-au produs păstorilor din stepă pierderi însemnate, la care se adaugă cele imposibil de evaluat, făcând ca activitatea de pe pășuni și treburile oamenilor să nu poată aduce profit și să-i țină pe oameni prizonieri într-un primitivism rudimentar, fără a mai lăsa loc dezvoltării forței umane și bogăției, astfel încât să se ajungă la apariția comerțului, a agriculturii, ca să nu mai pomenim de industrie. Problemele pe care le implică existența lupilor sunt mult prea variate și profunde... cu toate acestea, e foarte greu să ajungi să-i înțelegi pe lupi cu adevărat. Oamenii se află la lumină, lupul în întuneric, urletul lui se aude de departe, dar când e aproape nu îl percepi. În ultimele zile, ideea aceea care pâlpâia în mintea lui Chenzhen prinse cheag: își dorea cu adevărat să prindă un pui de lup pe care să-l crească la iurtă, să-l vadă cum din mic se face mare, să se satureprivindu-l, să-i pătrundă tainele.

Își aducea aminte și de lupoaica aceea care fugise cu mielul în colți cu câteva zile în urmă, dar și de puiul de lup care se ascundea prin cine știe ce vizuină.

În ziua aceea, avea sub priviri toată zona dimprejurul turmei de oi și i se părea că nimic nu se poate întâmpla, așa că stătea tolănit pe iarbă, privind la vulturii care se roteau pe cerul albastru. Deodată, auzi dangătul slab al tălăngilor, așa că se ridică repede și văzu cum un lup mare dă buzna în mijlocul turmei de oi, apucă un miel de ceafă, după care se răsucește, își aruncă mielul în spinare și o ia la picior spre vale, afundându-se între stâncile întunecate și pierzându-și urma. De obicei, mieilor le place să behăie, behăitul este strident și clar, iar strigătul speriat al unui miel poate declanșa strigătele celorlalți miei și pe ale oilor, ca o reacție în lanț, sfârșind prin a răscoli cerul și pământul. Însă

mielul acela fusese prins de ceafă atât de strâns în colții lupului, încât nu mai putuse scoate nici un sunet. Lupoaica îl șterpelise fără a face nici cel mai mic zgomot, iar turma rămăsese la fel de liniștită ca înainte. Majoritatea covârșitoare a oilor nici măcar nu băgaseră de seamă ce se întâmplase, poate nici măcar mama acelui miel nu se dumirise. Dacă auzul și vigilența lui Chenzhen n-ar fi fost ascuțite, poate că nici el n-ar fi aflat nimic, ca oaia aceea și suratele ei, și abia seara, la număratul oilor, și-ar fi dat seama ce lipsește. Chenzhen se sperie de parc-ar fi dat nas în nas cu un tâlhar experimentat. Privi neajutorat, așa cum ai privi un hoț care-ți fură portofelul chiar sub ochii tăi.

Cu răsuflarea tăiată, încălecă în cele din urmă și, ducându-se să vadă cum putuse lupoaica să se furișeze cu mielul în dinți, descoperi că în locul acela era o groapă în care iarba fusese culcată. Era evident că lupoaica nu venise târându-se pe burtă de departe. Nu astfel de apropiase de turmă, de atâta lucru putea și Chenzhen să-și dea seama. De fapt, lupoaica se ascunsese în iarbă cu mult timp înainte, așteptând ca turma să se apropie, moment în care a sărit în sus. Chenzhen privi soarele, socoti puțin și trase concluzia că lupoaica trebuie să fi stat acolo cel puțin trei ore. În acest anotimp, numai lupoaicele pot fi în stare să fure mielul de viu, dându-le puilor ei o lecție deschisă despre cum se fură o jivină. Materialul didactic, o mâncare atât de fragedă și ușor de digerat, era oferit drept hrană micuților ei pui, care abia deschiseseră ochii și fuseseră înțărcați.

Chenzhen simți o arsură în stomac, dar în sinea lui se bucura. Zilele acelea el și Yangke pierduseră câte trei sau cinci miei, îndoindu-se că la mijloc ar fi vorba de șoimii sau vulturii de stepă. Acțiunile acestor hoți erau cât se poate de rapide și, după un atac-fulger, care îi lua mereu pe nepregătite, dispăreau nevăzuți cu mieii. Dacă ar fi fost vorba despre șoim, amenințarea picajului acestuia ar fi fost destul de mare și ar fi putut speria toată turma, care ar fi început să behăie. Nu se putea ca omul care stătea de pază lângă turmă să nu bage de seamă ce se întâmplă. Cei doi nu reușiseră să elucideze misterul. Asta până când Chenzhen a văzut cu ochii lui cum a procedat lupoaica și a reușit să fure mielul. Enigma era dezlegată. Altfel, acea lupoaică putea să continue mult și bine să le fure mieii.

Indiferent de avertizările și de atenționările păstorilor, Chenzhen nu putea garanta că nu va comite nicio eroare. Având în față un soldat neinstruit, lupul de stepă putea să-și adapteze acțiunile la condițiile date. Lupul nu avea aripi, precum vulturul de stepă, însă adevăratul hoț al stepei era el. El te face ca de fiecare dată să rămâi cu gura căscată și cu ochii în soare. Totuși, cu cât vezi mai multe, cu atât știi mai multe.

Chenzhen îl scărmănă ușor pe Erlang pe grumaz, dar nici de data aceasta nu primi vreo reacție din partea lui.

Pudra de zăpadă flutura prin aer, Chenzhen intră în iurtă și se așează împreună cu Yangke și Liang Jianzhong în jurul vetrei să-și bea ceaiul de dimineață și să mănânce carnea și brânza pe care le-o adusese Kasmai. Profitând de acest timp liber, Chenzhen încercă să-i convingă să meargă cu el să prindă un pui de lup, considerând că are argumente foarte solide: oricum ne vom lua la trântă cu lupii, de ce să nu ne folosim de un pui de lup pentru a înțelege mai bine caracterul lor, împlinind în felul acesta dezideratul militar de cunoaștere a adversarului.

Liang Jianzhong frigea carne la foc, apoi îi spuse lui Chenzhen, puțin rușinat:

— Nu-i de glumit cu prinsul puilor de lup. Acum câteva zile, Lamzab și alți câțiva au afumat o vizuină și a ieșit lupoaica. S-a luat la bătaie cu ei, ceva înfiorător, era să-l muște de mână. Trei oameni zdraveni, stăvari și ciurdari, care mai aveau cu ei și câțiva dulăi, au avut mult de furcă până s-o dovedească. Cum vizuinile lupilor sunt foarte adânci, au lucrat în două schimburi și abia după două zile au reușit să scoată puii. Dacă până și oile sunt în stare să sară la oameni ca să-și apere puii, îți dai seama de ce poate fi în stare o lupoaică. Noi n-avem nici pușcă, crezi ca ne-am putea descurca numai cu cazmaua și cu tomakanele? Să scormonești vizuina nu-i treabă ușoară, data trecută l-am ajutat pe Sangjie să sape vizuina, dar nici după două zile n-am găsit nimic, la urmă am zis să punem foc să afumăm, cine știe, poate îi sufocam în felul ăsta. Dar Sangjie a zis că lupoaicele pot să se ferească de fum, că în vizuină ar mai fi undeva o gaură ascunsă, pentru ventilație... ce să mai, e și mai greu să cauți într-o vizuină cu pui. Nu știi și tu cât de vicleni pot fi lupii?

Yangke, în schimb, era foarte vesel și-i spuse lui Chenzhen:

— Vin eu cu tine. Am eu o rangă de fier, putem încerca amândoi să o ascuțim la un capăt, facem o lance mai mică. Dacă dăm peste lupoaică, nu cred că nu suntem noi în stare, doi oameni, s-o dovedim. Luăm și toporul, și câteva artificii duble. Dacă le punem cap la cap, cu siguranță o să-i punem pe fugă. Iar dacă vom fi în stare să ucidem un lup mare, atunci chiar că suntem tari de tot.

Liang Jianzhong le spuse sarcastic:

— Ce tari sunteți voi! Ia vedeți să nu vă lase chiori lupul cu ghearele lui sau, dacă vă mușcă, să nu cumva să vă alegeți și cu boala câinelui turbat, dar ce zic eu, boala lupului turbat. Atunci s-a cam zis cu viețișoarele voastre.

Yangke își scutură capul și zise:

— N-are a face, am eu zile. Atunci când au fost luptele de la școală, patru oameni din cinci au fost răniți în primul grup, eu fiind acela care a scăpat neatins. N-o să stau acum să dârdâi de frică din te miri ce. Vezi, de aceea au ajuns popoarele nomade să pătrundă în inima Chinei, pentru că toți chinezii sunt așa ca tine. Lamzab zice tot timpul că sunt ca o oaie care mănâncă iarbă, iar el e ca un lup care se hrănește cu carne. Dacă noi doi om fi în stare să scoatem puii de lup, să-l mai prind eu că mă face oaie! Bag mâna-n foc că în felul acesta o să-i închid gura.

Chenzhen spuse:

— Bine. Atunci te-ai hotărât? Să nu mi te răzgândești mai încolo.

Yangke puse cana de ceai pe masă și spuse tare:

— Ei, când purcedem? Trebuie să ne grăbim, că diseară ne pune Direcția Pășunilor să mergem la vânătoare de lupi, iar eu vreau să particip negreșit la marea bătălie.

Chenzhen se ridică și spuse:

— Atunci să terminăm de mâncat și să mergem, dar mai întâi să cercetăm un pic.

Liang Jianzhong se șterse la gură și zise:

— Da, trebuie, dar mai trebuie să îl rogi pe Ganbu să iasă el cu oile în locul vostru, altfel iurta noastră va avea mai puțin la pontaj. N-are rost să mai plătim și din buzunar.

Chenzhen și Yangke își pregăteau caii când veni Bayar pe un cal mare, pag, zicând că moșul îl roagă pe Chenzhen să vină până la el. Chenzhen zise:

— Dacă mă roagă moșul să mă duc, înseamnă că e ceva important.

Yangke răspunse:

— S-ar putea să fie în legătură cu vânătoarea de lupi. Hai, du-te repede, și numai bine, poți să-i ceri sfaturi moșului în legătură cu prinderea puilor de lup, să-ți dezvăluie vreo tehnică, vreun truc, ceva.

Chenzhen încălecă imediat. Bayar era mic de statură și nu putea să încalece pe loc drept. Yangke ar fi vrut să-l ia în brațe, să-l pună în șa, dar flăcăuașul nu l-ar fi lăsat. Duse calul de căpăstru până lângă car, se urcă cu piciorul pe oiște și abia așa se sui în șa. Cei doi cai porniră apoi la galop.

Capitolul 8

În vremea împăratului Ming, din dinastia Han de Răsărit, în prefectura din partea vestică a râului Wenshui erau lupi albi, erau copaci, dar ce nu era... și cam un milion trei sute de case, vreo șase milioane de oameni care rămăseseră de bunăvoie pe aceste meleaguri. Ei au compus trei poeme pe care i le-au dăruit împăratului dinastiei Han de Răsărit, intitulându-le Poemele lupului alb, *în care vorbeau despre albul rege lup, tâlcuind „întoarcerea de la mânie la dreptate".*

Zhang Zhuanxi, *Studiu asupra istoriei chineze antice*

NICI NU DESCĂLECĂ BINE DE PE CAL, că Chenzhen și simți un miros greu de carne fiartă venind dinspre iurta bătrânului, dar nu părea a fi carne de oaie. Acest lucru i se păru tare ciudat, așa că intră în grabă. Moș Bilge tot striga: „Încet, încet!" Chenzhen rămase pironit locului văzând cum carpetele de la est, nord și vest fuseseră strânse, iar pe cea mare, de jos, erau întinse piei crude de cal. Peste acestea zăceau risipite o mulțime de capcane de oțel, special pregătite pentru lupi. Ceaunul cel mare, așezat pe vatra din mijlocul iurtei, răspândea aburi și mirosuri, iar înăuntru bolborosea o fiertură neagră și uleioasă. Fața lui Kasmai era plină de funingine și de sudoare. Îngenuncheată înaintea vetrei, ea mai băga niște balegă pe foc și punea apă în oală. Fetița ei de cinci ani, Chichik, se juca cu o grămadă de mărgeluțe; avea cel puțin șaisprezece. În partea cealaltă, Batu, care rămăsese acasă pentru a se vindeca, ștergea capcanele de lupi, iar pe față i se vedea un strat nou de

piele. Nevasta lui moș Bilge, tanti Eji, ștergea și ea capcanele. Chenzhen nu știa ce tot fierbe bătrânul acolo. Lângă moș era un loc gol, așa că îl chemă pe băiat să șadă alături de el.

Chenzhen întrebă glumeț:

— Dar ce fierbeți aici, nene? Vreți să vă gătiți o supă bună din capcane de lup? Păi înseamnă că aveți dinți tari, nu glumă.

Bilge râse strângând din ochi și zise:

— Hai că nu ești departe de adevăr, chiar asta făceam, fierbeam cursele de lupi. Însă cu dinții mei nu cred că mă descurc, în schimb, dinții capcanei sunt numai buni, ia privește: are destui dinți capcana asta?

Mirat, Chenzhen întrebă:

— Dar de ce fierbeți capcanele de lup?

Bilge arătă către ceaun și zise:

— Hai să te punem la încercare: ce carne ți se pare că este aici, după miros?

Chenzhen dădu din cap că nu are habar. Bătrânul arătă către ligheanul cu carne de lângă vatră:

— Aceea este carne de cal, pe care am adus-o de la baltă. Ce crezi, ce vreau eu să fac fierbând un ceaun de supă de cal și ungând capcanele cu ea? Ca să alung mirosul de fier.

Chenzhen pricepu, deveni interesat și spuse:

— Aha, și de data asta lupul o să se prindă în capcană, așa că nu e mai tare ca omul.

Bătrânul își frecă barba alb-gălbuie și zise:

— De fapt, oricum ai lua-o, lupul este mereu mai tare. Mirosul lui e mult mai fin decât cel al câinelui. Dacă simte câtuși de puțin miros de fier sau de om, atunci te-ai chinuit degeaba. Odată am curățat temeinic capcana, nu mai era nici cel mai slab miros de om. În final, nu s-a prins niciun lup, așa că m-am tot gândit și mi-am dat seama că în ziua aceea, când puneam capcanele, din neatenție am tușit pe-acolo și am scuipat. Ei, dacă aș fi luat de-acolo bucata de zăpadă pe care am scuipat, n-ar mai fi fost nicio problemă, însă eu am călcat cu piciorul și am acoperit puțin cu zăpadă, gândindu-mă că n-are cum să-și dea seama. Dar lupul a mirosit de îndată.

Uimit, Chenzhen spuse cu un oftat:

— Măi, dar grozav mai e și nasul lupului!

Lupul are parte de o minte ascuțită, de ajutor de sus, cum să te mai poți măsura cu el...

Venind vorba de zei și de spirite, Chenzhen rămase pe gânduri, dar unchiașul se ridică și scoase din ceaun capcana, care era atât de mare și de grea, că nu încăpea decât una singură. Băiatul îl ajută pe bătrân să o scoată din oală și să o pună pe o bucată de pânză de sac, după care luă altă cursă și o puse la fiert. Bătrânul zise:

— Ieri i-am pus pe toți ai casei să șteargă bine cursele, apoi le-am fiert o dată. Acum e a doua oară. Dar nici acum nu e de ajuns, mai trebuie să stea o vreme. După aceea o să iau păr de cal din coamă, îl înmoi în untura de mațe și le ung de două ori. Abia așa pot pune capcanele. Până când le termin de pus trebuie să port mănuși și să le frec și cu balegă uscată, că vezi, când te lupți cu lupii e ca la război: dacă nu ești atent, nu-ți iese nimic. Trebuie să fii mai grijuliu ca o femeie, mai atent decât însăși Kasmai.

Bătrânul începu să râdă.

Kasmai privi către Chenzhen și arătă spre masa pe care se afla ceainicul:

— Știu că vrei să bei din ceaiul cu lapte pe care l-am făcut, dar eu am mâinile murdare, așa că ia-ți singur.

Chenzhen nu se dădea în vânt după terciul gras, în schimb, îi plăcea cel mai mult brânza făcută de Kasmai, așa că luă vreo patru, cinci bucăți pe care și le puse în strachină, apoi își turnă un bol întreg de ceai în termos. Kasmai spuse:

— Moșul se ducea de obicei cu Batu să pună capcanele, însă acum Batu n-are voie să iasă, din cauza fetei, așa că o să te roage pe tine, un pui de chinez, să te duci cu el să le așeze.

Chenzhen râse și spuse:

— Nu mă uită moșul când vine vorba de lupi, nu-i așa, tăicuță?

Bătrânul se uită la băiat și zise:

— Copile, văd că ești prins rău de ideea asta cu lupii. Eu sunt bătrân, așa că-ți las ție treaba asta, atâta că trebuie să fii ceva mai atent și așa ai să poți prinde lupi. Numai să nu uiți vorba moșului, lupii sunt trimiși de Tengri să aibă stepa în pază, dacă lupii n-ar mai fi, nici sufletele oamenilor stepei n-ar mai avea cum să meargă la ceruri.

Chenzhen întrebă:

— Tăicuță, dacă lupii sunt spiritele protectoare ale stepei, cum de mai vreți să-i prindeți? Am auzit că și dumneata ai fost de acord, în ședința de la Direcție, să se organizeze vânătoarea.

Bătrânul răspunse:

— Dacă sunt prea mulți, atunci nu mai sunt spirite, ci demoni pe care oamenii îi nimicesc, și nu greșesc făcând astfel. Dacă toate vitele și oile de pe-aici ar fi ucise de acești demoni, nici oamenii n-ar mai putea trăi, și atunci cum ar mai păzi stepa? Și noi, oamenii, am fost trimiși de Tengri să apărăm stepa, căci dacă nu ar fi iurtele, n-ar mai fi nici stepa, iar dacă stepa n-ar fi, nici iurtele n-ar mai exista.

Chenzhen fu uimit, așa că întrebă imediat:

— Ziceți că și lupii, și mongolii sunt gardienii stepei?

Privirea bătrânului se aprinse, atentă și rece. Îl privi pe Chenzhen și spuse:

— Așa-i. Numai că voi, chinezii, voi... nu prea puteți pricepe cum vine asta.

Chenzhen era puțin confuz, așa că întrebă pe dată:

— Știți, sunteți cel mai aprig opozant al ideii chineze, și nu sunteți de acord ca agricultorii din inima Chinei să vină până aici în stepă pentru a cultiva pământurile.

Zbârciturile de pe fața moșului se mai destinseră și, frecând acea capcană cu păr din coamă de cal, spuse:

— Mongolii sunt atât de puțini, și le este greu să apere o stepă atât de întinsă. Dacă n-ar vâna lupi, mongolii ar fi mai puțini, iar dacă ar prinde prea mulți, atunci mongolii s-ar împuțina și mai tare.

În vorbele bătrânului părea că se ascunde o taină adâncă, pe care o vreme Chenzhen nu o putu pătrunde. Avea el oarece întrebări, dar le ținu pentru sine.

Toate capcanele de lupi fură puse la punct și atunci bătrânul îi spuse lui Chenzhen:

— Hai cu mine să punem capcanele. Să fii atent la mine cum fac.

Bătrânul își puse niște mănuși de pânză groasă și-i dădu o pereche și băiatului. Apoi luă o capcană, se duse afară la șareta cu roți de fier și o așeză sub o bucată de pâslă înmuiată în untură de mațe. Chenzhen și Batu luară și ei câte o capcană și făcură la fel. Cum ieșeau din iurtă,

grăsimea de pe ele înghețа, prinzând o crustă subțire care îl făcea pe lup să nu mai simtă mirosul fierului. După ce încărcară astfel toate capcanele, bătrânul luă de lângă iurtă un săculeț cu bucăți de balegă uscată și-l puse în șaretă. Când totul fu gata, încălecară. Kasmai se ținu după ei câțiva pași, apoi îi strigă lui Chenzhen:

— Chenchen, să ai mare grijă când pui capcanele, să nu-ți prinzi mâna în ele!

Tonul acela era parcă adresat fiului ei, Bayar.

În Pale și alți câțiva câini se trezi instinctul de vânător cum văzură capcanele. Voiau să meargă și ei. Dar Batu îl prinse imediat pe Pale de ceafă și-l opri, iar Kasmai se lăsă în jos și ținu și ea unul. Moș Bilge strigă la câini să stea, apoi trase hățurile de la căruță și cei trei oameni cu cei patru cai porniră agale spre baltă.

Norii apăsau încă peste vârfurile munților, iar prin aer pluteau fulgi fini și ușori de zăpadă, ca o pudră uscată și aspră. Cum fața moșului primea în plin șfichiuirea fulgilor mărunți, în scurt timp obrajii lui căpătară luciu. Își scoase mănușa și, prinzând în palmă câțiva fulgi, se frecă cu ei pe față, apoi spuse:

— Așa am fost de ocupat zilele astea, că am și uitat să mă mai spăl pe față. Și tare înviorător e să te speli cu zăpadă. Stând atâta vreme lângă vatră, m-am umplut de miros de fum. Or, spălându-mă cu zăpadă, dispare și mirosul, și atunci nu mai am griji.

Chenzhen se luă și el după bătrân și făcu la fel, apoi își mirosi mânecile, dar nu simți decât un iz de fum de balegă. Asta ar fi putut zădărnici truda câtorva oameni. Chenzhen îl întrebă pe moș:

— Dar mirosul de pe corp contează sau nu?

El răspunse:

— Nu prea contează, că pe drum are timp să se ducă și, odată ajunși acolo, n-are să se mai simtă. Însă ține minte: după ce ajungem, să nu cumva să atingi cu poalele cojocului de piele sau cu pantalonii carnea înghețată de cal, că atunci nu mai e nimic de făcut.

— Tare greu e să te bați cu lupii ăștia. Azi-noapte și lupii, și câinii au făcut zarvă mare, ceva de speriat, de n-am închis un ochi toată noaptea.

Bătrânul spuse:

— În stepă, nu-i ca la câmpie. Acolo, chinezii pot dormi neîntorși toată noaptea. În stepă e ca pe front: mongolii sunt ca niște soldați, iar misiunea lor e să reziste până dimineața. Dar cel care-și dorește să doarmă dus, acela nu e un bun soldat. Ar trebui să te înveți ca atunci când dormi noaptea, cum auzi un lătrat, să deschizi ochii. Când doarme, lupul ține amândouă urechile ciulite, cum se mișcă ceva, a și luat-o din loc. Or, dacă vrei să te măsori cu lupii trebuie să faci la fel ca ei, altminteri nu merge. Moșul este și el un lup bătrân.

Începu să râdă în hohote.

— Mănânc, mă bat, dorm și moțăi puțin. Lupii din Elun mă știu toți și nu mă pot suferi. Dac-aș muri, știu bine că m-ar mânca de n-ar mai rămâne nicio firimitură din oasele mele. Aș ajunge la Tengri mai repede decât oricine. Ha, ha...

Chenzhen spuse căscând:

— Tot mai mulți dintre noi, tinerii intelectuali, se îmbolnăvesc de nervi. E o studentă care a fost trimisă înapoi la Pekin, pentru că s-a îmbolnăvit. Dac-o mai ține tot așa, în câțiva ani, jumătate dintre studenți se vor întoarce în țară, din cauza lupilor. Dar de-o fi să mor, eu unul nu prea vreau să mă mănânce lupii, ci m-aș bucura să mă incinereze. Dar bătrânul, fără să se oprească din râs, îi spuse:

— Ha, ha... dar tare risipitori mai sunteți voi, chinezii, și vă complicați prea mult. Când moare cineva, îi trebuie coșciug, și pentru asta se folosește foarte mult lemn, din care s-ar putea face o grămadă de care.

— Când voi muri, nu-i nevoie de coșciug; să mă ardă și gata, zise Chenzhen.

Râzând în continuare, bătrânul zise:

— Păi atunci îți trebuie și mai mult lemn, dacă e să te ardă. Risipă și iar risipă. Păi noi, mongolii, atâta economie facem, că ar trebui să ni se ducă vestea. După ce moare omul, e pus în căruța mânată spre răsărit și, unde se răstoarnă, acolo vin lupii și-l mănâncă.

Chenzhen începu și el să râdă și zise:

— Ei, moșule, asta e numai pentru ca să se ducă sufletul la Tengri sau și pentru a economisi lemnul? Că prin stepă nici nu prea sunt copaci.

Bătrânul răspunse:

— În afară de economia de lemn, mai e și pentru împlinirea vorbei „carnea la carne se întoarce".

Carnea la carne se întoarce? Chenzhen auzea pentru prima dată zicala. Pe moment, nu prea pricepu cum vine asta. Așa că întrebă degrabă:

— Ce va să zică, „carne la carne se întoarce"?

Bătrânul îi răspunse:

— În stepă, oamenii mănâncă toată viața carne, pentru care ucid atâtea animale, așa că se umplu de păcate. Și atunci, cinstit este ca după moarte să-și dea trupul înapoi stepei, așa nici sufletul nu mai este îngreunat și poate urca la Tengri.

Chenzhen râse și spuse:

— Așa-i cinstit. Dacă nu mă duc cu un lup înapoi la Pekin, cine mă mai mănâncă? Dacă e ca o haită să dovedească un om, termină masa repede. Și apoi, poate că lupii te mistuie mai repede decât focul.

Bătrânul se mai înveseli, dar îndată se îngrijoră:

— În trecut, nu era nici picior de chinez în stepa Elun. Cât era pășunea de largă, nu erau decât vreo sută treizeci de iurte, adică vreo șapte, opt sute de oameni, toți mongoli. De când cu Revoluția Culturală, au venit de la Pekin peste o sută de tineri intelectuali. Cu ocazia asta, au venit și niște soldați cu mașinile lor, cu care gonesc pe-aici, și care construiesc clădiri. Ei nu-i pot suferi pe lupi, sunt gata să-i împuște pe toți. Așa, n-ai mai avea pe cine să hrănești.

Dar Chenzhen îl înveseli din nou și-i spuse:

— Lasă, tăicuță, nu te necăji dumneata, în viitor vor arunca bomba atomică și vor pieri toți, și oameni, și lupi. Atunci nu mai hrănește nimeni pe nimeni.

Bătrânul desenă cu mâna prin aer și zise:

— Rotundă... bomba rotundă[1], cum e asta?

Chenzhen făcu mari eforturi, chiar încercă să-i arate prin gesturi, dar tot nu reuși să-l facă pe bătrân să priceapă despre ce e vorba.

În curând, ajunseră în partea de nord a bălții, chiar lângă o parte dintre hoiturile cailor. Moș Bilge trase de hățuri și opri caii. Apoi îl

---

[1] Joc de cuvinte pe bază de omofonie: „bomba atomică" este traducerea sintagmei *yuanzi dan*, dar *yuan* înseamnă și „rotund".

puse pe Bayar să țină caii de căpăstru, luă două capcane, o sapă mică de mână, săculețul de balegă uscată și alte unelte, după care îl chemă pe Chenzhen și merseră către caii morți. Bătrânul încălecă și începu să înainteze, oprindu-se din loc în loc și cercetând atent. Se vedea clar cum hoiturile cailor fuseseră mișcate. Prin stratul subțire de zăpadă se puteau vedea limpede urmele mușcăturilor de pe trupurile lor, dar și urmele labelor de lup din jurul acestora. Chenzhen nu se putu abține să întrebe dacă lupii veniseră din nou. Dar bătrânul nu răspunse. Cercetă mai departe, și abia după ce se uită la cei câțiva cai zise:

— Nu, haita de lupi n-a mai trecut pe-aici. Uliji a intuit corect: haita cea mare încă se ascunde prin părțile de nord ale liniei de frontieră. Haita asta chiar știe să-și păstreze cumpătul.

— Și atunci, tăicuță, ce-i cu urmele astea? întrebă Chenzhen arătând spre zăpadă.

Bătrânul răspunse:

— Astea trebuie să fie urme de vulpe și ale unei lupoaice. Mai sunt pe-aici unele care au pui și care, din dorința de a-i proteja, acționează singure.

Apoi se mai gândi puțin și zise:

— Inițial, mă gândeam să vânăm lupii cei mari și căpeteniile haitei, dar prezența vulpilor complică situația, n-o să mai procedăm astfel.

— Atunci nu ne chinuim degeaba?

— Nu se poate spune că ne chinuim degeaba, întrucât principala noastră misiune este să inducem haita în eroare. Văzând că am pus capcane, lupii nu vor mai da târcoale, ci, schimbându-și metodele, vor veni să mănânce carnea cailor. Nu trebuie decât să vină încoace, că noi repede i-am și înconjurat, și așa îi putem prinde.

— Dar, tăicuță, nu știi nicio metodă să prindem niște lupi mai mari? întrebă Chenzhen.

— Cum să nu știm, răspunse moșul. Punem toate capcanele pe care le-am adus și le fixăm mai bine, ca să se prindă numai lupi, nu și vulpi.

Bătrânul ocoli de două ori locul, apoi alese primul punct în care să pună o capcană, lângă hoitul unui cal. Chenzhen descălecă și curăță locul de zăpadă cu lopata. Moșul se lăsă în jos și, cu lopata cea mică, săpă într-un loc mai înghețat, unde nici nu se putea săpa prea adânc, o groapă rotundă, de vreo patruzeci de centimetri în diametru și cam

cincisprezece în adâncime. În groapă făcu o altă groapă, mai mică. Apoi își puse mănușile îmbibate în zeamă de mațe și așeză capcana de fier în groapa rotundă, după care depărtă cu picioarele cele două arcuri, care semănau cu ale unui clește imens. Desfăcu cele două fălci ale morții pline de colți ascuțiți, căscându-le spre cer, după care le luă și le înfipse bine în fundul gropii, ca o gură rotundă, deschisă înfiorător, gata să muște cu ură. După aceea, luă cu mare grijă o bucată întinsă de pânză și o așeză între gura gropiței celei mici și capcană, apoi cu bagheta aceea mică de fier fixă cele două fălci, pe care le învălui cu colțurile cârpei.

Chenzhen privea cu sufletul la gură cum făcea bătrânul aceste mișcări periculoase și istovitoare. Cea mai mică greșeală ar fi putut declanșa capcana, care i-ar fi zdrobit mâna. Bătrânul își îndepărtă apoi picioarele de lângă cursă și se așeză pe vine, asudat. Gâfâind, își șterse sudoarea cu mânecile, atent să nu cumva să-i cadă vreo picătură lângă trupul calului. Era prima dată când bătrânul îl lua pe Chenzhen la pus capcane, și băiatul abia acum înțelese cum funcționează acestea. Lupul nu trebuia decât să calce pe bucata de pânză care s-ar fi afundat în groapă, și tija de fier ar fi ieșit din nodul cârpei. În acel moment, arcurile de oțel, cu o forță de câteva sute de kilograme, ar fi împins într-o clipă fălcile capcanei, rupând astfel osul labei de lup și prinzându-i în același timp tendonul. Nu degeaba le era lupilor atât de frică de aceste capcane — unealta era cu adevărat teribilă. Dacă lupul de stepă nu s-ar fi temut de sunetul metalic al capcanei, atunci s-ar fi putut spune că, pentru prima oară, a comis o greșeală fatală pe câmpul de luptă.

Mai rămăsese de rezolvat problema acoperirii, a camuflării, proces în care nu trebuia să se strecoare nici cea mai mică eroare. Moș Bilge se odihni puțin și, prinzând puteri, spuse:

— Capcanele nu pot fi acoperite cu zăpadă, pentru că zăpada e prea grea și poate apăsa pânza. Sau, dacă bate soarele prea tare, se poate topi, apoi se scurge în groapă, îngheață și capcana se blochează. Ia dă-mi balega uscată.

Bătrânul luă săculețul cu balegă, scoase o bucată și o fărâmiță peste pânză. Fărâmele uscate și ușoare acoperiră încet-încet dinții de fier ai capcanei. Bucata de pânză rămânea la suprafața gropii, eliminând

riscul ca fălcile cursei să înghețe, blocându-se. Apoi bătrânul prinse lanțul capcanei de scheletul calului mort și zise că, de data aceasta, se poate acoperi cu zăpadă. Îl îndrumă pe Chenzhen, care acoperi arcurile de la cursă și lanțul, presărând peste ele zăpadă cu lopata, apoi mai puse cu grijă niște omăt peste balega uscată, iar la urmă nivelă totul cu o bucată de blană de oaie ruptă, făcând în așa fel încât zăpada din jur să pară intactă.

Ninsoarea fină încă nu se oprise, așa că, în curând, urmele din zăpadă aveau să se piardă. Chenzhen întrebă:

— Cum se face că în aceste capcane nu se pot prinde și vulpi, ci doar lupi?

Bătrânul răspunse:

— Am prins mai strâns bucata aceea de fier, dar vulpea este mai ușoară, n-are cum să apese așa de tare cu piciorul. Lupul însă e ditamai animalul — cum a pus piciorul acolo, s-a și declanșat capcana.

Bătrânul privi de jur-împrejur, apoi măsură cu pașii distanțele și la fiecare doi pași alegea câte un loc de pus capcane. După aceea spuse:

— Pe asta să o aranjezi tu, eu doar stau lângă tine și te supraveghez.

— Dar de ce punem atât de aproape capcanele una de alta? întrebă Chenzhen.

— Tu nu știi, dar unii lupi sunt foarte cruzi cu ei înșiși, dacă-și prind piciorul în capcană, sunt în stare să și-l roadă, să rupă și osul, și tendonul și să scape, chiar și numai în trei picioare. Îi pun astfel două — chiar dacă nu-și prind decât un picior, se zvârcolesc de durere, trăgând disperați de lanț, încolăcindu-se, și, cum se zbat așa, ajung să calce în cea de-a doua capcană. De aceea lanțul de-aici este suficient de lung. Dacă își prinde și laba din față, și pe cea din spate, oare mai crede că poate să și le roadă pe amândouă și să fugă cu numai două picioare?

Lui Chenzhen i se strânse inima, iar părul din creștet i se zburli. Războiul acesta din stepă dintre oameni și lupi e de o cruzime incredibilă. Și omul, și lupul folosesc cruzimea pentru a face față cruzimii, chiar pentru a o răzbuna, iar în fața vicleniei rezistă cu viclenia. Dacă la rău se răspunde cu rău, înseamnă că amândoi sunt la fel, cel ce se apropie de lup este, la rândul său, plin de ură, și astfel ajunge să aibă o inimă de piatră, lipsită de orice fel de sentiment? Deși Chenzhen era extrem de înverșunat împotriva cruzimii lupilor, când veni vorba să

pună cu mâna lui capcana vicleană și crudă, brațele începură să-i tremure. Capcanele erau prea bine ascunse. Și erau puse și în fața unor ispite atât de puternice ca hoiturile cailor. Nu erau decât carne de cal, osânză de cal și balegă de cal, altfel, nici urmă de miros de om sau de rugină. Chenzhen era convins că și cei mai vicleni dintre lupi vor cădea în curse, care le vor frânge oasele, apoi vor ajunge să fie jupuiți de oameni, iar trupurile le vor fi aruncate în pustie. Și apoi, aceasta nu era decât o capcană mică într-una mai mare, iar în cea mare nu se vor prinde doar câțiva lupi. Își aminti de exemplele nenumăratelor batalioane ale armatelor celor mai mari dinastii din istoria Chinei, care au fost atrase în adâncimile stepei și au căzut în capcanele aranjate meticulos, fără cusur, fiind astfel nimicite. Călărețiii străvechii armate a stepei nu se bizuiau doar pe forța fizică atunci când spulberau oștirile unor regate mult mai avansate. Neamurile stepei erau, de fapt, și apărătorii acesteia. Ei puneau în practică ceea ce învățaseră de la lupi, talentul și înțelepciunea lor, pentru a apăra cu dârzenie stepa întreagă, pentru a rezista fierului și focului din urma armatelor chineze, care veneau să are și să semene în pământul străvechi. Bătrânii așa spun: bine au făcut ce-au făcut. Mâinile lui Chenzhen mai aveau câte un tremur din când în când. Râzând, bătrânul zise:

— Gata, ți s-a înmuiat inima? Nu uita că stepa e un câmp de luptă, cine nu suportă să vadă sânge, acela nu e soldat. Prin viclenii, haita de lupi a ucis o întreagă herghelie. De asta nu-ți pare rău? Numai cu otravă să poată oamenii să le vină de hac lupilor?

Chenzhen se mai liniști puțin, apoi respiră adânc și, simțindu-se vinovat, prinse cu putere lopata, dând zăpada la o parte și săpând groapa. Până ce termină de aranjat capcana, mâna îi mai tremură când și când, din cauză că se temea să nu facă vreo greșeală și să-și prindă degetele. Era, totuși, prima dată când punea o cursă pentru lupi. Bătrânul îi spunea tot ce are de făcut, dar în același timp ținea ghioaga groasă de mânat cai între fălcile capcanei, pentru ca, în caz că aceasta s-ar fi declanșat, să prindă ghioaga, nu mâna lui Chenzhen. Băiatul năduși din cap până-n picioare.

Așa, protejat de bătrân, mâinile nu-i mai tremurară, și prima capcană pusă îi ieși bine. Când să-și șteargă transpirația, observă că bătrânul era mult mai asudat decât el. Moșul își mai domoli tonul și zise:

— Hai, băiete, mai pune una sub supravegherea mea, iar la cea de-a treia te las singur, să vedem dacă te descurci.

Chenzhen dădu din cap. Merse după bătrân până la căruță, de unde mai luă două capcane. Apoi alese un loc în preajma unui cal mort și, cu mare grijă, așeză capcana. Celelalte patru capcane le puneau fiecare câte două. Dar moșul îl puse pe Bayar să-l ajute pe băiat.

Mai era puțin până la apusul soarelui, dar cerul tot nu se înseninase. Bătrânul cercetă atent cursele pe care le pusese Chenzhen, apoi spuse râzând:

— Hai că nu se văd deloc. Dacă aș fi un lup bătrân, tu tot ai reuși să-mi vii de hac.

Apoi, uitându-se serios la Chenzhen, spuse:

— E târziu, ce mai avem de făcut acum?

Chenzhen se gândi puțin și spuse:

— N-ar trebui să ne ștergem urmele din zăpadă? Apoi să ne verificăm uneltele pe care le-am adus, să nu rămână vreuna pe-aici.

Mulțumit, bătrânul spuse:

— Ai învățat bine.

Cei trei o porniră dinspre nord și nivelară zăpada cu grijă, uitându-se bine în jur, și nu se oprira decât atunci când ajunseră la căruță. Strângând toate lucrurile, Chenzhen întrebă:

— Tăicuță, la câte curse am pus, cam câți lupi s-ar putea prinde?

Moșul răspunse:

— La vânătoare nu poți să vorbești despre număr dacă faci așa, nu mai prinzi niciunul. Omul trebuie să facă ce are de făcut în prezent, ce va fi depinde numai de Tengri.

Cei trei urcară pe cai și porniră spre casă.

Chenzhen întrebă:

— Mâine dimineață venim să luăm lupii?

Bătrânul îi spuse:

— Indiferent dacă se prinde vreun lup sau nu, noi nu putem veni să-l luăm. Dacă pică vreunul în capcană, mai întâi trebuie să-l vadă toată haita. Dacă nu vor vedea oameni pe-aici, vor da târcoale de departe cailor morți. Misiunea pe care ne-a încredințat-o Direcția Pășunilor nu e aceea de a prinde câțiva lupi, ci de a-i atrage în aceste locuri. Dacă nu

se prinde niciunul, atunci mai avem de așteptat. Nu trebuie să vii și tu mâine, mă pot uita eu de departe.

Cei trei o luară spre casă destinși. Chenzhen își aminti de puiul acela de lup și se gândi să-i ceară bătrânului sfatul cum să scotocească prin vizuina lupului. Scosul puilor de lup din vizuini era o treabă periculoasă, grea, și necesita foarte multă pricepere, dar mai era și principala metodă prin care oamenii stepei stăvileau nelegiuirile lupilor. Într-o vizuină puteau fi între șapte, opt și o duzină de pui. În Elun e destulă hrană pentru lupi, de aceea reușesc să rămână în viață mulți pui. Dacă primăvara sunt prinși puii dintr-o vizuină, e ca și cum s-ar nimici o haită întreagă. Pentru a-și proteja puii, lupii sunt în stare să se folosească de toată inteligența și, în același timp, de cruzimea disperată, de cele mai rafinate metode și capacități de care pot da ei dovadă. Chenzhen auzise despre prinderea puilor multe povești care-ți făceau părul măciucă și-ți tăiau respirația, dar se și pregătise sufletește timp îndelungat. Din cei peste o sută de tineri intelectuali din zonă, nu se găsise niciunul, în nicio primăvară, să prindă singur vreun pui. Nu îndrăznea să-și facă iluzii că va reuși el să prindă singur vreunul, ci doar nădăjduia să meargă o dată cu moș Bilge și să învețe de la acesta cum se procedează. Numai că, după incidentul cu herghelia moșului, nu-i mai ardea de pui. Băiatul era nevoit să-l roage pe bătrân să-i împărtășească din experiențele lui. Așa că-i zise:

— Tăicuță, zilele trecute, când am ieșit cu oile, o lupoaică a înhățat unul dintre miei chiar acolo, sub privirile mele, după care a fugit să se ascundă în Piatra Neagră, spre nord-est. Eu cred că acolo este o vizuină, și sunt și pui înăuntru. Vreau să mă duc mâine dimineață să caut, aș fi vrut să merg cu matale, dar...

Bătrânul îi spuse:

— Mâine nu pot să merg, e mult de lucru pe-aici și cei de la Direcție așteaptă vești de la mine.

Apoi întoarse capul și întrebă:

— Și zici că lupoaica aceea a fugit către muntele Piatra Neagră?

— Da, răspunse el.

Moșul își mângâie barba, apoi întrebă:

— Nu te-ai suit imediat pe cal să te iei după ea?

Băiatul răspunse:

— Nu, fugea mult prea repede, n-am mai avut vreme să o urmăresc.

— Mai bine, ar fi putut să te tragă pe sfoară lupoaica aceea. Dacă vede că e urmărită, nu se întoarce la vizuină.

Apoi se mai gândi puțin și zise:

— Lupoaica asta e tare isteață. Anul trecut s-au dus câțiva din brigadă pe-acolo și au jefuit vreo trei vizuini, dar anul acesta n-au mai trecut pe-acolo, nu s-a gândit nimeni că ar mai avea vreuna curaj să-și nască puii în același loc. Atunci să te duci mâine să cauți, dar mai ia câțiva oameni cu tine și câțiva câini. Negreșit să cauți niște păstori cu experiență, să vă duceți numai voi doi e prea periculos.

— Dar ce e cel mai greu când e să scoți puii din vizuină? întrebă Chenzhen.

Bătrânul răspunse:

— E multă bătaie de cap, în multe privințe, însă cel mai greu e să găsești vizuina. Dar am să-ți spun o metodă s-o găsești. Mâine dimineață, înainte de a se lumina de ziuă, te trezești și te duci degrabă pe un loc ceva mai înalt de la poalele Pietrei Negre și te ascunzi acolo. Apoi, după ce se luminează, iei luneta și te uiți atent, pentru că lupoaicele care au avut de lucru toată noaptea trebuie să se întoarcă să alăpteze puii. Ei, și atunci, unde vezi că se îndreaptă lupoaicele, acolo sunt și vizuini. Și dacă te uiți cu atenție și mai ai cu tine și câini buni, care știu să dea târcoale și să caute, n-ai cum să nu le găsești. Dar, după ce găsești vizuina, dacă vrei să iei puii, trebuie să fii foarte atent să nu fie lupoaica acolo.

Bătrânului i se întunecă privirea și zise:

— Dacă n-ar fi fost povestea cu haita de lupi care a ucis caii, nu te-aș fi lăsat să te duci să prinzi pui. Prinderea puilor este o treabă pe care niciun om în toată firea nu dorește să o facă.

Chenzhen nu mai îndrăzni să întrebe nimic. Bătrânul era foarte cătrănit din pricina acestei acțiuni masive de prindere a puilor de lup din vizuini, iar el se temea că, dacă-l va mai sâcâi mult cu întrebări, n-o să-l mai lase să se ducă. Știința prinderii puilor era plină de secrete, iar scopul lui era acela de a ajunge să crească un pui de lup, însă, dacă nu se grăbea, ci aștepta până erau înțărcați sau deschideau ochii, atunci cu greu și-ar mai fi putut îndeplini dorința. Puiul trebuia prins înainte de a cunoaște lumea în care trăiește, înainte să poată distinge diferența

dintre sine și inamicul său. Trebuia luat din lumea lupilor și reorientat către cea a oamenilor. Băiatului îi era însă teamă că acel caracter sălbatic al puiului de lup va fi mai greu de îmblânzit decât cel al vrabiei. Copil fiind, Chenzhen, căruia de atunci îi plăcuseră animalele, a prins de mai multe ori câte o vrabie pe care să o crească, însă acestea erau foarte încăpățânate din fire și, stând în colivie cu ochii închiși, nu primeau nimic de mâncare sau de băut până când se stingeau. Puiul de lup nu va fi atât de ușor de prins ca vrabia, dar dacă, riscând, făcând mari eforturi, ar fi reușit în cele din urmă să-l prindă, iar acesta nu se lăsa domesticit și murea, mare păcat ar mai fi fost de toată truda. Hotărî atunci că-i mai bine să încerce să mai afle câte ceva de la Batu. Lui i se dusese vestea prin stepă, așa era de priceput în lupta cu lupii. Acum, fiind mânios după o pagubă ca aceea din urmă cu câteva zile, ar fi fost cel mai nimerit moment pentru a-i cere sfaturi care să-l ajute să prindă puiul de lup.

Când se întoarseră la iurta bătrânului, se întunecase de-a binelea. Intră și văzu frumoasele covoare așezate la locul lor. Trei opaițe cu untură de oaie luminau iurta ca ziua, iar pe masa joasă, într-un castron, erau cârnați din sânge de oaie, proaspăt scoși de la fiert, burtă și alte cărnuri, ce răspândeau aburi și miresme. Burțile celor trei care trudiseră toată ziua începură să chiorăie. Chenzhen lepădă degrabă cojocul și se așeză lângă masă. Kasmai luase castronul cu carne și puse în dreptul lui bucatele care-i plăceau cel mai mult lui Chenzhen: cârnați de oaie. Apoi mai aduse un castron plin cu carne și puse în dreptul bătrânului bucata lui preferată: spinare de oaie. Îi mai dădu lui Chenzhen un bol cu ciuperci mongole în sos de soia adus de la Pekin, în stare solidă. Asta îi plăcea cel mai mult lui Chenzhen să mănânce la o masă de carne, o combinație între mâncarea de Pekin și cea de stepă, care era mereu preparată în ambele iurte. Cu un cuțit mongol, Chenzhen tăie o bucată de cârnat, pe care o înmuie în sos și apoi o îndesă în gură. I se păru atât de gustoasă, încât aproape dădu uitării treaba cu puiul de lup. Cârnatul de oaie mongol e o delicatesă la orice masă de carne. Lung de doar treizeci de centimetri, nu e gras deloc; în mațul de oaie sunt îndesate diverse organe tocate și mușchi de oaie. Pare făcut exact din cele mai inutilizabile părți ale oii, însă amestecate laolaltă alcătuiesc un fel atât de gustos de mâncare mongolă, încât după ce guști

o dată nu-ți mai iese din minte: fraged, dar nu inconsistent, uns, dar nu gras.

Chenzhen spuse:

— Ce economie fac mongolii, nu aruncă nimic. Până și din diafragma oii fac ceva așa de bun.

Bătrânul dădu aprobator din cap și spuse:

— Lupul flămând așa mănâncă, până și lâna, și copitele oii le înfulecă, nu lasă nimic la o parte. Când se abate câte o foamete peste stepă, nici oamenilor, nici lupilor nu le e ușor să găsească ceva de mâncare, așa că atunci când mănâncă o oaie trebuie să o termine cu totul.

Chenzhen spuse râzând:

— Așa, deci, nu cumva tot de la lupi ați învățat lucrul ăsta cuminte, să mâncați tot, să n-aruncați nimic?

Toți izbucniră în râs, aprobând.

Chenzhen mâncă trei cârnați unul după altul.

Kasmai zâmbea bucuroasă. Chenzhen își aminti că ea spusese odată că îi place să aibă la masă oaspeți care mănâncă precum lupii. Se simți un pic rușinat, acum se purtase chiar ca un lup flămând. Nu îndrăzni să mai ia, știa că tuturor celor din familia lui Bilge le plac cârnații de oaie, iar el dăduse gata într-o clipă mai mult de jumătate din ei. Kasmai se îndreptă de mijloc, apoi luă cu cuțitul cârnații din sânge, alese o bucată mare și spuse râzând:

— Știam că vii și nu o să vrei să pleci flămând, așa că am făcut două rânduri. Acela este pentru tine. Dacă vrei să fii econom ca lupul, nu se poate să mai lași.

Toți râseră din nou. Apoi Bayar trase repede în dreptul lui bucata aceea de cârnat pe care o alesese Kasmai. În doi ani, Chenzhen încă nu se putuse obișnui cu poziția lui Kasmai în familie. În mod normal, Kasmai i-ar fi fost ca o cumnată de frate mai mare, însă Chenzhen o considera uneori ca pe o soră mai mare, alteori ca pe o mătușă, alteori ca pe o cumnată mai mică, uneori o vedea chiar ca pe o mătușă ceva mai tânără. Voioșia și bunătatea ei erau sincere și nețărmurite ca stepa însăși.

Chenzhen dovedi până la urmă tot cârnatul, apoi bău dintr-o răsuflare o jumătate de bol de ceai cu lapte și o întrebă pe Kasmai:

— Bayar are curaj să tragă lupul de coadă, să se vâre în vizuina lui după pui, să călărească pe cai nărăvași. Prea e temerar, nu ți-e teamă că poate păți ceva?

Kasmai spuse râzând:

— Așa sunt toți copiii în stepă. Batu încă era și mai năzdrăvan când era mic. Bayar s-o fi vârând el în vizuină după pui de lup, dar aceștia erau niște pui care nu mușcau, așa că nu era mare lucru. În schimb, în vizuina în care s-a băgat Batu erau și lupi mari. Când a dat cu ochii de lupoaică, a luat-o uite-așa și a tras-o afară.

Chenzhen rămase cu gura căscată, apoi îl întrebă înfrigurat pe Batu:

— Cum de nu mi-ai spus niciodată povestea asta? Hai, povestește-mi pe îndelete.

Batu se mai înveselise puțin.

Trase o dușcă de rachiu și începu să povestească:

— Aveam treisprezece ani pe atunci și, odată, după ce au căutat câteva zile, tata și alți câțiva oameni au reușit să găsească o vizuină de lup în care erau pui, însă, fiind prea mare și prea adâncă nu reușeau deloc să sape. Apoi, tata se temea să nu fie lupoaica înăuntru, așa că a aprins focul și a făcut un fum negru, înecăcios, sperând că lupoaica va da buzna afară. Apoi fumul s-a risipit, dar lupoaica tot n-a ieșit, și atunci ne-am gândit că nici nu este înăuntru. Așa că am luat câteva chibrituri și un sac și m-am băgat înăuntru să iau puii. De unde să-mi dea mie prin minte că la nici doi metri înăuntru aveam să dau ochii cu lupoaica, la un pas de mine. M-am speriat de era să-mi dau drumul în pantaloni. Imediat am aprins un chibrit, la lumina căruia am văzut că și lupoaica era atât de speriată, că stătea locului tremurând, ca un câine îngrozit, cu coada între picioare. Eu eram pe burtă în vizuină și nu mai îndrăzneam să înaintez, chibritul mi se stinsese. Atunci lupoaica s-a repezit spre mine, dar eu nu puteam să mai dau înapoi și m-am gândit că atât mi-a fost. Când colo, ei nici prin cap nu-i trecea să sară la mine să mă muște, ci voia să sară *peste* mine și să fugă afară. Atunci m-am gândit că cei de afară vor fi luați pe nepregătite, și mi-era teamă să nu-l muște pe tata, și nu știu de unde mi-o fi venit mie curajul ăsta, că odată m-am proptit cu capul în partea de sus și, fără să-mi dau seama, am prins-o de beregată și am blocat-o acolo în vizuină, cu toată forța. Ea a văzut că n-are nici cum să fugă, nici cum să iasă de-acolo, așa că

se zbătea înnebunită, mi-a sfâșiat hainele. Dacă am văzut așa, m-am gândit că n-are rost să pățesc ceva și m-am lăsat în jos, dar tot o strângeam bine de gât și de falcă, ca să nu mă muște, mi-am zis să încerc să o țin și de picioarele din față și m-am chinuit ceva până să reușesc. În felul ăsta nu putea nici să mă muște, nici să mă zgârie, însă eu eram blocat acolo și nu mai puteam mișca, simțind că mă părăsesc toate puterile.

Batu spunea povestea asta așa de liniștit, de parcă nu despre el, ci despre altcineva era vorba:

— Cei de afară așteptau de nu știu când și habar n-aveau ce se întâmpla cu mine. La un moment dat, tata s-a vârât repede înăuntru, a aprins un chibrit și a văzut lupul pe capul meu și s-a speriat din cale-afară. Atunci mi-a zis repede să nu mă mișc, să țin lupul, apoi, luându-mă de mijloc, a început să mă tragă ușurel afară. Eu încercam din răsputeri să țin lupoaica de cap, dar și să o trag de picioare, ca să vină afară cu mine. Tata a strigat la oamenii de afară să-l prindă de picioare și să-l tragă încet afară. Ăia n-au avut habar de ce se întâmpla până când l-au văzut pe tata la gura vizuinii. Atunci au pus mâna pe cuțite, pe bâte, pe ce-aveau, și s-au așezat la intrare. Când au văzut-o, unul a înjunghiat-o cu cuțitul, altul i-a tras una în cap, astfel că am scos-o moartă de-acolo. După ce mi-am mai tras puțin sufletul, am intrat din nou în vizuina care se strâmta tot mai mult, pe măsură ce avansam, așa că numai un copil putea să se strecoare pe-acolo. Însă la capăt se lărgea, pe jos erau bucăți de piele de oaie și smocuri de lână, deasupra cărora stăteau încolăciți o mulțime de pui de lup, vreo nouă să fi fost, toți vii. Ca să-și protejeze mai bine puii, lupoaica săpase și mai mult în capăt, ca să astupe aproape de tot cealaltă ieșire, ea însăși rămânând să doarmă în celălalt capăt. Când am afumat locul, ea nu s-a înecat, deoarece în partea de sus mai erau și alte cotloane, pe unde s-a dus fumul, ieșind până la urmă afară și risipindu-se. În cele din urmă, eu am destupat gaura aceea și am scos puii pe-acolo, băgându-i în sac, după care am ieșit și eu...

Chenzhen ascultase toată povestea cu sufletul la gură. Ceilalți pare-se că nici ei nu o mai auziseră de mult, așa că stătuseră acolo cu urechile ciulite și ascultaseră plini de curiozitate. Dar lui Chenzhen

i se părea că această poveste nu seamănă deloc cu toate celelalte istorisiri despre prinsul lupilor pe care le mai auzise. Îl întrebă pe Batu:

— Dar în povestirile pe care le-am auzit de la alți oameni, lupoaicele își apără în primul rând puii și se iau la trântă pe viață și pe moarte cu oamenii care le invadează vizuina. Cum se face că cea de care mi-ai zis n-a avut curajul să sară la bătaie?

Bătrânul spuse:

— Lupul de stepă se teme foarte tare de om, că numai acesta este în stare să omoare lupi, în toată stepa. Fiind amețită de fum și văzând un om care intrase în vizuină cu un chibrit aprins, cum să nu se sperie? Din câte îmi dau eu seama, lupoaica asta era destul de mare, dar nu cred să fi avut mai mult de doi ani, iar aceia erau primii ei pui. Sărmana. Dacă n-ai fi adus vorba despre asta, nimeni n-ar mai fi vrut să-și aducă aminte.

Zâmbetul de pe figura lui Kasmai dispăruse, iar în ochi îi licăreau lacrimile.

Bayar spuse deodată:

— Mâine dimineață, Chenzhen și ai lui vor să se ducă în munte să prindă un pui de lup. M-aș duce cu ei să-i ajut, că ei sunt prea mari, nu pot intra în vizuină. Mă duc și dorm la ei în seara asta și, înainte de a se crăpa de ziuă, pornim împreună.

La care Kasmai îi spuse:

— Bine, du-te, dar să ai mare grijă.

Chenzhen începu să dea din mână dezaprobator și zise:

— Nu, nu, nu se poate, nu mă mai duc, mi-e frică să nu se întâmple ceva. Tu ești doar un copilaș.

Dar Kasmai zise:

— În primăvara asta n-am luat pui decât dintr-o singură vizuină. Mai trebuie trei, altfel Bao Shungui o să mă mustre.

Chenzhen răspunse:

— Nu, nu se poate, mai degrabă nu prind niciun pui decât să-l iau pe Bayar cu mine.

Bătrânul îl luă pe nepot în brațe și zise:

— Ei, atunci nu te duci, lasă că prind eu în capcane vreun lup, doi, și, în loc de piele de pui, o să dăm piele de lup mare. Tot ne facem norma cumva.

Capitolul 9

Originea celor din dinastia mongolă Yuan se explică astfel: ei se trag dintr-un lup albastru, a cărui pereche era o căprioară albă. Au trecut apa numită Tengjisi și au stat la izvoarele râului Hannan, dinaintea muntelui Burhan Haldun, apoi au născut un fiu pe care l-au numit Batachi, Batachi-Han.

Ming Chuyin, traducere din *Istoria secretă a mongolilor* — fragment din adaptarea lui Yu Dajun

Bodunchar [numele celui de-al optulea strămoș al lui Genghis-Han — n. a.] a coborât prin valea râului Hannan, a mers până la locul numit Bardjundao, apoi și-a făcut o chilie simplă, unde s-a așezat mulțumit. Cum n-avea nimic de-ale gurii, pândea lupii care mai prindeau câte-o jivină, iar după ce aceștia se săturau, culegea și el ce mai rămânea de la lupi, și așa a putut să-și ducă zilele, dar tot astfel hrănea și căprioara pe care-o ținea lângă el.

Daorun Tibu, traducere din *Istoria secretă a mongolilor*

DIS-DE-DIMINEAȚĂ, pe la trei și jumătate, Chenzhen și Yangke, care luaseră cu ei doi câini, urcară, încet-încet, până ajunseră pe vârful unui munte mai scund. Apoi împiedicară caii cu legături din piele de vită și-i lăsară ascunși în spatele muntelui. Erlang și Gălbenuș erau pregătiți să vâneze ceva. Acum stăteau întinși pe zăpadă, fără să scoată un

sunet, scrutând locul din jurul lor. Norii care acopereau cerul nu lăsau să treacă nici lumina lunii, nici licăririle stelelor, iar stepa cufundată în beznă era astfel mai rece și mai înspăimântătoare. Pe o rază de câteva zeci de kilometri nu se aflau decât ei doi, și acesta era ceasul în care se înteţeau atacurile lupilor. Nu departe, îndărătul lor, Piatra Neagră arăta ca statuia imensă a unui animal, făcîndu-l pe Chenzhen să simtă din când în când fiori pe șira spinării, la început îngrijorat de soarta cailor, apoi temându-se mai mult pentru sine.

Deodată, dinspre nord-est începură să se audă urletele lupilor, ce se răspândeau pretutindeni în vale, prelungindu-se parcă la nesfârșit, ca tânguirea unui flaut. Abia după câteva minute bune începură să se stingă, iar în liniștea pe care stepa și-o recăpătă curând nu se mai auzi decât lătratul câinilor, foarte departe. Dar dulăii de lângă Chenzhen rămaseră muți ca și mai înainte, cunoscând foarte bine regulile vânătorii, căci, deși în nopțile în care păzeau țarcul de oi trebuiau să latre ca nebunii, acum, fiind pe munte, la vânătoare, în puterea nopții, tăceau mâlc. Chenzhen puse o mână sub laba din față a lui Erlang, ca să se încălzească, cu cealaltă mână ținându-l de grumaz. Yangke le dăduse să mănânce destul de mult înainte să plece, dar nu cât să se satură. Așa mergeau câinii la vânătoare, nici ghiftuiți, dar nici înfometați, căci, dacă ar fi fost ghiftuiți, n-ar mai fi avut chef să se bată, iar dear fi fost înfometați, n-ar mai fi avut vlagă. Mâncarea dăduse putere câinilor, pentru că mâna lui Chenzhen se încălzi foarte repede, ba chiar putea să-l ajute de acum pe câine să-și dezghețe nasul. Erlang începu să dea ușurel din coadă. Cu așa niște câini lângă el, având poftă să se măsoare cu lupii, lui Chenzhen parcă îi mai veni inima la loc.

După câteva zile și nopți de nesomn și agitație, Chenzhen era mort de oboseală. Cu o seară înainte, Yangke mai căutase câțiva tineri cu care se aveau ei bine și pe care-i chemase să vină cu ei să prindă pui de lup, dar aceia nu prea credeau că mai sunt vizuini de lupi cu pui acolo, în Piatra Neagră, și-apoi nimănui nu-i ardea să se trezească atât de devreme. Ba chiar au încercat stăruitor să-i convingă și pe ei să nu se mai ducă. Cei doi s-au cam supărat și au hotărât să se ducă singuri. În afară de cei doi dulăi ai lor, nu mai era nimeni acolo pe care să se poată bizui.

Ţinându-l strâns pe Gălbenuş în braţe, Yangke îi spuse lui Chenzhen în şoaptă:

— Vai de mine, uite, până şi lui Gălbenuş îi e puţin cam frică, tremură întruna. Oare nu cumva simte miros de lup?

Chenzhen bătu uşurel câinele pe cap şi spuse:

— Haide, nu-ţi fie frică, imediat se luminează şi ziua lupilor le e frică de oameni. Apoi, ne-am luat şi tomakanele!

Mâna lui Chenzhen începu şi ea să tremure uşor, odată cu trupul câinelui, însă, vrând să pară stăpân pe sine, spuse:

— Acum suntem ca nişte agenţi secreţi, pătrundem în spatele frontului inamic, ca şi cum am scoate un colţ din gura lupului, nu-i cine ştie ce.

Yangke se mai îmbărbătă şi el:

— Când te lupţi cu lupii e ca atunci când te lupţi cu inamicul, pui laolaltă forţa fizică, pe cea psihică, pe cea intelectuală şi curajul. Trebuie să te foloseşti de toate tertipurile, numai de forţa de atracţie n-ai nevoie, în rest, toate forţele îţi sunt de folos.

Chenzhen spuse:

— Nu fi aşa de sigur. Eu zic că toate tertipurile din lume nu sunt de ajuns ca să-l dovedeşti pe lup.

— Ba aşa e, cum îţi zic. Ce tertip folosim noi acum? Pentru a găsi vizuina, ne folosim de indiciul reîntoarcerii la cuib a lupoaicei care trebuie să le dea micuţilor să sugă. Moşul are o tolbă plină de şmecherii şi asta este una dintre cele mai grozave.

Chenzhen spuse:

— Cine i-a pus pe lupi să ucidă atât de mulţi cai? Acum o să şi-o capete şi ei de la moş. Abia când am fost cu el să punem capcane, am aflat că de mult n-a mai făcut aşa ceva, că niciodată nu şi-a pus în cap să-i omoare în masă.

Începea încetişor să se lumineze, iar Piatra Neagră nu mai părea statuia uriaşă a unui animal. Razele de lumină de la răsărit treceau prin pătura subţire de nori şi ajungeau să mângâie stepa, iar orizontul se lărgea tot mai mult. Oamenii şi câinii se lipeau tot mai tare de suprafaţa zăpezii. Chenzhen luă jumătatea de binoclu şi se uită în toate părţile, însă din cauza pâclei nu reuşea să vadă prea bine. Era îngrijorat. Dacă

lupoaica profita și trecea nevăzută către vizuină, atunci stătuseră degeaba să înghețe atâta amar de vreme. Din fericire, pâcla se risipi, transformându-se într-un abur ușor ce își flutura faldurile în gerul dimineții. Dacă ar fi trecut vreun animal prin aburul acela, imediat s-ar fi văzut, și așa s-ar fi dat de gol.

Deodată, Gălbenuș întoarse repede capul spre vest, iar părul de pe grumaz i se zbârli. Se încordă tot ca un arc și se întoarse cu totul spre partea aceea, stând lipit de pământ. Erlang întoarse și el capul într-acolo. Chenzhen își dădu seama imediat că se întâmplă ceva, așa că îndreptă repede luneta spre pășunile dinspre vest. La poalele muntelui, acolo unde se întrepătrunde pășunea cu panta muntelui, se află o depresiune pe care crește un soi de trestie uscată, cu tija galbenă, iar fâșia aceasta de la poalele muntelui se întinde către nord-vest. Acesta este locul pe care-l preferă lupii, pentru că e camuflat și apărat de vijelii; este acea perdea verde pe care se bazează lupii în războiul de gherilă cu oamenii. Moș Bilge spune adesea că și iarna, și primăvara stufărișul acesta uscat este un rai pentru lupi: aici pot să se refugieze, aici se pot ascunde și pot chiar să doarmă, dar acesta este și locul unde vin vânătorii cu câinii ca să-i prindă. Însă Gălbenuș și Erlang auziră zgomotul trecerii lupului printre trestiile uscate. Timpul era potrivit, locul, de asemenea, așa că Chenzhen se gândi că trebuie să fie lupoaica ce se întoarce la vizuină. Căută cu atenție la marginea stufărișului, așteptând ca lupul să țâșnească afară. Moșul îi spusese că primăvara, pe fundul stufărișului, apa de la zăpada topită poate bălti, iar lupii nu mai au cum să se așeze pe acolo, să-și facă gropi și vizuini. Dimpotrivă, ei își fac sălaș în locurile mai înalte, unde nu se scurge apa. Dar Chenzhen spera ca lupul să iasă dintre trestii, și, atunci, vizuina însemna că se afla pe versantul din apropiere.

Ambii dulăi își ațintiră deodată privirile asupra unui pâlc de trestii nemișcate. Urmărind direcția în care priveau câinii, se uită și Chenzhen într-acolo, iar inima începu să-i bată nebunește. Un lup mare ieșise pe jumătate din desișul trestiilor, privind în stânga și-n dreapta. Imediat, câinii își lăsară capetele în jos, lipindu-și botul de pământ. Lupul cercetă o vreme povârnișul muntelui, apoi țâșni dintre trestii cu un foșnet, luând-o la fugă către râpa dinspre nord-est. Chenzhen îl urmări

cu luneta. Lupul acesta era puțin diferit de lupoaica pe care o văzuse el data trecută. Alerga foarte repede, dar se vedea că depune mare efort pentru asta. Se vede că peste noapte furase oile cine știe cărei stâne și se ghiftuise peste măsură. Băiatul se gândi atunci că n-are de ce să se teamă dacă în ziua aceea nu vor avea de-a face decât cu acest lup, deoarece doi oameni și doi câini, unul dintre ei fiind Erlang, n-aveau cum să nu-i facă față.

Lupoaica, fiindcă se dovedi a fi femelă, urcă o pantă lină. Chenzhen se gândi că nu trebuia decât să urmărească direcția în care fuge și o să-și dea seama imediat de poziția vizuinii, fie ea și aproximativă. Însă odată ajunsă în vârful povârnișului, lupoaica se opri brusc, se întoarse și se uită lung spre est, apoi spre vest și, când ajunse cu privirile la locul în care se piteau oamenii și câinii, rămase nemișcată. Cei doi împietriră, nu mai îndrăzneau nici să respire locul pe care stătea acum lupoaica era mult mai înalt față de pâlcul de trestii din mijlocul cărora nu-i putea vedea pe oameni. Acum, din vârful acestei pante, n-avea cum să nu-i zărească. Chenzhen simțea pe pielea lui lipsa experienței din confruntările adevărate. Adineauri, cât lupoaica urca panta, ar fi trebuit să se dea înapoi câțiva metri. De unde să ghicească că va fi atât de precaută și se va uita taman spre locul acela? Lupoaica își lungi partea din față a corpului și astfel putu să mai cerceteze locația inamicului, pe care tocmai o descoperise. Se răsuci de două ori în loc îngrijorată, ezită o clipă, apoi țâșni cu un foșnet spre panta dulce dinspre răsărit și, cât ai clipi, ajunse la gura unei vizuini în care se și strecură.

— A, bun, uite intrarea, acum putem să punem mâna pe ei, mic sau mare, nu contează, spuse Yangke tare și bătu din palme.

Chenzhen sări și el emoționat în picioare și spuse:

— Repede, pe cai.

Cei doi dulăi dădură roată lui Chenzhen, sărind, țopăind și gâfâind nevoie mare, așteptând înfrigurați comanda de la stăpâni. Dar Chenzhen se zăpăci și uită să le dea comanda, doar arătă cu mâna spre vizuină și strigă:

— Șo!

În momentul acela, cei doi câini se năpustiră în vale, repezindu-se drept spre versantul de răsărit, unde se afla vizuina. Cei doi oameni se

avântară și ei în aceeași direcție, dând frâu liber cailor și ținându-se doar de șa, sprijinindu-se în călcâie și zorindu-i într-acolo. Dulăii ajunseseră la intrarea în vizuină și lătrau dezlănțuiți, repezindu-se înainte. Când cei doi oameni ajunseră în apropiere, îl văzură pe Erlang cum se zbătea ca un câine turbat și făcea în toate felurile. Ba se repezea în vizuină, apoi se trăgea înapoi, iar se trăgea, iar se repezea; oricum, nu îndrăznea să se afunde prea mult înăuntru. Gălbenuș stătea la gura vizuinii și-l încuraja, lătrând, scormonind tot timpul în pământ, aruncând în jur zăpadă, pământ și ce se mai afla în jur. Cei doi băieți descălecară rapid, se repeziră către gura vizuinii, dar ce le fu dat să vadă îi îngrozi de-a binelea: într-o deschizătură ovală de șaptezeci, optzeci de centimetri, cât avea intrarea în vizuină, lupoaica parcă înnebunise. Era gata să se arunce în luptă crâncenă, pe viață și pe moarte. Chiar încerca să-l muște pe marele Erlang, care tot dădea să se repeadă înăuntru. Ea, care era mult mai mică, se pregătea să moară de gât cu cei doi câini.

Chenzhen aruncă tomakanul cât colo și, apucând cazmaua cu amândouă mâinile, fără să mai țină cont de nimic, încercă să dea cu ea în capul lupoaicei, dar aceasta reacționă fulgerător și-și trase capul, înainte de a o atinge cazmaua. Își rânji apoi colții plină de ură și se repezi înainte dintr-o săritură. Yangke încercă și el să o lovească, dar ranga de fier nimeri în aer. Și tot așa, ba se repezea, ba se retrăgea. Chenzhen încercă să-i tragă una cu sete în cap, Yangke izbi și el, dar și de data asta ea se trase înapoi în vizuină, cam un metru și ceva, până ce Erlang se repezi după ea înăuntru, iar ea sări la gâtul lui și-l mușcă așa de tare, încât acesta ieși din vizuină cu pieptul șiroind de sânge și înnebunit de furie, cu ochii înroșiți. Apoi, cu un răget, se repezi din nou înăuntru. De afară, nu i se mai vedea decât coada scuturându-se. Atunci Chenzhen își aminti de tomakan, se întoarse și-l luă repede de jos. Yangke pricepu imediat intenția lui Chenzhen și zise:

— Așa, hai s-o prindem.

Chenzhen scutură lațul din capăt și se pregăti să așeze bucla semicirculară la gura vizuinii. Cum se repezea lupoaica, cum trăgea reteveiul și răsucea lațul, apoi o prindea și o târa afară. Și atunci Yangke va fi folosit ranga, căci cei doi câini tot nu-i puteau veni de hac.

În așteptare, Chenzhen nici nu mai răsufla. Nici n-apucă să potrivească bine lațul, că Erlang iarăși fu gonit de dinții lupoaicei și picioarele dinapoi i se încurcară în laț. Atunci lupoaica se repezi imediat, scoțând din vizuină capul plin de sânge, cu piciorul pe lațul tomakanului. Cum dădu cu ochii de retevei și de lațul din capăt, sări cât colo ca electrocutată și se trase speriată înăuntru, fără a mai îndrăzni să scoată capul. Chenzhen se uită repede înăuntrul vizuinii care se înclina cam la treizeci și cinci de grade. Intrarea părea extrem de abruptă. Trebuie să fi avut vreo doi metri adâncime, după care cotea, și nu-și putea da seama cât mai era de adâncă. Yangke strigă de trei ori spre gura aceea ca scos din minți, dar aceasta îi înghiți strigătele. Atunci Chenzhen se așeză dezarmat pe locul plat din fața vizuinii:

— Tare prost mai sunt. Dacă m-aș fi gândit mai devreme la tomakan, lupul n-ar mai fi fost în viață. Când te lupți cu lupul, trebuie să ai reacții foarte rapide, nu ai voie să faci nici cea mai mică greșeală.

Yangke era și mai descurajat decât Chenzhen. El luă ranga pe care o ascuțise și o înfipse în pământ. Zise plin de năduf:

— Mama mă-sii! A făcut ce-a vrut cu noi, că n-avem pușcă. Dacă aveam pușcă, nu mă lăsam până n-o terminam.

Dar Chenzhen spuse:

— E ordin de la Direcție ca acum, cât suntem în pregătire de gradul unu, nu avem voie să tragem cu pușca, așa că, și dacă aveai pușcă, n-o puteai folosi.

Yangke răspunse:

— Păi, dac-o ținem tot așa, unde ajungem? Eu zic să luăm frumos niște artificii duble și să le aprindem aici.

Asta nu e totuna cu a trage un foc de armă. Ceva mai liniștit, Chenzhen spuse:

— Dacă reușim să-i speriem pe lupii dinspre nord, atunci s-a terminat cu campania de încercuire, atunci o să ne înjure toți oamenii din stepă. Ca să nu mai spun că artificiile astea duble nici măcar nu-i omoară pe lupi.

Dar Yangke nu se lăsă. Spuse:

— Nu-i omoară, dar îi sperie. Îi sperie de moarte și-i mai și afumă. De aici până la șoseaua de la frontieră sunt vreo treizeci și cinci de

kilometri. Aud lupii până aici? Dar, ca să fii tu liniștit, pot să-mi scot cojocul și să acopăr cu el vizuina după ce aruncăm artificiile înăuntru, așa încât n-o să se audă nimic afară.

— Și dacă nu apare lupul, ce facem? întrebă Chenzhen.

Yangke își scoase cureaua de la brâu și spuse:

— Sigur o să iasă. Am auzit eu niște stăvari zicând că lupilor le este tare frică de zgomotul de armă și de mirosul de praf de pușcă, nu trebuie decât să aruncăm înăuntru vreo trei artificii duble și așa o să avem șase pocnituri, iar vizuina le va amplifica, așa că vor suna mai tare înăuntru decât afară; negreșit o să-i zăpăcească pe lupi. Vizuina este strâmtă, așa că mirosul de praf de pușcă va fi accentuat și sufocant. Pun pariu cu tine că trei artificii pot să-i frigă bine, să-i înece pe lupi. Tu stai și așteaptă cu lațul, să vedem dacă nu cumva ies și puii după lupoaică, și atunci câștigăm de două ori.

— Bine, atunci așa facem. De data asta să ne pregătim bine. O să văd dacă nu cumva mai sunt și alte ieșiri din vizuină. Dacă iepurii sunt așa de deștepți, încât să aibă trei ieșiri din vizuinile lor, lupii cei șireți mai mult ca sigur că nu se mulțumesc doar cu o ieșire. Lupii sunt așa de hoți, că nici nu ne duce capul să-i pricepem.

Chenzhen încălecă și, cu câinii după el, dădu roată de câteva ori împrejurul vizuinii, cercetând cu atenție, căci pe fondul alb al zăpezii nu putea să nu găsească vreo altă ieșire. Însă pe o rază de cincizeci de metri nici Chenzhen, nici dulăii nu găsiră absolut nimic. Atunci descălecă și duse caii mai departe, punându-le piedicile. Apoi se duse la gura vizuinii și pregăti lațul, punându-și la îndemână cazmaua și ranga de fier. Chenzhen văzu cum Erlang se chinuia să-și lingă pieptul, mușcătura lupului făcându-i o rană adâncă de două degete. Locul mușcat tresărea spasmodic. Se pare că-l durea foarte tare, însă Erlang nu scotea niciun sunet. Băieții n-aveau la ei nici leacuri, nici bandaje, și nu puteau decât să-l privească folosind leacul tradițional al câinilor: se dezinfecta, își oprea hemoragia și-și calma durerea, lingându-și singur rana. Numai după ce se întorceau acasă puteau să-l doftoricească și să-i oblojească rănile. Oricum, majoritatea rănilor de pe trupul lui fuseseră făcute de lupi, de aceea când vedea câte un lup i se înroșeau ochii de furie. Chenzhen se gândi că îl înțelesese greșit;

totuși, Erlang era un câine, un câine de iurtă mongolă, dar ceva mai fioros decât lupii.

Yangke pregăti toate cele necesare, își puse cojocul pe umeri, apucă celei trei artificii mari cât niște tuburi cu dinamită și își băgă în gură o țigară aprinsă, marca Haihe. Pe Chenzhen îl apucă râsul. Zise:

— Acum chiar că arăți ca un vânător adevărat, parc-ai fi un diavol japonez în „războiul din tunel".

Yangke hohoti și el și zise:

— Mă potrivesc și eu situației în care mă aflu, ca barbarii din nord, pe cai, cu arcuri și săgeți. Nu cred să aibă în vizuină adăpost împotriva bombelor cu gaz.

Chenzhen zise:

— Bine, hai, aruncă bomba cu gaz, să vedem — folosește la ceva?

Yangke aprinse cu țigara unul dintre artificiile duble, care începu să fumege fâsâind, apoi îl aruncă înăuntru cu putere. Le aprinse și pe celelalte două și le aruncă. Tuburile se rostogoliră în adâncul vizuinii abrupte, iar el puse imediat cojocul la gura acesteia.

În câteva clipe se auziră bubuituri înfundate, șase la număr, exploziile făcând pământul să se clatine puțin sub picioarele lor. Înăuntru trebuie să fi fost ca un tunet, o explozie îngrozitoare și un fum care să întunece totul. Imposibil ca vizuinile lupilor din stepă să se mai fi confruntat vreodată cu un bombardament atât de violent. Din păcate, cei doi nu auziră tânguirea lupului din adâncul ascunzătorii. Se gândiră că se degajase un gaz otrăvitor.

Yangke, înghețat în poziția în care era, zise:

— Ei, când îi dau drumul?

Dar Chenzhen răspunse:

— Mai ține-o puțin. Mai întâi deschidem numai un pic, până vedem că iese fum, abia apoi deschidem de tot.

Chenzhen dădu la o parte un colț al cojocului, dar nu zări nici cel mai mic fir de fum, așa că acoperi intrarea la loc. Văzu că Yangke înghețase și dârdâia un pic, așa că se gândi să-și scoată cureaua, să-i pună cojocul lui pe umeri. Yangke îl opri:

— Vezi, ai grijă, lupul dă buzna afară și, dacă îți scoți cureaua, n-o să te mai poți mișca așa cum trebuie. Mă descurc.

Nici nu terminară bine de vorbit, că Gălbenuș și Erlang se ridicară și întinseră botul, privind spre partea de nord-vest și mârâind agitați. Cei doi băieți întoarseră repede capul și priviră: la douăzeci de metri spre nord-vest ieșea de sub pământ un fir de fum gri-albăstrui. Chenzhen sări în picioare și strigă:

— Nu-i bine, uite, acolo mai e o ieșire. Stai aici și ai grijă, iar eu mă duc să văd.

Și, zicând acestea, luă cazmaua și o rupse la fugă către locul de unde ieșea fumul, iar câinii se repeziră și ei într-acolo. Chiar atunci văzu cum de sub pământ, de unde se prelingea dâra de fum, țâșni dintr-odată un lup, de parcă dintr-un punct aflat în subteran fusese lansată o rachetă sol-sol. Lupul se avântă rapid către stufărișul din partea de apus a muntelui și într-o clipă ajunse acolo, dispărând cu un foșnet în desișul de trestii uscate. Erlang se ținu scai de ea, nu renunță la urmărire și intră în stufăriș, vârfurile trestiilor mișcându-se către miazănoapte. Chenzhen se temu să nu fie vreo păcăleală la mijloc, așa că strigă:

— Înapoi, înapoi.

Erlang auzi strigătul, și cu toate acestea își continuă netulburat urmărirea. Gălbenuș însă ieși și se așeză lângă stufăriș. Nu mai îndrăzni să intre, apoi lătră cu subînțeles de câteva ori, după care se întoarse.

Yangke se duse și el spre locul de unde ieșea fumul, îmbrăcându-și cojocul. Chenzhen veni și el. Amândoi rămaseră cu gurile căscate văzând că această groapă de sub zăpadă era făcută acum, de curând, pământul și pietrele răvășite erau proaspete. Era clar că lupoaica mai lăsase o posibilitate de ieșire, în caz de urgență. Aici, de obicei, nu vedeai decât o bucată plană de pământ, dar în vremuri de război devenea un tunel de salvare.

Yangke se înfurie așa de tare, că i se umflară venele de la gât. Începu să țipe:

— Ce mai festă ne-a jucat blestemata de lupoaică!

Dar Chenzhen oftă din greu și spuse:

— Deșteaptă! Deși era ascunsă, totuși era la lumină. Lupoaică deșteaptă, ce să mai, niciodată nu poți ști câte cotloane de scăpare are. Dar această vizuină are ceva aparte. Uite, la ieșire se face o râpă adâncă ce

duce direct către pâlcul de trestii uscate. Şi lupul, cum iese de-aici, din trei mişcări a şi ajuns la loc sigur. Construirea acestei vizuini cere un nivel de inteligenţă foarte ridicat, mai ceva decât al şiretului iepure, care are vizuină cu şapte galerii. Bao Shungui zicea că lupii se pricep şi la lupta corp la corp, la luptele nocturne, la raidurile pe distanţă mare şi chiar la luptele din zona verde camuflată, dar uite că pot să şi lege tunelul cu această zonă verde. Dacă „războiul înseamnă viclenie", cum zicea Sun Tzu, atunci lupul rămâne cel mai puternic războinic din lume.

Dar Yangke era mânios:

— Când se povesteşte în filme despre luptele din peşterile din nordul Chinei, se laudă întruna lanurile înalte ca fiind ceva grozav, de parcă abia acum s-a descoperit trucul ăsta, când, de fapt, lupul l-a descoperit cu mii de ani în urmă.

— Ne dăm bătuţi? întrebă Chenzhen, temându-se că tovarăşul lui vrea să abandoneze câmpul de luptă. La urma urmelor, nu e o joacă ori o glumă să te baţi cu lupii. Cum e posibil? E atât de monoton şi plictisitor să mergi cu oile la păscut în stepă, în schimb, cu lupii se dă o luptă a nervilor, a curajului. Aici capeţi experienţă, îţi este stimulată inteligenţa, e foarte interesant. Eu sunt cioban, treaba mea e să apăr oile de lupi.

Cei doi se duseră lângă vizuină, fumul care ieşea se subţiase dar mirosul de praf de puşcă încă le înţepa nările.

Yangke îşi lungi gâtul, uitându-se împrejur:

— Puişorii ar trebui să iasă şi ei. La aşa o bubuitură şi aşa un miros înţepător, cum să mai stea în loc? Nu s-ar putea sufoca?

Chenzhen spuse:

— Aşa cred şi eu. Să mai stăm puţin, să vedem ce se mai întâmplă, numai vreo jumătate de ceas. Dacă nici până atunci nu ies, o să avem de lucru. Cum săpăm noi într-o vizuină aşa de adâncă? Cred că e mai greu decât să sapi o fântână. Dacă săpăm trei zile şi trei nopţi, şi tot s-ar putea să nu-i dăm de capăt. Ghearele lupilor sunt grozave dacă au putut ei să-şi sape adăpostul tocmai aici, unde pământul e atât de tare şi de pietros. Iar dacă puii de lup au murit, ce rost ar mai avea să săpăm?

Yangke oftă şi zise:

— Vezi, era bine să fi fost Bayar aici, el putea să se ducă să-i scoată.

Chenzhen trase și el un oftat și spuse:

— N-am vrut să-l rog pe Bayar să vină. Cum putea el să știe că acolo, înăuntru, nu mai sunt și alți lupi? Oamenii aceștia au destule necazuri, iar Kasmai are un odor de copil, cum să-l lase să se ia cu lupii la trântă, să se bage prin vizuinile lor? Acum îmi dau seama că zicala aceea atât de răspândită prin toată China, cum că „dacă nu lași copilul, nu prinzi lupul", de la mongoli trebuie să fi venit, sunt sigur. La urma urmei, mongolii au condus China aproape un secol. Demult, eu nu prea înțelegeam ce poate să însemne vorba asta, că dacă nu lași copilul nu prinzi lupul. Oare să fi folosit copiii drept momeală, să ia la schimb un lup? Dar așa ceva nu e firesc. Abia mai apoi m-am dumirit eu. Zicala aceasta se referă la riscul pe care și-l asumă copiii atunci când se vâră în vizuina lupului să scoată puii afară. În vizuinile astea atât de adânci și de strâmte numai copiii cu trupurile lor mici pot să intre. Dacă ar fi făcut și femeile mongole la fel ca în China, adică să-și cocoloșească copiii, de mult s-ar fi ales praful de neamul acesta. Însă așa, când se fac mari, copiii mongoli sunt vânjoși și curajoși.

Yangke răspunse plin de venin:

— Lupii de stepă sunt nemaipomenit de grozavi, au o capacitate de a se înmulți mult mai mare decât aceea a chinezilor, și, cu toate astea, își pun progeniturile în niște cotloane atât de complicate și de bine apărate, încât mi-e teamă că degeaba ne ostenim. Mai bine hai să mâncăm ceva, că mi s-a făcut o foame...

Chenzhen se duse la cal și desfăcu traista legată de șa, după care se întoarse la gura vizuinii. Cum văzu traista îngălbenită și plină de pete de grăsime, Gălbenuș începu să dea voios din coadă și, deschizând larg gura, veni lătrând către ei. Chenzhen ținea traista cu merindele câinilor atunci când mergeau la vânătoare. O deschise, luă niște carne pe care i-o dădu lui Gălbenuș, iar ce rămase păstră pentru Erlang, care încă nu se întorsese, lucru care îl îngrijora pe Chenzhen. Iarna și primăvara, desișul de trestii era vatra lupilor, iar dacă lupoaica aceea reușea să-l atragă pe Erlang în mijlocul haitei, bine n-avea să-i fie. Erlang era cel mai de seamă apărător al oilor din țarc, numai că de data

aceasta pornise cu stângul, și ar fi fost o mare pierdere să rămână fără un comandant așa priceput.

Gălbenuș mânca dând din coadă. El era băiat deștept, chiar neînfricat dacă se întâlnea cu vreun iepure, vreo vulpe sau vreo gazelă. Însă dacă dădea peste vreun lup, stătea puțin pe gânduri: dacă erau mai mulți câini decât lupi, se năpustea la luptă ca un viteaz, dar dacă nu avea parte de întăriri, nu brava, luându-se singur la bătaie cu ditamai haita de lupi. Adineauri îl lăsase baltă pe Erlang, în loc să se ducă să-l ajute să ia urma lupoaicei, pentru că se temea că în desișul de trestii s-ar putea ascunde haita. Gălbenuș se pricepea de minune să se cruțe, era ceva ce ținea de instinctul de conservare. Chenzhen ținea foarte mult la Gălbenuș, care era atât de înțelept, și nu-l învinuia că nu se prea bate, însă din primăvară începuse să-l placă mai mult pe Erlang. Firea lui impulsivă și sălbatică îl făcea mai puternic, mai nesăbuit. În lumea unei competiții atât de acerbe, un popor are mai degrabă nevoie de caracterul și curajul unui animal de pradă. Fără acestea, filozofia și cultura nu se pot închega. Dacă firea unui popor este slabă, nu se mai poate bizui decât pe căsătorii de conveniență, pe ziduri interminabile, pe niște oameni care sunt gata să se supună de îndată cotropitorilor și să-și ducă mai departe viața mizerabilă, înmulțindu-se ca șobolanii și ca iepurii.

Se ridică și scrută cu binoclul locul dinspre nord-vest, unde era pâlcul de trestii, ca să vadă încotro o luase Erlang. Dar nici urmă de el. Chenzhen își scoase de la gât traista din piele de oaie pe care Kasmai i-o făcuse special pentru mâncare, fiind impermeabilă, nu trecea grăsimea prin ea. Faptul că o purta la gât făcea ca mâncarea să rămână caldă, fără să-și murdărească hainele de grăsime. Scoase niște turte, carne, ceva brânză și le împărți cu Yangke. Cei doi n-aveau vreun plan în minte. Mâncau și se gândeau.

Yangke rupse o bucată mare de turtă și o bagă în gură, apoi zise:

— Vizuina asta e tare încurcată, e adevăr amestecat cu minciună, căci vizuinile cu pui sunt puse acolo unde omul nici nu se poate gândi că ar putea fi, ascunse sub pământ. Așa că o să ne chinuim până să găsim unul, dar nici să ne scape nu-i putem lăsa. Dacă n-au murit sufocați, atunci să turnăm apă, să aducem cu căruța câteva butoaie pline, pe care apoi să le turnăm înăuntru, și așa îi vom îneca.

Dar Chenzhen îl ironiză:

— Zonele muntoase ale stepei sunt nisipoase, poți să aduci tu cu căruța și un întreg rezervor, că apa imediat are să se scurgă în pământ.

Yangke mai cugetă, apoi spuse dintr-odată:

— Bine, uite, în vizuină și așa nu mai sunt lupi mari, nu? De ce nu l-am pune pe Gălbenuș să se strecoare acolo și să aducă puii în dinți, unul câte unul?

Chenzhen nu se putu abține să nu izbucnească în râs:

— Câinele e de mult domesticit și e stârnit împotriva lupilor. Mirosul lui este atât de fin, că imediat miroase lupul. Dacă ar fi putut intra în vizuinile lupilor, ar fi profitat mereu de lipsa lupoaicei din vizuină, și atunci lupii din stepă ar fi dispărut de mult din cauza oamenilor și a câinilor. Tu te-ai prostit de când te-ai făcut cioban?

Dar Yangke o ținu pe-a lui și zise:

— Dar am putea încerca, nu e cine știe ce filozofie.

Spunând acestea, îl chemă pe Gălbenuș la gura vizuinii în care mirosul de praf de pușcă se risipise. Yangke îi arătă vizuina cu mâna, apoi îl îndemnă să intre. Gălbenuș pricepu imediat ce voia Yangke și se dădu speriat înapoi. Băiatul îl prinse între picioare și îl apucă de labele din față, apoi se căzni să-l vâre în vizuină, în vreme ce câinele își băgase coada între picioare de frică, scâncind și zbătându-se disperat. Privea jalnic spre Chenzhen, cu capul într-o parte, sperând că acesta îl va scoate de la ananghie.

Chenzhen spuse:

— Uită-te și tu, las-o baltă! La cât de greu e să-l bagi, și mai greu va fi să-l scoți. Câinele dă înapoi, nu se pune cu lupul. E slab, e leneș, e prost, ca omul.

Yangke îi dădu drumul lui Gălbenuș și zise:

— Păcat că nu-i Erlang aici, el e mai puternic, e ca un lup, sigur s-ar fi băgat înăuntru.

Chenzhen spuse:

— Dacă ar fi avut curajul să intre, ar fi și mâncat puii. Pe când eu îi vreau în viață.

Yangke dădu din cap și spuse:

— Așa-i, când vede lupul, sare la gâtul lui să-l rupă.

Gălbenuș termină de mâncat, apoi se învârti puțin prin preajmă, ascultând și amușinând în dreapta și-n stânga, ridicând piciorul din spate și marcând teritoriul. Se ducea însă tot mai departe, Erlang încă nu se întorsese, iar Chenzhen și Yangke stăteau la gura vizuinii, așteptând nici ei nu știau ce. Înăuntrul vizuinii nu se auzea nici cea mai mică mișcare. Din câți pui vor fi fost, opt, zece, chiar să fi murit toți, să se fi sufocat, să nu mai fi rămas măcar unul sau doi care să fi scăpat? Instinctul trebuia să-i fi mânat afară. Mai trecu jumătate de ceas și tot nu văzură vreun pui ieșind din vizuină. În șoaptă, făceau tot felul de presupuneri:

— Or fi murit toți sufocați acolo, înăuntru. Poate nici nu sunt pui de lup în vizuina asta.

În timp ce băieții își strângeau lucrurile, pregătindu-se să plece, deodată îl auziră destul de vag pe Gălbenuș cum latră întruna de cealaltă parte a dâmbului dinspre nord, parc-ar fi găsit vreun vânat. Chenzhen și Yangke încălecară degrabă și porniră în galop spre locul în care se auzea Gălbenuș. În timp ce urcau dealul nu-l vedeau pe Gălbenuș, ci doar îl auzeau lătrând. Luându-se după sunet, cei doi dădură bice cailor, dar nu ajunseră prea departe și caii se poticniră în grohotișul de sub zăpadă, așa că-i opriră. Înaintea lor era o râpă abruptă, cu buruieni crescute printre crăpăturile stâncilor, iar pe zăpadă se vedeau diferite urme de labe de animale, între care se puteau discerne cele de iepure, de vulpe, de șobolan, dar și de lup, care tocmai ce trecuse pe acolo. Sub zăpadă era plin de pietre și de stânci, prin crăpăturile cărora crescuseră un soi de stuf înalt aproape cât un stat de om, mărăcini și alte buruieni uscate de soare și îngălbenite, care alcătuiau o priveliște dezolantă precum mormintele răvășite și împrăștiate din munții Chinei. Cei doi strânseră cu mare grijă hățurile cailor, căci copitele acestora se loveau de pietre și alunecau. Era un loc lipsit de iarbă, în care oile, vitele și caii n-aveau de ce să vină, iar Chenzhen și Yangke nu trecuseră niciodată pe aici.

Lătratul lui Gălbenuș se auzea din ce în ce mai aproape, dar cei doi tot nu-l puteau vedea. Chenzhen spuse:

— Sunt multe urme de animale sălbatice pe-aici, te pomenești că Gălbenuș o fi prins vreo vulpe. Hai mai repede.

Yangke îi răspunse:

— Poate n-am venit chiar degeaba până aici.

Cei doi ocoliră mărăcinii, ajunseră până în fundul râpei, cotiră și, în sfârșit, îl văzură pe Gălbenuș. Chenzhen și Yangke tresăriră speriați: Gălbenuș se afla la gura unei vizuini mari și întunecoase. Lătra de mama focului, cu coada proțăpită în sus. În prăpastie era un întuneric înspăimântător, care prevestea prezența lupilor. Vântul sufla rece, iar Chenzhen avea furnicături în creștetul capului. Se simțea de parcă nimerise din greșeală în încercuirea haitei, iar nenumărați ochi de lupi ascunși în preajmă erau ațintiți asupra sa. Era atât de înspăimântat, că părul de pe corp i se zbârli și i se făcu țepos ca perii de porc.

Cei doi descălecară, împiedicară caii, luară uneltele și merseră val-vârtej la gura vizuinii. Aceasta era orientată pe direcția sud-nord, intrarea avea cam un metru înălțime și vreo șaizeci de centimetri lățime. Chenzhen nu mai văzuse în viața lui o vizuină atât de mare, era chiar mai mare decât peșterile din vremea rezistenței antijaponeze, pe care le văzuse când, în liceu fiind, se dusese la Pingshan, în Hebei, să facă practică agricolă. Această vizuină era ascunsă vederii de o crăpătură din fundul râpei, deasupra căreia creștea o iarbă țepoasă, iar în interior erau pietre tăioase. Nu puteai s-o vezi decât dacă te aflai foarte aproape. Văzându-și cei doi stăpâni, Gălbenuș se bucură atât de tare, că începu să-i dea roată lui Chenzhen țopăind, parcă așteptând să fie recompensat pentru cine știe ce merite închipuite.

Chenzhen îi spuse lui Yangke:

— S-ar putea să fie ceva în vizuina asta, mai mult ca sigur că Gălbenuș a văzut pui de lup, uită-te la el, așteaptă recompensă.

Yangke spuse:

— Da, așa se pare. Pare a fi un adevărat cuib de lupi, întunecos și înspăimântător.

Chenzhen adăugă:

— Și mirosul este atât de puternic, negreșit sunt lupi pe-aici.

Apoi se aplecă și cercetă cu atenție urmele lăsate de lupi pe porțiunea plană din fața vizuinii, de care aceștia se foloseau atunci când își săpau ascunzișul și care era cu atât mai largă, cu cât vizuina era mai mare. Această terasă era cam cât două mese puse cap la cap. Nu era

zăpadă pe ea, ci doar nenumărate urme de lupi și fragmente de oase. Inima lui Chenzhen bătea mai să-i sară din piept, găsind ceea ce își dorea să vadă. Îl chemă pe Gălbenuș, să stea acolo și să facă de pază în locul lui. Apoi îngenunche alături de Yangke și se aplecară până la pământ, cercetând cu atenție. Gălbenuș călcase peste urmele lupilor și acum nu se mai puteau recunoaște prea ușor, însă cei doi găsiră câteva urme inconfundabile, care le demonstrau că pe acolo trecuseră doi sau trei lupi mari și vreo cinci, șase pui. Urmele lăbuțelor puilor arătau ca niște flori de prunișor, cam cât două monede de nichel, mici, dar prețioase. Micile urme se vedeau foarte clar, de parcă puii tocmai ce fuseseră aici și se jucaseră, și abia când auziseră lătratul câinilor, atât de ciudat pentru ei, intraseră în vizuină. Această terasă plană și fără zăpadă fusese special aleasă de lupoaică drept cel mai curat și mai potrivit loc în care puii să stea și să se joace în fața vizuinii. Pe acest loc se aflau și mici fragmente de os, precum și câteva bucăți de blană cârlionțată de miel, iar oasele purtau încă urmele fine ale dințișorilor puilor de lup. Lângă intrare erau și câteva rămășițe proaspete de la pui, subțiri ca niște bețișoare chinezești și lungi cam de doi centimetri, negre și lucioase...

Chenzhen se plesni tare cu palma peste genunchi și spuse:

— Uite, chiar aici este puiul pe care îl caut eu. Și noi, oameni în toată firea, am lăsat lupoaica să ne păcălească.

Atunci își dădu seama și Yangke. Bătu cu putere în pământ și zise:

— Da, chiar așa, la început, lupoaica se îndrepta spre această vizuină, până a ajuns în vârful pantei și ne-a văzut. Atunci și-a schimbat imediat traiectoria și ne-a păcălit să ne luăm după ea până la vizuina aceea goală. Dar și-a jucat rolul foarte serios, s-a luat la bătaie și cu câinii, de chiar părea că vrea să-și apere puii. Mama lor de lupi, ce ne-au păcălit.

Dar Chenzhen își aminti:

— Când am văzut că-și schimbă direcția, m-am gândit că e ceva necurat, dar s-a prefăcut așa de bine, încât nu mi s-a mai părut așa de ciudat. Pe când ea n-a făcut altceva decât să se adapteze situației. Dacă nu i-ai fi pus cele trei artificii, ne-ar fi ținut așa până mâine. Ne-a păcălit de nu ne-am văzut.

Yangke zise:

— Noroc că am avut câinii, că, de nu erau ei, de mult am fi încasat-o rău de tot.

Dar Chenzhen spuse îngrijorat:

— Acum o să ne fie și mai greu, lupoaica ne-a dat mult de furcă și ne-a făcut să pierdem jumătate de zi și să risipim și trei „bombe cu gaz". Vizuina asta e chiar în măruntaiele muntelui și e și mult mai adâncă și mai complicată decât cea de la care venim.

Yangke se aplecă si se uită o vreme la bortă, apoi spuse:

— Timp nu prea mai e, „bombe cu gaz" nu mai avem, pare-se că nu prea mai avem cine știe ce șmecherii la dispoziție. Cred că mai bine ar fi să ne uităm atent dacă și această vizuină are sau nu și alte ieșiri, iar dacă are, să le astupăm. Mâine mai căutăm niște tovarăși să vină cu noi și să găsim o variantă. Tu mai poți să-i ceri sfatul moșului, el are idei multe și bune.

Dar Chenzhen nu prea era împăcat și cu inima îndoită spuse:

— Am eu o șmecherie, ia hai să încercăm. După cum vezi și tu, vizuina asta e mare. Cam ca peștera de la Pingshan. Or, dacă am putut noi pătrunde în tunelul acela, oare n-o să ne descurcăm și cu acesta? Spre deosebire de cealaltă vizuină, unde Erlang s-a luptat din greu cu lupoaica, aici sigur nu e niciun lup mare. Ei, îmi legi cureaua de picioare și mă cobori încet-încet, poate reușesc să pun mâna pe un pui. Iar dacă nu e îndeajuns de lungă, măcar văd cu ochii mei structura interioară a vizuinii.

Dar Yangke scutură din cap și zise:

— E prea periculos, sigur sunt lupi mari înăuntru. După ce ne-a păcălit lupoaica în așa hal, mai poți acum să spui că asta e vizuina ei? Dacă e vizuina altor lupi?

Dar în inima lui Chenzhen dorința nutrită vreme de doi ani întrecea cu mult șovăiala și teama. Scrâșnind din dinți, spuse:

— Dacă până și copiii mongoli au curajul să intre într-o vizuină, noi să ne temem? Nu ne facem de rușine? Nu se poate să nu mă duc. Hai, ajută-mă. Eu iau lanterna și cazmaua și, de găsesc vreun lup, mă iau cu el la trântă.

Dar Yangke îi spuse:

— Gândește-te mai bine, lasă-mă pe mine să mă duc, că tu ești mai slab decât mine, iar eu am și mai multă putere decât tine.

Chenzhen zise:

— Tocmai ăsta e avantajul meu, în vizuină locul este strâmt, în mod sigur tu te-ai bloca la un moment dat. Gata, nu mai discutăm: cine e mai voinic rămâne afară.

Chenzhen lepădă cojocul, Yangke îi dădu cu greu lanterna, lopata și traista, apoi luă cureaua lui Chenzhen, care era aproape la fel de lungă ca a lui, o legă de brâu și o petrecu în jurul picioarelor băiatului. Înainte să intre în vizuină, Chenzhen spuse:

— Cum să prinzi puiul dacă nu intri în peștera lupului?

Dar Yangke îl avertiză din nou:

— Dacă dai peste lup, să strigi sau să miști tare din picioare ca să-mi dai de știre.

Chenzhen aprinse lanterna, se culcă pe burtă și începu să se târască în vizuina care se înclina cam la patruzeci de grade. Înăuntru era un miros puternic de urină de lup, atât de înțepător, că nu îndrăzni să respire adânc. Înainta încet-încet, târâș. Pietrele din vizuină erau destul de alunecoase, în unele locuri erau smocuri de blană galben-cenușie, care rămăseseră agățate de pietre. Pretutindeni pe jos erau nenumărate urme ale lăbuțelor de pui. Chenzhen era foarte entuziasmat, se gândea că peste câțiva metri va ajunge să atingă puii de lup. Intrase cu totul în vizuină. Yangke dădea drumul curelei, puțin câte puțin, întrebându-l mereu, cu vocea ridicată, dacă nu vrea să iasă, dar Chenzhen îi tot striga să mai dea drumul la curea, apoi continua să se târască pe brațe și pe coate, intrând tot mai adânc, centimetru cu centimetru.

După ce ajunse la doi metri și ceva de la intrare, vizuina începu să o cotească ușor, iar după ce mai înaintă puțin, raza de lumină de afară se stinse. Chenzhen apăsă întrerupătorul lanternei. De acum nu se mai putea baza decât pe lumina ei ca să mai poată vedea ceva în interior.

După ce coti, tunelul începu să se îndrepte, în același timp se făcu dintr-odată mai strâmt, așa încât fu nevoit să-și plece capul și să-și strângă umerii. Abia-abia mai reușea să înainteze. Pe măsură ce se târa, cerceta și pereții tunelului, care erau mai alunecoși și mai fermi decât în porțiunea de la intrare. Nu păreau săpați de ghearele lupilor, ci arătau ca

galeriile săpate cu ajutorul unui burghiu de fier. Umerii care se frecau de pereții galeriei rareori întâlneau porțiuni colțuroase, iar în partea de sus se întâmpla să mai dea de câte o bucată de piatră, și asta îi alunga grija că o să se surpe galeria peste el. Nu-i venea să creadă că lupii fuseseră în stare să-și sape numai cu ghearele o galerie atât de adâncă într-un sol atât de solid, în munte. Pietrele înfipte în pereții laterali se tociseră, făcându-se alunecoase precum pietrișul de râu. La cât de tocite erau, vizuina părea veche de o sută de ani. Cine știe câți lupi, mici și mari, femele sau masculi, au intrat și ieșit din această vizuină. Lui Chenzhen i se părea că pătrunsese în lumea lupilor, o lume care covârșea omul.

Cu cât înainta mai mult în inima vizuinii, cu atât îi era mai teamă. Acolo, sub nasul lui, erau câteva urme de lupi mari, peste care se așternuseră cele ale puilor. Sigur erau și lupi mari pe aici. Oare numai cu acea cazma era în stare să se pună cu unul dintre ei? Dar galeria era strâmtă, poate că lupul n-avea să reușească să-și înfigă prea ușor colții în el. Cât despre ghearele din față, ele puteau fi ușor folosite. Și atunci, n-ar fi fost sfâșiat de lup? Cum de nu se gândise tocmai la ghearele lupilor? Și iar i se făcu părul măciucă. Se opri, ezitând. Nu trebuia decât să miște picioarele cu putere și Yangke imediat l-ar fi tras afară, dar se gândi că e doar la o aruncătură de băț până la cei opt sau zece puișori. Și, de fapt, nu ar fi vrut deloc să dea înapoi, în subconștientul lui era gata să strângă din dinți și să nu miște cureaua, să-și adune forțele și să se țină tare, continuând să înainteze. Galeria părea să-l fi prins acum cu totul, și se gândi că nu seamănă cu un vânător, ci cu un profanator de morminte. Aerul se subția tot mai mult, mirosul de lup era din ce în ce mai pregnant. Începu să se teamă că va muri sufocat în vizuină, căci în siturile arheologice se descopereau mereu profanatori de morminte care muriseră astfel, sufocați prin galeriile strâmte.

La un moment dat, galeria se îngustă înaintea lui, punând capăt incursiunii. În galeria mai strâmtă ce pornea din punctul respectiv nu putea încăpea decât o lupoaică, târâș. Era însă cu totul neîncăpătoare pentru un om adult și, evident, fusese construită special pentru protecție în fața unicului adversar pe care lupul îl avea în stepă. Chenzhen se gândea că lupul mai construise acest prag și pentru a se apăra de fumul sau de apa care ar fi putut năvăli înăuntru. Galeria ca un locaș

de baionetă era o adevărată fortificație, de data aceasta cel respins fiind Chenzhen. Totuși, nu se resemnă, ci începu să dea cu lopata, încercând să treacă dincolo de strâmtoarea strategică. Însă lupul avusese, desigur, motivele lui să aleagă tocmai acest loc pentru a construi întăritura. Chenzhen săpă ce săpă, dar curând se opri, dându-și seama că porțiunea era, de fapt, un inel rotund de stâncă, mai bine zis, o spărtură în stâncă, în același timp solidă, dar și nesigură. Respira cu greu, dar nu mai avea putere să sape în stâncă, și chiar de-ar fi putut, n-ar mai fi avut curaj să continue, pentru că stânca stătea să se surpe, și așa putea deveni el vânatul căzut în capcana lupului.

Cu gura căscată, Chenzhen inspira toată duhoarea aceea de lup, profitând de cele câteva molecule de oxigen rămase pe acolo. Se descurajă, își dădu seama că n-o să mai pună mâna pe niciun pui de lup. Cu toate acestea, nu se putu retrage imediat, ci mai dori să privească puțin la structura galeriei îngustate și, cine știe, poate să vadă măcar pentru o clipă un pui. Își puse ultima picătură de vlagă în slujba acestei ultime dorințe, întinse capul și mâna dreaptă către gaura de baionetă, apoi lumină cu lanterna, dar priveliștea care i se desfășura înaintea ochilor îl făcu să-și piardă orice speranță: din galerie se făcea o trecere ce o lua ușor în sus, iar mai departe nu mai vedea nimic. Acolo, mai sus, cu siguranță că era mai uscat și mai confortabil; un loc mult mai potrivit pentru ca o lupoaică să își crească puii la adăpost de năvala apelor căzute din cer sau aduse de om. Deși el auzise de structura complicată a vizuinii lupului, nu-și putea alunga uimirea.

Își înclină capul și ascultă cu atenție; nu se auzea nici cel mai slab sunet, poate că puii dormeau sau, cine știe, poate că instinctul le dicta să tacă mâlc, mai ales după ce auziră zgomote ciudate în interiorul galeriei. Dacă nu i-ar fi fost greu să respire, Chenzhen și-ar fi dorit foarte mult să ajungă înaintea lor și să le cânte un cântecel: „Lupișorii mamii drăgălași, ușa să-mi deschideți, copilași...“ Dar, din păcate, varianta chinezească a poveștii nu se putea aplica puilor de lup. Până la urmă, Chenzhen începu să amețească din cauza lipsei de aer și, cu ultimele puteri, smuci din picioare cureaua de care era legat. Atunci Yangke, alarmat și entuziasmat în același timp, îl trase cu putere afară din vizuină, de parcă era la concursul de tras sfoara. Plin de praf și de

pământ pe față, Chenzhen se așeză extenuat, moale ca o cârpă, trăgând lacom aer, cu gura căscată. Apoi îi spuse lui Yangke:

— Nicio șansă. E ca o văgăună de drac, nu poți ajunge nicăieri.

Dezarmat, Yangke îi puse cojocul pe umeri.

După ce-și mai traseră puțin sufletul, cei doi căutară preț de vreo jumătate de ceas pe o arie de o sută, două sute de metri pătrați și de-abia găsiră o altă ieșire din vizuina lupului. O blocară cu câțiva bolovani pe care credeau că lupii nu îi vor putea urni de acolo, făcură la fel cu intrarea principală, apoi lipiră bine cu pământ crăpăturile dintre pietre. La plecare, Chenzhen tot nu se liniști. Începu să dea cu sapa în dreptul galeriei principale, parcă pentru a-i transmite lupoaicei că a doua zi urma să vină cu mai mulți oameni și cu unelte mai grozave.

Era către asfințit, și Erlang tot nu apăruse. Pesemne că vitejia și curajul lui nu fuseseră suficiente pentru a face față vicleniei lupoaicei. Celor doi li se rupea inima din cauza dulăului. Merseră acasă doar cu Gălbenuș. Când ajunseră la tabără, se întunecase de-a binelea. Chenzhen îl rugă pe Yangke să ducă uneltele, să-l ia pe Gălbenuș și să-l liniștească pe Liang Jianzhong, iar el trase calul de hățuri și îl mână spre iurta lui Bilge.

Capitolul 10

În unele manuscrise din cronicile mongolilor, stă scris așa: neamul taichiut se trage din fiul lui Qabul-Han [al șaselea strămoș al lui Genghis-Han — n. a.*] — Charaqa, zis și Linqun... Qabul-Han avea trei fii: cel mai mare se numea Bashar [cel de-al cincilea strămoș al lui Genghis-Han* — n. a.*]; o ramură a strămoșilor clanului lui Genghis-Han răsare din cel de-al doilea fiu al acestuia — Charaqa sau Linqun... acesta, după ce a răposat fratele lui mai mare, Bashar, a luat-o la el pe soția lui, care era maica lui Tunbinai-Han [cel de-al patrulea strămoș al lui Genghis-Han* — n. a.*]. El a mai avut de la ea doi fii: Gentu Chino și Ulkchuna Chino, adică „Lupul" și „Lupoaica"... neamul care a răsărit din aceștia doi se numește chinuasi [în limba mongolă, „chinua" înseamnă „lup", iar „chinuasi" este pluralul, adică „haită de lupi"* — n. a.*].*

Rashid al-Din, *Cronici — Cartea întâi*

BĂTRÂNUL ÎȘI FUMA PIPA, ascultând nemișcat, până la capăt, ce-i povestea Chenzhen. Apoi începu să-l dăscălească fără ocolișuri. Cel mai mult îl înfuria faptul că cei doi studenți chinezi au mers până acolo, încât să pună artificiile în vizuină. În viața lui nu-i trecuse prin cap că acestea pot avea un efect atât de puternic asupra lupului. Ținea între degete bănuțul cu care acoperea pipa și care scotea clinchete metalice.

— Mare prostie ați făcut, mare prostie, îi spuse lui Chenzhen cu barba tremurândă. Să o speriați pe lupoaică în asemenea hal. Voi,

chinezii, aveți așa o plăcere să dați foc, să faceți fum. Să fiți mai grozavi decât mongolii. Lupoaica nici n-a mai avut vreme să astupe gaura cu pământ ca să se apere de fum, și lupul mongol de asta se sperie cel mai tare, de mirosul de praf de pușcă. Dacă ar fi după voi, ați arunca în aer toate vizuinile de lupi, puii ar fugi afară, i-ați prinde imediat și, în scurt timp, n-ar mai rămâne nici picior de lup în toată stepa. Nu zic că nu trebuie prinși lupii, dar nu astfel. Așa, Tengri se poate mânia, și atunci s-a terminat și cu stepa, și cu noi. Să nu vă mai prind că puneți explozibil în vizuinile lupilor și să nu carecumva să spuneți stăvarilor ăstora mai tineri sau altcuiva că ați aruncat vizuina în aer, că vă iau la rost și...

Chenzhen nu se gândise că bătrânul se va supăra așa de tare. Vorbele lui îl făceau să-și dea seama de consecințele gestului lor. Dacă se ducea vestea despre ce-au făcut, lupii ar fi întărit fortificațiile din interiorul vizuinilor, ca să poată face cât de cât față zgomotului asurzitor al exploziei sau mirosului înțepător de praf de pușcă. Aici, în stepă, n-aveau niciodată obiceiul să tragă cu artificii de sărbători, dar cei care emigraseră și tinerii intelectuali îl aduseseră cu ei. Aici, până și cartușele se supuneau unui regim strict, însă împotriva artificiilor încă nu se luaseră măsuri și nu era interzis să le iei cu tine din câmpie în stepă, așa că erau foarte ușor de adus. Dacă în stepă ar fi pătruns o cantitate prea mare de artificii, praf de pușcă, boia iute, pudră lacrimogenă și alte substanțe pentru prins și ucis lupi, atunci, aceste animale care au domnit în stepă de când lumea n-ar mai fi avut cum să scape de urgie, dispărând cu totul. Pentru stepa care încă se mai afla în stadiul primitiv al nomadismului, praful de pușcă era ceva care putea aduce sfârșitul lumii prin puterea sa de distrugere. Odată distrus totemul unui neam, putea fi distrus și spiritul neamului însuși, iar stepa de pe urma căreia trăia poporul mongol putea să dispară odată cu acesta.

Chenzhen era puțin neliniștit. Își șterse sudoarea de pe frunte și zise:

— Hai, tăicuță, nu te necăji, uite, îmi dau cuvântul în fața lui Tengri că n-o să mai pun niciodată explozibil în vizuina lupilor și că n-o să spunem nimănui despre toată treaba aceasta.

În stepă, poziția unui om depindea în mare măsură de reputația pe care o avea, așa a rămas de la marii hani încoace. Valoarea unui angajament era foarte mare, până și în triburile stepei s-a pus întotdeauna preț pe cuvântul dat. S-a întâmplat uneori ca oamenii să-și dea cuvântul la beție, să promită diverse lucruri. Așa au ajuns să rămână fără câini sau cai, fără cuțit sau chiar fără iubită.

Fața bătrânului începea să se destindă și, privindu-l pe Chenzhen, spuse:

— Știu că ai pornit la vânătoare de lupi numai pentru a-ți apăra oile și caii, însă e mult mai important să aperi stepa decât să aperi vitele. Acum, stăvarii tineri de douăzeci și ceva de ani se întrec toată ziua în uciderea lupilor. Nu prea pricep ei cum stau lucrurile. La radio îi tot laudă pe vitejii aceia care prind lupi. Vin aici agricultori să se ocupe de pășuni, dar nu se pricep la nimic. Iar cei care suferă sunt oamenii locului.

Kasmai îi dădu lui Chenzhen o strachină cu carne de oaie și tăiței[1], dar îi puse în față și un mic borcan cu usturoi murat în sos[2]. Apoi îngenunche lângă sobă și îi umplu și moșului un castron de tăiței, spunându-i lui Chenzhen:

— Nu prea îl auzi pe bătrân zicând ce a zis acum, adică să-i oprească pe oameni de la prinderea lupilor, că și el a prins destui. Cine-l mai crede acum?

Dar Chenzhen spuse:

— Ba eu îl cred, îl cred din suflet. Dacă n-ar mai fi lupii, stepa s-ar distruge foarte ușor. Într-un loc tare îndepărtat, din sud-est, se află o țară numită Australia. Acolo e o câmpie mare, în care iepurii se înmulțesc foarte rapid, și atâtea găuri își sapă prin câmpia aceea, că nu e loc în care să nu dai peste ele, iar verdeața au ros-o aproape pe toată, creând mari daune pășunilor. Guvernul Australiei a încercat prin toate mijloacele să reducă aceste pagube, dar n-a reușit. În cele din urmă, au făcut niște plase mari de sârmă și le-au întins peste câmpie, așa că

---

[1] În chineză, *mianpian* (pr. „mienpien"), „tăiței plați" — preparat specific mongol, care seamănă cu pastele lasagna.

[2] În chineză, *jiucaihua* (pr. „țiuțaihua") — sos de usturoi, preparat specific mongol.

verdeața putea crește fără ca iepurii s-o mai poată rontăi. S-au gândit că astfel iepurii vor muri până la urmă de foame. Însă nu s-a realizat mare lucru, pentru că acea câmpie e mult prea întinsă, iar guvernul n-avea de unde să facă rost de atâta sârmă. La început, m-am gândit că așa e și cu Mongolia Interioară, că trebuie să fie mulți iepuri și pe-aici, însă, după ce am ajuns în Elun, am văzut că nu sunt chiar atât de mulți pe cât îmi închipuiam eu, și cred că asta e datorită lupilor. Când ies cu oile la păscut, de multe ori văd câte un lup cu un iepure în dinți, ba chiar și câte doi lupi, fiecare cu prada în colți.

Bătrânul îl asculta fascinat, privirea i se îmblânzise și mormăia mereu:

— Australia, Australia, Australia.

Apoi spuse:

— Mâine să-mi aduci harta, să văd și eu unde e Australia. De aici încolo, cum mai aud pe cineva că aduce vorba despre uciderea lupilor, îi spun imediat despre Australia. Iepurii ar face ferfeniță întreaga stepă; în fiecare an, o iepuroaică poate să fete o grămadă de pui, mult mai mulți decât o lupoaică. Iarna, marmotele și șoarecii se închid în vizuini pentru hibernare, dar iepurii nu hibernează, ci ies după mâncare. Dar ei sunt hrana lupilor peste iarnă; cu cât sunt mai mulți iepuri, cu atât mai puține oi cad pradă lupilor. Dar nici așa nu se împuținează prea tare. Dacă n-ar fi lupii, omul ar călca numai în găuri de iepure.

Chenzhen spuse repede:

— Aduc mâine harta. Am o hartă a lumii mare de tot, o aduc s-o vedeți pe toată.

— Bine, hai că ești obosit, du-te degrabă să te odihnești.

Dar bătrânul văzu că Chenzhen nu prea voia să plece, așa că mai spuse:

— Vrei să-l întrebi pe moșul cum să faci să prinzi puii aceia de lup?

Chenzhen ezită puțin, apoi încuviință din cap.

— Tăicuță, asta e prima dată când merg să prind pui de lup. Spune-mi, rogu-te, cum să reușesc?

Bătrânul zise:

— De învăţat, pot să te învăţ, dar după aceea să nu te mai duci iar şi iar.

— Bineînţeles! spuse Chenzhen, dându-şi cuvântul din nou.

Bătrânul luă puţin ceai cu lapte, apoi râse uşor, cu subînţeles:

— Dacă nu-l întrebi pe moşul, atunci ia-ţi gândul că ai să poţi prinde puiul acela de lup. Mai bine ai milă de lupoaică, nu duce lucrurile prea departe.

Chenzhen întrebă agitat:

— Cum de n-am putut să prind puii aceia?

Bătrânul îşi reţinu un zâmbet şi zise:

— Prima vizuină a fost aruncată în aer, în cea de-a doua ai intrat tu, înăuntru a rămas miros de om, apoi aţi astupat-o. În noaptea asta, lupoaica se pregăteşte să se mute. Ea poate săpa alte vizuini în care să se ascundă, apoi îşi ia puii în dinţi şi îi scoate de-acolo, adăpostindu-i o vreme într-o vizuină oarecare. Peste câteva zile se va muta însă într-o vizuină pe care omul nu o mai poate găsi.

Lui Chenzhen începu să-i bată inima şi întrebă înfrigurat:

— Dar vizuina asta provizorie se poate găsi?

La care bătrânul răspunse:

— Dacă nu o poate găsi omul, câinele sigur o găseşte. Câinele galben şi ceilalţi doi câini negri s-ar descurca numai bine. Dar văd că eşti pornit să-i vii de hac lupoaicei, nu alta.

Chenzhen răspunse:

— Tăicuţă, poate vii chiar dumneata mâine cu mine, Yangke zice că lupoaica aceea l-a tras pe sfoară şi l-a speriat.

Dar moşul râse şi spuse:

— Ei, mâine trebuie să mă duc prin părţile din miazănoapte. În capcanele pe care le-am pus ieri s-a prins un lup mare, dar eu nu l-am mişcat de-acolo. Haitele din nord sunt înfometate şi se vor întoarce. Mâine s-ar putea să scot capcanele. Şi tu ai face mai bine să dormi mai mult zilele astea, ca să te pregăteşti de vânătoare. Mai bine vorbim după ce trece campania, ne-am înţeles?

Atunci Chenzhen se albi la faţă de nelinişte. Bătrânul observă şi, cu un ton mai domol, îi spuse:

— Dacă nu, duceţi-vă tot voi doi, mâine. Luaţi şi câinii. Mirosul de vizuină de lup e foarte puternic, daţi câteva raite pe-acolo şi-o găsiţi voi până la urmă. Vizuinile proaspăt săpate n-au cum să fie prea adânci. Dacă lupoaica şi-a dus puii într-o altă vizuină mai veche, atunci n-o să fie uşor să săpaţi. Acum, la prins pui de lup te mai bazezi şi pe noroc. Dacă nici de data asta nu prindeţi, nici să nu vă mai duceţi. O să vin eu altă dată, şi atunci îl luăm pe Bayar, să intre el.

Micuţul Bayar, care era atât de experimentat, spuse:

— În gaura aia mai mică de care povesteai tu adineauri eu pot să mă bag. În vizuină trebuie să intri repede, altfel rişti să te sufoci. Dacă mă luai cu tine azi ţi-aş fi scos toţi puii.

Chenzhen se întoarse la iurtă, unde îl aştepta Yangke. Îi povesti de două ori despre judecata şi sfaturile lui Bilge, dar Yangke încă era destul de neliniştit.

Peste noapte, Chenzhen se trezi de câteva ori auzind lătratul puternic al unui câine. Se întorsese Erlang, pesemne că nu fusese prins în mijlocul haitei de lupi. Chenzhen îl auzi cum aleargă pe afară plin de vigoare, ocupat să păzească ţarcul oilor, şi se gândi să se scoale, să meargă afară să-i dea de mâncare şi să-i oblojească rănile, însă era frânt de oboseală. Când lătratul lui Erlang încetă, căzu din nou într-un somn adânc.

Dimineaţa, când se trezi, îi văzu pe Yangke, Liang Jianzhong şi Dorji lângă sobă, bând ceai şi mâncând carne, discutând despre cum să prindă puii de lup. Dorji era ciurdar la grupa a treia, avea douăzeci şi patru, douăzeci şi cinci de ani, era un flăcău ager şi puternic, absolvise gimnaziul şi se întorsese acasă să vadă de păstorit. Totodată, era şi contabilul brigăzii şi i se dusese vestea prin păşune că e un vânător încercat. Tatăl lui provenea din zona de nord-est, care este jumătate ogor, jumătate păşune. S-a strămutat împreună cu întreaga familie, la scurt timp după ce s-a înfiinţat păşunea, fiind una dintre puţinele familii de mongoli manciurieni din toată brigada. În stepa Elun existau diferenţe destul de mari între obiceiurile mongolilor manciurieni şi cele ale mongolilor locali şi rareori se întâmpla să aibă loc căsătorii mixte. Toţi mongolii manciurieni, care erau pe jumătate agricultori, ştiau să vorbească limba chineză, chiar dacă o făceau cu accent. Dintre

ei s-au ridicat primii traducători și profesori de limbă mongolă de la Pekin. Însă Bilge și alții ca el nu prea aveau de-a face cu aceștia, iar tinerii intelectuali nu interveneau în contradicțiile dintre ei. În zori, Yangke se dusese și-l chemase pe Dorji, căci se gândea că vor fi din nou trași pe sfoară sau puși în primejdie, așa că-l chemase să-i sfătuiască, dar și să-i apere. Dorji era genul de vânător cu capul pe umeri, dacă nu vedea iepurele, nu dădea drumul șoimului. Cu el alături, șansele de a prinde pui de lup creșteau simțitor.

Chenzhen se ridică repede din pat, se îmbrăcă și-l salută pe Dorji. Acesta îl privi și îi spuse zâmbind:

— Măi, copile, ai avut curaj să intri în vizuină să prinzi lupii? De acum încolo să fii cu ochii-n patru, că, odată ce ți-a luat lupoaica mirosul, te va urmări pretutindeni.

Chenzhen tresări speriat și-și puse flanela pe dos, întrebând înfrigurat:

— Păi atunci ar trebui să ne descotorosim de lupoaica aceea, altfel nu mai am multe zile, nu?

Dorji râse cu poftă:

— Te-am speriat, nu? Fii pe pace, lupul se teme de om. Dacă ți-a luat mirosul, asta e numai pentru a nu se mai întâlni vreodată cu tine. Dacă era așa de grozav, până acum te mânca de zece ori. Când aveam vreo treisprezece, paisprezece ani, am intrat și eu într-o vizuină să prind pui, și uite că sunt în viață acum.

Chenzhen răsuflă ușurat, apoi întrebă:

— Dar tu ești vestit la prins lupi. Câți ai dat gata până acum?

— Vreo șaizeci, șaptezeci, dacă nu socotim și puii. Cu ăștia, ar mai fi vreo șapte, opt vizuini.

— Șapte, opt vizuini? Asta înseamnă cincizeci, șaizeci de pui. Atunci ai prins vreo sută douăzeci, o sută treizeci de lupi... Și lupii nu s-au răzbunat pe tine?

— Cum să nu se răzbune? În zece ani, lupii mi-au ucis o duzină de câini, iar oi, și mai multe, nenumărate.

— Dacă omori atâția lupi și nu mai rămâne nici măcar unul, ce faci când moare cineva?

— Mongolii din părțile noastre sunt cam ca voi, nu-i dau lupilor pe cei morți, ci îi înmormântează, în coșciug. Mongolii de-aici sunt cam înapoiați.

— Obiceiul de-aici de a-i da lupilor pe cei morți seamănă cu cel al tibetanilor, care îi dau vulturilor. Dar aici, dacă nu faceți așa, nu ajung lupii să vă dușmănească și mai tare?

— Lupii din Elun sunt foarte numeroși, cum să-i poți ucide pe toți? Când guvernul i-a chemat pe toți păstorii să prindă lupi, le-a spus că, ucigând un lup, apără o sută de oi, că, dacă prind puii din zece vizuini, pun la adăpost zece turme de oi. Nu se poate spune că eu am prins prea mulți lupi. În comuna Bayin Gaobi este un erou vânător de lupi. Acum doi ani a prins lupii din cinci vizuini, aproape cât am prins eu în zece ani. În Bayin Gaobi sunt multe familii venite din afară, mulți mongoli manciurieni, de-aia sunt așa mulți vânători de lupi și tot de-aia sunt așa puțini lupi prin părțile acelea.

Chenzhen întrebă:

— Și cu producția cum stau pe-acolo?

Dorji răspunse:

— Nu stau prea bine, nici pe departe așa de bine ca aici. Pășunile de acolo nu sunt prea bune, sunt foarte mulți iepuri și șoareci.

Punându-și cojocul, Chenzhen se grăbi să iasă, să-l vadă pe Erlang. Acesta stătea la poarta țarcului și mânca un miel mort, care fusese jupuit. Din când în când, primăvara mai erau miei care mureau răniți sau de vreo boală ori de frig și de foame. Aceștia erau o masă bună pentru câini, căci câinii din stepă mâncau numai miei jupuiți, altfel nici nu se atingeau de cei vii. Însă Chenzhen observase că, în timp ce-și rontăia mielul mort din față, Erlang nu suporta să se uite la cei vii, care țopăiau prin țarc. Chenzhen strigă o dată la el, dar câinele nu-și ridică privirea, ci continuă să-și roadă osul, legănându-și ușurel coada. Gălbenuș și Yile se înființaseră și stăteau cu labele pe umerii lui Chenzhen. Yangke și ceilalți îi bandajaseră rănile lui Erlang, dar se pare că acestuia nu-i prea plăceau pansamentele; încerca mereu să și le scoată, sau chiar să le lărgească, lingându-le tot timpul. Dacă te luai după starea lui de spirit, îl credeai capabil să mai meargă o dată pe munte.

După ce-și bău ceaiul de dimineață și-și mâncă porția de carne, Chenzhen merse din nou la vecinul lor, Ganbu, să-l roage să vadă de oi în locul lor. Văzându-i pe Chenzhen și Yangke pușii pe fapte mari, Liang Jianzhong începu să-și dorească și el să prindă pui de lup, așa că se duse la fiul lui Ganbu, să-l roage să iasă cu vitele în locul lui. În stepa Elun, prinderea puilor de lup era considerată o treabă foarte onorabilă.

Cei patru oameni își luară uneltele, armele și merinde pentru o zi întreagă și porniră către Piatra Neagră, alături de cei doi câini. Vântul rece din primăvara aceasta venise ca o avalanșă, dar trecuse ușor, ca un fir de mătase. În ultimele câteva zile, razele soarelui încă nu reușiseră să spargă stratul gros de nori, însă vremea rece alunga de pe fețele păstorilor umbrele vinețiii și le împurpura. Cât despre mugurii ierbii ce se iveau printre nămeți, aceștia se îngălbeniseră, arătând ca răsadurile de arpagic, fără pic de viață în ei, de nici oilor nu le plăcea să îi ronțăie. Dorji privi la norii care arătau ca o plapumă dezlânată și, cu o mină veselă, zise:

— A fost ger zilele astea, iar lupii n-au nimic în burtă. Toți câinii din tabără au lătrat azi-noapte de n-au mai putut, se vede că haita și-a cam făcut apariția.

Cei patru o luară degrabă pe urmele lăsate cu o zi în urmă și, în nici două ceasuri, ajunseră în râpa plină de rugi spinoși. Lopata înfiptă în gura vizuinii era încă acolo, nemișcată. Pe terasa din fața intrării erau câteva urme proaspete de lupi mari, însă pământul și pietrele cu care blocaseră intrarea erau neatinse, ceea ce putea să însemne că lupoaica s-a speriat văzând lopata și a fugit. Cum se apropiară de vizuină, cei doi câini deveniră foarte agitați, stăteau numai cu nasul în pământ, mirosind și căutând peste tot. Erlang era cel mai nerăbdător, cu ochii arzând de dorința răzbunării. Chenzhen întinse mâna și, arătând către panta din apropiere, fluieră de două ori scurt. Îndată, cei doi dulăi se despărțiră și o luară pe căi separate, amușinând urmele de lup și căutând. Cei patru oameni merseră și ei la cealaltă ieșire din vizuină, în apropierea căreia erau alte urme proaspete de lup, dar pietrele și pământul cu care o blocaseră erau neatinse. Dorji îi puse pe ceilalți trei să se despartă și să caute separat alte posibile ieșiri. Nici nu dădură

bine ocol, că și auziră dinspre povârnișul de la miazănoapte lătrăturile dezlănțuite ale lui Erlang și Gălbenuș. Lăsară baltă vizuina de acolo și Chenzhen, smulgând lopata din pământ, o zbughi spre nord.

Cum trecură de coamă, cei patru văzură dulăii, care lătrau cu furie. Erlang se apucase de scormonit în pământ. Gălbenuș stătea și el cu coada în sus, ajutându-l pe Erlang să sape, aruncând pământ în toate direcțiile. Dorji strigă:

— Au găsit puii de lup!

Entuziasmați peste măsură, cei doi nu se mai uitară la pietrele care le stăteau în cale și porniră ca vântul, până ajunseră înaintea celor doi câini. Descălecară dintr-o săritură. Văzându-și stăpânii, dulăii nu se mai dezlipiră de-acolo, ci continuară să sape cu îndârjire. Erlang își mai băga botul din când în când, scormonind în groapă, nerăbdător să înhațe ceea ce se afla înăuntru. Chenzhen se duse lângă el și, apucându-l de picioarele din spate, îl trase afară din groapă. Dar ce-i fu dat să vadă îl descurajă total: pe bucățica aceea de pământ nu era decât o groapă de vreo treizeci de centimetri în diametru, mult diferită de cea pe care o văzuse el. La intrarea în vizuină nici măcar nu era vreun locșor plat, ci o limbă de pământ răvășit, acoperit de un petic de zăpadă, peste care câinii călcaseră de nenumărate ori.

Văzând locul, Liang Jianzhong se bosumflă și spuse:

— Ce vizuină de lupi mai e și asta? Mai degrabă e o gaură de iepure, ca să nu zic că e de-a dreptul de marmotă.

Dar Dorji răspunse liniștit:

— Uite, vizuina asta este nouă, pământul e proaspăt săpat, sunt sigur că e locul în care și-a adus lupoaica puii.

Chenzhen se arătă neîncrezător:

— Vizuina lupului nu poate să fie așa de mică, cum să intre ditamai lupul în așa ceva?

Dar Dorji zise:

— Asta e o vizuină temporară. Trupul lupoaicei e subțire, poate să se strecoare înăuntru, ea și-a pus puii la adăpost până când, în câteva zile, va săpa o vizuină mai mare în altă parte.

Agitându-și lopata, Yangke spuse:

— Că e lup sau iepure, important e să prind o vietate azi, măcar să știm că n-am venit degeaba. Ia, la o parte, că mă apuc de săpat!

Dar Dorji îl opri imediat:

— Lasă-mă să văd mai întâi cât e de adâncă vizuina asta și dacă e sau nu ceva înăuntru.

Terminându-și vorba, luă tomakanul, îl întoarse și bägă ușor capătul cel gros în vizuină. După ce intră vreun metru, dădu de ceva. Ridicându-și capul, îi spuse bucuros lui Chenzhen:

— Hei, e ceva înăuntru, ceva moale. Vino și tu să vezi.

Chenzhen luă și el bățul și-l bägă ușurel înăuntru, apoi simți cum se oprește în ceva moale și elastic. Cu gura până la urechi de bucurie, spuse:

— E ceva, e ceva, ce bine ar fi să fie chiar puii de lup.

Yangke și Liang Jianzhong încercară și ei, apoi spuseră într-un glas că acolo sigur ar fi vreo jivină. Însă nimănui nu-i venea să creadă că sunt chiar puii de lup.

Dorji bägă încet bățul până la capăt, îl afundă bine în vizuină, apoi îl scoase ușurel și-l puse jos. Merse pe direcția vizuinii, măsură lungimea galeriei și se ridică în picioare. Măsură apoi cu pasul și, făcând un semn, spuse sigur pe el:

— Uite, aici trebuie să săpăm. Dar cu grijă, să nu vătămăm puii.

Chenzhen îi smulse lopata din mână lui Yangke și întrebă:

— Cam cât de adânc să fie?

Aproximând cu brațele, Dorji îi arătă:

— Cam de vreo jumătate de metru. Vezi că s-ar putea ca, din cauza căldurii venite de la pui, pământul să fie dezgheţat, așa că nu te opinti prea tare.

Chenzhen începu să dea la o parte zăpada aproape topită, după care înfipse lopata în pământ, apăsă ușor cu piciorul pe locul acela, apoi ceva mai tare, și pământul de la suprafață se surpă deodată, dând la iveală o gropiță. Cei doi câini se repeziră ca la un semn spre locul unde se surpase pământul, lătrând ca smintiți. Chenzhen simți cum sângele îi năvălește în creier și rămase ca prostit, căci ceea ce dezgropaseră îl făcea să se simtă mai emoționat și mai împlinit decât dacă ar fi descoperit mormântul împăraților din dinastia Han de Apus. Printre

bucățile răvășite de pământ și pietriș apăruseră deodată mai mulți pui cărora le crescuse blana pufoasă, cenușie, pe alocuri neagră. Pui de lup! Pui de lup! Cei trei studenți de la Pekin rămaseră împietriți câteva secunde, după care începură să strige ca nebunii. Chenzhen și Yangke se uitau stupefiați spre locul acela. Li se îndeplinise un vis care-i ținuse câteva zile și nopți în spaimă și tensiune, în trudă și osteneli și care părea să se termine fie cu o luptă grea, crudă și sângeroasă, fie cu un război îndelungat, de uzură, de hărțuială. Nu s-ar fi gândit că, în cele din urmă, se va încheia cu o luptă decisivă... la lopată. Celor doi nu le venea să creadă că aveau înaintea ochilor chiar puii de lup. Acei lupi care domniseră peste stepa mongolă, atât de imprevizibili, atât de pricepuți la vicleniile războiului să cadă în mâinile unor studenței de la Pekin. Fapta le umplu inimile de bucurie. Yangke spuse:

— Mi se pare că visez. Puii ăștia ne-au bântuit până acum doar visele.

Liang Jianzhong spuse rânjind:

— V-ați gândit vreodată că voi, doi pisoi orbi de la Pekin, o să ajungeți să vă întâlniți cu niște pui vii de lup mongol? Toate tehnicile de arte marțiale pe care le-am acumulat în câteva zile au fost în van. Eu mă gândeam că azi o să ne batem, nu glumă.

Chenzhen se lăsă pe vine, dădu cu grijă la o parte bulgării de pământ și pietrele care acopereau puii, apoi îi numără atent: erau șapte. Micuții erau doar ceva mai mari decât palma, capetele mici și negre erau înghesuite laolaltă; șapte puișori care stăteau strânși unii într-alții, nemișcați. Însă cu toții aveau ochii deschiși. Ochișorii aceia albaștri ca cerul erau încă acoperiți de o membrană cenușie, umedă, prin care li se vedea pupila neagră. Le spuse puilor în sinea sa: „Multă vreme v-am căutat, și până la urmă ați apărut."

Dorji spuse:

— Să fie douăzeci de zile de când s-au născut. În curând, vor deschide ochii.

Chenzhen întrebă:

— Dar ce-i cu puii, dorm? De ce nu se mișcă?

Dorji răspunse:

— Lupii sunt niște hoțomani de mici. Au auzit lătrături și strigăte, de trezit s-au trezit de mult, de spaimă, dar nu se mișcă. Se prefac a fi morți. Dacă nu mă crezi, ia unul și ai să vezi.

Chenzhen punea pentru prima dată în viața lui mâna pe un lup viu. Ezită puțin, neîndrăznind să atingă direct trupul puiului de lup, ci cu degetul mare și cu cel arătător prinse urechile unuia. Așa îl scoase din groapă.

Micuțul nu se mișcă nici atunci. Piciorușele îi atârnau inerte, nu se zbătea, nu părea dornic să se ia la bătaie, nu semăna deloc cu un pui de lup, mai degrabă cu un pisoi mort. Fu adus în fața celorlalți trei băieți. Chenzhen se obișnuise cu puii de câine, dar, uitându-se mai bine, văzu imediat diferențele dintre un pui de lup și unul de câine domestic. Încă de la naștere, puii de câine aveau o blană lucioasă și curată, impresia pe care o lăsau era a unor ființe tare drăgălașe. Puii de lup, în schimb, nu erau deloc așa. Doar erau animale sălbatice. Deși pe trup le crescuse un puf fumuriu, fin și moale, printre peri apăruseră, din loc în loc, fire negre și aspre de păr de lup, mai lungi decât pufușorul de pui, neregulate, dezordonate, ca țepii de pe coaja castanelor, înțepând la atingere. Capetele lor mici erau negre și lucioase, de parc-ar fi fost stropite cu smoală. Ochișorii nu li se deschiseseră de tot, însă colții subțirei crescuseră, ieșindu-le din gură și dându-le un aer feroce. Puiul proaspăt scos din groapă mirosea puternic a țărână și a murdărie, nici nu se compara cu cățelușii curați și buni de smotocit. Însă în ochii lui Chenzhen aceasta era cea mai scumpă, mai rară și mai frumoasă ființă de pe tot cuprinsul stepei mongole.

Continuă să-l țină în aer, dar puiul făcea în continuare pe mortul. Nu arăta nici cea mai mică împotrivire, nu scotea nici cel mai slab sunet. Însă când îi mângâie ușor pieptul, simți cum îi bate inima așa de tare, că se sperie.

Dorji îi spuse:

— Pune-l jos puțin, să vezi ceva.

Chenzhen făcu întocmai, și puiul deodată învie și începu să se cațere spre locul în care nu erau oameni și câini așa de repede, încât părea că era o mașinuță de jucărie cu arc. Gălbenuș îl ajunse din urmă din doi pași și era cât pe ce să-l apuce, dar fu oprit de strigătele celor

trei oameni. Chenzhen se repezi și luă din nou puiul, băgându-l în tolbă. Foarte nemulțumit, Gălbenuș se holbă la Chenzhen. Se vede treaba că și-ar fi dorit mult să ucidă cu colții lui câțiva dintre puii aceia, doar așa putând să se elibereze de ura ce i se strânsese în inimă. Dar Chenzhen observă că Erlang se uita fix la pui, ba chiar dădea ușurel din coadă.

Cei trei studenți deveniră dintr-odată agitați, de parcă ar fi fost niște băiețandri neastâmpărați, care se duc în cartierele mărginașe ale Pekinului să șterpelească ouăle din poiata găinilor. Apucându-i de urechi, luară fiecare câte un pui de lup, apoi, cât ai clipi, băgară toți puii în tolbe. Chenzhen închise tolba, o agăță de șaua calului și se pregăti să se întoarcă spre casă. Însă Dorji privi de jur-împrejur și spuse:

— Lupoaica e pe undeva prin preajmă. Să dăm câteva ocoluri înainte de a ne întoarce, altfel se ia după noi până la tabără.

Abia în acel moment cei trei își dădură seama de pericolul care-i pândește, de faptul că în tolbe nu aveau ouă, ci lupi, de care, numai auzind, chinezul pălește la față.

Capitolul 11

Charaqa sau Linqun, după ce a murit fratele său, a luat-o la el pe soția aceluia, iar ea i-a născut doi copii: unuia îi ziceau Gentu Chino, iar celuilalt, Ulkhuna Chino. În mongolă, chino *se tălmăcește „lup"...* Cronicile *tâlcuiesc mai ales numele celor doi copii drept „Lupul" și „Lupoaica". Tribul chinos se trage, așadar, din aceștia doi.*

[...]

„S"-ul acesta care apare în cuvântul chinos *din* Cronicile dinastiei Yuan — Cartea neamurilor *marchează pluralul, așadar, înseamnă „haită de lupi".*

Han Rulin, *Studiu asupra celor treisprezece strămoși ai lui Genghis-Han*

CEI TREI SĂRIRĂ DEGRABĂ PE CAI și porniră după Dorji, intrând în desișul de trestii dinspre apus, apoi ocoliră malul de salpetru spre miazăzi, îngrijindu-se să o ia prin acele locuri în care nu puteau rămâne întipărite urmele cailor. Mergeau grăbiți spre casă. Pe drum, cei trei studenți de la Pekin nu prea se simțiseră în largul lor. Nu numai că nu aveau sentimentul victoriei, dimpotrivă, se simțeau ca niște hoți care tâlhăriseră o casă de om bogat. Le era teamă ca boierul păgubit să nu vină acum după ei cu oaste și să le ia viața.

Dar Chenzhen își aminti de lupoaica ce fugise cu mielul în dinți și lupta din sufletul lui se mai domoli. La urma urmelor, un păstor răzbunase viața mielului ucis. Jefuirea unei vizuini cu pui echivala cu

protejarea unei turme de oi. Dacă n-ar fi descoperit și luat acești șapte pui de lup, cine știe câte oi ar mai fi ucis ei și urmașii lor. Jefuirea vizuinii cu pui făcea parte din lupta pentru supraviețuire care se dădea de veacuri în stepă între oameni și lupi, fiind totuna cu nimicirea unei haite mai mici. Deși operațiunea în sine era foarte dificilă, era mai ușor decât să se înfrunte cu șapte lupi mari. Însă cum se face că, deși au descoperit de mult această metodă rapidă și eficientă de a nimici lupi, oamenii stepei mongole nu au micșorat cu nimic dezastrele aduse de aceștia? Chenzhen îi puse această întrebare lui Dorji, iar acesta spuse:

— Lupii sunt foarte inteligenți, ei pot să-și aleagă momentul în care să nască puii. Toată lumea știe că acum mii de ani lupii și câinii erau din același neam, dar, de fapt, lupii sunt incomparabil mai iscusiți decât câinii. Câinii fac pui la nici două săptămâni după Sărbătoarea Primăverii, însă lupii își aleg ca moment pentru nașterea puilor începutul primăverii, când zăpada s-a topit, iar oile încep să fete. În perioada în care se nasc mieii, mongolii sunt ocupați, osteniți și suprasolicitați, deoarece turma se dublează și atunci toate eforturile și întreaga comunitate sunt implicate în această acțiune. Oamenii sunt așa de ocupați, că nici să mănânce nu mai au timp, dar să se mai îngrijească și de vizuinile cu pui de lupi. Până se termină cu mieii și cu osteneala oamenilor, puii sunt mari, și nu mai stau în vizuină. În mod normal, lupii nici nu stau prin vizuini. Lupoaicele se așază acolo doar atunci când nasc. Puii deschid ochii cam pe la o lună, iar după încă o lună și ceva pot să se țină după mama lor, să fugă încoace și-ncolo. Dacă abia atunci te duci să scoți puii din vizuină, e deja goală. Dacă lupii ar începe să nască pui vara, toamna sau iarna, când oamenii ar avea destul timp să se ducă la vizuini, atunci ar fi ca și cum lupul s-ar arunca singur în mâinile oamenilor. Faptul că naște tocmai la începutul primăverii mai prezintă un avantaj: lupoaica poate fura miei cu care să-și hrănească puii. Carnea fragedă a mieilor e o hrană numai bună pentru puii de lup, și apoi, dacă are destulă carne de miel la dispoziție, lupoaica n-are a se teme că poate rămâne fără lapte, și așa poate să aibă și o duzină de pui.

Yangke bătu șaua calului cu palma și spuse:

— Lupii ăștia, lupii... M-ai convins, cel mai important e să aleagă momentul când să nască puii. Ai perfectă dreptate. Primăvara, odată cu

nașterea mieilor, lucrul devine foarte obositor. Mă țin după turmele în care urmează să se nască miei și, în fiecare zi, am la mine saci de pâslă în care să-i protejez. Duc și patru, cinci odată. Alerg încolo și-ncoace, chiar și de zece ori pe zi. Obosesc de pic din picioare. Dacă n-ar fi fost să venim să prindem pui, să perseverăm, adică, cine ar mai fi stat să se ostenească! Altă dată nici că mă mai prinde cineva cu așa ceva. Acum mă duc acasă și mă culc.

Zicând acestea, Yangke căscă. Chenzhen simți și el de îndată cum îl biruie oboseala, dorindu-și să se întoarcă la iurtă, să pună capul jos și să doarmă. Însă nu putea să renunțe așa de ușor la subiectul acesta, la lup. Se scuturâ de toropeală și continuă să întrebe:

— Dar cum se face că păstorii bătrâni de pe-aici nu prea se înghesuie să meargă să prindă pui de lup?

Dorji răspunse:

— Oamenii locului sunt adepți ai budismului tibetan. În trecut, din fiecare familie era cineva care se ducea să se facă lama. Lama aceștia fac fapte bune, nu lasă să fie omorâte ființe așa, la întâmplare, și cred că, cu cât sunt uciși mai mulți pui de lup, cu atât se scurtează viața omului. Eu nu sunt budist și nu mă tem că viața mea se va scurta. Noi, mongolii dinspre nord-est, nu-i dăm pe cei morți lupilor spre a fi mâncați, ci îi ucidem noi pe lupi, așa că nu mă tem. După ce învățăm să cultivăm pământul, ne cam asemănăm cu voi, chinezii, adică și noi credem că oamenii își află odihna în pământ.

Se îndepărtau tot mai mult de vizuina pe care o jefuiseră, dar Chenzhen avea încă senzația că sunt urmăriți de o umbră fantomatică. Aceasta îl neliniștea, strecurându-i pe nesimțite în străfundurile sufletului un sentiment de teamă și de neliniște. El, care crescuse într-un oraș mare, care nu mai avusese de-a face cu lupii, ajunsese deodată stăpân peste soarta a șapte lupi de stepă. Mama acestor lupi era cât se poate de curajoasă și de vicleană; cine știe, poate că acești pui sunt chiar descendenții acelui rege al lupilor sau poate sunt niște exemplare rare ale unei rase pure de lupi de stepă. Dacă n-ar fi fost obsesia care l-a mânat mereu înainte, acești șapte pui ar fi rămas cu siguranță la adăpost de orice vânător și s-ar fi făcut mari și voinici, devenind războinici viteji care urlă prin stepă. Pe când așa, din cauza sosirii lui aici,

soarta acestor pui fusese întru totul schimbată. De acum înainte, între el și lupii stepei avea să se înfiripeze o legătură indestructibilă, dar și o ură neîmpăcată. Întregul neam al lupilor din stepa Elun putea să se organizeze sub conducerea acelei lupoaice agere și tenace, și, învăluiți în întunericul nopților, să vină și să-l bântuie, cerându-i socoteală, rupându-i neîncetat cu colții câte o halcă din suflet. Atunci își dădu seama că poate făcuse o mare greșeală.

Când ajunseră la iurtă era seară. Chenzhen agățată de paravanul iurtei traista în se aflau erau puii. Cei patru se așezară în jurul sobei, turnându-și ceai și mâncând carne, discutând despre ce vor face cu cei șapte pui.

Dorji spuse:

— Chiar e nevoie de atâtea discuții pentru niște pui de lup? Terminați-vă ceaiul și veniți cu mine să vă arăt. În nici două minute am și terminat.

Chenzhen știa că se apropia momentul în care avea să se confrunte cu o problemă extrem de spinoasă: creșterea puiului. Încă de când a început să-l preocupe ideea creșterii unui pui de lup, a știut că va avea de înfruntat opoziția tuturor păstorilor, a cadrelor și chiar a studenților. Din orice perspectivă ai fi privit — politică, a cutumelor, religioasă sau etnică —, din punct de vedere psihologic, al producției sau al siguranței, creșterea unui pui de lup era o faptă reprobabilă și subversivă. La începutul Revoluției Culturale, faptul că la grădina zoologică din Pekin un pui de tigru, a cărui mamă nu avea destul lapte să-l hrănească, a fost pus de îngrijitori în același coteț cu o cățea, care l-a adoptat, a devenit o mare problemă politică. S-a spus că asta e propagandă mascată împotriva luptei de clasă, așa că îngrijitorii au fost denunțați și criticați public. Și atunci, să crești un lup chiar lângă turmele de oi, lângă vite și lângă câini nu reprezintă un exemplu de inducere a unei stări de confuzie între prieten și dușman, de trădare, în cele din urmă? Doar lupul era dușmanul păstorilor din stepă, dar era, mai ales, spiritul și totemul în fața căruia se plecau cucernice inimile celor bătrâni și purtătorul sufletelor acestora spre înălțimile lui Tengri. În fața zeului și a totemului nu puteai decât să-ngenunchezi și să te-nchini; de unde și până unde să-l ții pe lângă casă ca pe un câine,

ca pe o slugă? Din punct de vedere religios, psihologic, al producției și al siguranței, creșterea unui tigru însemna necaz, iar a unui lup, nenorocire. Dacă avea să crească un pui de lup, Bilge nu cumva va ajunge să nu-l mai recunoască vreodată ca fiul lui chinez?

Însă Chenzhen n-avea nici pe departe intenția de a defăima cumva spiritele, de a nesocoti sentimentele religioase ale oamenilor stepei, dimpotrivă. Din respect pentru acest totem al mongolilor, din obsesia pentru misterul acesta profund al lupului, a fost zi de zi mânat de dorința de a crește un pui de lup. Lupul este o ființă care vine și se duce pe neștiute. Dacă nu creștea el un lup viu, pe care să-l atingă cu mâna lui și să-l vadă sub ochii lui, cunoștințele lui despre acesta s-ar fi limitat la poveștile populare misterioase și ignorante sau la cunoașterea generală, ba chiar la prejudecata chinezilor, care văd în lup un dușman de moarte. Începând cu grupul de tineri intelectuali care plecaseră de la Pekin în 1967, alte mari grupuri de chinezi și mari cantități de arme și muniție chinezească pătrunseseră necontenit în stepa mongolă. Lupii din stepă se împuținaseră și poate în câțiva ani nimeni n-avea să mai găsească o vizuină cu șapte pui de lup. Gândindu-se că va reuși să crească lupul tocmai acolo, în mijlocul păstorilor, nu se putea bizui decât pe sine pentru a-l prinde. Așa că nu se mai putea aștepta și la ajutor. Acum, că reușise să pună mâna pe un pui de lup, n-avea decât să și-l crească singur, cum va putea. Însă pentru a nu răni sentimentele păstorilor, și mai ales pe cele ale bătrânilor, Chenzhen trebuia să găsească niște argumente pe care păstorii să fie obligați să le accepte.

Înainte de a merge la vizuină să prindă lupii, s-a tot frământat zile întregi, pentru ca, în cele din urmă, să găsească un argument cât de cât rațional: creșterea unui lup este un experiment științific, făcut în vederea creării câinelui-lup. În stepa Elun, câinele-lup se bucura de o faimă generală. Motivul era acela că grănicerii aveau pe lângă ei și vreo cinci sau șase câini militari din această rasă, deosebit de mari și de fioroși și, în plus, extrem de rapizi. La vânătoarea de lupi sau de vulpi era nevoie de viteză, de precizie, de fermitate, de siguranță. Odată, Zhao, comandantul postului de grăniceri, a venit cu doi ostași și doi câini-lupi în zonele de pășune, să inspecteze activitatea miliției populare, dar pe drum cei doi câini au prins dintr-o lovitură patru vulpi mari, și

fiecare dintre ei era oricând capabil să mai prindă una. Așa că și-au îndeplinit și misiunea, dar s-au ales și cu pieile de vulpe, spre invidia vânătorilor din brigadă. De atunci, oamenii locului își puseseră în gând să crească mai mulți astfel de câini, însă la vremea aceea câinii-lupi erau niște bunuri de mare preț ale armatei și, oricât de bune ar fi fost relațiile între armată și civili, când venea vorba de acești câini nu mai era de glumă. Și atunci Chenzhen s-a gândit așa: nu erau câinii-lupi rezultatul încrucișării dintre masculii de lup și femelele de câine? Dacă reușea să crească un pui de lup și-l încrucișa cu o cățea, nu obținea un câine-lup? După aceea le lăsa câinii-lupi oamenilor locului, dar astfel reușea să facă posibilă și creșterea lupului. Mai mult, lupul de stepă era cea mai bună rasă de lup din lume. Dacă experimentul reușea, aveau să obțină niște câini militari mult mai buni decât cei ai armatelor germane și sovietice. Astfel, poate reușea să dezvolte în stepa mongolă o nouă ramură a creșterii de animale.

Chenzhen lăsă jos bolul de ceai și îl întrebă pe Dorji:

— Poți să le faci felul la șase dintre pui, dar mie să-mi lași un băiețel, pe cel mai puternic. Vreau să-l cresc.

Dorji rămase mut de uimire. Apoi începu să se uite la Chenzhen ca la lup, și abia după câteva clipe îngăimă:

— Vrei să crești un lup?

Chenzhen spuse:

— Vezi bine că asta vreau: să cresc un lup, să-l fac mare, apoi să-l încrucișez cu o cățea și, cine știe, poate voi reuși să obțin o rasă de câine-lup mai bună chiar decât a grănicerilor. Și atunci, când o să se nască acel câine-lup, toți păstorii o să vrea să facă același lucru ca și mine.

Dorji își dădu ochii peste cap, în ei fulgerând acea sticlire pe care o are câinele de vânătoare când vede vânatul. Spuse repede, gâfâind:

— Dar știi că nu e rea deloc ideea asta. Poate că o să iasă! Dacă o să avem câini-lupi, o să ne fie cu atât mai ușor să prindem și vulpi, și lupi. Și, cine știe, poate în viitor o să ajungem să vindem puii și să facem avere!

Chenzhen spuse:

— Mi-e teamă însă că n-o să ne lase să-l creștem.

Dar Dorji spuse:

— Stai puțin, doar creșterea puiului este făcută tocmai împotriva lupului, pentru apărarea bunurilor obștești. Cine se opune acum acestui lucru să-și ia gândul după aceea să vină la noi să ne ceară vreun pui, când or fi să se nască.

Dar Yangke râse și spuse:

— Ei, acum vrei și tu să crești lupi?

Dorji spuse hotărât:

— Dacă luați voi unul, iau și eu unul să-l cresc.

Chenzhen bătu din palme și spuse:

— Ce bine! Două case care cresc lupi împreună, așa avem și mai multe șanse de reușită.

Dar, după ce se mai gândi puțin, spuse:

— Ei, riscăm puțin, pentru că nu putem ști sigur dacă atunci când se face mare o să vrea să se împerecheze cu o cățea.

Dorji răspunse:

— Asta nu e o problemă. Am eu o soluție. Acum trei ani, am adus o cățea de rasă foarte bună, doream să o împerechez cu unul dintre câinii mei, unul foarte agil și neînfricat. Dar aveam vreo zece câini, dintre care opt masculi, unii mai buni, alții mai răi. Dacă acea cățea s-ar fi împerecheat mai întâi cu cei slabi, atunci se ducea totul de râpă. Și mi-a venit o idee: până să vină vremea împerecherii, am găsit un puț secat, săpat pe jumătate, însă mare cât o iurtă și adânc de intrau doi oameni în el. I-am luat frumușel pe cățeaua aceea și pe câinele meu și i-am băgat acolo, împreună cu o oaie moartă, apoi le duceam și mâncare și apă în fiecare zi. După vreo trei săptămâni i-am scos afară de-acolo și, ce să vezi, cățeaua deja rămăsese grea. Pe la începutul primăverii, a fătat o liotă întreagă, opt cățeluși în total, din care am omorât patru femele și am lăsat patru masculi, pe care i-am crescut. Acum, printre cei zece câini ai noștri se numără și aceștia patru, care sunt cei mai mari, mai iuți și mai fioroși. Într-un singur an, mai mult de jumătate dintre lupii și vulpile pe care le-am prins reprezintă osteneala acestora patru. Dacă folosim și noi metoda asta, mai mult ca sigur că o să avem parte de pui de câine-lup până la urmă. Ține minte, să faci în așa fel încât să crească laolaltă și puiul de lup și puii de cățea, încă de mici.

La auzul acestor vorbe, Chenzhen și Yangke exclamară de bucurie.

Traista se mișca, poate că puii începuseră să se simtă înghesuiți sau poate le era foame. Până la urmă nu mai făceau pe morții, ci începuseră să se agite, vrând să se strecoare afară prin crăpătura tolbei. Dar, deși Chenzhen avea un respect deosebit pentru cele șapte vieți nobile de pui, cinci dintre ei urmau să meargă la moarte. Chenzhen se posomorî pe dată. Prin fața ochilor îi trecu fulgerător imaginea basoreliefului de la intrarea în grădina zoologică din Pekin. Ce bine ar fi fost dacă ar fi putut să-i trimită acolo pe cei cinci, doar erau lupi mongoli din rasa cea mai pură, din inima stepei. Simțea în sufletul lui cât de înspăimântătoare puteau fi lăcomia și vanitatea umană. Tâlhărise o întreagă vizuină de pui de lup și, când colo, lui nu-i trebuia decât unul singur, pe care să-l crească. L-ar fi putut alege doar pe cel mai mare și mai robust. Atunci de ce a trebuit să-i ia pe toți? Nu trebuia să-i fi luat cu el pe Dorji și pe Liang Jianzhong. Dar dacă cei doi n-ar mai fi mers cu el, ar mai fi fost el în stare să se întoarcă măcar cu un pui? Nu era sigur. Faptul că reușiseră să prade o vizuină de lup era o victorie, demonstra vitejia, priceperea, le aducea onoare și respectul tuturor, lucruri în comparație cu care cele șapte jivine nu erau decât ca niște grăunți de nisip.

Pe Chenzhen îl durea sufletul. Se gândi de câtă vreme pusese stăpânire pe sufletul lui dorința de a avea pui de lup. Erau doi ani de când visa la ei, prinsese drag de ei și își dorea să-i poată lăsa în viață pe toți. Însă acest lucru era de-a dreptul imposibil, câte jivine trebuia să ucidă pentru a hrăni șapte pui de lup? Brusc, îi veni o idee: n-ar fi mai bine să se suie pe cal și să-i ducă înapoi pe ceilalți cinci? În afară de Yangke, n-ar mai fi vrut nimeni să vină cu el, iar singur nu-i prea venea să se ducă. Apoi, drumul dus și întors dura cam patru ceasuri, iar oamenii și caii erau peste măsură de osteniți. Lupoaica aceea trebuie să fie acum lângă vizuina surpată, tânguindu-se la cer și scormonind pământul, urlând ca o nebună. Dacă i-ar fi dus acum înapoi, ar fi fost ca și cum și-ar fi căutat singur sfârșitul.

Chenzhen luă tolba și o luă încetișor către ușă. Zise:

— Să-i mai lăsăm câteva zile și apoi îi omorâm, vreau să mă uit mai bine la ei.

Dorji îi spuse:

— Și cu ce ai să-i hrănești? E așa de frig, ei n-au mâncat nimic o zi întreagă, trebuie să fie lihniți de foame.

Dar Chenzhen răspunse:

— O să mulg niște lapte și le aduc.

Liang Jianzhong se întunecă la față și spuse:

— Nu se poate așa ceva, eu cresc vacile, laptele e pentru oameni, lupii mănâncă vaci, să iei lapte de la vacă să hrănești lupul — nu s-a mai auzit! Poate mă trezesc după aceea că brigada îmi ia vitele din grijă.

Yangke încercă s-o dreagă:

— Mai bine îl lăsăm pe Dorji să se ocupe de pui, Kasmai o să se îngrijoreze foarte tare pentru că n-o să-și poată îndeplini datoria, iar noi, dacă o să predăm cinci piei de pui de lup, o să-i ducem de nas, și abia așa o să-i putem crește pe ceilalți. Altfel, toată lumea din brigadă o să vină să vadă puii vii și n-o să mai putem ține nici măcar unul. Mai bine îl lași pe Dorji să-și termine repede treaba că eu nu pot și nici pe tine nu te văd în stare, iar să-l chemăm altă dată nu e chiar floare la ureche.

Chenzhen simți cum ochii încep să-l usture. Încuviință, cu un oftat prelung:

— Altfel nu se poate.

Chenzhen se întoarse și intră în iurtă, trase lângă el lada cu balegă uscată, o răsturnă și puse puii din tolbă în ea. Puii începură să se cațere unii peste alții, dar când ajungeau la margine imediat se prefăceau morți — micuții se străduiau din greu să se pună la adăpost de nenorociri. Fiecare dintre ei tremura, iar blana aceea pufoasă de pe ei stătea țepoasă, de parcă fuseseră curentați. Dorji întinse mâna și îi căută pe fiecare, apoi, ridicându-și capul, îi spuse lui Chenzhen:

— Patru sunt băieți și trei sunt fete. Tu ia-l pe care e cel mare și mai puternic, iar eu îl iau pe cestălalt.

Spunând acestea, îi luă pe ceilalți cinci și-i vârî în tolbă, unul câte unul. Apoi luă ghiozdanul și merse pe locul din fața iurtei, scoase unul și, uitându-se la pielea de pe burtă, spuse:

— Asta e fată, s-o lăsăm pe ea să meargă prima la Tengri.

Dădu mâna pe spate, se lăsă puțin pe piciorul drept, își roti brațul înainte și cu toată puterea trimise puiul rotofei direct la Tengri, așa cum făceau păstorii stepei în fiecare primăvară cu puii de câine. Ceea ce mergea la cer era sufletul, ceea ce rămânea pe pământ era trupul. Chenzhen și Yangke văzuseră de multe ori acest ritual străvechi, iar în trecut auziseră că tot așa se procedează și cu puii de lup, însă era prima dată când vedeau cu ochii lor cum cineva le face de petrecanie puilor de lup pe care ei înșiși îi prinseseră. Chenzhen și Yangke se făcură cenușii la față precum zăpada de lângă iurtă.

Puiul care fusese trimis la cer parcă nu-și dorise să meargă chiar așa de timpuriu să-l vadă pe Tengri. Stătuse tot timpul făcând pe mortul, dar acea mică lupoaică ce stătea nemișcată știa din instinct că exact acolo urmează să meargă, așa că își adună toate puterile și începu să dea din lăbuțele ei subțiri, prinzând și zgâriind aerul, de parcă voia să se prindă de trupul mamei sau de ceafa tatălui, sau de orice i-ar fi putut salva viața. Lui Chenzhen i se păru că, de frică, membrana aceea albăstruie de pe ochii puiului s-a spart, lăsând să i se vadă ochii înroșiți de sânge și de groază. Sărmana de ea deschisese dintr-odată ochii spre cer, dar nu apucă să vadă lumina azurie a lui Tengri, căci cerul albastru era acoperit de nori negri, năpădit de sângele din ochii puiului. Micuța căscă gura, dar se prăvăli pe pământul tare, neacoperit de zăpadă al șesului pe care se afla tabăra de iurte.

Puiul căzu pe pământ pocnind ușor ca un pepenaș, micuțul său trup nu mai avu când să se zbată și curând rămase nemișcat. Din gură, din nas și din ochi îi ieșeau firicele subțiri de sânge rozaliu, de parcă ar fi fost amestecat cu lapte. Chenzhen simți cum inima din gât îi cade la loc în piept, durându-l până la inconștiență. Cei trei dulăi se repeziră înaintea puiului, dar Dorji strigă o dată tare și făcu câțiva pași apăsați spre ei ca să-i oprească, de teamă ca nu cumva blana aceea atât de prețioasă a puiului să fie hărtănită de colții dulăilor. Chenzhen văzu din întâmplare cum Erlang se repede la ceilalți doi tovarăși lătrând, împiedicându-i astfel pe Gălbenuș și pe Yile să muște puii. Erlang, care se purta ca un general, nu avea obiceiul să-și verse mânia. Mai degrabă s-ar fi spus că-i plac puii de lup.

Dorji mai scoase un pui din tolbă. Acesta părea să fi simțit mirosul de sânge, și, cum încăpu pe mâna lui Dorji, nu mai făcu pe mortul, ci începu imediat să se zbată, iar lăbuțele lui subțiri îi lăsară pe mână semnele unor zgârieturi ușoare, ca niște dâre albe. Când tocmai se pregătea să-l trăsnească, se opri și-i zise lui Chenzhen:

— Omoară și tu „o ființă nevinovată". Ucide un pui de lup cu mâna ta, așa, să-ți încerci curajul. Care păstor din stepă n-a ucis cândva un lup?

Dar Chenzhen se dădu un pas înapoi și spuse:

— Lasă, fă-o tot tu.

Atunci Dorji râse și spuse:

— Voi, chinezii, sunteți foarte fricoși. Îi urâți pe lupi, dar nici măcar un pui nu sunteți în stare să ucideți. Cum să fiți în stare să mergeți la război? Nu-i de mirare că v-ați chinuit atâta amar de vreme să construiți zidul acela nesfârșit. Ia uite la mine...

Nici nu se stinse bine ecoul vorbelor sale, că puiul zbură către cer. Și nici nu căzu bine pe pământ, că urmă altul. Pe măsură ce-i omora, Dorji era tot mai incitat, mormăind parcă o incantație:

— Mergeți la Tengri, mergeți acolo unde nu este durere și întristare!

Chenzhen simțea nu doar că nu mai are pic de curaj, ci și că e chiar îmboldit de spaimă. Înțelegea acum diferențele psihologice majore dintre neamul agricultorilor și cel al nomazilor, neamul care folosește cuțitul de măcelărie e mai obișnuit cu sângele decât cel care folosește secera. Cum de n-au putut vechii chinezi să păstreze în sânul neamului lor o cât de mică ramură de nomazi sinizați? În teritoriul chinez prin tradiție mai sunt încă stepe care li s-ar potrivi nomazilor, pe care ar putea să se dezvolte foarte bine o ramură de „cazaci" chinezi. La urma urmelor, construirea cetăților întărite și apărarea hotarelor nu seamănă cu acelea ale nomazilor, pentru că vitejii călare ai neamului stepei trăiesc în condiții foarte aspre și sunt mai încercați cu fiecare an ce trece.

Cei cinci pui zburară prin aer, iar pe pământ căzură cinci trupușoare însângerate. Chenzhen îi strânse într-un făraș, apoi rămase privind la norii de pe cer, așteptând ca Tengri să le primească sufletele.

Dorji părea și mai satisfăcut. Se lăsă în jos și, frecându-și cu mâna cizmele cu vârf ridicat, spuse:

— Nu ai prea des ocazia de a ucide cinci lupi într-o singură zi. Omul e foarte diferit de lup. Când prinde ocazia, ticălosul de lup poate ucide dintr-odată și o sută, două de oi. Ce sunt pe lângă asta cinci pui pe care i-am ucis eu? S-a făcut târziu, trebuie să mă duc să închid vitele.

Spunând acestea, se duse să-și ia puiul, dar Chenzhen îi spuse:

— Mai stai puțin, ajută-mă să jupoi puii.

Dorji răspunse:

— Bine, dacă e să facem o treabă, s-o facem până la capăt. Terminăm imediat.

Erlang ședea lângă fărăș, păzindu-i fioros pe pui. Lătră spre Dorji de două ori și-și adună puterile, pregătindu-se să sară. Dar Chenzhen îl luă repede de ceafă. Jupuind puii ca pe miei, Dorji spuse:

— Pieile puilor sunt așa de mici, nici n-ai ce face cu una.

În scurt timp, cei cinci pui erau jupuiți, iar pieile întinse la uscat pe marginile de sus ale iurtei și apoi îndreptate. Spuse iar:

— Pieile astea sunt marfă de calitatea întâi. Cu vreo patruzeci poți să-ți faci un cojocel ușor, călduros și tare frumos, pe care altfel nu l-ai putea cumpăra cu toți banii din lume.

Dorji luă apoi niște zăpadă și se spălă pe mâini, după care se duse la car și-și luă lopata.

— De nimic nu sunteți în stare, noroc că v-am ajutat eu. Dulăii nu mănâncă niciodată carne de lup, așa că trebuie să-i îngropați repede, și vedeți să-i îngropați mai adânc, altfel lupoaica simte mirosul și s-a terminat cu turmele voastre de oi și de vite. Mergeți câțiva mai departe de iurtă, la câteva zeci de metri, săpați o groapă de vreun metru și puneți trupurile puilor acolo, apoi umpleți groapa și nivelați-o cu tălpile, după care presărați niște prafuri insecticide care acoperă mirosul hoiturilor de pui de lup.

Yangke întrebă:

— Dar puiului nostru trebuie sau nu să-i facem un sălaș, ceva?

Dorji răspunse:

— Pai, dacă tot vine din vizuină, faceți-i o vizuină.

Chenzhen și Yangke merseră în partea de sud-est a iurtei, măsurând vreo zece, douăzeci de pași, iar acolo săpară o groapă cam de șaizeci de centimetri adâncime, de aproape jumătate de metru pătrat. Puseră acolo câteva bucăți de blană de oaie ruptă și puțin pământ, după care așezară puiul de lup.

Acesta se făcu moale cum intră în contact cu pământul, se uită în stânga și-n dreapta, după care dădu roată prin groapă de câteva ori, de parcă se întorsese acasă la el. Se mai liniști puțin, se băgă sub un colț răsfrânt al blănii și se ghemui acolo, dar rămase atent, privind și amușinând în toate direcțiile, căutându-și parcă frații și surorile. Chenzhen se gândi atunci să-l pună lângă el și pe celălalt pui, să-i ofere un partener, însă Dorji îl luă deîndată pe cel care-i revenea lui, încălecă și o luă din loc. Liang Jianzhong aruncă o privire rece puiului, apoi se urcă pe cal și plecă.

Chenzhen și Yangke stăteau pe vine lângă sălașul puiului, privindu-l cu sufletele grele. Chenzhen spuse:

— Nu știu dacă vom putea într-adevăr să-l creștem. Mai târziu o să avem și mai mult de lucru.

Yangke zise și el:

— Să nu știe nimeni că vom crește un pui de lup, știi cum e: fapta bună nu iese pe ușă, fapta rea ajunge departe. O să vezi. Acum e la modă: „Cine nu ucide destui tâlhari nu părăsește frontul." O duceam binișor și deodată am confundat inamicul cu prietenul și ne-am apucat să creștem lupi.

Dar Chenzhen spuse:

— Aici suntem departe de vigilența autorităților; cerul e prea sus și împăratul, prea departe. Cine trebuie să știe că noi creștem lupi? Mie cel mai tare mi-e teamă că moș Bilge n-o să mă lase să-l păstrez.

Yangke spuse:

— Vaca s-a întors de mult. Mă duc să mulg niște lapte, puiul trebuie să fie mort de foame.

Dar Chenzhen dădu din mână:

— Mai bine i-l dai lui Yile să-l alăpteze, că sunt cățele care dau să sugă și puilor de tigru, poate că o să-i dea și celui de lup.

Chenzhen luă puiul din groapă, ţinându-l cu amândouă mâinile de piept. Nu pusese nimic în gură o zi întreagă, şi burta parcă i se smochinise. Lăbuţele îi îngheţaseră de parcă ar fi fost ca pietricelele de sub zăpadă. Era acum şi îngheţat, şi lihnit, şi înspăimântat. Tremura din tot trupul, zumzăind parcă, mult mai pleoştit ca mai devreme, când fusese scos din vizuina lui. Chenzhen îl luă repede şi-l vârî în sân, pentru a-l încălzi.

Se însera când Yile se aşeză în coteţul ei să le dea puilor să sugă. Cei doi se îndreptară într-acolo. Zăpada pe care o îngrămădiseră peste culcuşul pe care-l făcuseră iniţial pentru câini se topise de mult, în zilele mai calde dinaintea miezului iernii, iar stratul de zăpadă care căzuse apoi nu era prea gros. Culcuşul de acum fusese mutat la grămada cu balegă uscată din dreapta iurtei. În această grămadă de balegă făcuseră o gaură pe fundul căreia aşternuseră câteva bucăţi de blană de oaie ruptă, dar şi un fel de perdea făcută dintr-o piele crudă de cal, groasă şi tare: acesta era culcuşul călduros şi primitor al lui Yile şi al celor trei puişori ai ei. După ce Yangke îi dădu lui Yile un terci din supă de carne şi mei, ea se întoarse la coteţ, deschise uşa din piele de cal cu botul ei lunguieţ şi se strecură înăuntru, ghemuindu-se cu mare grijă, lipită de pereţii micii ei vizuini. Cei trei pui îi găsiră imediat sfârcurile şi începură să sugă zdravăn.

Chenzhen se apropie tiptil de Yile, se lăsă pe vine şi o mângâie cu palma pe cap, încercând să n-o lase să vadă. Lui Yile îi făcea plăcere mângâierea stăpânului, aşa că începu să-i lingă mâna cu ardoare. Yangke trase la o parte unul dintre puii de câine şi, în timp ce cu o mână încerca să mulgă, cu cealaltă ţinea un bol în care se scurgea laptele. Apoi, cât ai bate din palme, Chenzhen scoase puiul de lup din sân. Yangke îl mânji repede cu laptele de câine pe cap, pe spate şi pe lăbuţe. Ceea ce făcea Yangke era, de fapt, o metodă străveche şi eficientă prin care ciobanii din stepă reuşeau să le facă pe oi să primească la sân mieii orfani. Chenzhen şi Yangke sperau astfel să o facă pe Yile să-l primească la alăptat pe puiul de lup, însă câinii sunt mult mai inteligenţi decât oile, iar mirosul lor este mult mai fin. Poate dacă unul dintre puii lui Yile ar fi murit sau cineva i l-ar fi luat, atunci l-ar fi acceptat pe puiul de lup. Acum ea îşi avea cei trei pui ai ei, aşa că nu

dorea sa-l primească pe cel de lup. Yile reacționă imediat ce apăru puiul de lup, vrând să-și ridice capul pentru a-și vedea puii, dar Chenzhen și Yangke făcură tot posibilul să n-o lase să se ridice.

Puiul de lup, flămând și înghețat, care până atunci fusese așa de bleg sau făcuse pe mortul, deveni deodată sălbatic ca un lup care simte miros de sânge, cum ajunse în preajma lui Yile și simți mirosul de lapte. Începu să se zbată, se aruncă vijelios, făcându-se frate cu oricine numai să se poată hrăni, dându-și arama pe față. Puiul de lup era mai tânăr decât cei de câine cu vreo lună și jumătate. Capul lui era mai micuț decât al lor, iar trupul era ceva mai mărunțel. În schimb, forța lui o depășea cu mult pe aceea a puilor de câine și, instinctual, se pricepea mult mai bine cum să găsească laptele. Cățeaua avea pe burtă două rânduri de țâțe, unele mai mari, altele mai mici. Laptele care ieșea era, deci, mai mult sau mai puțin. Ceea ce i-a umplut de uimire pe Chenzhen și pe Yangke a fost faptul că puiul de lup nu s-a grăbit să mănânce lapte, ci a luat și a încercat fiecare mamelă, urmând parcă un traseu, dându-i la o parte, ca un nebun, unul câte unul, pe puii care tocmai sugeau. În scurt timp, cotețul, care până atunci fusese un cotlon liniștit, se răscoli de parcă năvăliseră tătarii, devenind o harababură de nedescris. Forța animalului sălbatic care anima puiul de lup îl făcea să se împingă și să răstoarne puii de câine, unul câte unul, până când încercă toate sfârcurile, de la primul până la ultimul. Se așeza la unul și gusta puțin, apoi îl scuipa, iar gusta, iar scuipa. În cele din urmă, alese o țâță chiar pe mijlocul burții lui Yile, cea mai mare și mai umflată, cu cel mai mult lapte, pe care o prinse și nu-i mai dădu drumul, începând să sugă vârtos. Dar în timp ce sugea, cu lăbuța apăsa pe alta, tot mare, punând astfel stăpânire peste toată mâncarea, ca un despot cotropitor. Cei trei cățeluși, rotofei și blajini, se treziră în curând cu totul dați la o parte de puiul de lup.

Băieții priveau stupefiați întreaga scenă. Yangke holbă ochii de uimire și spuse:

— Caracterul lupului este de-a dreptul înspăimântător. Uite, puiul acesta nici n-a făcut ochi și e un tiran. Bineînțeles că între cei șapte pui el trebuie să fi fost cel mai mare, și poate nici nu-i prea băga în seamă pe ceilalți cât încă erau în vizuina lor.

Dar Chenzhen continua să-l privească plin de interes și adâncit în gânduri. Abia după o vreme se trezi din reverie și spuse captivat:

— Să privim cu atenție, aici se petrec lucruri din care este ceva de învățat. În cotețul acesta de câini ni se prezintă însăși istoria lumii pe scurt. Tocmai mi-am amintit o frază a domnului Lu Xun, care zicea că vesticii au o natură mai sălbatică, în vreme ce chinezii sunt ceva mai... domesticiți. Uite, asta e o natură sălbatică, spuse Chenzhen arătând către puiul de lup.

Apoi, arătând către cățelușii:

— Iar acesta e animalul domestic. Vesticii de astăzi sunt urmașii triburilor barbare de vânători teutoni, germani sau anglo-saxoni. După ce civilizațiile înaintate ale grecilor și romanilor antici s-au dezvoltat vreme de o mie, două mii de ani, au năvălit aceștia, ca niște animale sălbatice care ieșeau din pădure, și au făcut cetatea Romei antice una cu pământul. Ei folosesc la masă cuțitul și furculița, se hrănesc cu friptură, brânză și unt. De aceea în ei au rămas mai multe urme ale sălbăticiei și năvălniciei decât în sedentarii agricultori. În ultima sută de ani, chinezii cei domesticiți au avut de îndurat multe necazuri de pe urma sălbăticiei vesticilor. Nu-i de mirare că, vreme de mii de ani, imensul popor chinez a fost mereu făcut de rușine de puțin numerosul popor nomad al stepei.

Mângâind puiul pe creștet, Chenzhen continuă:

— Caracterul nu determină numai soarta unui om, ci și pe aceea a unui popor întreg. În neamul nomad, caracterul domestic nu este pregnant. Ei bine, caracterul acesta de nimic a ajuns să condiționeze întreaga existență a popoarelor sedentare. Toate cele patru mari civilizații antice din istoria omenirii au fost popoare sedentare, însă trei dintre ele s-au stins, pe când civilizația chineză nu s-a stins, și asta nu doar pentru că leagănul ei este situat între două dintre cele mai mari fluvii de pe fața pământului, Fluviul Galben și Fluviul Albastru. Din el a răsărit cel mai numeros popor, făcând celelalte civilizații să nu se simtă prea bine, și poate că asta se datorează și imensei contribuții a nomazilor din stepă... Încă nu am pătruns prea bine legătura dintre toate astea. După doi ani petrecuți în stepă, am ajuns la concluzia că lucrurile pe-aici sunt altceva decât ceea ce par...

Yangke dădu din cap și spuse:

— Văd că, dacă te apuci să crești un pui de lup, pe lângă studiul acestuia mai treci și prin studiul omului, al caracterului de lup, de animal sălbatic și domestic. La oraș sau la țară nu prea ai ocazia să faci acest lucru, acolo nu poți vedea decât omul și animalul domestic.

Chenzhen răspunse:

— Da, dar comparația dintre caracterul lupului și al animalului domestic nu poate fi asociată opoziției dintre caracterul lupului și cel al barbarului. O astfel de abordare e pur și simplu irelevantă.

Yangke spuse atunci râzând:

— Așa e, văd că prima zi de creștere a lupului a și dat o grămadă de rezultate. Hai, că nu se poate să nu creștem noi lupul ăsta.

Foiala și hărmălaia din coteț o făcură pe Yile mai suspicioasă și mai alertă, căci puii ei, simțindu-se oprimați de puiul de lup, începuseră să scâncească, așa că ea încercă să se proptească pe labele dinainte și să se elibereze din mâinile lui Chenzhen, ca să vadă ce se petrece în culcuș. Lui Chenzhen îi era teamă că o să-l respingă pe puiul de lup și că o să-l omoare. O ținea tare de cap, o striga pe nume, încerca s-o liniștească și o mângâia. Nu-i dădu drumul până când puiul de lup nu se umflă de lapte. Atunci Yile întoarse capul și observă că în coteț mai apăruse un pui, așa că începu să-i miroasă, neliniștită, pe fiecare în parte, ajungând repede și la puiul de lup. Acesta era mânjit cu laptele ei, așa că ezită puțin și vru să-l împingă, să-l vadă puțin mai la lumină, ca să-și dea seama ce e cu el.

Dar Chenzhen o ținu locului. Trebuia să o facă să asculte de voința stăpânului, să accepte situația și să se supună. Yile începu să latre exasperată, părând a-și fi dat seama că în cotețul ei se află un pui de lup, pe care stăpânul ei l-a luat dintr-o vizuină din adâncul muntelui, iar acum o obligă să accepte la sân un asemenea dușman neîmpăcat. Câinii din stepă nu se aseamănă celor din restul Chinei. Aceștia din urmă au un câmp vizual mai redus, n-au văzut în viața lor tigri sau lupi, iar dacă le pui la sân un pui de tigru, îl acceptă imediat. Pe când aici ne aflăm pe frontul războiului dintre lupi și câini; nici vorbă să primească o cățea la sân un pui de inamic. Yile încercă de câteva ori să se ridice și să-l respingă pe puiul de lup, dar Chenzhen o ținu bine.

Atunci se înfurie, începu să se agite, să se zbată și să mârâie. Totuși, nu îndrăznea să-l supere pe stăpân, așa că până la urmă se tolăni la loc mânioasă și nu se mai mișcă.

În stepă, omul are drept de viață și de moarte asupra animalului. Folosindu-se de forță și de ispita mâncării, omul domesticește câinele sălbatic. Orice câine care îndrăznește să se răzvrătească împotriva stăpânului și nu e gonit în pustiul stepei să moară de foame, de frig sau mâncat de lupi, e ucis de chiar stăpânul său. Câinele și-a pierdut de mult independența proprie sălbăticiei și a devenit domestic pe de-a-ntregul: o jivină care fără ajutorul omului nici măcar nu-și poate duce zilele. Chenzhen se simți profund întristat pentru toate cățelele ca Yile. Din același motiv, dacă în societatea umană asuprirea despotului este prea mare, mai devreme sau mai târziu oamenii își pierd treptat componenta sălbatică a naturii lor și se supun, devenind cât se poate de obedienți. Când acești mielușei ascultători se înmulțesc, iar guvernarea e mai blândă, poporul își pierde puterea de a se opune atunci când se confruntă cu niște cotropitori puternici. Și așa, fie ajung să se transforme în altă rasă, fie să dispară de pe fața pământului, și numai după săpături arheologice să li se găsească urmele printre ruine. Câte mari civilizații de agricultori nu se mai găsesc azi decât în paginile manualelor de istorie sau prin muzee!

În cotețul câinilor se lăsă încetișor liniștea. Yile era prima cățea pe care o crescuseră Yangke și Chenzhen. De când a fătat și alăpta, cei doi au avut mereu mare grijă de ea, oferindu-i condiții optime, așa se face că avea suficient lapte pentru puii ei. Ba chiar a avut lapte din belșug, după ce au venit și i-au luat câțiva dintre pui. Acum, că primise încă unul, nu era nicio problemă în privința laptelui. Chiar dacă cei trei cățeluși fuseseră împinși către mamelele mai ușurele, tot se puteau sătura. Micuții începeau să se cațere pe gâtul și pe spinarea mamei și își mușcau unul altuia coada, își apucau urechile, se jucau până oboseau. În timpul acesta, puiul de lup sugea cu disperare. În sinea lui, Chenzhen se gândea că fiecare dintre cei șapte pui de lup trebuie să fi fost un mic hoțoman acolo, în vizuină, căci, dacă nu reușea să ajungă la țâță, putea muri de foame. Totuși, acesta, care era cel mai voinic dintre ei, nu putea mânca acolo așa de mult, încât să-i crape burdihanul.

Acum, că venise în coteţul câinilor, avea ocazia să-şi demonstreze superioritatea, şi mârâia fericit în timp ce sugea lapte ca un lup care sare asupra prăzii şi o sfârtecă satisfăcut, mâncând absolut tot, de parcă burta lui ar fi fost un sac fără fund.

Chenzhen privi mai bine şi se gândi că nu e cinstit: în câteva minute, burta lupului se umflă mai tare decât cea a căţeilor rotofei. Se apucă degrabă să-l frece pe burtă şi se sperie: burta era aşa de umflată, încât pielea întinsă părea subţire ca o foaie de hârtie. Se temea că puiului pur şi simplu îi va plesni burta, aşa că-l apucă uşor de ceafă şi începu să-l tragă încet, dar acesta nici vorbă să dea drumul, ci trase de mamelă câţiva centimetri. Nu voia deloc s-o lase din gură, iar Yile începu să schiaune de durere. Yangke apucă repede cu degetele fălcuţele puiului de lup şi abia aşa reuşi să i le desfacă. Apoi răsuflă şi spuse:

— Ziceau ciobanii că lupul ar avea burtă de cauciuc... Acum îi cred.

Chenzhen era bucuros nevoie mare:

— Uite ce poftă de mâncare poate să aibă, ce vitalitate extraordinară. Aşa n-o să ne fie prea greu să-l creştem. După aceea o să-i dăm voie să mănânce cât poftеşte.

Chenzhen văzuse cu ochii lui cum arată competiţia acerbă şi tenace, urmărind acest pui de lup care tocmai ce fusese scos din vizuina lui. De acum avea să se sature privind natura sălbatică adânc înrădăcinată în puiul acela.

Se întunecase. Chenzhen luă puiul şi-l puse înapoi în culcuşul lui, dar puse lângă el şi un pui de câine, pentru ca atunci când va deschide ochii să-l vadă şi să se familiarizeze cu el, cultivând sentimente fraterne. Cei doi pui se mirosiră unul pe celălalt, dar cum mirosul laptelui de cătea estompa diferenţele dintre ei, până la urmă se băgară unul într-altul şi adormiră.

Întorcându-se, Chenzhen văzu că Erlang stătuse tot timpul lângă el, cu ochii pe puiul de lup şi pe fiecare mişcare a stăpânului, iar acum dădea încetişor din coadă, privindu-l. Totuşi, parcă dădea ceva mai tare decât înainte, parcă exprimându-şi mulţumirea pentru faptul că stăpânul adusese un pui de lup să-l crească.

Ca să fie sigur, Chenzhen aduse un vechi butuc de lemn și-l puse deasupra culcușului, iar peste butuc mai așeză și un bolovan.

Ganbu, care era om gospodar, închisese oile în țarc. Cum auzi că Chenzhen și ceilalți prinseseră puii din vizuina lupului, își luă imediat lanterna și veni repede să vadă ce și cum, însă, când văzu pieile puse la uscat pe iurtă, spuse plin de uimire:

— În Elun, să vină niște chinezi să prindă pui de lup, așa ceva nu s-a mai auzit, de când lumea și pământul, așa știu eu!

Cei trei erau adunați în jurul ceaunului de pe foc și mâncau carne de oaie cu tăiței, când, deodată, se auziră de afară lătrat furios de câine și tropot de cal. Zhang Jiyuan dădu la o parte perdeaua de pâslă, deschise ușa de lemn, ținând caii de căpăstru, în timp ce aceștia tropăiau nervoși, apoi se lăsă în jos în dreptul intrării și spuse:

— Ordin de la Direcție: în apropiere de frontieră au apărut câteva haite de lupi, toată lumea din cele trei brigăzi se adună în trei locuri pentru încercuire. Brigada noastră a fost repartizată în sectorul de nord-vest. Direcția a mai trimis niște vânători din altă brigadă să ne ajute, Bilge are comanda. Cei care ați fost înștiințați să vă adunați la unu noaptea, la iurta lui Bilge. Așa spun cei de la Direcție, în afară de bătrânii și de copiii care rămân să vadă de turmele de oi și de vite, toată lumea trebuie să se prezinte la acțiune. Stăvarii din toate brigăzile trebuie să le dea imediat cai celor care nu au, iar ei să vină mai devreme în locurile de pândă deja stabilite. Voi încercați să prindeți măcar câteva ore de somn. Eu mă duc acum, dar vedeți să nu cumva să adormiți și să nu vă treziți la timp.

Apoi Zhang Jiyuan trase ușa după el, încălecă și o luă la galop.

Liang Jianzhong lăsă bolul cu orez din mână și spuse amărât:

— Nici n-au venit bine puii, că au apărut și cei mari. Lupii ăștia vor să murim de oboseală, nu alta.

Dar Yangke spuse:

— Dacă mai stăm câțiva ani în stepă, nu se știe dacă nu ne transformăm noi în lupi!

Cei trei se ridicară și fiecare începu să-și facă pregătirile de luptă. Liang Jianzhong dădu o fugă până la păsunea cea veche, de unde aduse caii pentru toți trei. Îi lăsă lângă fânar, apoi intră și le aduse cu furca trei

grămezi de făn uscat. Din coșul de răchită al căruței Yangke scoase niște carne și niște oase de oaie și le dădu câinilor, apoi verifică harnașamentul cailor și tomakanele, după care, împreună cu Chenzhen, căută niște curele cu care să lege câinii pentru vânătoare. Cei doi mai participaseră la încercuiri de mică anvergură și știau că zgarda și lesa câinelui nu-l lasă pe acesta să o ia razna în toiul vânătorii. Chenzhen îi puse o zgardă de piele lui Erlang, apoi vârî cureaua prin inel cu mare dexteritate, prinzând în mână capetele acesteia. Îl trase așa pe Erlang după el câțiva pași și, arătând către partea de nord a țarcului oilor, strigă „Șo!", lăsând liberă o bună bucată de lesă. Erlang se avântă vijelios într-acolo, trăgând după el lesa. Modalitatea aceasta de a lega câinii pentru încercuirile colective punea dulăii sub controlul total al vânătorilor, împiedicându-i să se repeadă orbește înainte și să inducă dezordine în rânduiala încercuirii. Acest lucru le mai permitea vânătorilor să dea drumul mai multor câini odată, fără a se ajunge la situația în care câinii se împiedică sau se încurcă în lesele lungi, încetinind atacul.

Yangke îi puse și el zgarda lui Gălbenuș, petrecu și lesa, apoi făcu o probă. Cei doi câini ascultau comenzile așa cum trebuie, iar cei doi oameni dădeau ordinele așa cum se cuvine, fără greșeală, fără să pună câinii să o ia aiurea la goană, cu sfoara după ei.

Capitolul 12

Genghis-Han și-a îndemnat căpeteniile să exerseze vânătoarea prin împresurare și astfel să se obișnuiască cu practicile de luptă. Când mongolii nu participau la lupte cu oamenii, trebuiau să se lupte cu animalele. Așa că, imediat ce venea iarna și vremea marilor vânători, mongolii își trimiteau trupele în zonele de încercuire... după mai multe zile, când animalele se împuținau, căpeteniile veneau înaintea hanului, cerând poruncă pentru ceea ce mai rămăsese, căci cele pe care le mai lăsau în viață trebuiau să se înmulțească până la următoarea vânătoare.

Duo Sang, *Istoria mongolilor de la Genghis-Han la Tamerlan*,
în traducerea lui Ping Chengjun

Toate căpeteniile se vorbiră atunci ca în fruntea armatelor să formeze un cerc precum acela pe care-l fac la vânătoare și să purceadă la luptă, înlăturând toate împărățiile care le vor sta în cale. Möngke [Yuan Xianzong — n. a.*] orândui această formație de-a lungul râului (râul Fuerjia, în original), pe malul stâng al acestuia.*

Rashid al-Din, *Cronici — Cartea a doua*,
traducere și note de Zhou Liangxiao

MULȚIMEA DE OAMENI ȘI CAI însoțiți de haita de câini de vânătoare înainta în grabă prin stepa cufundată-n beznă, avându-l în frunte pe moș Bilge și îndreptându-se către nord-vest. Fiecare om avea un câine

pe care-l trăgea după el, ba unii aveau chiar doi. Vântul sufla dinspre nord-vest, nici prea slab, nici prea tare. Stratul gros de nori care încă apăsa stepa acoperea cerul așa încât nu lăsa să treacă nici cea mai slabă licărire de stele sau de lună. În întunericul care-i înghițea, până și zăpada aproape topită de sub copitele cailor părea neagră. Chenzhen se căznea să vadă, însă nu reușea să deslușească absolut nimic, de parcă tocmai ar fi rămas fără lumina ochilor. În doi ani, Chenzhen pornise de multe ori la drum pe întuneric, dar o noapte întunecoasă ca aceasta nu mai întâlnise. Ar fi vrut să aprindă doar o clipă un chibrit, numai pentru a verifica dacă nu cumva i se vătămase vederea. Bizuindu-se numai pe auz, se apropie de moș Bilge și spuse încet:

— Tăicuță, nu mă lași să aprind puțin lanterna pe sub mânecă? Pentru că am impresia că nu mai am ochi.

Dar moșul se burzului deodată la el, în șoaptă:

— Numai să-ndrăznești!

În glasul bătrânului se simțeau tensiunea și îngrijorarea dinaintea războiului. Chenzhen închise gura pe dată și nu mai îndrăzni să scoată un sunet, ci merse orbecăind înainte, luându-se numai după zgomotul înfundat al pașilor calului.

Șirul de cai și haita de câini înaintau în beznă pe tăcute. Lupii din stepă erau foarte pricepuți la luptele în întuneric, iar oamenii știau și ei prea bine să dea atacuri-surpriză noaptea. Dar Chenzhen avea senzația că haita aceea de lupi nu era una oarecare, ci că, făcându-li-se deodată o foame cruntă, așteptaseră în mod special această noapte neobișnuit de întunecată. Dar și purtarea lui moș Bilge era una ieșită din comun. Condițiile de luptă se încadrau exact în ceea ce prevăzuse și plănuise moșul. Chenzhen era foarte emoționat în adâncul sufletului pentru că avea ocazia să participe el însuși la confruntarea dintre două căpetenii chiar acolo, în stepa primordială, așa că se simțea covârșit de neliniște.

Caravana mai merse o bună bucată de drum la vale, apoi începu să urce. Ajungând în dreptul lui Chenzhen, Bilge își acoperi gura cu mâneca și, încălzindu-se puțin, îi spuse cu voce scăzută:

— Dacă vrei să ajungi un vânător iscusit, trebuie să-ți ascuți auzul. Lupii au auzul mult mai fin decât văzul.

Chenzhen își acoperi și el gura cu mâneca și spuse:

— Acum, când vorbești, dumitale nu ți-e teamă că ne-ar putea auzi lupii?

Bătrânul își coborî vocea și mai mult și zise:

— Când luăm muntele pieptiș, vocile nu se mai aud, pentru că sunt blocate de urcuș. Mai mergem și împotriva vântului, așa că dacă vorbim abia șoptit nu e nicio problemă.

Chenzhen întrebă:

— Tăicuță, dumneata poți să conduci ceata la locul stabilit numai după auz?

Bătrânul răspunse:

— Nu se poate numai după auz, mai trebuie să mă bizui și pe memorie, să fiu atent la pașii calului ca să-mi dau seama unde suntem, dacă sub zăpadă e nisip ori sunt pietre, abia așa pot să-mi dau seama încotro ne îndreptăm. Ca să nu ne rătăcim, trebuie să vedem și încotro bate vântul, după cum se simte pe față; ne luăm și după vânt. Apoi ne mai bazăm și pe miros. Însă uneori nu se simte niciun miros, și atunci nu ne rămân decât auzul și ținerea de minte, că taica știe drumurile și pe întuneric.

Uimit, Chenzhen spuse:

— Tăicuță, când o să fiu și eu așa iscusit ca dumneata?

Apoi, simțind că încă mai sunt pe urcuș, prinse un moment prielnic și întrebă:

— Pe pășunile noastre mai e cineva care să fie așa priceput ca dumneata?

Moșul răspunse:

— În afară de câțiva ciobani bătrâni, vor mai fi fiind și câțiva lupi.

Dar Chenzhen îi dădu mai departe:

— Și cine e mai grozav, omul sau lupul?

Bătrânul zise:

— Cum să fie omul mai grozav ca lupul? Pe vremuri, era un lup căruia i se dusese vestea. Dădea iama în turme și făcea prăpăd. A sfâșiat până și bidiviul împăratului. Apoi împăratul i-a trimis pe cei mai buni vânători ai săi să-l prindă. Au umblat ei în sus și-n jos aproape un an de zile până să reușească să-l prindă. Nimănui nu i-ar fi trecut prin

minte că lupul acela era orb, avea un ochi uscat, iar cu celălalt nu vedea mai deloc.

Când simți că murgul de sub el nu mai urca, ci ajunsese pe loc drept, bătrânul nu mai scoase nicio vorbă. Ceata ajunse pe coama dealului, apoi mai coborî puțin, până ce ajunse la o pășune dreaptă. Bilge grăbi puțin calul, iar oamenii, caii și câinii îl urmară îndeaproape, înaintând anevoie. Fără zgomotul gângurelilor și chicotelilor femeilor și copiilor, întreaga ceată părea o divizie de cavalerie bine pregătită, care îndeplinea o misiune cât se poate de serioasă. Or, detașamentul acesta era mobilizat temporar și era ca vai de el, numărând oameni slabi, femei și copii. Dar dacă, totuși, tocmai aceasta era extraordinara armată a stepei, constituită din războinici viteji și cai puternici? Chenzhen simți cu adevărat cât de uniform răspândite erau talentele și calitățile militare ale acestui popor al stepei. În câmpiile Chinei materne, „întregul popor trece la arme" nu era decât o lozincă, un ideal, pe când în stepă aceasta era o realitate veche de mii de ani.

Cu cât se apropiau mai mult de locul stabilit, cu atât era mai mare încordarea întregii adunări. Nu trecuse multă vreme de când haita de lupi nimicise o întreagă herghelie de cai militari, înregistrând o victorie răsunătoare, ceea ce îi făcuse pe oamenii stepei Elun să-și arunce în luptă toate forțele disponibile, fără ca cineva să poată întrezări soarta acestei bătălii. Pe Chenzhen îl cuprinse din nou îngrijorarea. Utilizând tactici la care lupii se pricepeau atât de bine — luptele pe întuneric, atacurile-surpriză și prin împresurare — pentru a se confrunta cu o haită care beneficia de miros și auz mult mai ascuțite, nu era ca și cum ai fi făcut o demonstrație de îndemânare tocmai în fața maestrului? În anii trecuți, pe pășune se organiza anual câte o mare campanie de vânătoare prin împresurare, însă nu ieșea niciodată cine știe ce: din zece încercări nu reușeau decât cinci. Șeful mecanicilor de la Direcție zicea sarcastic: „Mare lucru am mai împresurat, un amărât de catâr acolo, dacă s-a nimerit și ăla."

Dat fiind răsunetul pe care îl avusese nimicirea herghelii de cai militari de către haitele de lupi, dacă această confruntare nu i-ar fi satisfăcut pe cei de sus, toată conducerea pășunilor avea să fie demisă. După cum spuneau cei de la Direcție, se zvonea că se pregătesc cadre

din zone care avuseseră mai mult randament la exterminarea lupilor, pentru a fi transferate în stepa Elun, să ia locul echipei de conducere de la Bulag. De aceea Uliji, Bilge și mulți păstori din stepă s-au pregătit cu tot ce aveau mai bun ca să pună capăt obrăzniciei lupilor din stepa Elun. Înainte de mobilizarea din ajunul bătăliei, Bilge spusese că după această încercuire ar trebui să se adune cel puțin câteva zeci de piei de lup pe care să le predea, altfel vor veni eroi ai luptei împotriva lupilor din alte comune și vor lua în primire stepa Elun.

Întunericul și frigul dimineții în stepă deveniseră parcă și mai apăsătoare, iar oamenii răsuflau anevoie. Yangke se apropie tiptil de Chenzhen, se lipi de urechea lui și șopti:

— Când o fi să se desfășoare toată ceata, inelul încercuirii va fi prea mare, lupii se vor putea strecura printre copitele cailor fără ca măcar să-i poți vedea. Nu-mi dau seama ce mare tactică vrea să aplice Bilge.

Apoi își băgă nasul în mânecă și, privindu-și ceasul fosforescent de la încheietură, spuse:

— Mergem deja de două ore. Când o să se desfășoare odată echipa?

Chenzhen îl apucă pe Yangke de mânecă, apoi, întinzându-și gâtul, văzu ceasul elvețian cu puncte fosforescente. Se frecă la ochi, dar în adâncul inimii era și mai înspăimântat.

Deodată, în văzduh începu să plutească o mireasmă stranie. Chenzhen simți mirosul de pelinariță galbenă, puternic și viu ca gerul iernii, pătrunzându-i până în inimă și trezindu-l din amorțeală. Când păși pe bucata de pământ unde creștea pelinarița, moș Bilge trase calul de hățuri, oprindu-l. Ceata făcu la fel. Bătrânul, cei câțiva șefi de brigadă și vânătorii care-l urmau îndeaproape schimbară câteva vorbe în șoaptă și fiecare își luă oamenii călare care țineau de brigada lor, despărțindu-se și apucând-o în două direcții. O caravană de o sută și ceva de oameni și cai își schimbă iute formația din coloane în rânduri, alcătuind degrabă un lung pluton de trăgători. Zgomotul pașilor cailor se stingea, de la cei mai apropiați până la cei mai de departe. Chenzhen continua să se țină aproape de bătrân.

Deodată, Chenzhen își simți ochii străpunși cu violență. Lanterna din mâna lui Bilge trimitea raze puternice de lumină incandescentă, căreia îi răspundeau aceleași raze albe din partea de răsărit și de la

apus. Bătrânul scutură de trei ori lanterna, iar luminile din depărtare o însoțiră imediat.

Atunci bătrânul strigă tare, strident „O-hei!", iar sunetele se risipiră, tremurând în aerul geros. Într-o clipă, stepa cufundată până atunci într-o tăcere de mormânt începu să fiarbă de larma oamenilor: „Oha! Iha! Aha!" Glasuri de bărbați, de femei, de bătrâni și de copii rezonau laolaltă. Glasurile femeilor din grupul lui Kasmai, care erau și cele mai apropiate, aveau o mare amplitudine, un timbru ascuțit, un ambitus penetrant, prelungit până la paroxism. Strigătele de comandă ale lui Kasmai se distingeau prin claritate, iar femeile și bărbații din întreaga ceată strigau întocmai ca în timpul nopților în care păzeau turmele, strigăte care băgau lupii în toții sperieții. Reverberația vocilor se rostogolea îndelung, ca o avalanșă năvalnică, prăvălindu-se la răsărit și la apus, pretutindeni.

În același timp, o sută și ceva de dulăi fioroși începură să tragă tare de sfori, lătrând și urlând ca scoși din minți, zguduind cerul și pământul, de parcă ar fi fost lansate bombe și grenade în toate părțile.

Cum începură strigătele, războiul intră în plină desfășurare. În scurt timp, se aprinseră toate lanternele, puternice, slabe, mari, mici, albe, galbene, care măturau toată întinderea către nord-vest. Atunci, zăpada, care până adineauri fusese neagră ca smoala, începu să scânteieze, reflectând nenumăratele raze de lumină rece, mai pătrunzătoare și mai înspăimântătoare decât cuțitele ascuțite ale gerului tăios. Sunetele și razele de lumină umplură golurile dintre oameni și spațiile dintre dulăi. Într-o clipă, rețelele de oameni, cai, câini, sunete și raze de lumină se întrețesură, formând un năvod imposibil de înfruntat și de neluat în seamă, care se întindea amenințător spre haitele de lupi.

Chenzhen, Yangke și alți studenți fură atât de copleșiți de acest spectacol al stepei, încât începură și ei să strige și să facă în toate felurile. Vigoarea de războinic din fiecare om fusese trezită pe deplin. Larma zguduia tăriile. Chenzhen vedea ca prin ceață locul pe care se afla: era chiar partea de est a locului în care fusese nimicită herghelia. Moș Bilge adusese caravana exact în partea de nord-est a bălții, abia apoi hotărând să desfășoare năvodul. În acel moment, oamenii, caii și

câinii ocoliră balta și se desfășurară cu o repeziciune uimitoare pe fâșia lungă și strâmtă din partea de nord.

Bătrânul Bilge dădu pinteni calului, care alerga de-a lungul șirului de oameni, în același timp iscodind cu lanterna în mână urmele lăsate de lupi pe zăpadă. Verifica năvodul uman de pe marginea bălții și mai trimitea pe câte unul acolo unde era nevoie. Chenzhen se ținea aproape de bătrân, privind și el. Acesta struni calul și răsuflă mulțumit:

— Haita trebuie să fie aproape și e destul de mare. Privește, urmele acestea de lup sunt proaspete. Dacă acum reușim, în sfârșit, să prindem haita, înseamnă că nu degeaba am adus oamenii până aici pe așa un ger.

Chenzhen întrebă:

— De ce n-ați împresurat haita chiar aici, pe baltă?

Bătrânul îi spuse:

— N-aveam cum. Lupii vin să mai fure niște carne înghețată de cal în puterea nopții, când întunericul e de nepătruns, iar înainte să se lumineze de ziuă se furișează de nu-i mai vezi. Și cum să poți prinde lupii în beznă? Nici măcar câinii nu-i pot distinge cum trebuie. Lupii se reped din toate părțile, ești aproape ca un orb. Încercuirea trebuie să înceapă în cea de-a doua jumătate a nopții, ca să-i prindem la mijloc și să-i aducem acolo unde vrem noi înainte să se lumineze...

Din stânga și din dreapta veneau necontenit semnalele lanternelor. Bilge stătea în picioare susținut de scări, ținându-se cu mâna de partea din față a șeii, dându-le comenzi șefilor de grupe din cele două flancuri. Semnalele lui erau când lungi, când scurte, când orizontale, când verticale, în formă de cruce sau de cerc, comenzile pe care le conțineau fiind cât se poate de complexe. În detașamentul de vânătoare orânduit în formă de semilună toți erau cât se poate de agitați, dar înaintau cu pas constant, păstrând ordinea, în timp ce zgomotele oamenilor care strigau, ale cailor care nechezau și ale câinilor care lătrau se întreceau unele pe altele, iar razele lanternelor brăzdau albul zăpezii sau tăciunele văzduhului, împrăștiindu-se în evantai. După găsirea urmelor de lup imprimate în zăpadă, strigătele oamenilor, nechezatul cailor și lătrăturile câinilor își schimbară timbrul, trecând

într-un registru mai înalt, mai ascuțit, transmițând emoția și nervozitatea dinaintea atacului.

Chenzhen întrebă pătruns de curiozitate:

— Ce comandă dați acum?

În timp ce trimitea semnale, bătrânul spuse:

— Să meargă mai încet cei dinspre vest, iar cei de la est mai repede puțin, așa ne putem întâlni cu cei din munte. Și cei din mijloc trebuie să înainteze, menținând poziția de atac fără să se grăbească, dar nici prea repede, nici prea încet.

Chenzhen privi spre cer ridicându-și capul. Văzduhul nu mai era ca o perdea de fier, ci se puteau distinge vag norii care se abăteau spre sud-est, străbătuți de dungi alburii și firave.

Dulăii simțiră mirosul haitei, așa că se puseră mai abitir pe lătrat și pe urlat. Erlang începuse să-și roadă sfoara prinsă de grumaz, să tragă de ea din toate puterile, nerăbdător să se repeadă la atac. Dar Chenzhen îl stăpânea, ținând strâns de lesă și lovindu-l ușor peste cap cu tomakanul, ca să-l facă să asculte.

Șirul de urme ale imenselor labe de lup ducea, în general, către nord-vest, dar mai erau și alte câteva ce indicau alte direcții. Bilge le urmărea îndeaproape și nu contenea să dea comenzi. Chenzhen întrebă:

— Dar înainte, când în stepă nu existau lanterne, cum se dădeau comenzile?

Bătrânul răspunse:

— Cu torțele. Erau făcute din bețe de lemn înfășurate în pâslă înmuiată în grăsime de vită. De luminat luminau la fel de bine, iar lupii se temeau de moarte de acestea. Dacă dădeai peste vreun lup, făceai treabă bună cu torța, puteai chiar să-i dai foc la blană.

Cum începu să se lumineze, Chenzhen recunoscu locurile ce i se desfășurau înaintea ochilor: aici fusese el vreo câteva luni bune cu oile la păscut. Își aminti chiar că în partea dinspre nord-vest era un fel de semiplatou larg, înconjurat de munte din trei părți, cu o pantă dulce. Poate că tocmai aici era locul de încercuire despre care vorbea Bilge. Stăvarii puteau sta ascunși în spatele muntelui și haita de lupi nu trebuia decât să fie împinsă către acest loc, iar oamenii, caii și câinii din urmă ar fi închis intrarea, și atunci prima rundă a războiului

de încercuire în vederea anihilării ar fi fost câștigată. Dar Chenzhen nu știa câți lupi erau încercuiți sau dacă nu cumva haita era prea mare, căci, se știe, fiarele încolțite luptă cu disperare, și s-ar putea ca fiecare om să ajungă să lupte corp la corp cu câte un lup turbat. El dezlegă bâta de la șaua calului și și-o legă la încheietura mâinii, căci dorea să deprindă și el de la Batu câte ceva din priceperea de a ucide lupii. Cu toate acestea, brațul începu să-i tremure.

Vântul dinspre nord-vest era tot mai puternic, norii treceau din ce în ce mai repede, razele ce răzbăteau prin crăpăturile norilor începeau să lumineze stepa. Ajunși în apropierea trecătorii, oamenii începură deodată să țipe, în lumina difuză a dimineții. Văzură vreo douăzeci de lupi mari, care ba mergeau, ba stăteau, uitându-se în jur, dar neîndrăznind să intre pe platou. La mică distanță de trecătoare se putea întrezări o altă haită de lupi, care ezitau, neliniștiți parcă de perspectiva ce li se deschidea înainte. Simțiseră mirosul pericolului ce se abătuse asupra lor dinspre nord-vest. Chenzhen era mut de uimire și de admirație văzând exactitatea cu care Bilge își calcula timpul și dădea comenzile, în vreme ce lupii puteau distinge clar terenul și încercuirea ce li se pregătea, lațul format din rândurile de vânători, care până adineauri fusese larg, se strângea acum tot mai mult. Pe măsură ce luminile puternice ale lanternelor păleau, laturile din vârfurile tomakanelor vânătorilor se vedeau tot mai clar. De fapt, lupii intraseră în capcană, cele două capete ale șirului de vânători ajunseseră la cele două extremități ale trecătorii către platou.

Se vede treaba că încă din vremurile de demult, când în Câmpia Chineză oamenii nici nu se apucaseră bine să cultive pământurile, vânătorii din stepă excelau în arta războiului. Popoarele care învățaseră tot ce știau de la haitele de lupi, atât de strălucite în tehnicile militare, își depășiseră de mult maeștrii.

Câțiva lupi care înțeleseseră situația în care se aflau nu avură nici cea mai mică ezitare în a se întoarce și a îndruma restul haitei să o ia la fugă înapoi. Aceștia tocmai ce se săturaseră cu carne de cal, erau plini de vigoare și de forță și erau gata să se arunce în cea mai cruntă bătălie. În goana lor ridicau un nor înspăimântător de praf de zăpadă. Haita se repezea înainte urlând, ca o lance ascuțită, imposibil de oprit. Unii

oameni începură să strige alarmați. Ciobanii și ciurdarii se repeziră drept în fața lupilor, agitându-și tomakanele, în vreme ce oamenii din cele două părți se grupară, umplând golul lăsat de aceștia.

Chiar și așa, asaltul lupilor nu slăbi în intensitate, ci își schimbă foarte puțin direcția, repezindu-se asupra zonei mai luminate, adică înspre locul unde erau adunate femeile, și, prin urmare, erau cele mai puține tomakane. Kasmai și cele câteva femei și fete mongole, îmbrăcate în cojoace ponosite din blană, dar cu fața de satin decolorat, nici măcar nu clipiră, ci mai abitir dădură pinteni cailor și, ridicându-se în scări, își roteau brațele înspăimântător și strigau pe tonuri ascuțite, râvnind din tot sufletul să se arunce asupra lupilor și să-i oprească din năvală cu mâinile goale. Totuși, ele nu aveau tomakane, așa că lupii încercară să profite din plin de acest punct slab al încercuirii și, cumulându-și eforturile, se îndreptară în goană tocmai către acel loc. Atunci Chenzhen fu cuprins de îngrijorare, gândindu-se că soarta întregii bătălii va fi pecetluită de acest asalt și, de teamă, bătăile inimii parcă încetară.

Dar bătrânul Bilge se ridică în șa, duse mâna deasupra capului, apoi o lăsă rapid în jos și strigă tare:

— Dați drumul câinilor!

Pe toată linia de încercuire se auziră comenzile vânătorilor: „Șo! Șo! Șo!". Toți cei care aveau câinii legați de sfoară îi eliberară, parcă în același moment. Mai mult de o sută de dulăi grozavi, spumegând de furie și zvâcnind de energie, se repeziră la haita de lupi din trei părți, din nord, vest și sud, cu sforile șuierând în urma lor. Pale, Erlang și alți câțiva câini, care erau cei mai mari și mai fioroși, se duseră drept la căpetenia lupilor, care se afla în mijlocul haitei. Restul câinilor veneau aproape în urma lor, urlând și repezindu-se ca scoși din minți, ca niște viteji apărați din spate de agerimea stăpânilor, dornici să obțină merite cât mai mari, fiecare să fie primul.

Oamenii se regrupară din nou, așa încât să echilibreze formația, agitând tomakanele, îmboldind câinii cu plesnetele bicelor. Sub copitele cailor, câmpul de zăpadă se amesteca cu bucățile de pământ scurmate în învălmășeală, bravii luptători călare ai poporului mongol începând să scoată niște strigăte scurte, dar înfricoșătoare — hă! hă! hă! —, la

auzul cărora întregul glob pământesc trebuie să fi fost scuturat de spaimă. Erau acompaniați de zgomotele precipitate ale copitelor cailor, ce răsunau precum tobele de război în năvala lor spre haita de lupi.

Haita fu surprinsă de această ofensivă neașteptată. Căpetenia lupilor se opri brusc, apoi se întoarse și, înaintea celorlalți, o rupse la fugă spre trecătoare, să-și caute scăpare și să se întâlnească rapid cu lupii care se mai aflau prin acea parte. Voiau să se împartă în câteva grupe și să se strecoare afară din încercuire, făcând tot posibilul să mențină controlul asupra locurilor înalte, pentru ca apoi să pună în practică abilitatea de a lua cu asalt vârful muntelui sau de a se prăvăli spre poale.

În cele din urmă, formația de vânători, grupată în formă de semilună, intră în linie dreaptă. Având o privire de ansamblu asupra întregului plan, directorul Uliji și delegatul militar Bao Shungui se tot mișcau încoace și-ncolo, pentru a vedea exact ce anume se întâmplă. Cuprins de emoția momentului, Bao Shungui izbi o dată cu pumnul în șa și zise:

— Cine zicea că Bilge ține partea lupilor? Ia uite ce haită numeroasă a reușit el să împresoare exact în locul stabilit de el și exact când a vrut, de parcă totul a fost calculat cu cea mai mare precizie. E chiar grozav și de când mă știu n-am văzut o haită atât de mare. Zău de n-ar trebui avansat; uite, parcă și lupii ascultă de el!

Uliji stătu și el pe gânduri, apoi spuse:

— Sunt pe puțin cincizeci, șaizeci de lupi mari prinși în încercuire, iar pe vremuri ziceam că sunt destui și dacă prindeam vreo douăzeci. Chiar îți vine să zici că Bilge e căpetenia lupilor din stepa Elun. În fiecare an când se organizează încercuirea nu prea se lasă nimeni convins să vină dacă nu este el cel care conduce. Acum, că lupii au decimat herghelia, moșneagul nostru s-a făcut foc.

Uliji se întoarse apoi către Batu și spuse:

— Spune-le oamenilor să nu carecumva să tragă vreun foc, nici măcar în aer, că azi sunt foarte mulți oameni pe-aici, și, dacă rănesc cumva pe vreunul, din întâmplare, s-a terminat cu ei.

Dar Batu răspunse:

— Le-am spus de câteva ori.

Dincolo de povârniș, o mulțime de stăvari și vânători erau în șa, grupați în ordine, așteptând comanda. Stăvarii și vânătorii din ceata aceasta erau aleși pe sprânceană de pe tot cuprinsul pășunii, fiind cei mai pricepuți la vânătoarea de lupi. Abilitățile lor de a mânui caii, bâtele și tomakanele depășeau cu mult îndemânarea vânătorilor obișnuiți, fiecare dintre ei putându-se lăuda cu mari succese la prinderea și uciderea lupilor. Acum erau călare pe caii de care nu se puteau despărți niciodată, cei mai iuți și mai agili, care erau în stare să se țină cu dinții de vânatul prins cu lațul. În inimi li se adunase o ură fără margini din cauza cailor care fuseseră uciși de lupi, așa că în ziua aceasta se pregăteau bucuroși să-și verse tot amarul. Caii care-i purtau pe acești călăreți auziseră lătrăturile în locul în care se desfășura încercuirea, așa că erau cuprinși de încordarea ce plutea în atmosfera dinaintea atacului decisiv. Cu capetele plecate, smuceau din hățuri și scurmau pământul cu copitele, încordându-și mușchii pieptului și ai pulpelor. Picioarele dinapoi păreau prinse în capcane, însă de îndată ce stăpânul le-ar fi dat frâu liber ar fi țâșnit ca din pușcă. Dulăii pe care vânătorii îi țineau de sfoară fuseseră la rândul lor aleși dintre cei mai buni câini de vânătoare ai fiecărei iurte, fiind cei mai feroce, mai vigilenți, dar și mai bine antrenați dintre toți. Nu scoteau niciun sunet, deși auziseră strigătele de moarte de pe câmpul de încercuire, ci strângeau puternic din dinți, privindu-și atent stăpânii, pentru că aveau cu toții experiența și calmul căpătat în bătăliile din trecut.

Uliji și Batu se îndreptară încet din șale, pregătindu-se să dea comanda. Grosul haitei de lupi se concentra acum să spargă încercuirea prin zona înaltă dinspre nord-vest. Cu tot cu caii și câinii lor, în stepă, oamenii nu se puteau întrece cu lupii în ceea ce privește cucerirea înălțimilor. Lupii de stepă aveau o putere, o răbdare și o capacitate pulmonară extraordinare, iar faptul că puteau urca rapid până în vârful muntelui îi ajuta să scape de orice urmăritori. Câinii sau caii de vânătoare care uneori, la șes, puteau alerga mai repede decât ei, pierdeau orice avantaj când întrecerea se desfășura pe pante abrupte. Cum reușeau să ajungă în vârf, lupii își mai trăgeau puțin suflarea și, profitând de faptul că urmăritorii i-au scăpat din vedere pentru un răstimp, alegeau cele mai abrupte și mai colțuroase crăpături, prin care se

strecurau cu iuțeală. De multe ori se întâmpla ca atunci când terminau de urcat povârnișul, oamenii să le piardă complet urma. Și chiar de-ar fi regăsit-o, lupii nu se mai aflau în bătaia puștii.

Haita urca spre vârful muntelui, fără a obosi sau a încetini câtuși de puțin, în vreme ce haita de câini și grupul de cai rămâneau tot mai mult în urmă. Avangarda haitei era formată din câțiva lupi foarte iuți, dar o căpetenie și câțiva lupi uriași rămăseseră totuși ceva mai în urmă. Uliji arătă către un lup mare, pe grumazul și pieptul căruia crescuse o blană alb-cenușie, și-i spuse lui Batu:

— Uite, aceea e căpetenia! El este cel care s-a aflat în fruntea haitei atunci când au mâncat herghelia, așa că ăsta e al tău. Dă-i drumul!

Haita ajunsese la nici două sute de metri distanță. Batu se dădu înapoi câțiva pași și, sprijinindu-se în prăjină, încălecă pe cal. Uliji se sui și el în șa și strigă cu putere:

— La atac!

Atunci ridică tomakanul sus, ca pe un steag înalt folosit pentru a transmite semnale. Toți stăvarii începură să șuiere, moment în care zeci de câini și cai iuți se năpustiră pe povârniș, asemenea unei torpile submarine bine puse la punct, care se îndrepta vertiginos către țintă. Două treimi dintre stăvari se repeziră ca la curse ca să ocupe cele mai favorabile poziții de pe coamă, să formeze un semicerc pentru încercuire, și astfel să se unească cu grupul comandat de Bilge. O treime se avântară drept către haita de lupi.

Inițial, fuseseră foarte atenți acolo, în spatele povârnișului, de teamă că lupii vor înțelege ambuscada ce li se pregătește și atunci planul ar fi putut eșua. În cele din urmă, lupii căzură exact în capcana pe care ei înșiși obișnuiau să o întindă și la care se pricepeau atât de bine. De data aceasta însă erau mult mai îngroziți și mai scoși din minți decât gazelele pe care altă dată le încercuiseră. Umilința pe care o îndurau îi făcea să fiarbă de mânie și iarăși se întoarseră, iar se repeziră, profitând de poziția înaltă pe care o aveau pe munte, angajându-se într-un război decisiv cu grupul de oameni și câini de mai jos. Lupii erau cu toții hotărâți, așa că se aruncară cu toate puterile în bătălia cu câinii, intrând în ei să-i dărâme. Pe suprafața zăpezii se porni o bătălie cruntă și haotică: colții lupilor se încrucișau cu ai

câinilor, zburau bucăți de zăpadă, cu smocuri de blană cu tot, se auzeau scheunături de câine și urlete de lup, sângele țâșnea din beregatele de câine, dar și din cele de lup. Studenții nu mai văzuseră niciodată o luptă atât de sângeroasă și de înfiorătoare între câini și lupi. De uimire, nu scoteau nici un sunet. Încă de când urcase povârnișul, Batu fusese cu ochii pe lupul cel alb, căpetenia, iar când veni vremea să se năpustească în jos, chiar spre acesta își agită tomakanul. Dar lupul cel alb nu coborî în aceeași direcție cu haita, ci, fără nicio ezitare, tăie panta spre vest. Atunci, vreo patru sau cinci lupi imenși porniră înaintea și în urma lui, ca o escortă. Batu luă pe dată cu el trei oameni și vreo patru sau cinci dulăi și porni în urmărirea grupului căpeteniei. Dar acel rege-lup, care știa foarte bine terenul și care de mult dispunea de un al doilea plan de spargere a încercuirii, alese o rută extrem de accidentată. Sub stratul de zăpadă topită era numai pietriș alunecos, care se prăvălea zgomotos atunci când pășeau lupii, însă aceștia, cu labele lor late, puteau să treacă foarte repede peste pietrele ce se rostogoleau la vale fără să alunece odată cu ele. Grohotișul se prăvălea cu un răsunet înfiorozitor. Labele câinilor erau mult mai subțiri decât ale lupilor, dar tot se puteau ține după lupi, târâș-grăpiș, pe când caii, cu copitele lor alunecoase și rigide, nu puteau cu niciun chip să se țină drepți pe acea porțiune. Cei trei călăreți nici nu o apucară bine pe acest drum periculos, că unul dintre ei îndată alunecă într-o parte, iar în cădere tomakanul i se rupse în trei. Ceilalți doi stăvari se speriară așa de tare, că-și struniră degrabă caii și, descălecând, se repeziră să-l ajute pe cel căzut.

Batu, care ardea de dorința răzbunării, sări deîndată de pe cal, ridică repede tomakanul și, sprijinindu-se în el ca într-un baston, îi înfipse coada ca pe un vârf de bambus printre pietre, pentru a-și susține greutatea corpului, apoi, ținând calul de căpăstru, o luă repede pe urma lupilor, strigând cât putea de tare: „Țineți-vă după ei! Țineți-vă după ei!“ După ce trecu muntele, Batu auzi schelălăiturile speriate ale câinilor, așa că sări degrabă în șa și se repezi într-acolo. După câteva clipe, descoperi un dulău mare, mușcat de lupi, care zăcea la pământ zbătându-se în agonia morții. Un altul avea urechea ruptă și capul plin de sânge, iar alți trei erau atât de speriați, încât fugeau cu

coama zbârlită. Cum văzură tomakanul, lupii o luară la fugă, dispărând în desișul dinspre apus, dar Batu mai luă cu el un om și trei câini și porni după ei.

Când îl văzu pe Batu pe coamă, Uliji îl luă repede pe Bao Shungui și alergară către punctul cel mai bun al liniei de încercuire, astfel încât să poată cuprinde cu privirea întreaga scenă, apoi mai aranjă oamenii și strânse rândurile, pentru a nu lăsa să scape niciun lup din haita prinsă în încercuire. Fiecare vânător mongol trecut prin experiența nenumăratelor bătălii știa din instinct cum stăteau lucrurile, cunoștea foarte bine ce avea de făcut și, mai ales, faptul că nu se putea alege cu nimic dacă nu se străduia din răsputeri. Acei oameni care se aflau în cercul exterior de siguranță al liniei de vânători vedeau foarte bine cum vânătorii din interior și câinii acestora aveau să se bucure de cea mai mare izbândă și laudă, dar nici nu le trecea prin minte să părăsească locul în care fuseseră rânduiți să stea. Dacă un singur lup ar fi reușit să se strecoare afară din cercul interior, acesta ar fi fost pe dată întâmpinat de unul sau doi dintre cei aflați în exterior și ar fi fost prins ori ar fi fost gonit înapoi în cerc. Spațiul rămas gol în urma lor ar fi fost pe dată umplut de alți vânători din partea aceea, asigurându-se astfel continuitatea întregului cerc, fără nicio întrerupere.

În mijlocul podișului erau oameni, cai, câini și lupi care se agitau întruna. Doar câțiva câini și lupi care zăceau la pământ se opriseră din zvârcolire, iar din rănile mortale încă ieșeau aburi și miros de sânge. Patruzeci și ceva de lupi erau înconjurați de vreo sută șaizeci de câini. Lupii stăteau strânși unii într-alții, umăr lângă umăr, spinare lângă spinare, coadă lângă coadă, cu colții rânjiți, inseparabil uniți în bătălia finală, pe viață și pe moarte. Mulți lupi și dulăi aveau pielea de pe piept și umeri sfârtecată, cu răni adânci, înfiorătoare, din care sângele curgea șuvoaie. Lângă cercul câinilor erau câțiva oameni curajoși și cruzi, cu bice în mâini, care-i loveau năprasnic pe lupii din interiorul cercului. Lupii și câinii se rostogoleau, luptându-se, sărind, sfârtecându-se, încât nu se mai distingea care era lup și care era câine. Deși vânătorii erau numeroși, existau momente în care nu aveau cum să intervină cu tomakanele, pentru că nu puteau ști dacă-i ating pe lupi ori pe câini, și n-aveau cum să-i prindă la grămadă. Cei aflați pe caii cei mari nu

puteau nici ei să intre printre câini, pentru că s-ar fi trezit înconjurați de prea mulți lupi deodată, și atunci nici cu eforturi supraomenești nu i-ar fi rărit destul, ci, cel mult, ar fi creat debandadă, lupii s-ar fi putut năpusti din toate părțile, străpungând cercul în care se aflau oamenii și câinii, iar cei aflați în cercul exterior, care oricum era ceva mai rărit, n-ar mai fi avut cum să se descurce cu atât de mulți lupi deodată.

Câțiva oameni care aveau mai multă experiență și se pricepeau mai bine să mânuiască tomakanele coborâră lațurile deasupra locului unde erau lupii, pentru ca atunci când vreunul ar fi sărit să muște să abată reteveiul către el, să-l prindă într-o clipă, indiferent dacă de cap, de trunchi sau de șale, și repede să strângă lațul și să-l tragă afară, iar câinii să se repeadă și să-i frângă beregata.

Studenții și fetele fuseseră rânduiți să stea în partea de sud a liniei exterioare. Chenzhen și Yangke fuseseră trimiși de Bilge pe brâul muntelui dinspre sud-vest, unde era un loc mai înalt și de unde puteau urmări cel mai bine încercuirea, însă cei doi erau mult mai înspăimântați decât spectatorii luptelor cu animale ale Romei antice. Ei erau nerăbdători să vadă vreun lup ieșind din încercuire, căci numai astfel s-ar fi putut căpătui și ei cu șansa de a prinde vreunul. Cu toate acestea, se temeau, gândindu-se că nu se știe dacă vor fi sau nu în stare să și prindă lupul care s-ar fi repezit spre ei, deoarece viteza și reacțiile lupului de stepă nu dădeau niciodată șansa unei a doua încercări. Din fericire, cele două rânduri de câini și rândul de vânători obținuseră superioritatea numerică, lupii neavând cum să spargă o încercuire atât de strânsă.

În cele din urmă, lupii începură să cadă prinși, unul câte unul, în lațurile vânătorilor. Apoi erau trași afară din rânduri, iar câinii le sfârtecau fără milă beregata. Lupii mârâiau înfiorător, ca apucați, apoi schimbară tactica de luptă, renunțând să mai sară să muște. Culcându-se la pământ, îi mușcau pe câini de jos, așa încât tomakanele nu mai erau de niciun folos.

Cu binoclul la ochi, Chenzhen observa foarte atent întreaga situație, și își dădu seama că, deși haita de lupi căzuse într-o capcană mortală, nu-și pierduse totuși rațiunea. Nu erau ca acei oameni neghiobi, cărora nici nu le pasă dacă prind doi iepuri sau unul, ci făceau tot posibilul să

producă pierderi cât mai mari în vârful de atac al încercuirii, și anume, în rândul câinilor. Lupii se grupară câte trei sau câte cinci, coordonându-și mișcările și mușcând, umplându-și botul de sânge. Câțiva dintre ei, mai mari, puseră în aplicare cea mai crudă metodă de atac a lupilor de stepă: să producă o rană grea încasând o zgârietură, ori să dea o lovitură mortală încasând o rană mai gravă. Își expuneau mușcăturilor câinilor acele părți ale trupului care nu erau vitale, pentru ca dintr-o astfel de poziție să îi muște la rândul lor pe câinii neatenți, spintecându-le burta și beregata. Lupii imenși erau plini de sânge, din cap până în vârful labelor, însă puțini erau aceia care căzuseră la pământ. În schimb, câinii primeau mușcături fatale, unul după altul, părăsind astfel bătălia, cei răniți scheunând jalnic și afectând astfel moralul întregii oștiri. Vreo zece, douăzeci făcură cale-ntoarsă, astfel că lupii păreau să recapete, încet-încet, controlul, iar de îndată ce câinii ar fi început să ezite, lupii s-ar fi regrupat, și-ar fi adunat forțele și ar fi încercat o spargere a încercuirii prin toate părțile.

Atunci moș Bilge, care susținea comanda din afara primului cerc, strigă din toate puterile:

— Pale! Pale! Sari! Sari! apoi făcu cu mâinile semnul retragerii.

Chenzhen și Yangke înțeleseră imediat intenția bătrânului, așa că începură și ei să strige:

— Erlang! Erlang! Sari! Sari! Sari!

Deși ochii le ardeau de mânie, cei doi câini fioroși înțeleseră comenzile și gesturile stăpânilor, așa că atât Pale, cât și Erlang se traseră înapoi câteva zeci de pași, schimbându-și cu repeziciune tactica de luptă și repezindu-se ca nebunii la lupul cel mai mare din mijlocul haitei. Erlang, care era mai iute, se ciocni primul de acesta, îmbrâncindu-l vreo trei, patru metri, dar fără a reuși să-l răstoarne la pământ, ci doar să-l oprească locului. Atunci, Pale cel fioros și mare ca un berbec de spart ziduri de cetate porni cu succes un atac. Lupul cel mare se rostogoli de două, trei ori, dar nici nu apucă să se ridice, că Erlang nu mai stătu să-i aștepte pe ceilalți câini să vină să-l ajute și se aruncă de unul singur în mijlocul haitei, mușcându-i beregata cu un clămpănit. Patru șuvițe de sânge de lup țâșniră în aer și pe zăpadă, înroșindu-i și lui capul și lăsând întreaga haită de lupi ca prostită.

Lupul se zbătea în agonia morții, zvârcolindu-se și rânjindu-și colții, dând aiurea din labe cu ultimele puteri, zgâriindu-l pe Erlang în câteva puncte vitale și tăindu-i câteva vinișoare. Însă natura sălbatică a lui Erlang îi dădea o putere deplină, așa că nu se sperie de cele câteva răni, ci rămase acolo până când lupul își dădu ultima suflare. Haita de lupi părea că-l știe prea bine pe dulăul uriaș și feroce, căci avuseseră cu toții de-a face cu acest câine sălbatic și sângeros, așa că începură să se tragă înapoi speriați, neîndrăznind să se apropie. Pale văzu vânatul pe care-l doborâse chiar el și pe care Erlang îl prinsese cu atâta dibăcie și curaj. Fierbea de furie, dar nu lăsa să se vadă asta; nu-i mai rămânea decât să se repeadă cu toată puterea într-un alt lup. Câinii începură să-și vină în fire și să-i urmeze exemplul, unul câte unul. Se aruncară fiecare în câte un lup, doborându-l la pământ. Erlang, Pale și ceilalți câini mai fioroși dădură din acel moment semnalul pentru masacru. Lupii fură despărțiți, iar vânătorii putură astfel să năvălească, profitând de ocazie, croindu-i amarnic pe lupi cu tomakanele, sfărâmând haita în bucățele. Lupii ajungeau cu beregata, burta și spinarea drept în bătaia colților câinilor și a tomakanelor vânătorilor.

Se aflau într-o situație fără ieșire, făcând tot ce le stătea în putință, dar contând de acum fiecare pe el însuși, încercând să spargă separat încercuirea. Într-o clipă, în centrul haitei se petrecu ceva și toți lupii dădură buzna înainte, căutând ca din dezordinea creată să-și salveze viața. Dar în secunda următoare fiecare era flancat de câini și prins definitiv în lațurile vânătorilor. Cei din exteriorul cercului, femei și bărbați, se puseră cu toții pe urlat, în timp ce vânătorii, agitându-și fioros tomakanele, îi presau spre interior.

Văzând cum câțiva câini prinseseră un lup, Lamzab, care se afla pe linia din interior și care mereu se comparase cu lupii, dădu buzna înainte, aplecându-se și aruncând latul plin de pământ, cu intenția de a prinde gâtul scurt și labele din față ale lupului, ori partea din față a trupului. Apoi ridică brusc bățul, scuturându-l și răsucindu-l de parc-ar fi făcut minciunele împletite, reușind astfel să-l prindă pe lup de șale. Nu mai așteptă ca lupul să fie prins și în alt laț, ci smuci deîndată hățurile calului și, cu o întorsătură a mâinii, îl smulse pe lup de acolo și o luă din loc. Îl târî o vreme pe pământ ca pe un sac greu, lupul

neputând deloc să se ridice, însă râcâind disperat țărâna peste care trecea, arând cu ghearele două brazde în zăpada înghețată. Trăgând astfel lupul după el, Lamzab strigă spre câini.

Să prinzi lupi în stepă nu e treabă ușoară, iar să-i ucizi e chiar mai greu. Gâtul lupului de stepă e scurt și gros, așa că atunci când încerci să-l prinzi de gât el se poate trage și poate scăpa. Chiar dacă nu-și trage capul din laț, e ceva de lucru să strângi lațul și să-l răsucești, căci dacă dai peste un lup cu gâtul foarte gros e ca și cum ai vrea să prinzi cu sfoară un buștean rotund, iar acela nu trebuie decât să se tragă cu toată puterea, ca să alunece imediat. De aceea vânătorii cu experiență preferă să-l prindă pe lup de șale, căci aceea este partea cea mai subțire a trupului și, odată încolăcită sfoara în jurul brâului, lupul nu prea mai are cum să scape. Abia apoi vine partea cea mai grea, și anume omorârea lupului. Dacă ar fi să-l prindă de gât l-ar strangula, dar de șale, oricum l-ar trage, lupul nu moare. Dacă este un om la un lup, merge foarte greu. Dacă omul descalecă, atunci animalul ar putea sări în picioare, s-ar zbate până ar rupe vârful tomakanului și ar scăpa, ori chiar ar putea sări la om, rănindu-l și apoi fugind. Numai un vânător foarte curajos și priceput la mânuirea tomakanului este în stare ca, după ce a descălecat, să-l țină mai departe pe lup în laț și, trăgându-l spre el, să-l pocnească cu bâta ori să-l taie cu cuțitul. Mulți vânători nu îndrăznesc să ucidă lupul singuri; de multe ori sunt nevoiți să sacrifice blana lupului și să-l târască până acolo unde sunt alți oameni sau între câinii ucigași care să-l ajute să-l omoare.

Lamzab își alese o bucată unde zăpada era mai groasă și îl târî pe lup până acolo, căutând în același timp câinii. Câțiva dulăi înconjurară lupul lătrând și mușcând la întâmplare, mușcând ușor și apoi retrăgându-se, neîndrăznind totuși să-și înfigă colții în punctele vitale. Deodată, Lamzab văzu că Erlang tocmai îi rupse beregata unui lup. Îl știa pe dulăul ucigaș, așa că se repezi la el strigând:

— Omoară-l! Omoară-l!

Auzind cum un om îi strigă să omoare lupul, Erlang îl lăsă deoparte pe lupul care încă răsufla și se repezi spre cel prins în laț, căci el se pricepea de minune să-și înfigă colții în astfel de situații. Îl ocoli pe lup și îl luă din spate, prinzându-i capul și pieptul cu labele din față

și mușcându-l cu putere, rupându-i carotida. Deși lupul începu să dea disperat din labe, nu reuși să-l atingă pe Erlang. Lamzab sări imediat jos de pe cal și strigă în jur:

— Trageți lupii încoace, dulăul ăsta e mai grozav ca un lup!

Nu departe în linia de bătaie era Pale, care tocmai jugula un alt lup prins în laț. Atunci câțiva vânători traseră lupii prinși în tomakane spre cei doi câini.

În învălmășeala bătăliei, pe lângă cei doi dulăi măcelari, Erlang și Pale, imposibil de controlat, mai era o ceată de câini flocoși și neînfricați ca cei ai eschimoșilor, care atrăgeau cel mai mult atenția oamenilor. Aceasta era haita de câini ucigași de lupi ai casei lui Dorji, cărora li se dusese vestea că sunt fioroși din cale afară. Lucrau cel mai bine în perechi, iar dacă se puneau laolaltă opt câini, fiecare știa bine ce avea de făcut: cei iuți treceau la atac, cei mai lenți se ocupau de hărțuială, cei de haită țintuiau prada, iar cei mai răi jugulau. Atunci când se războiau cu lupii, nu se despărțeau niciodată, ci își concentrau forțele, distrugându-și dușmanii, unul câte unul. Acum erau opt la unul; cum ucideau un lup, treceau la al doilea. Mergeau drept la țintă, cu mare îndemânare, și omorâseră trei lupi.

În mijlocul încercuirii, vânătorii erau organizați în grupuri de câte trei sau cinci. Cum prindea careva un lup, ceilalți oameni săreau jos de pe cai și, prinzându-l de coadă și de picioare, îi zdrobeau căpățâna cu bâta. În partea de nord-vest a încercuirii se auzeau strigăte cumplite, căci cinci sau șase vânători dădeau pinteni cailor, fugind nebunește după doi lupi mari. Un stăvar mai micuț, călare pe murgul lui iute, țipa ca din gură de șarpe și, întinzându-se, dădea tare cu bățul de la laț într-un lup, făcându-l să spumege. Când lupul o zbughi cu toată viteza și-l lăsă mult în urmă, se găsi un cal foarte rapid care să alerge după el de nebun, ca la ștafetă, iar lupul nici nu apucase să ajungă bine la viteza maximă că apăru Șatsreng, care se aplecă și-i prinse capul în laț. Nu mai răsuci ștreangul, ci doar îl trase tare după el, apoi slăbi lațul repede de tot, făcându-l pe lup să se rostogolească în cascadă, de vreo șapte, opt ori. Apoi, când lupul se chinuia din greu să se întoarcă și să se ridice de jos, câțiva stăvari îl și prinseră în laț, trăgându-l din nou de acolo, după care îi dădură drumul. Când un alt lup ajunse la

viteza maximă, apăru un cal galopând dintr-o parte, lupul fu prins și târât, apoi dat de-a berbeleacul de vreo cinci, șase ori, la fiecare rostogolire vânătorii strigând din toți bojocii, vărsându-și astfel amarul pentru batjocura îndurată din partea tuturor lupilor într-un an întreg.

Cei doi lupi prinși de vânători erau dezorientați, nu mai știau nici măcar încotro s-o ia ca să scape. După ce fuseseră doborâți de câte trei, patru ori, nici măcar nu se mai puteau ridica de jos ca s-o ia la fugă. Șatsreng aruncă tomakanul cât colo, își scoase iute picioarele din scări, le strânse sub el, se aplecă în șa, apoi se aruncă zvâcnind din spinarea calului, ca un leopard, cu capul înainte, căzând ca un trăsnet peste trupul lupului. Până să apuce fiara să se întoarcă, el se afla în spinarea ei, ținându-l strâns de urechi și trântindu-l tare cu căpățâna de pământ, așa de tare, că gura și nasul lupului se umplură pe dată de sânge. Ceilalți vânători săriră și ei repede de pe cai și se aruncară asupra lupilor, așa încât aceștia nu mai puteau nici să sufle. Apoi Șatsreng scoase liniștit cuțitul și-i ucise pe toți. Un alt lup fu prins de trei stăvari mai tineri, care o vreme îl călăriră de parc-ar fi fost oaie, după care îi făcură și lui felul.

Chenzhen, Yangke și toți ceilalți studenți lăsară jos tomakanele. Ei nu fuseseră decât martorii acestei bătălii cu lupii, care se dovedise o victorie cum nu se mai văzuse de mult. Cel mai mult regretau faptul că singurul stăvar dintre ei care fusese trimis în bătălie, Zhang Jiyuan, nu prinsese niciun lup. Lupul care venise dintr-o parte atunci când el tocmai lăsa lațul în jos să-l prindă se întorsese într-o clipă și, trecând razant pe lângă el, ca o minge de crichet, atinsese piciorul calului și ieșise din raza lui de acțiune. Puțin lipsise să-i frângă tomakanul. Cât despre ceilalți doi studenți cu funcții de stăvari, aceia fuseseră și ei doar niște simpli privitori din afara cercului de împresurare, iar un lup țâșni printre ei și scăpă din încercuire.

Bătrânul Bilge se uită să vadă ce s-a ales și se duse lângă Chenzhen și Yangke, zicând:

— Voi, cei zece, ați făcut treabă bună, în felul vostru, și v-ați așezat în mai multe locuri, altfel nu v-aș fi dat eu atâtea tomakane să prindeți lupi.

Bătrânul văzu părerea de rău de pe feţele celor doi, aşa că le spuse râzând:

— Câinele vostru, cel mare şi rău, a obţinut o mare izbândă în bătălia de azi, pe care o consider a voastră: el singur a ucis vreo doi lupi, apoi i-a ajutat pe vânători, care au mai prins doi. Vouă vi se cuvin două piei de lup, căci, după legea vânătorii, pieile acelea două care rămân trebuie împărţite vânătorilor care i-au prins.

Spunând acestea, bătrânul îi luă şi-i duse la vale.

La vânătoarea aceasta, în afară de cei şase, şapte lupi mari care erau mai iuţi, mai pricepuţi şi mai norocoşi şi care, întorcându-se brusc şi trecând razant pe lângă oameni sau rupându-le tomakanele, au reuşit să scape din încercuire, toţi ceilalţi prinşi la mijloc au fost răpuşi.

Oamenii dispuşi pe cercul din exterior strigau cât îi ţinea gura, coborând povârnişul din trei părţi, ca să vadă cu ochii lor ce pradă se strânsese. Bilge chemase oamenii să tragă la un loc cei doi lupi care li se cuveneau lui Chenzhen şi Yangke. Suflecându-şi mânecile, începu împreună cu Chenzhen şi Yangke să-i jupoaie. Kasmai chemă şi ea câţiva oameni să tragă laolaltă lupii pe care-i uciseseră Pale şi câinii lui Sanjie, iar acesta cu Ganbu o ajutară să-i jupoaie.

Chenzhen învăţase mai demult de la bătrân cum se jupoaie lupii, aşa că acum începuse să-i arate şi lui Yangke. Mai întâi luară nişte cuţite mongole foarte ascuţite şi începură să taie de-a lungul botului lupului, apoi traseră cu toată puterea pielea de pe cap. Chenzhen îi spuse lui Yangke să bage o bucată de piele între dinţii lupului, iar el, apucând de pielea desprinsă, trase şi o întoarse către piept şi către spate, după care tăie iar cu cuţitul carnea care era lipită de piele şi trase ca şi cum ar fi dezbrăcat lupul de nişte haine strâmte, jupuindu-l de tot. La urmă tăie la picioare şi la coadă. Acum, că pielea era spre exterior iar blana spre interior, cei doi o întoarseră pe dos ca pe un maţ, obţinând la sfârşit o blană de lup jupuită aşa cum trebuie.

Bătrânul se uită puţin şi spuse:

— L-aţi jupuit bine, fără grăsime. După ce ajungeţi acasă, să luaţi nişte paie uscate şi să-l umpleţi, apoi să-l atârnaţi de o prăjină în faţa iurtei. Astfel, toată stepa Elunului o să ştie că sunteţi vânători adevăraţi.

În tot acest răstimp, Erlang și Gălbenuș stătuseră lângă stăpânii lor, privindu-i atenți. Erlang își lingea mereu, cu poftă parcă, sângele de lup și pe cel propriu de pe labele din față și de pe piept. Gălbenuș îl ajuta și el, lingându-i sângele de pe cap. Pe trupul lui Gălbenuș nu era nici cea mai mică zgârietură, nici măcar vreun strop de sânge. Era curat din cap până-n picioare, de parc-ar fi fost vreun prințișor al câinilor, care nu făcuse altceva decât să se plimbe încoace și-ncolo. Erau însă câțiva vânători care-l tot lăudau de zor, zicând cum a întors el din drum vreo doi lupi și cum i-a mușcat de picioarele dinapoi. Dacă n-ar fi fost Gălbenuș, Lamzab n-ar mai fi putut prinde nici măcar unul. Auzind acestea, Yangke nu-și mai încăpu în piele de bucurie și spuse cu năduf:

— Cum ar fi să încep și eu acum să-l iau puțin peste picior pe viteazul de Lamzab? Uite că nici el nu-i mai breaz ca mine: omul merge la bătălie și câinele se bate.

Chenzhen scoase atunci din sân câteva bomboane cu lapte și le dădu ca premiu celor doi viteji: lui Erlang trei, iar lui Gălbenuș două. El presimțise de mult că la această vânătoare și Erlang, și Gălbenuș se vor comporta foarte bine. Cei doi câini puseră dulciurile pe jos și începură să rupă hârtia cu dinții, apoi le lipăiră cu limba și, ridicându-și capetele cu mândrie, le mestecară clămpănind și făcându-i pe ceilalți câini să saliveze privindu-i. La urmă linseră și hârtia de pe jos.

De când au venit în stepă tinerii studenți de la Pekin, câinii acelor locuri au aflat că pe lumea asta există multe delicatese. Și era cea mai mare onoare pentru acești câini de stepă să poată mânca și ei bomboane cu lapte, ca atâția alți câini de la Pekin.

Kasmai veni râzând și-i spuse lui Chenzhen:

— Acum, că te-ai mutat în altă casă, ai uitat de câinele nostru?

Întinse mâna și luă două bomboane pe care i le dădu lui Pale.

Chenzhen scoase repede toate bomboanele care-i rămăseseră și i le dădu lui Kasmai. Ea începu atunci să râdă și, desfăcând una, o bagă în gură.

Pe câmpul de vânătoare ieșeau aburi de pretutindeni: din hoituri de lupi, trupuri de cai, boturi de câine. De pe frunțile oamenilor se ridicau necontenit aburi albicioși. Prada de război fu împărțită după

regulile străvechi ale stepei, fără niciun fel de neînțelegere. Ținerea de minte a păstorilor era fără cusur, știau cu exactitate ce lup a ucis fiecare câine, ce a prins fiecare vânător, nu avea cum să se strecoare vreo eroare. Un lup fusese totuși prins de doi oameni împreună, așa că trezi discuții. Dar moș Bilge puse capăt neînțelegerilor cu un singur verdict: să se vândă pielea lupului, iar cu banii luați să se cumpere băutură, din care fiecare să bea jumătate. Vânătorii și păstorii care nu primiseră nicio piele de lup priveau cu jind la cei care-i jupuiau și căutau cusur pieilor și câinilor fiecărei familii. Dacă aveau câini buni, și blana lupului era intactă, iar dacă erau mai proști, atunci găseau în blana lupului o sumedenie de găurele. Însă cei mai mulți dintre cei care se aleseseră cu piei îi invitau pe ceilalți să vină pe la ei să bea un pahar. Căci așa e în stepă: toată lumea are de câștigat dintr-o izbândă pe câmpul de luptă.

Încet-încet, forfota se stinse. Cel mai greu le era femeilor, căci ele trebuiau să-și oblojească dulăii răniți. Bărbații foloseau câinii numai pe timpul vânătorii, pe când femeile aveau nevoie de ei zi și noapte. Tot ele erau cele care-i crescuseră de mici ca pe niște copilași, iar când aceștia erau răniți sau mureau, ele îi plângeau. Câțiva dintre câinii uciși în bătălie mai zăceau încă acolo, pe pământul stepei, căci dacă un câine de vânătoare cădea răpus pe câmpul de bătaie, tot acela era locul din care sufletul lui pleca la Tengri, locul lui de înmormântare cerească, iar cei care săvârșeau slujba erau chiar dușmanii neîmpăcați ai câinilor: lupii de stepă. Moș Bilge spunea:

— Așa este drept, câinii trebuie să le mulțumească lupilor, căci dacă n-ar fi lupii în stepă, oamenii n-ar avea de ce să țină pe lângă case atâția câini, care să mănânce carnea, ci, imediat ce s-ar naște, ar fi trimiși lui Tengri aproape toți.

Niciunui mongol nu i-ar fi trecut vreodată prin cap să valorifice blana atât de frumoasă și deasă a câinilor uciși în bătălie. În stepă, câinele este camaradul de război al omului, cel mai apropiat și mai credincios prieten al lui. Viața omului din stepă nu depinde decât de două lucruri: de vânătoare și de nomadism.

Câmpul de vânătoare se liniști, oamenii se așezară să se odihnească.

Atunci când vânează, oamenii stepei se bazează pe câini. Când merg cu oile la păscut, tot de câini se ajută, ei fiind niște mijloace de producție mai folositoare decât boii cu care ară chinezii din câmpie și cei mai buni paznici. Câinele se și înțelege mai bine cu omul decât vitele, el este companionul de suflet al omului, indispensabil atunci când acesta merge cu oile pe pustiurile sălbatice și monotone.

În stepa mongolă, unde sunt atât de puțini oameni, iar viața este atât de aspră, câinii au însărcinarea de a da alarma și de a salva vieți. Kasmai nu uita niciodată cât de mult a ajutat-o bunătatea salvatoare a lui Pale. Într-un an, pe la sfârșitul toamnei, ea scotea cenușa din sobă, dar nu și-a dat seama că în grămada de cenușă mai era o bucată de balegă ce încă nu se stinsese de tot, iar în ziua aceea bătea un vânt puternic dinspre nord-vest, așa că vântul a dus într-o clipă scânteia în iarbă, aprinzând porțiunea din fața ușii. Nu se aflau acasă decât ea, bătrâna Eji și copilul. Stătea în iurtă și cosea ceva, neavând habar de ceea ce se întâmpla afară. Deodată, l-a auzit pe Pale lătrând furios și zgâriind ușa. S-a dus repede să vadă ce se întâmplă, și a văzut că focul se întinsese de la groapa de cenușă cam două sute și ceva de pași depărtare, pe o porțiune lată de câteva zeci de pași. De acolo începeau câteva pășuni pentru toamnă și iarnă pe care era iarbă înaltă, deasă și grasă, pe care nimeni nu le-ar mai fi putut stinge dacă luau foc. În anul acela, dacă mai mult de jumătate dintre animale ar fi scăpat de foc, tot n-ar mai fi avut cu ce se hrăni peste iarnă dacă ardea pășunea, unde mai pui că pentru asta era pasibilă și de închisoare. Pale a avertizat-o la timp, câștigând câteva minute extrem de prețioase. A luat pe dată o carpetă mare, a înmuiat-o în apă, s-a înfășurat în ea, s-a dus în locul care ardea și s-a rostogolit degrabă prin foc, acoperind pe rând locurile care ardeau. Până la urmă a reușit să stingă focul, înainte ca acesta să ajungă la locul unde începea iarba înaltă. Kasmai zicea că, dacă n-ar fi fost Pale, s-ar fi terminat cu ea. Le mai povestise lui Chenzhen și Yangke cum se întâmplase cu unii bărbații din stepă care aveau patima băuturii și care călăriseră beți, apoi căzuseră de pe cal și muriseră înghețați în zăpadă. Dacă printre aceștia mai erau și unii care supraviețuiseră, asta se datora câinilor care fuseseră cu ei. Aceștia o luau la fugă înapoi spre casă și le trăgeau pe stăpâne de poalele halatelor de piele,

ducându-le să-i scoată din zăpada adâncă pe stăpânii lor. În stepa Elun, la fiecare iurtă erau câini salvatori, în fiecare iurtă erau bărbați sau femei cărora câinii le salvaseră cândva viața. De aceea, în stepă, să ucizi un câine, să mănânci carne de câine, să jupoi blana câinelui sau să dormi învelit în blană de câine însemna să fii cât se poate de nerecunoscător, și oamenii stepei considerau acest lucru un păcat de neiertat. Acesta este și unul dintre motivele pentru care păstorii din stepă au intrat în conflict cu mulți țărani, muncitori din alte locuri ori chinezi.

Moș Bilge spunea că, în vremurile de odinioară, cum intrau în stepă, soldații chinezi ucideau o mulțime de câini, ca să le mănânce carnea. Asta îi umplea de mânie pe ciobani, care au hotărât să se împotrivească.

Acum se întâmplă frecvent ca venetici din China să le fure păstorilor câinii și să-i mănânce sau să facă trafic cu blană de câine în Manciuria și în restul Chinei. Pielea câinilor din stepa mongolă este mare, iar blana este groasă și deasă. Chinezilor din nord le place să-și facă plăpumi și căciuli din ea. Bătrânul spunea indignat că vor fi scriind chinezii cărți, dar în ele n-au scris niciodată despre aceasta.

Cei din familia lui Bilge aveau obiceiul să-i pună o întrebare jenantă: cum se face că, deși îi urăsc, îi suduie și-i ucid pe câini, totuși chinezii se pretează să-i mai și mănânce? La aceasta Chenzhen se gândise vreme îndelungată, apoi venise la ei cu o explicație.

Într-o seară, Chenzhen le spuse celor adunați în jurul vetrei:

— Chinezii nu sunt nomazi și printre ei nu sunt decât câțiva vânători; ei mănâncă tot ce se poate mânca și nu știu la ce sunt buni câinii. Apoi chinezii sunt numeroși și China nu este un deșert, acolo n-ai nevoie de câini să-ți țină companie, să nu te plictisești. Chinezii au câteva înjurături referitoare la câini: spun că ești rău și nerecunoscător ca un câine, că ești mai rău decât porcii și câinii, că ești prost și împuțit ca un câine, că ești fiu de cățea, că faci pe grozavul ca un câine când are stăpânul lângă el, că te porți ca un câine încolțit, că ești snob ca un câine, că-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala ca un câine, că te repezi ca un câine la cei care sunt căzuți la pământ, că unui câine care s-a plimbat cu lectica nimic n-o să-i mai placă, că din gura câinelui nu pot ieși colți de fildeș. Se mai spune: câinele moare de drum lung și prostul de

grija altuia, brânză bună-n burduf de câine, să dai mărgăritare câinilor ș.a.m.d., ba chiar și vorbe care astăzi au ajuns să fie folosite chiar pe post de sloganuri politice, căci toată țara știe vorba aceea că „trebuie să zdrobim capul de câine al lui Liu Shaoqi", ori „jos cu Liu Shao Câine". Nici occidentalii nu pricep cum de chinezii folosesc mereu cuvântul „câine" pentru a spune tot felul de măscări.

De ce urăsc chinezii câinii? Mai ales pentru că aceștia nu se supun legilor chinezilor. Știți că, demult, chinezii aveau un înțelept sfânt, care se numea Kongzi[1]? Până și împărații dinastiilor chineze se prosternau înaintea statuii sale. El este cel care le-a dat chinezilor multe reguli de comportare, după care se conduc chiar și la sute și mii de ani după aceea. Ei bine, învățăceii și cărturarii aveau mereu la ei o cărticică cu aforismele lui Confucius, cum e acum cărticica roșie cu învățăturile președintelui Mao, și cine nu respecta regulile din acea cărticică era considerat un barbar. Ce-i mai grav e că se putea să li se taie capul pentru asta. Însă cel mai mare neajuns al câinelui tocmai acesta era: nu se conforma regulilor confucianiste, care cereau mereu oamenilor să fie politicoși, ospitalieri și respectuoși. Pe când câinele, cum vede un străin, nu contează dacă-i sărac ori bogat, bătrân sau copil, rudă ori prieten, oaspete respectabil ce vine de departe, el se repede la el să-l latre și să-l muște, de capul lui, făcându-l pe bietul chinez care ține la etichetă să pară lipsit de orice respect, să se facă de rușine și să se umple de furie. În al doilea rând, Confucius poruncește ca femeile și bărbații să nu umble aiurea, să nu facă ce nu trebuie, altfel trebuie să primească o pedeapsă exemplară. Când colo, câinele se împerechează cu cine găsește, nu contează că e frate sau soră, mamă sau tată. Apoi, chinezilor le este teamă, grozav de teamă, ca nu cumva oamenii să se învețe de la câini. În al treilea rând, Confucius îi învață pe oameni să fie curat îmbrăcați și să mănânce curat. Câinii însă ajung să mănânce chiar și excrementele oamenilor, lucru care-i umple pe aceștia de dezgust până peste poate. Îi urăsc și din cauză că oamenii săraci n-au cu ce să mai crească și câte un câine, când și ei abia dacă au după ce bea apă, dar să mai facă rost de mâncare și pentru câine. Bogații însă își mai iau câte

[1] Numele original, nelatinizat al lui Confucius. Se pronunță „k'ung ți".

un câine să le păzească ograda, ba chiar îi dau drumul să-i muște pe cei sărmani. De aceea, majoritatea celor sărmani urăsc câinii. Așa că, nu-i de mirare de ce îi urăsc chinezii pe câini, îi înjură, îi ucid și-i mănâncă. Iar oamenii care au mâncat vreodată carne de câine spun că aceasta este deosebit de bună. Chinezii spun că dacă poți să omori și să mănânci porci, vaci sau oi, de ce să nu poți mânca și câini? Că doar tot animal domestic este și acela, nu? Dar atunci când vorbim de faptul că ei urăsc câinii, îi ucid și-i mănâncă, trebuie să ne gândim mai degrabă la un alt lucru fundamental, și anume acela că nu sunt nomazi; chinezii sunt sedentari și mereu vor să impună regulile lor de viață tuturor celorlalți.

După ce ascultară toate acestea, moș Bilge și Batu rămaseră tăcuți vreme îndelungată, dar nici nu reacționară negativ la explicația lui Chenzhen. Bătrânul se mai gândi ce se mai gândi, apoi spuse:

— Copile, ce bine ar fi dacă între chinezi și mongoli ar fi mulți oameni care să prieceapă lucrurile așa ca tine.

Kasmai oftă și ea și spuse cu indignare:

— Mare păcat că au ajuns câinii până acolo unde trăiți voi, chinezii, că nici n-au apucat să vă arate la ce sunt ei buni, dar defectele imediat le-ați văzut. În locul lor, nu prea m-aș mai înghesui să mă duc acolo unde trăiesc chinezi. Mai bucuros aș fi să mă mănânce lupii și aș rămâne aici în stepă.

Chenzhen grăi atunci din nou:

— Și eu mi-am dat seama abia atunci când am ajuns în stepă că, dintre toate animalele, cel care se înțelege cel mai bine cu omul este câinele și că, într-adevăr, este cel mai bun prieten al lui. Numai neamul sărac și înapoiat care se ocupă cu agricultura este în stare să mănânce toate cele de nemâncat și nici de la carnea de câine nu se dă înapoi. Dar, cine știe, poate în viitor, când oamenii o vor duce mai bine, când vor avea destulă mâncare, poate atunci se vor împrieteni cu câinii, n-o să-i mai urască și n-o să-i mai ucidă ca să-i mănânce. După ce am ajuns în stepă, am început să țin foarte mult la câini și, dacă trece vreo zi fără să-mi văd câinele, simt un mare gol în suflet. Acum, dacă i-ar trece cuiva prin minte să ne fure vreun câine de la iurtă, ar avea de-a face cu mine și cu Yangke, l-am bate așa de tare, că ar scuipa și ce n-a mâncat...

Dar nici nu termină ce avea de spus, că se simți puțin surprins. Era convins că un om superior nu ajunge la blesteme atunci când are ceva de discutat și, când colo, iată că vorbise gura fără el și spusese numai prostii.

Dar Kasmai urmă:

— Și-atunci când o să te întorci la Pekin o să crești și tu un câine?

Chenzhen râse și spuse:

— Cât voi trăi am să țin la câini, la fel ca voi, mongolii. Și, ca să fiu sincer, din bomboanele acelea scumpe pe care le-au trimis ai mei de la Pekin și din care au mai rămas câteva, eu nici măcar n-am gustat, și nici măcar ție sau lui Bayar nu v-am dat, ci le-am păstrat pe toate pentru câinele meu.

Auzind acestea, toți ai casei râseră cu lacrimi, iar Batu îl bătu pe Chenzhen pe spate și spuse:

— Păi tu ești pe jumătate mongol!

De la discuția aceea despre câini trecuse mai bine de o jumătate de an, însă Chenzhen nu avea să uite niciodată promisiunea pe care o făcuse.

Pe câmpul de vânătoare se lăsă liniștea, dulăii frânți de oboseală sau chiar răniți erau triști, câțiva stăteau în jurul trupurilor camarazilor uciși și-i miroseau plini de neliniște, învârtindu-se încoace și-ncolo, ca într-o ceremonie de despărțire. Un copil se prosternă la pământ și, ținându-și câinele mort în brațe, nu mai voia să plece. Cei mari se tot duceau și se rugau de el, dar el izbucni în lacrimi și atât. Lacrimile se prelingeau pe trupul țeapăn al câinelui, căzând ca niște mici proiectile, amestecându-se cu pământul. Plânsetul copilului se reverbera la nesfârșit în stepă, iar ochii lui Chenzhen se împăienjeniră și ei.

Capitolul 13

Comandantul militar din Lulong, Liu Rengong, cunoștea prea bine prefăcătoria kitanilor, căci toamna el își alegea adesea câțiva comandanți care pregăteau trupele și făcea incursiuni în ținuturile acelora, ajungând să atace până dincolo de munții Zhaixing, într-un loc numit „al kitanilor". De fiecare dată când dădea bruma, Rengong trimitea oameni să dea foc fânețelor și astfel să înfometeze de moarte caii kitanilor.

Sima Guang, *Îndrumar folositor în guvernare*

Legea nescrisă a mongolilor așa statornicește: „Nelegiuit este acela care nu lasă iarba să crească și scormonește pământul, ori care lasă fânețele să ardă."

Peng Daya (Song), *Scurtă istorie a tătarilor*

După ce Bao Shungui și Uliji conduseră câteva cadre de la Direcția Păşunilor ca să inspecteze prada obținută după încercuire, merseră la Bilge. Bao Shungui descălecă și-i spuse entuziasmat bătrânului:

— Mare victorie mare! Și dumneata ai avut cea mai mare contribuție la această izbândă, în calitate de comandant. O să propun superiorilor să te noteze pentru merite deosebite.

Zicând acestea, întinse amândouă mâinile ca să le strângă pe ale bătrânului. Dar acesta desfăcu palmele pline de sânge de lup și spuse:

— Lasă acum, sunt murdar.

Bao Shungui îl apucă totuși de o mână și spuse:

— Dacă mă înmoi și eu un pic în sânge de lup, poate am și eu parte de norocul și de izbânda dumitale.

Fața bătrânului se întunecă deodată:

— Cine are nevoie de recunoaștere? Cu cât sunt mai mari aceste succese, cu atât sunt mai grave și păcatele mele. De acum nu mai putem să ucidem atâția lupi, dacă o ținem tot așa, n-o să mai rămână niciunul, și atunci toate gazelele, nevăstuicile, marmotele și iepurii se vor înmulți peste măsură, o să năvălească și-o să dea gata toată iarba. Atunci Tengri o să se mânie și-o să ne lovească pe toți cu judecata lui, dimpreună: pe cai, pe oi, pe vite și pe noi, oamenii.

Bătrânul desfăcu palmele pline de sânge și privi în sus la Tengri, cutremurându-se.

Bao Shungui râse jenat, apoi se întoarse către Erlang, care avea capul plin de sânge, și spuse plin de emoție:

— Acesta este câinele cel mare și sălbatic? Numai capul să i se vadă și e în stare să bage pe toată lumea în sperieți. Am văzut de pe deal cum știe să-și bage colții, e ca un adevărat și brav general, cum s-a vârât el în haita de lupi, aceia s-au speriat de s-au despărțit în trei cete. Câți să fi ucis în total?

Chenzhen răspunse:

— Patru.

Bao Shungui spuse mai departe:

— E bine, e bine! Auzisem mai demult că v-ați apucat să creșteți un câine sălbatic care mușcă oile și mi s-a raportat că nesocotiți regulile stepei, de mă puseseră să-l execut. Dar acum zic să-l lase lumea în pace, puteți să-l creșteți mai departe liniștiți. Să-l hrăniți bine, să fie puternic. Și dacă o să mai omoare vreo oaie nu se mai consideră că-i vinovat de moarte. Aveți grijă să predați statului pielea oii, iar pentru carne să plătiți.

Auzind acestea, Chenzhen și Yangke nu mai puteau de bucurie, dând din cap întruna.

Chenzhen spuse:

— La vânătoarea asta niciun student n-a prins vreun lup, că doar studenții nu se compară cu câinii, și cu atât mai puțin cu acest dulău voinic.

Uliji râse și spuse:

— Vorba asta parcă n-a ieșit din gura unui chinez.

Bucuros, moș Bilge spuse și el:

— Copilul acesta pune la inimă toate cele ale stepei, o să devină un bărbat adevărat.

Uliji spuse:

— Am auzit că voi doi ați mai prins și niște pui de lup din vizuină, așa e?

Yangke spuse sincer:

— Chiar ieri, șapte în total. Dacă n-ar fi fost moș Bilge să ne dea indicații, nu ne-am fi descurcat deloc.

Bao Shungui spuse:

— Șapte pui, până la toamnă se făceau ditamai haita, și atunci s-ar fi complicat lucrurile. Să-mi aduceți pieile peste câteva zile. Vă dau cel mai bun preț pe ele. Și vă mai dau și niște cartușe.

Grăind astfel, ridică de jos cele două piei de lup.

— Dacă mă uit așa, văd că sunt piei grozave, cu păr lung, poate reușim să ne înțelegem, vă dau un preț bun pe ele. Am eu un șef care, pe timpul războiului, cum a stat mai tot timpul în tranșeele înghețate, s-a ales cu reumatism la picioare, și a vrut să-și facă niște pantaloni din blană de lup, așa că se cuvine să-i dăruiesc eu unii.

Dar Chenzhen spuse:

— Iar eu trebuie să-l atârn în fața ușii câteva zile. Trebuie să-mi răsplătesc și eu cumva câinele cel mare și sălbatic, nu?

Bao Shungui râse îngăduitor și spuse:

— Ei, atunci n-am să vin după ele decât peste cinci, șase zile.

Câmpul de vânătoare era presărat cu pete roșii de sânge și cu trupurile albe ale lupilor jupuiți. Numai pe labe mai păstrau o fâșie destul de lungă de blană. Bao Shungui îi strigă pe vânători, punându-i să adune laolaltă trupurile lupilor stivuindu-le două câte două, cruciș, rând peste rând. În scurt timp, din cele treizeci și ceva de trupuri fu alcătuit un turn cam cât un stat de om. Bao Shungui scoase aparatul de fotografiat și făcu vreo patru, cinci poze, din mai multe unghiuri, apoi îi instrui pe vânătorii care prinseseră lupi cum să prezinte pieile, adică să facă două rânduri de-o parte și de alta a grămezii de hoituri. Cei treizeci și ceva de vânători, așezați în linie, ridicară pieile, dar și așa cozile

ajungeau la pământ. În rândul din față stăteau câinii ucigași de lupi, plini de răni și de sânge, ghemuiți la pământ. Din gură le ieșeau aburi. Bao Shungui îl puse pe Chenzhen să fotografieze, iar el, ridicând cea mai mare și mai lungă piele și ținând-o cel mai sus, se așeză chiar în mijlocul detașamentului. Moș Bilge însă ținea blana cu stânga, având capul puțin plecat, având pe chip un zâmbet forțat și amărât.

Bao Shungui făcu câțiva pași înainte, apoi se întoarse și se adresă vânătorilor:

— În calitate de reprezentant al Comitetului Revoluționar al județului și de comandant al garnizoanei, vă mulțumesc tuturor. Cu toții sunteți niște eroi în vânătoarea de lupi, peste câteva zile fotografiile vor fi publicate la ziar. Vreau să arăt întregii lumi cât de gravă era amenințarea lupilor din stepa Elun și cum au fost uciși peste treizeci de lupi într-o singură acțiune, căci aceștia sunt, în majoritatea lor, din afara Mongoliei și ei sunt cei vinovați de pierderea pricinuită în rândul cailor militari. Apoi aș mai vrea să spun tuturor că aceste cadre din stepa Elun, împreună cu păstorii și chiar cu studenții, nu și-au plecat capetele în fața urgiei lupilor, ci s-au organizat cu hotărâre și cu iscusință, dându-le lupilor o lovitură fatală. Deși această acțiune de stârpire a lupilor este abia la început, noi avem deplina convingere că vom scăpa stepa Elun de lupi definitiv și în totalitate.

La sfârșit, rotindu-și brațul deasupra capului, Bao Shungui strigă tare:

— Până nu vom stârpi toți lupii și vulpile, nu vom putea proclama victoria!

Cu excepția familiei lui Dorji și a câtorva studenți, nimeni nu reacționă. Bao Shungui dădu liber detașamentului, apoi se așeză să se odihnească, în așteptarea lui Batu.

Stând jos, cu picioarele încrucișate, Bao Shungui îi spuse lui Uliji:

— Acum, că frontiera este atât de amenințată, am primit ordin de sus să organizez cât mai repede niște exerciții cu milițiile populare. Dar nu mă gândisem că, pe undeva, încercuirea aceasta poate fi socotită o adevărată luptă crâncenă la baionetă. Astfel, toate sunt în regulă.

Uliji spuse:

— Mongolii din stepă sunt soldați din naștere. Știu să se bată, știu să tragă cu pușca și în toate izbândesc. Așa e, azi ai prins doi iepuri

dintr-o lovitură, ai prins și lupi și ai făcut și exercițiul. Vezi să scrii două rapoarte separate și așa să le trimiți, iar superiorii nu vor avea de ce să fie nemulțumiți.

Studenții se adunară în jurul lui Chenzhen și Yangke să se uite la blănurile de lup, atingându-le cu palma, cuprinși de admirație. Wang Junli spuse:

— Dacă n-ar fi fost acest câine sălbatic de la iurta voastră, noi, studenții, chiar că ne-am fi făcut de rușine și am fi fost socotiți niște pedestrași în mijlocul cavaleriei mongole.

Chenzhen spuse:

— Din cele mai vechi timpuri, vitejia și măiestria în arta militară de care dăm dovadă noi, chinezii, nici nu s-au putut compara cu ale nomazilor. Dar cel mai bine este că oamenii pot să învețe unii de la alții și anume, pedestrașii să învețe pe viu de la păstori cum se poartă un război și cum se merge la vânătoare. Cum altfel am mai fi putut avea parte de o asemenea ocazie?

Dar Wang Junli spuse cu un aer superior:

— Or fi reușit neamurile nomade să pătrundă deseori în Câmpia Chineză și or fi fost în stare să supună întreaga Chină de două ori, dar, până la urmă, nu au fost ei subjugați de cultura avansată a chinezilor? Deși oamenii din stepă sunt cu toții foarte mândri de Cerul lor, la urma urmelor ei numai asta știu: să încordeze arcurile și să-și slobozească șoimii. Așadar, în afară de război, la altceva nu se prea pricep.

Dar Chenzhen îi replică:

— Nu e chiar așa. Nu trebuie să desconsideri războiul în favoarea culturii, căci, dacă în toate dinastiile care s-au succedat nu ar fi existat și succese militare, cum ar mai fi putut subzista cultura? Când lipsesc realizările militare, până și din cea mai minunată cultură nu rămân decât ruine. Cultura unor dinastii precum Han sau Tang s-a întemeiat tocmai pe știința războiului. Cele mai mari civilizații antice din istoria omenirii nu au fost cucerite tocmai de acele neamuri înapoiate care s-au întărit cu puterea sabiei? Nici scrierea acestor popoare n-a mai rămas în urma lor. Tu zici că neamul înapoiat al nomazilor din stepă a fost învins de cultura chineză. Ei bine, nu e întru totul adevărat, căci neamul mongolilor și-a păstrat multă vreme limba și scrierea proprii, credința în totem și obiceiurile populare, de care toată stepa a ținut

mereu cont, până în ziua de azi. Dacă mongolii ar fi ajuns să accepte cultura agricultorilor chinezi, atunci marea câmpie a nordului s-ar fi transformat într-un imens ogor și marea cultură a Chinei ar fi fost înghițită pe nemestecate de pământurile galbene. Ce s-a ales din faptul că Hrușciov s-a gândit să se folosească de cultura agricolă și industrială a marii Rusii și să subjuge cultura nomadă a Kazahstanului? Până la urmă s-a ajuns ca una dintre cele mai mari și mai rare stepe de pe suprafața pământului să se prefacă în deșert subjugat.

Dându-și seama că disputa dintre cei doi băieți arțăgoși era pe cale să se încingă, studenta Xun Wenjuan i-a întrerupt dintr-odată:

— Gata, ajunge! Ieșiți cu animalele la zeci, poate chiar sute de kilometri distanță unul de altul, și, cum vă vedeți, trebuie să vă luați la harță. Voi, băieții, cum ați ajuns în stepă, v-ați și transformat în niște lupi. Cum vă vedeți, săriți la bătaie. Mai terminați odată!

Văzând cum tot mai mulți oameni vin să pună mâna pe vânatul lui, Erlang nu se neliniști, așa că se apropie încetișor de ei. Xun Wenjuan avea impresia că un câine al unei iurte de studenți în veci nu va sări să muște un alt student, așa că scoase din sân vreo două bucăți de brânză și se duse să-l răsplătească, zicând:

— Erlang, Erlang, băiat bun...

Erlang însă nu scoase niciun sunet și nu mișcă deloc din coadă, ci miji niște ochi răi, repezindu-se la grupul studenților. Xun Wenjuan se sperie puțin și chiar se trase înapoi câțiva pași. Dar Chenzhen strigă tare:

— Înapoi!

Era însă prea târziu, căci imediat îl văzu pe Erlang cum se repede cu un mârâit la grupul de studenți. De frică, Xun Wenjuan se aruncă la pământ.

Yangke se supără foc și începu să înjure:

— Nenorocitule!

Și, punând mâna pe ciomag, se duse să-l altoiască. Însă Erlang întinse gâtul, de parcă ar fi fost mai degrabă dispus să ia câteva pe spinare decât să fugă de acolo. Dar el era acel câine sălbatic care ucisese dintr-o suflare patru lupi, iar Yangke se temea să nu scoată la iveală lupul din el, așa că nu prea îndrăzni să treacă la fapte și fu nevoit să lase jos ciomagul.

Spumegând de furie, Wang Junli spuse:

— Cine o să mai aibă de acum curaj să mai treacă pe la iurta voastră? Dacă nu l-aș fi văzut cum a ucis lupii, ar fi meritat să-i jupoi blana, dacă nu să-l și mănânc.

Dar Chenzhen se scuză repede:

— Ăsta este un câine ciudat, e, practic, un lup, nu prea se are bine cu oamenii. Dacă ați veni mai des, poate s-ar familiariza și v-ar recunoaște.

Dar majoritatea studenților plecară de acolo. Chenzhen îl bătu ușor pe Erlang cu palma peste cap și-i spuse:

— Vezi, colegii mei s-au supărat din cauza ta!

Yangke coborî puțin vocea și spuse:

— Uite așa se înstrăinează oamenii de cei care cresc astfel de câini răi. Dacă... dacă o să crească mare puiul de lup, cine o să mai aibă curajul să treacă pe la noi?

Chenzhen spuse:

— Treaba lor. De multe ori, un animal e mai interesant decât unii oameni. O să ne țină companie câinii și lupii.

Dar Zhang Jiyuan merse lângă Erlang și începu să-l mângâie pe cap, zicându-i:

— Ba eu îl apreciez din ce în ce mai mult pe Erlang, și bine ar fi ca oamenii să aibă și ei ceva din caracterul lupilor. Căci faptul că n-am prins lupul acela nu e doar din cauză că nu mă pricep, ci și din cauză că nu-s destul de curajos, că sunt cam molâu.

Erlang se duse lângă mormanul de cadavre de lupi, privind fix la trupurile albe ca zăpada. Ceilalți câini, câteva zeci, rămaseră departe, înfricoșați și cutremurați, dând din coadă. Numai Pale avu curajul să se avânte într-acolo, cu capul sus și pașii mari, oprindu-se înaintea mormanului. Erlang îl întâmpină atingându-i liniștit nasul. După ce primi încuviințarea liderilor pășunii și a păstorilor, Erlang fu acceptat în sfârșit printre câinii brigăzii a doua. Însă Chenzhen putu ghici înfrângerea din privirea lui și îl strânse în brațe, neștiind cum ar putea să-l consoleze.

Moș Bilge fu invitat de Bao Shungui să vină unde se strânseseră cei mai mulți vânători. În mijlocul lor, folosindu-se de lada în care erau balegi uscate și sfărâmate de oi și cai, le explică tuturor tacticile la care

recursese pentru această încercuire. Flăcăii ascultau cu mare atenție. Bao Shungui asculta, apoi punea întrebări, deseori chiar aplauda. Spuse:

— Bătălia asta merită să fie menționată în manuale, căci e mai reușită chiar decât împresurarea pe care au făcut-o lupii împotriva cailor militari, iar dumneata ești un adevărat strateg! Dacă trimiteau un comandant militar, poate n-ar fi reușit să biruiască.

Chenzhen se băgă și el în vorbă și spuse:

— Dacă ar fi trăit în timpurile lui Genghis-Han, taica Bilge ar fi putut ajunge un mare general. Ar fi putut să fie precum Muqali, Chepe și Subotai[1].

Dar bătrânul spuse repede, fluturând din mână:

— Nu, nu mă compar eu cu ei, îl mâniem pe Tengri. Aceia sunt ca niște sfinți printre mongoli. Dacă se ridicau odată la luptă, puteau doborî câteva regate, zeci de cetăți, sute de mii de oști. Dacă n-ar fi fost ei, marea stepă de mult ar fi devenit ogor. Cum să mă compar eu, o biată slugă, cu dânșii?

Se apropiase amiaza, iar Batu tot nu se întorsese, în vreme ce întregul detașament se pregătea să se întoarcă pe la iurte. Atunci un cal iute veni galopând ca vântul dinspre nord-vest. Când se apropie, stăvarul Buhe spuse gâfâind:

— M-a trimis Batu să vă spun să veniți toți acolo. Ce ați prins voi mai devreme nu e decât jumătate din haita de lupi, cealaltă jumătate reușise să se strecoare încă dinainte de revărsatul zorilor, pătrunzând în stufărișul de la poalele muntelui dinspre nord-vest.

Bilge făcu ochii mari și spuse:

— Mai sunt și alții?

Buhe spuse:

— Eu și Batu am intrat în stufărișul acela și ne-am tot învârtit, și am văzut pe zăpadă multe urme de lupi, peste tot, toate erau proaspete. Batu zice că sunt cel puțin douăzeci de capete și se pare că printre ei este și lupul cel alb, starostele celor care au ucis caii. Pe acela trebuie să-l prindă.

Dar Uliji îi spuse lui Bao Shungui:

---

[1] Trei dintre cei mai bravi generali ai lui Genghis-Han, care s-au evidențiat într-unul dintre cele mai agresive raiduri din Câmpia Chineză, cel din 1211.

— Oamenii și caii sunt nemâncați de azi-noapte, mulți câini sunt răniți. Eu știu stufărișul acela. E prea întins, e vorba de câteva sute de hectare. Cum am putea să-i prindem acolo pe lupi? Eu zic s-o lăsăm baltă.

Bao Shungui îl privi pe Bilge cu suspiciune și spuse:

— Familiile de venetici și câțiva studenți mi-au spus că dumneata le cam iei partea lupilor. Nu carecumva mi i-ai lăsat să scape de data asta? Cu câți oameni și câini ai venit, ai fi putut să-i prinzi și pe ceilalți douăzeci și ceva de lupi, dar așa cum i-ai prins în încercuire, tot așa puteai să-i și lași să iasă.

Dar Uliji spuse repede:

— Ei, n-are rost să vorbești astfel. Lupii prinși în încercuire azi-dimineață nu sunt nici foarte mulți, dar nici puțini. Sunt exact câți trebuie ca să te saturi. Cum se zice, cât să umpli un colțunaș mare. Dacă era să fi fost mai mulți, poate că s-ar fi ales praful de operațiunea noastră și colțunașul s-ar fi crăpat.

Dar Bao Shungui îi spuse lui Bilge:

— Totuși am impresia că dumneata i-ai lăsat înadins să scape.

Bilge îl țintui cu privirea și spuse:

— Să prinzi lupi nu e la fel de ușor cum e să scoți tăițeii din oală. Pe așa un întuneric, cu un spațiu atât de mare de încercuit, nu-i normal să-ți mai și scape câțiva lupi? Dacă te puneau pe tine să conduci operațiunea, pun pariu că nici măcar unul n-ai fi fost în stare să prinzi.

Bao Shungui făcu fețe-fețe, pentru ca, în cele din urmă, să se învinețească de mânie. Plesnindu-se cu biciușca peste palmă, spuse:

— Înțeleg că detașamentul nu era destul de mare, însă nici pe arme nu s-a prea pus mâna. Acum, orice-ar fi, nu pot lăsa să scape lupii adunați în stufăriș. E ca un caz de forță majoră și de data asta eu comand.

Călare, Bao Shungui merse pe un loc mai înalt și spuse întregului detașament:

— Tovarăși, în stufărișul dinspre nord-vest au mai fost găsiți niște lupi. Din câte știu eu, sunt destui aceia care nu s-au ales cu nicio blană de lup. Și mă refer mai ales la tinerii intelectuali. Nu vă plângeați voi că nu v-a pus comandantul în prima linie? De data asta eu vă las în linia întâi. Tovarăși, trebuie să continuăm, neobosiți, să ducem mai departe spiritul luptei, să facem totul pentru a elimina această haită de lupi.

În tot grupul acela se găsiră câțiva studenți și unii dintre vânători cărora le dădea inima ghes să încerce.

Bao Shungui spuse tare:

— Acum am să vă spun și planul pe care-l am și pentru care este nevoie de stăruință. Toată lumea înconjoară stufărișul, apoi punem foc să-i scoatem pe lupi de-acolo, iar atunci folosim puștile și, aveți grijă — să nu vă zgârciți la cartușe!

Cum auziră de foc, păstorii se înfricoșară. Să dai foc ierbii în stepă este ceva de neconceput, e marele tabu al întregului popor. Atunci când vânează, vânătorii nu îndrăznesc să pună foc decât pe o suprafață foarte mică, și asta doar pentru ca să afume, dar niciodată n-ar da foc vegetației pe o întindere așa de mare. Între oameni se iscară discuții.

Moș Bilge spuse:

— Să dai foc ierbii înseamnă să încalci poruncile Cerului și să-i înnegrești de fum fața lui Tengri, care nu se va mai întoarce către oameni. Dacă înnegrești apa râului, spiritul râului crezi că va mai adăpa din apele sale oamenii și vitele? Nici șamanii și nici călugării lama nu dau voie ca pe întinsul stepei să se pună foc. În trecut, dacă făcea careva una ca asta, marele han îl trimitea la moarte, împreună cu toată familia. În momentul acesta, până și politica națională interzice aprinderea focului în stepă.

De mânie, Kasmai se înroșise la față:

— Focul, focul stepei, nenorocul. De obicei, dacă se joacă vreun țânc cu focul, îl batem de-i înroșim fundul, iar acum cei mari vor să pună foc, și încă ce foc. Dacă se va mai găsi vreun nepoțel să se joace cu focul și să pârjolească stepa, o să se spună că așa a învățat de la delegatul Bao. Ce zici, e sau nu e răspunderea ta?

Lamzab se burzului și strigă:

— În vechime numai soldații chinezi erau în stare să recurgă la un tertip atât de mârșav, să ardă stepa. Acum nici măcar chinezii nu mai îndrăznesc să facă asta. Cum e posibil să-și pună așa ceva în cap un mongol — să ardă stepa mongolă? Tovarășe delegat Bao, dumneata până la urmă ești mongol sau ce ești?

Sangjie spuse:

— Acum încă e zăpadă pe jos, încă n-a venit vremea să ne temem de incendii. Însă dacă facem un obicei din arderea vegetației, în viitor

va fi mult mai greu să ne apărăm. Ca să nu mai spun că, dacă focul arde blana lupilor, pielea nu mai face nici doi bani.

Șatsreng zise și el:

— Să pui foc ca să-i arzi pe lupi e cât se poate de periculos. Căci dacă ardem toți lupii, cine se va mai ocupa de mulțimea de animale moarte în anii mai grei? Atunci mirosul de hoit al stepei va urca până la cer, lumea se va umple de boli și nimeni nu va mai supraviețui. Dacă ar fi uciși toți lupii, atunci toate rozătoarele nu vor aduce oare la suprafață deșertul Gobi de dedesubtul stepei?

Zhang Jiyuan spuse:

— Noi, cei trei stăvari, am venit să prindem lupi, dar caii sunt pe munte de o noapte și-o zi, mi-e să nu se întoarcă haita de lupi și să atace, așa că eu trebuie să mă întorc deîndată la herghelie. Altfel, dacă se întâmplă ceva, eu răspund cu capul.

Atunci Bao Shungui strigă tare:

— Liniște! Liniște! Nimeni n-are voie să plece! Noi am venit aici să prindem lupii, pentru a elimina o amenințare la adresa societății, pentru a proteja avuțiile patriei. Cea mai bună apărare e atacul, numai că lupii trebuie stârpiți de tot pentru a ne asigura că nu mai contraatacă din spate. Lupii nu sunt vânați numai pentru a li se lua blana. Și un lup pârjolit este pradă de război. Vreau să mai ridic încă un turn de cadavre de lupi, să mai fac câteva fotografii, să vadă și superiorii noștri ce pradă imensă am avut... Cine nu se supune ordinelor, îl învăț eu minte. Toată lumea la treabă!

Dar Lamzab holbă ochii, având o privire de lup și parcă scoase un răget:

— Poți să faci ce vrei! Eu nu merg! Eu trebuie să mă duc la herghelie!

Alți câțiva stăvari traseră și ei hățurile, zicând:

— Să ne întoarcem! Să ne întoarcem!

Dar Bao Shungui pocni cu biciul în aer și strigă:

— Cine îndrăznește să dezerteze este eliberat din funcția de stăvar! Și atunci acela va trece la munca de jos!

Moș Bilge se uită la Uliji, apoi dădu din mâini neputincios:

— Să nu mai țipe nimeni, eu sunt comandantul operațiunii de azi, și eu zic așa: să se întoarcă numai câte un singur stăvar pentru fiecare herghelie, iar cine rămâne merge cu tovarășul delegat Bao! Așa rămâne!

Atunci Lamzab îi spuse lui Zhang Jiyuan:

— Eu mă întorc la herghelie. Tu, după ce termini ce e de făcut, să-ți iei două zile libere și să mergi acasă.

Apoi mai luă câțiva stăvari din brigada lui și porniră la galop.

Întreaga caravană, cu câini cu tot, se luă după Bao Shungui spre muntele la poalele căruia se întindea un loc vast, pe care crescuse stuf uscat. Stufărișul era înconjurat din toate părțile de zăpada albă, care nu se topise încă. Wang Junli mai așteptă alți câțiva studenți care se adunară în jurul lui Bao Shungui, spunând cu toții că acesta este un mediu ideal pentru aprinderea focului spre a vâna animale. Ba chiar Wang Junli se simți înflăcărat de muza poeziei, așa că începu să recite răspicat:

— Să pârjolim lupimea ne-am pornit, s-o ardem cu văpăi de neoprit, la îndemân-avem și cremene și vreasc, frate ni-i vântul dinspre asfințit.

Deodată, Batu țâșni dintre trestii și veni călare înaintea lui Bao Shungui și a lui Uliji, spunându-le:

— Am reușit să trec fără să-i pun pe fugă, dar sunt destui lupi acolo, în stufăriș.

Bao Shungui arătă cu cravașa spre stufăriș și zise:

— Atenție, toți șefii de echipă, echipa întâi, la est, a doua, la vest, a treia, la nord. Înconjurăm stufărișul din trei părți. Echipa a patra pune foc la sud. De fapt, mai întâi la sud-est, ca să le tăiem lupilor calea de întoarcere. După ce se pune foc, se trece la retragerea împotriva vântului, la distanță. Cei din echipele întâi, a doua și a treia, cum văd fumul dinspre sud, pun și ei foc imediat, din trei părți. Apoi, toată lumea, cu cai și câini, stă lângă foc și așteaptă să o zbughească lupii dintre flăcări, moment în care se dă drumul la câini să-i urmărească și se trece la focuri de armă. Executarea!

Studenții din grupa a patra preluară conducerea și se repeziră înainte, cu păstorii în urma lor. Celelalte grupe învăluiră zona indicată.

Chenzhen merse cu moș Bilge și intră în stufăriș, privind atent peste tot. Aceasta era o bucată care scăpase nemistuită de flăcările din

alți ani. Cei doi oameni, mai înalți decât stuful din lanul uscat, călcau pe un strat gros de trestii vechi, măcinate de timp, de cel puțin jumătate de metru. Dar și trestiile vechi și cele noi erau uscate ca iasca, n-aveau niciun strop de umezeală în ele, ci erau mai degrabă unsuroase.

Bătrânul spuse:

— Acum lupii stau cu urechile ciulite la mișcările oamenilor și ale dulăilor din jur, dar nu le e teamă. Stufărișul e așa de des, că dulăii nu pot prinde viteză, iar oamenii n-au cum să mânuiască tomakanele. Înăuntru e oricum întuneric, pașii cailor stârnesc trosnete puternice, așa că lupii știu precis unde este fiecare om. Apoi, în stufăriș sunt nenumărate cărări știute numai de lupi. Dacă intră după ei om, cal sau câine, ei știu pe ce cărare s-o ia, așa încât să ajungă degrabă în spatele tău. Iarna și primăvara stufărișul este lumea lupilor, și e tare greu să te duci după ei și să-i prinzi. În stepa Elun, mulți lupi au fost pârjoliți, dar aceștia de unde să știe că oamenii se pregătesc să dea foc stufărișului, că așa ceva nu s-a petrecut niciodată. Ăsta e lucrul la care se gândesc cel mai mult veneticii, asta vine din inima lor hapsână. Și astfel o să se termine cu lupii.

La un moment dat, se auzi un om strigând:

— Foc! Foc!

Atunci Chenzhen apucă degrabă calul moșului de dârlogi și ieși repede din stufăriș. Dinspre sud-est se vedeau ieșind fuioare groase de fum, și într-o clipă se aprinseră zeci de focuri în est, vest și nord. Bao Shungui le spuse oamenilor să facă niște coroniță de trestii și să le arunce, aprinse, în bătaia vântului, pentru ca acesta să le ducă mai departe. Cum se întâlneau cu pălălaia și cu vântul, trestiile unsuroase și dense produceau o bufnitură ca o explozie într-o benzinărie, iar din flăcările de zece metri ieșeau fuioare de fum ce ajungeau până în înaltul cerului, întinzându-se frenetic în văzduh. Stufărișul de câteva sute de hectare se transformă pe dată într-o mare de foc, deasupra căreia pluteau duse de vânt și de vâlvătaie, ca într-un dans, frunze și tulpini ca tăciunele, ca niște lilieci ce întunecau pământul, repezindu-se spre sud-est. Bao Shungui striga la oameni de pe locul înalt pe care stătea, crezându-se vreun mare general din Dong Wu[1] care comanda

[1] Stat din perioada Regatelor Combatante (475–221 î.Hr.).

o incendiere. În partea de vest a stufărișului, văzduhul era plin de funingine, iar moș Bilge se întoarse cu fața către răsărit și îngenunche înlăcrimat, aruncându-se cu fața la pământ, șoptind necontenit ceva, poate rugăciuni. Chenzhen nu putea deslușI ce anume murmura el acolo, dar își dădea seama că spune ceva.

Deodată, vântul își schimbă direcția și curentul aduse un fum înecăcios și o negreală cu care-i învălui bătrânului fața. Atunci Chenzhen și Yangke săriră degrabă să-l ajute să se ridice și să-l scoată de acolo, alergând către locul cu zăpadă. Bătrânul avea fața plină de funingine și lacrimi negre îi picurau din ochi. Privindu-l, în inima lui Chenzhen răsună un ecou mut al suferinței bătrânului, iar înaintea ochilor parcă îi răsări un înfricoșător, dar, în același timp, impozant totem al lupului, care parcă se ridica în văzduh în mijlocul flăcărilor și al fumului, pe care zbura până în înălțimile lui Tengri, ducând cu el tenacitatea și înflăcărarea sufletului de mongol. Generațiile următoare de frați și surori, copii, nepoți și strănepoți ce vor avea norocul să rămână în viață vor continua să fie mândri și demni în stepa mongolă, indiferent de ce se va abate asupra lor.

Vântul puternic ducea mai departe valurile de văpaie, arzând complet tulpinile de trestii și trimițând în văzduh perdeaua groasă de cenușă, împrăștiind-o peste zăpada care mai acoperea părțile dinspre sud-est. Focul arse până spre seară, fără a mai lăsa în urmă vreo trestie nemistuită. Dar jarul se stinse în cele din urmă, iar cele câteva hectare de stufăriș, odinioară aurii, se transformară într-un teren răvășit, înconjurat de mii de hectare acoperite de zăpadă neagră, ce fuseseră apărate de vânt.

Cu toate acestea, de jur-împrejur nu se auzea nici măcar un lătrat de câine ori un foc de armă.

Vântul împrăștie fumul, iar locul incendiului se liniști treptat. Bao Shungui dădu ordin ca toată adunarea, oameni, cai și câini, să se rânduiască în linie și să treacă peste câmp ca o perie deasă, căutând cadavrele de lupi, spre a face bilanțul luptei. Unii ziceau că ar fi fost mai bine de douăzeci de capete, după alții, se depășise numărul celor prinși de dimineață. Dar Bao Shungui spuse:

— Indiferent câți sunt, sunt bine prăjiți, și toți, până la unul, trebuie găsiți și aduși spre a fi numărați, căci vreau să și fotografiez. Altfel,

despre o asemenea situație nu poți să te apuci să spui povești. Vreau ca toată populația din toată comuna, din tot județul, să știe că am ajuns la adevărata stârpire din rădăcină a răului, nu doar că am ieșit la vânătoare să jupuim blănurile lupilor.

Lângă cai, Chenzhen se ținea scai de bătrânul Bilge. Îl întrebă în șoaptă:

— Tăicuță, cam câți lupi zici că or fi ars?

Dar bătrânul răspunse:

— Voi, chinezii, atâta știți: să dați foc la verdeață. Pe când mongolii se tem de foc cel mai tare, așa că n-am de unde să știu câți lupi or fi ars printr-o asemenea metodă. Mă tem însă că lui Bao Shungui i-ar putea da prin cap ca acum, după ce a pârjolit stufărișul, să se apuce să-l cultive...

În ritmul impus de pașii cailor, adică nici prea repede, dar nici prea încet, oamenii începură să scormonească cu atenție în stratul gros de cenușă al suprafeței răvășite. Cum dădeau peste un loc în care stratul era mai gros, se repezeau câte doi odată să caute cu coada tomakanului, răvășind și împungând de câteva ori grămada de cenușă. Și cum niciodată nu găseau nimic, bătrânul răsufla ușurat.

Vântul se mai domolise, dar praful de cenușă pe care-l ridicau caii cu copitele îi făcea și pe oameni, și pe cai să verse lacrimi, iar în grup deseori se auzeau oameni tușind. Curând începură și câinii să se înece. Unii dintre ei călcau pe locuri în care mai erau tăciuni aprinși și scheunau de durere. Întreaga echipă trecuse peste aproape jumătate din câmp fără să găsească ceva. Bao Shungui mai izbucnea din când în când, strigând:

— Mai încet, mai încet! Să nu vă scape vreo grămăjoară de cenușă.

Expresia îngrijorată a lui Bilge se mai relaxă puțin. Chenzhen nu se putu abține să întrebe:

— Să fi reușit lupii să scape la timp? Altfel, cum de nu găsim nimic?

Cu speranță în privire, bătrânul spuse:

— Poate că Tengri iarăși le-a sărit lupilor în ajutor.

Dar de îndată se auzi din depărtare:

— Aici este un lup mort!

Fața bătrânului se întunecă. Cei doi dădură pinteni cailor și-o luară repede într-acolo. Toți ceilalți făcură la fel. Bao Shungui era acolo și îl rugă entuziasmat pe Bilge să vină să vadă cum stau lucrurile.

În mijloc, într-o grămadă de cenușă neagră, zăcea cadavrul ars al unui lup, cu tot trupul carbonizat, duhnind înțepător a fum și a carne friptă. Oamenii începură să discute între ei, dar Wang Junli spuse înflăcărat:

— Incendierea a reușit! Dacă am găsit unul, cu siguranță putem găsi o grămadă.

Șatsreng spuse:

— Dar acesta nu prea pare a fi lup, căci e cam micuț.

Bao Shungui zise:

— S-a strâns din cauza căldurii, e normal să se facă astfel.

Wang Junli dădu din cap și spuse:

— Cu siguranță e un lup.

Bilge se dădu jos de pe cal și întoarse trupul ars cu coada tomakanului, dar și cealaltă parte era așa de arsă, că nu mai rămăsese niciun smoc de blană. Era clar, acest cadavru fusese surprins de flăcări chiar în locul acela, pe grămada de cenușă de la trestiile vechi și uscate. Bătrânul spuse:

— Nici vorbă să fie lup, nici măcar unul mai mic. E un amărât de câine.

Dar Bao Shungui îl privi pe bătrân cu suspiciune și spuse:

— După ce îți dai seama?

Bătrânul spuse:

— Așa e, cum îți spun, privește colțul acesta: colții lupului sunt mai lungi decât ai câinelui și mai ascuțiți. Dacă nu mă crezi, n-ai decât să-ți faci raportul, dar ai grijă să nu cumva să spună vreun superior care se pricepe că ai făcut un raport mincinos despre succesul campaniei și că iei un câine mort drept lup.

Îngrijorat, Bao Shungui răspunse:

— Să facem un semn aici, dacă mai găsim ceva să știm dacă e câine sau lup.

Privind la trupul ars al câinelui, bătrânul se întristă și spuse:

— Câinele a știut că nu poate face față situației, așa că a venit aici și și-a făcut singur îngropăciunea. Aici era contra vântului, lupii erau mulți. Sărmanul, cum de nu l-or fi văzut lupii?

Bao Shungui strigă tare:

— Toată lumea după mine.

Caii se așezară din nou în formație și continuară căutările. Oamenii scormoneau în fiecare grămăjoară, dar tot fără rezultat. Cei câțiva studenți începură să creadă că ceva nu e în regulă, însă chiar și celor încercați în zeci de bătălii, cum se spune, dar care în viața lor nu mai participaseră la o astfel de incendiere, li se părea ciudat. Batu spusese, de fapt, numai minciuni.

Cum oamenii din jurul lor începuseră să-i pună întrebări, iritați, el spuse de mai multe ori:

— Vă dau cuvântul meu în fața președintelui Mao, jur în fața lui Tengri! Și eu, și Buhe am văzut cu ochii noștri. Doar ați văzut și voi urmele labelor.

Bao Shungui spuse:

— Atunci, e foarte ciudat, că doar nu și-or fi pus lupii aripi să zboare de-aici.

Moș Bilge spuse zâmbind:

— Dar știți că lupii pot zbura. Doar sunt ca niște spirite: deși n-au aripi, pot zbura.

Bao Shungui se enervă și zise:

— Dimineață cum am reușit să prindem atâția?

Bilge spuse:

— Cei pe care i-am prins erau suficienți ca răsplată pentru caii uciși. Însă Tengri nu ne-a lăsat să prindem și mai mulți, căci Tengri este cel mai drept.

Bao Shungui îl întrerupse:

— Ce tot pomenești de Tengri? Tengri în sus, Tengri în jos. Asta e una dintre cele patru vechituri.

Și strigă tare:

— Să căutați cu grijă și pe ultima bucățică de pământ care a mai rămas.

Deodată, doi stăvari care se aflau înaintea tuturor începură să strige:

— Vai! Au ars și doi tauri!

Atunci toată lumea se repezi către locul în care erau cei doi, vânătorilor și păstorilor citindu-li-se pe chip îngrijorarea.

În stepă, taurii sunt vitele cele mai libere, cele mai fericite și mai respectate. Ciurdarii îi aleg cu grijă dintre viței, apoi, când se fac mari, în afara sezonului de împerechere din vară, ei se pot duce la grajdul oricărei iurte, „socializând" cât poftesc. În restul timpului, pot părăsi turma de vite, hoinărind de capul lor, ca bizonii sălbatici, iar oamenii nu trebuie să se îngrijească să le dea de mâncare. Puternici cum sunt, cu pielea groasă, cu grumazul scurt și gros, sunt plini de forță și neînduplecare. Au cârlionți frumoși, răsuciți ca niște melci și o pereche de coarne groase, ascuțite și drepte, care pot fi folosite în bătălie ca arme letale de luptă corp la corp, mai teribile decât săbiile scurte ale oștenilor din Roma antică. Lupilor, care altfel au stepa la cheremul lor, nici prin cap nu le-ar trece să încerce să ucidă un taur, oricât de înfometată ar fi haita, căci colții lor nici n-ar putea străpunge armura groasă, impenetrabilă pe care o poartă aceste dobitoace, și nici nu i-ar putea întrece în sălbăticie și cruzime.

De aceea, taurii sunt animalele mari ale stepei, care nu au dușmani naturali. În general, fiecare grupă are câte doi tauri. Ziua își caută cele mai bune pășuni pe care să pască, iar seara, cei doi frați dorm unul lângă celălalt. Taurul este ca un sfânt printre vitele stepei: este simbolul puterii, al bărbăției, al fertilității, al curajului, al libertății și al fericirii. Măsurarea forței brațului — Skandenberg — se numește în stepă „Buhe", la fel ca taurii. Bărbații din stepă îi invidiază pe tauri, căci ei au o mulțime de neveste, sunt ca stăpânii unui harem care se spală pe mâini de orice responsabilitate față de familie și au parte de fericirea burlacilor. După sezonul de împerechere, nevestele și odraslele lor intră în grija ciurdarilor. Așa că multor bărbați din stepă le place să poarte numele „Buhe". În stepă, taurii au fost mereu socotiți ființe divine, sănătatea și robustețea lor arătând starea prosperă a întregii turme de vite și oi. Dacă ei sunt bolnavi și slăbănogi, înseamnă că va veni o mare nenorocire. Numărul taurilor este extrem de mic, unul la câteva turme de vite. De aceea, cum au auzit că sunt doi tauri arși, ciurdarii s-au speriat foarte tare, ca și cum ar fi auzit vestea unei mari nenorociri, așa că s-au grăbit într-acolo.

Toți păstorii descălecară și se apropiară încet, stând în jurul celor două animale imense. Cu picioarele înțepenite, taurii zăceau pe pământul pârjolit. Blana lor deasă arsese, iar pielea groasă de un deget era plină de bășici și crăpată în multe locuri, prin care se prelingea grăsimea alb-gălbuie. Ochii holbați păreau două becuri înnegrite, limba le atârna de un cot, iar din gură încă le curgea un lichid negru. Ciurdarii și femeile recunoscură taurii după forma coarnelor, iar oamenii se umplură de mânie.

Kasmai spuse:

— Mare păcat am făcut! Aceștia erau cei mai buni tauri ai brigăzii noastre, jumătate din vitele pe care le avem sunt odraslele lor. Să pui foc în stepă! Mai devreme sau mai târziu, stepa o să piară de mâna ta, să știi!

Moș Bilge spuse:

— Taurii ăștia doi erau din cea mai bună rasă din toată stepa: taurul roșu de stepă. Vacile cu care se împerecheau dau cel mai mult lapte, vitele, cea mai multă carne; carne de cea mai bună calitate. Va trebui să raportez asta la forurile superioare de la județ. Iar dacă vine o echipă de anchetă, va trebui să-i aduc aici să vadă. Căci paguba produsă de oameni e mai gravă decât cea produsă de lupi!

Uliji spuse:

— Acum câțiva ani, departamentul de zootehnie a vrut să ni-i ia, dar toată lumea s-a împotrivit, așa că le-am dat doar doi viței dintre odraslele acestora. Mare pagubă!

Șatsreng zise și el:

— În stufăriș nu bate vântul, așa că taurii stăteau numai bine acolo. Trebuia să punem foc... Taurii sunt înceți, de-aceea n-au putut fugi să scape. De atâta fum, s-or fi înecat amândoi. Așa ceva, ca oamenii să ardă tauri, nu s-a mai auzit nicicând în stepă. Dar și cei care nu cred în Tengri vor fi aspru judecați.

Pielea înnegrită și groasă a taurilor continua să crape, iar pârâiturile erau asemenea unor înfricoșătoare blesteme șoptite de duhurile judecății trimise de Cer. Femeile își acopereau fața cu mânecile din piele de miel și fugeau speriate. Oamenii se fereau din fața lui Bao Shungui, de parcă ar fi fost aducător de lepră. Acesta rămase singur

lângă trupurile fumegânde ale taurilor, negru la față. Atunci strigă, scrâșnind din dinți:

— Arderea acestor tauri trebuie trecută în contul lupilor! Indiferent de ce ziceți voi, nu voi avea odihnă până când nu voi stârpi lupii din stepa Elun.

Începea să se întunece. Aerul rece al primăverii timpurii cobora ca un năvod, cuprinzând totul. Mulțimea de oameni și animale, înfometată, obosită și înfrigurată, începu să se retragă către tabăra de iurte, ca rămășițele unui batalion învins, cu fețele pline de noroi și funingine. Nimeni nu știa cum a fost cu putință ca haita condusă de lupul alb să scape din încercuirea vânătorilor și din mijlocul mării de foc. Oamenii vorbeau vrute și nevrute, înfricoșați și cutremurați, zicând că negreșit și-or fi luat zborul.

Uliji spuse:

— Încercuirea asta n-a avut decât un singur defect, și anume faptul că larma celor din avangardă și a câinilor a fost prea mare. Cu siguranță, starostele alb și-a luat fârtații și a șters-o înainte ca focurile să fie aprinse.

Stăvarii se întoarseră degrabă la hergheliile lor. Chenzhen și Yangke își amintiră de lupul cel mic de acasă, așa că îi chemară pe Zhang Jiyuan și pe Liang Jianzhong și, separându-se de grup, o luară repede pe-o scurtătură, zorindu-și caii spre iurte.

În goana calului, Yangke spuse încetișor:

— Înainte să plecăm, în puterea nopții, nu i-am dat puiului decât vreo două bucăți de carne de oaie fiartă, dar nici nu știu dacă poate să mănânce carne sau nu. Dorji zice că un pui de lup poate să nu mai sugă și să treacă la carne abia la o lună, uneori chiar mai târziu.

Chenzhen îi zise:

— Nu-i nicio problemă. Cu o zi înainte a mâncat la lapte de era să-i crape burta, iar dacă nu poate să mănânce carne, tot nu moare de foame. Ce mă îngrijorează pe mine e faptul că am lipsit de acasă o zi întreagă, iar partea din spate nu e îngrădită, așa că, dacă maică-sa o fi venit să-l ia din groapă, totul e pierdut.

Cu excepția celui călărit de Zhang Jiyuan, caii nu mai puteau alerga prea tare, iar cei patru nu reușiră să ajungă la iurte înainte de miezul nopții. Îi găsiră pe Erlang și pe Gălbenuș stând înaintea blidelor goale

și așteptându-și mâncarea. Chenzhen scoase șaua de pe cal și imediat le aduse câinilor câteva oase cu carne pe ele. Zhang Jiyuan și Liang Jianzhong intrară în iurtă să-și spele fețele și să încălzească ceai, pregătindu-se să se culce, după ce terminau de mâncat și de băut. Chenzhen și Yangke merseră repede la culcușul puiului de lup. Cei doi dădură la o parte butucul de tăiat lemne și, la lumina lanternelor, văzură puiul ghemuit într-un colț pe blana de oaie, dormind dus. Cățelușa scheuna însă înfometată și încerca disperată să se cațere afară din culcuș ca să găsească mâncare, în timp ce Yile dădea târcoale, îngrijorată, umblând încoace și-ncolo. Chenzhen luă cățelușa din culcuș și i-o dădu mamei sale, care o apucă imediat de ceafă și o duse în coteț.

Chenzhen și Yangke priviră cu atenție până în fundul culcușului, dar nu mai văzură cele două bucăți de carne, în schimb, burtica puiului de lup se vedea umflată, iar botul îi era unsuros. Avea ochii închiși, gura puțin întredeschisă și un aer mulțumit, părând că visează frumos.

Yangke era bucuros:

— Ticălosul acesta mic a pus gheara pe carne.

Chenzhen răsuflă ușurat și spuse:

— Cred că lupoaica n-o să mai ajungă până aici.

Capitolul 14

Era un mongol, pe numele lui Munglig, care avea o turmă de oi. Într-o noapte, un lup a dat iama în turmă și i-a ucis aproape jumătate dintre oi. A doua zi, omul s-a prezentat înaintea hanului, istorisindu-i pățania. Hanul Ögödai a întrebat cum a intrat lupul între oi. Chiar în acel moment, au venit câțiva musulmani care prinseseră un lup viu, aducându-l legat acolo. Hanul le dădu pe el o sută de arginți și-i spuse mongolului:

— Nu te-ar ajuta cu nimic dacă aș ucide acest animal.

Atunci dădu poruncă să i se dea omului o mie de oi, după care spuse:

— Voi slobozi acest lup, pentru ca el să istorisească fârtaților săi cele întâmplate și să plece de-aici.

După ce a fost eliberat, a dat peste un dulău mare, care l-a sfâșiat în bucăți. Când hanul auzi cum a fost răpus lupul de dulău, se umplu de mânie și porunci ca dulăul să fie ucis imediat. Apoi intră în iurtă întristat și gânditor și-i spuse vizirului Guzhu, mai-marele spătar:

— Din nesăbuita mea slăbiciune am dat drumul acelui lup, gândind că-i voi cruța viața, care curând avea să i se sfârșească, căci Cerul ne-a dat viață lungă să ne bucurăm de ea, așa că se cuvenea ca și eu să fiu mărinimos. Însă așa cum lupul a trebuit să dea piept cu dulăul, nici eu nu voi putea scăpa de nenorocirea ce mă paște.

Rashid al-Din, *Cronici — Istoria hanului Ögödai — Cartea a treia*, traducere de Zhou Liangxiao

RAZELE ÎNDRĂZNEȚE ALE SOARELUI ISCODITOR pătrundeau în iurtă prin grilajul de lemn din acoperiș. Chenzhen deschise ochii și privi cerul de un albastru rece al primăverii timpurii. Se rostogoli, ridicându-se din așternuturi și, punându-și cojocul, ieși din iurtă și se duse direct la locul unde se afla puiul de lup. Dar, cum ieși, ochii săi fură străpunși de razele puternice ale soarelui de stepă.

Gambu dăduse drumul turmei de oi gestante din ocol, fără să fie nevoie ca vreun cioban să le mâne din urmă, căci ele o luau singure, agale, spre pășunea cea mare de pe panta din față. O altă turmă de oi, care deja fătaseră, păștea în apropiere, pe pajiștea dinspre apus. Oile care încă nu fătaseră erau puține, iar turma lor umbla foarte încet. Chenzhen văzu că Yangke încă nu pornise, căci Gambu tocmai le arăta, lui și lui Zhang Jiyuan, cum să trateze pieile de lup, care fuseseră întinse pe căruță. Chenzhen merse și el iute într-acolo. Gambu luă un braț de fân uscat din căpiță și făcu din el un smoc, pe care-l vârî în blana lupului, umplând-o încet-încet și refăcând cu grijă forma originară a animalului. Moșul spuse:

— Așa împiedicăm pielea să se strângă și să se lipească pe dinăuntru, căci s-ar strica. După ce ambele blănuri fură umplute cu paie uscate, moș Gambu străpunse nasul lupului, legând de el șuvițe subțiri de piele.

Gambu îl întrebă pe Zhang Jiyuan dacă nu cumva mai avea prăjini de mesteacăn din care se făceau tomakane, la care acesta răspunse afirmativ și merse cu bătrânul la căruță. Din cele câteva prăjini de mesteacăn de pe jos, bătrânul o alese pe cea mai lungă și mai dreaptă, să tot fi avut șapte, opt metri. Legă de ea nojițele din vârful nasului lupului și săpă o groapă, cam la trei metri de intrarea în iurtă, unde înfipse prăjina ținând-o drept și umplând la loc groapa cu pământ, pe care apoi îl bătători cu picioarele. Cele două piei fură astfel atârnate în vârful bățului și trimise sus, în văzduh, ca două steaguri care fluturau în vânt.

Gambu spuse:

— În felul ăsta, ele se usucă la vânt și în același timp le arată oamenilor care vin și trec prin stepa mongolă de ce isprăvi s-au făcut vrednici vânătorii acestei iurte. În trecut, dacă aveai asemenea blănuri de

lup atârnate în fața iurtei, până și hoții de cai sau alți bandiți ajungeau să te ocolească, nemaiavând curaj să treacă prin preajmă.

Lupii aceia atârnați în vârful prăjinii îi fascinau atât de tare pe Chenzhen, Yangke și Zhang Jiyuan, că nu se mai dădeau duși de acolo.

Cele două piei de lup, una în stânga și alta în dreapta, fluturau șuierând în bătaia vântului năvalnic ce le ținea orizontale în văzduh. Părul mare din blana lupilor se întări pe dată, lipindu-se de trup, astfel încât păreau doi lupi plini de viață, care se repezeau să atace pe întinderea stepei.

Yangke exclamă plin de admirație:

— Lupii sunt morți, însă imaginea și spiritele lor nu-s moarte. Ei încă par că se avântă sălbatic la asalt, plini de toată vigoarea, încât mă cutremur de spaimă.

Chenzhen nu se putu stăpâni să le mărturisească lui Yangke și lui Zhang Jiyuan gândurile lui:

— Privind aceste efigii, îmi vin în minte steagurile de luptă cu cap de lup, străvechi, tivite cu fir de argint, ale cavaleriei turcești. Călărețiii stepei ce dădeau asaltul sub semnele acestea purtau cu siguranță în vene sânge de lup năvalnic, având în ei curajul și puterea, cruzimea și iscusința de a izbândi în lupte, pe care le învățaseră de la lupi. De-a lungul secolelor, călărețiii turci au fost mereu și cruzi, și plini de iscusință, iar după ce aceia din apus au cucerit o parte a teritoriului de sub domnia dinastiei Tang, curând au mai luat în stăpânire o parte, în care și-au înfipt adânc rădăcinile. După câteva sute de ani, au pornit din nou, la fel de îndârjiți, cucerind capitala Imperiului Roman de Răsărit, Constantinopolul, pe care nici măcar mongolii nu reușiseră să-l pună de tot la pământ, împreună cu vechiul Egipt. Așa au unit Asia Centrală cu cea de Vest și au pus bazele Imperiului Otoman, care s-a întins peste Asia, Europa și Africa. Au luat apoi în stăpânire noduri ale rutelor comerciale dintre Răsărit și Apus, monopolizând astfel schimbul de mărfuri dintre cele două părți ale lumii și copleșind amarnic, cu puterea armelor, țările Apusului, care preț de sute de ani nu și-au mai putut ridica nici privirile de jos. Cele mai avansate civilizații ale Apusului au apărut sub imperiul forței, iar lupii pădurilor apusene au ajuns să fie subjugați de lupii de stepă, forțați mai întâi să stea

ascunși, pentru ca mai apoi să iasă pe mări și astfel să devină lupi de mare, neînfricați. Ei au luat cârma vaselor apusene de comerț, dar și pe a celor de piraterie, și astfel au găsit o nouă cale de a străpunge distanțele până în apele îndepărtate ale mărilor și oceanelor din Orient, încât până la urmă norocul din nenoroc le-a răsărit. Au descoperit mai apoi noul continent al Americii, jefuind pământurile acelea mult mai bogate decât cele ale Europei de Apus și munții plini de aur ai indienilor. În numele dezvoltării capitalismului occidental, și-au încărcat vasele cu averile oamenilor primitivi. În consecință, lupii de mare din Apus au crescut cât niște uriași ai lumii întregi: lupi capitaliști, lupi industriali, lupi tehnico-științifici, lupi culturali, care s-au întors apoi cu oaste asupra Orientului, distrugând Imperiul Otoman și supunând, în cele din urmă, bătrânii lupi ai stepei, ca să nu mai vorbesc de acele oi ale Orientului, cele care seamănă ogoarele...

Zhang Jiyuan spuse:

— Acum și eu consider că școala lupilor este una de înalte studii, care implică o sumedenie de probleme capitale, așa că nu te pot judeca pentru fascinația ta față de lupi.

Yangke spuse:

— Bag seama că noi trei, frați studenți, am mai intrat la o facultate, numai că aici cursurile sunt mult mai interesante.

Gambu stătea privind plin de evlavie lupii atârnați în vârful prăjinii, rămânând așa vreme îndelungată. Apoi spuse:

— Vântul perie blana lupilor și o curăță de tot felul de gunoaie și de praf, dar fără a o smulge. Dacă bate vântul așa vreo câteva zile, blana li se aranjează numai bine, frumos, așa încât se pot duce... vedeți voi, cei doi lupi trăiesc, de fapt, și se duc, se duc sus în cer la Tengri... merg până la capătul drumului.

Bătrânul îi mai privi o vreme respectuos, apoi merse la turmă. Chenzhen, Yangke și Zhang Jiyuan îi mulțumiră de nenumărate ori.

Vântul turbat al primăverii din stepă îi vuia lui Chenzhen pe la urechi, aducând cu urletele jalnice ale haitelor de lupi din depărtări sau cu sunetele de doliu scoase de orga catedralei Xishiku din Pekin înainte de Revoluția Culturală. Și, cum sufla așa, vântul i se strecura lui Chenzhen în adâncul inimii, umplând-o de melancolie. Bătute

strașnic de vânt, cele două piei de lup se profilau orizontal pe cer, de parcă stăteau pe picioarele lor. Vântul pieptăna bine părul, punându-l în ordine, fir cu fir, făcând pieile să lucească frumos în bătaia razelor soarelui, dându-le un aer festiv și elegant. Cei doi lupi parcă se hârjoneau cu Tengri cel albastru, luându-se voinicește la trântă, sătui de libertate și plini de voioșie. Lui Chenzhen nu i se părea că lupii aceia ar fi fost plini de paie uscate pe dinăuntru, ci de o viață tumultoasă și de o poftă nebună de a se război. Fumul alb care ieșea prin coșul din vârful iurtei se prelingea pe sub trupurile lupilor, așa încât păreau că zboară prin văzduh, spintecând nori și risipind cețuri, înfruntând vânturi. Zburau către Tengri, zburau către „Steaua lupului ceresc"[1], zburau către templul libertății din cer, căruia toată viața i se închina-seră, ducând cu ei spiritele oamenilor din stepe.

Privind lupii din văzduh, Chenzhen nu mai vedea munții din jur, iurta, carul sau stâna. În privirile lui nu mai încăpea decât prăjina aceea ascuțită la vârf ca turnurile catedralelor gotice și lupii în zbor. Gândurile lui erau atrase de vârful prăjinii și proiectate către înaltul cerului, despărțindu-se întru totul de pământurile joase ale stepei. Chenzhen se gândi atunci: oare de sute și mii de ani, de când mongolii obișnuiau să atârne în văzduh pieile de lup, o făceau ca să le usuce, sau ca să se laude cu prada lor de război? Nu era oare o străveche practică șamanistă, menită să ajute spiritele lupilor să treacă dincolo? Nu era oare o slujbă solemnă, pe care mongolii o închinau celor ce întruchipau totemul neamului lor? Își dădu seama că până și faptul că stă să privească trupurile tot un fel de slujbă este, că, fără să-și dea seama, se prosternase la picioarele totemului, cu admirație și evlavie. În stepă ești înconjurat de spirite și de credință ca de aer, iar dacă sufletul ți-e deschis și însetat, le poți simți...

Yangke și Zhang Jiyuan stătură și ei mult timp locului, privind cu admirație, până când, în cele din urmă, începu să-i doară gâtul. Zhang Jiyuan spuse:

— Felul în care ne îmbrăcăm, modul nostru de viață sau uneltele pe care le folosim la lucru nu sunt foarte diferite de cele ale mongolilor.

---

[1] Sirius, în limba chineză *tian lang xing*.

Până și la față am început să aducem cu ei. Însă mi se pare că nu ne putem asemăna cu adevărații mongoli și nici iurta noastră nu poartă mirosul adevărat al acelora. Acum, că am arborat cele două piei de lup, poate că cine privește de departe crede că aceasta este o iurtă de mongoli adevărați.

Chenzhen își suci gâtul, se frecă pe ceafa care-l durea și spuse:

— Înainte de a pleca de la Pekin, și eu credeam că stepa mongolă este „cer nesfârșit și câmp pustiit, în care vântul bate, iarba crește și unde în jur sunt doar oi și capre", adică un loc pașnic, liniștit, unde nu se întâmplă niciodată nimic. Abia după aceea mi-am dat seama că acel cântec, *Chilege*[1], nu era decât un simplu cântec de leagăn al neamului sarbi, în vreme ce adevărata viață în stepă este plină de greutăți și întreaga ei spiritualitate se concentrează asupra lupului.

Yangke dădu din cap și zise:

— Mi se pare foarte ciudat că un cântec atât de frumos al mongolilor nu s-a transmis mai departe, ci a rămas numai în amintirea chinezilor, care l-au copiat și l-au păstrat până azi. I-am întrebat pe mulți păstori, dar niciunul n-a auzit de el.

Zhang Jiyuan privea mai departe lupii și, neavând niciun trofeu, spuse încurcat:

— Toată lumea știe că acești lupi au fost uciși de câini. Eu, ca stăvar din Elun, trebuie să fac ce-oi face, numai să pun și eu mâna pe unul, altfel n-o să mă mai ia nimeni drept stăvar.

Erlang vedea cum lupul pe care-l ucisese continua să trăiască în văzduh, iar asta îl enerva foarte tare. Și tot lătra, privind în sus și stând pe labele dinapoi, însă lupilor nu le era deloc teamă de el, dansau mai departe în aer. Nu-i mai rămânea nimic de făcut decât să privească întruna la ei, să-i privească și iar să-i privească, până când privirile i se mai îmbunară, dar parcă tot mai simțea oarece invidie pe uniformele acelea de război, mândre, ale lupilor.

---

[1] Cântecul *Chilege* a fost compus de triburile nomade în urmă cu aproape o mie cinci sute de ani și descrie în imagini vii pășunile nesfârșite și viața liberă a păstorilor, care asemănau cerul unei case imense, dar și spiritualitatea lor cuprinzătoare, sentimentele lor simple și spiritul eroic, demn de niște fii ai naturii.

Turma de oi care fătaseră ajunsese încetișor destul de departe. Având sacul în care punea mieii proaspăt fătați în spate, Yangke încălecă și se duse către turma lui Gambu. Oile gestante se răspândiseră și ele încetișor pe pășune, rămânând însă sub privirile atente ale oamenilor și câinilor. Chenzhen îi spuse lui Zhang Jiyuan:

— Tot mă sâcâi tu că vrei să prinzi un lup, hai cu mine să ne uităm la puiul de lup.

Cei doi porniră spre sălașul lupului, apoi Chenzhen dădu piatra și butucul la o parte și văzură cum cățelușa încă dormea ghemuită pe blană, fără vreo intenție de a se trezi ca să mănânce. În schimb, puiul de lup se trezise și stătea în picioare pe fundul gropii, cu capul ațintit în sus, așteptând cu nerăbdare să primească ceva de mâncare. Razele puternice ale soarelui pătrunseră în groapă, iar puiul de lup se și ridică vioi în două lăbuțe, încercând, cu gheruțele lui mici și delicate, să se agațe de margini pentru a ieși la suprafață. Dar nu ajunse să se suie prea sus că se și rostogoli, ajungând înapoi pe fundul gropii. Se ridică atunci într-o clipă și reluă încercarea, dornic să ajungă să sugă și el lapte, agățându-se disperat de marginile gropii, ca o șopârlă. Pământul însă se surpa și el cădea iarăși, ca un ghemotoc de blană, înfuriindu-se și mârâind la umbra sa de pe fundul gropii, parcă reproșându-i că nu-l ajută să se ridice.

Și pentru Zhang Jiyuan era prima dată când vedea un pui de lup viu, iar asta i se părea minunat. Vru să-l ajute să ajungă până sus, ca să-l vadă mai bine. Dar Chenzhen îl opri spunându-i:

— Stai liniștit, să vedem dacă este sau nu în stare să se cațere. Căci dacă poate să ajungă sus, atunci trebuie să sap groapa mai adânc.

Puiul se mai rostogoli de două ori, așa că nu mai cuteză să se cațere tot pe acolo și începu să se învârtă pe fundul gropii, întorcându-se și mirosind, de parcă s-ar fi gândit la o metodă anume. Se suci astfel de câteva ori până când dădu peste cățelușă și se urcă în spinarea ei, apoi, călcând-o pe cap, începu să se cațere. Bucăți din pământul de care se agăța puiul de lup căzură pe cățelușă, care, dându-și seama de ce i se întâmplă, începu să scheaune. Se ridică și se scuturâ de pământ, iar puiul de lup se rostogoli din nou. De data asta se înfurie așa de tare, că începu să mârâie, încrețindu-și nasul către cățelușă.

Pe Zhang Jiyuan îl apucă râsul:

— Ticălosul ăsta mic are o vigoare în el... e nemaipomenit, deși e o țâră de jivină. Și pare-se că-l duce și capul.

Chenzhen observă că, în doar două zile de când îl avea, membrana de pe ochii puiului se subțiase foarte mult. Deși erau foarte apoși, ochii erau de un negru atât de adânc, încât păreau atinși de vreo boală. Oricum ar fi fost, puiul dădea semne că distinge vag lucrurile dinaintea ochilor și că are oarece reacții față de gesturile pe care le făcea băiatul. Mișcă palma spre dreapta, iar căpșorul și ochii puiului se îndreptară într-acolo. Când le mișcă spre stânga, atunci și capul și privirea puiului se mutară spre stânga. Iar pentru a-i stimula reflexele condiționate, Chenzhen începu să-i strige sacadat:

— Lupu'... mic, lupu'... mic, hai... la masă, hai... la masă.

Lupul întoarse capul, ciuli urechile scurte ca de pisică și se chinui să asculte, puțin speriat, dar și curios.

Zhang Jiyuan zise:

— Hai să vedem dacă mai știe cum era printre lupi.

Apoi, făcându-și mâinile pâlnie, le duse la gură și imită urletul lupilor: „hauuuu, hauuu". Puiul se scutură atunci neliniștit și se urcă iarăși, înnebunit, pe spinarea cățelușei, ca să se cațere afară din groapă. Dar nu reuși; căzu, apoi iar încercă, iar căzu, după care se târî spășit într-un cotlon în care își căuta parcă mama, vrând să se ghemuiască lângă ea. Cei doi se simțiră de parcă făptuiseră o cruzime și încetară să-i mai amintească puiului sunetele din lumea lupilor.

— Din câte văd eu, nu prea știi să crești puiul așa cum se cuvine. Aici nu e grădina zoologică din Pekin, să crezi că dacă-l ții izolat de lumea lupilor o să dispară încet-încet orice urmă de animal sălbatic din el. Aici este mediul originar al vieții nomade, în care lupii urlă câte-o noapte întreagă. Crezi că poate să-și schimbe firea? Atunci când s-o face mare va sări la oameni și-o să-i rănească, ai mare grijă!

Chenzhen i-o-ntoarse:

— Dar nu mi-am pus niciodată-n cap să-l dezvăț de-a mai fi lup adevărat, n-ar avea niciun rost să fac așa ceva. Voiam doar să mă aflu în imediata apropiere a unui lup viu, să-l pot atinge, să-l pot lua în brațe, să-l văd de aproape în fiecare zi, să pătrund tainele firii lui

de lup. Dacă n-aș fi intrat în vizuină, n-aș fi avut parte de el. Acum, că îl am, nu mă mai pot teme de mușcătura lui. Mă tem însă că păstorii nu mă vor lăsa să-l cresc.

Micuțul încercă din nou să se strecoare afară, cu toate puterile lui, și atunci Chenzhen întinse mâna și-l luă de ceafă, scoțându-l din groapă. Zhang Jiyuan îl luă cu amândouă mâinile și-l studie cu atenție, ridicându-l în dreptul ochilor. Apoi îl bătu ușor pe spate cu o mână. Perii aceia rari din blănița lui nu se așezau deloc în ordine, oricât ar fi încercat, ci, după ce-i culca cu mâna, se zburleau înapoi.

Chenzhen zise:

— În istoria omenirii, orientalii care au reușit să-i înfrunte pe europeni au fost cei dintre neamurile nomade; ei sunt cei care au zguduit cel mai puternic Vestul. Este vorba despre trei neamuri, toate închinându-se la totemul lupului: hunii, turcii și mongolii. Vesticii care au venit cu război asupra orientalilor se numără și ei printre urmașii popoarelor migratoare. Vechea cetate a Romei a fost întemeiată de doi frați, copii de lup, căci au fost crescuți de o lupoaică. Lupoaica și copiii de lup. Iar imaginea lor, a băieților și a lupoaicei, a fost dăltuită în zidul cetății și poate fi văzută și astăzi. Apoi teutonii, germanii și anglo-saxonii au căpătat o forță și mai mare, căci în vinele lor curgea sânge și vigoare de lup. În schimb, chinezii, având caracterul maleabil, ar avea mare nevoie de ele, căci duc lipsă de curajul și vigoarea lupilor. De n-ar fi fost lupii pe lume, întreaga istorie ar fi fost cu totul altfel. Dacă nu-i înțelegi pe lupi, nu-i poți înțelege nici pe nomazi, cu firea și spiritul lor. De aceea nici neamurile de păstori și cele de agricultori chinezi nu se pot înțelege unul cu altul, văzând ce anume îi unește și ce-i desparte.

Zhang Jiyuan spuse:

— Eu înțeleg perfect de ce vrei tu să crești un pui de lup și pentru asta am de gând să te ajut cu oile.

Chenzhen luă puiul în brațe și se îndreptă către cățea. Dar Yile își dădu seama că cel ce se hrănea cu laptele ei era un pui de lup și, profitând de neatenția lui Chenzhen, se ridică în picioare și începu să latre, vrând să muște puiul. Acesta însă ținea strâns cu dinții mamela cățelei și nu voia deloc să-i dea drumul, ca o lipitoare mare, atârnând de burta

lui Yile asemenea unui biberon uriaș. Cățeaua se răsuci de câteva ori, dar puiul stătea agățat în continuare, și, oricât se chinui ea, tot nu reuși să-l apuce cu colții. Cei doi priveau amuzați toată scena. Chenzhen desfăcu repede fălcile încleștate ale puiului, desprinzându-l de burta cățelei. Zhang Jiyuan zise râzând:

— Ia uite, vampirul!

După ce o ținu pe Yile ca să poată hrăni puiul de lup, Chenzhen se ridică și spuse:

— Să-i punem pe lup și pe cățelușii să se joace împreună.

Cei doi luară vreo patru căței rotofei și-i puseră pe un loc în care era iarbă uscată. După aceea, Chenzhen puse puiul între cățelușii, dar acesta, cum simți pământul sub picioare, o luă la fugă cu cea mai mare viteză către locul în care nu erau nici oameni, nici câini. Cele patru lăbuțe ale puiului nici nu se îndreptaseră încă, picioruşele crăcănate de-abia puteau să-l țină, iar în alergare își târa burtica de pământ. Dădea din lăbuțe de parcă înota, semănând mai degrabă cu o țestoasă căreia îi crescuse păr. Unul dintre cățelușii îl urmări și alergă o vreme alături de el, dar lupul întoarse capul și-și rânji colții către cățel, scoțând sunete amenințătoare.

Surprins, Chenzhen spuse:

— Așa, deci, cât i-a fost foame erau frați, dar odată ce s-a săturat au redevenit dușmani. Uite, deși încă nu i s-au deschis ochii, poate să distingă foarte bine mirosurile; știu eu prea bine ce teribil e mirosul lupului.

Zhang Jiyuan zise:

— Din câte văd eu, puiul de lup și-a dat seama că acesta nu este habitatul lui natural, că acea cățea nu e mămica lui și că acei cățelușii nu sunt surioarele și frățiorii lui.

— Da, și adineauri, când l-am ridicat din groapă, iarăși s-a prefăcut mort, zise Chenzhen.

Cei doi erau la câțiva pași în urma puiului de lup, urmărindu-i în continuare toate mișcările. Puiul se târa mai repede pe locurile unde rămăsese zăpadă topită și iarbă veștejită, dar după ce alergă o vreme se opri să amușine lucrurile din jur, balega de cal sau de vacă, oasele de vite și de oi sau cine știe ce alte mirosuri care ajungeau până la el.

Poate că dăduse peste urmele lăsate de dulăi și de aceea o luă iarăși la fugă. După ce se ținură după el preț de vreo sută de metri, își dădură seama că nu fuge aiurea, fără țintă, ci ține o anumită direcție. Direcția lui era foarte clară, căci se îndrepta grăbit în direcția opusă taberei de iurte, stânelor, mirosului de om, de câine, de animale și de fum, fugind cât mai departe de toate acestea.

Chenzhen simțea că acest pui de lup, căruia încă nici nu i se deschiseseră ochii, avea niște instincte bine conturate și o fire mai înspăimântătoare, dar și mai impunătoare decât a altor animale. Dintre toate jivinele, Chenzhen admira vrăbiile, deși acestea sunt renumite pentru că nu-și cresc puii. În copilărie prinsese multe vrăbii, câteva zeci. Însă acestea, cum cădeau prizoniere, închideau ochii și nu primeau nimic de mâncare, nici de băut. Nu cedau cu niciun chip. Lipsite fiind de libertate, preferau moartea, până la ultima suflare. Chenzhen nu apuca niciodată să-și vadă vreuna dintre vrăbii rămânând prea mult în viață. Iată că lupii nu erau astfel, ei prețuiau libertatea, dar țineau și la viața lor și, odată prinși, se hrăneau și dormeau pe săturate. Nu numai că nu refuzau mâncarea, ci mâncau ca disperații, băgau în ei ca într-un sac fără fund și, după ce se săturau de mâncare și de somn, abia atunci pândeau o ocazie să fugă, să-și câștige libertatea și o viață nouă. Chenzhen parcă privea războinicii care sunt ținuți prizonieri în gropi de gunoi, dar aceștia sunt printre oameni la fel de rari precum aurul între grăunțele de nisip, pe când între lupi această fire este larg răspândită, înnăscută, transmisă din generație în generație, fără excepție. Cât despre lupul care poseda acest caracter și care reprezenta totemul, strămoșul, zeul și înțeleptul în fața căruia se prosterna tot poporul, puteai să-ți dai seama câte influențe imposibil de calculat și de imaginat a avut asupra acestui neam. Este un model de vigoare inepuizabilă, dar forța spirituală a totemului este mult mai mult decât un model: este pus pe același piedestal cu zeii.

Chenzhen se simțea îndatorat față de puiul de lup care, așa fraged și delicat cum era, îl ajuta să pătrundă tainele a mii de ani de istorie, ajungând până la miezul lucrurilor.

Gambu veni călare să-l cheme pe Chenzhen să-l ajute să ducă oile la miei. Majoritatea mieilor din turmă dormeau încă, iar oile erau risipite

pe pășune. Chenzhen duse puiul înapoi în groapă, apoi încălecă și o luă către turmă. Cei doi adunară turma de două mii de capete laolaltă, în vreme ce mieii și mamele lor behăiau de mama focului, zguduind cerurile și pământul, de parcă dădeau lupii, nu alta. Oamenii țineau oile să nu o ia razna cu ajutorul tomakanelor, ajutându-le pe fiecare să-și găsească mielul, îndrumându-le și lăsându-le să treacă una câte una. Cele care nu-și găsiseră mielul erau împinse înapoi în turmă, să și-l caute mai departe. Chenzhen căpătase priceperea de a recunoaște cu precizie oile care nu-și găseau mielul. Era de ajuns să behăie, nici nu avea nevoie să se uite ca să-și dea seama că mielul de lângă oaie nu era al ei, așa că îi gonea înapoi pe amândoi. Șirul nesfârșit de oi cu miel după ele trecea prin strunga strâmtă ca un lăcaș de baionetă, după care fiecare miel îngenunchea sub burta mamei, îndoindu-și picioruşele din față și ridicând căpșorul, apoi începea să sugă, iar oaia întorcea drăgăstoasă capul să-și privească odorul. Cei doi avură nevoie de mai puțin de un ceas și terminară toată treaba. Potrivitul mieilor se făcea pentru a-i hrăni, de două ori pe zi: o dată dimineața și o dată seara. Dacă n-ar fi făcut astfel, iar mieii nu ar fi reușit să-și găsească mama, puteau ajunge să și moară de foame. Cu ocazia aceasta se mai și numărau mieii, ca să se știe exact câți sunt. Cum mieilor nu le plăcea să stea să se prăjească la soare, se vârau prin vizuinile marmotelor și adormeau, iar dacă nu se făcea potrivirea, se puteau pierde. Odată, după ce a văzut că-i lipsesc câțiva miei, Chenzhen a căutat prin toate vizuinile de marmotă din jurul stânei și a găsit trei miei dormind acolo.

Gambu era foarte mulțumit de turma aceea și zicea:

— În Elun iarba și apa sunt bune, de aceea și laptele oilor e bun, iar ele își găsesc mieii foarte ușor, așa că treaba cu potrivitul merge strună. Dacă pășunile s-ar strica, iar oile n-ar mai avea lapte și nici nu și-ar mai recunoaște mieii, ar fi nevoie de toți oamenii din stepă ca să facă treaba asta, să descânte laptele, și n-ar ajunge să termine treaba nici într-o zi întreagă. Dacă mai dă și câte-un viscol, mieii mor de foame și de frig în doar câteva zile, și astfel nici cea mai grozavă năvălire a lupilor nu ar fi atât de gravă ca stricăciunea făcută de oameni. Conducătorii cei vechi ai Elunului erau înțelepți, ei înțelegeau cum

stau lucrurile în stepă, cum e cu lupii, iar ceea ce făceau ei nu avea legătură doar cu câte o turmă de oi sau alta, ci cu păşunea, cu întreaga păşune. Şi, odată puse la cale treburile importante, potrivitul mieilor nu mai cerea prea multă osteneală. Astăzi, păstorii din stepă sunt foarte nepăsători, până şi eu ajung să potrivesc oile tot la câteva zile.

Chenzhen ascultă şi înţelese. Gambu, care altfel nu prea vorbea cu oamenii, când venea vorba de păşuni ştia tot ce era de ştiut.

Capitolul 15

Genghis-Han considera vânătoarea foarte importantă și adesea spunea că aceasta cade în responsabilitatea ofițerilor, pe când oștenii au datoria de a deprinde de acolo priceperea într-ale războiului, căci așa învață cum să urmărească și să dirijeze prada, cum să-și dispună forțele, cum să evalueze numărul oamenilor pentru a putea face o încercuire și așa mai departe. Iar lor, atunci când nu erau la bătălie, le plăcea tare mult să meargă la vânătoare și-i chemau pe toți oștenii să participe. Și asta nu doar pentru a prinde animale sălbatice, ci pentru a se obișnui cu manevrele de vânătoare, pentru a învăța să țină frâul și arcul, pentru a se obișnui cu greul și a se căli.

Juvayni, *Istoria cuceririi lumii* — vol. I

BOAREA CĂLDUȚĂ ȘI UMEDĂ A PRIMĂVERII bătea răscolind ușor iarba stepei Elun. Norii de un alb orbitor, mari cât niște tipsii uriașe, treceau aproape atingând întinderea câmpiei. Stepa monotonă prinse atunci a se mai înveseli, preschimbându-se rapid dintr-un tablou într-altul, când alb, când galben. Când norii cei mari și albi se așezau în calea razelor de soare, Zhang Jiyuan simțea cum vântul tăios îi străpunge cojocul, înfiorându-l. Apoi, când norii treceau mai departe, se simțea scăldat în razele soarelui fierbinte al începutului de primăvară, iar pe fața și mâinile bronzate îi apăreau broboane de sudoare, de pănă și pielea cojocului părea că începe să se prăjească în soare. Și chiar când se gândea să se descheie și să se mai răcorească, un alt nor venea

și înnegura fața soarelui, acoperind pământul cu umbra lui imensă, readucându-l în zodia primăverii mohorâte și friguroase.

Gheața se înmuiase, zăpada se topise, iar marea întindere galbenă ieșise cu totul la lumină, căci mugurii ce se zămisliseră chiar înainte de-a veni ninsorile se îngălbeniseră sub pătura zăpezii și doar în vârf mai păstrau poate o mică picătură verde. De altfel, văzduhul era plin de mirosul greu al ierbii ofilite sau putrede, prin fiecare crăpătură a pământului se scurgea apa de la zăpada topită, care venea din deal spre văile joase, băltind în câte un smârc sau iaz vremelnic și oglindind norii cei mari și albi din cer, așa încât stepa Elun era toată un dans și o plutire, și sus, și jos. Până și lui Zhang Jiyuan îi părea nu că stă culcat pe pământul tern al stepei, ci pe unul dintre covoarele zburătoare din pâslă ale mongolilor, iar norii de sus din cer și cei de jos, din ochiurile de apă, rămân greoi în urma sa.

Zhang Jiyuan și Batu rămaseră ascunși mai bine de o oră printre smocurile acestea de iarbă înaltă de pe costișă, așteptând să apară lupii. Necazul cu caii și acum acesta cu „depoziția falsă", în legătură cu incidentul, îl aduseseră pe Batu într-o asemenea stare, că nu prea îi mai venea să ridice capul de jos, așa că tot veninul pe care-l strânsese în el l-ar fi vărsat bucuros pe lupi. Din cauză că irosiseră o bună ocazie de a prinde lupi în timpul încercuirii, Zhang Jiyuan ar fi vrut să poată și el, măcar acum, să pună mâna pe câțiva, ca să-și recâștige onoarea. După ce se odihniseră câteva zile, cei doi luaseră puștile în spinare și se întorseseră pe povârnișul din apropierea lacului. Batu socotea că lupii se vor lipsi de caii morți, rămași în mijlocul lacului, mai ales acum că zăpada se topea, iar apa creștea, dar că s-ar putea mulțumi și cu cei rămași pe margini. Ar fi vrut să mai dea o lovitură, dar nu se mai putea.

Iazul, care scânteia pe povârnișul muntelui, continua să le înțepe și să le încețoșeze privirea celor doi, însă ei, ștergându-și lacrimile, cercetau atent prin lentilele binoclului fiecare pată neagră, cenușie sau galbenă de pe panta opusă. La un moment dat, lăsându-și capul în jos, Batu șopti:

— Privește în stânga pantei.

Zhang Jiyuan mută ușor ocheanul, ținându-și respirația, dar fără să-și poată controla bătăile nebunești ale inimii. Văzu doar cum din

spatele dealului ieşeau încetişor doi lupi, scoţându-şi la iveală mai întâi capetele, apoi grumazul şi pieptul.

Cei doi bărbaţi îşi fixau vânatul. Lupii ieşiră pe jumătate din spatele dealului, dar se opriră, iscodind cu mare atenţie fiecare lucru ce putea da de bănuit. Nu mai făcură niciun pas înainte, ci se lăsară pe burtă, între cele câteva tufe de iarbă înaltă, dispărând cu desăvârşire din privirile celor doi, de parcă şi ei tot la pândă s-ar fi aflat. Astfel, cei doi bărbaţi şi cei doi lupi se ascundeau unii de alţii în tufele înalte, aşteptând momentul oportun. Zhang Jiyuan îşi dădu seama că vânătorii au învăţat de la lupi până şi locurile în care să se aşeze la pândă. La vederea oamenilor, lupii nu păreau câtuşi de puţin agitaţi, ci puţin intrigaţi, aşteptând răbdători până la lăsarea întunericului. Abia atunci aveau să treacă la acţiune.

„Tufe" era denumirea pe care le-o dăduseră tinerii intelectuali. De fapt, era vorba despre un fel de buruiană foarte des întâlnită în vegetaţia mongolă, extrem de înaltă şi de ciudată. Iarba care creştea pe păşunile acestea era, în general, destul de înaltă, dar era uniformă, creştea ordonat, egal, ca firele de orez sau, la o scară mai mare, ca trestiile uscate. Cum venea toamna, le creşteau în vârf nişte spice pufoase ca măciuliile de papură, care în lumină păreau nişte pene catifelate, albe, de lebădă, iar în razele apusului semănau cu nişte limbi de jar, ieşind în evidenţă pe pantele cu iarbă mai joasă, atrăgând privirile mai ceva decât florile sălbatice ale toamnei târzii, răspândite pretutindeni. Iarna, frunzele şi măciuliile uscate ale tufelor erau zburătăcite de vânt, numai rădăcinile lor ferme nu se desprindeau de pământ, ci rămâneau bine înfipte, neclintite precum părul de lup din pensulă. Şi chiar dacă viscolul cel turbat le făcea să se plece la pământ, când se oprea ele se îndreptau la loc, cum fuseseră odinioară, arătând spre cer, rotunde precum coroanele regilor europeni. Târnurile şi periile, pe care orice familie de păstori din stepă le avea în casă, erau făcute din paiele acestor tufe, căci se aranjau foarte bine şi erau rezistente.

Tufele nu erau doar minunate, ci şi pline de mister, iar mistere de acest fel răsăreau, din loc în loc, pe tot cuprinsul stepei. Aici una, acolo alta şi dincolo, iarăşi una, foarte dese când te uitai din afară, dese ca stufărişurile. În mijlocul lor era însă foarte mult spaţiu gol, de parcă pământul de acolo ar fi fost sterp. Inelul tufei era perfect rotund,

de parcă fusese desenată o linie cu compasul și de-a lungul ei fuseseră plantate, cu mare atenție, o mulțime de semințe. Circumferința acestor tufe inelare nu era aceeași peste tot. Cele mai mari aveau cam un metru în diametru, iar cele mai mici abia dacă ajungeau să aibă vreo două lungimi de palmă. Când doreau să se odihnească, ciobanii și păstorii ieșiți cu animalele la păscut căutau o tufă din aceasta mai mică și, îndoind o jumătate, se așezau ca într-un fotoliu natural cu spătar și mânere, partea îndoită fiind moale și elastică. În stepa mongolă, oamenii nu aveau sofale prin iurte, dar, ieșind pe pășuni, se puteau oriunde așeza pe sofale, și încă pe unele dintre cele mai comode. Cel puțin, intelectualilor le plăcuseră aceste fotolii imediat ce ajunseseră în stepă, unii dintre ei numindu-le imediat „canapea de iarbă" sau „fotoliu de iarbă". Pe întinderea plană a pășunii, tufele acestea atât de speciale ca formă și structură constituiau deseori loc de pândă sau refugiu atât pentru lupi, cât și pentru vânători. Marii viteji ai stepei au învățat să se folosească de acestea, dar lupii, care au avut pășunile în stăpânire cu mult înaintea oamenilor, cu siguranță că le-au descoperit și le-au folosit cu mult înainte. Batu spunea că lupii se ascund adesea în mijlocul acestor tufe și de acolo iau prin surprindere gazelele sau chiar turmele de oi ale oamenilor. Chiar și Zhang Jiyuan a descoperit de multe ori urme de lup în astfel de locuri, dându-și seama că acestora le plăcea foarte mult să stea pe-acolo, iar Bilge zicea că acestea sunt paravanele naturale pe care Tengri le dăruise lupilor de stepă.

În zilele noastre, și oamenii, și lupii au căpătat o pricepere extraordinară în a se ascunde, așa încât lupii nu-i pot zări pe oameni, iar oamenii nu-i pot localiza pe lupi. Iată însă că acum oamenii fuseseră cei care-i descoperiseră primii pe lupi. Batu era încă nehotărât, iar Zhang Jiyuan era destul de îngrijorat, căci se întreba dacă nu cumva lupii, care era posibil să fi stat de mult ascunși în tufele de pe versantul din față, i-ar fi zărit încă dinainte să ajungă ei acolo. Cât despre confruntarea cu lupii în stepă, trebuia să se înțeleagă că „orice se poate întâmpla". Aceasta era regula de bază pe care războinicii mongoli o învățaseră de la lupii de stepă.

Batu rămase o vreme nemișcat, gândindu-se. Cercetând atent forma versantului din fața lor, îi spuse lui Zhang Jiyuan să rețină particularitățile marginilor pantei, apoi se retraseră încetișor către caii rămași

pe partea cealaltă a versantului, le desfăcură piedicile și, luându-i de căpăstru, coborâră în vale, luând-o agale către sud-vest. Când ajunseră destul de departe de lupi, se urcară pe cai și ocoliră dealul către ascunzișul lupilor, cu vântul împotrivă. Călcând pe pământul ud, caii nu scoteau niciun sunet, iar șuierul vântului acoperea orice mișcare făcută de oameni și cai. Zhang Jiyuan se simțea ca un lup care urmează să sară la oi.

Batu se ghida atent după forma marginii pantelor, iar după vreo jumătate de ceas cei doi ajunseră foarte aproape de locul în care pândeau lupii. Batu mai verifică o dată, uitându-se la cele câteva pietre și tufe din vârf, și abia apoi descălecă și urcă povârnișul, ținând calul de dârlogi. Apropiindu-se repede, la un moment dat se opri, dar nu legă picioarele calului, ci doar luă frâul și, prinzându-l de piciorul calului, făcu un nod slab. Zhang Jiyuan pricepu imediat și făcu și el un nod slab la piciorul calului.

Cei doi traseră piedicile puștilor, se lăsară în jos și așa se apropiară încet de coamă. Ajunși acolo, începură să se târască pe brânci până unde îi puteau vedea pe lupi. Nu-i mai despărțeau decât vreo sută de metri și puteau vedea clar cozile și o parte a trupului lupilor, rămase în afara inelului tufei. Însă părțile vitale, capul, pieptul și burta erau cu totul ascunse. Amândoi lupii erau ca niște cățeluși cuminți ascunși într-o mare colivie.

La prima vedere, cei doi lupi erau preocupați de locul în care se ascunseseră înainte Batu și Zang Jiyuan și, cu capul ridicat, priveau prin crăpăturile tufei, atenți la mișcările din acea parte, cu urechile ciulite și îndreptate într-acolo. În realitate însă, lupii nu erau mai puțin atenți la zgomotele care veneau din alte părți și deseori își ridicau nasul, amușinând văzduhul, încercând să presimtă pericolul care plutea în aer.

Batu îi spuse lui Zhang Jiyuan să tragă în cel din stânga, care era ceva mai aproape, în timp ce el urma să-l ochească pe celălalt. Vântul continua să bată șuierând, îndoind inelul de ierburi înalte, care erau însă prea rigide pentru a-i descoperi pe lupi. După ce închise un ochi, Zhang Jiyuan nici nu mai văzu lupul.

Cei doi așteptară să se mai domolească vântul. Batu îi spuse de câteva ori lui Zhang să tragă imediat ce va auzi împușcătura lui.

De data aceasta, Zhang Jiyuan nu era deloc nervos, căci, chiar dacă avea să rateze ținta, Batu putea să-l nimerească ușor și pe celălalt. Batu era un trăgător vestit, cu greu și-ar fi putut găsi scăparea vreo pradă aflată pe o rază de două sute de metri. După cum spuneau mulți vânători, dacă vedeau un om cu pușcă, dar erau la patru, cinci sute de metri distanță, lupii din stepa Elun nu fugeau; însă la trei sute de metri o luau la fugă sigur. Batu învățase foarte bine acest obicei al lupilor. Acum erau la nici două sute de metri depărtare, așa că Zhang Jiyuan ochea această țintă nemișcată fără pic de emoție. Dar tocmai pe când vântul începea să se mai potolească și iarba să se îndrepte, astfel încât să se poată vedea mai bine lupii din tufiș, din mijlocul inelului țâșni un lup subțirel, care o luă la goană la vale, înaintea celorlalți doi. Aceștia săriră ca mușcați de șarpe și se luară după el spre nord-vestul pantei. Cu siguranță, acel lup era o santinelă, un paznic al celorlalți doi, și treaba lui era să fie atent la marginile costișei. Părea că i-ar fi văzut pe oameni încă de când aceștia se chinuiau să zărească lupii. Lupi ca aceștia, care să mai aibă și gărzi pe lângă ei, n-aveau cum să fie fitecine. Unul dintre ei trebuie să fi fost vreo căpetenie. Cei trei lupi își aleseră o pârtie abruptă și alunecoasă, coborând pe acolo.

Batu sări în picioare și încălecă strigând. Cei doi se repeziră în josul pantei și, stând în picioare în scări, se luară după lupi. Dar după ce trecură de culme, panta deveni atât de abruptă, încât Zhang Jiyuan trase instinctiv de hățuri. Batu însă strigă:

— Ține-te bine în șa și dă-i drumul în jos!

Batu era îndrăzneț, nu găseai în el nici urmă de lașitate. Era plin de curaj, care-l făcea să treacă prin apă și prin foc, fiind în stare să se ia la trântă chiar și cu moartea. Lovind calul, dădu năvală pe pantă în jos. Atunci îi veni în cap și lui Zhang Jiyuan ideea că lașitatea ori curajul se dovedesc într-o singură acțiune, așa că își luă inima în dinții scrâșnind, lăsă frâul liber și se năpusti și el pe pantă. Dar să galopezi la vale pe o pantă abruptă este o mare greșeală, mai ales prin locurile sălbatice, căci nu se știe unde poate să apară o vizuină de marmotă, de iepure sau de șobolan. Calul care calcă în ea ajunge să se rostogolească și să-l răstoarne și pe omul din spinare, și dacă nu își pierd viața, tot se vatămă foarte grav. Studentul Zheng Lin, stăvar din brigada a treia, și-a fracturat clavicula tocmai pentru că nu a ținut bine calul în frâu: acesta

și-a pierdut echilibrul, l-a aruncat din șa și s-a prăvălit la pământ. Calul s-a făcut praf, iar stăvarul se mai află și azi la Pekin pentru tratament. Dacă s-ar fi lovit de pământ nu cu umărul, ci cu capul, atunci nu s-ar mai fi întors în veci la Pekin.

Zhang Jiyuan iubea mult meseria de stăvar și considera că această ocupație era cea mai curajoasă și mai palpitantă dintre toate meseriile, între nomazii mongoli stăvarul fiind războinicul pe timp de pace și bravul oștean pe timp de război. Deși curajul și îndrăzneala femeilor mongole le depășeau pe cele ale bărbaților chinezi, în stepa Elun nu exista nicio femeie care să fie stăvar. Și în toată viața de mii de ani a mongolilor din stepă, fiecare herghelie de cai nu avea decât doi stăvari; abia după ce veniseră studenții acolo se mai înființase și un al treilea post, special pentru ei, ca experiment. Însă în doi ani și ceva, din cei patru studenți stăvari ai brigăzii a doua, unul a fost lăsat la vatră pentru că s-a rănit, altul n-a putut îndura condițiile aspre și al treilea nu și-a putut face treaba până la capăt și a renunțat de bunăvoie, așa încât acum nu mai era decât un singur student care să se ocupe de cai, dar nu singur, ci alături de alți doi stăvari mongoli. Cum niciun student chinez nu mai visa măcar să aibă singur în grijă o herghelie, nici Zhang Jiyuan nu avea asemenea speranțe. Tot ce-și dorea el era să capete postul oficial de stăvar, pentru a putea ajunge cândva să stea la herghelie alături de Batu ori de Lamzab. În acest moment, el nu putea fi socotit decât un ucenic oarecare.

În doi ani și mai bine de viscol și furtună, de foame și de frig, Zhang Jiyuan a înțeles că nu poate rezista până la capăt decât strângând din dinți și că numai astfel poate să deprindă meșteșugul atât de greu al îngrijirii cailor. Iar ceea ce-i lipsea cel mai mult era tocmai acel curaj nebun al mongolului care reușește să domesticească un cal nărăvaș și să prindă lupul sălbatic în lațul tomakanului. Ceea ce i-a lipsit atunci când nu s-a descurcat la încercuire n-a fost iscusința, ci curajul. Își amintea cu precizie că, înainte de a agita tomakanul pentru a prinde lupul, l-a zguduit pe el ceva în interior.

Zhang Jiyuan risca! Își risca viața, și asta din cauza dorinței de a deveni stăvar adevărat. Acum era momentul să se pună pe sine la încercare, să vadă dacă poate reînvia în el însuși vitejia chinezilor din

dinastiile apuse, care îi puneau pe huni pe fugă sau îi alungau pe tujue dintre ei.

Caii cei iuți se repezeau la vale atât de repede, ca și cum s-ar fi prăvălit din vârf de stâncă, om și cal, părând că sporesc viteza cu care orice corp cade în chip natural, iar trupul cailor era atât de înclinat, încât oamenii nici nu mai puteau să șadă în spinarea lor. Se țineau cu o mână de partea din față a șeii, chinuindu-se să-și încline corpul pentru a menține echilibrul, ba chiar păreau să stea cu spatele lipit de crupa calului și cu picioarele opintindu-se în scări, ajungând până în dreptul urechilor cailor, într-un cuvânt, ajungând să pară că stau lungiți cu totul pe spinarea cailor. Se chinuiau să strângă cu ambele picioare șaua calului, aceasta fiind singura manevră de călărie care le-ar mai fi putut salva viața și, dacă într-un astfel de moment ar fi avut cea mai mică ezitare, atunci sufletul li s-ar fi înălțat, împreună cu toate speranțele, până la Tengri. Câteva zile mai târziu, întorcându-se prin acele locuri, descoperiră nu mai puțin de șase sau chiar șapte găuri de marmote și de șobolani, iar în acel moment îi trecură fiorii. Batu spuse că lui Tengri îi plac oamenii curajoși și că atunci le-a dat la o parte din calea lor.

Zhang Jiyuan ajunse la poalele dealului cu puțin în urma lui Batu și văzu că acesta avea în colțul gurii un început de zâmbet satisfăcut, care pentru Zhang Jiyuan era mai grozav decât o medalie de aur.

Caii de tracțiune din stepa Elun au particularitatea că în caz de victorie se reped înainte, însă se descurajează de tot atunci când văd că pierd bătălia. Văzând cum reușiseră să ajungă până jos și să reducă distanța dintre ei și lupi cu două treimi, cei doi cai începură să zburde precum gazelele. Cum lupii încă nu apucaseră să urce dealul, reușiseră să-i ajungă și mai mult din urmă. Batu se uită la lupi și la forma terenului și spuse:

— Lupii se vor despărți îndată. Cel mai mic nu ne interesează, dar să ne ținem după cei mari. Peste puțin timp, cum vezi că îl ochesc pe unul, tu să ochești piatra dinaintea lui, să-l luăm întâi pe cel din dreapta. Cei doi ridicară pușlile și se pregătiră. Deși galopau foarte repede, trupurile cailor nu săltau, și asta îi ajuta foarte mult la ochitul țintelor. Cei trei lupi tocmai își dădură seama cât de aproape erau inamicii și începură să alerge și mai tare spre povârnișul dinainte. Dar viteza

de sprint a lupilor și a cailor nu putea dura foarte mult. Batu aștepta ca unul dintre lupi să se rupă de ceilalți și să o ia într-o parte, căci prada urmărită reprezenta o țintă prea mică, numai atunci când acesta ar fi luat-o într-o parte, și astfel și-ar fi întors trupul de-a curmezișul, ar fi avut o bună ocazie să tragă.

Văzând că nu reușesc să scape de urmăritori, cei trei lupi deveniră mai agitați. La un moment dat, dădură impresia că se pregătesc să se despartă, astfel măcar unul dintre ei putând fi sigur că va scăpa de urmăritori. După vreo trei sute de metri de urmărire, cei doi lupi care flancau căpetenia o luară unul în stânga și celălalt în dreapta. Atunci Batu îl ochi pe cel din dreapta și trase, dar nu nimeri. Zhang Jiyuan ochi și el scurt către partea din față a lupului din dreapta și trase două focuri, dintre care un glonț nimeri în pământ, iar celălalt, într-o piatră din care ieșiră scântei, țăndări și fum de la praful de pușcă. Lupul se sperie așa de tare, că începu să se împleticească. De-abia reuși să-și recapete echilibrul, că Batu trase din nou. Lupul se prăbuși cu capul înainte, rănit într-o parte. Zhang Jiyuan strigă o dată tare de bucurie, dar Batu spuse cu o voce sumbră:

— S-a stricat, s-a stricat bunătate de blană, acum nu prea mai avem ce face cu ea.

Apoi, îndreptându-și caii, cei doi se luară mai departe după căpetenia lupilor. Batu îi spuse:

— Să nu mai tragi, îl aranjez eu cumva.

Văzând că stăpânii lor au și doborât un lup, cei doi cai nu mai puteau de bucurie și o luară și mai repede la galop în vale, dar după câteva zeci de metri de-abia mai puteau respira și o lăsară ceva mai moale. Lupul cel mare socotea însă că e cazul să-și pună la treabă capacitatea de a fugi, așa că mări pasul, fugind cu toată viteza, din ce în ce mai repede, regăsindu-și treptat încrederea în sine. Batu și Zhang Jiyuan băteau tare cu biciușca peste coapsele cailor și le dădeau pinteni zdraveni. Cum de obicei nu primeau asemenea bătăi, caii alergau de rupeau pământul, cu spume la gură și convulsii. Lupul alerga tot mai tare și tot mai netulburat. Zhang Jiyuan privi în jos să vadă urmele labelor și descoperi că distanța dintre labele din față și cele dinapoi ale lupului era mai mare decât pasul calului. Lupul se apropia tot mai

mult de linia orizontului de pe coama dealului și era clar că odată ce va fi trecut această linie cei doi vânători n-ar mai fi avut cum să-l prindă.

Chiar atunci Batu strigă la cal pentru a-l opri. Apoi trase cu putere zăbala, căci caii din rasa aceasta aveau capacitatea unică de a se opri brusc din galopul cel mai rapid; așa erau învățați atunci când erau folosiți pentru a urmări alți cai, iar acum folosea foarte bine această capacitate a lor. Cei doi cai se opriră brusc, după doar câțiva pași, altfel forța atât de mare a inerției i-ar fi aruncat pe cei doi oameni din șa. Profitând de aceasta, Batu sări jos, puse rapid arma la umăr și ochi spre coama dealului, ținându-și respirația. Zhang Jiyuan sări și el, ridicând arma.

La un moment dat, lupul, care fugea mâncând pământul, nu mai auzi tropotul cailor în urma sa și atunci se opri alarmat. Grumazul lupului de stepă este foarte scurt, așa că pentru a se uita în urmă trebuie să se întoarcă cu totul, ba chiar lupii mari trebuie să ajungă sus dintr-o suflare și abia acolo să se întoarcă și să se uite cam pe unde sunt urmăritorii, ca să-și dea seama ce au de făcut. În momentul acela, privind linia orizontului de pe coamă, descoperiră silueta clară a unui lup, doar că acesta era de trei ori mai mare decât cei pe urma cărora alergaseră, asemănându-se cu o țintă de tragere în formă de lup de pe terenul de tir. De multe ori, aceasta este o ocazie unică pentru vânătorii care vor să împuște lupi, dar în majoritatea cazurilor nu căpeteniile lupilor sunt cele care le oferă vânătorilor șansa respectivă. Folosindu-se de șiretlicul cu oprirea calului, Batu reușise să sporească confuzia lupului, făcându-l să se oprească și să se întoarcă pentru a cerceta ce șmecherie mai pun la cale vânătorii de pe urmele sale. De data aceasta chiar reușiseră să-l păcălească. Batu trase un foc și nu văzură decât cum lupul își îndoaie brusc picioarele dinainte, pierzându-se sub linia orizontului. Batu zise:

— Păcat, era prea departe, nu i-am putut atinge niciun organ vital, însă nici să alerge nu va mai fi în stare. Repede, după el!

Cei doi săriră degrabă în șa și dintr-un salt ajunseră sus, dar nu găsiră decât o pată de sânge în iarba galbenă, presărată cu pietre. De lup însă, nici urmă, și nici privind prin binoclu în toate părțile nu văzură vreo mișcare, așa că, în cele din urmă, cei doi se luară după urmele de sânge, mergând cu pași mici. Oftând, Zhang Jiyuan zise:

— Ce bine ar fi fost dacă am fi avut și câinii cu noi.

Dar cei doi plecaseră direct de la herghelie, iar câinii sunt mereu pe lângă iurte, nu merg cu stăvarii la herghelie, ci cel mult cu ciobanii și cu ciurdarii. Poate doar să-i fi luat de la început cu ei...

Cei doi urmăreau atent din spinările cailor urmele de pe pământ, mergând foarte încet. După o bucată de drum, Batu zise:

— I-am rupt piciorul din față, pe jos nu sunt decât urme de trei labe, pe cea rănită nu o poate pune jos.

Zhang Jiyuan spuse:

— Acum chiar că nu mai poate fugi, căci cum ar putea un lup cu trei picioare să fugă de calul cu patru picioare?

Batu privi puțin, apoi îi spuse arătând:

— Mai știi, ăsta nu e un lup oarecare, e o căpetenie. Dacă o fi găsit vreo vizuină adâncă în care să se bage, crezi că mai putem pune mâna pe el? De-asta trebuie să ne grăbim.

Urmele de sânge ba apăreau, ba dispăreau, iar cei doi se ținură după ele preț de un ceas și mai bine și, ajungând pe un șes, rămaseră încremeniți: pe iarbă era o bucată din piciorul unui lup, iar osul alb i se vedea înfiorător. Pe os, pe blană și pe tendon se vedeau clar urmele colților lupului. Batu spuse:

— Uite, ca să nu-l împiedice în fugă, să nu i se prindă în iarbă, și-a tăiat singur piciorul rănit.

Zhang Jiyuan simțea cum i se strânge stomacul, de parcă ar fi fost prins în ghearele lupului. Zise:

— Toată lumea vorbește despre bravii războinici care își taie singuri brațele, sau despre cum oamenii cu inima tare își retează mâinile străpunse de săgeți otrăvite, însă niciodată n-am văzut lucrul acesta cu ochii mei. Am mai văzut însă de vreo două ori lupi care să-și roadă singuri labele rănite, deci asta ar fi a treia oară.

Batu zise:

— Om cu om nu se aseamănă, însă lupii fac toți la fel.

Cei doi continuară să se țină după urme. Cu timpul, descoperiră cum urmele de sânge de la piciorul retezat de colții lupului se împuținau, dar și cum pașii deveneau din ce în ce mai mari. Cel mai tare îi îngrijora posibilitatea ca lupul să fi urmat vreo scurtătură către

drumul de la graniță, căci acolo, spre nord, începea zona militarizată și nu mai puteau trece. Batu spuse:

— Lupul ăsta e ceva nemaivăzut. Iată cum noi, doi oameni, nu mai putem continua urmărirea.

Astfel, cei doi călăreți cu caii lor iuți rămaseră blocați dincolo de șoseaua de frontieră. Cu cât înaintau mai spre nord, cu atât vegetația era mai înaltă, iar întinderea acoperită cu iarbă galben-cenușie arăta ca o imensă blană de lup desfăcută. Atunci Zhang Jiyuan își dădu seama că să găsești un lup cenușiu pe blana aceasta galben-cenușie este mai greu chiar decât să vezi un miel între oile îngrămădite. Omul nu se poate confunda cu cerul, dar lupul se poate pierde între ierburi, așa cum apa nu se mai vede printre șuvoaiele de lapte. Era foarte posibil ca lupul cel șchiop să le fi trecut chiar pe sub nas, iar cei doi oameni în toată firea, călare pe caii lor mari, să nu fi văzut absolut nimic. Zhang Jiyuan mai avusese ocazia să vadă cum s-a creat legătura dintre lupi și stepă, dintre lupi și Tengri. Căci, de fiecare dată când se afla pe linia aceea subțire dintre viață și moarte, lupul reușea să scape tocmai cu ajutorul stepei. Și ori de câte ori se confrunta cu un pericol grav, stepa era ca o cloșcă ce-și întinde aripile și-și ferește puișorii. Stepa nesfârșită a Mongoliei părea foarte protectoare și grijulie cu lupii. Lupul și stepa erau ca un cuplu, ca un soț și o soție care-și purtau de grijă unul altuia, cinstiți și iubitori unul față de celălalt, pururea nedespărțiți. Și, oricât ar fi încercat mongolii să fie mai credincioși stepei decât lupul, tot nu reușeau să-i ia locul. În sud, aproape de chinezi, unde pământul era arat și semănat, mongolii care se făcuseră agricultori păreau să fie tot mai mulți. Însă lui Zhang Jiyuan nu i-ar fi putut trece vreodată prin cap că un lup cu piciorul rupt poate să fugă o distanță așa de mare și un timp atât de îndelungat, lăsându-i în urmă pe oamenii ce călăreau cei mai iuți cai din toată herghelia. Zhang Jiyuan nu mai dorea să-i urmărească, voia s-o lase baltă, simțindu-l în preajma lui, pe lângă Batu, pe cel care se dovedise a fi maestrul maeștrilor.

Cei doi cai se mai opreau din când în când din căutare, astfel se mai întremară puțin și-și recăpătară viteza. Lanțul de munți înalți de la nord era din ce în ce mai aproape, iar hotarul stepei se ținea după linia descrisă de poalele acestor munți. Nomazii ziceau că prin părțile acelea munții sunt foarte înalți, iar văile, foarte adânci, că e frig și

pustiu, și de aceea este ultimul bastion al lupilor, unde nu au niciun fel de inamic natural. Dar să zicem că lupul cel șchiop ar fi reușit să ajungă până acolo. Cum și-ar fi dus zilele mai departe? Își dădu atunci seama că el nu făcea altceva decât să judece lupul prin prisma lui, că, până la urmă, omul poate să extermine lupii, dar că niciun fel de putere nu are să șteargă de pe fața pământului hotărârea statornică și voința nestăvilită a lupului de stepă.

Cei doi cai pășiră, în sfârșit, pe șoseaua de frontieră. Așa i se spunea, dar nu era decât o cărare inundată de nisipuri. Roțile jeepurilor militare și ale camioanelor care transportau diverse mărfuri abia reușeau să treacă printre gropile de aproape un metru adâncime, și tot drumul, când mai lat, când mai îngust, nu era decât un zigzag continuu, ca un dragon galben, uriaș și înspăimântător care se ondula fără încetare, gata-gata să-și ia zborul. Iarba istovită și săracă a stepei era desfăcută în două de această cărare, dând la iveală adevărata și deprimanta culoare a pielii de dedesubt. Pe sub iarbă pământul era puțin umed, pe când pe drum tot praful uscat de vânt era ridicat în trâmbe, iar odată ajunși în mijlocul lui, oamenii și caii parcă erau înghițiți de nisipurile deșertului Gobi.

Cei doi mânau caii la galop spre răsărit, de-a lungul drumului nisipos, pe care însă nu zăreau deloc urmele lupului. După ce trecură de un mic dâmb, văzură deodată un lup răsărindu-le în față la vreo treizeci de metri, chinuindu-se din răsputeri să urce parapetul abrupt din partea de nord a drumului. Dar unde în mod obișnuit un lup putea sări peste obstacolul acela dintr-un singur salt, acum părea că e bariera de netrecut de pe ultimul său drum. Lupul șchiop nu reușea deloc să se cațere și se rostogolea înapoi, iar și iar, și de câte ori ciotul rănit i se lovea de pământ se chircea de durere.

Batu descălecă. Sărind pe drum, vorbea continuu. Zhang Jiyuan descălecă și el și agăță nervos măciuca grea de șaua calului, nedezlipindu-și ochii de pe lup. Nici Batu nu se duse să ia măciuca, dar nici nu făcu vreun pas înainte, ci desfăcu frâul calului, lăsându-l să urce singur pe pășune ca să pască. Apoi se așeză sus pe parapetul drumului, scoase o țigară din buzunar, o aprinse și începu să fumeze în tăcere. Prin perdeaua de fum, Zhang Jiyuan îi văzu ochii cuprinși de o multitudine

de sentimente. Dădu și el drumul calului, apoi se așeză lângă Batu, cerându-i o țigară și începând să fumeze în tăcere.

Lupul se chinui din răsputeri să urce din șanțul drumului, apoi se așeză într-o parte, cu pieptul ud de sânge, stropind țărâna de sub el. Ținându-și capul drept, neînfricat, se uita la urmăritorii lui. Lupul nu renunță la prestigiul și obiceiurile lui, ci se scutură cu putere de nisipul și iarba de pe trup, foarte preocupat să-și păstreze ținuta de luptă curată și demnă. Nu-și putea controla însă laba amputată, din care se vedea osul dezgolit, tremurându-i necontenit. Privirea îi era în continuare îngrozitoare și feroce, în vreme ce gâfâia din greu, adunându-și ultimele puteri. Zhang Jiyuan simțea că nu poate privi lupul în ochi și, stând pe această bucată străveche de pășune, pe acest podium al stepei, i se părea că lupului i-a fost refuzată orice urmă de dreptate...

Țigara din mâna lui Batu se stinse, dar el privea în continuare la animalul adâncit în gânduri, dar mânat de dorințe. În priviri îi apăruseră neliniștea și vinovăția pe care le-ar simți un învățăcel privindu-și maestrul vătămat chiar de el însuși. Văzând cum inamicii lui nu fac multă vreme nicio mișcare, lupul cel șchiop începu să sape cu laba din față în pământ, dând la o parte stratul cenușiu-închis de țărână al drumului, nu mai gros de treizeci de centimetri, sub care dădu de nisip galben și pietriș. Săpând o bucată de pământ, malul se surpă puțin, iar lupul se sui pe maldărul de pământ și ajunse sus pe dig, apoi, ca un cangur, țopăind în trei picioare, o luă la fugă spre linia de apărare împotriva incendiilor de la graniță.

Aceasta era o zonă excavată, lată de vreo sută și ceva de metri, paralelă cu linia de frontieră. Era împrospătată periodic și de aceea devenise de mult stearpă: nu creștea niciun fel de vegetație pe ea, așa că avea doar rolul de a opri eventualele incendii care s-ar fi putut extinde de dincolo de graniță sau chiar pe cele mai mici din interior. Numai pe această fâșie făcută special împotriva incendiilor acceptaseră păstorii să se are, iar bătrânii spuneau că acesta e singurul avantaj al agriculturii.

Cu toate acestea, atunci când bate vântul dinspre vest, praful care se ridică de pe zona de apărare împotriva incendiilor este mult mai înfricoșător decât focul însuși. Bine măcar că fâșia nu era foarte lată.

Lupul fugea înainte, dar se mai și oprea din când în când, pierzându-se încet-încet printre ierburile înalte spre locurile în care nu-i mai stătea nimic în cale.

Batu stătu în picioare privind tăcut, apoi se aplecă și ridică de jos chiștocul pe care-l aruncase Zhang Jiyuan pe drum. Scuipă și făcu o mică gaură pe locul astfel umezit, apoi puse chiștoacele acolo, după care astupă la loc cu pământ, pe care îl călcă cu piciorul. Îi spuse apoi serios:

— Învață-te că în stepă nu-i voie să lași la întâmplare nici cea mai mică scânteie.

Apoi se ridică și zise:

— Hai să mergem, să ne întoarcem să căutăm lupul pe care l-am omorât.

Cei doi încălecară și porniră degrabă către povârnișul cu tufe. Zăpada amuțea tropotul cailor, iar ei nu scoteau niciun cuvânt.

Capitolul 16

Lui Chengqian din Tang (prințul succesor al împăratului Taizong — n.a.*) îi plăcea să se distreze cu muzică, femei și vânătoare și ajunsese să imite graiul și portul celor de neam tujue. Avea lângă el, în stânga și-n dreapta, câte un rând de cinci tujue; purta părul strâns în coadă, se îmbrăca în blănuri și creștea oi; își făcuse cinci steaguri de luptă cu cap de lup, dar și o iurtă în care să stea; se hrănea cu carne de oaie și mânca cu ajutorul cuțitului. Odată îi veni să spună: „Hai să închipuim o înmormântare de mare han, iar voi, supușii mei, veți face toate cele de îngropăciune...“ Așa că se întinse pe jos, după care fu așezat pe cal, iar oamenii dădură roată jelindu-l. Atunci prințul spuse: „Va veni o zi când nenumărați oșteni și călăreți vor veni cu oaste să vâneze la apus de Cetatea de Aur și atunci se va descoperi că sunt tujue...“*

Sima Guang, *Îndrumar folositor în guvernare* — capitolul 196

După o ploaie de primăvară, pe pășunile din vecinătatea stânelor cu oi care fătaseră, mirosurile grele se ridicau în aer, sub razele călduțe ale soarelui. Animalele mai slabe care înghețaseră în iarna nesfârșită sau care fuseseră ucise și dezmembrate de lupi putrezeau, iar ceea ce se scurgea din ele intra în pământurile stepei. Iarba de astă-toamnă, veștejită și culcată la pământ, putrezea și ea, topindu-se în porii stepei galbene. Balega tuturor animalelor, risipită pretutindeni, pătrundea în pământ.

Dar Chenzhen nu era deloc afectat de mirosurile primăverii timpurii, căci stepa strămoșească avea nevoie de toată acea putreziciune. Excrementele de om și animal strânse într-o iarnă întreagă, carnea putrezită rămasă din războiul necontenit dintre om și lup, sângele și oasele împuțite adăugau stepei încă un strat subțire, dar prețios de humus, de substanțe hrănitoare, de calciu și fosfor. Uliji spuse:

— Și cadrelor venite în inspecție de la oraș, ba chiar și poeților, tuturor, tare le mai place să tragă în piept miresmele florilor stepei primăvăratice. Dar mie-mi plac mai mult miasmele. Într-un an, o oaie se ușurează vreo șapte sute și ceva de kilograme, care se împrăștie pe suprafața stepei și astfel crește multă iarbă. „Balega de vită e rece, balega de cal e caldă, balega de oaie poate fi cât munca pe doi ani." Dacă se ține sub control numărul animalelor, stepa n-are cum să se strice din cauza vitelor și a oilor, din contră, poate să rodească. Cei mai buni șefi de trib, din cele mai vechi timpuri, au putut să facă din stepe nisipoase unele fertile.

Primăvara, stepa Elun avea îngrășământ și umezeală atât cât îi trebuia. Stepa udată cu sânge rodea iarbă din belșug. După aproape douăzeci de zile însorite și călduroase, iarba verde, proaspăt încolțită, cotropise pajiștea veche, îngălbenită. Pajiștile și văioagele se umplură de verdeață. Hrănite de bălegar, tulpinile ierburilor și ale florilor se înălțau în valuri, ascunzând stratul subțire de pământ pentru a nu mai lăsa nisipul și deșertul de sub ele să mai vadă lumina zilei. Călare pe calul mare și galben al lui Bilge, Chenzhen mergea la trap ușor, admirând în trecere iarba verde și nouă, simțindu-se pe pajiștea lungă și lată întocmai ca pe o arenă în care se duce necontenit lupta fără răgaz dintre om și lup, pentru ca, în cele din urmă, amândoi să-i întoarcă dragostea și dăruirea iubitei lor stepe.

Ugerele oilor erau atât de umflate, încât stăteau să plesnească, blănița mieilor se albea, viteii prindeau glas, caii își despleteau coamele în vânt. Toate animalele parcă prinseseră putere și curaj, pentru faptul că iarba înverzise din nou. Stepa Elun începea un an bun și îmbelșugat. Deși crivățul de la începutul primăverii ucisese câteva vite bune, rata natalității părea că se duce totuși undeva la o sută unu la sută! Căci mai nimeni nu se aștepta ca anul acesta să fie foarte multe oi care să nască câte doi miei, fiecare turmă înmulțindu-se cu peste o mie de

capete. Şi de unde înainte se gândeau că este nutreţ din belşug, acum începeau să se cam îngrijoreze. Cum mieii erau foarte mulţi, păşunile Elunului, care erau iniţial repartizate astfel încât să acopere tot anul, se pare că aveau să fie supraîncărcate. Dacă pentru a menţine echilibrul între păşuni şi animale vor fi nevoiţi să predea sau să vândă multe dintre ele, tot nu vor putea îndeplini planul fixat de autorităţi în ceea ce priveşte mortalitatea cauzată de inaniţie. Între oameni au început tot felul de discuţii. Uliji considera că singura soluţie era deschiderea unor noi pajişti în interiorul zonei.

Chenzhen merse împreună cu Uliji şi cu moş Bilge să caute noi păşuni. Moşul înadins îi dăduse pentru aceasta un cal foarte puternic şi foarte iute. Uliji ducea în spate puşca semiautomată, moş Bilge venise cu Pale, iar Chenzhen, cu Erlang al lui, pe Gălbenuş lăsându-l acasă, să vadă de gospodărie. De câte ori plecau la mare depărtare, oamenii din neamul mongolilor nomazi nu uitau niciodată să ia cu ei armele şi câinii. Cei doi câini înverşunaţi şi cuprinşi de fiorul vânătorii fuseseră atenţi tot drumul, mirosind şi cercetând în stânga şi-n dreapta, alergând după bunul plac, la fel de fericiţi precum Chenzhen. Bătrânul spuse râzând:

— Ciobanul şi câinele lui au stat nedespărţiţi de turmă mai mult de o lună, pare-se că au cam amorţit.

Chenzhen îi zise atunci:

— Mulţumesc, tăicuţă, că m-ai luat cu dumneata, să mă mai dezmorţesc şi eu puţin.

Bătrânul îi răspunse:

— Mi-era teamă că ai să-ţi strici ochii de la atâta citit.

În marginea nord-estică a păşunii era o pajişte sălbatică de vreo patruzeci de kilometri. După cum spusese Uliji, prin părţile acelea nu locuise nimeni niciodată, acolo iarba era înaltă şi grasă, găseai pârâiaşe şi iazuri, iar vegetaţia de munte ajungea şi la mai mult de un metru, în vreme ce aceea care se ofilise şi căzuse de-a lungul anilor depăşea treizeci de centimetri în grosime. De la atâta apă şi iarbă erau însă şi îngrozitor de mulţi ţânţari, care vara şi toamna se înmulţeau aşa de tare, că puteau să omoare vitele. Dacă o luai în sus pe munte, dintr-un singur pas puteai strivi mii şi milioane de ţânţari, de parcă ai fi călcat pe mine de teren. Partea aceea de munte era înspăimântătoare, atât

pentru oameni, cât și pentru animale, și nimeni nu îndrăznea să mai treacă pe acolo. Stratul de iarbă veștejită era atât de gros, încât cea nouă, care încolțea an de an, trebuia să lupte aprig pentru a ajunge să vadă lumina soarelui, iar firele erau nespus de subțiri și de lungi. De altfel, animalelor nici nu le prea plăcea la gust, iar dacă mâncau, nu se îngrășau deloc.

Uliji, care fusese director de fermă, își dorise dintotdeauna să deschidă această nouă pășune și atrăsese atenția asupra faptului că, din cauza politicii de creștere cantitativă, și nu calitativă, mai devreme sau mai târziu stepa Elun se va suprapopula. Ani la rând se tot gândise la pășunea aceea sălbatică și chiar își dorea să vină un incendiu de toamnă, să ardă toată iarba stătută din părțile acelea, pentru ca în primăvara următoare să ducă acolo turme mari de animale care să calce cu nenumăratele lor copite pământul și să-l înmoaie, să mănânce toată iarba cea nouă, pentru a regla creșterea vegetației. În acest fel, solul ar fi prins vlagă, pământul s-ar fi îngrășat, iarba ar fi fost ceva mai scundă și s-ar mai fi împuținat și țânțarii. Apoi, după câțiva ani, pășunea aceea sălbatică s-ar fi transformat într-o pășune de vară de calitatea întâi, schimbând planurile pentru un întreg anotimp de pășunat, după care pășunea de vară s-ar fi transformat într-una de toamnă. Trăgând linie și adunând, în acest fel animalele ar fi putut să-și dubleze numărul, deoarece pășunea n-ar mai fi avut cum să se suprapopuleze.

Cu câțiva ani în urmă, incendiile din zonele nepopulate puseseră stăpânire pe Elun, însă niciun astfel de incendiu nu ajunsese, din păcate, până acolo. Până când, la sfârșitul toamnei anului trecut, se întâmplase să ardă și vegetația din partea aceea, după care dăduse o ploaie și locul se înnegrise de parcă fusese dat cu păcură. În sfârșit, Uliji se gândea că-și va putea pune planul în aplicare, obținând sprijinul lui Bao Shungui, dar se ciocnise de opoziția multor oameni, căci toți se temeau de țânțarii de pe acolo. Atunci Uliji n-avusese încotro și apelase la vechiul lui prieten, Bilge, rugându-l să meargă cu el să vadă ce și cum, căci numai cu încuviințarea lui Bilge puteau strămuta animalele grupei a doua până la pășunile noi.

Cei trei oameni trecuseră de pășunea de iarnă a brigăzii învecinate, când lui Chenzhen i se păru că murgul de sub el se cam lenevește, așa

că privi în jos și bagă de seamă că stratul de iarbă din toamnă rămăsese la fel de gros, de vreo patru degete. Chenzhen îl întrebă pe Uliji:

— Ziceați că n-o să ajungă iarba, dar priviți, vitele și caii au mâncat o iarnă întreagă și iată, totuși, cât de mult a mai rămas.

Uliji privi și el în jos și spuse:

— Asta nu e decât mirişte, care e foarte aspră. Vitele nici n-o pot rupe, iar pentru rumegat le-ar trebui multă putere, și n-ar reuși decât să o tragă afară cu rădăcină cu tot. Mirişte nu e deloc hrănitoare, animalele nu pun deloc grăsime pe ele mâncând așa ceva și, odată ce au mâncat asta, stepa ajunge să degenereze. În țară, chinezii sunt prea mulți, le lipsește carnea, le lipsește grăsimea și toată țara vrea carne tocmai din Mongolia Interioară. Dar pentru o tonă de carne se primesc în schimb optzeci de tone de nutreț. Oamenii din țară vor carne necontenit, dar asta e la fel cu a dori iarba din stepă. Mai mult, ei vor chiar să ia viața stepei. Cei de sus ne-au impus cote pe care trebuie să le atingem. Câteva județe din nord-est s-au și deșertificat din pricina acestor presiuni.

Chenzhen spuse:

— Mi se parte mult mai greu să te ocupi cu păstoritul decât cu agricultura.

Dar Uliji zise:

— Eu mă tem cel mai tare că stepa se va transforma în deșert. Stepa e atât de subțire și de pustie, sunt atâtea lucruri pentru care te temi: călcatul, păşunatul, seceta, caprele sălbatice, hergheliile, lăcustele, șoarecii, iepurii, marmotele, gazelele, agricultura, extinderea terenurilor agricole, înmulțirea oamenilor, lăcomia acestora, păşunatul excesiv, însă cel mai de temut sunt oamenii care habar n-au despre stepă, dar vin aici să se bage în treburile ei...

Bilge dădu din cap și spuse:

— Stepa este una dintre ființele mari, însă viața ei e mai firavă decât pleoapele ochilor, care, odată rupte, duc la orbire. Furtunile de nisip sunt mult mai înfricoșătoare decât viscolul cu plete albe. Dacă se termină cu stepa, atunci viața ființelor mici, adică a vitelor, a oilor și a cailor, a lupilor și a oamenilor, se sfârșește și ea. Nu mai poate fi ocrotită nici de Marele Zid, nici de zidurile Pekinului.

Atunci interveni și Uliji, plin de amărăciune:

— O dată la câțiva ani mă duceam la Hohhot, la ședințe. Acolo deșertificarea e mai avansată ca oriunde: în partea de vest este o porțiune de câțiva kilometri din Marele Zid care a fost îngropată sub nisip. Abia așa au ajuns autoritățile să facă presiuni asupra responsabililor din est, care se confruntau cu grave amenințări la adresa Marelui Zid. Din câte se auzea, guvernele din străinătate au niște legi foarte stricte în privința stepei: pe o anumită pășune nu poate paște decât o anumită specie de animale, s-a stabilit foarte precis până și câte animale sunt admise pe un hectar de pășune, iar cine îndrăznește să încalce aceste legi e pedepsit aspru. Dar în acest fel nu se poate decât limita deteriorarea continuă a stepei, agravarea deșertificării, însă în niciun caz nu se mai poate aduce stepa la starea inițială. Abia când stepa se va transforma în deșert vor începe oamenii să o înțeleagă, dar atunci va fi prea târziu.

Bilge spuse:

— Oamenii sunt foarte lacomi, sunt prea mulți nepricepuți: poți să le spui de o sută de ori, că netoții nu pricep. Tengri însă știe cum stau lucrurile: numai cu lupii poate să vină de hac lăcomiei din inimile oamenilor. Abia când lupii dau iama prin turme, furând animale, îi cuprinde îngrijorarea pentru stepă.

Uliji zise și el, clătinând din cap:

— Acum vechea lege a lui Tengri e zadarnică, bombele atomice ale Chinei stau să explodeze, iar cei de sus nu vor decât să extermine lupii, pentru asta nu se dau înapoi de la nimic.

Inima lui Chenzhen părea că se scufundă sub nisipuri. Atunci spuse:

— Sunt câteva nopți bune de când n-am mai auzit urlet de lup și lătrat de câine. Tăicuță, i-ați speriat pe lupi, nu mai îndrăznesc să se apropie. Și dacă în stepă nu mai sunt lupi, atunci nu e bine deloc.

Bătrânul zise:

— Am prins vreo treizeci și ceva și n-am stricat mai mult de patru, cinci vizuini. Mai sunt destui lupi în stepă. Nu se sperie ei așa, cu una, cu două. Luna asta s-au dus să vadă de alte treburi...

Dar Chenzhen deveni imediat curios și întrebă:

— Ce-or mai pune acum la cale?

Arătând către înălțimile unui munte îndepărtat, bătrânul spuse:

— Dacă vii cu mine acolo sus, o să vezi.

Apoi îi arse una cu cravașa calului lui Chenzhen și spuse:

— Hai, fugiți, primăvara caii trebuie puși să transpire mai mult, ca să năpârlească mai repede și să se și îngrașe mai curând.

Cei trei cai o luară la galop atât de iute, încât păreau cai de curse. În fugă, azvârleau în urma lor mii de bucățele de pământ cu iarbă, sute și mii de rădăcini de iarbă erau smulse, înverzindu-le copitele. Pe drumul acesta nu mai trebuiau lăsați să treacă alți cai preț de câteva luni de zile. Chenzhen rămase mai în urmă, începu să priceapă cum venea treaba cu „hergheliile care puneau pășunile în pericol" și cum viața mongolilor se derula într-un vârtej al contradicțiilor.

Caii urcară panta până sus, auzind de peste tot șuierăturile și gâlgâielile marmotelor. Marmotele sunt animalele care au fost văzute pe aceste meleaguri din cele mai vechi timpuri. Pe cea mai mare parte a versanților munților din această stepă, sunt vizuini de marmote cu pui. În fiecare toamnă, Chenzhen se duce să vadă marmotele pe care le prinde bătrânul și mănâncă din carnea lor grasă și gustoasă. Marmotele sunt animale care, asemenea ursilor din pădure, hibernează trăind numai din grăsimea pe care o acumulează înainte, iar carnea lor este diferită de a tuturor celorlalte animale ale stepei, având un strat de slănină albă precum cea de porc, combinat cu fâșii de carne fragedă. Este o delicatesă renumită a stepei. Proaspătă, carnea nu are miros de vânat și e mult mai bună decât cea de vită sau de oaie. O marmotă mare e cam cât un termos mare de apă, dar din ea se alege o cratiță mare de carne, suficientă cât să mănânce și să se satură toți membrii familiei.

Chenzhen se sperie de-a dreptul văzând atâtea marmote în jurul lui: pe zece, douăzeci de dâmburi și pante puteai vedea cel puțin șaizeci, șaptezeci de marmote de diverse mărimi. De departe ai fi zis că sunt bușteni căzuți la pământ într-o pădure. Acolo unde vizuinile de marmote erau și mai numeroase, înaintea intrării era o porțiune cu nisip galben, neted, asemănătoare teraselor de pe pantele munților din China. De fapt, trei sferturi dintre aceste mici terase erau acoperite cu pietriș, ca acela care se împrăștie de la descărcat în fața intrării în mine, acoperind o bună bucată din pajiște. Chenzhen le asemăna cu peșterile locuite din Shanbei, căci muntele zgâriat și plin de o mie de răni trebuie că era gol pe dinăuntru. Fiecare terasă era cam cât o masă cu

picioare scurte și în fiecare se afla o marmotă, sau mai multe, stând drept sau culcate. De regulă, cam pe fiecare astfel de terasă din dreptul vizuinilor mai izolate se afla câte o marmotă cu blana maronie-închis, iar la cele grupate stăteau câteva femele a căror blană galben-cenușie aducea puțin cu a lupilor. În jurul lor erau mai mulți pui cam de mărimea unor iepuri, pe unele dintre terase nefiind decât șapte, opt pui mici. Însă niciuna dintre marmote nu se ostenea să se vâre în vizuină la vederea oamenilor. Marea majoritate se ridicau pe picioarele dinapoi, cu lăbuțele din față în dreptul pieptului, șuierând de-a valma, la fiecare șuier zburlindu-și cozile, care aduceau cu niște pămătufuri de spălat biberoane, ca o demonstrație de forță, ca un protest și ca o provocare la duel.

Cei doi câini văzură o marmotă mare aflată mai departe de vizuină și se repeziră la ea. Aceasta o zbughi spre cea mai apropiată gaură, dar nu intră, ci se așeză pe terasă, privind câinii cu niște ochi mari, ca de iepure. Așteptă până ce câinii ajunseră la numai cinci, șase metri de vizuină și, fără să se sperie, se vârî iute cu capul înainte în vizuina adâncă. Abia după ce câinii se îndepărtară furioși la câteva zeci de metri ieși iar din vizuină și începu să chițăie obraznic la ei.

Moș Bilge spuse:

— Acesta e vestitul munte al marmotelor din stepa Elun, căci sunt atât de multe, încât nici nu le poți număra. În partea de sud a șoselei de la frontiera de nord este un loc în care sunt chiar mai multe decât aici. Pe vremuri, aici era locul unde găseau ajutor săracii stepei. Toamna, când marmotele pun destulă grăsime pe ele, oamenii mai sărmani urcau până aici să le prindă și se săturau cu carnea lor, apoi vindeau pieile și untura, pe care luau bani sau carne de oaie. Vouă, chinezilor, vă place mult să vă îmbrăcați cu blană de marmotă și în fiecare an sunt negustori care vin în stepă să adune ciuperci și să facă rost de piei de marmotă, care sunt de trei ori mai scumpe decât cele de miel. Ei, pe câți săraci nu i-au salvat marmotele, până și neamul lui Genghis-Han în vremurile de restriște tot cu marmote a putut să-și ducă zilele.

Uliji zise:

— Marmotele sunt gustoase tocmai datorită unturii. Șoarecii de câmp și alte rozătoare care își sapă vizuini ca să poată hiberna își duc

în căsuţă tot felul de provizii. Pe când marmotele nu fac astfel, ele trăiesc peste iarnă numai din grăsimea aceea.

Bătrânul mai spuse:

— Marmotele stau închise în vizuini o iarnă întreagă, după care nu prea mai au cine ştie ce grăsime, însă carnea lor este suficientă. Vezi că sunt destul de mari, iarba din primăvara aceasta e bună, dacă mănâncă din ea numai câteva zile, imediat încep să pună la loc grăsimea pe care au pierdut-o.

Chenzhen se lumină deodată şi zise:

— Acum pricep de ce ne-au lăsat în pace lupii în ultimul timp, mai vor şi ei să schimbe meniul. Dar vizuinile sunt atât de adânci, iar marmotele trăiesc acolo, înăuntru. Cum fac lupii de reuşesc să le prindă?

Bătrânul îi spuse râzând:

— Lupii sunt foarte pricepuţi la prins marmote. Ei sunt în stare să scormonească în vizuinile lor atât cât să poată intra să le înhaţe, ba chiar pun alţi lupi să păzească celelalte vizuini şi apoi se vâră după ele şi le mănâncă. Dacă nu, trimit nişte lupi mai mici care se bagă după ele, le scot de-acolo şi apoi le înghit. Până şi vulpea de deşert poate să se bage în vizuini. În fiecare an, când mă duc după marmote, mai prind şi vreo câteva vulpi. Ba chiar odată am prins şi un lup mic. Mongolii îşi pun copiii să se vâre în vizuinile lupilor să le fure puii, iar asta au învăţat-o de la lupi şi de la vulpi. Dacă vizuinile marmotelor ar fi scurte, iarna le-ar fi foarte frig. De aceea trebuie să cauţi foarte adânc, chiar şi la mai mult de zece metri, ca să le prinzi.

Deodată, bătrânul întrebă:

— Ia să vedem: lupii nu hibernează în vizuini, şi cu toate astea vizuinile lor sunt foarte adânci. Ştii de ce?

Chenzhen dădu din cap.

Bătrânul atunci îi spuse:

— Multe dintre vizuinile lupilor sunt transformate din cele ale marmotelor. Lupoaicele intră şi lărgesc găurile făcute de marmote şi uite aşa devin vizuinile unde îşi adăpostesc ele puii!

Chenzhen, foarte mirat, spuse:

— Ce grozavi mai sunt şi lupii. Nu ajunge că mănâncă marmotele, le mai confiscă şi domiciliul.

Uliji râdea din toată inima, cuprins parcă de o deplină admirație pentru grozăvia lupilor. Se întoarse într-o parte și-i spuse lui Chenzhen:

— Dacă n-ar fi așa de fioroși, n-ar mai fi putut să țină marmotele la respect. Faptul că lupul mănâncă marmote reprezintă un mare serviciu adus stepei. Marmotele sunt o mare năpastă, în fiecare an în câte o vizuină sunt șapte, opt animale, și asta dacă e o vizuină mică. Hai să zicem că nu-i așa mare nenorocire, dar vizuinile mari înseamnă și săpături mai mari, ceea ce aduce mari stricăciuni pășunilor. Sunt patru tipuri de animale care pun stepa în pericol: șoarecii, iepurii, marmotele și gazelele. Ca număr, marmotele vin pe locul al treilea. Bine, ele nici nu aleargă prea repede, oamenii le pot prinde foarte ușor, dar de ce mai trebuie să pună și curse? Cum se apropie oamenii, marmotele se vâră în puzderia de vizuini, care mai sunt și legate între ele. Ele mănâncă o groază de verdeață: până toamna, dau gata și semințele plantelor. Altfel cum ar mai pune pe ele atâta grăsime, dacă nu mâncând o grămadă de plante și de semințe? Deci cea mai mare nenorocire o reprezintă vizuinile, și stăvarii se tem cel mai mult de acestea, pentru că din cauza lor sunt o mulțime de cai care-și rup picioarele în fiecare an și, în cădere, îi vatămă grav și pe oameni.

Chenzhen spuse:

— Atunci lupii fac, într-adevăr, un mare bine stepei ucigându-le.

Uliji spuse mai departe:

— Vizuinile marmotelor sunt dăunătoare și din alt motiv. În ele își fac sălaș peste iarnă și roiurile de țânțari. Țânțarii de pe pășunile din estul Mongoliei sunt cunoscuți în întreaga lume. Cei din pădurile din nord-est pot ajunge chiar să mănânce oameni. Nenorocirea albă și nenorocirea neagră, adică iernile secetoase, fără zăpadă, nu ne lovesc chiar în fiecare an, însă de țânțari avem parte mereu. Și păstorilor, și animalelor, deopotrivă, le e frică de țânțari, mai ceva decât de lupi. Într-un an, țânțarii pot să facă să dispară trei sau patru zecimi din grăsimea de pe animale. Dacă stai să te gândești, în iernile geroase, când temperatura scade până la minus treizeci, patruzeci de grade, până și vitele mai firave pot muri înghețate. Cum de nu mor totuși țânțarii? În iurte nu se pot ascunde, atunci unde ar mai putea să se adăpostească peste iarnă? Răspunsul este: în vizuina de marmotă. Când se face frig și marmotele încep să intre în vizuini, se iau și

țânțarii după ele. Vizuinile ajung și la câteva zeci de metri adâncime, dar odată ce sunt închise poate să fie oricât de ger și zăpada oricât de mare afară, că în vizuină e cald ca într-un cuibar. Marmotele se ascund acolo fără să mănânce sau să bea, pe când țânțarii care le ciupesc au mâncare și băutură din belșug, așa că pot petrece iarna în condiții excelente. Apoi, în primăvara anului următor, când marmotele ies de prin vizuini, țânțarii dau și ei buzna afară, odată cu ele. Și cum în stepă este apă, sunt iazuri destule, țânțarii au unde să se înmulțească, generație după generație, până vara, când stepa devine lumea lor. Spune, nu sunt marmotele o mare nenorocire pentru păstoritul în stepă? Lupilor le place carnea de marmotă, ei sunt principalii lor inamici, și este o vorbă din bătrâni care spune: „Când ies marmotele din vizuini, atunci se suie lupii-n munți." După ce apar marmotele, pot și animalele să se mai liniștească o vreme.

Chenzhen suferise din cauza pișcăturilor de țânțar preț de două veri, și acum numai când auzea de ei îl apucau dârdâielile, mâncărimea și durerea, simțind că i se rupe carnea de pe el. Studenților, cel puțin, le era mai teamă de țânțari decât de lupi. După o vreme, i-au rugat pe cei de-acasă să le trimită plase de țânțari și abia așa au mai putut să doarmă noaptea. Mongolii, cum au văzut plasele, au devenit înnebuniți după ele, iar în vara următoare plasele de țânțari de la Pekin erau ceva obișnuit în fiecare iurtă. Mongolii au găsit chiar și un nume pentru aceste plase: „yilagelei", care s-ar traduce „casă de țânțari".

Nu i-ar fi trecut niciodată prin minte că țânțarii din stepă, care îl ingrozeau atât de tare, ieșeau din vizuinile marmotelor, așa că-i spuse lui Uliji:

- Domniile voastre sunteți niște specialiști într-ale stepei, știți că invazia țânțarilor are o așa de mare legătură cu vizuinile marmotelor, care sunt ca niște peșteri de tâlhari pentru aceștia, în timp ce lupii sunt marele blestem al marmotelor. Nici din cărți nu puteam afla atâtea lucruri.

Uliji spuse:

Stepa e foarte complicată. În ea, diversele ființe sunt dispuse pe un fel de inele concentrice. Lupii se află pe inelul cel mare, care cuprinde inelul pe care se află stepa. Dacă acest mare inel se rupe, păstoritul nu

mai are cum să se desfășoare, așadar sunt nenumărate beneficiile pe care lupii le aduc stepei și pășunatului.

Moș Bilge spuse și el zâmbind:

— Totuși, marmotele nu sunt ceva rău în totalitate, căci dau blană, carne și untură, care sunt tare prețioase. Blănurile marmotelor aduc un venit suplimentar foarte important pentru păstori, iar țara noastră ia pe ele de la străini mașini și artilerie. Lupii sunt cei mai inteligenți, că nu le ucid chiar pe toate, ci mai lasă și pentru anul următor. Și nici păstorii nu le omoară în totalitate, ci doar pe cele mari.

Cei trei cai înaintau grăbiți pe munte, în timp ce marmotele, care nu aveau grijă, știindu-se în siguranță, șuierau în continuare a voie bună. Vulturii de stepă deseori veneau în picaj, dar apoi treceau mai departe fâlfâind din aripi. Cu cât înaintau mai spre nord-est, cu atât mai puține erau urmele oamenilor. Nici măcar pe locul din jurul fântânilor nu mai vedeai semne ale prezenței oamenilor, nici măcar balegi de cal nu mai zăreai.

Oamenii se cățărară până pe coamă și în depărtare se iviră câțiva munți de un verde atât de intens, încât părea artificial. Deși muntele pe care-l treceau acum cei trei se înveșmântase în verdeața nouă a primăverii, priveliștea mai era presărată și cu galben, căci iarba tânără era amestecată cu cea ofilită de astă-toamnă. Munții verzi din depărtare erau însă de un verde mai deosebit, aducând mai degrabă cu un decor pictat al vreunei scene dramatice moderne sau ai fi zis că e un fragment dintr-un desen animat pentru copii.

Uliji ridică biciul și, arătând în depărtare către munții verzi, spuse:

— Toamna trecută, dacă veneai până aici să te uiți într-acolo nu vedeai decât un munte negru. Acum tot negrul și cenușiul au dispărut și nu mai e decât o singură culoare: cea a ierbii verzi. Nu ți se pare că tot muntele e îmbrăcat într-o rochie de mătase verde?

Caii grăbiră pasul, atrași de verdele intens din zare, apoi Uliji alese o pantă mai dulce, pe care porni în fața celor doi.

Cei trei cai trecură două rânduri de dealuri, apoi intrară pe pajiștea verde. Pășunea înveșmântată toată în iarbă nouă părea un câmp plin de grâu încolțit: nu găseai nicăieri nici măcar un singur fir galben și nu se simțea niciun miros mai aparte, ci doar mirosul de verdeață, din ce în ce mai pronunțat. Tot mirosind, lui moș Bilge i se păru că nu e în

regulă ceva, așa că începu să se uite atent în jos, cercetând. Cei doi câini își luară și ei mina de vânători și amușinau cu nasul în pământ, mergând repede cu pași mici și dând târcoale peste tot. Bătrânul se aplecă și se uită în jos, cercetând iarba fragedă și înaltă de doar cincisprezece, douăzeci de centimetri din jurul copitelor calului. Apoi, ridicându-se, spuse:

— Fiți atenți, iarba asta zici că a fost tăiată de cu toamnă cu mașina de tuns, parcă încă răzbate mirosul sucului de fân proaspăt tăiat.

Chenzhen spuse:

— Oare să fi venit oameni care să fi tuns iarba? Dar cine putea să vină până aici numai ca să tundă iarbă?

Bătrânul descălecă și cu biciul culcă iarba într-o parte, privind cu atenție. După o vreme, scoase dintre fire ceva galben-verzui, pe care îl învârti între degete. Îl duse la nas și-l mirosi, apoi zise:

— Asta e balegă de gazelă. Primăvara e mai umed, nu se face bucățele, ci e mai vârtoasă.

Cei doi erau la fel de mirați. Mai făcură câțiva pași și li se deschise înainte o pajiște cu iarbă fragedă care ziceai că fusese secerată, puțin în dreapta, încă puțin în stânga, cu înălțimi inegale. Chenzhen spuse:

— De aceea n-am prea văzut noi primăvara asta gazele pe lângă stâne, ele veneau aici să mănânce iarbă proaspătă. Dar știu că s-au dezmățat, nu glumă: au mâncat iarba de a ajuns mai rău decât dacă ar fi fost tăiată de secerătoare.

Uliji puse un cartuș în pușcă, trase piedica și spuse încet:

— În fiecare primăvară, gazelele se țin după turmele de oi cu miei și le mănâncă iarbă. Anul ăsta n-au venit, carevasăzică această bucată de pășune trebuie să fie mult mai bună decât cea pe care ducem noi oile cu miei.

Moș Bilge râse, făcând ochii mici, apoi îi spuse lui Uliji:

— Gazelele știu cel mai bine să aleagă iarba și e păcat să nu vină oamenii cu animalele pe pășunile care le sunt pe plac gazelelor. Uite că și de data asta ai avut dreptate.

Uliji spuse:

— Nu fi așa de sigur. Stai mai întâi să vedem cum e apa de-acolo și abia apoi mai vorbim.

Îngrijorat, Chenzhen zise:

— Dar acum mieii sunt încă mici, nu sunt în stare să străbată o distanță atât de mare. Mai trebuie să treacă cel puțin o lună ca să poată fi luați în călătorie... Până atunci gazelele vor paște toată iarba de pe pășune.

Bătrânul îi spuse:

— Nu te neliniști, lupii sunt mai isteți ca oamenii. Cum, să fi apărut gazelele, iar lupii să se lase așteptați? Și apoi, mai sunt destule gazele care mai au de fătat pui, așa că nu prea pot să o ia la picior, nu? Unele, din cauză că sunt gestante, altele, pentru că sunt cu puii după ele. Acum e cel mai bun prilej pentru lupi să pună gheara pe ele, iar în câteva zile lupii le vor pune pe fugă.

Uliji zise:

— De asta a fost rata de supraviețuire a mieilor mai mare decât în alți ani, pentru că turmele de gazele și haitele de lupi și-au dat întâlnire pe pajiștile acestea cu iarbă proaspătă. Or, cum n-am avut parte nici de gazele care să ne mănânce iarba, dar nici de lupi care să ne fure mieii, firește că au rămas în viață mai mulți miei.

Cum auzi că ar fi niște lupi pe acolo, Chenzhen îi zori pe cei doi să încalece. Mai merseră ei ce mai merseră, când, la un moment dat, Uliji le atrase atenția că pajiștea pe care urmau să pătrundă era tocmai cea pe care o căutau. Și el credea că acolo ar trebui să dea peste gazele și lupi.

Ajunseră degrabă pe culme și descălecară, apoi luară caii de căpăstru și câinii de ceafă și așa, pe ascuns, înaintară până ajunseră îndărătul unor stânci uriașe. Cei doi câini înțeleseră că de acum se aflau la vânătoare, așa că stăteau culcați la pământ, lipiți de piciorul stăpânilor. În apropiere de stâncile mari, cei trei împiedicară caii, apoi se ascunseră îndoiți de mijloc după pietre și se lăsară pe burtă în iarbă, scrutând prin ocheane împrejurimile întesate de iarbă nouă.

Chenzhen ajunsese să vadă această minunată pășune virgină, poate ultima pășune virgină a Chinei. Era atât de frumoasă, încât simți cum i se taie respirația. Nu mai îndrăzni să facă un pas mai departe ca să nu strivească sub tălpi o asemenea feerie și dădu cu totul uitării minunatele plaiuri ale cazacilor de pe Don. Stătu așa vreme îndelungată, furat de priveliștea ce i se deschidea înainte, uitând cu desăvârșire de lupi.

Înaintea sa era o pășune de un verde închis, cu circumferința de câteva zeci de kilometri, pe care nu erau urme ale trecerii oamenilor. În partea dinspre răsărit se vedeau straturile succesive care înălțaseră muntele și mergeau spre văile munților Hingan. Munți verzi, precum jadul, munți bruni, brun-roșiatici, munți albaștri, albastru-violet, se pierdeau în depărtare cu irizările lor de poveste, învăluindu-se în hermina rozalie a norilor îngrămădiți în turme la orizont. În nordul, vestul și sudul platoului erau pante dulci, luminate blând, ce coborau în trei părți dinspre creasta muntelui. Întreaga pajiște se asemăna unui covor impecabil, pe care Tengri însuși îl migălise, țesându-i un model minunat din flori de munte albastre, albe, galbene și roz, pe care le presărase cu grijă în anumite locuri. Printre ele mai așezase și alte flori sălbatice de diferite culori, care făceau trecerea de la o nuanță la alta, într-un tablou splendid, cum numai în natură se poate vedea.

Un pârâiaș tipic de stepă mongolă curgea printr-o văioagă, venind dinspre sud-est. Ajungând pe locul drept de la poalele povârnișului, începea să se unduiască, fiecare cotitură și întorsătură fiind ca o potcoavă de cal, una mai mică, alta mai mare, ca tot atâtea inele de argint rupte și lărgite. Pârâiașul acela cu sclipirile lui de argint ca ale unor tortițe, brățări sau coliere alcătuia parcă zestrea de nuntă a unei tinere fete. Când cădea pradă vrăjii peisajului acestuia minunat, codana care părea că se duce departe de casă, după alesul ei din pădurile îndepărtatelor stepe mongole, uita parcă de statutul ei de mireasă și se preschimba la loc în fetița jucăușă ce zburdă, abătându-se din drum pentru încă o floare și încă una. Meandrele pârâiașului se făceau tot mai largi și mai rotunde, pentru ca, în cele din urmă, să se reverse în iazul azuriu din mijlocul podișului înverzit. Apa era limpede ca de izvor, iar pe undele ei se oglindeau norii pufoși, printre petalele căzute în apă.

În centrul podișului era un lac cu lebede, frumos cum Chenzhen nici în vise nu mai văzuse. Privind prin binoclu, vedea cum pe oglinda nesfârșită a îndepărtatului lac răsăreau uluitoare lebede albe, lunecând grațioase pe undele din mijlocul covoarelor fermecate verzi, bucurându-se de liniștea și pacea acestei împărății cerești, nelumești. În jurul lor erau sute și mii de gâște, rațe sălbatice și alte păsări de apă cărora nici nu le știa numele. Cinci sau șase lebede își luară deodată

zborul, trâgând după ele și celelalte păsări, zburând rotund și jos, țipând pe limba lor, ca o mare orchestră omagială. Dar apa limpede rămânea liniștită, oglindind în cristalurile ei hora jucăușă a norilor.

În partea de nord-vest a lacului lebedelor era o deschizătură naturală care lăsa apa abundentă a râului să treacă mai departe spre stufărișul întins și des din depărtare.

Poate că acesta era ultimul lac cu lebede ce rămăsese străin de zarva oamenilor și, păstrându-se așa cum fusese la începuturi, ultima gură de rai de pe fâșia de stepă de la frontiera nordică a Chinei. Chenzhen privea fascinat, fără a-și putea înăbuși oftatul ce-i venea din inimă de câte ori era atins de aripa părerii de rău. Căci odată ce oamenii cu caii lor aveau să se așeze prin aceste locuri, nevinovăția și minunăția acestui peisaj aveau să se piardă, și atunci nimeni nu va mai putea veni până aici să privească această imagine de început de lume. Atunci se gândi că ar fi mai bine ca linia de frontieră să treacă exact prin locul unde stătea el culcat la pământ, căci astfel ar fi fost interzis oricui să treacă mai departe.

Uliji și Bilge iscodeau în continuare zona, fără să lase vreo secundă binoclul de la ochi. Cu vârful cravașei, bătrânul îl bătu ușor pe Chenzhen pe picior, îndemnându-l să privească în partea dreaptă a celei de-a treia meandre a pârâului. Nedezmeticit bine după ce rătăcise în lumea viselor, băiatul mai întrebă o dată unde să privească, după care îndreptă luneta spre locul indicat. Lângă unul dintre malurile unui meandru mare erau două gazele căzute în apă, care se străduiau să iasă, deși jumătatea dinapoi a trupului le era cufundată în apă, iar partea din față era lipită de pământul malului. Le lipsea însă puterea necesară pentru a se sălta. Pe bucata de pajiște din dreptul acestui meandru, zăceau câteva gazele cu burta despicată... Chenzhen privi cu atenție în zona respectivă și deodată inima începu să-i bată cu putere: câțiva lupi mari cum nu văzuse de prea multe ori moțăiau nu departe de cadavrele gazelelor acelora. Iarba dintre meandre era destul de înaltă, așa încât Chenzhen nu putea spune cu precizie câți lupi se aflau acolo.

Uliji și Bilge continuară să cerceteze fiecare colțișor al poienii, apoi, îndreptându-și lunetele către panta de la sud-est, văzură că gazelele de acolo o luaseră la picior în grupuri de câte două sau trei, cu iarba între

buze, majoritatea având și pui pe lângă ele. Chenzhen văzu cum una dintre gazele, plecându-și capul, își lingea puiul care de-abia se născuse. Din când în când, mai ridica însă privirile, uitându-se în jur și întorcându-se îngrijorată. Puiul se chinuia să se ridice în picioare. Abia după ce reușea să stea drept puteau să o ia la fugă, așa de repede, încât nici câinii nu se puteau ține după ei. În aceste câteva minute de care avea nevoie ca să se ridice, puiul se afla pe linia dintre viață și moarte. Multă vreme Chenzhen rămase nemișcat, neștiind ce ar trebui să facă. La o distanță atât de mare, pe o întindere așa de largă, ce ar fi putut face? Ce să prindă mai întâi? Lupul sau gazela?

Bătrânul îi spuse:

— Dacă te uiți la lupi ce liniștiți sunt îți dai seama că ei știu prea bine că oamenii n-au cum să-i deranjeze. N-ai ce să le faci de la o distanță așa de mare. Dacă ieșim din ascunzătoare, o vor lua cu toții la fugă, și lupii, și gazelele.

Dar Uliji zise:

— Totuși, acelea care au pui ne-ar reveni nouă, și ce cină bună ar mai ieși!

Cei trei o luară degrabă către pârâiaș. Dar nici nu ieșiră bine din ascunziș, că lupii și țâșniră ca niște săgeți cenușii slobozite cu șuier din arcuri, împrăștiindu-se în mai multe grupuri și luând-o în direcții diferite, într-o dezordine organizată. Își căutau scăparea spre partea de răsărit a muntelui, pentru ca, în câteva clipe, să-și piardă urma îndărătul stufărișului. Într-o clipă, gazelele o luară și ele la fugă spre munte, în urma lor rămânând numai cele împotmolite în noroi și mamele care-și lingeau de zor puii.

Apropiindu-se de unul dintre coturile pârâului, cei trei intrară printr-o deschidere de doar cinci, șase metri. Limba aceea de pământ avea mai puțin de un hectar, era înconjurată de apă din trei părți, iar râul avea vreo patru, cinci metri lățime și cam un metru adâncime, dar era atât de limpede, încât se vedea albia. În unele porțiuni fundul era nisipos, într-altele era noroios, iar malurile erau înalte de un metru și ceva și foarte abrupte. Pe porțiunile nisipoase și malul era mai lin. Pe o pajiște înverzită de pe malul apei zăceau câteva gazele mai mari și mai mici, cu intestinele scoase și mușcate de pulpe. O altă gazelă,

prinsă în noroi, nu se mai putea mișca deloc. Unele mai dădeau încet din picioare, în vreme ce din rănile de pe grumaz le curgea sânge.

Moș Bilge spuse:

— Gazelele au venit de dimineață până aici să se adape. Atunci lupii le-au înconjurat și le-au prins.

Chenzhen văzuse de multe ori tehnica de încercuire a lupilor, dar pentru prima dată această strategie era aplicată într-un loc în care râul cotea, bucata aceea de pământ fiind înconjurată de apă din trei părți. Încălecă și începu să mediteze la tehnica de luptă a lupilor.

Uliji spuse:

— Iată cât de isteți pot fi lupii. Cu siguranță că s-au ascuns pe-aici încă de cu seară, așteptând momentul în care gazelele vin să se adape, apoi dintr-un singur asalt au închis ieșirea din poieniță, blocându-le în acest loc. Simplu! Un cot al râului e ca un sac pe care lupii l-au strâns la gură dintr-o mișcare, făcând astfel rost de carne.

Moș Bilge râse și spuse:

— Să fi căutat și n-ai fi aflat un loc mai bun pentru o încercuire. Nici prin cap nu ți-ar fi trecut că poți găsi atâtea pe-aici. Pare-se că Tengri a fost foarte atent cu lupii. Dar și lupii sunt foarte inteligenți. Tengri le-a dăruit aceste coturi de râu, iar ei imediat au profitat de ele. Și ce bine le-au folosit.

Uliji spuse:

— Lupii se pricep mult mai bine decât oamenii să se folosească de condițiile terenului sau de vreme atunci când sunt la război. Ei au un instinct pentru asta.

Cei doi câini nu se arătară dornici să se înfrupte din carnea de animal sălbatic de pe malul râului. Erau prea mândri ca să termine ei firimiturile rămase de la festinul lupilor. Pale se repezi însă la una dintre gazelele întregi, care încă sufla, și, prinzând-o de beregată, privi la Bilge, care dădu din cap și-i spuse:

— Mănâncă, mănâncă!

Pale o ucise dintr-o mișcare, apoi sfâșie cu cruzime o bucată de carne din coapsă și începu să o mestece preocupat. Văzând urmările măcelului, lui Erlang i se zburli toată blana de pe el, de ziceai că e un lup înfoiat. Îl cuprinse pofta de-a ucide și atunci se repezi către cele două gazele împotmolite în noroi. Bilge și Chenzhen strigară la el în

același timp, încercând să-l oprească. Erlang însă nu se lăsă convins și își puse labele din față pe trupul unei gazele moarte, înălțându-se și privind de jur-împrejur. Apoi, văzând că nu departe era o gazelă care încă trăia, se aruncă în apă și se duse înot până acolo. Moș Bilge nu-l puse pe Chenzhen să-l oprească, ci îi spuse:

— Câinele ăsta este foarte sălbatic. Lasă-l, e mai bine să ucidă animale sălbatice, măcar așa nu le va mai mușca pe cele domestice.

Cei trei porniră către marginea apei. Moș Bilge scoase o curea de piele de la șa și făcu din ea un laț. Chenzhen își scoase cizmele și-și suflecă pantalonii, apoi intră în apă și trecu lațul în jurul gâtului gazelei, pentru ca Bilge și Uliji să o tragă afară, pe mal. După aceea îi legară picioarele. Cei trei mai scoaseră încă o gazelă, dintr-un loc răvășit și mânjit de sânge, după care aleseră o porțiune curată pe care să mănânce. Bătrânul spuse:

— Mâncăm una, dar pe cealaltă o ducem acasă.

Uliji înjunghie animalul, în vreme ce bătrânul privea în toate direcțiile, apoi îl luă pe Chenzhen și merseră pe munte să caute lemne de foc.

Călărind, cei doi ajunseră la o văioagă din partea de nord-vest pe panta căreia crescuseră caiși sălbatici. Majoritatea pomilor erau încă în viață, dar cei care nu erau mai înalți de un metru aveau destule crengi uscate. Florile de cais se veștejiseră și zburătăceau care-ncotro, iar văioaga era plină de aroma lor. Pe pământ era un strat gros de sâmburi adunați de-a lungul timpului. Cei doi strânseră două brațe mari de vreascuri uscate și le legară cu nojițe, apoi încălecară și o luară agale către poiană. Uliji terminase de tranșat carnea și culegea de pe malul râului câteva fire de praz și usturoi sălbatic. Acum văzu Chenzhen că firele acestea de plante sălbatice erau groase cât niște bețișoare de mâncat.

Deshămară caii și îi deșeuară. Cailor le tremură carnea pe ei de nerăbdare până găsiră un loc unde malul nu era prea abrupt și băură apă după pofta inimii. Bilge era bucuros și le tot spunea:

— Bună apă, bună apă! Vara, când cauți loc de pășunat, trebuie să găsești mai întâi apa.

Caii băură până-și umflară burta și abia apoi se ridicară de acolo și merseră pe pajiște, unde începură să mănânce iarbă, fornăind.

Rugul de lemne fu aprins și în aerul curat de lângă lacul lebedelor se răspândi pentru prima oară mirosul cărnii de gazelă friptă și împănată cu prazul, usturoiul, sarea și boiaua chinezești. La o distanță destul de mare de lac, se mai vedeau trestiile vechi pe care incendiile nu le mistuiseră și cele noi, mai mari de un stat de om, care formau parcă un zid ce împrejmuia lacul, așa că Chenzhen putea să admire în voie, în timp ce mânca și bea rachiu, lacul și lebedele sale. El învârtea necontenit frigăruia pe care înfipsese bucățile de carne atât de proaspete și de fragede, încât păreau că mișcă. Cei trei porniseră la drum când încă nici nu se luminase de ziuă, iar stomacul le chiorăia nevoie mare. Chenzhen mâncă frigare după frigare cu carne fragedă, iute și aromată cu ierburi sălbatice, apoi bău din bărdaca turtită a moșului, plină cu rachiu, îmbătat de mirosurile și minunățiile locului de festin al lupilor. Apoi zise:

— E a doua oară când mănânc bucate de la masa lupilor. Hrana lupilor este cea mai bună delicatesă de pe lumea asta, iar dacă o mănânci chiar în locul în care au vânat lupii, cu atât mai bună. Nu e de mirare că atâtor împărați le plăcea pe vremuri să vină la vânătoare în stepă.

Moș Bilge și Uliji puseră o pulpă de gazelă direct pe foc, apoi, pe măsură ce se frigea, tăiau cu cuțitul o felie și-o mâncau. Bătrânului îi venise pofta de mâncare: mânca felie după felie, dând apoi rachiu pe gât. Zise:

— Sunt liniștit știind că lupii veghează la pășunile acestea în locul nostru. Peste vreo trei săptămâni, când mieii vor putea pleca la drum lung, ne mutăm cu toată brigada. Așa rămâne stabilit.

Uliji înveli praz și usturoi sălbatic în câteva felii de carne și mușcă, spunând:

— O să vrea să vină toată brigada cu tine?

Bătrânul spuse:

— Au venit gazelele și lupii, oamenii de ce să nu vrea să vină? Dacă iarba n-ar fi bună, ar mai veni gazelele? Dacă n-ar fi gazele multe, s-ar mai osteni lupii până aici? Eu am să duc gazela aceea acasă, iar mâine o să ținem o ședință cu toate cadrele brigăzii și o să îi invităm pe toți să mănânce colțunași cu carne de gazelă. Dacă ar ști lumea că aici e o apă așa de bună, și încă apă curgătoare, ar da năvală încoace. Vara nu

e suficient să găsești pășuni cu iarbă grasă, îți mai trebuie și apă bună. Iazurile cu apă stătută, care este puțină și murdară, sunt cel mai de temut vara. Animalele o beau și se îmbolnăvesc, tocmai vara, când trebuie să pună grăsime pe ele. Dacă apa nu e bună, s-a dus și grăsimea.

Uliji spuse:

— Dacă există păreri opuse mai venim odată, îi aducem pe toți până aici să vadă.

Bătrânul hohoti și spuse:

— Nu-i nevoie! Eu sunt căpetenia lupilor, dacă vin eu, trebuie să vină după mine toți ceilalți lupi, mari și mici. Dacă mergi după căpetenia lupilor, nu ți se poate întâmpla nimic.

Bătrânul privi apoi la Chenzhen și-l întrebă:

— Tu de câte ori te-ai dus după moșul tău ai pățit ceva?

Chenzhen râse și spuse:

— Dacă te ții după taica, împăratul lupilor, n-ai parte decât de bunătăți. Ce n-ar da și Yangke și ceilalți să vină cu dumneata.

Uliji spuse:

— Atunci așa rămâne. Mă întorc la Direcția Pășunilor și convoc o ședință, să ne pregătim de mutare. Toate ordinele pe care le-au dat cei de sus în ultimii ani m-au ținut acolo sufocat. Dacă ne mutăm încoace o să putem cel puțin să respirăm, măcar vreo patru, cinci ani.

Chenzhen întrebă:

— Dar, după cinci ani, n-o să mai putem deschide alte pășuni?

— Nu, zise Uliji întunecându-se la față. În nord este zonă de frontieră. În vest și în sud sunt alte comune. Înspre nord-est munții sunt prea abrupți și e mai mult stâncă. Eu am fost deja de două ori. Nu mai sunt pășuni pe care să le putem folosi.

Atunci Chenzhen întrebă din nou:

— Și după aceea ce-o să facem?

Uliji răspunse:

— Numai dacă se ține sub control numărul animalelor și dacă se îmbunătățește calitatea animalelor se mai poate face ceva. Bunăoară, să trecem la dezvoltarea rasei îmbunătățite de Xinjiang. Acestea dau de două ori mai multă lână decât oile din rasa locală, lână de o calitate mult mai bună, cu un preț de patru ori mai mare. Pe o jumătate de kilogram de lână de la oile noastre dacă iei un yuan, pe când pentru

aceeași cantitate de lână de la oile de Xinjiang iei patru yuani și ceva. Socotește și o să vezi ce diferență mare este. Iar lâna de oaie este principala noastră sursă de venit.

Chenzhen încuviință și spuse că este o soluție foarte bună.

Însă Uliji oftă și spuse:

— Populația Chinei este foarte numeroasă. După mintea mea, peste vreo câțiva ani n-o să ne mai ajungă pășunile. Apoi, când noi nu vom mai fi, voi, tinerii, ce-o să faceți?

Moș Bilge spuse privind fix:

— Tu trebuie să încerci să-i convingi pe șefi să nu ne mai omoare atât cu cantitatea, că nu se mai poate. Trebuie să o luăm de la început.

Uliji clătină din cap și spuse:

— Cine stă să te asculte? Cei aflați acum în funcții de conducere sunt agricultori. Au un nivel de cultură mai ridicat decât al păstorilor și vorbesc chineza mai fluent. Unde mai pui că mongolii sunt preocupați acum să se întreacă la omorât lupi, la înmulțit animale, în timp ce oameni care nu știu nimic despre problemele stepei sunt promovați peste noapte.

Cei trei cai mâncaseră iarbă până se umflaseră, iar acum moțăiau cu capul puțin plecat și cu ochii închiși. Se întorsese și Erlang, ud leoarcă din cap până-n picioare, cu căpățâna plină de sânge și cu burta rotundă ca o găleată pentru lapte de la câtă carne mâncase. Stătea în picioare, nemișcat, la câțiva pași depărtare de oameni. Pale parcă știa unde fusese și, cu privirile pline de invidie și bănuială, se repezi deodată la el. Se încăierară și atunci Chenzhen și bătrânul dădură fuga să-i despartă.

Uliji îi luă pe cei doi să inspecteze puțin poiana, consultându-se cu Bilge unde să amplaseze taberele celor patru brigăzi. În vremea aceasta, Chenzhen privea cu nesaț imaginile feerice, întrebându-se dacă nu cumva nimerise în grădina Edenului din mijlocul stepei, ori în stepa din mijlocul grădinii Edenului. Își dorea din toată inima să rămână acolo pentru totdeauna.

După ce se întoarseră din inspecție, cei trei începură să jupoaie gazela și să o tranșeze. Privind la trupul transformat în bucăți însângerate, Chenzhen se simți pustiit și i se păru că aerul idilic, romantic

al acelui colț de rai fu pe dată cuprins de mirosul de sânge și de groază. Cugetă o vreme, apoi nu se putu abține și îl întrebă pe bătrân:

— Iarna, lupii ucid gazele multe, ca să aibă până la primăvară. Dar vara de ce ucid atâtea? Pe limbile acestea de pământ au rămas atâtea gazele moarte, care în câteva zile vor putrezi și nu vor mai fi bune de mâncat. Adevărul e că lupilor le place să ucidă.

Dar bătrânul îi spuse:

— Nu pentru a se distra au ucis lupii atât de multe gazele și nici pentru a se grozăvi, ci pentru a le lăsa ceva și celor mai slabi sau mai bolnavi dintre ei. De ce nu pun piciorul în stepă nici tigrul, nici leopardul? Cum de domnesc pe aceste meleaguri tocmai lupii? Pentru că lupii sunt mai uniți decât tigrii și leoparzii. Tigrul când ucide un animal nu se gândește decât la sine, nu-l interesează ce vor mânca perechea și puii lui. Ei, lupul nu e așa. El se gândește la el, dar și la lupii mai bătrâni, la cei șchiopi, la cei orbi, slabi și bolnavi, sau la lupoaicele care alăptează puii și nu pot merge la vânătoare. Nu te gândi doar la prevelișteа atâtor gazele ucise. În noaptea aceasta, când lupul cel mare va da semnalul printr-un urlet, jumătate dintre lupii stepei Elun și cei înrudiți cu aceștia vor veni cu toții până aici și vor da gata toată carnea gazelelor. Lupii se gândesc unii la alții, așa se realizează unitatea. Și doar astfel, uniți fiind, ei pot să răzbească în bătălii. Uneori, când împăratul lupilor urlă, se adună cu sutele și se duc la război. Bătrânii spuneau că pe vremuri în stepă domneau tigrii, dar aceștia au fost izgoniți de haitele de lupi. Lupii sunt mai grijulii decât oamenii cu semenii lor și sunt mai uniți.

Bătrânul oftă și adăugă:

— Mongolii au ajuns la mari realizări numai în vremea lui Genghis-Han, când învățau de la lupi. Asta pentru că pe atunci oamenii erau uniți și, cu toate că erau puțini la număr, erau toți pentru unul. Fiecare și-ar fi dat viața bucuros pentru maica noastră, stepa, cum altfel ar fi putut să răstoarne jumătate din lume? Dar mongolii din cauza aceasta au pierdut, pentru că s-au dezbinat, s-au ucis între ei, frate cu frate, rude de sânge, pentru aur. Triburile s-au împrăștiat precum săgețile slobozite din arcuri, pentru ca apoi să fie frânte, unul câte unul. Oamenii nu stau laolaltă precum lupii. Mai ușor învățăm de la lupi tehnicile de război decât unitatea lor. Dar, deși mongolii au

învăţat de la ei de sute de ani, tot nu au devenit imbatabili. Nu mai zic nimic, că mă doare sufletul...

Privind pajiştea atât de frumoasă, încât simţea cum îi tresaltă inima în piept, Chenzhen se adânci în gânduri.

Bătrânul luă carnea rămasă, o împachetă în pielea animalului şi o îndesă în doi saci. Chenzhen puse şaua pe cal, apoi Bilge şi Uliji încărcară câte un sac dinapoia şeii, legându-i cu nojiţe.

Apoi cei trei cai porniră în galop către tabără.

Capitolul 17

Ei semănau cu lupul, animalul-strămoș al hunilor.

[...]

Noi știm de la turci că strămoșul neamului mongol era lupul. După cronicile din Istoria secretă a mongolilor, *strămoșul neamului mongol este un lup vânăt. Din* Legenda lui Oghuz-Han *iarăși aflăm că zeul protector al neamului tujue era un lup cenușiu: „Un lup cenușiu imens veni pe o rază de lumină."*

René Grousset, *Imperiul stepelor*

DECIZIA AUTORITĂȚILOR ÎN PRIVINȚA INCIDENTULUI legat de caii militari a fost transmisă mai jos, la nivelul pășunii Bulag. Uliji, care era responsabil cu producția întregii pășuni, a fost înregistrat cu o abatere administrativă și a fost revocat din funcția de membru al conducerii trilaterale a pășunii, fiind retrogradat la munca de jos, pentru reeducare. Batu, Șatsreng și ceilalți stăvari au fost și ei înregistrați cu o abatere gravă, iar Batu a fost revocat din funcția de comandant al companiei de miliție populară. La pășune mai sosi un ordin. În el se spunea că Bao Shungui, care încheiase formalitățile de transfer, a fost numit comandant general al colectivului de conducere a pășunilor, fiind responsabil cu toate activitățile, la nivelul întregii pășuni, de la cele legate de revoluția culturală până la cele de producție.

Uliji plecă de la Direcția Pășunilor, iar Bao Shungui și Zhang Jiyuan îl însoțiră până la brigada zootehnică. Bagajul lui Uliji era un singur sac de umăr, mai mic chiar decât traista pe care și-o iau vânătorii când pleacă la vânătoare. Înainte de revoluția culturală, lui Uliji îi plăcea să pună biroul de director de fermă la brigada sau la grupul zootehnic. Acolo își ținea cojoacele pentru tot anul și cizmele pe care i le îngrijeau niște femei de la câteva iurte. De mulți ani, fie că era transferat sau nu, el tot la un nivel mai jos stătea și-și îndeplinea obligațiile fie că avea, fie că nu avea funcții. Prestigiul și influența lui Uliji rămâneau neatinse. De data asta pleca mai încetișor la drum. Calul pe care îl călărea Uliji era unul alb și bătrân. Deși venise la sfârșitul primăverii, era foarte înspăimântat de frig, căci încă nu năpârlise și arăta ca un bătrân care stă cu șuba pe el până la începutul verii, să se încălzească.

Zhang Jiyuan se gândi să-i dea lui Uliji calul său, care era mai rapid, însă Uliji nu fu de acord. Îl tot îndemna pe Zhang să meargă mai repede, să nu-și piardă timpul așteptându-l pe el. Zhang Jiyuan venise la Direcția Pășunilor să ia baterii pentru stăvarii brigăzii, iar când intrase întâlnise doi șefi, unul mai vechi și unul mai nou. Apoi mersese cu Uliji, însoțindu-l. Știa însă că Uliji va dori să stea acasă la Bilge și atunci se mai liniștise.

Calul pe care-l călărea Bao Shungui fusese ales de Uliji inițial: un cal înalt, puternic, galben cu pete albe. Rândul subțire de păr nou era galben și lucios ca satinul, iar Bao Shungui trebuia să-l tragă tot timpul de hățuri ca să poată merge și Uliji pe lângă ei. Dar calul cel bălțat smucea mereu de căpăstru și nu se obișnuia deloc cu felul în care îl tot ținea din fugă stăpânul acesta nou. Uneori însă încetinea singur și se freca ușor de genunchiul fostului stăpân, nechezând încetișor a supărare.

Bao Shungui zise:

— Uliji, zău, am făcut tot ce mi-a stat în puteri, căci aș fi vrut să rămâi în conducere. Eu nu mă pricep deloc la zootehnie, sunt crescut de mic pe câmp, între lanuri. Cei de sus mi-au dat această mare responsabilitate, să mă ocup de toată pășunea, dar zău dacă nu am o strângere de inimă.

Uliji tot bătea cu călcâiele în coastele calului ca să-l mâne mai repede, în vreme ce pe frunte îi apărură broboane de sudoare. Omul călare pe calul bătrân ostenise, calul așijderea, dar Zhang Jiyuan îl tot ajuta, mânându-i și el calul cu biciușca. Uliji întinse mâna și-l bătu ușurel peste cap ca să-l mai liniștească, apoi îi spuse lui Bao Shungui:

— Modul acesta de reacție nu mă are în vedere decât pe mine. Iau în considerare numai pagubele materiale, dar n-au luat în calcul problema politică. Un astfel de incident e mult prea grav ca să nu se lase cu consecințe; dacă nu m-ar fi îndepărtat pe mine, n-ar mai fi avut cum să se justifice la fiecare nivel.

Cu o mină sinceră, Bao Shungui spuse:

— Uliji, în curând se va împlini un an de când am venit, ferma zootehnică este mult mai greu de orânduit decât cea agricolă, dacă se mai întâmplă două, trei incidente ca acesta, eu nu mai am cum să fac față responsabilităților... sunt unii care voiau neapărat să te trimită în construcții, dar eu am insistat să te duci la brigada a doua. Îmi dau seama că te pricepi la animale, și știind că te duci să stai la Bilge sunt pe deplin liniștit, că, măcar dacă se întâmplă ceva, pot să vin repede la tine să-ți cer sfatul.

Uliji se mai lumină la față și zise:

— Dar dacă brigada a doua deschide o nouă pășune, se mai înființează comitet revoluționar sau nu?

— Sigur că da, spuse Bao Shungui. Cei de la Direcția Pășunilor au hotărât ca eu să mă ocup de problema aceasta în general, dar cel care stabilește când pornim, cum amplasăm tabăra și cum se distribuie pășunile este Bilge. Trebuie să-ți spun că au fost destui care s-au opus, că ar fi prea departe, că sunt prea mulți lupi în munți, mulți țânțari, că n-ai niciun fel de facilități, că, dacă e să se întâmple ceva, eu am să port toată răspunderea. De aceea am hotărât să vin cu voi, și îi mai iau și pe cei de la construcții, să facă depozitele pentru lână, sediul provizoriu al oficiului și al dispensarului veterinar, și să refacă și câteva porțiuni de drum.

Uliji scoase un oftat adânc și căzu pe gânduri.

Bao Shungui spuse:

— Aceasta tot ţie ţi se datorează, căci tu ai viziune. Întreaga ţară duce lipsă de carne de vită şi de oaie, în schimb, conducătorii ne-au mărit normele. Dacă nu găseam păşuni noi, n-aveam cum să ducem planurile la îndeplinire.

Uliji spuse:

— Acum mieii sunt încă prea mici, trebuie să mai aşteptăm o vreme până să reuşim să deschidem o nouă păşune. Ce te-ai gândit să facem în acest răstimp?

Bao Shungui spuse răspicat:

— Îi repartizăm pe vânătorii de elită, organizăm grupurile pentru vânătoarea de lupi, facem exerciţii de tragere. Deja am cerut autorităţilor să ne trimită mai multe cartuşe, altfel nu putem eradica pericolul lupilor din stepa Elun. Recent am văzut statisticile privind pagubele produse de lupi în ultimii zece ani. Ei bine, cea mai mare parte din pierderile suferite în fiecare an au fost cauzate de lupi. Mai mult decât de viscole, de secetă sau de boli. Dacă vrem să mărim numărul de animale din turmele păşunii, trebuie să rezolvăm două lucruri. Primul, să stârpim lupii, şi al doilea, să deschidem noi păşuni. Pe păşunile noi sunt mulţi lupi; dacă nu-i învingem, nu ne putem descurca cu păşunea.

Uliji îl întrerupse:

— N-o să meargă. Lupii produc pagube, dar stârpirea lor va aduce nu numai pagube, ci un adevărat dezastru pentru stepă. Şi atunci nu se va mai putea face nimic.

Ridicându-şi capul, Bao Shungui privi spre cer şi spuse:

— Am auzit de mult că şi tu eşti ca Bilge, şi mai sunt câţiva păstori bătrâni care iau partea lupilor. Astăzi poţi vorbi deschis, nu ai de ce să-ţi faci griji...

Uliji îşi drese glasul şi apoi spuse:

— Dacă e să-mi fac griji, mi le fac pentru stepă, căci nu vreau ca locul acesta minunat, pe care l-au lăsat strămoşii, să piară de mâna mea. Despre treaba cu lupii vorbesc de peste zece ani şi o să mai vorbesc... În cei peste zece ani cât a fost păşunea în responsabilitatea mea, numărul animalelor s-a dublat, însă numărul celor pe care a trebuit să le predăm autorităţilor a fost mereu mai mare: de trei ori decât

cel cerut de la alte pășuni. Cea mai importantă misiune este aceea de a proteja viața stepei, aceasta este baza creșterii animalelor. E greu să protejezi pășunea, dar cel mai important este să controlezi cu strictețe numărul animalelor de pe pășune, mai ales numărul hergheliilor. Vitele și oile pasc ziua întreagă, iar seara se opresc. Caii însă sunt nesătui, ei consumă cel mai mult. Caii, dacă nu mănâncă și noaptea, nu se îngrașă, așa că pasc necontenit, pe lumină, pe întuneric: mănâncă și se ușurează. Într-un an, o oaie are nevoie de douăzeci de mu[1] de pășune, în vreme ce unui cal îi trebuie două sute și ceva de mu. Caii mai și distrug pășunea cu copitele lor. Dacă o herghelie stă pe o pășune zece zile sau două săptămâni, acel loc devine arid, ca o bucată de deșert. Și încă vara, când plouă mai mult, iarba crește repede, dar în celelalte anotimpuri fiecare stână trebuie strămutată, cu mare osteneală, la fiecare lună, fiind interzis să stai într-un loc până se termină toată verdeața. Și vitele strică pășunea cu copitele, deoarece au un mare defect: în fiecare zi, când se întorc de la păscut nu se împrăștie, ci le place să stea laolaltă. Vitele din aceeași cireadă se aliniază și așa se întorc acasă. Și cum sunt foarte grele, iar copitele lor, foarte dure, în nici câteva zile au și distrus o fâșie de verdeață, transformând-o într-o cărare bătătorită, stearpă. Dacă nu s-ar muta din timp în timp, la un kilometru de partea respectivă de stepă, s-ar face numai cărărui și șanțuri de nisip. La asta se mai adaugă și oile care calcă iarba zi de zi. În nici două luni, pe o rază de un kilometru în jurul taberei de iurte nu mai crește nici fir de iarbă. De aceea se tot mută păstorii din loc în loc, ca să mai lase stepa să respire puțin. Cea mai mare primejdie pentru stepă este călcatul pe ea, și aici mă refer la suprapopulare, care înseamnă păscut și călcat fără opreliște.

Uliji văzu că Bao Shungui ascultă cu mare atenție, așa că spuse mai departe:

— Apoi, mai este un lucru foarte important atunci când ne gândim la protecția stepei: să nu ucidem prea mulți lupi. Cel mai tare se strică pășunile atunci când se înmulțesc animalele sălbatice, și cele mai dăunătoare sunt șoarecii, iepurii, marmotele și gazelele. Dacă n-ar fi lupi,

[1] Unitate de măsură pentru suprafețe, echivalentă cu 0,0667 ha.

numai șoarecii și marmotele ar reuși să dea peste cap stepa în doar câțiva ani. Pe când lupii sunt dușmanii lor, care îi asupresc și pe care nu-i pot învinge. Pe lângă protecția stepei, trebuie să facem față și calamităților naturale. Bunăoară, când dă viscolul, lucru cu care stepa noastră are de-a face destul de des. Când pășunile din celelalte comune se confruntă cu un viscol mai puternic, ei rămân fără jumătate din animale, pe când noi nu avem pierderi prea mari. De ce? Pentru că stepa noastră e foarte roditoare și în fiecare toamnă cosim suficient fân, iar anul acesta chiar au folosit și animalele pentru recoltarea fânului, așa încât în mai puțin de o lună putem strânge fânul necesar tuturor vitelor în caz de calamitate. Apoi verdeața aceasta e abundentă și foarte înaltă, iar dacă vine zăpadă mare nu o acoperă. Dacă verdeața e bună și terenul este stabil, nu se erodează, iar izvoarele și pâraiele nu seacă, așa că atunci când dă seceta oamenii și animalele au apă de băut. Dacă iarba e bună, oile și vacile sunt puternice, așa se face că în ultimii ani animalele nu s-au mai îmbolnăvit. A crescut și producția, iar acum avem posibilitatea de a aduce și diverse instalații mecanice, să săpăm puțuri și să construim ocoluri ca să putem face față mai bine oricăror neajunsuri.

Bao Shungui dădu din cap și spuse:

— Așa e, așa e! Protejarea stepei este o problemă de bază în păstorit, am reținut acest lucru. De câte ori vin cadrele la brigadă și îi obligă pe oameni să se mute, să lase stăvarii să mai stea douăzeci și patru de ore în munte cu caii și s-o ia pe-acolo, ca să nu treacă peste pășuni și să le strice cu păscutul și cu călcatul. Apoi, de câte ori fac inspecția lunară a fiecărei brigăzi și a fiecărui grup de producție, pot dispune reținerea din salariu pentru orice pășune uzată în exces. În schimb, pentru acele pășuni bine întreținute voi acorda recompense și voi face propuneri pentru promovare. Altfel, dacă nu voi administra brigada cu o mână de fier, nu voi avea cum să mă descurc cu stepa Elun. Cât despre haitele de lupi care ar contribui la protejarea stepei, pe asta nu prea pot s-o pricep.

— Cel mai repede se înmulțesc marmotele: își fac câte patru, cinci vizuini pe an, în fiecare vizuină găsindu-se zece, douăzeci de animale, și într-un an dintr-o vizuină se fac zece. Ia socotește, cam cât din

nutrețul vitelor mănâncă aceste animale ca să se facă mari? Cu iepurii e la fel, iar într-un an își fac câteva vizuini și în fiecare vizuină sunt o grămadă de iepuri. Apoi, vizuini de marmotă ai văzut, sunt în stare să găurească un munte întreg. Am făcut o socoteală estimativă și mi-a ieșit că iarba pe care o mănâncă animalele sălbatice într-un singur an e de câteva ori mai multă decât cea de care au nevoie o sută de mii de animale din întreaga stepă. Pășunea noastră este atât de mare — ca întindere, e cât un județ din țară, însă oameni nu sunt mai mulți de o mie. Dacă n-ar fi venit și studenții, n-ar fi fost nici o mie. Cu așa de puțini oameni crezi că te poți descurca să extermini milioane de șoareci, iepuri, marmote sau gazele?

Apoi Bao Shungui zise:

— Dar eu n-am mai văzut iepuri de mai bine de un an. În afară de șoarecii din apropierea Direcției Pășunilor, care erau cam mulți, ce-i drept, prin alte părți nici n-am prea văzut nevăstuici, în schimb, vizuini de marmote am văzut cu duiumul. Gazelele sunt într-adevăr foarte multe: o turmă poate să depășească și zece mii de capete de animale mari, am văzut de nu știu câte ori, ba chiar am împușcat vreo trei, patru. Gazelele sunt o mare nenorocire pentru pășuni, iar cu păscutul lor pun bieții oameni pe jar.

Uliji spuse:

— Pășunile din Elun sunt bune, iarba e înaltă și deasă, acoperă și iepurii, și nevăstuicile. Dacă nu te uiți cu atenție, nici nu le poți vedea. Numai când vine toamna le poți zări, căci atunci peste tot sunt movilițele galbene de fân pus la uscat; îl duc în vizuini numai după ce s-a uscat bine la soare. Gazelele nu sunt considerate cele mai dăunătoare, ele doar mănâncă iarba, nu-și mai fac și vizuini în pământ. În schimb, nevăstuicile, marmotele și șoarecii mănâncă iarba, își fac cotloane pe sub pământ și se mai înmulțesc excesiv, iar dacă n-ar fi lupii, toate aceste animale sălbatice ar ajunge în câțiva ani să termine toată iarba și să sape toată stepa, transformând-o într-un adevărat deșert. Dacă tu crezi că trebuie să stârpim lupii fără milă, peste câțiva ani n-o să mai ai peste ce să fii responsabil.

Bao Shungui trase un hohot de râs și zise:

— Eu nu știu decât atât: că pisica prinde șoareci, uliul prinde șoareci și șarpele mănâncă șoareci, dar n-am auzit în viața mea pe cineva spunând despre lupi că ar prinde șoareci. Nici chiar câinii nu prind șoareci decât ca să-și omoare timpul. Crezi tu că s-ar coborî lupii la o treabă așa de măruntă? Lupul mănâncă oi și cai, șoarecii nu i-ar ajunge nici pe-o măsea, cum aș putea să cred așa ceva?

Uliji oftă:

— Voi, cei care veniți de la câmpie, nu pricepeți astfel de lucruri și faceți o mare greșeală, din cauză că nu cercetați cu de-amănuntul cum stau lucrurile. Eu sunt crescut în stepă, cunosc lupul. Lui îi plac animalele mari cum ar fi oile, vitele, caii, gazelele, dar acestea toate sunt păzite de oameni și, când nu reușesc să le înfulece, n-au încotro și se întorc la animalele mici. Gazelele aleargă prea repede, nu le pot prinde cu una, cu două, așa că ies mai câștigați cu șoarecii și marmotele. Oamenii din stepă de pe vremuri tot cu șoareci se hrăneau atunci când era foamete. Și eu, când eram mic și eram înfometat, când nu mă săturam, mai prindeam șoareci și-i mâncam. Apoi, carnea de veveriță de pământ este foarte grasă, când sunt mici sunt doar de un deget, dar mai târziu se fac de două sute de grame, iar când ajung nu mai mari de treizeci de centimetri pot să aibă și ceva mai mult de jumătate de kilogram. Dacă mănânci trei, patru, te saturi! Dacă prinzi multe și nu le mănânci pe toate, poți să le jupoi blana, să le pui carnea la uscat și o poți mânca așa sau o poți pune la păstrare. Dacă nu mă crezi, când voi avea eu timp îți prind câteva bucăți, apoi îți fac o friptură, să vezi ce carne fragedă și fină au. Și soldații sovietici au mâncat cândva carne de șoarece în stepă, ba chiar și Genghis-Han.

Pe fața lui Bao Shungui apăru o expresie jenată. Dar Uliji nu îl privi, ci spuse mai departe:

— Într-un an a venit un șef în inspecție la garnizoana de frontieră. Era de loc din Canton. Tocmai vorbeam despre comasarea trupelor de grăniceri, când el m-a întrebat dacă șobolanii din stepă sunt gustoși sau nu, la care i-am răspuns că sunt foarte gustoși. Auzind una ca asta, a spus să nu se mai pregătească prânzul în ziua aceea, ci să prindem șobolani și să-i facem o mâncare. Am luat atunci cu mine un păstor care era în trupele de miliție și am ieșit în câmp să căutăm vizuini de

șobolani, în care am turnat apă cu găleţile, așa că în nici o oră ne-am întors cu câțiva șobolani pe care i-am jupuit, scoţând la iveală un strat de grăsime albă. Cum i-a văzut, șeful a fost tare mulţumit, iar în ziua aceea noi trei ne-am delectat cu o friptură delicioasă, lăsându-i cu ochii-n soare pe toţi ofiţerii garnizoanei, care simţeau mirosul îmbietor al cărnii, dar nu îndrăzneau să guste. Atunci acel șef a zis că în stepă e curat, că iarba e foarte bună, ca atare șobolanii care se hrăneau cu iarba și semințele stepei nu puteau fi decât curaţi, și a mai spus că a mâncat cea mai aromată, mai gustoasă, mai fragedă carne de șobolan, mult mai bună decât carnea de șobolan din Canton. Dacă ar lua să vândă și acolo, ar vinde cu nemiluita, dar păcat că e prea departe, iar în tren nu ai voie cu șobolani vii. Altfel ar fi trimis în fiecare an o sumedenie de șobolani în Canton și în felul acesta ar fi ajutat și la exterminarea lor din stepă. Ar fi câștigat un ban bun și ar fi crescut și calitatea mâncării din Canton...

Bao Shungui începu să râdă:

— Interesant, dacă am vinde șobolanii din stepă în Canton, te pomenești că am scoate mai mulți bani decât cu carnea și lâna de oaie. Dar cu marmotele cum e, se prind ușor?

— Da. Merge să le inunzi vizuinile sau să le prinzi în laţ ori să sapi după ele cu lopata, dar cea mai bună metodă este să antrenezi niște câini să intre după ele prin vizuini. Câinilor din stepă le place foarte mult să se distreze prinzând șoareci, iar când îșI învaţă puii să prindă animale sălbatice, cățelele de vânătoare pe șoareci exersează. Dar de mâncat, nu mănâncă decât carne de oaie și de vită, nu se ating de cea de șoarece. Lupii însă nu sunt așa de precauți cu mâncarea cum sunt câinii, marmotele de stepă sunt pline de grăsime și destul de mari și ușor de prins, așa că primăvara, vara și toamna asta e principala lor hrană. Cum simţul responsabilităţii păstorilor e foarte mare, într-un an, când ne-am ocupat noi de producție, lupii n-au putut găsi nicio portiță prin care să se strecoare și să dea iama în oi sau cai. După aceea, eu și alți câțiva ciobani am prins niște lupi și am văzut că sunt încă destul de puternici, dar un lucru care m-a uimit a fost că, atunci când i-am spintecat, în burtă mai aveau încă șobolani, a căror carne se mistuise, dar rămăseseră capetele și cozile. Am numărat șobolanii din

burta unui lup: peste douăzeci de capete și de cozi. Unde mai pui că pe lângă aceștia mai erau bucăți din capul unei marmote! Câți șoareci crezi că mănâncă un lup într-un an? De câte ori vine vreun director de pe la comună sau județ, mereu trebuie să-i explic acest lucru și să-i spun că lupul este un erou al deratizării în stepă. Ei însă nu prea mă cred. E cam greu să schimbi gândirea unui om de la câmpie în ceea ce-i privește pe lupi.

Zhang Jiyuan asculta și se aprindea tot mai tare, până când nu mai suportă și intră și el în discuție:

— Eu am fost stăvar preț de doi ani și am văzut zi de zi lupi prinzând șoareci și ridicând praful pe când alergau după ei. Lupii sunt mult mai pricepuți la prins marmote decât câinii. Ei scormonesc pământul, se duc acolo unde sunt cele mai multe și scormonesc la întâmplare. Cum dau de o veveriță care o ia la fugă, îi trag o labă de nu mai știe care-i stânga și care-i dreapta, după care o înghit dintr-o îmbucătură. Dar după câteva astfel de reprize, lupii nu se vor sătura decât pe jumătate, așa că vor trece la săparea de găuri, căci se știe că lupii se pricep de minune la treaba asta. Și dacă se adună câțiva care să lucreze laolaltă, pot scoate la iveală o vizuină întreagă de marmote pe care să le mănânce.

Uliji spuse:

— Lupoaicei și puilor le place foarte mult să prindă marmote și să le mănânce. Înainte de a înțărca puii, lupoaica trebuie să-i învețe cum să prindă animale și încep chiar cu marmotele. Căci atunci când are pui, lupoaica nu se poate duce cu haita la prădat departe de casă. Dar când puii se fac de două, trei palme și de-abia au învățat și ei să se miște încoace și-ncolo, cel mai tare le e frică de om, căci, dacă vânătorii prind o lupoaică aflată cu puii la vânătoare prin sălbăticie, pe mamă o împușcă dintr-un foc, iar puii, fiind așa de mici, nu o pot lua la fugă, și oamenii îi pot prinde la fel de ușor ca pe miei. De aceea, cât sunt încă mici, lupoaica trebuie să-și ducă puii cât mai departe de locurile prin care trec oamenii și animalele lor. Acolo lupii se află în siguranță și, totuși, nu pot mânca deloc carne de vită sau de oaie. Atunci, din ce să trăiască? În afară de carnea și oasele de vânat mare pe care le mai aduc din când în când, lupul și căpetenia haitei, lupoaica și puii nu se pot baza decât pe carnea de veveriță și pe cea de marmotă.

Uliji înclină capul, privindu-l pe Bao Shungui. Văzând că nu dă semne de nerăbdare, spuse:

— Cât puii se află în siguranță în locuri prin care nu trec oameni și nu mănâncă decât marmote, lupoaica îi învață mai întâi pe micuți cum să prindă jivine vii. Abia după aceea se îngrijește de stomacul lor. Apoi, când se fac de jumătate de metru, încă nu sunt în stare să meargă după haită și se învârt în cerc câteva zeci de pași. De acum ei trebuie să-și prindă singuri marmotele și să se sature. Am văzut cum o ceată de lupi mici fugeau după marmote. De fapt, ei le urmăreau în joacă, dar fugeau de ziceai că s-a pornit furtuna de nisip. Era mai interesant de urmărit decât pisicile care fugăresc șoareci, și peste tot erau multe veverițe care chițăiau după pofta inimii. Vara, iepurașii doar ce au învățat să alerge, dar nu pot fugi mai tare decât puii de lup. Așa că aceștia pot și mai bine să deprindă măiestria de a prinde iepuri și de a-i înfuleca. Într-o vizuină sunt șapte, opt, zece pui de lup. De câte veverițe și iepuri sălbatici au ei nevoie ca să se facă mari?

Apoi Uliji mai adăugă pe un ton apăsat:

— Dacă n-ar fi lupii, oamenii și animalele din stepă ar avea și mai multă bătaie de cap de câte ori s-ar petrece vreun dezastru. De câte ori se abate câte un viscol cum numai o dată la o sută de ani se întâmplă, mor o sumedenie de animale, iar după ce zăpada se topește peste tot, e plin de cadavre de animale, ca să nu mai spun de mirosul care te doboară. Dacă nu sunt îngropate la timp, oricând pot izbucni epidemiile. O mare parte dintre oamenii și animalele stepei ar fi în pericol să-și piardă viața. Cu toate acestea, dacă sunt mulți lupi, ei vin degrabă și fac curățenie, iar în acele locuri în care sunt lupi mulți nu pot izbucni mari epidemii. Este tocmai cazul stepei Elun. Pe timpuri, adeseori se dădeau lupte în stepă, iar când se abătea un război mare, cădeau pe câmpurile de luptă mii și zeci de mii de oșteni cu caii lor. Cine să se ocupe de atâtea cadavre? Cine altcineva decât haitele de lupi? Bătrânii zic că dacă n-ar fi fost să fie lupi în stepă, mongolii ar fi pierit de mult de ciumă. Pe când în stepa Elun apa a fost mereu limpede și iarba grasă, mulțumită haitelor de lupi. Cum ar mai fi avut Elunul asemenea prosperitate în pășunat dacă n-ar fi fost lupii?

În comunele din sud în care lupii au fost stârpiți, pășunile s-au stricat, iar de creșterea animalelor nu se mai alege nimic...

Bao Shungui nu scotea un cuvânt. Cei trei cai urcară un deal, iar pe partea cealaltă dădură de o poiană cu iarbă proaspătă și înmiresmată, cu flori parfumate. Se simțea și mirosul ierbii vechi. Ciocârlia care se înălța în văzduh cântând se repezea în jos afundându-se în iarba deasă, de unde răsăreau alte și alte ciocârlii care se avântau spre înălțimi, pierzându-se în albastrul cerului, bătând iute din aripi și răspunzându-și în triluri.

Uliji trase aer în piept și spuse:

— Priviți cât de minunată este această pășune, neschimbată, aceeași de sute și mii de ani. Aceasta trebuie să fie cea mai minunată pajiște naturală din China. De dragul ei, oameni și lupi au fost într-un război fără odihnă, numai astfel reușind să o păstreze intactă până azi, și atunci nu avem voie să o lăsăm să moară tocmai acum.

Zhang Jiyuan spuse:

— Trebuie să organizezi cursuri cu studenții din fiecare brigadă, în care să învețe tot ce se poate învăța despre stepă și despre lupi.

Uliji se schimbă la față și spuse:

— Eu am fost demis din colectivul de cadre, așa că nu sunt îndrituit să organizez cursuri. Învățați, deci, de la păstorii bătrâni, ei oricum știu mult mai multe decât mine.

Mai trecură o vale și abia atunci deschise și Bao Shungui gura:

— Uliji, nu poate nimeni să contrazică sentimentele tale față de stepă și nici rezultatele pe care le obții de mai bine de zece ani. Cu toate acestea, mentalitatea ta este depășită. Ceea ce spui tu era valabil pe timpuri. Acum lucrurile nu mai stau astfel. Până la era bombei nucleare din China, oamenii gândeau ca în vremurile vechi, acum însă apar probleme mai mari. Când am venit în stepă, m-am gândit foarte mult timp că pășunea noastră este mai mare decât un județ din țară, dar nu trăiesc pe ea decât vreo mie de oameni, adică nici cât într-un sat oarecare din țară. Asta înseamnă o mare risipă. Trebuie să ne gândim cum să facem ca să dăm partidului și țării mai multă bogăție, iar pentru asta trebuie să terminăm cu nomadismul înapoiat și primitiv. Zilele trecute am făcut și eu câteva cercetări: în partea de

sud a județului nostru sunt câteva pustietăți arse, sunt câteva bucăți bune de pământ, suprafețe mari de zeci de hectare, și mai e una de câteva sute. Am săpat cu lopata și am observat că în partea aceea solul bun este foarte gros, de peste jumătate de metru. Ar fi păcat să folosim un astfel de sol pentru a crește oi. Când am fost la ședința de la județ, am cerut părerea unui specialist în agricultură de la o regiune autonomă, care a spus că un astfel de sol se poate însămânța cu grâu. Nu e vorba decât de o bucată mică de pământ, nu se strică pășunea de la atâta lucru.

Văzând că Uliji nu scoate nicio vorbă, Bao Shungui zise mai departe:

— Am verificat și apa: este și ea bună; se pot săpa câteva șanțuri și astfel se aduce apa de la râu pentru irigații. Aici pe pășune avem îngrășământ din belșug, de cea mai bună calitate. Îndrăznesc să spun că, dacă vom însămânța grâu, în primul an vom putea obține o producție mai mare decât cea din valea Fluviului Galben, iar în câțiva ani cifra de producție a brigăzii agricole va crește și, cine știe, poate va ajunge chiar să o depășească pe cea din zootehnie. Atunci ceea ce vom produce nu va ajunge doar pentru întreținerea fiecărei familii din zonă, ci va contribui la bunăstarea întregii țări. În prezent, în țară, e mare lipsă de cereale: acolo de unde sunt eu, fiecare casă duce lipsă, fiecare familie are cereale cât să ajungă doar pentru trei sferturi din an. Ajungând în stepă, am observat cu strângere de inimă cum atâta amar de sol fertil este lăsat de izbelițe, cum vitele și oile pasc pe aceste locuri iarba cât pentru o singură lună. M-am gândit atunci să însămânțăm o mică parte, ca experiment, iar dacă reușim ceva, să ne apucăm de treabă. Am auzit că acele câteva pășuni din comunele din sud nu sunt suficiente, iar cirezile nu mai pot fi întreținute, așa că au hotărât să delimiteze câteva ogoare pe care să însămânțeze cereale. Eu cred că asta este soluția pentru Mongolia Interioară.

Uliji se schimbă brusc la față, oftă adânc și spuse:

— De mult am știut că va veni și o asemenea zi. Voi nici nu luați seama la faptul că stepa se suprapopulează, dar faceți tot ce vă stă în putință să măriți numărul animalelor, să stârpiți lupii, apoi așteptați până când animalele mănâncă toată iarba de pe pășuni și vă apucați de

culturi agricole. Știu că voi, deși toți ați fost păstori acum câteva zeci de ani, v-ați transformat de vreo zece ani în agricultori, și, cu toate acestea, în nicio casă nu sunt suficiente cereale. Aici este zonă de frontieră; oare cât o să mai treacă până o să luați și bucata aceasta bună de pășune să o faceți precum ogoarele voastre de acasă? Și deșertul din Xinjiang este mai întins decât oricare dintre județele voastre. Nici pe Gobi nu mai vezi urmă de om. Asta nu este o risipă?

Bao Shungui spuse:

— Dinspre partea asta poți să fii liniștit, dacă e să aduc aici învățăturile de pe la noi, tot se face clar diferența dintre pajiști și ogoare. Nu merge nici cu pășune peste tot, dar nici numai cu ogor. Cel mai bine e să fie jumătate pășune și jumătate ogor. Pot să fac tot ce-mi stă în puteri să păstrez pășunea și să mă descurc bine cu creșterea animalelor. Dacă nu există păstorit, nu există îngrășământ pentru agricultură. Rodul ogorului stă în balega vitelor. Dacă aceasta nu este, de unde să-și tragă spicele seva?

Uliji se enervă și spuse:

— Când vor veni agricultorii și vor vedea ce pământ este, le va fi greu. Și să spunem că tu și cei din generația ta veți putea ține lucrurile sub control. Dar următoarea generație crezi că o să se descurce?

Bao Shungui îi răspunse:

— Fiecare generație își vede de ale sale. Ce va fi în viitor e treaba generației viitoare.

Uliji îi zise:

— Și atunci tu te pregătești să stârpești lupii.

Bao Shungui spuse:

— Faci o mare greșeală că nu ești și tu hotărât să omori lupii, dar eu nu vreau să merg pe urmele tale. Dacă mai vine o haită să nimicească vreo herghelie o să fiu și eu suspendat, exact ca tine.

În depărtare începeau să se vadă fuioarele de fum ieșind din iurte. Bao Shungui zise:

— Isteții de la Direcția Pășunilor ți-au dat un cal foarte bătrân, care te face să rămâi în urmă.

Întoarse apoi capul către Zhang Jiyuan și zise:

— Hei, Zhang, când te vei duce înapoi la herghelie, negreșit să-i aduci lui Uliji un cal ca lumea, să-i spui lui Batu că așa am zis eu.

Zhang Jiyuan răspunse:

— Când va ajunge la brigadă, nimeni n-o să-l lase pe directorul Uliji să călărească așa o mârțoagă.

Bao Shungui spuse:

— Eu am prea multe de făcut, mă duc înainte. Te aștept la iurta lui Bilge. Mergi sănătos.

Dădu frâu liber calului și o luă la galop.

Zhang Jiyuan trase de căpăstru, rămânând lângă mârțoaga lui Uliji, căruia-i spuse:

— Bao a spus adevărul. Am auzit oamenii de la pășune zicând că a dat câteva telefoane la superiori cărora le-a cerut să vă lase în colectivul de conducere. Însă cum dumneavoastră aveți educație militară, aveți obiceiurile proprii, numai că nu vă enervați.

Uliji spuse:

— Bao e tare agresiv când face o treabă. E iute, se bagă mereu în față. Dacă ar fi activat în agricultură, ar fi făcut treabă tare bună. În zootehnie însă, entuziasmul lui este exagerat, iar stepa este în mare primejdie.

Zhang Jiyuan spuse:

— Dacă aș fi fost și eu proaspăt venit în stepă, probabil că aș fi fost de acord cu Bao. În China mulți oameni au murit de foame, pe când în stepă e atâta pământ nefolosit. Și dintre studenți sunt mulți care îi iau partea. Acum însă eu nu mai văd lucrurile astfel. Îmi dau seama că prin ceea ce ați spus aveți în vedere o perspectivă mai largă. Plugarii nu înțeleg cum e cu suprapopularea, deopotrivă cu oameni și animale; nu văd legătura dintre ființele mari și cele mici. Cum spunea și Chenzhen, de sute și mii de ani logica stepei a fost cât se poate de simplă, în acord cu o regulă de dezvoltare obiectivă. El zice că la începutul și la mijlocul domniei dinastici manciuriene Qing s-a dus o politică foarte înțeleaptă în ceea ce privește stepa, nepermițându-se agriculturii să pătrundă prea adânc în ea. Acum însă pentru aceasta se plătește amarnic.

Uliji deveni foarte interesant de expresia „logica stepei" și o reținu. Apoi continuă:

— La sfârșitul dinastiei Qing, politica stepei n-a mai putut face față presiunii populației din țară și nu a mai putut continua. Astfel, stepa s-a tot subțiat către nord și către nord-vest și curând se va întâlni cu deșertul Gobi. Dacă toată zona din nordul Marelui Zid se va transforma într-un imens deșert, ce-o să se facă Pekinul? Până și mongolii își fac griji din pricina asta, pentru că a existat o perioadă în care Pekinul era capitala mongolilor și, la vremea aceea, capitala întregii lumi.

Zhang Jiyuan văzu nu departe caii din herghelie adăpându-se, așa că porni val-vârtej într-acolo. Dorea să-i aducă directorului Uliji un cal bun.

Capitolul 18

Visul de veacuri al dinastiilor Han sau Tang fu îndeplinit de Kubilai-Han și de Timurlenk în secolele al treisprezecelea și al paisprezecelea, pe vremea domniei dinastiei Yuan mongole, astfel că Pekinul deveni capitala statului căruia îi erau supuse Rusia, Turkestanul, Persia, Asia Mică, Coreea, Tibetul și Indochina...

[...]

Naționalitatea conducătoare, cei care constituiau populația căreia îi aparținea domnia, nu erau numeroși. Dar neamul acesta de tujue — mongolii — se puteau foarte bine măsura cu romanii.

René Grousset, *Imperiul stepelor*

CHENZHEN MESTECA FĂRĂ ÎNCETARE terciul gros de lapte cu carne, din oală ieșind mirosul pregnant al laptelui, al cărnii și al meiului. Toți câinii se adunaseră pofticioși la intrarea în iurtă, mârâind nerăbdători. Dar Chenzhen făcea terciul acesta special pentru puiul de lup. De la Kasmai învățase cum să hrănească puii de câine. În stepă, cățeii trebuie să se obișnuiască cu terciul de lapte cu carne, cu puțin înainte de a fi înțărcați. Kasmai zicea că ăsta e cel mai important lucru pentru un câine pe care vrei să-l crești. Mărimea și puterea câinelui matur depind în primul rând de hrana pe care a primit-o în primele trei, patru luni de la înțărcare. Căci în această perioadă îi cresc oasele, iar dacă faci greșeli, nu mai crește după aceea, oricât de bine l-ai hrăni. Câinii hrăniți

foarte bine sunt cu un cap mai mari decât cei hrăniți la întâmplare. Iar cei care nu primesc hrană bună, mai apoi nu pot prinde lupi.

Odată, când brigada tocmai construia un ocol din piatră, Kasmai i-a arătat un câine al unei alte familii, slab și mic, cu părul dezordonat și năpârlit, zicându-i:

— Acel câine e frate bun cu Pale, născuți din aceeași mamă, dar vezi ce diferență e între ei.

Lui Chenzhen nu-i venea să creadă cum cei doi frați erau diferiți precum Wu Song și Wu Dalang. În stepa pe care se adunau haitele de lupi nu era de ajuns ca un câine să fie dintr-o rasă bună, ci mai trebuia hrănit cu mare atenție. De aceea, nu putea fi neglijent cu hrana puiului de lup; se folosea de toată experiența pe care o acumulase Kasmai în creșterea puilor de câine, adaptând-o pentru nevoile unui pui de lup.

Kasmai îi spusese că, în perioada de după înțărcarea cățeilor, femeile din stepă se iau la întrecere cu lupoaicele-mame. Acestea din urmă se chinuiesc să prindă nevăstuici, marmote și miei cu care să-și hrănească puii și încearcă neîncetat să-i învețe pe pui cum să prindă șobolanii. Mamele de lup sunt mame bune, ele nu au vatră, nu au foc, nu au ceaun și nu pot să le fiarbă micuților terci de carne, însă gurile lupoaicelor sunt mai bune decât ceaunul de fier al femeilor. Acestea își folosesc propriii colți, stomacul și saliva pentru a prepara din carnea nevăstuicilor și a marmotelor o hrană bună și caldă, cu care să-i hrănească pe pui, iar lor le place foarte mult și, mâncând-o, cresc repede ca iarba înaltă primăvara.

Dar femeile din stepă se bazează pe câini atunci când fac de pază noaptea, așa că ele trebuie să fie și mai atente, și mai conștiincioase decât lupoaicele. Cele care sunt lenețe cresc câini slăbănogi, pe când cele vrednice au câini mari și puternici. Când ajungi în stepă, e suficient doar să te uiți la câinii unei familii și îți poți da seama dacă femeile acelea sunt vrednice sau lenețe. Chenzhen începuse să-l laude pe Pale atât de tare, încât Kasmai se îndoia de râs. El mereu și-a dorit să ajungă să crească un câine la fel de mare ca Pale, de data asta însă dorea să crească un pui de lup mai mare și mai puternic decât dacă l-ar fi crescut propria mamă.

De când a luat puiul de lup ca să-l crească, Chenzhen și-a schimbat foarte multe obiceiuri. Zhang Jiyuan îl lua mereu peste picior,

întrebându-l cum de s-a făcut el așa de conștiincios dintr-odată și mămos și mai sensibil ca o fată mare. Chenzhen însuși credea că s-a făcut mai grijuliu decât o lupoaică demnă de admirație și decât Kasmai, pe care o respecta profund. După ce că avea o sumedenie de treburi casnice în fiecare zi, l-a rugat pe Liang Jianzhong să-l lase pe el să mulgă vaca. Apoi trebuia să-i taie puiului carne în fiecare zi, căci laptele nu era de ajuns, acum când i se dezvoltau oasele; mai avea nevoie și de calciu. În copilărie, mama îi dăduse și lui, ani la rând, pastile cu calciu, așa că, știind acest lucru, adăuga la porția zilnică de carne și zgârciuri de vită și oaie tocate. Odată a reușit să facă rost de o jumătate de flacon cu pastile de calciu de la dispensarul pășunii, așa că le-a zdrobit cu făcălețul și le-a amestecat cu carnea. Iată un lucru la care lupoaica sau Kasmai nu s-au gândit. Se gândea că doar acest amestec nu este de ajuns, așa că a mai adăugat puțin unt și un praf de sare. Astfel, terciul mirosea atât de bine, că până și el și-ar fi dorit să-și umple un castron și să mănânce. Dar mai erau și cei trei câini, așa că se mulțumea să înghită în sec.

Constituția puiului de lup era din ce în ce mai robustă, căci el mânca atât de mult, încât i se rotunjise burta și se făcuse precum un mic Buda vesel, mai rotunjor decât ciupercile de Zhangjiakou toamna. Crescuse cu o jumătate de nas mai mare decât puii de câine.

Prima dată când îi dăduse terci cu carne și lapte, își făcuse griji că un animal de pradă care se hrănește numai cu carne proaspătă nu va înghiți fiertura de cereale. Carnea mai mergea, dar esențial era meiul. Fu însă surprins să vadă că, atunci când îi puse înainte castronul cu hrană caldă, lupul se repezi de-a dreptul și începu să mănânce de ziceai că se bat turcii la gura lui, repede, clefăind și mormăind; numai după ce dădu gata un castron plin, lingându-l bine, își scoase capul din strachină. Lui Chenzhen nici prin cap nu i-ar fi trecut că un lup ar putea mânca cereale, însă descoperise curând că nu mânca mei decât dacă era amestecat și cu carne și lapte.

Terciul care-i plăcea așa de mult lupului se mai răcise. Chenzhen îl puse în castronul de lângă ușă, înăuntru, apoi crăpă puțin ușa și se strecură binișor afară, după care o închise repede. În afară de Erlang, toți ceilalți câini și puiul de lup începură să sară la el. Gălbenuș și Yile își puseră labele din față pe pieptul lui, iar cel dintâi începu să-l lingă

pe falcă, manifestându-și afecțiunea căscând o gură mare. Cei trei cățeluși rotofei se postară cu lăbuțele din față pe picioarele lui Chenzhen, trăgându-l întruna de pantaloni. Lupul însă alergă până la crăpătura ușii, întinzându-și nasul de-a lungul ei, și, trăgând pe nări nerăbdător și lacom mirosul terciului din iurtă, încercă să deschidă cu gheruțele ușa și să se strecoare înăuntru.

Având în fața lui o grămadă de pui pe care-i iubea și care scânceau după mâncare, Chenzhen se simțea ca un tată cu mulți copii și nu știa ce să mai facă, căci nu se îndura să-i lase baltă pentru altcineva. Cel mai tare-l iubea pe puiul de lup, însă îi părea rău că unii dintre drăgălașii cățeluși, pe care el însuși se hotărâse să-i crească, vor fi nedreptățiți. Nu putea să-i dea imediat mâncarea lupului, mai întâi trebuia să liniștească puii de câine.

Chenzhen îi luă pe rând în brațe pe Gălbenuș și pe Yile, învârtindu-se de câteva ori, acesta fiind felul în care îi răsplătea cu afecțiune, iar câinii drept răspuns îi lingeau falca, umplându-l de bale. Îi lua apoi la rând și pe pui, ținându-i cu mâinile de subsuori și ridicându-i sus de tot. Îi punea înapoi pe pământ, mângâindu-i și bătându-i ușor de câteva ori pe cap și pe spinare, unul câte unul; nu putea să uite de careva, că era jale. Modul acesta de a-i trata pe căței fusese instaurat după venirea puiului de lup. Înainte nici vorbă nu era de așa ceva, numai când avea Chenzhen chef se ducea la căței și îi mai mângâia puțin. Însă, de când a venit puiul de lup, trebuia să meargă la căței să le arate afecțiune, și încă de două ori mai mare ca înainte. Altfel, dacă ar fi descoperit că toată dragostea stăpânului nu se concentrează decât asupra puiului de lup, ar fi putut să-l omoare pe acesta din gelozie. Chenzhen își dădea uimit seama că a crește un pui de lup neastâmpărat este ca și cum ai păzi un butoi cu pulbere, petrecându-ți fiecare zi cu frică și griji pentru ceea ce s-ar putea întâmpla. Și încă acum toată lumea era ocupată cu mieii abia fătați și cu paza lor, iar păstorii rareori mai mergeau în vizită, așa că mulți dintre ei nici nu știau că luase un pui de lup să-l crească. De vreme ce nu apărea nimeni să-l vadă, era semn că nici nu se dusese vestea. Dar mai încolo ce-o să se facă? Foarte greu avea să-i mai fie.

Se făcea din zi în zi mai cald, carnea pentru iarnă fusese tăiată în fâșii și pusă la vânt să se usuce, iar oasele care nu fuseseră mâncate

ajunseseră și ele la uscat, lângă carne. Oasele cu carne începuseră să se usuce la suprafață, chiar dacă încă aveau un iz ciudat de alune mucegăite. Oricum, era hrana de care se mai puteau bucura câinii acum, la sfârșitul primăverii. Chenzhen merse până la căruciorul unde era carnea, urmat îndeaproape de toată liota de câini. În fruntea lor era de data aceasta Erlang, iar Chenzhen îi strângea acestuia capul, lipindu-și-l de șold. Erlang înțelegea și el cât de cât limbajul oamenilor, bunăoară știa că urmează să primească de mâncare și începuse să-și frece capul de șoldul lui Chenzhen, arătându-și recunoștința. Chenzhen luă din căruț un coș mare, plin de oase cu carne și le împărți fiecărui câine, după cât știa că poate înfuleca, apoi se întoarse grăbit la iurtă.

Lupul era în continuare la ușă, zgâriind și încercând să o muște. Puiul de lup pe care-l avea de o lună se făcuse ceva mai mare de un cot, i se îndreptaseră și piciorușele și începuse să semene mai mult cu un lup adevărat. Cel mai bine se vedea cum i se retrăsese membrana aceea albăstruie, dând la iveală ochii de un galben cenușiu și pupila cât o gămălie de ac. I se lungise puțin și botul, iar urechile nu-i mai erau ca de pisică, ci începuseră să i se mai alungească, semănând cu două lopățele triunghiulare care-i răsăriseră în creștetul capului. Fruntea o avea rotundă ca o jumătate de minge. Puiul de lup stătea de vreo două săptămâni printre căței, jucându-se și alergând împreună cu ei. Dar când n-avea cine să-l supravegheze și seara, Chenzhen trebuia să-l închidă în vizuina lui, ca nu cumva să fugă. Gălbenuș și Yile acceptaseră cu greu fiara sălbatică, dar o evitau și stăteau departe. Când dădea să se apropie de țâța lui Yile, aceasta îl împingea imediat cu botul într-o parte, dându-l de-a rostogolul de câteva ori. Numai Erlang era ceva mai prietenos cu el și nu-l deranja deloc că se urca pe el, îl călca pe cap, îl trăgea de urechi și-l mușca de blană sau chiar se scăpa pe el. Erlang îl lingea deseori, îl trăgea cu botul către el și-i lingea capul și burta, ca un tătic de câine și de lup, în vreme ce micuțul se simțea ca la el acasă. Cățelușii veseli nu făceau nicio diferență. Chenzhen descoperi însă că puiul de lup, încă dinainte de a deschide ochii, mirosise bine că nu aici este adevărata lui casă, căci simțul mirosului se trezea în lup mai devreme decât cel al văzului.

Chenzhen îl lua în braţe şi pe puiul lup, dar îndată ce acesta se pregătea să mănânce nu se mai punea problema să se mai apropie cumva de el. Deschise uşa, intră în iurtă şi puse puiul pe jos, în faţa sobei. Lupul se obişnui repede cu lumina ce venea prin gaura din tavan şi îşi fixă privirea asupra străchinii de aluminiu de pe suport. Chenzhen verifică cu degetul temperatura terciului, care era mai scăzută decât temperatura corpului său, exact aşa cum trebuia ca să i-o poată da puiului. Lupii sunt animale cărora le este foarte teamă de tot ce e fierbinte. Odată, puiul de lup s-a ars puţin cu terciul prea cald şi s-a speriat atât de tare, încât şi-a vârât coada între picioare, tremurând tot, a fugit şi, căscând gura, a început să lingă zăpada. Apoi zile întregi s-a temut de strachina aceea, până la urmă Chenzhen fiind nevoit să-i aducă una nouă, abia aşa s-a îndurat să mănânce.

Ca să-i accentueze lupului reflexele condiţionate, Chenzhen îi striga sacadat:

— Lupu' mic, lupu' mic, hai... la... masă.

Nici nu se stingea ecoul sunetului şi puiul imediat începea să ţopăie, răspunzând la „hai la masă" mai repede chiar decât câinii de vânătoare la comenzile stăpânilor. Atunci Chenzhen punea repede strachina pe jos, lăsându-se pe vine cam la doi paşi distanţă, după care întindea mâna şi lua vătraiul, cu care apăsă pe marginea străchinii ca să n-o răstoarne puiul. Acesta însă îşi vâra tot căpşorul înăuntru, hăpăind dumicat după dumicat.

În toată lumea, adevăratul zeu tutelar al lupului este hrana. Să spui că şi în cazul omului este la fel este cam exagerat. Omul este vorace precum lupii numai atunci când e foamete mare. Deşi avea mâncarea asigurată şi pe săturate în fiecare zi, lupul acesta durduliu mânca precum un animal înfometat, de parcă altfel ar fi murit ori ar fi venit sfârşitul lumii. Când venea vorba de mâncare, lupul nu mai cunoştea pe nimeni, şi nici măcar faţă de Chenzhen, care-l hrănea zi de zi cu o răbdare de fier, nu arăta vreun sentiment special, ba mai degrabă îl trata ca pe unul care voia să-i fure mâncarea, ca pe un inamic care îi dorea moartea.

Însă de la un timp Chenzhen reuşise să se împrietenească tot mai mult cu puiul de lup. Acum putea să-l mângâie, să-l ia în braţe şi să-l pupe, să-l ridice de ceafă, să-l scarmene, ba chiar putea să şi-l pună pe

cap ori pe umăr, să-şi atingă nasul de al lui ori să-şi vâre degetele între colţii lui. Atunci când mânca însă, Chenzhen nu se putea deloc apropia de el, ci doar să stea pe vine undeva mai departe, fără să facă vreo mişcare. La cea mai mică mişcare, lupul devenea fioros, îşi zburlea părul şi începea să mârâie la el ameninţător, ba chiar să se lase pe picioruşele din spate, ca şi cum s-ar pregăti să atace, să se ia la trântă cu omul. Ca să poată să-i schimbe încet-încet acest obicei, Chenzhen luase o măturică de paie, ca aceea chinezească de sorg, şi se gândise să-l mângâie puţin cu ea. Însă cum întindea mătura spre el, lupul se şi repezea şi, apucând-o cu dinţii, începea s-o tragă cu putere. Pur şi simplu i-o smulgea din mână, iar Chenzhen se speria şi nu mai făcea niciun pas. Lupul apuca mătura ca pe un miel şi, scuturându-şi capul, trăgea de ea, rupând-o. Chenzhen nu se lăsase şi mai încercase de câteva ori, însă de fiecare dată se petrecea aceeaşi scenă, lupul luând mătura drept duşmanul său cel mai grozav şi rupând-o. Liang Jianzhong tocmai ce o cumpărase, dar din ea nu mai rămăsese decât băţul, ceea ce-l enervase aşa de tare, că-l altoise zdravăn pe pui de câteva ori. De atunci, Chenzhen n-a mai avut încotro şi a trebuit să-şi ţină în frâu dorinţa de a mângâia puiul pe cap când acesta mânca.

Acum făcuse ceva mai mult terci, sperând că nu-l va mânca chiar pe tot şi că va mai lăsa puţin ca să mai amestece cu lapte şi bucăţele mici de carne şi să le dea şi puilor de câine. Văzând însă viteza cu care înfulecă, îşi dădu seama că mare lucru n-o să mai rămână. Din felul în care mânca, Chenzhen văzu cum puiul de lup moştenise pe deplin obiceiul de veacuri al lupilor de stepă. Lupii se purtau mereu ca oştenii la război, iar când mâncau parcă se luptau. Sau poate că războinicii se purtau ca lupii, căci ştiau că, dacă nu hăpăie mâncarea, poate vor mai apuca să înghită ceva în viaţa aceasta, sau în cealaltă. Chenzhen continuă să privească până când fu cuprins de tristeţe — parcă ar fi avut în faţa ochilor un vagabond ciufulit şi murdar, care prin felul de a mânca îţi vorbea despre viaţa lui dinainte, mizerabilă şi plină de necazuri. Cum altfel ar fi putut rămâne în viaţă în această stepă mongolă, în care se duce o acerbă luptă pentru supravieţuire, în care nici tigrii sau urşii nu rezistaseră, dacă nu punea mâncarea mai presus de orice?

De aici Chenzhen ajunse la un alt aspect al dificultății supraviețuirii lupilor în stepă. Lupul de stepă, care are o mare putere de înmulțire, a reușit într-adevăr să supraviețuiască, dar numai unul din zece are zile. Moș Bilge zicea că uneori Tengri îi pedepsește pe lupi, și anume pe aceia care nu-și mai cunosc familia, și dă o zăpadă mare până peste genunchi, așa încât mare parte dintre ei ajung să moară înghețați sau de foame. De asemenea, atâtate de vântul nebun, incendiile care pârjolesc toată stepa pot să mistuie sau să sufoce foarte mulți lupi. Totodată, lupii care vin din zonele calamitate morți de foame pot, la rândul lor, să ucidă fără milă haite întregi de lupi din aceste locuri. Ca să nu mai punem la socoteală prinderea puilor în vizuini primăvara devreme, capcanele puse toamna, încercuirea de la începutul iernii, vânătoarea cu pușca în miez de iarnă, astfel încât puțini sunt cei care mai au norocul să supraviețuiască. Bătrânii spun că lupii din stepă sunt urmașii celor morți de foame, căci acei lupi dintru începuturi, care trăiau în cele mai bune condiții, au fost nimiciți de cei care au venit peste ei, mânați de foamete. Stepa mongolă a fost dintotdeauna câmp de bătălie, și numai cei mai puternici, mai inteligenți, mai capabili să mănânce și să ucidă, să-și aducă aminte atunci când se satură de gustul foamei, cei mai tenace dintre lupi, doar aceia au putut supraviețui.

Văzând cum puiul de lup ia cu asalt strachina cu mâncare, Chenzhen își dădu seama ce însemnătate are hrana pentru acesta. În crâncena luptă pentru supraviețuire nu contează dacă animalul este dintr-o rasă superioară sau nu. Dacă nu umblă cu dârzenie după hrană, dacă nu are conștiința foamei adânc înrădăcinată în fiecare oscior și mușchi, ajunge un Wu Dalang al lumii lupilor, urmând să fie eliminat într-un mod lipsit de orice scrupul.

Încet-încet, Chenzhen își dădea seama că lupul de stepă are câteva reguli sfinte privind supraviețuirea, printre care și aceea că viața se bazează pe hrană sau că libertatea este bunul cel mai de preț. Hrănind micuțul pui de lup, Chenzhen nu avea deloc sentimentul acela superior al ajutorului dat celui mai slab, pe care-l simțea atunci când le dădea să mănânce cățeilor. Lupul nu-i era deloc recunoscător, nu avea deloc conștiința faptului că, până la urmă, era hrănit de un om. El nu putea să se comporte precum câinii, care, cum își vedeau stăpânul

venind cu strachina de mâncare, începeau să se gudure și să dea din coadă, vărsând lacrimi de recunoștință. Lupul nu avea pic de recunoștință față de grija și afecțiunea pe care i le purta Chenzhen și nu se gândea deloc la faptul că acea strachină de mâncare îi fusese dăruită de un om, considerând că și-o câștigase singur, prin propria străduință. Era în stare să se arunce cu furie în luptă pentru a-și apăra mâncarea cu greu câștigată, fiind gata să verse și sânge pentru asta. În relația dintre Chenzhen și puiul de lup nu era vorba de „adopție". Lupul era captiv pentru o vreme, nicidecum luat în grijă. Considerând instinctiv că hrana este sursa vieții, lupul părea că se bazează pe extraordinarul lui spirit independent și imposibil de domesticit. Gândindu-se la aceasta, Chenzhen simțea fiori pe șira spinării, căci nu știa dacă va putea crește acest animal până la capăt.

Renunță complet la dorința de a mai mângâia lupul în timp ce mânca și alese să respecte acest prețios instinct al animalului. De câte ori îl hrănea se așeza pe vine, nemișcat, la trei pași distanță de lup, lăsându-l să înghită netulburat. Stând deoparte în liniște și privind animalul cum mănâncă, învăța el însuși ceva despre caracterul lupului.

În câteva clipe, burta lupului se umflă mai să crape, căci înfuleca în mare grabă. Cu toate acestea stătea cu capul îngropat în strachină, mâncând mai departe. Chenzhen observă că după ce se ghiftuia bine începea să aleagă de prin terciul din strachină mai întâi bucățile mai mari de carne, apoi pe cele micuțe, tocate, folosindu-și limba ascuțită cu mare abilitate și precizie, culegând până și cele mai mici fărâme. În scurt timp, terciul dres cu toate ingredientele necesare deveni o budincă alb-gălbuie. Chenzhen făcu ochii mari și văzu că lupul culegea încă ceva de prin castron. Privind cu atenție, observă cu mirare că lupul găsea încă bucăți de grăsime și cartilagii. Căutând cu botul prin mâncare, lupul încerca să găsească bucăți mai măricele sau mai mici de carne, grăsime sau zgârciuri, pe care le lua în gură clămpănind. Nu se lăsă păgubaș și continuă să scormonească prin terci până ce nu mai găsi nici cea mai mică gămălie de carne, și abia atunci își scoase capul din strachină. Chenzhen privi cu atenție să vadă ce urmează să facă și îi veni să strige de bucurie văzând cum lupul începe să înfulece, lipăind toată fiertura aceea cu lapte, laptele fiind unul dintre felurile favorite ale lupilor. Când puiul de lup termină, în sfârșit,

tot, în strachină nu mai rămaseră nici măcar câteva pete de grăsime, nici măcar urmă sau miros. Chenzhen începu să râdă exaltat, căci nu s-ar fi gândit că puiul acesta de lup poate fi atât de lacom și de perseverent.

Cum nu mai avea ce să facă, aruncă în strachină o mână de carne tocată, laptele care mai rămăsese și puțină apă călduță, încercând astfel să încropească un fel de terci, care, oricât și-ar fi dat silința, nu se omogeniza, lăsând bucățelele de carne să plutească la suprafață. Chenzhen luă strachina și ieși din iurtă, vărsând hrana inconsistentă în farfuriile câinilor. Aceștia se repeziră îndată, dar imediat începură să mormăie nemulțumiți. Chenzhen se gândi atunci că, printre toate greutățile pe care le întâmpinau păstorii, hrănirea câinilor era o treabă destul de dificilă, dar să mai crești și un pui de lup. Atunci lucrurile deveneau și mai dificile. Dificultatea aceasta era însă una pe care singur și-o asumase bucuros.

Puiul se îndopase de nu se mai putea mișca, iar acum stătea tolănit, privind în depărtare cățeii care mâncau zeama care mai rămăsese. Că se săturase e puțin spus. Chenzhen se apropie de el și începu să-l strige drăgăstos: „Lupu' mic, lupu' mic." Lupul odată se întoarse cu burta în sus și cu capul lipit de pământ și începu să dea din lăbuțe, uitându-se șmecherește la Chenzhen. Acesta veni către el și îl ridică sus de tot de câteva ori, ținându-l cu amândouă mâinile de subsuori, în vreme ce lupul dădea semne ba de frică, ba de plăcere, arătându-și colții bucuros, dar în același timp ținându-și strâns între picioare coada care-i tremura ușor. Cu toate acestea, lupul se obișnuise cu gesturile lui Chenzhen și părea că știe că e un mod de manifestare a simpatiei. Chenzhen și-l puse pe creștet, apoi pe umăr, dar cu mare grijă, pentru că lupul se ținea cu ghearele de gulerul său.

După ce-l puse jos, Chenzhen se așeză turcește și-și puse puiul în poală cu burta în sus, ca să-i facă obișnuitul masaj. Așa își ajută cățelele și lupoaicele puii să digere mai ușor, iar acum era rândul lui să facă asta. Lui Chenzhen i se părea foarte distractiv, căci în vreme ce freca burtica puiului de lup cu podul palmei asculta cum mârâie de plăcere, dar și cum slobozea râgâieli și vânturi. Lupușorul, care odinioară mânca precum sălbaticii, se prefăcuse într-un cățeluș cuminte și cu lăbuțele din față ținea un deget de la mâna lui Chenzhen, lingându-l întruna și mușcându-l cu colțișorii lui ascuțiți. Până și privirea i se

făcuse mai caldă, mai prietenoasă, iar când masajul îl făcea să se simtă cel mai bine, încântarea i se putea ghici în privirea limpede, părând că este foarte mulțumit de calitățile acestei mame vitrege care era Chenzhen.

Iată cum, după multe greutăți, lupul îi dăruia lui Chenzhen și mai multe momente de bucurie. Atunci gândurile îi zburau la trecutul îndepărtat sau la prezentul cine știe căror locuri îndepărtate, la lupoaica ce-i lingea cu delicatețe burtica după ce „copilașul" ei termina de mâncat laptele, imediat ce el începea să-și ronțăie fericit piciorușul, gângurind. La felul în care o haită întreagă de lupi, mari și mici, poate sta în pace și armonie în jurul acestui boț grăsuț, aducându-i câte ceva, din când în când. Din vechime și până azi, lupoaicele au crescut mulți pui de lup, dar și pui de om. Poveștile fantastice despre lupi, vechi de secole, deveneau acum realitate pentru Chenzhen, căci el putea să simtă în mod direct partea delicată și bună a naturii lupului. Simți impulsul năvalnic de a face în așa fel încât să exprime recunoștința și respectul din partea tuturor puilor de om crescuți de lupi, din toate timpurile și locurile, de la neamurile hunilor, mongolilor și turcilor, până la cele ale romanilor, indienilor sau rușilor. Plecându-și capul, își lipi nasul de cel al puiului de lup, iar acesta începu să-i lingă bărbia întocmai ca puii de câine, emoționându-l și făcându-l să se înfioare profund. Era prima oară când puiul de lup își arăta în acest fel încrederea, iar sentimentele unuia față de celălalt făcură un pas înainte. Savura gustul acestei prietenii pure încet, cu atenție, simțind cum propria viață venea de departe, din cele mai vechi timpuri. Se simțea dintr-odată bătrân, dar în același timp cu suflet de copil lipsit de griji și de orice răutate.

Singurul lucru care-i dădea încă de gândit era că puiul acesta de lup nu era crescut în sălbăticie și nici nu rămăsese singur pe lume, părăsit de mama sa, care murise de boală ori fusese răpusă. Faptul că fusese luat pentru a fi crescut, că fusese adoptat, îndeplinea toate cerințele naturale ale afecțiunii, însă faptul că fusese furat ținea de latura negativă a omului. A acționat împotriva regulilor bunului-simț și a contrazis minunata poveste, valabilă în toate timpurile și pe toate meleagurile, a relației dintre oameni și lupi numai pentru a-și satisface curiozitatea. Nu trecea clipă fără să fie cuprins de teama că lupoaica aceea căreia

i se furase puiul va veni să se răzbune. Să fie din cauza insensibilității și a lipsei de alternativă pe care o presupunea evoluția științei și civilizației? Și-ar fi dorit foarte mult ca măcar Tengri să înțeleagă cum se cuvine acest act de aparentă insensibilitate și cruzime: faptul că prin aceasta el nu voise decât să pătrundă spiritul originar al totemului-lup la care se închinau neamurile din stepă.

Erlang își termină porția de mâncare și se îndreptă încet către Chenzhen. De câte ori vedea cum Chenzhen îl ia în brațe pe puiul de lup și-i scarpină burtica ușurel, Erlang se apropia încetișor să privească mai bine, ba chiar se întâmpla să se ducă și el lângă pui și să-i lingă burta. Chenzhen întinse mâna și-l mângâie pe Erlang pe creștet, iar acesta avea o expresie fericită. De când luase Chenzhen puiul de lup să-l crească, distanța dintre el și Erlang parcă se mai micșorase. Oare din cauza naturii sălbatice, de lup, din acel dulău? Sau să-și fi dat seama după miros despre ce e vorba? Dacă era așa, atunci era foarte interesant, deoarece ajungeau să trăiască laolaltă în stepa îmbibată de spiritul sălbatic al lupului un om cu un caracter sălbatic, de lup, un câine cu aceeași natură și un pui mic de lup, nedezvoltat încă. Simțind astfel, devenea matur. Primea darul perceperii realității, dezvoltat în secole de-a rândul, și cu cât sentimentul acesta al antichității era mai real, cu atât el se simțea mai străvechi. Nu cumva faptul că oamenii zilelor noastre se grăbesc să cerceteze era primitivă vine tocmai din senzația aceasta din subconștient că viața lor se prelungește în trecut, spre origini? Deodată i se păru că viața sa devenea mai fantastică decât poveștile cu copiii de lup.

Lui Chenzhen i se părea că, de când îl cuprinsese obsesia pentru lupi, tot ceea ce era delăsare, tristețe și plictiseală se estompase încet-încet, iar acum prin vene sângele îi curgea mai năvalnic, făcându-l să se simtă animat, în mod straniu, de un spirit de lup. Viața căpătă vigoare, zilele lui palide și fără gust din trecut deveniră pline de emoție și de vervă. I se părea că se trezește la o nouă viață, că începe să iubească viața. Înțelesese treptat ce legătură exista între „dragostea de viață" și un lup muribund și cum se făcea că, pe patul de moarte, Lenin a rugat-o pe soția lui să-i citească din nou romanul „Dragoste de viață" al lui Jack London. Ascultând povestea luptei de o viață dintre om și lup și-a dat duhul împăcat, și poate că sufletul lui a fost dus de un alt totem-lup al

altui neam către împărăția lui Marx. Până și oamenii cu cel mai dârz caracter din întreaga lume au simțit nevoia să caute energia vitală pe tărâmurile sălbatice ale lupilor, iar el, un om oarecare... de ce n-ar fi simțit la fel?

Gândurile lui Chenzhen mergeau din ce în ce mai departe. Simțea dintr-odată că adevărata esență a vieții nu stă în acțiune, ci în luptă. La originea vieții mamiferelor, milioane de spermatozoizi au pornit o luptă crâncenă în jurul unui ou și au pierit în valuri. Doar cei care s-au mișcat, dar nu s-au luptat, care au înotat, dar n-au atacat, au fost grabnic eliminați din competiție și apoi din trup. Și spermatozoidul cel mai tenace și mai neînfricat care a călcat pe cadavrele fraților săi, care a luptat cel mai aprig și s-a dovedit cel mai nemilos, a reușit să pătrundă în ou, pentru ca din această unire să răsară embrionul unui om: o nouă viață. La rândul lui, oul secretă otrăvuri tocmai pentru a-i elimina pe cei mai slabi și mai lipsiți de puterea de a lupta. Viața apare din luptă, lupta este esența vieții. Multe din marile civilizații agrare ale trecutului au pierit pentru că agricultorii sunt niște oameni cu îndeletniciri pașnice. Însă nomazii vânători, navigatorii și negustorii s-au aflat necontenit într-o cruntă competiție, în războaie, în concurența pe mare sau într-ale comerțului. Iată că, în zilele noastre, cele mai avansate civilizații sunt urmașe ale nomazilor, ale navigatorilor ori ale negustorilor. Nici măcar mongolii, prinși între două țări puternice, trăind pe înălțimi vitrege și sărace, nu au fost nimiciți încă și este evident că, față de popoarele de agricultori ale Egiptului antic, ale Babilonului sau ale Indiei, au dat dovadă de mai multă tenacitate în luptă, de mai multă forță vitală.

Lupul începu să se zvârcolească în poala lui Chenzhen, iar el își dădu seama că trebuia să se ușureze. Văzându-l apoi pe Erlang, îi veni chef să se joace puțin cu el. Cum îi dădu drumul, lupul sări jos, făcu o băltoacă de urină și se repezi la Erlang, care se aplecă vesel, transformându-se într-un „munte artificial" pe care se cațără puii. Lupul se urcă în spinarea câinelui plin de voie bună. Și ceilalți pui tot asta doriră să facă, dar lupul îi împinse pe toți înapoi mârâind și arătându-și colții amenințător, părând un despot poruncitor. Doi cățeluși lansară atunci un atac, apucând lupul de coadă și de urechi, rostogolindu-se cu toții. Îl puseră jos pe puiul de lup, ciupindu-l și mușcându-l la întâmplare,

iar acesta gâfâia de mânie și dădea din picioruşe, încercând din răsputeri să le reziste cumva, luptându-se nevoie mare, de se ridica praful de pe jos. Nu trecu mult însă și Chenzhen auzi un cățeluș schelălăind și văzu cum dintr-o lăbuță îi curge sânge. Se pare că, pornind de la joacă, lupul începuse să ia lucrurile în serios.

Chenzhen se gândi să facă dreptate, așa că îl apucă pe lup de ceafă și îl trase afară de acolo, ridicându-l în aer, apoi merse în fața cățelușului și-i puse capul în fața lăbuței sângerânde, dându-l cu nasul de ea. Lupul însă nu se simțea deloc vinovat și continua să mârâie, rânjindu-și colții și speriindu-i pe ceilalți pui așa de tare, că se ascunseră în spatele Yilei. Aceasta însă era în culmea furiei. Mai întâi linse lăbuța rănită a puiului, apoi se repezi la puiul de lup lătrându-l fioros de vreo două ori și căscând gura să-l muște. Atunci Chenzhen luă repede puiul și-l lipi de trup. Era atât de speriat, că-i bătea inima să plesnească. Se gândi că poate, într-o zi, cei doi câini mari îl vor ucide. Cum nu avea nici cușcă, nici vreo îngrăditură, creșterea acestui prințișor răsfățat îi dădea numai bătăi de cap. Îi trecu degrabă prin minte să o liniștească pe Yile bătând-o ușor pe spate, ca să-i treacă furia. Când Chenzhen puse apoi puiul pe jos, Yile nu-l mai băgă în seamă, ci își luă puii și se trase într-o parte să se joace cu ei. Puiul de lup se întoarse să se cațere din nou în spinarea lui Erlang și, ceea ce era ciudat, Erlang, care de obicei era atât de rău, acum stătea foarte blând și îngăduitor.

După ce termină toată tevatura cu hrănitul, Chenzhen începu să facă ordine în car, să se pregătească pentru mutare. Deodată îl zări pe moș Bilge venind degrabă cu căruța către iurta lui, trăgând după sine niște lemne. Chenzhen sări iute din car, luă puiul de lup și-l băgă în coteţul lui, acoperindu-l cu placa de lemn și așezând deasupra un bolovan. Inima-i bătea așa de tare, că și-ar fi dorit să o poată țintui locului și pe aceasta cu un bolovan.

Gălbenuș și Yile veniră într-un suflet să-l întâmpine pe bătrân, cu cățelușii după ei, dând veseli din coadă. Chenzhen se repezi să-l ajute pe bătrân să descarce și să lege boii, apoi îi luă sacul greu cu unelte de tâmplărie. De fiecare dată înainte să plece în locuri îndepărtate, moșul venea să dreagă carele de la iurtele studenților. Cu inima strânsă, Chenzhen îi zise:

— Tă... tăicuță, lasă că puteam și eu să dreg carul, de acum nu te mai osteni dumneata pentru asta, că mă descurc eu.

Dar bătrânul îi răspunse:

— Nu merge doar așa, să-l dregi. Acum, cu mutarea asta, avem de mers drum lung, nebătătorit. O să tot mergem, cale de vreo două, trei zile. Dacă se strică vreun car în timpul călătoriei, le întârzie pe toate celelalte.

Chenzhen îi spuse:

— Tăicuță, mergi dumneata mai întâi înăuntru să iei o gură de ceai. Între timp, eu descarc căruța care trebuie reparată.

Dar bătrânul îi zise:

— Ceaiul acela pe care-l faceți voi e negru ca noaptea, nu-mi place.

Grăind astfel, se îndreptă deodată către placa de lemn pe care era bolovanul și spuse liniștit:

— Hai, mai întâi arată-mi puiul de lup pe care l-ai luat.

Chenzhen rămase prostit, apoi repede se puse în calea bătrânului:

— Lasă, acum bea niște ceai, nu te uita.

Moșul holbă niște ochi cât piersica și strigă:

— Îl ai de mai mult de o lună, și nici acum nu vrei să mi-l arăți!

Chenzhen încercă să-l ia direct și-i zise:

— Tăicuță, uite, m-am gândit să iau un lup să-l cresc, să cresc niște câini-lupi...

Privirea bătrânului se umpluse de furie și tună către el:

— Prostii! Numai prostii!! S-or fi împerechind lupii din alte părți cu câini, dar lupii mongoli nu fac așa ceva. Ei nici să vadă un câine nu suportă, dar să se mai și împerecheze. Aiureli! Stai să vezi când ți-o mânca lupul toți câinii!

Bătrânul devenea tot mai mânios, iar bărbuța ca de țap îi tremura la fiecare cuvânt:

— Sunteți din ce în ce mai trăsniți. Am trăit în stepă șaizeci de ani, dar în viața mea n-am auzit să fi îndrăznit vreun om să ia un pui de lup să-l crească. Cum poate lupul să fie crescut de om? Să trăiască alături de câini? Ce e câinele în comparație cu lupul? Câinele mănâncă murdăria omului, pe când lupul mănâncă hoitul omului. Câinele care mănâncă mizeria de om este sclavul acestuia; lupul care îi mistuie cadavrul este un zeu care-i duce spiritul în cer, la Tengri. Lupul și

câinele trăiesc sub același cer, pe același pământ, dar crezi că-i poți ține laolaltă? Și tu mai vrei să-i și împerechezi... Păi ce-ați fi făcut voi, chinezii, dacă v-am fi adus o scroafă să se împerecheze cu Dragonul vostru? Ai batjocorit zeii! Ai batjocorit pe zeul strămoș al mongolilor! L-ai batjocorit pe Tengri! O să ai parte de o pedeapsă aspră, chiar și eu va trebui să plătesc amarnic...

Chenzhen nu-l văzuse niciodată pe bătrân atât de furios. Iată că butoiul cu pulbere care era acel mic pui de lup explodase până la urmă, rupându-i lui Chenzhen inima în bucățele. Acum bătrânul chiar că se asemăna unui lup prin felul în care reacționa. Părea că are colți de oțel ca ai lupului, era tot mai furios, nu dădea niciun semn că ar urma să se mai domolească:

— De la început, de când am auzit că v-ați luat un lup să-l creșteți, m-am gândit că voi, chinezii, chiar nu pricepeți legile stepei și nu știți care sunt lucrurile interzise, dar am crezut că nu e decât un plan și că după ce-o să vă jucați câteva zile o să vă veniți în simțiri. Apoi am auzit că și Dorji și-a luat unul, tot așa, cu gând să-l împerecheze cu câinele, sperând să aibă și pui. Dar așa ceva e imposibil! Uite, azi, aici, trebuie să-mi juri că o să scapi de el...

Chenzhen își dădea seama că se află la mare ananghie. Să iei un lup să-l crești, așa ceva nu se mai văzuse în stepă de mii de ani. Oștenii pot fi uciși, dar nu umiliți. Lupii pot fi uciși, pot fi adorați, dar nu pot fi adoptați. Să vină un tânăr chinez să pătrundă adânc în inima stepei, pe tărâmurile strămoșești ale mongolilor, pe stepa în care mongolii i se închină lui Tengri, unde venerează animalul strămoș, învățătorul, zeul războiului și apărătorul stepei, totemul-lup, și să ia pur și simplu un lup să-l crească pe lângă casă ca pe un câine, așa ceva este o blasfemie de neînchipuit. Dacă acest lucru s-ar fi întâmplat în stepa de acum sute și mii de ani, Chenzhen ar fi fost privit ca un păgân și n-ar fi scăpat fără să fie legat de cinci cai care să-i rupă trupul în bucăți, dându-l apoi ca mâncare câinilor. Dar chiar și acum așa ceva reprezintă o încălcare a politicii naționale privind minoritățile, o faptă care lezează sentimentele minorității mongole din stepă. Cel mai tare îl cuprindea însă teama când se gândea că l-a supărat și l-a jignit rău de tot pe Bilge, un bătrân care l-a condus către misterul totemului lupului din stepa mongolă, dar care l-a și învățat cum să facă să prindă puiul acela de

lup, căci sub îndrumările exacte ale bătrânului a ajuns să pună mâna pe el. Nu mai avea nicio apărare, n-avea cum să-l contrazică în vreun fel. Tremurând și bâlbâindu-se, strigă:

— Tăicuță!

Dar bătrânul își scutură mâna și zise:

— Să nu-mi zici mie „tăicuță"!

Dar Chenzhen implora amarnic:

— Tăicuță, tăicuță, eu am greșit, eu n-am înțeles legile stepei și te-am jignit pe dumneata... Tăicuță, acum zi-mi, zi-mi dumneata cum să fac eu să scap de sărmanul acesta de pui.

Lacrimile țâșniră deodată din ochii lui Chenzhen și nu le putea opri. Stropea pământul pe care mai adineauri se simțise atât de bine, fusese atât de fericit cu puiul de lup.

Bătrânul rămase locului, privindu-l nemișcat pe Chenzhen. Era limpede că în momentul acela nici el nu știa în ce fel să scape de pui. Bătrânul știa că Chenzhen nu pentru a-l împerechea cu un câine îl luase, ci din pricina fascinației pe care i-o produsese lupul din stepă. Doar Chenzhen era fiul lui, pe jumătate chinez, pe care el însuși îl crescuse. Fascinația lui pentru lupul de stepă o întrecuse pe cea a celorlalți tineri de vârsta lui, însă acum făptuise o fărădelege pe care bătrânul nu o putea trece cu vederea. Aceasta era o situație cu care el însuși nu se întâlnise niciodată și nu se ocupase niciodată de așa ceva.

Privind în sus la Tengri, moșul scoase un oftat prelung, apoi spuse:

— Știu că voi, studenții chinezi, nu sunteți credincioși și nu vă interesează ce se alege de sufletele voastre. Însă în acești doi ani și mai bine, ți-au devenit tot mai dragi și stepa, și lupii, sufletul tăicuțului tău nu l-ai înțeles însă! Taica e bătrân, din an în an îi scârțâie tot mai tare șalele. În stepă e greu, e frig, mongolii sunt precum barbarii: de când se nasc și până mor, o duc tot într-o bătălie, fiecare bătrân de pe-aici are și o boală, nu trăiește până la adânci bătrânețe, și taica o mai duce câțiva ani, apoi pleacă sus la Tengri. Și tu vrei să crești într-un coteț lupul care-i duce sufletul la Tengri, ca pe un câine? Orice-ai face, tot taica e vinovat, și poate atunci nici Tengri n-are să mai primească sufletul lui, ci va voi să i-l arunce în iadul întunecos și înecăcios de sub Gobi. Dacă în stepă ar fi fost mai mulți ca tine, care să țină lupii ca pe niște sclavi, sufletele mongolilor ar fi fost toate neodihnite, rămânând de izbeliște...

Cu voce pierită, Chenzhen încercă totuși să explice:

— Tăicuță, dar eu nici pe departe n-am avut de gând să cresc lupul ca pe un sclav, ba dimpotrivă, eu am ajuns ca un sclav al micuțului. În fiecare zi îl slujesc ca un servitor pe un împărat sau prinț al mongolilor, mulg lapte și-i dau să mănânce, îi fierb terci și-i dau, îi gătesc carne și îl hrănesc. Am grijă să nu-i fie frig, să nu se îmbolnăvească, să nu-l muște câinii, să nu-l ucidă oamenii, să nu-l prindă uliul sau să nu-l ia înapoi mama lui. Nici somnul nu-mi mai e somn. Până și Liang Jianzhong zice că am ajuns sclavul lupului. Dumneata știi, dintre chinezi eu respect cel mai mult lupii, iar Tengri poate să vadă toate aceste lucruri. Tengri e cel mai drept, nu se poate să te pedepsească tocmai pe dumneata!

Moșul se mai domoli puțin, avea încredere că tot ceea ce spunea Chenzhen era adevărat. Dacă el făcea astfel de sacrificii, dacă-l slujea pe micul pui de lup ca pe un rege, atunci acesta nu mai era un caz de jignire a zeilor, ci de respect față de ei. Bătrânului îi era greu acum să judece. Căci, cel puțin la suprafață, Chenzhen nu respectase tradițiile și legile stepei mongole, dar inima lui era sinceră. Iar mongolii în inimile oamenilor își pun toată încrederea. Privirea aprigă a bătrânului, ca a unui lup, se domoli treptat. Chenzhen spera că gândirea înțeleaptă a bătrânului va învinge și că va face o excepție de la toate acele reguli pentru el, un chinez care avea un respect atât de profund pentru totemul lupului, cruțând viața neînsemnată a puiului, care se născuse de nici două luni.

Chenzhen prinse o rază subțire de speranță, își șterse lacrimile, trase aer în piept și, luându-și inima în dinți, spuse plin de emoție:

— Tăicuță, eu am luat lupul să-l cresc pentru a putea să văd cu ochii mei comportamentul și caracterul lupului de stepă, să știu și eu cum se face că lupul este atât de grozav, atât de inteligent, de ce i se închină atât de adânc neamurile stepei. Dumneata poate nu știi, dar noi, chinezii, uram lupii foarte tare, spuneam despre cei mai răi și mai otrăviți dintre oameni că sunt niște lupi, că au inimă de lup și mațe de câine, iar pe cei care necinsteau femeile îi numeam lupi desfrânați și celor mai lacomi le ziceam că sunt fii de lupi cu inimi de sălbatici. Și imperialiștii americani erau porecliți de noi lupi cu inimi de sălbatici. Iar când vor să sperie copiii, oamenii mari le spun că vine lupul...

Chenzhen privi fața bătrânului și văzu că nu mai e așa de înfiorătoare ca adineauri, așa că prinse mai mult curaj și spuse:

— În ochii chinezilor, lupul este cea mai rea și cea mai crudă ființă de pe lume, pe când mongolii i se închină ca unui zeu. Cât trăiesc învață necontenit de la lup, iar când mor îi devin hrană. La început nu am înțeles, dar după doi ani de viețuit în stepă, dacă n-ai fi fost dumneata să mă luminezi zi de zi, să-mi spui povești cu lupi și să-mi explici legea stepei, să mă duci atât de des să văd lupii sau să văd vânătoarea de lupi, n-aș fi putut căpăta această fascinație și nici n-aș fi avut cum pricepe atâtea lucruri. Mi-am dat seama însă că nu pot să mă mulțumesc doar cu a privi, studiind lupul din depărtare, căci astfel nu vezi și nu înțelegi nimic. Cea mai bună soluție tocmai aceasta trebuie să fie, să iei un lup să-l crești de mic, să-l privești de aproape, să îl atingi în fiecare zi. Crescând un lup de mai bine de o lună, am ajuns în sfârșit să văd lucruri pe care înainte nu le văzusem, și sunt din ce în ce mai convins că lupul este o ființă extraordinară și merită cu adevărat respectul oamenilor. Până acum majoritatea studenților au ajuns aici la noi pe pășune, dar aceștia nu și-au schimbat deloc părerile despre lupi. Dacă ei, care deși au ajuns până în stepă, tot nu înțeleg lupul, cum să le mai ceri sutelor de milioane de chinezi care n-au trecut prin stepă în viața lor să înțeleagă lupii? Chinezii care vor ajunge pe aceste meleaguri poate vor fi din ce în ce mai mulți. Dacă aceștia chiar vor pune în faptă gândul lor de a extermina lupii, atunci ce se va alege de stepă? Mongolii se vor confrunta cu un adevărat dezastru, dar ceea ce-i va pocni pe chinezi va fi și mai grav... Acum sunt foarte neliniștit, căci nu pot privi impasibil cum această minunată stepă este nimicită sub ochii mei.

Bătrânul își scoase pipa, apoi se așeză lângă bolovan cu picioarele încrucișate. Chenzhen aduse degrabă chibriturile și-i aprinse moșului luleaua. Bătrânul pufăi de câteva ori, apoi zise:

— Pe tine taica te-a învățat prost... Ce-o să ne facem acum? Măi, copile, dacă nu te gândești la taica, gândește-te măcar la Uliji și la toată brigada. Directorul Uliji a fost deja demis, cei patru stăvari au dosar pentru abateri grave. De ce toate astea? Pentru că superiorii au zis că Uliji face tot ce poate să-i apere pe lupi, că niciodată nu a organizat vânători de lupi, așa cum ar fi trebuit. Și mai spun că taica al tău ar fi

un lup bătrân, șeful de haită pentru toată brigada, că noi, brigada a doua, am fi un cuib de lupi. Cum de nu se întâmplă ca studenți din celelalte trei brigăzi să se apuce de crescut lupi? Nu arată asta clar faptul că pe tine te-au influențat oamenii cei răi de la brigada a doua? Nu le pui astfel oamenilor condamnarea în buzunar?

Privirea melancolică a bătrânului trecea din vreme în vreme prin perdeaua groasă a fumului de pipă, în vreme ce glasul îi era tot mai mohorât:

— Dacă tu o să crești un pui de lup, negreșit o vei aduce aici și pe mama lui, care va veni cu o haită întreagă după ea. Lupoaicele din Elun sunt foarte grijulii cu puii lor; va găsi tabăra aceasta și va veni să se răzbune. Dar lupii din stepă pot să facă tot felul de năzdrăvănii. Or, asta ne lipsește nouă? Necazurile cu lupii? Dacă se mai întâmplă vreo nenorocire, Uliji și toate cadrele brigăzii n-o să mai aibă pe unde scoate cămașa. Dacă pun lupii ochii pe oile tale, prind un prilej bun și-ți distrug mai mult de jumătate din turmă, așa că puiul tău are să-i atragă pe alții, care vor veni să distrugă toată producția, și atunci tu vei purta toată vina și n-o să scapi fără o condamnare la închisoare...

Inima lui Chenzhen se mai încălzise puțin, dar îngheță la loc. Creșterea lupilor pe teritoriile locuite de minoritățile naționale reprezintă o încălcare a politicii privind minoritățile, dar dacă lupul respectiv mai este crescut și lângă o turmă de oi, nu cumva se interpretează ca o atragere premeditată a haitelor de lupi, făcând astfel o distrugere intenționată a producției? Dacă la asta se mai adaugă și povestea cu tatăl său care „a luat drumul capitalismului", întreaga tărășenie ajunge până la cele mai înalte foruri ale partidului, implicând foarte mulți oameni. Mâinile începură să-i tremure slab, căci din câte vedea, azi trebuia să-l trimită pe puiul de lup la Tengri, cu mâinile lui.

Tonul bătrânului se mai îndulci puțin și zise:

— Bao Shungui a fost avansat. El e mongol, dar a uitat de mult totul despre strămoșii săi. El urăște lupii mai ceva decât chinezii, căci dacă nu-i ucide nu-și mai poate menține funcția. Ia gândește-te, te-ar lăsa el să crești lupi?

Chenzhen mai făcu un ultim efort căutând o rază de speranță și spuse:

— Dar dumneata i-ai putea spune lui Bao Shungui că, dacă vom crește un pui de lup, în felul acesta le putem veni mult mai ușor de hac lupilor, și că acesta este un experiment științific.

Dar moșul îi răspunse:

— Așa ceva să te duci tu însuți să-i spui. Astăzi chiar a venit să locuiască la mine în iurtă, mâine să te duci să-l cauți.

Bătrânul se ridică, apoi întoarse capul și, privind către bolovanul cel mare, spuse:

— Dacă tu crești un lup, nu te temi că, odată ce se va face mare, îți va mânca oile? Că o să te muște pe tine și pe alți oameni? Colții lupilor sunt năprasnici, dacă mușcă pe cineva nu se știe dacă acela va mai avea zile. Astăzi n-o să mă mai uit la el, căci văzându-l mă voi întrista. Haide, să mergem să reparăm carul.

Câtă vreme repară carul, bătrânul nu scoase o vorbă. Chenzhen nu era pregătit psihic pentru uciderea puiului de lup, însă nici nu putea să le aducă mai multe necazuri lui Uliji și lui Bilge, care și așa aveau destule pe cap.

Bătrânul și Chenzhen terminaseră de reparat două care și tocmai se pregăteau să-l dreagă și pe-al treilea, când cei trei câini mari se puseră pe lătrat. Bao Shungui și Uliji veneau degrabă călare către ei, unul în spatele celuilalt, și atunci Chenzhen potoli repede câinii. Cum descălecă, Bao Shungui îi spuse lui Bilge:

— Nevasta ta a zis că vii încoace, și atunci m-am gândit să vin și eu să văd puiul de lup pe care-l crește Chenzhen. Comitetul revoluționar a hotărât să-i permită lui Uliji să locuiască la dumneata. Uite cum ajută Direcția Pășunilor oamenii: mai avea puțin și-l trimitea la brigada de construcții la munca de jos.

De teamă, lui Chenzhen i se zbătea inima necontenit. Veștile circulă în stepă mai repede decât potcoavele cailor.

Bătrânul i-o întoarse:

— Hm, bine ai mai făcut-o și pe asta!

Bao Shungui zise:

— Mutarea pe o nouă pășune i-a cam alarmat pe șefii de la județ, căci ei acordă o mare importanță acestui lucru, și ne-au indicat faptul că trebuie să facem tot ce se poate pentru a ne asigura de succesul operațiunii. Dacă putem lărgi o astfel de pășune nouă și putem crește

și numărul de animale, abia atunci înseamnă că am făcut o treabă bună. Voi doi sunteți responsabili pentru această treabă, de aceea l-am și lăsat pe Uliji să locuiască la tine, ca să vă puteți face cercetările mai ușor.

Dar bătrânul spuse:

— Uliji se ocupă singur de treaba asta. El a fost cu ideea, el are mereu grija stepei.

Bao Shungui zise:

— Bineînțeles, eu am trimis raportul la conducere și sunt de acord ca tovarășul Uliji să încerce să-și repare astfel greșelile.

Uliji schiță un zâmbet și spuse:

— Să nu vorbim acum despre succese. Mai bine să discutăm câteva probleme concrete. Drumul pe care-l avem de străbătut este foarte lung, sunt multe probleme care apar în legătură cu strămutarea. Mașinile direcției și cele două tractoare care au roți cu cauciucuri trebuie trimise la brigada a doua ca să ajute la mutare, apoi mai trebuie transferată forță de muncă pentru construirea drumurilor.

Bao Shungui spuse:

— Am și trimis pe cineva să dea de veste că avem ședință cu cadrele brigăzii în seara aceasta. Atunci vom mai discuta.

Apoi Bao Shungui întoarse capul și-i spuse lui Chenzhen:

— Cele două piei de lup pe care mi le-ai predat le-am dat la tăbăcar. Când i-am spus de unde le am a fost foarte fericit, a zis că nu s-ar fi gândit că studenții de la Pekin pot prinde lupi, că e foarte bine, chiar m-a rugat să-ți transmit mulțumiri.

Dar Chenzhen îi spuse:

— Dar cum de i-ați spus că eu i-am prins, când știți bine că sunt prinși de câinele meu. Nu vreau să-mi asum eu meritele sale.

Dar Bao Shungui îl bătu pe umăr și spuse:

— Ce a prins câinele este ceea ce ai prins tu însuți, căci meritele subalternilor sunt întotdeauna trecute în catastiful meritelor superiorilor; aceasta este tradiția glorioasă a armatelor noastre. Bine, arată-mi puiul pe care l-ai luat să-l crești, să-l văd și eu.

Chenzhen se uită la moș Bilge, dar acesta continua să rămână tăcut. Atunci Chenzhen spuse repede:

— Nu mi-am propus să-l cresc, căci aceasta ar încălca obiceiurile și tradițiile păstorilor, și e și foarte periculos, căci, dacă adună toată haita aici, eu nu sunt în stare să port răspunderea.

În vreme ce vorbea, dădu la o parte bolovanul și butucul de lemn.

În groapa lui, puiul de lup începuse să se cațere în sus, dar cum văzu umbrele mari ale oamenilor de la suprafață se ghemui într-un colțișor și, încrețindu-și botul, își arăta colții, iar părul i se zburlea tremurând.

Ochii lui Bao Shungui scânteiară și strigă:

— Ha! Un pui așa de mare, păi trebuie că-l ai de mai bine de o lună, e de două ori mai mare decât cei ale căror blănuri mi le-ai predat. Păi dacă știam, te lăsam să-i mai crești și pe ceilalți, să le fi luat zilele când erau și ei mai mari și din zece, cincisprezece ieșea un cojoc pe cinste. Uită-te și tu ce bine arată blana acestuia, cu cât e mai deasă decât a celor care încă nici nu fuseseră înțărcați.

Pierdut, Chenzhen spuse:

— Dar nu m-aș fi putut descurca, căci puii de lupi trebuie să fie bine hrăniți, cu o oală mare de terci cu carne în fiecare zi, la care se mai adaugă și un castron de lapte.

Bao Shungui însă spuse:

— Nu faci bine socoteala — pentru piei de lup poți să iei o grămadă de mei. La anul, fiecare brigadă care va prinde puii de lup din vizuină nu-i va mai ucide imediat, ci-i va lua să-i crească până se fac de două, trei ori mai mari. Abia apoi îi va ucide.

Bătrânul spuse însă cu un zâmbet înghețat:

— Măcar de-ar fi așa de simplu. Înainte să-l înțarce, l-a pus să sugă lapte de la cățea. Or, de unde să găsească atâtea cățele pentru mai mulți pui?

Bao Shungui cugetă o vreme și apoi spuse.

— Da, asta cam așa e.

Chenzhen întinse mâna și-l luă pe lup de ceafă, scoțându-l din groapă. Puiul se zbătea din răsputeri și, cum stătea așa atârnat, dădea din picioare și încerca să zgârie cu ghearele, tremurând necontenit din tot trupușorul. De fapt, lupul e un animal căruia în mod natural îi este frică de oameni și care atacă numai când este încolțit.

Îl puse pe jos. Bao Shungui întinse palma lui cea mare și-l mângâie de câteva ori, apoi spuse râzând:

— E prima dată când pun mâna pe un lup viu. Dar știi că-i destul de dolofan? Interesant, foarte interesant.

Uliji spuse:

— Chenzhen, din câte văd eu, te-ai îngrijit bine de el în săptămânile astea care au trecut, căci lupii care trăiesc în sălbăticie nu cresc atât de repede ca acesta. Văd că te pricepi să-l crești chiar mai bine decât lupoaica. Auzisem eu că ai fost vrăjit de lupi, că de câte ori te întâlnești cu cineva îl pui să-ți spună povești despre lupi, dar nu m-aș fi gândit că vei lua unul să-l crești. Nu cumva ai ajuns un obsedat?

Moș Bilge luă și el puiul în mână să-l cerceteze, își stinse pipa și risipi fumul din jurul culcușului, apoi spuse:

— Sunt om bătrân, dar de când mă știu n-am mai văzut pe cineva să crească un pui de lup, și uite că arată bine. Copilul ăsta, Chenzhen, chiar e foarte grijuliu și m-a rugat cu cerul și pământul să-l învăț despre lupi. Dar să crești un lup chiar lângă turmele de oi nu dă totul peste cap?.Dacă i-ai întreba pe păstorii din toată brigada, nu s-ar găsi nici măcar unul care să vrea să crească lupi. Uite că acum sunteți amândoi aici și mă gândeam: copilul este foarte încântat, vrea să facă un experiment științific. Ce ziceți, cum să facem?

Bao Shungui păru dintr-odată foarte interesat de ideea creșterii unui lup. Se gândi o vreme, apoi spuse:

— Acum ar fi păcat să omorâm puiul, pentru că din blana lui nici nu prea poți face mare lucru. Apoi, să iei un lup care nici măcar n-a fost înțărcat și să-l crești atât de mare nu e lucru ușor. Eu zic așa: dacă tot l-a luat, să încerce să-l crească. Dacă spui că iei lupul să-l crești pentru experimente științifice, merge, se va aproba. N-a zis președintele Mao că studierea dușmanului se face cu scopul de a-l putea elimina mai ușor? Iar eu mă gândesc că pentru a studia mai atent lupul putem veni din când în când aici să ne uităm la el. Și ce-am auzit, că vrei să-l faci mare și apoi să-l împerechezi cu o cățea?

Chenzhen dădu din cap și spuse:

— Așa mă gândeam, dar, cum a spus și tăicuța, așa ceva nu se poate.

Bao Shungui îl întrebă pe Uliji:

— A mai fost vreodată cineva care să facă așa ceva în stepă?

Dar Uliji îi spuse:

— Neamurile stepei respectă lupul și i se închină, cum să-l împerecheze cu câinii?

Bao Shungui zise:

— Ei, dar acum putem încerca, nu? Doar e un experiment științific. Dacă se poate obține o rasă încrucișată de câine-lup mongol, poate că o să fie chiar mai grozav decât câinele-lup sovietic. Lupul mongol este cel mai mare și mai tare din toată lumea asta, o rasă încrucișată cu acest animal n-are cum să iasă rău. Cred că armata ar fi foarte interesată de așa ceva. Dacă ne iese, atunci țara noastră nu va mai fi nevoită să cumpere din străinătate. Dacă păstorii au asemenea câini-lupi care să păzească oile, atunci poate că lupii nu vor mai îndrăzni să se apropie. Eu zic așa: dacă o să se împotrivească păstorii, le spuneți că e vorba despre un experiment științific. Dar orice-ar fi, Chenzhen, tu să ții minte un lucru: trebuie să fii cu ochii în patru!

Uliji spuse și el:

— Dacă Bao Shungui a spus că poți să-l păstrezi, atunci ține-l mai departe. Însă eu vreau să-ți spun de pe acum un lucru: dacă e să se întâmple ceva, tu ești răspunzător. Bao Shungui nu mai are nevoie de alte necazuri. După părerea mea, e foarte periculos ceea ce vrei tu să faci și trebuie neapărat să-i pui lanț, ca nu cumva să sară la oameni sau la oi să muște.

Bao Shungui adăugă și el:

— Da, așa e, nu cumva să muște pe cineva. Dacă se întâmplă așa ceva, eu îl omor pe loc.

De emoționat ce era, lui Chenzhen îi bătea inima mai-mai să-i spargă pieptul, repetând întruna:

— Sigur! Sigur! Totuși, aș vrea să vă mai rog ceva. Eu știu că toți păstorii se împotrivesc creșterii lupilor. Nu m-ați putea ajuta cumva?

Uliji zise:

— Taica al tău tot zice că tu ești mai descurcăreț ca mine, că o vorbă spusă de tine e mai înțeleaptă ca o sută de vorbe de-ale mele.

Dar bătrânul scutură din cap și spuse:

— Ei, eu l-am învățat așa pe copilul ăsta, e vina mea — eu l-am lăsat.

Moșul își lăsă tolba cu sculele de tâmplărie la Chenzhen, apoi înhămă caii la căruță și plecă, iar Bao Shungui și Uliji încălecară și merseră în urma lui.

Chenzhen se simțea ca la începutul unei boli. Era atât de emoționat, încât nu avea pic de vlagă. Se lăsă în jos, slăbit, lângă groapa lupului. Strânse puiul tare la piept, atât de tare, că lupul începu să mârâie, arătându-și colții. Atunci începu să-i scarpine urechile, iar lupul se mai relaxă, închise un ochi, deschise puțin gura și începu să-și miște capul și urechile odată cu mișcările mâinii lui Chenzhen, simțindu-se atât de bine, încât se liniști complet, de parcă tocmai îl lovise blegeala, lăsându-se cu totul în voia băiatului.

Capitolul 19

Se spune că împăratul Han Wudi a zis odată: „Hunii aveau o vorbă despre chinezi, că sunt câtă frunză și iarbă, dar nu prea rezistă la foame și sete, că dintre lupi abia de piere unul, dar oile mor cu mia." Aceasta amintește de înfrângerea de la Ershi, când oștenii au fost uciși, armata fiind decimată și risipită. Această întâmplare mereu îmi va umple inima de tristețe.

Sima Guang, *Îndrumar folositor în guvernare*

ÎN FRUNTEA LUI BATU, Șatsreng și a altor trei stăvari, împreună cu Yangke și vreo șapte, opt câini de vânătoare, Bao Shungui pătrunse în noua pășune. Două care ușoare cu roți de fier, trase de cai, încărcate cu corturi, muniție și veselă, veneau încet în urma lor.

Urcară pe vârful muntelui din partea de apus a pășunii și Bao Shungui privi alături de vânători prin lunetă, cercetând cu mare atenție fiecare râpă și fiecare crăpătură a muntelui, fiecare meandru și fiecare braț al râului, pantele și poienile. Nu găsiră nici urmă de lup ori de gazelă. Numai pe lacul din mijloc erau cârduri de rațe, gâște sălbatice și câteva lebede.

Niciunul dintre oameni nu se simțea însuflețit, ca la orice vânătoare de la începutul verii, însă nu-și mai puteau lua ochii de la podișul acela plin de ochiuri de apă și îmbălsămat cu mirosul ierbii de un verde închis. Lui Yangke i se părea că și ochii lui se înverzesc, așa că se uită la ceilalți oameni și parcă găsi și în ochii lor străluciri verzui, precum scânteierile ochilor de lup în nopțile de iarnă, deopotrivă

fascinante și înfricoșătoare. Cât coborâră muntele, totul în jur era de un verde strălucitor, mirosul ierbii proaspete năvălea în nări, iar aerul era atât de curat, încât mai greu era să găsești în el firicele de praf decât în nisip pudră de aur. Seva concentrată a ierbii vopsise copitele cailor și roțile carelor, ba chiar și vârfurile tomakanelor târâte pe pământ. Caii smuceau de căpăstru, vrând să-și plece capetele și să mănânce iarba proaspătă. Singurul lucru pentru care-i părea rău lui Yangke era că toate acele flori minunate despre care-i povestise Chenzhen se ofiliseră acum, verdele năpădind fiecare centimetru.

Bao Shungui parcă dăduse de aur, atât de bucuros strigă:

— Iată un peisaj minunat, un loc perfect, cum numai în tratatele de geomanție mai poți găsi, un tărâm al nesfârșitei abundențe de culoarea jadului. Mai întâi se cuvine să-i invităm pe șefii de la regiunea militarizată să vină aici cu automobilele, să vâneze niște rațe sălbatice și lebede, să facă un grătar și să mănânce.

Lui Yangke aceste vorbe îi sfredeliră urechile. Prin fața ochilor trecură scene din „Lacul lebedelor", mai ales cele în care își face apariția lebăda neagră.

Caravana cobora pe vale. După ce trecură de o pantă mai lină, Bao Shungui strigă pe o voce mai gravă:

— Uitați-vă repede spre stânga, la râpa aceea unde s-au oprit niște lebede și mănâncă iarbă. Hai să mergem repede să prindem una.

Luă cu el doi vânători și năvăli într-acolo. Yangke nu stătu pe gânduri și o luă și el la galop în aceeași direcție.

Frecându-se la ochi, privi în depărtare și într-adevăr văzu cum în partea din stânga, înaintea lor, se afla un loc ca o pată albă, ca o mică turmă de miei în vară, albi ca neaua, de o frumusețe neasemuită, albul acela imaculat, strălucitor al lebedelor pe care tocmai ce le prinsese vizorul binoclului. Yangke nici nu mai respira. Nu avea pușcă la el, altfel ar fi vrut și el să „o descarce intenționat", ca să sperie lebedele acelea și să le pună pe fugă. După ce galopă un timp, observă că pata albă rămânea nemișcată, iar lui Yangke îi veni odată să strige. Dar chiar atunci cei câțiva vânători își struniră brusc caii, lăsând țevile puștilor în jos. Apropiindu-se încet, își scoaseră binoclurile și priviră cu atenție. Yangke își scoase și el repede binoclul și, când putu să vadă clar scena ce i se concentra în lentilă, rămase ca prostit. Parcă nu-i

venea să creadă că e adevărat: acea pată de un alb strălucitor și delicat, asemenea unei turme de miei, era, de fapt, o mare întindere pe care erau presărați bujori sălbatici, albi ca laptele. Cu un an în urmă, la începutul primăverii, Yangke mai văzuse bujori sălbatici pe pantele munților din jurul vechii pășuni, risipiți în preajma câtorva copaci, dar nu văzuse niciodată o suprafață atât de mare pe care să fie presărate aceste flori și-i trecu deodată prin minte că acești bujori s-au format într-o clipă, din trupurile lebedelor.

Lui Bao Shungui nu-i păru rău, ci dimpotrivă, începu să strige vesel:

— Măi să fie, n-am mai văzut niciodată niște bujori atât de frumoși, mai frumoși chiar decât cei sădiți de mâna omului la grădina botanică din oraș. Să mergem să ne uităm mai de-aproape.

Cei câțiva cai o luară iute la galop.

Ajungând înaintea florilor, Yangke fu atât de uimit, de parcă ar fi fost Qiu Weng când s-a întâlnit cu zâna florilor, și de uimire fu cât pe-aci să leșine. Pe pământul fertil de pe fundul unei văi erau câteva zeci de astfel de pete albe de bujori de câmp înfloriți, fiecare tufă fiind cam de un metru înălțime și groasă cam de un braț. Câteva zeci de tulpini groase cât degetul mic răsăreau din pământ în tufe dese, cu frunze mai lungi de un cot, deasupra cărora se deschidea câte o floare mare și albă, acoperind frunzele cu umbrela lor imensă. Tot acel buchet de flori părea un aranjament alcătuit cu migală de mâna unei zâne. Nu se zăreau decât corolele înflorite, privirea neputând străbate până la frunze. Tocmai de aceea, privite din depărtare, păreau un minunat cârd de lebede. Yangke veni să se uite mai de aproape și văzu măciuliile din centrul fiecărei flori, petalele pufoase, suculente, absolut minunate, mult mai dezinvolte și mai vii decât cele ale bujorilor ce cresc în tufe, mai impunătoare și mai prețioase chiar decât trandafirii chinezești. Nicicând până atunci nu mai văzuse un asemenea peisaj minunat, o poiană cu flori atât de perfecte, de delicate, mult mai frumoase decât cele plantate de oameni, pe un tărâm de vis precum acela al fecioarelor nemuritoare.

Și Bao Shungui era încremenit de uimire. Strigă cutremurat:

— Ce rare minunății, dacă le-am duce la oraș am lua o grămadă de bani pe ele. Trebuie să dăruiesc câteva și șefilor garnizoanei, să se

bucure și ei. Activiștilor mai în vârstă nu le plac numai banii, ci și florile renumite. Dacă le-aș dărui așa ceva ar primi din toată inima. Yangke, nu-i așa că asemenea minunății de flori nu se găsesc nici chiar la casele de oaspeți de la voi, de la Pekin?

Dar Yangke îi zise:

— Lăsați casele de oaspeți, nici în grădinile regilor din străinătate nu găsești așa ceva.

Bao Shungui era foarte bucuros, așa că, întorcându-se, le spuse vânătorilor:

— Fiți foarte atenți, de acum aceasta este comoara noastră, să aveți mare grijă de aceste flori, iar când o fi să plecăm o să tăiem câțiva caiși sălbatici să le facem îngrăditură.

Dar Yangke zise:

— Și după aceea, când o să ne mutăm, ce-o să facem? Dacă vine cineva și le fură?

Bao Shungui cugetă o vreme și apoi spuse:

— Rezolv eu cumva, n-ai grijă.

Yangke se întunecă la față și spuse:

— Să nu cumva să strămutați florile acestea, că o să moară de îndată.

Caravana și caii veniră lângă râu, la un cot al acestuia, iar vânătorii găsiră imediat urmele lupilor care puseseră la cale atacul din ajun. Însă cadavrele gazelelor fuseseră devorate în întregime, nemairămânând decât niște coarne, copite și bucăți rărășite de blană; nici măcar craniile nu se mai zăreau. Batu spuse:

— Mai multe haite au dat pe-aici, au fost mulți lupi. Uitați-vă la aceste urme, cred că până și cei bătrâni și șchiopi au venit încoace.

Bao Shungui întrebă:

— Și acum unde s-au dus toate acele haite?

Batu răspunse:

— Trebuie să se fi dus cu turmele de gazele în munți sau după marmote, dacă nu se vor întoarce în zona de frontieră odată cu gazelele. Gazelele mici aleargă de acum la fel de repede ca și cele mari, iar lupilor nu le este deloc ușor să le prindă, altfel nu ar fi mâncat chiar tot ce se putea, ca acum.

Bao Shungui zise:

— Uliji și Bilge au văzut clar câteva sute de gazele și câteva zeci de lupi acum nici douăzeci de zile. Cum de acum nu mai e nici urmă?

Batu îi spuse:

— Dacă au venit atâția lupi, mai puteau gazelele să stea pe loc?

Șatsreng spuse râzând:

— Lupii s-au speriat de tine: cum ai venit tu, cum și-au și luat tălpășița. Și acum omul care-i urăște cel mai tare nu mai are ce să prindă. Tu zici că Bilge a făcut ce-a făcut ca să-i scape pe lupi, dar și când a fost să-i prindă, a prins o grămadă.

Batu îi zise lui Bao Shungui:

— Vedeți care sunt beneficiile pe care le aduc lupii? Dacă n-ar fi haita de lupi, o pășune atât de bună ca aceasta ar fi fost de mult păscută și digerată de gazele. Iar când ar fi fost să vină turmele noastre de oi, simțind mirosul balegilor de gazelă, nici nu s-ar mai fi atins de iarbă. Pășunea asta este foarte bună, caii nu se mai îndură să plece de-aici. Acum să căutăm un loc unde să ne punem cortul, ca să se mai odihnească puțin și caii, și câinii. Mâine vom merge în munte să cercetăm.

Nu fu nevoie decât ca Bao Shungui să dea ordin să se treacă râul, că Batu și găsi un loc unde apa era mai puțin adâncă, iar malul era accesibil, apoi el și ceilalți vânători începură să sape în mal cu lopețile. Batu încălecă și, trăgând de oiștea carului, trecu râul. Apoi, cei câțiva oameni ridicară cortul din pânză albă pe o bucată de pământ mai plană de pe partea de răsărit a muntelui. Batu însărcină doi oameni să pună ceaunul în afara cortului și să facă ceai, apoi îi spuse lui Bao Shungui:

— Mă duc în valea dinspre miazăzi să mă uit, poate găsesc niște gazele rănite. Au venit până aici atâția vânători ca să mănânce carnea uscată adusă de acasă?

Bucuros, Bao Shungui tot dădea din cap, aprobându-l. Batu luă cu el alți doi oameni și câinii și porni grăbit către miazăzi. Pale și Erlang știau aceste locuri prin care vânaseră gazele și, cuprinși de frenezia vânătorii, dădură buzna înainte.

Pe Yangke cel mai mult îl preocupau lebedele de pe iazul din mijloc, și trebui să renunțe la ocazia de a merge la vânătoare alături de Batu, rămânând pe locul înalt unde-și puseseră cortul și de unde putea

privi nestingherit lacul cu lebede. Pentru a le vedea, îi sâcâise două zile la rând pe Bao Shungui și pe Bilge, vrând cu orice preț să ajungă acolo înaintea caravanei celei mari, cu oameni și animale, având astfel prilejul de a admira pe deplin peisajul acesta minunat, al pășunii virgine de la frontieră. Acum i se părea că lacul era mult mai frumos decât își imaginase atunci când i-l descrisese Chenzhen, căci acesta nu trecuse pe malul răsăritean al râului, unde relieful era mai înalt și se vedea până dincolo de stufărișul verde. Te puteai bucura de o perspectivă mult mai largă asupra lacului. Se așeză pe panta înverzită și-și scoase binoclul, dar ceea ce vedea nu se putea exprima în cuvinte. Și, cum era el adâncit în cele mai minunate visări, auzi deodată tropot de cal venind din spatele lui.

Bao Shungui îi strigă repede:

— Hei, și tu ai căzut pe gânduri din cauza lebedelor? Hai cu mine la iaz să prindem câteva să ne potolim foamea. Păstorii de-aici nu prea mănâncă pasăre, nici măcar pui. Eu i-am chemat, dar nu vrea niciunul să vină. Ei nu mănâncă, dar noi mâncăm.

Când întoarse capul, Yangke văzu cum Bao Shungui agita pușca semiautomată din mână.

Fu cât pe ce să încremenească de frică, gesticulând și bâlbâindu-se:

— Dar lebedele... lebedele sunt niște animale prețioase și rare, nu... nu cumva să le ucideți! Vă rog eu mult. De când eram mic îmi plăcea să mă uit la *Lacul lebedelor* și, în timpul celor „Trei ani de greutăți"[1], ca să pot merge să văd baletul interpretat de doi artiști emeriți, unul din Uniunea Sovietică și celălalt din China, am pierdut o zi întreagă. Am avut ambiția să stau o noapte întreagă la coadă în iarna aceea geroasă, când eram așa de flămând, că-mi chiorăiau mațele, numai ca să pot cumpăra bilete. *Lacul lebedelor* e nemaipomenit. Cei mai renumiți oameni de cultură din lume, fie că țin sau nu la lebede, ar vrea să aibă privilegiul de a se afla prin preajma unui adevărat lac al lebedelor. Iar noi să le ucidem pentru a le mânca? Mai bine mă ucizi pe mine mai întâi decât pe ele.

---

[1] 1959–1961 — perioadă în care dezastrele naturale, combinate cu alte condiții, care țineau de planificările și prioritățile economice din timpul „Marelui salt înainte", au condus la o foamete fără precedent.

Pe Bao Shungui îl luă prin surprindere o asemenea atitudine nerecunoscătoare și, cum era în toiul exuberanței, parcă primi un duș rece. Făcu ochii mari și începu să-l dăscălească:

— Ce tot îndrugi acolo despre lacul lebedelor? Ai capul plin numai de idei burghezo-moșierești! Oi fi tu mare student, dar nu-s mai prost ca tine. Dacă n-ar fi fost dat jos de pe afiș *Lacul lebedelor*, ar mai fi putut intra în scenă „Armata Roșie a femeilor"? Șatsreng îl văzu pe Bao Shungui luându-și pușca și îndreptându-se spre iaz. Atunci se repezi să-i taie calea și-i spuse:

— Lebăda este pasărea sfântă pe care ne-au lăsat-o în grijă șamanii noștri. Nu se poate să le ucizi, nu se poate și gata! Chiar așa, șefule Bao, nu voiați să împușcați lupi? Dacă trageți un foc de armă, toți lupii din munte o vor rupe la fugă, și atunci nu se cheamă că am venit de pomană până aici?

Bao Shungui rămase o vreme fără replică, apoi struni calul, se apropie de Șatsreng și spuse:

— Noroc că mi-ai atras atenția, altfel mare greșeală aș fi făcut.

Bao Shungui îi dădu pușca lui Șatsreng, după care îi spuse lui Yangke:

— Ei, atunci hai cu mine să inspectăm malul râului.

Yangke puse din nou șaua pe cal, cu lehamite, apoi încălecă și merse alături de Bao Shungui către malul râului. Pe când se apropiau de râu, un cârd imens de rațe, gâște sălbatice și alte păsări de apă își luă zborul, fluturându-și aripile peste capetele celor doi și stropindu-i. Ținându-se de partea din față a șeii, Bao Shungui se ridică în scări ca să poată vedea până dincolo de trestii. Chiar atunci văzu două lebede plutind peste vârfurile trestiilor, întinzându-și gâtul, deschizându-și larg aripile și zburând razant, la mai puțin de trei metri de creștetul lui Bao Shungui. Acesta, speriat, se trânti cu fundul de șaua calului, care se sperie la rându-i și o luă la fugă, mai-mai să-l arunce pe Bao Shungui la pământ. Lebedelor parcă nici nu le păsa de oameni, așa că zburară liniștite pe deasupra poienii, apoi dădură ușor roată în jurul iazului și dispărură îndărătul stufărișului des.

Bao Shungui trase hățurile, întoarse brusc calul și se îndreptă în șa. Apoi spuse râzând:

— Aici e prea ușor să prinzi lebede, te descurci și cu praștia. În împărăția zburătoarelor lebedele sunt împărătese, iar a gusta puțină carne de lebădă e un privilegiu care te face să crezi că n-ai trăit degeaba. Dar va trebui să aștept până îi dăm gata pe lupi și abia apoi mă voi întoarce aici să pun lucrurile în ordine.

Yangke spuse îngrijorat:

— Adineauri ați văzut bujorii și ziceați că sunt o comoară ce trebuie păzită permanent. Însă lebedele acestea reprezintă o avuție națională, chiar a întregii lumi, pe aceasta de ce nu vreți să o protejați?

Bao Shungui spuse:

— Eu sunt fiu de țăran, sunt un om practic. Omul numește comoară numai ceea ce poate obține, cea la care nu poate ajunge nu e comoară. Bujorii nu au picioare, n-au încotro să fugă. Lebedele însă au aripi, și când or veni oamenii cu turmele, lebedele vor întinde aripile și vor zbura către nord, unde vor deveni comorile din ceaunele sovieticilor și ale mongolilor...

Yangke spuse:

— Oamenii consideră lebedele niște odoare neprețuite, nu se poate să le împuști ca să le mănânci.

Puțin iritat, Bao Shungui îi replică:

— Dacă știam mai din vreme că ești așa de încuiat, nu te mai luam cu mine! Eh, vezi tu, eu vreau să preschimb lacul ăsta al lebedelor într-o apă din care să se adape caii, din care să se adape și vitele...

Yangke nu avu încotro și trebui să-și înghită vorba, dar și-ar fi dorit să smulgă o pușcă și să tragă un foc la întâmplare spre lacul lebedelor, ca să le sperie și să plece de acolo, să fugă din ținutul acela, de pe pășunea aceea, până într-o țară în care se punea în scenă „Lacul lebedelor". Acolo ar putea să găsească oameni care să le iubească și să le prețuiască. Pe tărâmul acesta pe care până și vrăbiile fuseseră toate mâncate, în care nu mai rămăseseră decât broaștele râioase, unde să-și mai găsească locul niște lebede?

Șatsreng făcu un cerc mare cu mâna și-i strigă pe amândoi să se întoarcă. Atunci cei doi o luară repede la galop spre tabără. Sangjie venise și el dinspre muntele de la sud-est și pregătea carul. Le spuse:

— Batu și ceilalți au prins niște mistreți în valea dinspre sud-est, așa că mă duc să-i ajut să-i aducă încoace. A mai zis să-i spun și șefului Bao să vină să vadă.

Bao Shungui nu-și mai încăpea în piele de bucurie. Se plesni peste șold și zise:

— În stepă se mănâncă și mistreți? Nu mi-ar fi dat prin cap. Poate că sunt chiar mai buni decât porcii domestici. Ei, Yangke, hai să mergem.

Yangke mai auzise vânători care ziceau că au prins mistreți, dar de când venise în stepă nu văzuse niciodată, așa că se duse val-vârtej împreună cu Bao Shungui către locul spre care arătase Sangjie.

Dar nici nu ajunse bine unde era Batu, că și văzu locul pe care-l râmaseră porcii mistreți. Pe malul unui pârâiaș, la poalele povârnișului, în vale, era o bucată de mai mult de jumătate de hectar de pământ negru, gras și bogat, care parcă fusese arat de bivoli ce o luaseră razna cu plugul. O bucată în stânga, una în dreapta, una mai lungă, alta mai scurtă, unele se transformaseră în adevărate șanțuri, altele semănau cu niște ogoare. Unde mai înainte crescuseră firele groase de iarbă grasă, nu mai rămăseseră decât rădăcinile jumulite și uscate. Unele fuseseră chiar îngropate în pământ, iar bucata aceea de pășune de cea mai bună calitate ajunsese precum grădina de cartofi devastată de râturile porcilor domestici. Văzând asta, Bao Shungui trase o înjurătură:

— Ce nenorociți! Dacă o să însămânțăm vreodată cereale pe-aici, nu mai putem lăsa porcii mistreți să le distrugă.

Caii celor doi nu mai aveau curaj să înainteze repede și se apropiară de Batu încetișor. Acesta stătea la poalele povârnișului și fuma, iar câinii stăteau tolăniți pe lângă cadavrele porcilor și ronțăiau ceva. Cei doi descălecară și abia atunci văzură că pe jos, lângă Batu, erau doi mistreți mari, întregi, și câteva hălci sfâșiate de câini, din care aceștia mâncau cu mare poftă, Erlang și Pale mestecând câte-o pulpă mare. Cei doi mistreți întregi erau mult mai mici decât porcii crescuți pentru carne, nu erau mai lungi de un metru, pe trupul lor era un rând subțire de păr rar, galben-cenușiu, însă râturile lor erau de două ori mai mari decât ale porcilor domestici, iar mușchii erau foarte bine dezvoltați, din afară nevăzându-se conturate oasele. Colții care ieșeau din

rât nu erau nici aceia foarte lungi. Oricum, nu erau chiar așa de înfricoșători cum își imaginează oamenii. Beregatele mistreților erau însemnate cu urmele sângerii lăsate de colții câinilor.

Arătând către lunca din depărtare, Batu spuse:

— Câinii au simțit primii mirosul de mistreț și au pornit în urmărire, apoi am mers și noi spre lunca aceea și am văzut o bucată de drum mai bolovănoasă, după care am zărit și câteva oase de la vreo trei sau patru porci care fuseseră mâncați de lupi. Cei doi dulăi nu se luaseră după lupi, ci, urmând mirosul porcilor, au ajuns până aici, unde s-au repezit într-o mică turmă de mistreți. Cei mai mari dintre ei aveau colți ascuțiți și fugeau foarte repede, așa încât dulăii nu i-au putut ajunge. Nici eu n-am vrut să trag cu pușca, căci mă temeam că voi speria lupii. La urmă, câinii au reușit să-i ucidă pe porcii aceștia mijlocii, iar eu le-am dat voie să-i mănânce pe cei hărtăniți, iar pe aceștia doi i-am târât până aici.

Bao Shungui apăsă cu piciorul carnea porcilor doborâți, apoi spuse râzând:

— Ați făcut treabă bună. Carnea celor mai mici e mai fragedă, mai bună de mâncat. În seara aceasta sunteți invitați la un pahar. Pare-se că sunt și destui lupi pe-aici. Dacă mâine o să fiți în stare să prindeți și câțiva lupi, cu atât mai bine!

Batu spuse:

— Mistreții au venit din pădurice, de la câteva sute de metri distanță. Acolo sunt mai mulți, au venit pe cursul râului. Dacă n-ar fi fost lupi în Elun, toată această pășune ar fi fost de mult distrusă de porci.

Bao Shungui îi zise:

— Carnea de mistreț e foarte bună. Când o să fim mai mulți o să prindem și mai mulți mistreți, așa o să cruțăm din vite și din oi. Nouă, celor care venim de la câmp, ne place carnea de porc, cea de vită și de oaie ne place mai puțin.

Din urmă ajunse și carul lui Sangjie, iar oamenii încărcară de îndată vânatul. Batu le făcu semn câinilor să rămână acolo să mănânce, iar oamenii și carele se întoarseră. La tabără fusese pregătită grămada de lemne de foc. Cum ajunse și carul, oamenii luară cel mai mare mistreț, îl curățară de intestine și îl tranșară. Păstorii din stepă obișnuiesc ca mai întâi să jupoaie animalul de piele, ca pe oaie, căci nu mănâncă

șorici de porc. După un timp, în aerul de deasupra focului se răspândea mirosul cărnii fripte. Porcul mistreț nu are un strat gros de slănină ca cel domestic. El are însă grăsime pe interior, iar Yangke învață de la Bao Shungui să învelească mușchiul în această grăsime și astfel să frigă carnea, care prindea o mireasmă aparte, mult mai apetisantă decât cea a porcului domestic. Înainte ca vânătorii să descarce porcii mistreți, Yangke adunase niște ceapă și usturoi sălbatic. Acum era prima dată când avea ocazia să guste din carnea picantă, pregătită cu aceste ingrediente speciale, lucru care-l făcea să se simtă foarte mândru de el. Mai văzuse bujorii și lebedele pe care Chenzhen nu apucase să le vadă și se delectase cu această delicatesă a stepei: carnea de mistreț friptă. De aceea, când se va întoarce la iurtă va putea să se laude cu minunățiile pe care le văzuse și le gustase pe aici. Lângă foc, Bao Shungui tot îmbia oamenii să bea, povestindu-le despre gustul minunat al cărnii de lebădă, la care numai împărații aveau privilegiul să se dedulcească. Auzindu-l, vânătorii dădură din cap dezaprobator, făcându-l să se simtă cam prost.

Mongolii din stepă nu vânează decât animale care merg pe pământ, nu și zburătoare, căci ei au un respect deosebit față de ființele care pot zbura până la Tengri.

Câinii se întoarseră în tabără și se așezară vigilenți de pază. După ce se săturară de mâncare și băutură, oamenii se ridicară, strânseră carnea care mai rămăsese și o puseră într-un lighean mare. Aruncară capetele și toate intestinele pe pășune, în afară de inimă și de ficat, ca să aibă câinii ce să mănânce mai târziu.

Odată cu lăsarea serii, Yangke părăsi grupul pe furiș și se duse să se așeze într-un loc de unde putea privi întreaga panoramă a lacului lebedelor. Cu coatele sprijinite pe genunchi, ținea binoclul la ochi, admirând în tăcere lacul lebedelor, care în curând puteau să dispară de acolo.

Apa lacului se mișca lin, în undele sale dinspre apus reflectându-se albastrul-întunecat al cerului de la răsărit, iar în apele de est scânteind tonurile calde ale ultimelor raze ale apusului. Valurile subțiratice se risipeau încetișor, alunecând lin cu străluciri roșietice ca agata, verzui ca smaraldul, galbene ca jadul. Irizările calde și reci de violet cristalin, albastru opalin și alb perlat se îmbinau alcătuind bijuterii de o valoare

inestimabilă. Înaintea ochilor lui Yangke se desfășura parcă scena de un calm înghețat a morții lebedei și Tengri însuși părea să fi aruncat asupra ei un văl cu scânteieri de nestemate, tocmai pentru a-și lua rămas-bun de la lebedele pe care le iubea atât și de la lacul lor cuprins de răcoarea nopții moarte.

Valurile se urmau lent unul pe celălalt, ca o uvertură prelungită la nesfârșit, făcând de nesuportat urmarea tragică ce avea să se petreacă. Yangke și-ar fi dorit din toată inima ca acest spectacol să se curme odată cu cortina de întuneric coborâtă ocrotitor din cer, iar personajele principale să nu își mai facă niciodată apariția. Cu toate acestea, din umbra deasă a stufărișului verde-întunecat, lebedele treceau lin spre cotul râului, mai întâi una, apoi două, trei până la douăsprezece, undele concentrice ale lacului și bolta cerească alcătuindu-le un decor maiestuos. Lebedele îmbrăcaseră costumele albăstrii ale nopții, iar galbenul capetelor lor se preschimbă într-un violet rece. Gâturile lor arcuite arătau ca niște semne de întrebare strălucitoare, întrebând cerul, pământul, apa, oamenii și lumea întreagă. Semnele de întrebare se mișcau ușor pe oglinda apei, așteptând tăcute răspunsul. Universul rămânea însă mut, numai imaginile lor răsturnate tremurau în oglindă ca niște semne de întrebare întoarse, care în curând aveau să se destrame, pierind în strălucirile apelor...

Yangke își aminti de lupi, și atunci în mintea lui fiecare lup fioros de stepă deveni dintr-odată impozant și îndrăgit, căci ei, numai cu armele lor dintru început, cu colții, au rămas în picioare, ajungând să înfrunte până și era atomică, și astfel a putut și el să se numere printre cei din urmă oameni care să-și sature privirile cu acest lac imaculat al lebedelor. El și Chenzhen erau cei mai privilegiați dintre chinezii zilelor acestora. Dacă haita lupilor ar fi fost mai aprigă, mai înfricoșătoare și mai înțeleaptă, ar mai fi putut amâna puțin pătrunderea oamenilor cu turmele lor pe pășunile tot mai lărgite și mai secătuite. În schimb, i-ar fi forțat să-și caute de lucru pe ogoarele Chinei, pe care populația a crescut fără măsură. Inima lui Chenzhen era plină de emoție, dar și de tristețe și de sentimentul recunoștinței față de lupi. Înfrângerea haitelor va prevesti distrugerea iminentă a stepei, ca și zdrobirea omenirii, de la un capăt la celălalt al pământului. Lacrimile

îi începeșară vederea, aburind și lentilele binoclului. Lacul imaculat al lebedelor se îndepărta încet-încet...

A doua zi, vânătorii cercetară răspândiți fiecare vale și văioagă din partea de răsărit a muntelui, dar nu prinseră nimic o zi întreagă. În cea de-a treia zi, vânătorii intrară în adâncul muntelui, iar mai spre seară, când toți erau osteniți, Bao Shungui, Batu și Yangke auziră o împușcătură în depărtare. Cei trei priviră spre locul din care se auzise și văzură doi lupi apărând pe coama muntelui la răsărit. Cei doi lupi fugeau împleticindu-se spre culme, dar și aici dădură de oameni, cai și câini, drept care o luară către o creastă stâncoasă. Privind prin binoclu, Batu spuse:

— Haita mare de lupi tocmai a fugit, aceștia sunt doar doi lupi bătrâni care nu au putut ține pasul cu ceilalți și au rămas mai în urmă.

Încântat, Bao Shungui spuse:

— Nu contează că-s bătrâni, sunt buni și așa. Dacă reușim să luăm pieile acestor doi lupi, așa bătrâni cum sunt, tot se numește că am ieșit în câștig.

Urmărind ceea ce se petrecea, Batu șopti:

— Nu-mi dau seama prea bine, uită-te tu; parcă în partea din spate a corpului se vede că nici nu au năpârlit cum trebuie, săracii de ei.

Vânătorii și câinii lor de pe fiecare parte a coamei muntelui se îndreptau spre creastă. Dintre cei doi lupi, unul era mai mare, celălalt mai micuț. Cel mare avea ceva la laba stângă, că nu și-o putea întinde, pare-se că fusese mușcat de tendon în vreo bătălie cu câinii de vânătoare. Celălalt, mai mic, părea să fie o lupoaică, căci avea un trup mai firav, iar părul care încă nu-i năpârlise era alb-gălbui. Pale, Erlang și ceilalți câini văzură că cei doi lupi sunt bătrâni și șchiopi și nu numai că nu grăbiră pasul, dar chiar ezitau. Numai un cățelandru mai necopt se gândi să iasă el în evidență și se repezi necugetat după ei.

Cei doi lupi fugiră printre stânci, unde terenul era mai complicat și din loc în loc răsăreau bolovani mari, dar și grămezi de pietriș alunecos. Cu fiecare pas pe care-l făceau lupii, se auzeau pietrele căzând la vale cu zgomot. Caii mergeau cu dificultate, iar vânătorii descălecară unul după altul, cu puștile ațintite, încercând să-i înconjoare din trei părți. Pale și Erlang, care erau experimentați în bătălii, înaintau cu pași mici, dar lătrând cu putere. Numai nătângul acela neînvățat se

repezise înainte cu toată forţa şi nu mai venea înapoi, oricât s-ar fi strigat la el. La un moment dat, lupul bătrân sări pe o piatră şi, sprijinindu-se pe picioarele din spate, se răsuci la o sută optzeci de grade şi trecu razant pe lângă câinele care tocmai se năpustise spre el şi avea să aterizeze într-o clipă pe aceeaşi piatră. Atunci nu se mai auzi decât un scheunat şi câinele se prăbuşi sub stâncă, rămânând prins cu burta în sus, între două margini tăioase. Deşi nu era rănit grav, oamenilor le era foarte greu să-l scoată de acolo, oricât de tare ar fi scheunat el. Ceilalţi câini aveau blana zburlită de frică, moment în care lupoaica profită de ocazie şi se strecură cu un vâjâit într-o mică peşteră. Lupul se repezi atunci pe o stâncă ce nu era mai mare decât două mese puse cap la cap, dar care era înconjurată din trei părţi de bolovani colţuroşi, fiind legată doar într-o singură parte de panta muntelui. În ochii turbaţi şi bătrâni ai lupului se iviră scânteieri ascuţite, ce se înfigeau în inimile oamenilor, în vreme ce, gâfâind, se pregătea să se arunce într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Câinii se rânduiră în semicerc lătrând înfiorător, dar niciunul nu îndrăznea să urce până sus la lup, de teamă că va aluneca. Oamenii veniră şi ei să-l înconjoare, iar Bao Shungui, văzând această formaţie, strigă bucuros:

— Nu mişcă nimeni, fiţi atenţi la mine!

Scoase baioneta, băgă cartuşele şi se pregăti să tragă.

Dar numai ce ajunse în spatele cetei de câini şi văzu lupul sărind într-o parte şi avântându-se către partea ce făcea legătura cu panta muntelui. Lupul bătrân se avântă cu capul înainte pe coasta pietroasă, înfigându-şi fiecare labă în pietrişul pantei abrupte de care stătea aproape lipit cu capul, pieptul şi burta. Pe când bolovanii se rostogoleau la vale cu răsunet, lupul stătea ca pe o sanie în vârful pârtiei, ducându-se la vale cu tot bolovănişul acela care se rostogolea. Între nenumăratele pietre erau unele mai mari, altele mai mici, care se loveau pe rând de trupul lupului, grohotişul cenuşiu acoperindu-l şi îngropându-l de tot.

Oamenii se apropiară imediat de marginea stâncii, cu mare grijă, şi îşi întinseră gâturile, privind în jos până ce praful stârnit de pietre se risipi, dar nu văzură nicăieri silueta lupului. Bao Shungui întrebă:

— Ce-a fost asta? Lupul s-a sinucis sau a fugit?

Batu spuse cu tristeţe:

— Nici nu mai contează daca e viu sau mort, ci că nu mai poți pune mâna pe blana lui.

Bao Shungui privi vreme îndelungată în partea aceea ca prostit, fără să scoată un cuvânt.

Yangke stătea tăcut, cu capul plecat, amintindu-și de filmul pe care-l văzuse în liceu: *Cei cinci eroi din Langyashan*[1].

Cei doi dulăi care păzeau intrarea în peșteră începură să latre. Bao Shungui se trezi deodată și spuse:

— Mai e unul. Repede! Orice-ar fi, azi trebuie să prindem un lup.

Șatsreng și Sangjie merseră mai întâi la câinele care căzuse prins între stânci și-l apucară amândoi de labele din față, trăgându-l afară.

Câinelui i se sfârtecase blana în dreptul coastelor, lăsând să i se vadă pielea și sângele care curgea, până ce alți doi câini ai aceleiași familii veniră să-l ajute să-și lingă rănile.

Ceata de vânători merse până în dreptul peșterii care părea a se fi format după prăbușirea pietrelor cauzată de uscarea jnepenilor, servind drept ascunzătoare pentru animale. În vârf erau adunate excremente de uliu, care puteau fi ușor confundate cu o grămăjoară de pietre de râu. Bao Shungui privi cu atenție spre vârful stâncii, apoi începu să se scarpine în creștet:

— Pe naiba, cum o dai tot nu o poți trage afară, că dărâmi toate pietrele; și nici să o afumi nu merge, că tot fumul s-ar duce în afară. Tu ce zici, Batu?

Batu împunse de câteva ori cu coada tomakanului și imediat auzi zgomot de pietre sparte rostogolindu-se. Apoi spuse clătinând din cap:

— N-are rost să ne ostenim, nu merită să riscăm să se rănească și oameni, și câini.

Dar Bao Shungui întrebă:

— E adâncă sau nu peștera asta?

Batu îi răspunse:

— Nu e chiar așa de adâncă.

Atunci Bao Shungui zise:

---

[1] „Muntele colțului de lup" în traducere.

— Eu zic totuși să afumăm. Voi mergeți să adunați ceva pământ cu iarbă, pentru ca, după ce punem foc, să astupăm găurile pe unde iese fum. Am adus ardei iute, nu cred că nu se teme lupul de usturimea fumului. Hai, repede, toată lumea la treabă. Rămân eu cu Yangke să păzim ieșirea. Bine că v-am luat pe voi, mari viteji la prins lupi, că nici după trei zile n-ați fost în stare să prindeți vreunul, să râdă toată lumea de noi că ne întoarcem cu mâna goală...

Vânătorii se împrăștiară în căutarea vreascurilor și a bucăților de pământ cu iarbă uscată, în vreme ce Bao Shungui și Yangke se postară la gura peșterii.

Yangke zise:

— Lupoaica asta e bătrână și bolnavă, slabă ca o scândură, nu cred s-o mai ducă mult, ca să nu mai zic că vara, când lupii încă nu și-au schimbat blana, cei de la centrul de achiziții nici nu primesc blana de lup, așa că mai bine am avea milă de ea.

Bao Shungui păli, apoi suflă tare fumul și zise:

— Ca să ți-o spun pe-a dreaptă, omul nu-i ca lupul. Am avut soldați în subordine, am mers la război, dar n-aveam de unde să știu dacă nu cumva o să se găsească vreunul care să dezerteze sau să trădeze. Ei, uite că lupul ăsta preferă să moară decât să se predea. Îți spun foarte sincer, toți lupii din Elun sunt niște oșteni strașnici. Până și cei betegi și bătrâni, până și femelele bagă spaima în oameni... Tu însă zici că n-ai ce face cu blana de vară a lupului. Păi înseamnă că nu pricepi; la mine acasă nici nu îndrăznește careva să-și facă nădragi din blană prea groasă, că te încingi în somn așa de tare, de-ți dă sângele pe nas, pe când blana mai subțirică e o nebunie. Nu te înmuia acuma, căci la război așa trebuie să fie, pe viață și pe moarte: mori tu ca să trăiesc eu. Până și cei mai slabi dintre dușmani trebuie anihilați.

Batu și ceilalți aduseră o legătură mare de crengi, prinzându-le cu sfoară și târându-le. Șatsreng și ai lui aduseră în poala cojocului câteva bucăți de pământ cu iarbă. Bao Shungui făcu o grămadă din lemnele uscate și umede și le puse la gura peșterii, apoi aprinse focul și făcu fum. Câțiva vânători rămaseră pe vine lângă focul de la intrarea în peșteră, ațâțându-l cu poalele cojoacelor. Fumul se strecura înăuntru, iar după puțin timp începu să iasă de prin crăpăturile pietrelor, pe toate părțile. Atunci toți se repeziră să le astupe cu bucățile de pământ,

zorindu-se și tușind, așa că locurile din care mai ieșea fum rămâneau din ce în ce mai puține.

Bao Shungui luă un braț de ardei pe jumătate uscați și-i puse în grămada de la gura peșterii, suflând fumul gros și înecăcios spre interior. Oamenii și câinii stăteau cu spatele spre vânt, iar peștera care se deschidea la baza grămezii mari de pietre aducea cu gura unui cuptor. Trâmbele de fum iute năvăleau prin gura căscată a peșterii, care în curând se umplu, iar câteva firicele începură să iasă prin cele două sau trei crăpături lăsate înadins neastupate. Deodată, din peșteră începură să se audă horcăielile lupoaicei, moment în care toți oamenii puseră mâna pe bâte, ținându-le strâns, iar dulăii se încovoiară ca niște arcuri, gata să sară la atac. Horcăielile se auzeau tot mai tare, de parcă era acolo un om care de mulți ani suferea de bronșită și în curând avea să-și scuipe plămânii afară. Cu toate acestea, lupoaica nu se ivi. De usturime, din ochii lui Yangke începură să curgă lacrimi. Pur și simplu nu-i venea să creadă că lupul avea o asemenea putere de a rezista. Dacă în locul ei ar fi fost un om, nici nu s-ar mai fi gândit că poate muri, ci ar fi dat buzna direct afară.

Deodată se auzi un zgomot scurt, grămada de pietre se prăbuși, scurtându-se cu o jumătate de metru, iar prin câteva crăpături începu să se prelingă afară fumul gros. În scurt timp, fură destupate și toate celelalte crăpături. Câteva bucăți mari de stâncă o luară la vale cu zgomot ca de tobă, fiind gata-gata să-i zdrobească pe vânători. De sperietură, oamenilor le trecură fiori reci pe spinare. Atunci Bao Shungui strigă:

— Se surpă peștera, feriți-vă!

Horcăielile dinăuntru încetară brusc, apoi nu se mai auzi nimic. Fumul iute se înălță către cer, nemaiputând să se strecoare în peșteră. Batu îi spuse lui Bao Shungui:

— N-ai noroc și pace. Să dai tocmai peste lupi care să fie în stare să se sinucidă. Lupoaica a săpat în stâncă și a surpat peștera, îngropându-se acolo de vie, de nici măcar pielea nu mai ai cum să i-o iei.

Bao Shungui însă striga ca scos din minți:

— Dați pietrele la o parte, nu mă las până nu-l dezgrop de-acolo!

Vânătorii erau însă obosiți după atâtea zile de neodihnă, așa că stăteau pe pietre nemișcați. Batu scoase o mână de țigări și le împărți oamenilor. Îi oferi una și lui Bao Shungui, zicându-i:

— Toată lumea știe că nu pentru piele te zbați tu, ci pentru a stârpi lupii. Ăsta de acum e mort, tot nu ești mulțumit? Mi-e teamă că nici până mâine nu vom putea da la o parte atâta amar de pietre. Noi toți putem depune mărturie că ai izbândit în bătălia cu lupii, că pe mulți i-ai alungat și că pe doi dintre ei i-ai ucis: unul s-a aruncat în hău de pe stânci, iar pe altul l-ai prins și l-ai afumat în peșteră. Unde mai pui că nu iei nicio lețcaie pentru blana de vară...

Apoi întoarse capul și-i întrebă pe oameni:

— Ei, ce ziceți, depuneți mărturie?

— Așa facem! spuseră oamenii într-un glas.

Bao Shungui era și el tare ostenit. Trase o gură de aer și spuse:

— Bine, odihniți-vă puțin, apoi ne întoarcem.

Yangke rămase cu gura căscată în fața grămezii de pietre. Își simțea sufletul zguduit până în temelii de surparea pietrelor acelora, iar în vene simțea sângele gonindu-i năvalnic. Aproape că îi venea să îngenuncheze cu evlavie în fața acelui tumul de piatră închinat războinicului mongol. Rămase însă locului, drept și nemișcat. Se duse la Batu și-i ceru o țigară. Trase câteva fumuri, apoi ridică țigara în dreptul frunții și se aplecă spre tumul de trei ori. La urmă înfipse pios țigara într-o crăpătură. Grămada de pietre se asemăna unui imens mausoleu, fumul țigării înălțându-se șerpuit spre vârf și ducând cu el spiritul neînfrânt al lupoaicei bătrâne până sus, la Tengri.

Vânătorii se ridicară toți în picioare, dar nu-și înfipseră țigările acolo, ca Yangke. Fumul de țigară era considerat spurcat de către păstorii mongoli, nu se putea aduce ca ofrandă. Cu toate acestea, nu-l opriră pe Yangke din micul lui ritual. După ce stinseră țigările, stătură drepți ca niște stâlpi, își ridicară privirile către Tengri fără să scoată un sunet, iar privirile lor limpezi și pure prinseră a se ridica la cer mai iute decât fumul de țigară, însoțind spiritul lupoaicei în călătoria ei spre împărăția cerului. Nici Bao Shungui nu mai trase din țigară, ci o lăsă să ardă între degete.

Batu îi spuse lui Bao Shungui:

— Cum ai văzut și tu azi, așa erau ostașii din trecut ai lui Genghis-Han, întocmai ca acești doi lupi. Până și prin moartea lor băgau spaima în vrăjmași. Și tu ești nepot de mongol, rădăcinile tale tot în stepă sunt și trebuie să porți respect acestor zei...

Yangke oftă din suflet și spuse:

— Chiar și în moarte lupul dispune de o mare putere de luptă, căci totemul lupului naște vigoarea războinicului ce merge să-și privească moartea în față. Din cele mai îndepărtate vremuri, oștenii chinezi au fost de sute de ori mai numeroși decât cei mongoli, și cu toate acestea și cei nobili, și cei din popor au avut mereu credința că nici cea mai demnă moarte nu este de preferat unei vieți oricât de mizerabile. Acesta este modul de gândire pe care neamul de agricultori al Chinei l-a transmis din generație în generație, până în zilele noastre. Concepția aceasta ticăloasă că nici cea mai măreață moarte nu este de preferat unei existențe mizerabile s-a propagat, așa încât a dat naștere tuturor trădătorilor și soldaților de hârtie, făcându-i pe oștenii nomazilor cu atât mai disprețuitori și mai de temut. După dinastia Tang, chinezii s-au prăbușit, fiind apoi adeseori subjugați de alții. Cum de s-a dus măreția din vremea împăraților Qing, Han și Tang? Nu e cumva din cauză că, în vremea dinastiei Tang de mijloc și târzie, marile haite de lupi din câmpiile Chinei au fost exterminate? Nu cumva dispariția maestrului aceluia aprig și înfricoșător care este lupul a făcut ca și spiritul poporului chinez să se moleșească?

Yangke avea acum un nou subiect în legătură cu care putea discuta cu Chenzhen o noapte întreagă.

Vânătorii mai aveau puțin până să ajungă la tabără. Atunci Bao Shungui îi spuse lui Batu:

— Luați-o voi înainte și puneți o oală cu apă la fiert pentru ceai, eu mă duc să prind niște lebede, ca să invit toată lumea la cină.

Dar Yangke îi spuse agitat:

— Șefule Bao, vă implor, nu ucideți lebedele!

Dar Bao îi răspunse fără ca măcar să se întoarcă spre el:

— Trebuie neapărat să prind niște lebede, să sparg ghinionul acestor zile.

Yangke se luă după el, gândindu-se cum să-l împiedice să facă acest sacrilegiu. Calul lui Bao Shungui însă era mai iute, mai avea puțin și

ajungea la iaz. Păsările de pe lac, gâștele și rațele sălbatice zburau agale la joasă înălțime, fără a se sinchisi măcar de omul călare cu pușca în mână. Dintre trestii își luară zborul șapte sau opt lebede, ca umbrele unor planoare mari care tocmai decolau de pe pistele unui aeroport, străpungând văzduhul spre înălțimi, bătând aerul cu aripile lor uriașe și avântându-se înainte, plutind aproape de creștetul lui Bao Shungui. Acesta nu mai așteptă ca Yangke să-l ajungă din urmă, ci scoase pușca și trase trei focuri unul după altul: poc! poc! poc! O uriașă pasăre albă se prăvăli înaintea calului lui Yangke. Speriat, calul se smuci cu putere, aruncându-l pe Yangke pe malul umed al lacului.

Lebăda se zvârcolea pe pământ împroșcând sânge. Yangke văzuse de atâtea ori scena dezolantă a morții lebedei, însă aceasta dinaintea ochilor lui nu avea grația calmă a celei de la teatru, ci arăta ca o gâscă oarecare din ogradă căreia tocmai i se luase gâtul, dând disperată din picioare și bătând din aripi. Din pieptul alb ca zăpada, sângele țâșnea violent prin gaura făcută de glonț și, oricât încercă Yangke să o potolească, tot nu reuși, așa că rămase privind cu ochii holbați firicelul de sânge care se scurgea în pământ, până la ultimele picături.

Yangke reuși până la urmă să prindă pasărea mare și albă. Pieptul ei moale încă era cald, însă superbul ei gât, alb și prelung, se îndoi ca un semn de întrebare lipsit de orice urmă de vlagă, ca un șarpe alb, descolăcit, atârnând moale peste brațul lui Yangke, în vreme ce penele albe, însângerate, pluteau pe lacul lângă care omul abia sosise. Yangke luă cu grijă capul lebedei. În discul de un negru albăstrui al pupilei mărite se reflecta o bucată de cer, ca și cum ar fi rămas cu privirea ațintită la Tengri. Ochii i se umplură pe dată de lacrimi. Ființa aceea nobilă, neprețuită, de o frumusețe rară, lebăda aceea imensă care plutise în infinitatea cerului și era întruparea celor mai frumoase visuri ale omenirii, ajunsese să fie ucisă de om ca o găină din bătătură.

Lui Yangke îi venea greu să-și potolească durerea din suflet, simțea imboldul de a alerga la lac, de a înota până la stufăriș și de a le pune pe fugă pe celelalte lebede.

În lumina ultimelor raze ale soarelui, Bao Shungui nu mai avea alături decât ceaunul cu carne de lebădă, căci nimeni nu mai dorea să-i vorbească. Vânătorii îmbucară ce mai rămăsese din mistrețul fript, iar lui Yangke încă îi tremura mâna cu care tăia carnea de pe os.

În văzduhul de deasupra lacului lebedelor țipetele lor triste nu mai conteneau.

Yangke nu putu închide un ochi toată noaptea din pricina urletelor ca de lup ale câinilor de pe lângă cort, iar când aceștia conteneau, auzea neclar din depărtări, din adâncul muntelui dinspre răsărit, urletele deprimante ale lupilor, însoțite parcă de suspine. Inima tristă a lui Yangke era străpunsă de vaietele lupilor, căci poate lupul care sărise de pe stânci nu murise, ci se târa acum plin de răni grele. Acum trebuie să fi ajuns înaintea mormântului tovarășei lui de viață, jelind-o cu durere și chemându-și moartea în ajutor pentru a-i curma chinul sufletului și al trupului, căci nu mai avea vlagă în el nici cât să străpungă zidul pietrelor spre a mai privi o dată trupul mort al jumătății sale. Țipetele lebedei și urletele lupului care-și pierduseră tovarășele de viață se împleteau într-o „*Patetică* a stepei", mult mai jalnică și mai vie decât *Patetica* lui Ceaikovski.

Yangke plânse amar până ce se lumină de ziuă.

După câteva zile, Șatsreng veni de la Direcția Pășunilor și spuse că Bao Shungui se dusese la oraș cu un camion plin de răsaduri de bujor sălbatic.

Capitolul 20

Războinicii călare ai strămoşilor noştri hani erau curajoşi ca lupii, pe când vrăjmaşii lor erau ca oile de laşi.

Citat din „Inscripţiile de la Kül Tegin (Queteqin)", original în limba franceză în *Imperiul stepelor* de René Grousset

RAZELE SOARELUI DE STEPĂ ÎN VARA TIMPURIE făceau ca norii ce pluteau pe cer să pară nişte insule albe ce străluceau orbitor, de nici nu te puteai uita la ei. Vegetaţia sălbatică şi înmiresmată cu care se delectau turmele de mioare şi de miei umplea văzduhul cu arome puternice, de-a dreptul ameţitoare. Din cauza luminii puternice, simţeai nevoia să clipeşti des, spre a-ţi umezi ochii. Chenzhen însă scruta cu ochii larg deschişi noua păşune şi platoul pe care fusese aşezată tabăra, căci era terifiat de gândul că lupoaica ar putea veni să-şi ia înapoi puiul şi, aducând după ea toată haita, să se răzbune pe oi.

Cele peste treizeci de iurte ale brigăzii a doua fuseseră repartizate în partea de nord-vest, aproape de poalele muntelui, pe o pantă lină. Două iurte formau un „hot", între două „hot"-uri distanţa fiind mai mică de cinci sute de metri. Grupurile de producţie se aflau şi ele destul de aproape unul de celălalt. O astfel de repartizare a taberei, în care distanţa dintre iurte era mai mică decât înainte, când ajungea şi la câţiva kilometri, făcea ca suprafaţa ocupată să fie şi ea de câteva zeci de ori mai mică. Faptul că Bilge şi Uliji ordonaseră să se amplaseze iurtele mai aproape una de cealaltă era justificat în mod evident de

apărarea în fața lupilor, veniți de pe vechea pășune sau de pe cea nouă, care puteau ataca separat sau în grup. Chenzhen avea impresia că, orice-ar fi făcut, haitele de lupi din Elun nu ar fi putut străpunge linia de apărare constituită din haitele de câini și grupurile de oameni postați atât de aproape unii de ceilalți. Dacă una dintre iurte s-ar fi confruntat cu un atac din partea lupilor, aceștia ar fi avut pe dată parte de încercuirea fatală a dulăilor ucigași. Așa că, treptat, lui Chenzhen îi mai veni inima la loc și începu să privească noua pășune cu ochii mijiți.

Turmele de vite, oi și cai ale întregii tabere intraseră în noua pășune, care din virgină se transformă după o singură zi într-o mare pajiște naturală. Din toate părțile se puteau auzi cântecele oamenilor, nechezatul cailor, behăitul oilor și mugetele vitelor, generosul podiș umplându-se de energia tuturor viețuitoarelor proaspăt sosite.

După atâta amar de drum, turma lui Chenzhen și a lui Yangke era foarte ostenită, așa că se răspândi înapoia iurtei, pe panta din apropiere, păscând iarbă. Emoționat, Chenzhen îi spuse oftând lui Yangke:

— Între pășunea aceasta de vară și aceea de anul trecut este o diferență ca de la cer la pământ, aici mă simt de parcă aș explora teritorii necunoscute de dincolo de ultimele frontiere, astfel încât mă încearcă un amestec de fericire și regret. Uneori mi se pare că umblu ca prin vis, ca și cum aș fi ajuns cu turmele în grădina Edenului.

Yangke spuse și el:

— Și eu am aceleași senzații, pășunea asta parcă e din altă lume, e pășunea lebedelor. Dacă n-ar fi Bao Shungui, studenții sau veneticii ar fi mult mai bine, cu siguranță că păstorii stepei ar fi trăit în pace cu lebedele acelea albe. Ei s-ar fi îngrijit de oile lor sub cerul albastru pe care ar fi plutit lebedele cu aripile desfăcute. Ce imagine romantică! Poate că în grădina Edenului nici nu erau lebede. Apoi, după câțiva ani, aș fi luat de nevastă o mongolă vitează care nu se teme să apuce lupul viu de coadă, am fi avut câțiva copii năzdrăvani, cu sânge amestecat de chinez și de mongol, care ar fi avut curajul să se vâre și-n vizuina lupului. Într-un cuvânt, aș fi avut parte de un trai tihnit.

Yangke trase adânc în piept aerul înmiresmat al pășunii și spuse:

— Până și prințul din Tang se purta ca turcii din stepe, ce să mai vorbesc de mine. Stepa este un loc în care câinii sunt iubiți și aici chiar

este nevoie de ei, nu ca la Pekin, unde peste tot li „se zdrobesc țestele". Uite că eu, un „pui de câine" al „reacționarilor față de autoritățile academice", am putut ajunge să prind rădăcini în stepă, să mă așez aici și să numesc acest loc casa mea.

În replică, Chenzhen spuse:

— Înțeleg, dar tu zici că era mai bine să nu fi venit aici studenții. Tu nu ești unul dintre ei?

Yangke îi răspunse:

— De când am început să venerez totemul lupului, în adâncul sufletului meu și sincer, cred că am devenit un mongol adevărat. Păstorii consideră viața stepei mai importantă decât propria viață, și de când am ajuns pe pășuni am început să-i consider pe agricultori niște oameni răi. Acum nu mi se mai pare ciudat că între păstorii stepei și agricultorii ogoarelor au putut avea loc războaie de-a lungul a mii de ani. Dacă aș fi trăit în Antichitate, m-aș fi oferit și eu să fiu trimis dincolo de frontiere, ca Wang Zhaojun[1] odinioară, fără să mă tem că gărzile m-ar putea urmări. Iar dacă ar fi izbucnit vreun război, aș fi făcut tot posibilul ca, rămânând de partea stepelor, să îndrept lucrurile după legea cerului, după legea lui Tengri, după legea stepei.

Chenzhen spuse râzând:

— Ei, lasă! De-a lungul istoriei, neamul agricultorilor s-a ciocnit în fel și chip cu cel al păstorilor, dar au încheiat și căsătorii pentru a se alia, așa că, până la urmă, noi putem spune că suntem urmașii unui neam jumătate din câmpie, jumătate din stepă. Uliji a spus că această nouă pășune i-ar putea ajuta pe oameni să trăiască mai liniștiți vreo patru, cinci ani. Dacă a obținut o asemenea realizare, poate că își va relua funcția, căci grija mea cea mare este dacă Uliji și Bilge, cu forța lor de oameni ai stepei, pot rezista în fața acelora care vor cu orice preț să distrugă stepa.

Dar Yangke îi spuse:

---

[1] Personaj istoric (a doua jumătate a secolului I î.Hr.), faimos pentru alegerea de a părăsi haremul de la palatul în care, deși foarte frumoasă, era trecută cu vederea, pentru a deveni soția hanului Huhanxie al hunilor și a se dedica păstrării unei relații pașnice între popoarele aflate la sud și la nord de Marele Zid.

— Tu ești prea vizionar! Odată l-am auzit pe tata zicând că viitorul Chinei depinde de scăderea populației sub cinci sute de milioane. Dar cine ar putea pune stavilă dorinței blestemate de extindere a acestor agricultori? Nici Tengri al mongolilor și nici chiar Părintele ceresc al chinezilor nu pot găsi vreo cale de salvare. Nu e vorba numai că în acești douăzeci de ani toți agricultorii s-au transformat treptat în muncitori, orășeni sau intelectuali de la oraș, ci că intelectualii au fost trimiși pe câmp, să devină agricultori de mâna a doua. Uite, noi, cei câteva milioane de intelectuali tineri, n-am fost noi repede goniți din oraș cu mătura? Cât despre forța lui Uliji și a lui Bilge acestea sunt încă grozave, nu ca ale celor care doar se cred grozavi.

Chenzhen se miră și spuse:

— Din câte văd eu, totemul lupului n-a reușit încă să ți se înstăpânească în suflet. Ce înseamnă totemul lupului? Înseamnă că din unul se fac zece, o sută, o mie, zece mii, o forță de nestăvilit. Totemul lupului este tocmai acel totem care păzește marea viață a stepei, căci dintotdeauna pe această lume cei mai mari îngrijesc de cei mai mici, cele mai mari îngrijesc de cele ale oamenilor. Omul nu poate trăi dacă universul întreg e lipsit de viață. Ca să respecți cu adevărat totemul lupului trebuie să rămâi de partea universului, a naturii, a vieții celei mari a stepei, astfel că și lupii trebuie să lupte până la unul. Trebuie să crezi în puterea naturii de a răsturna roata istoriei, de a se regenera prin succesiunea contrariilor. Trebuie să crezi că Tengri va răzbuna stepa. Dacă rămâi de partea ființei celei mari, cel mai bun lucru care ți se poate întâmpla este să mori în încleștare cu cei care și-au pus în gând să o distrugă, pentru ca în final sufletul să se înalțe la Tengri. Cel care distruge marea ființă va cădea el însuși răpus de propria nelegiuire. Dacă viața omului se poate încheia în acest mod, atunci se cheamă că moartea este una onorabilă. Lupii înșiși mor, majoritatea în războaie.

Yangke rămase tăcut o vreme.

Puiul de lup era foarte curios și exuberant în fața noii pășuni care îi oferea o perspectivă mult mai largă. Uneori rămânea pierdut, privind vitele care se rânduiau pentru a se adăpa din râu, alteori privirea îi rămânea concentrată asupra turmei de oi de un alb orbitor, la care

se uita cu capul înclinat într-o parte. După o vreme, își mută privirile mai departe, la cârdurile de păsări care zburau în rotocoale deasupra iazului. Puiul de lup era ameţit, niciodată nu mai văzuse atâtea lucruri laolaltă. Pe păşunea dinainte distanţa dintre grupul de iurte în care stătea cu Chenzhen şi cele mai apropiate iurte, în care se afla Bilge, era de vreo doi kilometri. Pe atunci, puiului de lup nu i se întâmpla să vadă decât câte o cireadă de vite, o turmă de oi, un ocol de piatră, două iurte şi câteva care. Pe drum fusese închis în lada pentru balegă preţ de două zile şi o noapte, aşa că nu putuse să vadă nimic. Când ajunse să privească din nou lumina zilei, ceea ce era în jur se schimbase cu totul, de aceea era cât se poate de fericit, ţopăia şi sărea încoace şi-ncolo. Dacă n-ar fi fost lanţul acela de fier cu care era legat, cu siguranţă s-ar fi dus cu ceilalţi câini să se joace pe pajişte, să se hârjonească sau să se bată de-a dreptul cu câinii care ar mai fi trecut întâmplător pe acolo.

Chenzhen n-avu încotro şi ascultă sfatul lui Uliji, legând puiul de lup cu lanţ de fier. De gâtul lui era petrecută o curea din piele de vită cu un inel de care era prins capătul lanţului, celălalt capăt fiind legat de un par din lemn de ulm, adus din munte, gros cât un braţ de om şi înfipt în pământ mai bine de o jumătate de metru, deasupra pământului având cam un metru. Parul era încins cu cercuri de fier care nu lăsau lanţul să se desprindă. Tot acest angrenaj era suficient de rezistent cât să ţii legat un bou şi era de aşa natură, că nu lăsa nici lupul să se învârtă în jurul parului, aşa încât să facă lanţul tot mai scurt şi astfel să-şi pună capăt zilelor.

În săptămâna dinaintea mutării, când puiul de lup şi-a pierdut libertatea, a fost legat cu un lanţ de un metru şi jumătate, ca un mic condamnat. Chenzhen îşi simţea inima îndurerată privind cum lupul cel mic s-a tot luptat furios, o săptămână întreagă, cu lanţul acela care în mare parte era umed din cauza muşcăturilor. Puiul însă nu reuşise să rupă lanţul, nici să scoată parul din pământ, aşa că fusese nevoit să-şi ducă zilele pe suprafaţa unui cerc cu diametrul de trei metri, devenit închisoarea lui de sub cerul liber. Chenzhen prelungea cât putea de mult plimbarea din fiecare zi, pentru ca în felul acesta să compenseze cruzimea de a-l ţine legat. Lupul părea cel mai fericit

atunci când se mai nimerea câte un cățeluș prin raza închisorii lui, căci acela îi ținea de urât și se puteau juca o vreme împreună. Dar de fiecare dată se lăsa cu mușcături, cu scheunat, cu smiorcăit și cu vătămări, așa că în cele din urmă rămăsese singur-singurel. Numai Erlang se mai apropia din când în când de el, ba chiar uneori se ducea înadins lângă el să se odihnească, lăsându-l pe micuț să-l călărească în voie, să i se suie și în cap, să-l muște de urechi, de labe sau chiar de coadă.

Cea mai importantă treabă de peste zi a puiului de lup era să stea cu ochii ațintiți asupra blidului cu mâncare de lângă intrarea în iurtă și să aștepte încordat să-i fie umplut și pus înainte. Chenzhen nu știa dacă micul lup își dăduse ori nu seama de adevăratul motiv pentru care fusese încarcerat; altfel, privirea lui era mereu extrem de mânioasă: de ce cățeii puteau să se plimbe în libertate și el nu? Asta îl făcea să se repeadă mereu la căței, până ce odată l-a mușcat pe unul de i-a dat sângele. În condițiile primitive ale vieții nomade, pentru a crește un lup în apropierea grupului de oameni, a haitelor de câini și a turmelor de oi, nu poți să nu recurgi la măsuri „inumane". Altfel, cea mai mică neatenție se poate solda cu rănirea oilor și a oamenilor, ceea ce, în final, ar duce tot la pedeapsa capitală. Chenzhen îi șoptise acest lucru lupului de câteva ori, dar aceasta nu schimbase cu nimic atitudinea puiului. Chenzhen și Yangke se temeau totuși că acest tratament inechitabil ar putea afecta grav psihicul lupului aflat în plină dezvoltare. A-l crește legat în lanț însemna că, în cele din urmă, lupul va fi privat de mediul de dezvoltare liberă. Și atunci, date fiind condițiile, se mai putea considera acest lup unul adevărat, odată ajuns la maturitate? Între lupul de stepă, sălbatic, pe care Chenzhen și Yangke încercau să-l înțeleagă, și lupul acesta captiv erau diferențe majore. Cercetarea științifică a celor doi se lovise astfel de la bun început de problema capitală a condițiilor complet neștiințifice. Dacă ar fi putut să-l țină într-o cușcă de fier sau măcar într-un țarc de piatră, lupul poate s-ar fi simțit cât de cât mai liber și astfel s-ar fi putut evita și punerea în pericol a oamenilor sau a animalelor. Cumva, celor doi li se părea că au ajuns într-o situație dificilă, ca în vorba aceea că „odată ce-ai încălecat pe lup, cu greu mai poți descăleca". Poate că acest experiment științific ascundea în el dintru început un defect ce se putea dovedi fatal. Yangke

se gândise odată să încerce totuși să scape de lup, dar Chenzhen refuzase categoric. Nici lui Yangke nu-i venea ușor să se despartă, căci și el începuse să-l aibă la inimă.

Apoi, în stepă veni și vremea înmulțirii libere a vitelor. Tocmai în noaptea aceea, eroii libertății din stepă, câțiva tauri vânjoși și arătoși, se luaseră după mirosul vacilor și năvăliseră cu muget pe pășunea cea nouă, spre a-și căuta soațele și concubinele. Văzând atât de aproape de el un taur mare cât un munte, puiul de lup se sperie atât de rău, încât se făcu mic de tot și se ghemui în iarbă. Când taurul năvăli către una dintre vaci, lupul sări speriat înapoi, împiedicându-se și încurcându-se în lanț de-i ieși limba de un cot și dădu ochii peste cap. Adeseori, lupul uita că e legat de gât cu lanțul, așa că abia când taurul se îndreptă spre o altă vacă se mai liniști și el puțin.

Părea totuși ceva mai obișnuit cu această nouă închisoare, ba chiar începuse să se mai și joace tăvălindu-se, din când în când, în perimetrul acoperit de lungimea lanțului. Pe acolo crescuseră fire de iarbă înalte de aproape jumătate de metru, făcându-i șederea mai confortabilă decât pe pământul uscat de dinainte. Puiul de lup stătea cu burta în sus în iarbă, în vreme ce, cu capul întors, mai smulgea câte un fir pe care-l rontăia. Astfel, putea să se distreze ceasuri întregi numai cu iarba aceea. Lupul cel plin de poftă de viață își găsise până și în acest sălaș un mod de a-și consuma energia, alergând cât putea el de repede în jurul parului, de nenumărate ori, fără a obosi câtuși de puțin.

După ce alerga o vreme, puiul se oprea brusc și, întorcându-se, începea din nou să alerge, de data aceasta în sens invers, iar când obosea se tolănea pe iarbă, cu gura căscată precum câinii, gâfâind cu limba scoasă și balele curgându-i. Chenzhen observă odată că timpul de alergat și numărul de cercuri erau mai mari decât de obicei, și atunci pricepu că lupul făcea mai multă mișcare tocmai pentru a năpârli. Bilge îi spusese că, prima dată când își schimbă părul, puiul pierde mai multă blană decât lupii cei mari.

Iarba, pe care altfel ți-era și milă să calci, începuse să se usuce acolo unde își făcea exercițiile.

Deodată, dinspre răsărit se auzi un tropot de cal venind în mare grabă. Era Zhang Jiyuan, care avea fruntea acoperită de bandaje albe care îți săreau în ochi. Cei doi se duseră speriați să-l ajute, dar Zhang Jiyuan le strigă tare:

— Nu, nu, nu veniți încoace.

Căluțul lui se speria din te miri ce și nu suporta să se apropie cineva de el. Cei doi abia atunci își dădură seama că acel cal tocmai fusese prins și învățat cu frâul, așa că se feriră degrabă, ca să-l lase să găsească momentul potrivit pentru a putea descăleca.

Caii mongoli sunt mai temperamentali, iar cei de Wuzhumuqin sunt și mai violenți. Ca să poți domestici un astfel de cal trebuie să aibă maximum trei ani, ba chiar e bine să fie luați în primăvara dinainte de a împlini trei ani, numai așa sunt șanse de reușită. Primăvara, caii sunt ceva mai slăbiți, iar cei de aproape trei ani de abia pot duce în spate un om. Dacă pierzi această ocazie și ajunge să împlinească patru ani, atunci nici nu mai ai cum să pui pe el șaua și căpăstrul, nu mai poți să-l domesticești. Și dacă, să zicem, te ajută alți oameni și reușești să-i pleci capul și îți dai silința să-i pui șaua și căpăstrul, tot n-ai cum să-l faci să te asculte și să te lase să-l încaleci, nu se lasă până nu te lovește cu copitele. Poți să fii și ca Wu Zetian[1] de crud, tot degeaba. Un astfel de cal devine un cal sălbatic care nu va fi încălecat de oameni niciodată.

În fiecare primăvară, stăvarii împart căluții cei mai puternici și mai mici de trei ani tuturor ciobanilor și ciurdarilor, ca să-i domesticească. Cine reușește, se poate folosi de ei gratis timp de un an întreg. După un an, dacă i se pare cuiva că respectivul cal nu e la fel de bun ca ceilalți pe care-i are, poate să-l dea înapoi. Desigur, calul primește un nume din momentul în care e luat pentru a fi dresat. În stepa Elun, felul în care sunt numiți caii ține de o metodă tradițională: ei primesc numele stăpânului, la care se adaugă culoarea. Spre exemplu: Bilge roib, Batu alb, Lamzab negru, Șatsreng sur, Sangjie verzui, Dorji galben, Zhang Jiyuan castaniu, Yangke galben-deschis, Chenzhen pag și așa mai

---

[1] Wu Zetian (624–705) — singura împărăteasă din istoria Chinei, controversată pentru a fi guvernat autocratic într-o perioadă a puternicelor distincții de gen.

departe. Odată ce e stabilit numele calului, acesta îl va purta toată viața. În Elun se întâmpla foarte rar să se schimbe numele unui cal. Obiceiul acesta de a da calului numele celui care l-a îmblânzit este ca un fel de răsplată pentru oamenii cei mai de ispravă. Călărețul cu mai mulți cai ce-i poartă numele se bucură de respectul tuturor. Dacă cel care îmblânzește calul găsește că acesta este bun, poate cere să-l păstreze, dar pentru aceasta trebuia să dea la schimb unul dintre ceilalți cai ai săi. De obicei ciurdarii și ciobanii dădeau la schimb câte un cal mai bătrân sau mai leneș dintre cei câțiva pe care-i aveau, luând în schimb unul mai tânăr și mai promițător.

În stepă, calul e un element vital pentru oameni. Fără un cal bun, fără cai suficienți sau puternici, n-ai cum să reziști în zăpada mare, în incendii sau în caz de atac al vrăjmașilor. Nu poți aduce la timp medicul sau leacurile în ajutorul cuiva, n-ai cum să dai de veste la timp în caz de năvălire a oștilor dușmane sau de izbucnire a vreunui incendiu, nu poți prinde lupi, nu poți ajunge din urmă turmele de animale gonite de viscol și așa mai departe. Moș Bilge zicea că, în stepă, cine n-are cal e ca un lup cu picioarele rupte.

Dacă ciurdarii și stăvarii își doresc câte un cal mai bun, trebuie să se bazeze pe felul în care îl vor îmblânzi. Oamenilor din stepă le e rușine să călărească un cal îmblânzit de altcineva. În Elun, oricare cioban sau ciurdar avea cai îmblânziți de el însuși și asta îi făcea să se îngălbenească de ciudă pe stăvarii cei tineri, care abia învață meserie.

Cei mai puternici cai din herghelie, care mai rămân sălbatici până la trei ani, sunt îmblânziți de obicei chiar de stăvari. Stăvarii se pricep doar cel mai bine la asta, așa că ei au cei mai mulți cai îmblânziți și în același timp pe cel mai greu de îmblânzit dintre cai. Atunci când au însă de-a face cu cai dintre cei extrem de sălbatici, adesea se întâmplă să se aleagă cu lovituri și cu răni grele, cu vânătăi și oase rupte. În stepa Elun, cu cât caii sunt mai sălbatici la început, cu atât ajung niște cai de cea mai bună calitate, puternici și rapizi, devenind cei mai potriviți tovarăși ai stăvarilor. Aici un stăvar ajunge să dețină o poziție cu atât mai importantă cu cât are mai mulți cai de bună calitate, cu atât mai numeroși sunt cei care-l stimează sau mai multe fetele care-l îndrăgesc. În stepa mongolă, băieții sunt încurajați de mici să intre în vizuinile

lupilor, să-i îmblânzească pe cei mai nărăvași dintre cai, să se lupte cu lupii cei mai fioroși, să se lupte cu cei mai puternici oameni, să meargă la război, să ajungă eroi. Stepa mongolă este câmp de luptă, este lumea vitejilor. Marii hani erau aleși dintre cei mai bravi oameni ai unei alianțe de triburi, nu moșteneau pur și simplu domnia. Niciodată în istoria lor mongolii nu i-au lăsat să se urce pe tron pe acei prințișori care nu erau buni de nimic. În schimb, chiar pe vremea dinastiei Yuan mongole, dacă se întâmpla ca vreun conducător să fie incompetent și mediocru, era curând înlocuit de vreunul dintre frații lui, care era mai puternic și mai temerar, ori chiar de câte un general viteaz sau un ministru mai curajos.

Zhang Jiyuan ținu capul calului în timp ce își scoase ușurel piciorul dintr-o scară, apoi, profitând de neatenția calului, se ridică brusc din șa și descălecă, dând dovadă de o mare iscusință. Calul sări cât colo și dădu de câteva ori din copite, cât pe ce să arunce șaua din spinare. Dar Zhang Jiyuan strânse repede hățurile, trăgând capul calului într-o parte pentru a se feri de loviturile de copite, apoi, chinuindu-se din răsputeri, abia reuși să îl aducă lângă roata carului, unde îl legă bine. Calul cel tânăr se zbătu nebunește, de părea că o să dezmembreze carul.

La urmă, Chenzhen și Yangke răsuflară ușurați. Yangke zise:

— Măi, copile, ție chiar ți s-a urât cu viața? Păi așa un cal nărăvaș ți-ai pus în cap să îmblânzești?

Dar Zhang Jiyuan se scărpină pe frunte și spuse:

— De dimineață m-a trântit de câteva ori, ba chiar mi-a tras și o copită în cap, drept în frunte, de m-a lăsat lat. Noroc că era Batu lângă mine. De două ori am încercat să pun șaua pe el, pe când încă iarba nici nu crescuse, și n-am putut. Am mai încercat de două ori și mi s-a părut ceva mai cumsecade. Când colo, după ce a mâncat zdravăn din iarba cea nouă și a pus pe el un strat de grăsime, iarăși s-a nărăvit. Noroc că e încă tânăr și copitele nu i s-au făcut prea tari, așa că n-a reușit să-mi spargă nasul. Dacă era să o pățesc de la un cal bătrân până acum eram dus. Ăsta însă e un cal bun, deși încă neînvățat. În doi, trei ani cu siguranță o să i se ducă vestea. Aici, în stepă,

toată lumea vrea să aibă cai buni și, dacă nu-ți pui viața în pericol, nici n-ai cum să-i ai.

Chenzhen spuse:

— Măi, flăcăi, voi parcă tot mai tare vreți să țineți oamenii cu sufletul la gură. Tu o să ajungi mare îmblânzitor de cai când n-o să mai ai capul bandajat.

Zhang Jiyuan zise:

— Eu zic că o să fie bine peste doi ani. În primăvara asta am strunit vreo șase cai sălbatici, toți sunt cai foarte buni. De acum, când o să mai plecați la vânătoare sau la drum lung și n-o să vă ajungă caii, să treceți pe la mine. Și chiar voiam să vă schimb caii cu unii mai buni.

Yangke spuse râzând:

— Băiete, dar știu că ești curajos, însă și foarte bun de gură. Eu cred că bucatele mestecate de altul nu mai au niciun gust, așa că, dacă vreau un cal bun, o să am grijă să mi-l învăț singur. Anul ăsta n-am avut timp pentru cai, căci m-am ocupat de puiul de lup; o las pe anul viitor.

Chenzhen spuse și el râzând:

— Văd că ați ajuns și voi curajoși ca lupii. Cine se adună se aseamănă, văd: cine stă pe lângă lupi mare viteaz devine.

După ce se adăpară, caii o luară agale către pajiștea aflată chiar în fața iurtei lui Chenzhen. Zhang Jiyuan zise:

— Locul acesta este perfect ca să privești împrejur: e mai înalt și foarte cuprinzător. E mai bine să vedeți o dată cu ochii voștri decât să vi se spună de zece ori. Înainte nu era voie să se apropie prea mult hergheliile de tabăra de iurte, așa că voi doi n-ați prea avut ocazia să vedeți ce înseamnă adevăratul cal mongol. Uitați-vă bine acum!

Pășunea nouă era foarte largă, iarba era destulă și apa din belșug, iar animalele care pășteau pe ea erau ale unei singure brigăzi, așa că lăsaseră caii în mod excepțional să bea apă după bunul plac, după care să adaste o vreme pe pășunea vitelor. Cum nu-i gonise nimeni mai departe, caii se opriseră și pășteau cu capetele plecate.

Deodată, înaintea lui Chenzhen și Yangke apărură niște armăsari mari, puternici și impunători. Aceștia își schimbaseră părul, care strălucea de-ți lua ochii, mai tare decât satinul halatelor mongole. Când se mișcau, pe sub pielea lucioasă ca mătasea se vedeau toți mușchii,

ca niște pești ce înotau. Armăsarii aceștia nu erau precum caii de rând, ci aveau câte o coamă ca de leu care le cădea peste ochi și le acoperea grumazul și pieptul până unde începeau picioarele. Cel mai lung păr era în zona umerilor, acesta le ajungea până mai jos de genunchi, până spre pământ. Când pășteau plecându-și capetele, coama li se revărsa în așa fel încât le acoperea capetele, făcându-i să arate mai degrabă ca niște ființe cu părul în dezordine sau ca niște monștri fără cap. Însă când își înălțau capetele pentru a o lua la goană, tot părul de pe grumaz începea să fluture în vânt, ca steagurile de luptă ale unei cavalerii temute din stepă, având puterea de a intimida dușmanul care le-ar fi privit. Cu forța și năvălnicia lor, acești armăsari erau singurii cai din stepă pe care nu îndrăznea nimeni să-i prindă, să-i îmblânzească sau să-i călărească. Erau foarte buni pentru două lucruri: erau foarte prolifici și erau în stare să apere herghelia. Aveau un simț al responsabilității ieșit din comun față de familia lor: dacă îndrăznea cineva să-i amenințe, deveneau de-a dreptul feroce, terifianți. Dacă despre tauri se putea spune că sunt niște crai ai stepei, armăsarii erau mai degrabă niște macho.

Nu după mult timp însă, începu bătălia cruntă, obișnuită între armăsari. Fiecare armăsar din herghelie se angaja într-o luptă crâncenă cu adversarii săi. O dată pe an trebuia să își gonească fiicele din herghelie și acest lucru se întâmpla chiar pe pășunea dinaintea iurtei.

Cei trei oameni se așezară lângă cercul lupului să privească. Puiul se tolăni și el acolo și începu să se uite. Privind nemișcat la marea bătălie a cailor, tot părul de pe trup i se zbârli, tremurând ca un lup înfometat pe întinderea înzăpezită. În mod instinctiv, lupul se temea de armăsarii mari și violenți; însă de data asta privea absorbit cu totul de ceea ce vedea.

Într-o herghelie de cinci sute de cai erau peste zece familii, fiecare fiind condusă de câte un armăsar. Cea mai numeroasă familie ajungea la șaptezeci, optzeci de cai, în altele putând fi doar zece. O familie era în general compusă din soțiile, fiicele și fiii acelui armăsar. În herghelia mongolă străveche, caii erau mult mai civilizați în ceea ce privea reproducerea decât mulți dintre oameni. Pentru a reuși să supraviețuiască și să reziste condițiilor aspre ale stepei și atacurilor neîncetate

ale lupilor, trebuia făcută o selecție riguroasă a partenerelor cu care se împerecheau: să nu fie din același neam, pentru a îmbunătăți puterea și calitatea speciei.

În fiecare vară, când iepele de trei ani ajung la maturitate sexuală, armăsarii se preschimbă în niște tați grijulii, așa că își gonesc fiicele din turmă fără pic de milă și nu le mai lasă pe lângă mamele lor, ci le gonesc nebunește, cu coamele în vânt, și chiar le mușcă, de parcă s-ar lupta cu lupii. Acestea nechează de durere din cauza mușcăturilor și toată herghelia devine un adevărat haos. Dacă prind cumva un moment în care să se poată apropia din nou de mamele lor, nici nu apucă să răsufle prea bine, că armăsarii încep să le gonească, fugind după ele ca scoși din minți, mușcându-le, lovindu-le, bătându-le până când acestea nu mai opun nici cea mai mică rezistență. Gonite cu lovituri de copită, iepele tinere ajung să se împleticească, așa că se retrag în afara herghelei, mulțumindu-se să necheze jalnic, îndurerate, implorând mila tatălui. Armăsarii însă le aruncă priviri mânioase, își flutură nările fioroși, dau din copite încercând să le intimideze, fără milă, nemailăsându-le să se apropie de herghelie. Dacă mamelor le vine cumva ideea să încerce să le ia apărarea, imediat se lovesc de fornăielile și loviturile taților, așa că până la urmă își dau seama că cel mai bine e să rămână la locul lor, parcă înțelegând scopul urmărit de armăsari.

Când toată vânzoleala cu gonitul iepelor tinere încetează, încep lupte și mai crâncene pentru dobândirea unei noi perechi, ceea ce face ca întreaga stepă să se transforme într-un vulcan din care erup sălbăticia și năvălnicia cailor. Căci acele iepe tinere care au fost gonite din clan și care nu mai au unde să se ducă devin obiectivul pentru care se luptă acum alți armăsari. Toți se ridică pe picioarele dinapoi, luptându-se unul cu celălalt, așa că herghelia pare că își dublează înălțimea. Arme le sunt copitele grele și mari, care se văd înălțându-se peste tot în aer, ca niște ciocane, ca niște pumni de fier, ca niște topoare. Copitele se ciocnesc, colții se încleștează, caii cei mai slabi sunt puși pe fugă, în timp ce caii mai puternici rămân încleștați în luptă. Când copitele se dovedesc neputincioase, se folosesc dinții. Dacă nici cu

dinții nu se descurcă, se întorc și izbesc cu copitele din spate, acele arme inexpugnabile care pot crăpa țestele lupilor.

Unii cai se aleg cu capetele sparte, cu coastele umflate și cu picioarele rupte, dar asta nu-i oprește pe armăsari.

Profitând de îngrămădeală, iepele tinere încearcă din nou să se întoarcă la familiile lor. Însă de data asta, pe lângă furia tatălui mai au parte și de mușcăturile masculilor care le doresc de soții. Apoi armăsarii devin dintr-odată camarazi și, împreună, le duc pe iepe acolo unde doresc ei.

O iapă tânără, plesnind de sănătate, albă, cea mai frumoasă dintre toate, deveni perechea dorită de doi armăsari nervoși și puternici. Părul alb de pe trupul iepei, proaspăt crescut, avea luciri blânde, iar ochi ei erau minunați și impresionanți, ca cei de căprioară. Era înaltă și zveltă, iar când alerga o făcea iute și cu grație, ca o ciută albă. Yangke o tot lăuda:

— Ce frumoasă e! Dacă eram armăsar, mi-aș fi pus viața în pericol pentru a o avea. Dar să o iei pe ea de nevastă este mai anevoie decât să ceri mâna unei femei. Fir-ar să fie, în stepă până și sistemul de împerechere a cailor este influențat de lupi, care sunt cei mai mari dușmani, cei mai imbatabili rivali ai cailor. Dacă n-ar fi existat lupii, armăsarii n-ar fi fost așa de crunți, iar iepele tinere n-ar fi avut altceva de făcut decât să accepte împerecherea cu oricine.

Cei doi armăsari musteau de furie și de cruzime, luptându-se ca leii în arenele romane odinioară: fără milă, pe viață și pe moarte. Zhang Jiyuan, care dădea din picioare fără să-și dea seama, spuse frecându-și mâinile:

— Cei doi armăsari se tot luptă de câteva zile pentru iapa asta albă. Ea le este dragă tuturor. Eu îi zic „Albă-ca-Zăpada". Dar sărmana prințesă, mai are de stat o singură zi în acest loc cu herghelia; mâine o va lua unul dintre armăsari și o va duce cu el, apoi iarăși se vor mai lupta și, cine știe, poate celălalt armăsar o va aduce înapoi. Iar când cei doi vor obosi, poate o să apară un al treilea armăsar, mai viclean și mai grozav decât aceștia, iar micuța iapă își va schimba din nou sălașul. Ce prințesă mai este aceasta? Mai degrabă va deveni sclavă oricărui armăsar care va veni să o ia, fugind toată ziua încoace și încolo, fără să

poată măcar să se satureși ea din iarba minunată a pășunii, iar până la urmă se va usca de foame. Câte zile o să mai fie atât de frumoasă? Dacă se tot vânzolesc așa în fiecare primăvară, multe iepe mici ajung să se înveţe. Cum acasă la ai lor nu se mai pot întoarce sub nicio formă, caută singure acele herghelii cu cei mai grozavi armăsari, la care fug să-și găsească adăpost, altfel riscă să fie luate de alţii, trezindu-se în mare suferință. Iepele acestea mici sunt foarte istețe. Au văzut de atâtea ori scenele sângeroase în care lupii au mâncat caii și mânjii, așa că au înțeles că, fără familie și un tată ori un soț puternic care să le apere, s-ar putea să sfârșească de colții lupilor. Într-un cuvânt, toată această vitejie a cailor mongoli, sălbăticia armăsarilor și spiritul lor războinic au apărut și există tocmai din cauza lupilor.

Zhang Jiyuan zise mai departe:

— Armăsarii sunt despoții stepei, căci în afară de grija că lupii ar putea veni să le atace femeile de nimic altceva nu se mai tem pe lumea asta, și dacă de lup nu se tem, cum să le fie frică de oameni? Înainte aveam vorba asta, „am muncit ca un cal", dar adevărul e că lucrul acesta nu e valabil și pentru armăsari. Herghelиile de cai mongoli seamănă bine cu ale cailor sălbatici, căci, în afară de câțiva castrați din turmă, ceilalți nu sunt cu mult diferiți. Eu mi-am petrecut ceva zilișoare între caii ăștia, însă tot nu mă pot dumeri: cum au putut oamenii primitivi să domesticească prima dată caii sălbatici? Cum de s-au gândit ei că numai dacă-l castrează pot să-l încalece? Și cu castratul ăsta e o tehnică pe care trebuie să o stăpânești foarte bine, căci numai pe la doi ani poate fi castrat un cal; dacă-l castrezi prea devreme, nu rezistă, iar când e mai mare, nu-l mai prinzi. Apoi, să castrezi calul nu-i treabă așa ușoară, pentru că după ce deschizi scrotul și-i scoți testiculele, alea sunt legate cu multe vinișoare. Ei bine, vinișoarele alea nu le poți tăia pur și simplu cu cuțitul, căci se pot infecta; nici să le smulgi nu merge, că-i mai poți smulge și alte organe din burtă. Metoda de lucru a stăvarilor era la început să răsucească vinișoarele și abia apoi să le taie, iar unde le tăiau făceau niște noduri, așa nici nu se infecta locul. Un cal tânăr poate fi ucis de cea mai mică infecție. Caii trebuie castrați neapărat când au doi ani, abia așa poți să-i îmblânzești când fac trei ani. Altfel, dacă încerci să-i castrezi și să-i îmblânzești

în același timp, caii mici pot să moară. E treabă foarte grea, de-aia mă tot întreb: cum de au reușit oamenii din vechime să găsească tehnica și să ajungă să se priceapă așa de bine la ea?

Chenzhen și Yangke se priviră unul pe celălalt și dădură ușurel din cap. Dar Zhang Jiyuan reluă plin de el:

— Eu m-am gândit multă vreme și mi-a trecut prin cap că s-ar putea ca oamenii primitivi din stepă să fi prins mânjii sălbatici răniți de lupi, cărora să le îngrijească rănile și să-i țină. Când au crescut, au văzut că nu-i mai pot încăleca, deci s-au gândit să-i facă de mici să poată fi încălecați. Dar și aceștia, odată crescuți ditamai armăsarii, cine ar mai fi avut curajul să-i încalece? De aceea s-au gândit să prindă un mânz rănit de lupi și să mai încerce o dată. După nu știu cât timp, poate că din întâmplare oamenii au dat peste vreun cal tânăr, de numai doi ani, care tocmai fusese jugănit de lupi, însă avusese norocul să nu moară, și au văzut că atunci când s-a făcut mare a putut fi îmblânzit și încălecat... și abia așa s-au luminat. Oricum ar fi, procesul ăsta de îmblânzire a calului sălbatic de către primitivii din stepă a fost cu siguranță unul complex și îndelungat. Cine știe câți oameni au fost răniți sau chiar uciși înainte de a reuși să pună șaua pe ei. Acesta a fost un mare pas înainte în dezvoltarea omenirii, care s-a petrecut mult mai devreme decât cele patru descoperiri ale chinezilor și a fost mult mai important. Fără cai nu se poate imagina existența oamenilor din Antichitate, căci pentru ei trebuie să fi fost chiar mai greu decât pentru cei din ziua de azi, care nu au mașini, trenuri sau tancuri. Așadar, contribuția popoarelor nomade la propășirea omenirii este inestimabilă.

Chenzhen îl întrerupse entuziasmat:

— Sunt de acord cu punctul tău de vedere, îmblânzirea cailor de către nomazii din stepă a fost mult mai dificilă decât cultivarea plantelor sălbatice de către agricultori. Măcar acele plante n-o luau la fugă, nu loveau cu copitele din spate, nu-i puteau zdrobi omului țeasta, nu-l puteau ucide. Cultivarea plantelor sălbatice e o muncă pașnică, pe când îmblânzirea cailor și a taurilor sălbatici este o luptă, sângeroasă și plină de osteneli. Și iată că până la urmă neamul agricultorilor a ajuns să se bucure până în ziua de azi de această izbândă a nomazilor.

Yangke spuse:

— Nomazii sunt extraordinari: ei pot la fel de bine să meargă la bătălie, dar și să muncească ori să învețe. Deși nivelul de dezvoltare culturală a nomazilor nu e la fel de înalt ca cel al agricultorilor, aceștia, cum găsesc condiții propice de dezvoltare, îi depășesc în scurt timp pe agricultori, exact precum caii în fugă. Kubilai, Kangxi, Qianlong și alți împărați au preluat o serie de elemente din civilizația chineză, dar i-au depășit cu mult pe împărații chinezi, iar meritele și realizările lor au fost extrem de importante. Păcat însă că ceea ce au preluat ei a trebuit să fie tocmai gândirea străveche a Chinei, căci ar fi fost mult mai bine să deprindă gândirea Greciei sau a Romei antice, ori măcar pe cea a occidentalilor din zilele noastre.

Chenzhen oftă și spuse:

— De fapt, cele mai înaintate civilizații ale lumii actuale la origine tot popoare migratoare au fost. Acestea au păstrat până azi obiceiul neamurilor nomade de a bea lapte, de a mânca brânză și carne de vită, de a tricota, de a semăna iarbă, de a crește câini, de a se lupta cu taurii, de a se întrece cu caii sau la atletism, de a iubi libertatea și a asculta opțiunile poporului, de a respecta femeile și așa mai departe. Iubirea de război, vitejia, caracterul întreprinzător al popoarelor nomade nu doar că s-au transmis mai departe, ci au ajuns să ofere un avantaj față de celelalte popoare. Despre oameni se spune că la trei ani sunt mari, iar la șapte ani sunt deja vârstnici. Așa e și cu neamurile. Popoarele nomade reprezintă vârsta copilăriei popoarelor occidentale. Când vorbim astăzi de nomazii primitivi și despre popoarele occidentale e ca și cum am vorbi despre copilul de trei ani sau despre cel de șapte ani. Abia după ce a fost învățată lecția aceasta se poate înțelege mai bine de ce au ajuns occidentalii în fruntea tuturor celorlalți. Nu tehnica occidentalilor este cel mai greu de asumat, doar și China a lansat sateliți! Cel mai greu de deprins este curajul în război, curajul și spiritul de aventură care curg încă prin venele occidentalilor. Lu Xun[1]

[1] Lu Xun (1881–1936) — unul dintre scriitorii marcanți ai literaturii chineze moderne, promotor al reformei scrierii.

a descoperit de mult că în structura și natura chinezilor există probleme grave...

Dar Zhang Jiyuan spuse:

— După ce m-au făcut stăvar, cel mai mult m-a preocupat diferența dintre firea chinezilor și cea a mongolilor. Când eram în școală, credeam despre mine că sunt cel mai bun în toate, însă cum am ajuns în stepă mi-am dat seama că sunt slab ca o pisică și atunci m-am străduit din răsputeri să fac cumva să devin mai puternic. Mai apoi mi-am descoperit însă o slăbiciune pe care o am în mine, din naștere...

Chenzhen spuse oftând:

— Chiar e un neajuns din naștere! Micii agricultori ai Chinei sunt niște lucrători pașnici care se tem de competiție; principiile confucianiste stabilesc că monarhul trebuie să guverneze, ministrul să se supună acestuia, părintele să-și facă datoria de părinte, iar fiul, pe cea de fiu, punându-se accentul pe respectul față de cele înalte și disprețul față de cele josnice, pe meritocrație, pe supunerea necondiționată, pe desființarea competiției prin forța autocrației, toate acestea pentru a păstra autoritatea imperială și truda pașnică a agriculturii. Micii agricultori ai Chinei, împreună cu principiile confucianiste, din perspectivă ontologică și morală, au slăbit caracterul chinezilor. Deși chinezii au izvodit splendori ale culturii antice, aceasta s-a făcut cu prețul sacrificării caracterului poporului, ceea ce înseamnă că, de fapt, s-a sacrificat capacitatea de progres a acestei nații. În vreme ce lumea a trecut de stadiul rudimentar al civilizației agrare, China a fost blestemată să fie strivită de această rămânere în urmă. Cu toate acestea, noi încă ne putem considera norocoși, căci, întâlnind această ultimă fosilă vie a neamului nomad și primitiv al mongolilor, de unde nu știm că n-am putea afla dintr-odată secretul care i-a făcut pe occidentali să ajungă atât de departe?

Pe pășunea înverzită bătălia cailor nu mai contenea. Tot zbătându-se încoace și-ncolo, Albă-ca-Zăpada fu nevoită, până la urmă, să intre în herghelia învingătorului. Cel învins nu se resemnă însă, ci veni în goană și-i repezi câteva copite tinerei iepe, trântind-o la pământ de nici nu mai știa cui să ceară ajutorul. Așa că zăcea acolo jos, în iarbă,

nechezând jalnic, prelung. Mama micuței prințese vru să vină degrabă să o ajute, dar tatăl o goni înapoi în turmă cu câteva lovituri de copită.

Yangke nu mai putu suporta această priveliște și începu să-l îmbrâncească pe Zhang Jiyuan:

— Dar voi, stăvarii, chiar nu puteți face nimic?

Zhang Jiyuan însă îi zise:

— Ce să facem? Dacă ne ducem, se opresc, iar după ce plecăm o iau iarăși de la capăt. Stăvarilor mongoli nici că le pasă; ei zic că asta face parte din lupta pentru supraviețuire a cailor, care de mii și mii de ani e astfel. Până nu-și izgonesc armăsarii toate fiicele din familie și până nu se isprăvește treaba cu împărțirea iepelor lupta nu contenește. Și abia la sfârșitul verii sau la începutul toamnei se pune capăt războiului, când cei mai puternici dintre armăsari își vor fi luat cele mai multe iepe, în vreme ce aceia mai slabi și mai lași se vor fi ales cu iepele cele mai netrebnice de pe la iurtele oamenilor. Cei mai amărâți dintre armăsari nici măcar o concubină nu reușesc să-și găsească. În aceste lupte nemiloase date peste vară între cai, se alege cel mai neînfricat dintre armăsari, iar urmașii acestuia sunt negreșit cei mai grozavi, mai iuți și mai ageri la minte, având cel mai puternic caracter. Caii cei buni se formează în lupte și în întreceri: priceperea și agerimea lor în bătălie sporește, pe măsură ce și neamul lor se înmulțește. Asta vine și din exercițiul luptei cu lupii, a uciderii lupilor, în timpul cât își păzește familia. Fără acest exercițiu al luptelor anuale, caii din hergheliile mongole n-ar fi avut cum să supraviețuiască.

Chenzhen spuse:

— E clar că acești cai mongoli, care sunt niște luptători destoinici și au umplut lumea de uimire și cutremurare, tot din lupta cu lupii au putut să-și capete iscusința.

Zhang Jiyuan spuse:

— Bineînțeles. Lupii din stepă s-au dovedit a fi maeștri în arta războiului, nu doar pentru oșteni, ci și pentru caii de luptă. Dinastiile conducătoare ale Chinei antice aveau cavalerii impresionante ca mărime, însă caii chinezilor erau crescuți și hrăniți în grajduri. Doar noi am trecut cândva și pe la țară, n-am văzut noi cum sunt crescuți caii acolo? Aceștia sunt ținuți tot timpul în grajd; acolo mănâncă, acolo se

adapă, oamenii le dau tot ce au nevoie, iar seara le mai pun niște fân să aibă peste noapte. Caii din China n-au văzut în viața lor lupi și nici nu s-au luptat vreodată între ei. Ca să se împerecheze nu e nevoie să se bată pe viață și pe moarte. Pentru aceasta există oameni care au grijă de tot, adică iau iepele și le leagă de câte un par, apoi aduc de căpăstru un armăsar cu care să se împerecheze, de la sfârșit nici nu știu cum arată. De unde să aibă forță de luptă și tărie de caracter urmașii unora ca aceștia?

Zhang Jiyuan zise:

— Ce iese din astfel de căsătorii aranjate nu are nicio valoare! Noroc că noi, cei trei fârtați, nu suntem fii ai unor oameni care au trecut prin căsătorii aranjate, ca atare mai avem speranțe! La țară treaba asta încă se menține, însă oamenilor le e ceva mai bine decât cailor din grajd, căci micuța noră măcar ajunge să-și vadă sortitul la față.

Chenzhen spuse:

— Și încă în China acest lucru e socotit ca un mare semn de civilizație!

Zhang Jiyuan spuse iarăși:

— Caii chinezilor de la câmpie nu sunt puși decât la munci. Ei trudesc toată ziulica, iar noaptea se culcă; nu-i nicio diferență față de felul în care muncesc și se odihnesc țăranii înșiși. Așa că, din acest punct de vedere, chinezii sunt lucrători ai pământului care au cai buni la câmp, în vreme ce mongolii sunt luptători care au cai care luptă în război.

Yangke exclamă:

— Or, un cal prost, odată dus la război, nu e clar că va mânca bătaie? Prostia calului vine însă din prostia omului. Oșteanul prost călare pe un cal prost nu poate decât să dea în gropi, firește.

Cei trei râseră cu amar.

Zhang Jiyuan spuse mai departe:

— E mai important caracterul războinicului decât cel al truditorului pașnic. Construcția care a necesitat cea mai multă trudă din toată lumea, Marele Zid, tot n-a putut respinge călărețiii celei mai puțin numeroase populații. Cine sunt cei care nu sunt în stare decât să trudească, nu și să

se lupte? Păi tocmai caii castrați, care îndură greutăți, suferă critici și îi țin în spinare pe oameni, dar cum dau nas în nas cu lupii se întorc și dau bir cu fugiții, nici pomeneală să se ia la trântă cu ei, precum armăsarii aceia. Dacă zăbovești mai mult în herghelie, poți observa că sunt destui cai castrați mari, care nu se deosebesc prea mult la statură, greutate, dinți sau copite de armăsari, iar dacă s-ar lua la trântă cu lupii, cu siguranță că nu ar fi înfrânți. Cum se întâmplă însă că, atunci când văd lupul, majoritatea cailor castrați o iau la fugă? Aceasta este tocmai din cauză că le-a fost îndepărtat curajul sălbatic, bărbăția.

Yangke aprobă:

— Da, dar Marele Zid s-a făcut cu o trudă epuizantă, pe toată întinderea sa nemăsurată, pe când lupta mongolilor a fost pentru viață și s-a întins pe o distanță mult mai mare. Odată, când s-au bătut călărețiii mongoli cu trupele dinastiei Jin, văzând că nu pot nimici apărarea de la poarta Ju Yuan Guan, s-au dus mai la sud, pe la poarta Zi Jing Guan, care nici măcar nu era apărată. Pătrunzând pe-acolo, au luat cu asalt Pekinul și au izbândit.

Chenzhen spuse:

— Eu cred că lecțiile pe care le-am învățat în trecut îi glorifică prea mult pe agricultori. Munca l-a creat pe om, munca a creat totul. Bieților chinezi, care au muncit mereu până s-au prăpădit, le place foarte mult să audă acest lucru. În realitate, nu doar munca l-a creat pe om. Uită-te la maimuțe: dacă nu ar fi știut decât să trudească, nu să se mai și lupte, de mult ar fi fost nimicite de celelalte animale. Și atunci, cum s-ar mai fi ajuns la toate cele pe care „munca le-a creat"? Toporul pe care l-a născocit omul primitiv ce pare a fi? E un instrument de muncă sau de luptă? Sau o fi pentru amândouă?

Yangke spuse:

— Bineînțeles că mai întâi a fost folosit ca armă, dar și ca să spargă cu el nuci și să mănânce.

Chenzhen spuse râzând:

— Munca e plină de onoruri, munca e sacră. Truda neîncetată este principalul atu al poporului chinez, este principalul capital pentru viitoarea reînviere națională. Dar nici munca nu este o îndeletnicire cu totul pașnică, lipsită de luptă. Căci și sclavii au trudit, s-a trudit până

și pentru transformarea oamenilor în sclavi; au existat munca forțată, munca de reeducare, munca istovitoare ca cea a cailor. Este munca de acest fel plină de onoruri? Este sfântă? Poate fi lăudată? Stăpânii de sclavi, stăpânii de feude au lăudat într-adevăr acest fel de muncă. Cei care nu muncesc, dedicându-se exploatării omului de către om, pot la fel de bine să cânte tare imnuri de laudă dedicate muncii.

Indignat, Yangke spuse:

— Uite, pe ăștia îi urăsc eu cel mai tare. Mai bine iei toporul și te apuci să cureți pădurea de asemenea uscături.

Chenzhen spuse gânditor:

— Mai există și muncă făcută degeaba, fără niciun folos: munca distructivă și de devastare. Cu mai mult de două mii de ani în urmă, când s-a construit palatul Afanggong, au fost distruse toate pădurile din Sichuan. „Din pleșuvul munte Shushang a ieșit palatul Afanggong", așa se spunea, și cât de nefastă a fost toată această trudă. Truda depusă de toți agricultorii lumii pentru extinderea ogoarelor a dus la transformarea în deșert a unor suprafețe imense, care în cele din urmă au acoperit propria națiune și civilizație. Cele mai importante lucruri de pe acest pământ nu au apărut numai ca rezultat al muncii. Bunăoară, pacea, securitatea, consolidarea apărării țării. Munca nu poate asigura un regim liber, democrat, egalitar. Munca nu a putut aduce oamenilor îndeplinirea dezideratului de libertate, egalitate și democrație. Trudi-torii care nu știu să se lupte nu sunt altceva decât niște brațe de muncă, niște supuși, animale domestice, vite de povară. „Libertate, egalitate, democrație" nu poate să devină sloganul lor de luptă. Poporul chinez, care e cel mai numeros din lume, cel mai muncitor, cu cea mai veche istorie a muncii, care niciodată nu și-a întrerupt truda, nu a ajuns la un nivel atât de înalt de civilizație precum cel atins de popoarele occidentale care nu au muncit neîntrerupt și care au o istorie mult mai scurtă...

Armăsarii s-au oprit pentru o vreme din bătălia lor, să-și mai tragă sufletul, și s-au dus să mai pască puțin. Iepele tinere profitară atunci de ocazie și se duseră înapoi la mamele lor, care cu buzele lor groase începură să le aranjeze coama și să le lingă rănile. Când însă își vedeau tații holbându-și ochii, fornăind din nări și nechezând la ele, imediat

se smereau și își luau tălpășița, îngrozite, către noile lor familii, privindu-și mamele din depărtare cu căutături jalnice.

Yangke spuse din străfundul sufletului:

— De acum înainte am să stau mai mult pe lângă cai, să învăț cât mai mult. Căci acei călăreți care au îngrozit și au zguduit lumea sunt ca niște absolvenți ai acestei grandioase academii care este herghelia.

Gao Jianzhong venea ca vântul cu căruța lui trasă de boi, strigând din toți bojocii:

— Victorie, am reușit să fur aproape o jumătate de găleată de ouă din acelea lunguiețe de rață sălbatică.

Cei trei o luară la fugă într-acolo, apoi, când dădură jos din căruță ciubărul acela greu, văzură că înăuntru erau șaptezeci, optzeci de ouă lunguiețe de rață sălbatică, dintre care unele erau crăpate, altele sparte, din ele scurgându-se lichidul auriu.

Yangke spuse:

— Și uite cum, în câteva clipe, ai distrus un întreg cârd de rațe sălbatice.

Dar Gao Jianzhong zise:

— Wang Junli și ceilalți tocmai asta fac acum, acolo. Pe malul dinspre sud-vest al iazului, prin gropile din iarbă și nisip aflate la nici zece, cincisprezece pași una de cealaltă, lângă pârâiaș, găsești din loc în loc câte un cuibar de rațe plin de ouă, peste zece la fiecare. Cei care s-au dus primii s-au ales cu câteva găleți. Cum de le-am găsit? Păi ne-am luat după cai, care, când s-au dus să se adape, călcau la fiecare pas pe câte un cuibar. Peste tot, pe malul iazului și al râului, e plin de gălbenuș și de coji de ou. Te doare sufletul numai privind.

Chenzhen întrebă:

— Și mai sunt sau nu?

Gao Jianzhong răspunse:

— Prin partea asta nu mai sunt, ce era să mai rămână după ce au trecut patru herghelii? Dar în partea de răsărit s-ar putea să mai fie.

Yangke se răsti la Zhang Jiyuan:

— Înțeleg, caii sunt nepricepuți, se împotmolesc pe te miri unde, dar voi, stăvarii, ce-ați păzit?

Dar Zhang Jiyuan îi zise:

— De unde să-mi treacă mie prin cap că pe malul râului sunt gropi cu ouă de rață în ele?

Gao Jianzhong privi herghelia care era undeva, nu departe de intrarea în iurtă, și îi spuse lui Zhang Jiyuan:

— Ce faci, lași caii să pască în fața iurtei? Au mâncat toată iarba. Acum vitele ce-o să mai pască? Du-te repede și mână-i de-acolo, dup-aia să vii să mănânci și tu niște jumări.

Chenzhen spuse:

— El are un cal tânăr, încă neînvățat; nu-i floare la ureche să încalece și să descalece. Mai bine îi dai să mănânce mai întâi și abia după aceea se duce. Tocmai ne-a învățat o lecție, așa că trebuie răsplătit cumva.

Apoi îi spuse lui Zhang Jiyuan:

— Stai așa, nu te duce acum, nu putem mânca atâtea ouă numai noi trei.

Gao Jianzhong le spuse apoi sfătos:

— Ia veniți încoace, să separăm ouăle sparte de cele întregi. De doi ani n-am mai mâncat ouă jumări, acum avem pe săturate. Numai bine că am în sac și câteva cepe sălbatice, care se potrivesc de minune cu ouăle de rață sălbatică. Să vezi ce gust bun și proaspăt o să aibă. Yangke, du-te și curăță cepele astea. Chenzhen, bate ouăle. Jiyuan, du-te și adu un făraș de balegă, să mă apuc de treabă.

În urma selecției reieși că jumătate dintre ouă erau sparte și jumătate erau bune. Fiecăruia îi reveneau cam opt, nouă ouă, așa că se bucurau de parcă era sărbătoare. După puțin timp, cu untură de oaie, ceapă sălbatică și ouă de rață, la care mai adăugară și niște turte, ieși o bunătate de mâncare, a cărei mireasmă se răspândea până dincolo de iurtă, plutind în bătaia vântului. Cu balele curgându-le și dând din coadă, toți câinii se adunară ciopor în fața iurtei. Puiul de lup încerca din răsputeri, scheunând, să se smulgă din prinsoarea lanțului și sărea în sus, doborât de poftă, dezlănțuindu-se în toată sălbăticia lui. Chenzhen îi puse și lui deoparte o porție, vrând să vadă dacă o să mănânce sau nu jumări de ouă cu untură de oaie.

Cei patru oameni din iurtă mâncau ca niște lupi, cu înghițituri mari, și cum erau în culmea fericirii, deodată o auziră pe Kasmai strigând de afară:

— Frumos vă șade, mâncați ceva așa de bun și pe mine nu mă chemați!

Cu Kasmai mai era și Bayar, care crăpă ușa și se strecură înăuntru. Chenzhen și Yangke îi poftiră imediat să șadă pe covor, în partea de nord, acolo unde este locul de onoare. Apoi Chenzhen le puse și lor să mănânce, zicând:

— Eu credeam că păstorii nu mănâncă așa ceva. Haideți, gustați!

Kasmai spuse:

— Am simțit mirosul de la mine. Foarte îmbietor, și ce puternic este, dacă a ajuns până la câteva sute de metri, așa că mi s-a făcut o poftă de-mi ploua în gură. Până și dulăii de la iurta noastră s-au luat după mine și au venit încoace. Cum, să nu mănânc eu? Mănânc, mănânc!

Luă bețișoarele și prinse o bucată mare, pe care o băgă în gură și o mestecă de câteva ori tot repetând: „Ce bună e, ce bună e!" Bayar mânca cu o poftă de ziceai că-i un pui de lup, nu alta. Mâncând, era cu un ochi la strachina lui, dar cu celălalt la cratiță, de teamă că are să se termine. Mongolii mănâncă dimineața lapte, carne și ceai, apoi mai mănâncă abia seara, masa principală; ei nu iau prânzul. În răstimpul acesta însă, și mamei, și fiului li se făcuse tare foame.

Kasmai spuse:

— Foarte bună e mâncarea asta. Uite că am mâncat și „chinezească"! Nici nu mai trebuie să mă duc la oraș, azi mă ghiftuiesc bine.

Mongolii din Elun numesc mâncarea chinezilor „chinezească", și tuturor le place să mănânce „chinezească". În ultimii ani, între felurile de mâncare ale mongolilor apăruseră și cele cu ingrediente chinezești. Cel mai mult le plăceau huajiao, sosul de soia și prazul. Unora le plăcea și ardeiul iute, niciunuia nu-i erau însă pe plac oțetul, usturoiul, ghimbirul și anasonul, căci erau prea „împuțite".

Chenzhen spuse grăbit:

— Data viitoare când mai facem o chinezească, neapărat vă invităm și pe voi.

Gao Jianzhong mânca de obicei din untul, brânza și smântâna pe care i le trimitea Kasmai sau chiar se ducea de multe ori la ei acasă să bea ceai cu lapte sau să mănânce frigărui. Cel mai mult îi plăcea cum făcea Kasmai preparatele din carne și lapte. Iată că avea acum ocazia să se revanșeze. Spuse râzând:

— Am aici o găleată întreagă, dacă nu-s destule cele sparte, ia din cele întregi, ia câte pofteşti.

Atunci puse imediat deoparte ouăle sparte și mai sparse cinci, șase, făcând special pentru Kasmai și fiul ei o altă porție de jumări.

Kasmai însă spuse:

— Bătrânul nu mănâncă așa ceva, căci zice că acestea sunt lucruri ale lui Tengri și nu te poți atinge de ele, așa că numai aici pot să mănânc.

Chenzhen zise:

— Dar anul trecut știu că taica le-a cerut câteva ouă celor din familiile cadrelor de la Direcție. De ce?

Kasmai îi răspunse:

— I-au trebuit pentru cal, care avea febră. Îl lua de nas, îi ridica în sus capul și-i punea două chestii dintr-astea între dinți și le spărgea, iar calul le înghițea. După ce a făcut astfel de câteva ori, calul s-a și însănătoșit.

Yangke îi șopti încet lui Zhang Jiyuan:

— Asta nu-i bine. De când am venit noi aici, păstorii au început să mănânce mâncăruri de-ale noastre, pe care înainte nu le mâncau. Ce-o să mai zicem peste câțiva ani de lebede, dacă nici măcar rațe sălbatice n-o să mai prea vedem?

Pe măsură ce mânca, Bayar era din ce în ce mai fericit, așa că-i spuse lui Gao Jianzhong cu gura plină și cu grăsimea prelingându-i-se pe bărbie:

— Știu eu unde mai sunt ceva ouă, ca să ne mai faci. Te duc eu mâine să mai luăm. Sus în deal, pe la vizuinile părăsite de marmote, sigur trebuie să fie, dimineață când am fost să caut mieii, am văzut lângă pârâiaș.

Bucuros, Gao Jianzhong spuse:

— A, ce bine. Pe malul râului, undeva, mai sunt o râpă și multe alte gropițe în nisip. Negreșit că și acolo trebuie să fie, nu cred că au fost călcate de cai.

Amestecând ouăle, îl puse pe Chenzhen să mai spargă câteva. Astfel mai ieși o porție bună de omletă fragedă și plină de grăsime. De data aceasta o tăie în două cu lingura și umplu castronul lui Kasmai și al fiului ei, care mâncau cu o asemenea poftă, încât nădușiseră. Când din tigaie începea să iasă fum, turnau zeama galben-lucioasă a ouălor, care începea să sfârâie.

După ce se amestecară ouăle, Chenzhen luă lingura și zise:

— Am să vă fac acum un nou fel de mâncare.

Apoi mai puse niște untură în tigaie, sparse câteva ouă acolo, dar fără să le amestece, și începu să facă ouă ochiuri. În câteva clipe, în tigaie se făcură niște ochiuri rumenite pe margini, cu albușul fraged și delicat, ca la carte. Kasmai și fiul ei se ridicară în genunchi să vadă ce e acolo, apoi se priviră în ochi. Chenzhen îi puse fiecăruia câte unul, după care le stropi și cu puțin sos de soia mai diluat.

Kasmai spuse în timp ce mânca:

— Treaba asta nouă e și mai bună. Mai fă-ne două.

Yangke râse în hohote și spuse:

— Dacă mai stai puțin, îți fac ouă de rață prăjite cu ceapă și, după ce vă săturați, vă face Zhang Jiyuan niște supă de ouă cu ceapă tocată. Între noi patru vezi bine că niciunul nu e mai prejos.

Iurta era plină de fum și de miros. Cei șase mâncară până le veni rău, abia atunci lăsară bețișoarele din mână. Cu festinul cu ouă de rață sălbatică terminară aproape toate ouăle din găleată.

Kasmai spuse că trebuie să plece, pentru că are multă treabă, și în iurtă, și afară. Apoi râgâi și râse, întorcând capul:

— Voi să nu-i spuneți nimic lui tăicuța. Să veniți zilele astea pe la mine să vă fac un terci cu smântână.

Gao Jianzhong îi spuse lui Bayar:

— Mâine să mergem să căutăm ouă de rață!

Chenzhen îl prinse pe Pale și-i strecură pe nevăzute în gură o bucată de jumări, dar acesta o scuipă pe dată să vadă ce e, apoi o mirosi, o linse de câteva ori și abia când se convinse că este ceea ce mâncaseră

stăpânii adineauri o hăpăi fericit, fără a uita să-i mulțumească lui Chenzhen, dând din coadă.

Când fiecare se duse la ale sale, Chenzhen își aminti de puiul de lup, așa că se duse repede să-l vadă.

Privind în fugă, Chenzhen nu-l mai văzu, și simți cum îl trece un fior. Se duse în mare grabă până acolo și văzu puiul lipit de pământ, ascuns între ierburile înalte. Se pare că cei doi oameni pe care nu-i cunoștea și cei doi câini străini îl speriaseră. Se vede treaba că lupul se ascundea din instinct, așa că Chenzhen răsuflă ușurat. Lupul își ridicase capul și numai când văzu că oamenii și câinii aceia necunoscuți nu mai erau pe acolo se ridică de-a binelea și începu să-l miroasă prin toate părțile pe Chenzhen, care era îmbibat de mirosul puternic de jumări. Apoi începu să-i lingă mâinile unsuroase.

Chenzhen se întoarse în iurtă, îi ceru lui Gao Jianzhong vreo șase, șapte ouă sparte, apoi, cu și mai multă untură de oaie, făcu cea din urmă porție de jumări, pentru puiul de lup, dar și pentru căței. Deși ei nu se puteau sătura dintr-atât, se gândi totuși să le dea și lor, să guste măcar. Câinilor de stepă le plăceau uneori mai mult gustările dintre mese decât mesele principale, iar pentru oameni era cea mai bună metodă de a se apropia de ei, dându-le ceva de mâncare. După ce pregăti jumările, Chenzhen le împărți în patru porții mai mari și trei mai mici, cele mari pentru cei trei câini și pentru puiul de lup, iar cele mici pentru cățelușii. Toți câinii erau adunați în fața intrării în iurtă și nu se mai dădeau duși. Chenzhen ascunse bucata pentru lup, apoi cu fărașul de la vatră bătu ușurel capul fiecărui câine în parte, precum toba de rugăciune, ca să nu se îngrămădească, ci să se alinieze în ordine. Luă bucata cea mai mare și i-o oferi lui Erlang, care pe dată o apucă în dinți și parcă dădu și din coadă, foarte ușor.

Chenzhen așteptă apoi până ce câinii începură să se hârjonească satisfăcuți pe iarbă, și abia când jumările se răciră de tot îi duse porția și puiului de lup. Yangke, Zhang Jiyuan și Gao Jianzhong veniră și ei unul după altul, vrând să vadă dacă puiul de lup mănâncă sau nu jumări, căci acesta era un lucru pe care lupii de stepă nu-l văzuseră și nu-l mâncaseră nicicând. Chenzhen strigă tare:

— Lupu' mic, lupu' mic... masa-i gata.

Apoi, cum puse strachina în cercul lupului, acesta se repezi, ca un lup flămând asupra unui miel, și înfulecă omleta mustind de grăsime de oaie, dând-o pe gât într-o secundă.

Cei patru oameni rămaseră tare dezamăgiți. Zhang Jiyuan spuse:

— Vai de el, cum înghite mâncarea așa pe nerăsuflate, fericit că-și poate umfla stomacul. Bag seamă că în dicționarul lupilor nu prea există cuvântul „gust".

Gao Jianzhong spuse abătut:

— Am stricat degeaba bunătate de ouă pe el.

Dar Chenzhen se simți dator să dea un răspuns, așa că spuse:

— Poate papilele gustative ale lupului se află în stomac.

Cei trei râseră.

Chenzhen rămase la iurtă să pună în ordine lucrurile răvășite după mutare. Ceilalți trei se pregătiră să meargă la herghelile, cirezile și turmele lor.

Chenzhen îi spuse lui Zhang Jiyuan:

— Hei, nu vrei să țin eu calul de urechi ca să-l poți încăleca?

Dar Zhang Jiyuan îi spuse:

— Nu e nevoie, căci e foarte isteț și, cum o să-și dea seama că ne întoarcem la herghelie, n-o să-mi mai facă necazuri.

Dar Chenzhen îl întrebă din nou:

— Dacă ai acum mânzul acesta, cum o să mai schimbi calul? Este în stare să se țină după un cal bătrân?

Zhang Jiyuan spuse:

— Toți stăvarii au câțiva cai cuminți, care, dacă-i strigi sau îi atingi cu tomakanul peste coapse, imediat se opresc, nu trebuie să alergi după ei, nici să-i prinzi. Dacă nu au asemenea cai, stăvarii care se întâmplă să fie aruncați din spinare de caii mai nărăvași în vreme ce toată herghelia o ia la fugă pățesc o mare nenorocire, neavând alt cal pe care să încalece. Dacă mai e și iarnă, se poate să moară înghețați prin creierii munților.

Zhang Jiyuan își luă câteva haine de schimb, apoi împrumută de la Chenzhen *Lupul de mare* de Jack London și ieși.

Într-adevăr, Zhang Jiyuan încălecă foarte ușor și, ajuns la herghelie, schimbă calul foarte repede, apoi îi mână pe toți către sud-vest.

„[Jiang Rong] va deveni probabil unul dintre cei mai mari și mai controversați romancieri chinezi din lume."

The Guardian

„*Totemul lupului* a avut atât de mare succes în China pentru că a declanșat, chiar de la apariție, polemici aprinse în privința conținutului său foarte subversiv. A dat naștere la numeroase dezbateri pe Internet. A fost apreciată de oameni de afaceri, de intelectuali, de studenți la Litere, de jurnaliști și de marele public, dar a făcut, totodată, obiectul atacurilor violente ale apărătorilor confucianismului, ale ultranaționaliștilor și ale aripii conservatoare a Partidului Comunist Chinez, care au cerut interzicerea ei, și încă o cer, chiar dacă romanul este deja în biblioteci și face chiar obiectul unor teze de doctorat."

Le Monde des livres

„*Totemul lupului* este cea mai bună carte scrisă de un autor chinez pe care am citit-o în ultimii ani, și singurul roman cu adevărat bun. Este revelatoare, rafinată, misterioasă – o minunăție."

Jonathan Mirsky, *Literary Review*

„Roman panoramic despre viața în stepa mongolă în timpul Revoluției Culturale, această capodoperă este, totodată, un argument puternic al relației complexe dintre nomazi și sedentari, animale și oameni, natură și cultură. Acțiunea, desfășurată lent, este reprezentată în detalii vii, pas cu pas. O carte fără pereche, de neuitat."

Adrienne Clarkson, președinte al juriului Man Asian Literary Prize, 2007

CURTEA VECHE & BYBLOS

Pentru a comanda online sau pentru lista completă a titlurilor publicate la Curtea Veche, vizitează www.curteaveche.ro

Designul copertei: griffon.ro

GRIFFON AND SWANS BOOKS

Curtea Veche

începi să afli

ISBN 978-973-669-814-9
ISBN 978-973-669-758-6 (vol.I)

9 789736 697586

www.curteaveche.ro